

मधु-मालन्दा-महाविहार-मन्त्रमाला

धम्मपद-अट्टकथा

द्वितीयो भागो

संशोधक

डा० सी० एस० कृपासक

नव-नालन्दा-महाविहार-ग्रन्थमाला

बिहाररज्जाणाय प्रकाशिता

धम्मपद-अट्ठकथा

दुतियो भागो

प्रधान संशोधक

डॉ० नथमल टाटिया

निदेशक

नव नालन्दा महाविहार

संशोधक

डॉ० सी० एस० उपासक

प्राध्यापक

नव नालन्दा महाविहार

नव नालन्दा महाविहार

नालन्दा (बिहार)

बुद्धाब्द २५१९

ई० १९७६

विक्रमाब्द २०३३

(२)

मुख्य वितरक :—

चौखम्बा संस्कृत सिरीज,
गोपाल मन्दिर लेन,
पो० वा० नं० ८,
वाराणसी-१
(उत्तर प्रदेश)

मूल्य

रुपये

मुद्रक :—

बिहार राज्य शिक्षक सहयोग संघ लि० प्रेस,
एकजीवीशन रोड, पटना-८००००१

Nava Nālandā Mahāvihāra Publication
Published under the authority of
Government of Biḥār

THE
DHAMMAPADA-ATTHAKATHĀ
Vol. II

General Editor,
Dr. Nathmal Tatia,
M. A., D. Litt.
Director,
Nava Nālandā Mahāvihāra.

Editor :
Dr. C. S. Upasak,
M. A., Ph. D. (London)
Professor of A. I & A. S. and Pall
Nava Nalanda Mahavihara

NAVA NĀLANDĀ MAHĀVIHĀRA
NĀLANDĀ (Bihar)

B. E. 2519

C. E. 1976

V. E. 2033

(४)

Sole Agents :—

M/s. Chaukhamba Sanskrit Series
Gopal Mandira Lane,
Post Box No. 8,
Varanasi-1
(U. P.)

३५२२२३

५३३३ - २

Price Rupees

Printed by :—
Bihar Rajya Shikshak Sahyog Sangh Ltd. Press,
Exhibition Road, Patna-800001.

The Government of Bihar established the Nalanda Institute of Post-Graduate Studies and Research in Buddhist Learning and Pali (The Nava Nālanda Māhavihāra) at Nalanda in 1951 with the object, *inter alia*, to promote advanced studies and to publish works of permanent value to scholars. This Institute is one of five others, planned by the Government as a token of their homage to the tradition of learning and scholarship for which ancient Bihar was noted. It has been doing useful work in the field of scholarship for the last twentyfive years.

As part of the programme of rehabilitating and reorientating ancient learning and scholarship, the edition and publication of the Atthakathās have been undertaken with the co-operation of the scholars of the Institute. The Government of Bihar hope to continue to sponsor such projects and trust that this humble service to the work of scholarship and learning would bear fruit in the fulness of time.

General Editor's Note

The editor Dr. C.S. Upasak, an able scholar of pali, has creditably performed the task of preparing the critical edition of the *Dhammapada-Atthakathā* vol. II in the Devanāgarī script. He has made full use of the "*apparatus criticus*". The edition, I am sure, will be welcome by those scholars who find it difficult to decipher other scripts than Devanāgarī.

I agree with the Editor that a study of the *Dhammapada-Atthakathā* is a sine qua non for reconstructing the history of Buddhism.

Nathmal Tatia

Director,

Nava Nalanda Mahavihara,

NALANDA

P r e f a c e

The *Dhammapadatthakathā* Vol. I published by the Nava Nalanda Mahavihara and edited by me in the Davanāgarī script contained the Commentary of the first two Vaggas viz., the Yamakavagga and the Appamādavagga. The present Vol. II of the *Atthakathā* spreads over seven Vaggas (from Third to Ninth) which are the following : Cittavagga, Pupphavagga, Bālavagga, Panditavagga, Arahantavagga, Sahassavagga and Pāpavagga. In all, this volume presents the Commentary on 98 Gāthās of the *Dhammapada* beginning from 33 to 128. It is interesting to note that only the two Vaggas, namely the Pupphavagga and the Panditavagga, each containing 16 Gāthās, occupy the major portion of the Commentary

Since the anthology of the *Dhammapada* is a collection of independent verses, the purpose of the *Atthakathā*, in the first place, is to give reference to the place where Lord Buddha delivered the particular Gāthā and the person whom he delivered it. In the second, to make the synchronism vividly clear the Great Commentator Buddhaghosa has cited the story on the occasion. So far as the style and language concerned, there is nothing to add since they are similar to those of the previous Volume of the *Atthakathā*.

This Volume of the *Atthakathā* is equally important for the history of Buddhism & Buddhist monasticism and also for the political and cultural history of ancient India. Since the Gāthās or verses are directly related to the monks of the Buddha's Saṅgha, one is amused to find the different types of persons living in the Saṅgha as monks. The methods that the Buddha had adopted to deal with them are also no less interesting. The Buddha had spent the largest number of the *Vassavāsas* (rainy resorts) in the Jetavanārāma of Anāthapindika at Sāvattī. It is but natural that the Buddha must have delivered the largest number of sermons at Sāvattī. There are references to 81 places in connection with the exposition of the verses in this Volume, out of which 47 are directly connected with the Jetevanārāma, 14 with Sāvattī, 2 with the Pubbārāma and one with the Kosala Janapada. The Nigrodhārāma of Kapilavatthu, the birth place of the Buddha is referred to only once, perhaps he did not find time to visit his home many times. The Veluvānārāma at Rajagaha was another favourite resort of the Buddha. In

this volume he is said to have delivered his *dhamma-desanā* at this place on 13 occasions. Another favourite place of the Buddha at Rājagaha was the mango grove of the great Magadhan physician Jivaka Komārabhacca. One of the stories in this volume is connected with this place.

This volume also contains some important historical events of the period. Pasenadi (Skt. Prasenajit), the king of Kosal was a great devotee of the Buddha. He is said to have been the son of Mahākosalā and ruled over a vast empire. He got his education at Takkhasilā (Taxilā) under renowned teachers. When he came in contact with the Buddha, his devotion to him became so intense that he decided to connect himself with the family of the Buddha by marrying Sākya maiden. A detailed story is found in the *Vidudabhavatthu* of the *Pupphavagga* where the marriage of Pasenadi with a Sākya slave girl and the revenge taken by his son Vidudabha for this deceit and the ultimate extermination and mass killing of the Sākya race are given.

Visākha Migāramātā was another great devotee of the Buddha. The story of her early life, her marriage and other accounts also occur in this volume. The description of Visākha's marriage is most interesting. It presents us the cultural traditions prevalent in the society in those days. The most interesting are the ten instructions which Visākha's father gives to her daughter at the time of her departure to her husband's house. He lays down these ten instructions which she must bear in her mind while living in her husband's place. This episode of Visākha got so much popularity in the past that even today in the Buddhist community of the Theravāda countries these ten instructions are read out to the bride at the time of marriage. At several places we find the stories about the Niganthas, the Ājivikas and other mendicants, which are not less interesting.

Besides the cultural and political significance there occur a number of discussions concerning Buddhist philosophical maxims. We get references to *Jhāna*, *Maṅga*, *Phala*, *samāpatti khandha*, *āyatana*, *dhatu*, *bodhipakkhiya dhammā*, and so on.

The *Dhammapadattakathā* as a whole provides us with very important source materials for the early geography of Northern India. A number of place names, rivers, mountains, natural lakes are mentioned in the text. Many of these have been identified and many still await identification. Similarly political divisions and names of their rulers occur here and there. All these materials would prove of great value

in reconstructing ancient Indian history when these are properly examined. The stories therein are not merely moral tales but furnish many events of great historical value.

×

×

×

In the preparation of the present Volume II of the *Dhammapadatthakathā* I have been assisted by my learned colleagues and friends. I sincerely express my gratitude to them. My thanks are due to Dr. Parameshwar Dayal and Sri Satyendra Prasad Singh, both my students, who have been very helpful in bringing out this volume in one way or another. I also take the opportunity to express my sincere thanks to the members of the Nava Nalanda Mahavihara, Library staff.

C. S. Upasak

धम्मपद-अट्टकथा

(द्वितीयो भागो)

विसय-सूची

पाठा

पिट्ठका

३. चित्तवग्गो

३-१	मेघियत्थेरवत्थु	३
३-२	अञ्जातरभिकखुवत्थु	६
३-३	अञ्जातरउक्कण्ठितभिकखु	१४
३-४	सङ्खरविखतभागिनेय्यत्थेरवत्थु	१७
३-५	चित्तहत्थत्थेरवत्थु	२१
३-६	पञ्चसतभिकखुवत्थु	२८
३-७	पूतिगत्तात्तिस्सत्थेरवत्थु	३३
३-८	नन्दगोपालकवत्थु	३७
३-९	सोरेय्यत्थेरवत्थु	४०

४. पुप्फवग्गो

४-१	पठविकथापसुतपञ्चसतभिकखुवत्थु	४७
४-२	मरीचिकम्मट्टानिकत्थेरवत्थु	५०
४-३	विड्डुडभवत्थु	५२
४-४	पतिपूजिककुमारिवत्थु	७४
४-५	मच्छरियकोसियसेट्ठिवत्थु	७८
४-६	पावेय्यकाजीवकवत्थु	८६
४-७	छत्तपाणिउपासकवत्थु	९०
४-८	विसाखावत्थु	९४

४-९	आनन्दत्थेरपञ्चवत्थु	१२४
४-१०	महाकस्सपत्थेरपिण्डपातदिन्नवत्थु	१२७
४-११	गोधिकत्थेरपरिनिब्बानवत्थु	१३३
४-१२	गरहदिन्नवत्थु	१३६

५. बालवग्गो

५-१	अञ्जातरपुरिसवत्थु	१४६
५-२	महाकस्सपत्थेरसद्धिविहारिकवत्थु	१६१
५-३	आनन्दसेट्ठिवत्थु	१६६
५-४	गण्ठभेदकचोरवत्थु	१६९
५-५	उदायित्थेरवत्थु	१७१
५-६	तिसमत्तपावेय्यकभिक्षुवत्थु	१७२
५-७	सुप्पबुद्धकुट्टिवत्थु	१७३
५-८	कस्सकवत्थु	१७६
५-९	सुमनमालाकारवत्थु	१७९
५-१०	उप्पलवण्णत्थेरीवत्थु	१८५
५-११	जम्बुकत्थेरवत्थु	१८९
५-१२	अहिपेतवत्थु	१९९
५-१३	सट्ठिकूटपेतवत्थु	२०४
५-१४	चित्तगहपतिवत्थु	२०९
५-१५	वनवासीतिस्ससामणेरवत्थु	२१७

६. पण्डितवग्गो

६-१	राधत्थेरवत्थु	२३४
६-२	अस्सजिपुनब्बसुकवत्थु	२३८
६-३	छन्नत्थेरवत्थु	२४०
६-४	महाकप्पिनत्थेरवत्थु	२४२
६-५	पण्डितसामणेरवत्थु	२५३
६-६	लकुण्डकभद्वित्थेरवत्थु	२६८
६-७	काणमातुवत्थु	२६९
६-८	पञ्चसतिभिक्षुवत्थु	२७३

६-९ धम्मिकत्थेरवत्थु	२७६
६-१० धम्मसवनवत्थु	२७८
६-११ पञ्चसतआगन्तुकभिव्खुवत्थु	२८०

७. अरहन्तवग्गो

७-१ जीवकपञ्चवत्थु	२८२
७-२ महाकस्सपत्थेरवत्थु	२८४
७-३ बेलट्टसीसत्थेरवत्थु	२८७
७-४ अनुरुद्धत्थेरवत्थु	२८९
७-५ महाकच्चायनत्थेरवत्थु	२९१
७-६ सारिपुत्तत्थेरवत्थु	२९३
७-७ कोसम्बिवासीतिस्सत्थेरसामणे रवत्थु	२९७
७-८ सारिपुत्तत्थेरवत्थु	३००
७-९ खदिरवनियरेवनत्थेरवत्थु	३०२
७-१० अञ्जातरइत्थीवत्थु	३११

८. सहस्सवग्गो

८-१ तम्बदाठिकचोरघातकवत्थु	३१३
८-२ बाहियदारुचीरियत्थेरवत्थु	३१८
८-३ कुण्डलकेसित्थेरीवत्थु	३२३
८-४ अनत्थपुच्छकब्राह्मणवत्थु	३३०
८-५ सारिपुत्तत्थेरस्स मातुलब्राह्मणवत्थु	३३२
८-६ सारिपुत्तत्थेरस्स भागिनेय्यवत्थु	३३४
८-७ सारिपुत्तत्थेरस्स सहायकब्राह्मणवत्थु	३३६
८-८ आयुवड्डनकुमारवत्थु	३३८
८-९ सङ्किच्चसामणे रवत्थु	३४२
८-१० खाणुकोण्डञ्जात्थेरवत्थु	३५३
८-११ सप्पदासत्थेरवत्थु	३५५
८-१२ पटाचारात्थेरीवत्थु	३५९
८-१३ किसागोतमीवत्थु	३६६
८-१४ बहुपुत्तिकत्थेरीवत्थु	३७०

६. पापवर्गो

९-१	चूळकसाटकब्राह्मणवत्थु	३७२
९-२	सेय्यसकत्थेरवत्थु	३७६
९-३	लाजदेवधीतावत्थु	३७७
९-४	अनाथपिण्डकवत्थु	३८१
९-५	असञ्जातपरिक्खारभिक्षुवत्थु	३८६
९-६	विळालपादकसेट्ठिवत्थु	३८८
९-७	महाधनवाणिजवत्थु	३९२
९-८	कुक्कुटमित्तनेसादवत्थु	३९५
९-९	कोकसुनखलुहकवत्थु	४०१
९-१०	मणिकारकुलुपकतिस्सत्थेरवत्थु	४०५
९-११	तयोजनवत्थु	४०८
९-१२	सुप्पवुद्धसक्यवत्थु	४१४

धम्मपद-अट्ठकथा

(दुतियो भागो)

ਪ੍ਰਸਿਦ੍ਧ-ਭਾਸ਼ਣ

(ਜੀ ਮਾ ਜੀਵੀ)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्से

धम्मपद-अट्ठकथा

३. चित्तवग्गो

३-१. मेघियत्थेरवत्थु

फन्दनं चपलं चित्तं ति इमं धम्मदेसनं सत्था चालिकाय पब्बते
विहरन्तो आयस्मन्तं मेघियं आरब्भ कथेसि ।

B. 182

तस्स वत्थुं विभावनत्थं^१ सब्बं मेघियसुत्तन्तं वित्थारेतब्बं । सत्था
पन तीहि वितक्केहि अन्वासत्तताय तस्मिं अम्बवने पधानं अनुयुञ्जितुं
असक्कुणित्वा आगतं मेघियत्थेरं आमन्तेत्वा—“अतिभारियं ते मेघिय 5
कतं, आगमेहि ताव मेघिय, एक्कोम्मिह याव अञ्जो पि कोचि भिक्खु
आगच्छती^२ ति, मं याचन्तं एककं पहाय गच्छन्तेन भिक्खुना नाम एवं
चित्तवसिकेन भवितुं न वट्ठति, चित्तं नामेतं लहुकं, तं अत्तनो वसे
वत्तेतुं वट्ठती” ति वत्था इमा द्वे गाथा अभासि—

३३. § “फन्दनं चपलं चित्तं, दूरक्खं^३ दुन्निवारयं ।

10

उज्जुं करोति मेधावी, उसुकारोव तेजनं ॥१॥

३४. § “वारिजोव थले खित्तो, ओकमोकतउब्भतो ।

परिफन्दतिदं चित्तं, मारधेय्यं पहातवे” ति ॥२॥

तत्थ फन्दनं ति रूपादीसु आरम्भणेषु विफन्दमानं । चपलं ति
एकइरियापथेन असण्ठहन्तो गामदारको विय एकस्मि आरम्भणे 15

R. 238

१. आविभावनत्थं—सी०, रो० ;

आविभनत्थं—स्या० ।

२. दिस्सती—सी०, स्या०, रो० ।

३. दूरक्खं—सी०, स्या० ।

- असण्ठहनतो^१ चपलं । चित्तं ति विञ्जाणं, भूमिवत्थुआरम्मणकिरियादि-
 विचित्तताय पनेतं “चित्तं” ति वुत्तं । दूरक्खं^२ ति किट्ठसम्बाधे ठाने^३
 किट्ठखादकगोणं विय एकेकस्मिं^४ सप्पायारम्मणेयेव दुट्ठपनतो^५ दूरक्खं ।
 दुत्तिवारयं ति विसभागारम्मणं गच्छन्तं पटिसेधेतुं दुक्खत्ता^६
 5 दुत्तिवारयं । उसुकारोव तेजनं ति यथानाम उसुकारो अरञ्जतो एकं
 वड्ढदण्डकं^७ आहरित्वा नित्तचं कत्वा कञ्जियतेलेन मक्खेत्वा
 अङ्गारकपल्ले तापेत्वा रुक्खालके उप्पीळ्ळेत्वा निवड्ढं^८ उजुं वाल-
 विज्झनयोगं करोति, कत्वा च पन राजराजमहामत्तानं सिप्पं दस्सेत्वा
 B. 183 महन्तं सक्कारसम्मानं लभति, एवमेव मेधावी पण्डितो विञ्जू पुरिसो
 10 फन्दनादिसभावमेतं^९ चित्तं धुतङ्गारञ्जावासवसेन नित्तचं अपगत-
 ओळारिककिलेसं कत्वा सद्धासिनेहेन तेमेत्वा कायिकचेतसिकवीरियेन
 तापेत्वा समथविपस्सनालके उप्पीळ्ळेत्वा उजुं अकुटिलं निब्बिसेवनं
 करोति, कत्वा च पन सङ्गारे सम्मसित्वा महन्तं अविज्जक्खन्धं पदालेत्वा
 ‘तिस्सो विज्जा छ अभिञ्जा नव लोकुत्तरधम्मे’ ति इमं विसेसं
 R. 289 15 हत्थगतमेव कत्वा अगगदविखण्येयभावं लभति ।

- वारिजोवा ति मच्छो विय । थले खित्तो ति हत्थेन वा पादेन
 वा जालादीनं वा अञ्जतरेन थले छड्डितो । ओकमोकतउब्भतो ति
 ‘ओकपुण्णेहि चीवरेही’ ति एत्थ उदकं ओकं, ‘ओकं पहाय अनिकेतसारी’
 ति एत्थ आलयो, एत्थ^{१०} उभयं पि लब्भति । “ओकमोकतउब्भतो” ति
 20 हि^{११} एत्थ ओकमोकतो ति उदकसङ्घाता आलया ति अयमत्थो ।
 उब्भतो ति उद्धटो । परिप्फन्दतिदं चित्तं ति यथा सो उदकालयतो
 उब्भतो थले खित्तो मच्छो उदकं अलभन्तो परिप्फन्दति, एवमिदं

१. ० असण्ठहनतं—स्या० ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. ० येव—रो० ।

७. दण्डं—स्या०; दण्डकं—सी०, रो० ।

८. निवड्ढं—सी० ।

१०. इध—सी०, स्या०, रो० ।

२. दूरक्खं—सी०, स्या० ।

४. एकस्मि—सी०, स्या०, रो० ।

६. दुक्खन्ति—सी०, रो०;

दुरक्खत्ता—स्या० ।

९. फन्दनादिसभावमेतं—सी०, रो० ।

११. स्या० नत्थि ।

पञ्चकामगुणालयाभिरतं चित्तं^१ ततो उद्धरित्वा मारधेय्यसङ्घातं वट्टं^२
 पहातुं विपस्सनाकम्मद्वाने खित्तं^३ कायिकचेतसिकवीरियेन सन्तापियमानं
 परिप्फन्दति, सण्ठातुं^४ न सक्कोति । एवं सन्ते पि धुरं अनिक्खपित्वा
 मेधावी पुग्गलो तं वुत्तनयेनेव उजुं कम्मनियं करोती ति अत्थो ।
 अपरो नयो—इदं मारधेय्यं किलेसवट्टं अविजहित्वा ठितं चित्तं सो ५
 वारिजो विय परिप्फन्दति, तस्मा मारधेय्यं पहातवे, येन
 किलेसवट्टसङ्घातेन मारधेय्येनेव^४ परिप्फन्दति, तं पहातब्बं ति ।
 गाथापरियोसाने मेघियत्थेरो सोतापत्तिफले पतिट्ठितो, अञ्जेपि
 बहू सोतापन्नादयो जाता ति ।

मेघियत्थेरवत्थु पठमं ।

१. सी० तत्थि ।

२. चित्तं—सी०, रो० ।

३. तत्थ ०—स्या० ।

४. मारधेय्येनेतं—स्या० ।

३-२. अञ्जतरभिक्षुवत्थु

R. 299

दुन्निगहस्स लहुनो ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं^१ जेतवने^२
विहरन्तो अञ्जतरं भिक्षुं आरब्भ कथेसि ।

B. 184

कोसलरञ्जो किर विजिते पव्वतपादे मातिकगामो नाम एको
घनवासो गामो अहोसि । अथेकदिवसं सट्ठिमत्ता भिक्षू सत्थु सन्तिके
5 याव अरहत्ता^३ कम्मट्ठानं कथापेत्वा तं गामं गन्त्वा पिण्डाय पविसिंसु ।
अथ ने^४ यो^५ तस्स गामस्स सामिको^६ मातिको नाम, तस्स माता
दिस्वा गेहे निसीदापेत्वा नानगरसेन यागुभत्तेन परिविसित्वा—“भन्ते,
कत्थ गन्तुकामा” ति पुच्छि । “यथा फासुकट्ठानं महाउपासिके” ति ।
सा, “वस्सावासट्ठानं अय्या परियेसन्ति मञ्जे” ति जत्वा पादमूले
10 निपज्जित्वा—“सचे अय्या इमं तेमासं इध वसिस्सन्ति, अहं तीणि
सरणानि पञ्च सीलानि गहेत्वा उपोसथकम्मं करिस्सामी” ति आह ।
भिक्षू, “मयं इमं निस्साय भिक्षाय अकिलमन्ता भवनिस्सरणं कातुं
सक्खिस्सामा” ति अधिवासयिंसु । सा तेसं वसनट्ठानं विहारं
पटिजग्गित्वा अदासि ।

15

ते तत्थेव^७ वसन्ता एकदिवसं सन्निपतित्वा अञ्जमञ्जं ओवदिसु—
“आवुसो, अम्हेहि पमादचारं चरितुं न वट्ठति । अम्हाकं हि सकगेहं
विय अट्ठ महानिरया विवट्ठद्वारायेव^८, धरमानकबुद्धस्स खो पन सन्तिके
कम्मट्ठानं गहेत्वा मयं आगता, बुद्धा च नाम पदानुपदिकं विचरन्तेना
पि सठेन आराधेतुं न सक्का, यथाज्झासयेनेव आराधेतुं सक्का,
20 अप्पमत्ता होथ, द्वीहि एकट्ठाने न ठातब्बं, न निसीदितब्बं, सायं खो
पन थेरूपट्ठानकाले पातोव भिक्षाचारकाले एकतो भविस्साम, सेसकाले

१. स्या० नत्थि ।

३. अरहत्तं—रो० ।

५. रो० नत्थि ।

७. तत्थ—स्या०, रो० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

४. ते—रो० ।

६. सामी—सी०, रो० ।

८. विवट्ठद्वारा एवं—रो० ।

द्वे एकतो न भविस्साम, अपि च खो पन अफासुकेन भिक्खुना आगन्त्वा विहारमज्जे घण्डिया^१ पह्ताय घण्डिसज्जाय^२ आगन्त्वा तस्स भेसज्जं करिस्सामा' ति ।

R. 291

तेसु एवं कतिकं कत्वा विहरन्तेसु एकदिवसं सा उपासिका सप्पितेलफाणितादीनि गाहापेत्वा दासदासिकम्मकरादीहि^३ परिवृता 5 सायन्हसमये तं विहारं गन्त्वा विहारमज्जे भिक्खू अदिस्वा—“कहं नु खो अय्या गता” ति पुरिसे पुच्छित्वा, “अत्तनो अत्तनो^४ रत्तिट्ठान- दिवाट्ठानेसु निसिन्ना भविस्सन्ति अय्ये” ति वुत्ते, “किं नु खो कत्वा दट्ठं सक्खिस्सामी” ति आह । अथ नं भिक्खुसङ्घस्स कतिकवत्तं जानन- मनुस्सा आहंसु—“घण्डिया^५ पह्ताय^६ सन्निपत्तिस्सन्ति अय्ये” ति । 10 सा च^७ घण्डि^८ पह्तापेसि । भिक्खू घण्डिसद्वं सुत्वा, “कस्सचि अफासुकं भविस्सती” ति सकसकट्ठानेहि निक्खमित्वा विहारमज्जे सन्निपत्तिं सु । द्वेपि जना एकमग्गेनागता नाम नत्थि । उपासिका एकेकट्ठानतो एकेकमेव आगच्छन्तं दिस्वा, मम पुत्तेहि अज्जमज्जं कलहो कतो भविस्सती” ति चिन्तेत्वा भिक्खुसङ्घं वन्दित्वा पुच्छि—“कलहं नु खो 15 भन्ते करित्था” ति ? “न करोम महाउपासिके” ति । “सचे वो भन्ते कलहो नत्थि, अथ कस्मा यथा अम्हाकं गेहं आगच्छन्ता सब्बे एकतोव आगच्छथ, एवं अनागन्त्वा एकेकट्ठानतो एकेकाव आगता” ति । “महाउपासिके, एकेकस्मिं ठाने निसीदित्वा समणधम्मं करिम्हा” ति । “को एस भन्ते^९, समणधम्मो नामा” ति ? “द्वत्तिसाकारे सज्झायं 20 करोम, अत्तभावे च^{१०} खयवयं पट्टपेम महाउपासिके” ति । “किं पन, भन्ते, द्वत्तिसाकारे सज्झायं कातुं, अत्तभावे च खयवयं पट्टपेतुं तुम्हाकमेव वट्ठति, उदाहु अम्हाकम्पी” ति ? “कस्सचिपि^{११} अवारितो

B. 185

R. 292

१. गण्डिया—सी०, स्या०, रो० ।

२. गाण्डिसज्जाय—सी०, स्या०, रो० ।

३. दासकम्मकरादीहि—सी०, स्या०, रो० । ४. स्या० नत्थि ।

५. गण्डिया—सी०, स्या०, रो० ।

६. पह्ताय—सी०, रो० ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. गण्डि—सी०, स्या०, रो० ।

९. ताता—सी०, स्या०, रो० ।

सब्बत्थ एवं सदिसं ।

१०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. ० भगवता—स्या० ।

एस धम्मो महाउपासिके' ति । "तेन हि, भन्ते, मय्हम्पि द्वत्तिसाकारं देथ, अत्तभावे च^१ खयवयपट्टपनं आचिवखथा" ति । "तेन हि उगण्ह^२ महाउपासिके^३" ति सब्बं उगण्हापेसुं ।

- सा ततो पट्टाय द्वत्तिसाकारे सज्झार्यं कत्वा अत्तनि खयवयं
 5 पट्टपेत्वा तेहि भिवखूहि पुरेतरमेव तयो मग्गे, तीणि च फलानि पापुणि । मग्गेनेव चस्सा चतस्सो पटिसम्भिदा लोकिअभिज्जा^४ च आगमिंसु । सा मग्गफलसुखतो वुट्ठाय दिब्बचक्खुना ओलोकेत्वा, "कदा नु खो मम पुत्तेहि अयं धम्मो अधिगतो" ति उपधारेन्ती सब्बे पिमे सरागा सदोसा समोहा भानविपस्सनामत्तम्पि तेसं^५ नत्थि, "किं नु खो मय्हं पुत्तानं अरहत्तस्स उपनिस्सयो अत्थि, नत्थी" ति आवज्जेत्वा,
 10 "अत्थी" ति दिस्वा, "सेनासनसप्पायं नु खो अत्थि^६, नत्थी" ति आवज्जेत्वा^७, तम्पि^८ दिस्वा, "पुग्गलसप्पायं नु खो लभन्ति, न लभन्ती" ति आवज्जेसि^९, पुग्गलसप्पायम्पि दिस्वा, "आहारसप्पायं नु खो लभन्ति^{१०}, न लभन्ती" ति उपधारेन्ती, "आहारसप्पायं नेसं नत्थी"
 15 ति दिस्वा ततो पट्टाय नानाविधं यागुं, अनेकप्पकारं^{११} खज्जकं, नानग्गरसञ्च भोजनं सम्पादेत्वा गेहे^{१२} भिवखू निसीदापेत्वा दक्खिणोदकं दत्त्वा—
 B. 186 "भन्ते तुम्हाकं यं यं रुच्चति, तं तं गहेत्वा परिभुञ्जथा" ति निय्यादेसि । ते यथारुचि यागुआदीनि गहेत्वा परिभुञ्जन्ति । तेसं सप्पायाहारं लभन्तानं चित्तं एकगं अहोसि ।
 20 ते एकगेन चित्तेन विपस्सनं वड्ढेत्वा न^{१३} चिरस्सेव^{१३} सह सटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा चिन्तयिंसु, "अहो महाउपासिका अम्हाकं

१. रो० नत्थि ।

३. उपासिके—सी०, रो० ।

५. नेसं—सी०, रो० ।

७. आवज्जेन्ती—रो० ।

९. आवज्जेत्वा—स्या० ।

११. अनेकप्पकारकं—सी०;

अनेकप्पहारिकं—रो० ।

२. गण्ह—सी० ।

४. लोकिअभिज्जा—सी०, रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

८. सेनासनसप्पायं पि—स्या० ।

१०. सी०, रो० सत्थि ।

१२. स्या० नत्थि ।

१३-१३. सी०, रो० नत्थि ।

पतिट्ठा जाता, सचे मयं सप्पायाहारं न लभिम्ह, न नो मग्गफलपटिवेधो
अभविस्स, इदानीं वुट्ठवस्सा^१ पवारेत्वा सत्थु सन्तिकं गमिस्सामा” ति ।
ते—“सत्थारं दट्ठुकामम्हा” ति महाउपासिकं आपुच्छिसु । महाउपासिका^२
—“साधु अय्या^३” ति । ते अनुगन्त्वा पुनपि—“भन्ते, अम्हे
ओलोकेय्याथा” ति, बहूनि पियवचनानि वत्वा पटिनिवत्ति । ते पि 5
खो भिक्खू सावत्थि गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं^४ निसिन्ना, “कच्चि
भिक्खवे, खमनीयं, कच्चि यापनीयं, न च पिण्डकेन किलमित्था” ति
वुत्ते^५, “खमनीयं भन्ते, यापनीयं भन्ते^६, पिण्डकेन पन नेव किलमिम्ह ।
अम्हाकं हि मातिकमाता नामेका^७ उपासिका चित्ताचारं^८ अत्वा ‘अहो
वत नो एवरूपं नाम आहारं पटियादेय्या’ ति चिन्तिते यथाचिन्तितं 10
आहारं पटियादेत्वा अदासी” ति तस्सा गुणकथं कथयिंसु ।

अञ्जतरो भिक्खु तस्सा गुणकथं सुत्वा तत्थ गन्तुकामो हुत्वा
सत्थु सन्तिके कम्मट्ठानं गहेत्वा—“भन्ते तं गामं गमिस्सामी” ति
सत्थारं आपुच्छित्वा, जेतवनतो^९ निक्खमित्वा अनुपुब्बेन तं गामं पत्वा
विहारं पविसनदिवसे येव^{१०} चिन्तेसि, “अयं किर उपासिका चिन्तित- 15
चिन्तितं जानाति, अहञ्च मग्गकिलन्तो विहारं पटिजग्गतुं^{११} न
सक्खिस्सामि, अहो वत मे विहारपटिजग्गकं^{१२} मनुस्सं पेसेय्या” ति ।
उपासिका गेहे निसिन्नाव आवज्जेन्ती तमत्थं अत्वा—“गच्छ, विहारं
पटिजग्गित्वा एही^{१३}” ति मनुस्सं पेसेसि । इतरो पि पानीयं
पिवितुकामो^{१४}, “अहो वत मे सक्खरपानकं कत्वा पेसेय्या” ति चिन्तेसि । 20

१. वुत्थवस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

२. उपासिका—सी०, रो० ।

३. अय्ये—सी० ।

४. एकमन्ते—सी०, रो० ।

५. वुत्ता—सी०, स्या०, रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. नाम—सी०, रो० ।

८. चित्तवारं—स्या० ।

९. जेतवना—सी०, स्या०, रो० ।

१०. पविट्ठदिवसे—स्या० ;

११. सम्मज्जितुं—सी०, स्या०, रो० ।

पविट्ठदिवसेयेव—सी०, रो० ।

१२. विहारपटिजग्गकं—सी०, स्या०, रो० । १३. देही—सी०, रो० ।

१४. पानुकामो—सी०, रो० ।

R 294

B. 187 5

उपासिका तस्मिं^१ पेसेसि । सो^२ पुनदिवसे, “पात्रौव सिनिद्वयागुं मे सउत्तरिभङ्गं^३ पेसेतू” ति चिन्तेसि । उपासिका तथा अकासि । सो यागुं पिवित्वा, “अहो वत मे एवखं खज्जकं पेसेय्या” ति चिन्तेसि । उपासिका तस्मिं पेसेसि । सो चिन्तेसि, “अयं उपासिका मया सब्बं चिन्तितचिन्तितं पेसेसि, अहं एतं दट्ठुकामो, अहो वत मे नानग्गरस-भोजनं गाहापेत्वा सयमेव आगच्छेय्या” ति । उपासिका, मम पुत्तो मं दट्ठुकामो, आगमनं^४ मे पच्चासोसती^५” ति भोजनं गाहापेत्वा विहारं गत्वा तस्स अदासि । सो कतभत्तकिच्चो—“मातिकमाता नाम त्वं महाउपासिके^६” ति पुच्छि । “आम ताता” ति । “त्वं^७ परचित्तं जानासी” ति ? “किं मं पुच्छसि ताता” ति ? “मया चिन्तितचिन्तितं सब्बमकासि, तेन तं पुच्छामी” ति । “परचित्तजाननकभिकखू^८ बहू ताता” ति । “नाहं अञ्जे पुच्छामि, तुवं^९ पुच्छामि उपासिके” ति । एवं सन्ते पि उपासिका, “परचित्तं जानामी” ति अवत्वा—“परचित्तं जानन्ता नाम एवं करोन्ति पुत्ता” ति आह । सो, “भारियं वत्तिदं कम्मं, पुथुज्जना नाम सोभनस्मि असोभनस्मि चिन्तेन्ति, सचाहं किञ्चि^{१०} अयुत्तं चिन्तयिस्सामि सह भण्डकेन चोरं चूळाय गण्हन्ती विय मं विप्पकारं पापेय्य, मया^{११} इतो पलायितुं वट्टती” ति चिन्तेत्वा—“उपासिके अहं गमिस्सामी” ति आह । “कहं अय्या” ति ? “सत्थु सन्तिकं उपासिके” ति । “वसथ ताव भन्ते इधा” ति । “न वसिस्सामि उपासिके, गमिस्सामेवा” ति निक्खमित्वा सत्थु सन्तिकं अगमासि । अथ नं सत्था—“किं भिक्खु न त्वं तत्थ वससी” ति पुच्छि । “आम भन्ते, न सक्का तत्थ वसितुं” ति । “किं कारणा भिक्खू” ति ? “भन्ते

१. तं—स्या०; रो० नत्थि ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. उत्तरिभङ्गं—स्या० ।

४. गमनं—स्या० ।

५. पच्चासिसती—सी०, स्या०, रो० ।

६. उपासिके—सी०, रो० ।

७. उपासिके त्वं—स्या० ।

८. परचित्तजाननभिकखू—स्या० ।

९. तुम्हे—सी०, रो० ।

१०. स्या० नत्थि ।

११. ० पन—सी०, रो० ।

सा उपासिका चिन्तितचिन्तितं सब्बं जानाति, पुथुज्जना च^१ नाम सोभनम्पि असोभनम्पि चिन्तेन्ति; सचाहं किञ्चि अयुत्तं चिन्तेस्सामि, सह भण्डकेन चोरं चूळाय गणहन्ती विय मं विप्पकारं पापेस्सती ति चिन्तेत्वा आगतोम्ही” ति । “भिक्षु तत्थेव तया^२ वसितुं वट्ठी” ति । “न सक्कोमि भन्ते, नाहं तत्थ वसिस्सामी” ति । “तेन हि त्वं^५ भिक्षु एकमेव रक्खितुं सक्खिस्ससी” ति । “किं भन्ते” ति ? “तव चित्तमेव रक्ख, चित्तं नामेतं दुरक्खं^३, त्वं अत्तनो चित्तमेव निग्गण्ह, मा अञ्जं किञ्चि चिन्तयि, चित्तं नामेतं दुन्निग्गहं” ति वत्वा इमं गाथमाह—

R. 295

३५. § “दुन्निग्गहस्स लहुनो, यत्थकामनिपातिनो ।

10

चित्तस्स दमथो साधु, चित्तं दन्तं सुखावहं” ति ॥३॥

तत्थ चित्तं नामेतं दुक्खेन निग्गहती ति दुन्निग्गहं । लहुं उप्पज्जति च निरुज्झति चाति लहुं । तस्स दुन्निग्गहस्स लहुनो । यत्थकामनिपातिनो ति यत्थ कत्थचिदेव निपतनसीलस्स^४ । एतं हि लभितब्बट्ठानं वा अलभितब्बट्ठानं वा युत्तट्ठानं वा अयुत्तट्ठानं वा न जानाति, नेव जातिं ओलोकेति, न गोत्तं, न वयं । यत्थ यत्थ इच्छति, तत्थ तत्थेव निपतती ति “यत्थकामनिपाती” ति वुच्चति । तस्स एवरूपस्स चित्तस्स दमथो साधु^५ चतूहि अरियमग्गेहि दन्तभावो यथा निब्बिसेवनं होति, तथा कतभावो साधु । किं कारणा ? इदं हि चित्तं दन्तं सुखावहं^६ निब्बिसेवनं कतं मग्गफलसुखं परमत्थनिब्बानसुखञ्च आवहती ति ।

15 B. 188

20

देसनापरियोसाने सम्पत्तपरिसाय बहू सोतापन्नादयो अहेसुं, महाजनस्स सात्थिका धम्मदेसना जाता ति^७ ।

१. रो० नत्थि ।

२. तव—सी० ।

३. दुरक्खं—रो० ।

४. लहुं—रो० ।

५. निपातनसीलस्स—स्या०, रो० ।

६. साधू ति—सी० ।

७. दन्तं—सी०, स्या०, रो० ।

८. स्या०, रो० नत्थि ।

R. 296

सत्था तस्स भिक्खुनो इमं ओवादं दत्त्वा—‘गच्छ भिक्खु, अञ्जे
 किञ्चि अचिन्तयित्वा तत्थेव वसाही’ ति पहिणि । सो भिक्खु सत्थु
 सन्तिका ओवादं लभित्वा तत्थ अगमासि । किञ्चि बहिद्धा चिन्तनं नाम
 न चिन्तेसि । महाउपासिका पि दिब्बेन चक्खुना ओलोकेन्ती थेरं
 5 दिस्वा, “इदानी ओवाददायकं आचरियं लभित्वा पुनागतो मम पुत्तो”
 ति अत्तनो आणेनेव परिच्छिन्दित्वा तस्स सप्पायाहारं पटियादेत्वा
 अदासि । सो सप्पायभोजनं^१ सेवित्वा^२ कतिपाहेनेव अरहत्तं पत्वा
 मग्गफलसुखेन वीतिनामेन्तो, “अहो महाउपासिका मय्हं पतिट्ठा जाता,
 अहं इमं निस्साय भवनिस्सरणं पत्तोम्ही^३” ति चिन्तेत्वा, “इमस्मि ताव
 10 मे अत्तभावे पतिट्ठा जाता, संसारे पन मे संसरन्तस्स अञ्जेसुपि
 अत्तभावेसु अयं पतिट्ठा भूतपुब्बा, नो” ति^४ उपधारेन्तो एकूनअत्तभावसतं
 अनुस्सरि । सापि एकूनअत्तभावसते तस्स पादपरिचारिका अञ्जेसु
 पटिबद्धचित्ता हुत्वा तं जीविता वोरोपेसि । थेरो तस्सा एत्तकं अगुणं^५
 दिस्वा, “अहो अयं महाउपासिका भारियं कम्मं अकासी” ति
 15 चिन्तेसि ।

महाउपासिकापि गेहे निसिन्नाव, “किं नु खो मय्हं पुत्तस्स
 पब्बजितकिच्चं मत्तकं पत्तं, नो^६” ति उपधारयमाना तस्स अरहत्तप्पत्ति
 जत्वा उत्तरि^७ उपधारियमाना, “मम पुत्तो अरहत्तं पत्वा, अहो वत मे
 अयं उपासिका महती पतिट्ठा जाता” ति चिन्तेत्वा, “अतीते पि नु खो
 20 मे अयं पतिट्ठा भूतपुब्बा, नो” ति उपधारेन्तो एकूनअत्तभावसतं
 अनुस्सरि, “अहं खो पन एकूनअत्तभावसते अञ्जेहि सद्धि एकतो हुत्वा
 एतं जीविता वोरोपेसि, अयं मे एत्तकं अगुणं^८ दिस्वा, ‘अहो भारियं

B. 189

R. 297

१. सप्पायभोजनं यैव—रो० ।

२. पत्तो—सी०, रो० ।

३. अगुणरासि—सी०, रो० ।

४. उत्तरि—सी०, स्या०, रो० ।

५. अगुणरासि—सी०, रो० ।

६. लभित्वा—स्या०, रो० ।

७. वात्ति—स्या० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

९. उपधारयमाना—सी०, स्या०, रो० ।

कम्मं कतं उपासिकाया' ति चिन्तेसि^१, अत्थि^२ नु खो एवं^३ संसारे
संसरन्तिया मम पुत्तस्स उपकारो कतपुब्बो' ति^४ उपधारयमाना ततो
उत्तरिं सतमं^५ अत्तभावं अनुस्सरित्वा सतमे^६ अत्तभावे मया एतस्स
पादपरिचारिकाय हुत्वा एतस्मिं^७ जीविता वोरोपनट्टाने जीवितदानं
दिन्नं, अहो मया मम पुत्तस्स महाउपकारो कतपुब्बो' ति^८ गेहे ५
निसिन्नाव उत्तरिं विसेसेत्वा—“उपधारेथा' ति आह । सो दिब्बाय
सोतधातुया सद्दं सुत्वा विसेसेत्वा सतमं^९ अत्तभावं अनुस्सरित्वा तत्थ
ताय अत्तनो जीवितस्स दिन्नभावं दिस्वा, “अहो मम इमाय महा-
उपासिकाय उपकारो कतपुब्बो' ति^{१०} अत्तमनो हुत्वा तस्सा^{११} तत्थेव
चतूसु मग्गफलेसु पञ्चं कथेत्वा अनुपादिसेसाय निब्बानधातुया 10
परिनिब्बायी ति ।

अञ्जातरभिक्षुवत्थु दुत्तियं ।

१. चिन्तेसी ति अञ्जासि—स्या० । २-२. नत्थि एवं नु खो—सी०, स्या० रो० ।
३. ०सा—सी०, रो० । ४. सतिमं—स्या०, रो० ।
५. सतिमे—स्या०, रो० । ६. एकस्मि—सी०, स्या०, रो० ।
७. कतो—सी०, स्या० रो० । ८. ०जात्वा—स्या० ।
९. सतिमं—स्या०, रो० । १०. ०चिन्तेत्वा—स्या० ।
११. तं—सी०; रो० नत्थि ।

३-३. अञ्जतरउक्कण्ठितभिव्खुवत्थु

सुदुद्दसं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं^१ विहरन्तो अञ्जतरं उक्कण्ठितभिव्खु^२ आरब्ध कथेसि ।

सत्थरि किर सावत्थियं विहरन्ते एको सेट्ठिपुत्तो अत्तनो कुलूपगत्येरं^३ उपसङ्गमित्वा—“भन्ते, अहं दुक्खा मुच्चितुकामो, एकं मे दुक्खतो मुच्चनकारणं कथेथा” ति आह । “साधावुसो, सचेसि^४ दुक्खा मुच्चितुकामो, सलाकभत्तं देहि, पक्खिकभत्तं देहि, वस्सावासिकं देहि, चीवरादयो पच्चये देहि, अत्तनो सापतेय्यं तयो कोट्टासे कत्वा एकेन कम्मन्तं पयोजेहि, एकेन पुत्तदारं पोसेहि, एकं बुद्धसासने देही” ति आह । सो—“साधु भन्ते” ति वुत्तपटिपाटिया सब्बं कत्वा पुन थेरं पुच्छि—“ततो^५ उत्तरिं अञ्जं किं करोमि भन्ते” ति ? “आवुसो, तीणिसरणानि गण्ह^६, पञ्च सीलानि गण्हाही” ति । तानिपि पटिगगहेत्वा^७ ततो उत्तरिं पुच्छि । “तेन हि दस सीलानि गण्हाही” ति^८ । “साधु भन्ते” ति गण्हि । सो एवं अनुपुब्बेन पुञ्जकम्मस्स कतत्ता अनुपुब्ब-सेट्ठिपुत्तो नाम जातो । ततो—“उत्तरिम्पि कत्तब्बं^९ अत्थि भन्ते” ति पुन पुच्छित्वा, “तेन हि पब्बजाही” ति वुत्तो^{१०} निक्खमित्वा पब्बजि । तस्सेको आभिधम्मिकभिव्खु आचरियो अहोसि, एको विनयधरो उपज्झायो । तस्स लद्धूपसम्पदस्स आचरियो अत्तनो सन्तिकं आगतकाले अभिधम्मे पड्हं कथेसि^{११}—“बुद्धसासने नाम^{१२} इदं कातुं वट्ठति, इदं^{१३} न वट्ठती” ति । उपज्झायोपिस्स अत्तनो सन्तिकं आगतकाले विनये

१. जेतवने—रो० ।

२. सचेपि—सी० ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. ०सो—सी०, स्या०, रो० ।

५. वुत्ते—स्या०, रो० ।

६. रो० नत्थि ।

७. कुलूपकत्थेरं—स्या० ।

८. इतो—स्या० ।

९. गहेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. कातब्बं पुञ्जं—स्या० ।

११. कथेति—सी०, रो० ।

१२. ०कातुं—सी०, स्या०, रो० ।

पञ्चं कथेसि—“बुद्धसासने नाम इदं कातुं वट्टति, इदं^१ न वट्टति, इदं कप्पति, इदं न कप्पती” ति । सो चिन्तेसि, “अहो भारियं इदं कम्मं, अहं दुक्खा मुच्चितुकामो पब्बजितो, इध च^२ मम^३ हत्थःसारणट्टानम्पि^४ न पञ्चायति, गेहे ठत्वा व दुक्खा मुच्चितुं सक्का, मया गिहिना भवितुं वट्टती” ति । सो ततो पट्टाय उक्कण्ठितो^५ अनभिरतो 5
द्वत्तिसाकारे सज्झायं न करोति, उद्देसं न गण्हाति, किसो लूखो धमनिसन्थतगतो आलस्सियाभिभूतो कच्छुपरिकिण्णो अहोसि ।

R. 299

अथ नं दहरसामणेरा—“आवुसो किं त्वं ठित्तद्धाने ठितोव निसिन्नद्धाने निसिन्नोव अहोसि, पण्डुरोगाभिभूतो किसो लूखो धमनिसन्थतगतो^६ आलस्सियाभिभूतो^६ कच्छुपरिकिण्णो, किं ते कतं” 10
ति पुच्छिसु । “उक्कण्ठितोमिह आवुसो” ति । “किं कारणा” ति ? सो तं पवत्ति आरोचेसि । ते तस्स आचरियुपज्झायानं आचिक्खिसु । आचरियुपज्झाया तं आदाय सत्थु सन्तिकं अगमंसु । सत्था—“किं भिक्खवे, आगतत्था” ति आह । “भन्ते, अयं भिक्खु तुम्हाकं सासने उक्कण्ठितो” ति । “एवं किर भिक्खू” ति ? “आम भन्ते” ति । 15
“किं कारणा” ति ? “अहं भन्ते दुक्खा मुच्चितुकामोव^७ पब्बजितो, तस्स मे आचरियो अभिधम्मकथं कथेसि^८, उपज्झायो विनयकथं कथेसि^८, स्वाहं ‘इध मे हत्थपसारणट्टानम्पि^९ नत्थि, गिहिना हुत्वा सक्का दुक्खा मुच्चितुं, गिहि भविस्सामी’ ति सन्निट्टानमकासिं भन्ते” ति । “सचे त्वं भिक्खु, एकमेव रक्खितुं सक्खिस्ससि, अवसेसानं रक्खनकिच्चं 20
नत्थी” ति । “किं भन्ते” ति ? “तव चित्तमेव रक्खितुं सक्खिस्ससी” ति ? “सक्खिस्सामि भन्ते” ति । “तेन हि अतनो चित्तमेव रक्खाहि^{११}, सक्का^{१२} दुक्खा मुच्चितुं” ति^{१२} इमं ओवादं दत्वा इमं^{१३} गाथमाह—

१. कातुं—सी०, स्या०, रो० ।

२. रो० नत्थि ।

३. मे—स्या० ।

४. हत्थप्पसारणट्टानमेव—स्या०, सी० ।

५. उक्कण्ठितो—स्था० ।

६-६. सी०, रो० नत्थि ।

७. मुच्चितुकामो—सी०, स्या०, रो० ।

८. कथेति—सी० ।

९. कथेति—सी०; स्या०, रो० नत्थि ।

१०. हत्थप्पसारणट्टानमेव—सी०, स्या० ।

११. रक्खाति—सी; रक्खाति वत्त्वा—रो० । १२-१२. सी०, रो० नत्थि ।

१३. स्या० नत्थि ।

३६ § “सुदुद्दसं सुनिपुणं, यत्थकामनिपातिनं ।

चित्तं रक्खेथ मेधावी, चित्तं गुत्तं सुखावहं” ति ॥४॥

B. 191
R. 300

तत्थ? सुदुद्दसं ति सुदुद्दसं । सुनिपुणं ति सु निपुणं परमसण्हं ।

यत्थकामनिपातिनं ति जातिआदीनि अनोलोकेत्वा लभितब्बा लभितब्ब-
5 युत्तायुत्तठानेसु यत्थ कत्थचि निपतनसीलं^२ । चित्तं रक्खेथ मेधावी ति
अन्धवालो दुम्मेधो अत्तनो चित्तं रक्खितुं समत्थो नाम नत्थि,
चित्तवसिको हुत्वा अनयव्यसनं पापुणाति । मेधावी पन पण्डितोव
चित्तं रक्खितुं सक्कोति, तस्मा त्वम्पि चित्तमेव^३ गोपेहि । इदं हि
चित्तं गुत्तं सुखावहं मग्गफलनिब्बानसुखानि^४ आवहती ति ।

10 देसनापरियोसाने सो भिक्खु सोतापत्तिफलं पापुणि, अञ्जेपि बहू
सोतापन्नादयो अहेसुं, देसना महाजनस्स सात्थिका अहोसी ति ।

अञ्जतरउक्कण्ठितभिक्खुवत्थु ततियं ।

१. रो० नत्थि ।

३. चित्तं—सी०, रो० ।

२. निपातनसीलं—रो० ।

४. मग्गसुखफलसुखनिब्बानसुखानि—सी०, रो० ।

३-४. सङ्घरक्खितभागिनेय्यत्थेरवत्थु

दूरङ्गमं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं^१ विहरन्तो सङ्घरक्खितं नाम भिक्खु^२ आरम्भ कथेसि ।

सावत्थियं किरको कुलपुत्तो सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा निक्खमित्वा पब्बजितो लद्धुपसम्पदो सङ्घरक्खितत्थेरो नाम हुत्वा कतिपाहेनेव अरहत्तं पापुणि । तस्स कनिट्ठभगिनी पुत्तं लभित्वा थेरस्स नामं अकासि । सो भागिनेय्यसङ्घरक्खितो नाम हुत्वा वयप्पत्तो थेरस्सेव सन्तिके पब्बजित्वा लद्धुपसम्पदो अञ्जतरस्मिं गामकारामे वस्सं उपगन्त्वा, 'एकं सत्तहत्थं, एकं अट्ठहत्थं' ति द्वे वस्सावासिकसाटके लभित्वा, अट्ठहत्थं "उपज्झायस्स मे भविस्सती" ति सल्लक्खेत्वा, "सत्तहत्थं मय्हं भविस्सती" ति चिन्तेत्वा बुट्ठवस्सो, "उपज्झायं पस्सिस्सामी" ति आगच्छन्तो अन्तरामग्गे पिण्डाय चरन्तो आगन्त्वा थेरे विहारं अनागतेयेव विहारं पविसित्वा थेरस्स दिवाट्टानं सम्मज्जित्वा पादोदकं उपट्ठपेत्वा आसनं पञ्चपेत्वा^३ आगमनमग्गं ओलोकेन्तो निसीदि । अथस्सागमनभावं^४ दिस्वा^५ पच्चुग्गमनं कत्वा पत्तचीवरं पटिग्गहेत्वा—"निसीदथ भन्ते" ति, थेरं निसीदापेत्वा तालवण्टं आदाय बीजित्वा^६ पानीयं दत्वा पादे धोवित्वा तं साटकं आनेत्वा पादमूले ठपेत्वा—"भन्ते इमं परिभुञ्जथा" ति वत्वा बीजयमानो अट्ठासि ।

अथ नं थेरो आह—"सङ्घरक्खित, मय्हं चीवरं परिपुण्णं, त्वमेव परिभुञ्जा" ति । "भन्ते, मया लद्धकालतो पट्टाय अयं तुम्हाकमेव

१. जेतवने—स्या० ।

२. रो०, सी० नत्थि ।

३. पञ्चापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

४. अथस्स आगच्छन्तं—रो०;

५. ज्ञात्वा—स्या० ।

अव तस्सा गतभावं—सी० ।

६. बीजेत्वा—सी०, रो० ।

सल्लक्खितो, परिभोगं करोथा” ति । “होतु सङ्घरक्खित, परिपुण्णं मे चीवरं^१, त्वमेव परिभुञ्जा” ति । “भन्ते, मा एवं करोथ, तुम्हेहि परिभुत्ते^२ मय्हं महप्फलं भविस्सती” ति । अथ नं तस्स पुनप्पुनं कथेन्तस्सपि^३ थेरो न इच्छि येव^४ ।

R. 302

- 5 एवं सो बीजयमानो ठितोव चिन्तेसि, “अहं थेरस्स गिहिकाले भागिनेय्यो, पब्बजितकाले सद्धिविहाररिको, एवम्पि मया सद्धि उपज्झायो परिभोगं न कत्तुकामो^५, इमस्मि मया सद्धि परिभोगं अकरोन्ते किं मे समणभावेन, गिहि भविस्सामी” ति । अथस्स एतदहोसि, “दुस्सण्ठापितो^६ घरावासो, किं नु खो कत्वा गिहिभूतो जीविस्सामी”
- 10 ति । ततो चिन्तेसि, “अट्ठहत्थसाटकं विक्किणित्वा एकं एळिकं गण्हिस्सामि, एळिका नाम खिप्पं विजायति, स्वाहं विजातं विजातं विक्किणित्वा मूलं करिस्सामि, मूले बहू कत्वा एकं पजापतिं आनेस्सामि, सा एकं पुत्तं विजायिस्सति, अथस्स मम मातुलस्स नामं कत्वा चूळयानके निसीदापेत्वा मम पुत्तञ्च भरियञ्च आदाय मातुलं वन्दितुं
- 15 आगमिस्सामि^७, आगच्छन्ते^८ अन्तरामग्गे मम भरियं एवं^९ वक्खामि ‘आनेहि ताव मे पुत्तं, वहिस्सामि नं’ ति, सा ‘किं ते^{१०} पुत्तेन^{११} एहि, इमं यानकं पाजेही’ ति वत्वा पुत्तं गहेत्वा ‘अहं नेस्सामि नं’ ति नेत्वा^{१२} सन्धारेतुं असक्कोन्ती चक्कपथे^{१३} छड्ढेस्सति, अथस्स सरीरं अभिरुहित्वा चक्कं गमिस्सति, अथ नं ‘त्वं मम पुत्तं नेव मय्हं अदासि, नं^{१४} सन्धारेतुं नासक्खि^{१५} नासितोस्मि^{१६} तया’ ति वत्वा पतोदयट्ठिया^{१७} पिट्ठियं^{१८} पहरिस्सामी” ति ।

१. तिचीवरं—सी०, रो० ।

३. कथेन्तस्सपि—सी०, स्या०, रो० ।

५. कातुकामो—सी०, स्या०, रो० ।

७. आगच्छिस्सामि—सी०, रो० ।

९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. गहितेन—सी०, रो० ।

१३. चक्कपादे—सी०, स्या०, रो० ।

१५. असक्खि—सी०, रो० ।

१७. पतोदयट्ठिया—सी०, रो० ।

२. परिभुञ्जन्ते—सी०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. दुसण्ठापिया—सी०, स्या०, रो० ।

८. आगच्छन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

१०. तेन—सी०, रो० ।

१२. सी, स्या०, रो० नत्थि ।

१४. न—सी०, रो० ।

१६. नासितोस्मि—सी०, रो० ।

१८. पिट्ठि—सी०, स्या०, रो० ।

सो एवं चिन्तेन्तोव^१ ठत्वा बीजयमानो^२ थेरस्स सीसे^३ तालवण्टेन
पहरि । थेरो, “किं नु खो अहं सङ्घरक्खितेन सीसे पहतो^४” ति
उपधारेन्तो तेन चिन्तितचिन्तितं सब्बं अत्वा—“सङ्घरक्खित,
मातुगामस्स^५ पहारं दातुं नासक्खि, को^६ एत्थ महल्लकत्थेरस्स^७
दोसो” ति आह । सो—“अहो नट्ठोमिह, जातं^८ किर मे उपज्झायेन
चिन्तितचिन्तितं^९, किं मे समणभावेना” ति तालवण्टं षड्ढेत्वा पलायितु
आरद्धो ।

अथ नं दहरा च सामणेरा च अनुबन्धित्वा आदाय सत्थु सन्तिकं
अगमंसु । सत्था ते भिक्खू दिस्वाव^{१०}—“किं भिक्खवे आगतत्थ, एको वो
भिक्खु लद्धो” ति पुच्छि । “आम भन्ते, इमं दहरं उक्कण्ठित्वा 10
पलायन्तं गहेत्वा तुम्हाकं सन्तिकं आगतम्हा” ति । “एवं किर भिक्खू”
ति ? “आम भन्ते” ति । “किमत्थं ते भिक्खु एवं भारियं कम्मं कतं,
ननु त्वं आरद्धवीरियस्स एकस्स बुद्धस्स पुत्तो, मादिसस्स नाम^{११} बुद्धस्स^{१२}
सासने पब्बजित्वा अत्तानं दमेत्वा^{१३} सोतापन्नो ति वा^{१४} सकदागामी ति
वा^{१५} अनागामी ति वा^{१६} अरहा ति वा वदापेतुं नासक्खि, किमत्थं एवं 15
भारियं कम्ममकासी” ति ? “उक्कण्ठितोस्मि भन्ते” ति^{१७} । “किं
कारणा उक्कण्ठितोसी” ति ? सो एवं^{१८} वस्सावासिकसाटकानं लद्ध-
दिवसतो पट्ठाय याव थेरस्स तालवण्टेन पहारा सब्बं तं पवत्ति^{१९}
आरोचेत्वा—“इमिना कारणेन पलातोस्मि भन्ते” ति आह । अथ नं
सत्था—“एहि भिक्खु, मा चिन्तयि, चित्तं नामेतं दूरे होन्तम्पि 20

१. चिन्तेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।	२. बीजयमानोव—स्या० ;
३. सीसं—स्या० ।	बीजमानो—सी० ।
४. पहटो—सी०, रो० ।	५. मातुगामं—सी०, रो० ।
६. स्या०, रो० नत्थि ।	७. ०को—स्या०, रो० ।
८. जाता—सी० ।	९. चिन्तितचिन्तित—सी० ।
१०. दिस्वा—स्या०, रो० ।	११. सी०, रो० नत्थि ।
१२. ०नाम—रो० ।	१३. स्या० नत्थि ।
१४. सी०, रो० नत्थि ।	१५. सी० नत्थि ।
१६. स्या० नत्थि ।	१७. ०सत्थु—स्या० ।

आरम्भणं सम्पटिच्छन्नकजातिकं, रागदोसमोहबन्धना मुच्चनत्थाय वायमितुं वट्टती” ति वत्वा इमं गाथमाह—

३७ § “दूरङ्गमं एकचरं, असरीरं गुहासयं ।

ये चित्तं संयमेस्सन्ति, मोक्खन्ति मारबन्धना” ति॥५॥

5 तत्थ दूरङ्गमं ति चित्तस्स हि मक्कटसुत्तमत्तकम्पि पुरत्थिमादि-
दिसाभागेन गमनागमनं^१ नाम नत्थि, दूरे सन्तम्पि पन आरम्भणं
सम्पटिच्छती ति दूरङ्गमं नाम जातं । सत्तट्टचित्तानि पन एकतो कण्णिक-
बद्धानि एकक्खणे उप्पज्जितुं समत्थानि नाम नत्थि, उप्पत्तिकाले
एकेकेमेव चित्तं उप्पज्जति, तस्मिं निरुद्धे पुन एकेकेमेव उप्पज्जती ति^२

10 एकचरं नाम जातं । चित्तस्स सरीरसण्ठानं वा नीलादिप्पकारो वण्णभेदो
वा नत्थी ति असरीरं नाम जातं । गुहा नाम चतुमहाभूतगुहा, इदञ्च
B. 194 हृदयरूपं निस्साय पवत्तती ति गुहासयं नाम जातं । ये चित्तं ति ये
केचि पुरिसा वा इत्थियो वा गहट्ठा वा पब्बजिता वा अनुप्पज्जनक-
किलेसस्स उप्पज्जितुं अदेन्ता सतिसम्मोसेन^३ उप्पन्नकिलेसं पजहन्ता
51 15 चित्तं संयमेस्सन्ति संयतं अविक्खित्तं करिस्सन्ति । मोक्खन्ति
मारबन्धना ति सब्बेते किलेसबन्धनाभावेन मारबन्धनसङ्घाता ते
R. 305 भूमकवट्टा^४ मुच्चिस्सन्ती ति ।

देसनापरियोसाने भागिनेय्यसङ्घरक्खित्तत्थेरो सोतापत्तिफलं पापुणि,
अञ्जेपि बहू सोतापन्नादयो जाता, महाजनस्स सात्थिका धम्मदेसना
20 अहोसी ति ।

सङ्घरक्खित्तभागिनेय्यत्थेरेवत्यु चतुत्थं ।

१. गमनं—सी० ।

२. सतिसम्मोहेन—सी०, रो० ।

३. तस्मा—सी० ।

४. भूमिकवट्टा—स्था० ।

३-५. चित्तहृत्थत्थेरवत्थु

अनवट्टितचित्तस्सा ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं^१ विहरन्तो चित्तहृत्थत्थेरं^२ आरब्भ कथेसि ।

एको किर सावत्थिवासी कुलपुत्तो नट्टगोणं परियेसन्तो अरञ्जं पविसित्वा मज्झन्तिके^३ काले गोणं दिस्वा गोयूथे^४ विस्सज्जेत्वा, “अवस्सं अय्यानं सन्तिके आहारमत्तं लभिस्सामी” ति खुप्पिपासा-
पीळितो विहारं पविसित्वा भिक्खूनं सन्तिकं गत्वा वन्दित्वा एकमन्तं
निसीदि^५ । तस्मिं खो पन समये भिक्खूनं अवक्कारपातियं^६ भुत्तावसेसकं
भत्तं होति, ते तं छातकपीळितं दिस्वा—“इतो^७ भत्तं गहेत्वा
भुञ्जाही^८” ति वदिसु । बुद्धकाले च पन^९ अनेकसूपव्यञ्जनं भत्तं^{१०}
उप्पज्जति; सो ततो यापनमत्तं गहेत्वा भुञ्जित्वा पानीयं पिवित्वा
हृत्थे धोवित्वा भिक्खुवन्दित्वा—“किं भन्ते, अज्ज अय्या निमन्तनट्टानं^{११}
अगमंसू” ति पुच्छि^{१२} । “नत्थि उपासक, भिक्खू इमिनाव नीहारेन
निबद्धं लभन्ती” ति । सो^{१३}, “मयं उट्ठाय समुट्ठाय रत्तिन्दिवं निबद्धं
कम्मं करोन्तापि एवं मधुरव्यञ्जनं भत्तं न लभाम, इमे किर निबद्धं
भुञ्जन्ति, किं मे गिहिभावेन, भिक्खु भविस्सामी” ति चिन्तेत्वा भिक्खू
उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचि । अथ नं भिक्खू—“साधु उपासका” ति
पब्बाजेसु ।

5

10 R. 306

15

१. जेतवने—स्या० ।

२. ०नाम—सी०, स्या०, रो० ।

३. मज्झन्तिक०—सी०, स्या०, रो० ।

४. यूथे—सी०, स्या०, रो० ।

५. अट्ठासि—सी०, स्या०, रो० ।

६. अवक्कारपातिये—सी० ।

७. इद्ध—स्या० ।

८. ०होति—रो० ।

९. भुञ्जाति—सी०, स्या०, रो० ।

१०. नाम—सी०, स्या०, रो० ।

११. स्या० नत्थि ।

१२. निमन्तितट्टानं—सी०, रो० ।

१३. स्या० नत्थि ।

१४. ०चिन्तेसि—सी०, रो० ।

B. 195

सो लद्धुपसम्पदो सब्बप्पकारं^१ वत्तपटिवत्तं अकासि । सो बुद्धानं
उप्पन्नेन लाभसक्कारेन^२ कतिपाहच्चयेन^३ थूलसरीरो अहोसि । ततो
चिन्तेसि, “किं मे भिक्खाय चरित्वा जीवितेन, गिही भविस्सामी” ति ।
सो विब्भमित्वा^४ गेहं पाविसि । तस्स गेहे कम्मं करोन्तस्स कतिपाहेनेव
5 सरीरं मिलायि । ततो, “किं मे इमिना दुक्खेन; सम्मणो भविस्सामी”
ति चिन्तेत्वा पुन गत्वा पब्बजि । सो कतिपाहं वीतिनामेत्वा पुन
उक्कण्ठित्वा विब्भमि; पब्बजितकाले पन भिक्खूनं^५ उपकारको होति ।
सो कतिपाहेनेव पुनपि उक्कण्ठित्वा, “किं मे गिहिभावेन, पब्बजिस्सामी”
ति गत्वा भिक्खू वन्दित्वा पब्बज्जं याचि । अथ नं भिक्खू उपकारवसेन
10 पुन पब्बाजयिंसु । एवं सो इमिना^६ नियामेनेव^६ छक्खत्तुं पब्बजित्वा
उप्पब्बजितो । तस्स भिक्खू, “एस चित्तवसिको हुत्वा विचरती” ति
चित्तहत्थत्थेरो ति नामं करिंसु ।

R. 307

तस्सेवं अपरापरं विचरन्तस्सेव भरिया गब्भिनी अहोसि । सो
सत्तमे वारे अरञ्जतो कसिभण्डमादाय गेहं गत्वा भण्डकं ठपेत्वा,
15 “अत्तनो कासावं गण्हिस्सामी” ति गब्भं पाविसि । तस्मिं खणे तस्स
भरिया निपज्जित्वा निदायति, तस्सा निवत्थसाटको अपगतो होति^७,
मुखतो च लाला पग्घरत्ति, नासा घुरघुरायति, मुखं विवटं, दन्तं^८
घंसति^८, सा तस्स उद्धुमातकसरीरं विय उपट्ठासि । सो, “अनिच्चं
दुक्खं इदं” ति सञ्जं^९ लभित्वा^९, “अहं एत्तकं कालं पब्बजित्वा इमं
[20] निस्साय भिक्खुभावे सण्ठातुं नासक्खि” ति कासायकोटियं गहेत्वा
उदरे बन्धित्वा^{१०} गेहा निक्खमि ।

१. सब्बुपकारं—स्या० ।

२. बलवसक्कारेन—रो० ।

३. कतिपाहस्सेव—सी०, रो० ।

४. गत्वा—सी०, रो० ।

५. रो० नत्थि ।

६-६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८-८. सी०, रो० नत्थि ।

९-९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१०. बन्धन्तोव—सी०, स्या०, रो० ।

अथस्स अनन्तरगेहे^१ ठिता सस्सु तं तथा गच्छन्तं^२ दिस्वा, “अयं पटिउक्कण्ठितो^३ भविस्सति^४, इदानेव अरञ्जतो आगन्त्वा^५ कासावं उदरे बन्धित्वाव^६ गेहा^७ निक्खन्तो^८ विहाराभिमुखो गच्छति, किं नु खो” ति गेहं पविसित्वा निदायमानं धीतरं पस्सित्वा, “इमं दिस्वा सो विप्पटिसारी हुत्वा गतो” ति जत्वा धीतरं पहरित्वा—“उट्ठेहि^९ 5 काळकणि, सामिको ते तं निदायमानं दिस्वा विप्पटिसारी हुत्वा गतो, नत्थि सो इतो पट्टाय तुय्हं” ति आह । “अपेहि अपेहि^९ अम्म, कुतो तस्स गमनं अत्थि^९, कतिपाहेनेव पुनागमिस्सती” ति आह^९ । सोपि— “अनिच्चं दुक्खं” ति वत्वा गच्छन्तो गच्छन्तोव सोतापत्तिफलं पापुणि । R. 308 सो गन्त्वा भिक्खू वन्दित्वा पब्बज्जं याचि । “न सक्खिस्साम मयं तं 10 B. 196 पब्बाजेतुं, कुतो तुय्हं समणभावो, सत्थकनिसानपासाणसदिसं^{१०} तव सीसं” ति । “भन्ते, इदानि मं अनुकम्पाय एकवारं पब्बाजेत्था” ति । ते तं उपकारवसेन पब्बाजयिंसु । सो कतिपाहेनेव सह पटिसम्भदाहि अरहत्तं पापुणि ।

तेपि नं^{११} आहंसु—“आवुसो चित्तहत्थ तव गमनसमयं त्वमेव 15 जानेय्यासि^{१२}, इमस्मिं वारे ते चिरायितुं” ति । “भन्ते संसग्गस्स अत्थिभावकाले गतम्हा, सो नो^{१३} संसग्गो छिन्नो, इदानि अगमनधम्मा जातम्हा” ति । भिक्खू सत्थु सन्तिकं गन्त्वा—“भन्ते अयं भिक्खु अम्हेहि एवं वुत्तो एवं नाम कथेसि^{१४}, अञ्जं व्याकरोति, अभूतं वदती”

१. अन्तरगेहे—रो० ।	२. गच्छमानं—सी०, स्या०, रो० ।
३. पटिक्कन्तको—सी०, रो०;	४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
पटिक्कन्तो—स्या० ।	५. आगच्छन्तोव—स्या०, रो०;
६. बन्धित्वा—सी०, स्या०, रो० ।	आगतो आगच्छन्तोव—सी० ।
७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	८. निक्खमन्तो—सी० ।
९. सी०, रो० नत्थि ।	१०. सत्थकनिसादनपासाणसदिसं—सी०,
११. तं—सी०, स्या० ।	स्या०, रो० ।
१२. जानेय्यासी ति—सी०, रो० ।	१३. मे—रो०; खो—सी० ।
१४. कथेति—सी०, स्या०, रो० ।	

ति आहंसु । सत्था—“आम भिक्खवे, मम पुत्तो अत्तनो अनवट्ठित-
चित्तकाले सद्धम्मं अजाननकाले गमनागमनं अकासि, इदानिस्स पुञ्ञश्च
पापश्च पहीनं” ति वत्वा इमा द्वे^१ गाथा आह^२—

३८ § “अनवट्ठितचित्तस्स, सद्धम्मं अविजानतो ।

५ परिप्लवपसादस्स, पञ्ञा न परिपूरति ॥६॥

३९ § “अनवस्सुतचित्तस्स, अनन्वाहतचेतसो ।

पुञ्ञपापपहीनस्स, नत्थि जागरतो भयं” ति ॥७॥

R. 309 तत्थ अनवट्ठितचित्तस्सा ति चित्तं नामेतं कस्सचि निबद्धं वा
थावरं वा नत्थि । यो पन पुग्गलो अस्सपिट्ठे ठपितकुम्भण्डं विय च
10 थुसरासिम्हि कोट्टितखाणुको विय च^३ खल्लाटसीसे ठपितकदम्बपुष्फं^४
विय च^५ न कत्थचि सण्ठाति, कदाचि बुद्धसावको^६ होति, कदाचि
आजीवको, कदाचि निगण्ठो, कदाचि तापसो । एवरूपो पुग्गलो
अनवट्ठितचित्तो नाम । तस्स अनवट्ठितचित्तस्स । सद्धम्मं अविजानतो
ति सत्तत्तिसवोधिपक्खियधम्मभेदं इमं सद्धम्मं अविजानन्तस्स^७ परित्त-
15 सद्धताय वा उल्लवसद्धताय^८ वा परिप्लवपसादस्स कामावचररूपा-
वचरादिभेदा^९ पञ्ञा न परिपूरति । कामावचरायपि अपरिपूरयमानाय
कुतोव रूपावचरारूपावचरलोकुत्तरपञ्ञा परिपूरिस्सती ति दीपेति ।
अनवस्सुतचित्तस्सा ति रागेन अतिन्तचित्तस्स । अनन्वाहतचेतसो
B. 197 ति ‘आहतचित्तो खिलजातो’ ति आगतद्वाने दोसेन चित्तस्स पहतभावो
20 वुत्तो, इध पन दोसेन अप्पट्ठिहतचित्तस्साति अत्थो । पुञ्ञपापपहीनस्सा
ति चतुत्थमग्गेन पहीनपुञ्ञस्स चैव पहीनपापस्स च खीणासवस्स ।

१. सी०, रो० नत्थि ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

५. स्या० नत्थि ।

७. अजानन्तस्स—स्या० ।

८. उल्लवनसद्धताय—स्या० ;

उल्लवनसद्धताय—सी०, रो० ।

२. अभासि—सी०, स्या०, रो० ।

४. कदम्बपुष्फं—सी०, स्या०, रो० ।

६. ०सेवको—स्या० ;

अचेलको—सी०, रो० ।

९. ०पि—सी०, स्या०, रो० ।

नत्थि जागरतो भयं ति खीणासवस्स जागरन्तस्सेव अभयभावो कथितो विय, सो पन सद्धादीहि पञ्चहि^१ जागरधम्ममेहि समन्नागतत्ता जागरो नाम । तस्मा तस्स^२ जागरन्तस्सापि अजागरन्तस्सापि किलेसभयं नत्थि किलेसानं अपच्छावत्तनतो । न हि तं किलेसा अनुबन्धन्ति तेन तेन मग्गेन पहीनानं किलेसानं पुन अनुपगमनतो । तेनेवाह^३, “सोतापत्ति- 5 मग्गेन ये किलेसा पहीना, ते किलेसे न पुनेति न^३ पच्चेति^३ न पच्चागच्छति, सकदागामिअनागामिअरहत्तमग्गेन ये किलेसा पहीना, ते किलेसे न पुनेति न^३ पच्चेति^३ न पच्चागच्छती” ति ।

देसना महाजनस्स सात्थिका सफला अहोसि ।

अथेकदिवसं भिक्खू धम्मसभायं^४ कथं समुट्ठापेसुं—“भारिया 10 वतिमे आवुसो किलेसा नाम, एवरूपस्स अरहत्तस्स उपनिस्सयसम्पन्नो कुलपुत्तो किलेसेहि आलोळितो^५ सत्तवारे गिही हुत्वा सत्तवारे पब्बजितो” ति । सत्था तेसं तं^६ कथापवत्ति सुत्वा तद्धणानुरूपेण गमनेन धम्मसभं गन्त्वां^७ बुद्धासने निसिन्नो—“काय नुत्थ भिक्खवे एतरहि कथाय सत्तिसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते— 15 “एवमेव^८ भिक्खवे, किलेसा नाम भारिया, सचे एते रूपिनो हुत्वा कत्थचि पक्खपितुं सक्का भवेय्युं, चक्कवाळं^९ अतिसम्बाधं, ब्रह्मलोको अतिनीचको ति ओकासो नेसं न भवेय्य, मादिसम्पि नामेते पञ्चासम्पन्नं पुरिसाजानेय्यं आलोळन्ति^६, अवसेसेसु का कथा । अहं हि अङ्गुनाळि- मत्तं वरकचोरकं कुण्ठकुदालञ्च^{१०} निस्साय छ वारे पब्बजित्वा 20 R. 311 उप्पब्बजितपुब्बो” ति । “कदा भन्ते^{११}, कदा^{१२} सुगता” ति^{१२} । “सुणिस्सथ भिक्खवे” ति । “आम भन्ते” ति । “तेन हि सुणाथा” ति अतीतं आहरि—

१. स्या० नत्थि ।

२. तेनाह—स्या० ।

३-३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. आलुलितो—सी०, स्या०, रो० ।

६. स्या० नत्थि ।

७. आगन्त्वा—सी० ।

८. एवमेतं—सी०, रो० ।

९. लोलेन्ति—सी०, रो० ।

१०. कुण्ठकुदालञ्च—सी०, स्या०, रो० ।

११. भन्ते ति—सी०, स्या०, रो० । १२-१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

- अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते कुदालपण्डितो^१ नाम
 बाहिरकपब्बज्जं पब्बजित्वा अट्ठ मासे हिमवन्ते वसित्वा वस्सारत्तसमये
 भूमिया तिन्ताय, “गेहे मे अड्डुनाळिमत्तो वरकचोरको च
 B. 198 कुण्ठकुदालको च अत्थि, वरकचोरकबीजं मा नस्सी” ति
 5 उप्पब्बजित्वा एकं ठानं कुदालेन कसित्वा तं बीजं वपित्वा वत्ति
 कत्वा पक्ककाले उद्धरित्वा नाळिमत्तबीजं ठपेत्वा सेसं खादि^२; सो,
 “किं मे दानि गेहेन, पुन अट्ठ मासे पब्बजिस्सामी” ति चिन्तेत्वा^३
 निक्खमित्वा पब्बजि । इमिनाव नीहारेन नाळिमत्तं वरकचोरकञ्च
 कुण्ठकुदालञ्च निस्साय सत्तवारे गिही हुत्वा सत्तवारे पब्बजित्वा सत्तमे
 10 पन वारे चिन्तेसि, “अहं छ^४ वारे इमं कुण्ठकुदालं निस्साय गिही हुत्वा
 पब्बजितो, कत्थचिदेव नं छड्डेस्सामी” ति । सो गङ्गाय तीरं गन्त्वा,
 “पतितट्ठानं पस्सन्तो ओतरित्वा गण्हेय्यं, यथास्स पतितट्ठानं न पस्सामि,
 तथा नं छड्डेस्सामी” ति चिन्तेत्वा नाळिमत्तं बीजं पिलोतिकाय
 बन्धित्वा पिलोतिकं कुदालफलके बन्धित्वा कुदालं^५ अगगदण्डके गहेत्वा
 15 गङ्गाय तीरे ठितो अक्खीनि निमीलेत्वा उपरिसीसे तिक्खत्तुं
 आविज्झित्वा गङ्गायं खिपित्वा निवत्तित्वा ओलोकेन्तो पतितट्ठानं
 R. 312 अदिस्वा, “जितं मे, जितं^६ मे^६” ति तिक्खत्तुं सदमकासि ।

- तस्मिं खणे बाराणसिराजा पञ्चन्तं वृषसमेत्वा आगन्त्वा नदीतीरे
 खन्धवारं निवासेत्वा न्हानत्थाय^७ नदिं ओतिण्णो तं सदं अस्सोसि ।
 20 राजूनञ्च नाम “जितं मे^८” ति सदो अमनापो होति, सो तस्स सन्तिकं
 गन्त्वा—“अहं इदानीं अमित्तमद्दन्^९ कत्वा ‘जितं मे’ ति आगतो, त्वं
 पन ‘जितं मे, जितं मे’ ति विरवसि, किं नामेतं” ति पुच्छि ।
 कुदालपण्डितो—“त्वं बाहिरकचोरे जिनि, तथा जितं पुन अवजितमेव^{१०}”

१. कुदालपण्डितो—सी०, स्या०, रो० ।

एवं सब्वत्थ दिस्सति ।

४. सत्त—सी०, स्या०, रो० ।

६-६. सी० नत्थि ।

८. ०जितं मे—स्या० ।

१०. अवजितमेव—स्या० ।

२. खादित्वा—सी०, रो० ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. कुदालकं—सी०, रो० ।

७. न्हानत्थाय—सी०, स्या० ।

९. अमित्तमथनं—सी०, रो० ।

होति, मया पन अज्झत्तिको^१ लोभचोरो जितो, सो पुन मं न जिनिस्सति, तस्सेव जयो साधू' ति वत्वा इमं गाथमाह—

“न तं जितं साधु जितं, यं जितं अवजीयति ।

तं खो जितं साधु जितं, यं जितं नावजीयती” ति ॥

तं खणंयेव च गङ्गं ओलोकेन्तो आपोकसिणं निब्बत्तेत्वा अधिगत- 5
विसेसो आकासे पल्लङ्केन निसीदि । राजा महापुरिसस्स धम्मकथं
सुत्वा वन्दित्वा पब्बज्जं याचित्वा सद्धिं बलकायेन पब्बजि । योजनमत्ता
परिसा अहोसि । अपरो पि सामन्तराजा तस्स पब्बजितभावं सुत्वा,
“तस्स रज्जं गण्हिस्सामी” ति आगन्त्वा तथा समिद्धं नगरं सुञ्जं 10
दिस्वा, “एवरूपं नगरं छड्ढेत्वा पब्बजितो राजा ओरके ठाने न
पब्बजिस्सति, मयापि पब्बजितुं वट्ठती” ति चिन्तेत्वा तत्थ गन्त्वा
महापुरिसं उपसङ्कमित्वा पब्बज्जं याचित्वा सपरिवारो^२ पब्बजि, एतेनेव
नीहारेन सत्त राजानो पब्बजिंसु । सत्तयोजनिको अस्समो अहोसि ।
सत्त राजानो^३ भोगे^३ छड्ढेत्वा^४ एत्तकं जनं गहेत्वा पब्बजिंसु^५ । महा- 15
पुरिसो ब्रह्मचरियवासं वसित्वा ब्रह्मलोकूपगो अहोसि ।

B. 199

R. 313

15

सत्था इमं धम्मदेसनं आहरित्वा—“अहं भिक्खवे, तदा कुदाल-
पण्डितो अहोसि, किलेसा नामेते एवं भारिया” ति आह ।

चित्तहत्थत्थेरवत्थु पञ्चमं ।

१. अज्झन्तिको—रो० ।

२. सपरिसो—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. राजभोगा—सी०, रो० ।

४. छड्ढिता—सी०, रो० ।

५. सी०, रो० नत्थि ।

३-६. पञ्चसतभिक्षुवत्थु^१

कुम्भूपमं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो
आरद्धविपस्सके भिक्षू आरब्भ कथेसि ।

सावत्थियं किर पञ्चसता भिक्षू सत्थु सन्तिके याव अरहत्ता
कम्मट्ठानं गहेत्वा, “समणधम्मं करिस्सामा” ति योजनसतमगं गत्वा

5 एकं महावासगामं^२ अगमंसु । अथ ते^३ मनुस्सा दिस्वा पञ्जत्तासने^४
निसीदापेत्वा पणोतेहि यागुभत्तादीहि^५ परिविसित्वा—“कहं^६ भन्ते
गच्छथा” ति पुच्छित्वा, “यथाफासुकट्ठानं” ति वुत्ते—“भन्ते, इमं
तेमासं इधेव वसथ, मयम्पि तुम्हाकं सन्तिके सरणेसु पतिट्ठाय पञ्च^७

10 “अविदूरे ठाने महन्तो^८ वनसण्डो अत्थि, एत्थ वसथ भन्ते” ति वत्वा
उय्योजेसुं । भिक्षू^९ तं वनसण्डं पविसिंसु । तस्मिं वनसण्डे अधिवत्था

R. 314

देवता, “सीलवन्तो अय्या इमं वनसण्डं अनुप्पत्ता, अयुत्तं खो पन
अस्माकं^{१०} अय्येसु इध वसन्तेसु पुत्तदारो^{११} गहेत्वा रुक्खे अभिरुह
वसितुं” ति रुक्खतो^{१२} ओतरित्वा भूमियं निसीदित्वा चिन्तयिंसु,

15 “अय्या इमस्मिं ठाने अज्जेकरत्ति वसित्वा अद्धा स्वे गमिस्सन्ती” ति ।
भिक्षू पि पुनदिवसे अन्तोगामे पिण्डाय चरित्वा पुन तमेव वनसण्डं
आगमिंसु । देवता, “भिक्षुसङ्घो स्वातनाय केनचि निमन्तितो

१. आरद्धविपस्सकभिक्षुवत्थु—स्या०; २. महागामं—रो० ।

पञ्चसतविपस्सकभिक्षूनं वत्थु—रो० । ३. ने—स्या०, रो० ।

४. पञ्जत्तासनेसु—स्या० ।

५. यागुआदीहि—सी०, स्या०, रो० ।

६. कहं—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. महन्तोव—स्या० ।

९. ते ०—स्या० ।

१०. अस्माकं—सी०, स्या०, रो० ।

११. पुत्तदारके—सी०; पुत्तभातिके—रो०;

१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

पुत्तभातिकं—स्या० ।

भविस्सति, तस्मा पुनागच्छति, अज्ज गमनं न भविस्सति, स्वे गमिस्सति मञ्जे” ति इमिना उपायेन अङ्गमासमत्तं भूमियमेव अञ्चिस्सु ।

B: 200

ततो चिन्तयिस्सु, “भदन्ता इमं तेमासं इधेव मञ्जे वसिस्सन्ति, इधेव खो पन इमेसु^१ वसन्तेसु अम्हाकं रुक्खे अभिरुहित्वा निसीदितुम्पि न^२ युत्तं^३, तेमासं पुत्तदारे^४ गहेत्वा भूमियं निसीदनट्टानानिपि^५ दुक्खानि, ५ किञ्चि कत्वा इमे भिक्खू पलापेतुं वट्टति” ति । ता तेसु तेसु रत्तिट्टान-दिवाट्टानेसु चेव चङ्कमनकोटीसु च छिन्नसीसानि कबन्धानि दस्सेतुं, अमनुस्ससद्दञ्च सावेतुं आरभिस्सु । भिक्खूनं खिपितकासादयो रोगा पवत्तिस्सु । ते अञ्जमञ्जं—“तुय्हं आवुसो किं रुज्जती^६” ति पुञ्चन्ता^७—“मय्हं खिपितरोगो^८, मय्हं कासो” ति वत्वा—“आवुसो, १० अहं अज्ज चङ्कमनकोटियं छिन्नसीसं अदसं, अहं रत्तिट्टाने कबन्धं अदसं, अहं दिवाट्टाने अमनुस्ससद्दं अस्सोसिं, परिवज्जेतब्बयुत्तकमिदं^९ ठानं, अम्हाकं इध अफासुकं अहोसि^{१०}, सत्थु सन्तिकं गमिस्सामा” ति^{१०} निवखमित्वा अनुपुब्बेन सत्थु सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा एकमन्तं निसीदिस्सु ।

R. 315

15

अथ ने सत्था आह—“किं भिक्खवे, तस्मिं ठाने वसितुं न सक्खिस्सथा” ति ? “आम भन्ते, अम्हाकं^{११} तस्मिं ठाने^{११} वसन्तानं एवरूपानि भेरवारम्मणानि उपट्ठहन्ति^{१२}, एवरूपं अफासुकं होति, तेन मयं “वज्जेतब्बयुत्तकमिदं^{१३} ठानं” ति तं छुट्ठेत्वा तुम्हाकं सन्तिकं आगता” ति । “भिक्खवे, तत्थेव तुम्हाकं गन्तुं वट्टती” ति । “न २० सक्का भन्ते” ति । “भिक्खवे, तुम्हे आवुधं अगगहेत्वा गता, इदानि

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२-२. अयुत्तं—सी०, स्या०, रो ।

३. पुत्तदाशके—सी०; पुत्तभातुके—रो०; पुत्तभातिके—स्या० ।

४. ० अम्हाकं—स्या० ।

५. रुज्जती—सी० ।

६. पुञ्चिन्ता—सी०, स्या०, रो० ।

७. खिपितरोगो—सी० ।

८. परिवज्जेतब्बयुत्तकमिदं—रो० ।

९. होति—सी०, स्या०, रो० ।

१०. ० ते—सी०, स्या०, रो० ।

११. सी०, रो० नत्थि ।

१२. ० तेन—स्या० ।

१३. वज्जेतब्बयुत्तं इदं—रो० ।

आवुधं^१ गहेत्वा गच्छथा” ति । “कतरावुधं भन्ते” ति ? सत्था—
“अहं आवुधं वो दस्सामि, मया दिन्नं आवुधं गहेत्वा गच्छथा” ति
वत्वा—

“करणीयमत्थकुसलेन, यन्त सन्तं पदं अभिसमेच्च ।

5 सकको उजू च सुहुजू^२ च, सुवचो चस्स मुदु अनतिमानी” ति—

सकलं मेतसुतं* कथेत्वा—“भिक्षवे, इमं तुम्हे बहि विहारस्स
वनसण्डतो पट्टाय सज्झायन्ता अन्तोविहारं पविसेय्याथा” ति
उय्योजेसि । ते सत्थारं वन्दित्वा निक्खमित्वा अनुपुब्बेन तं ठानं^३ पत्वा
बहिविहारे गणसज्झायं कत्वा^४ सज्झायमाना वनसण्डं पविसिंसु ।

10 सकलवनसण्डे देवता मेत्तचित्तं पटिलभित्वा तेसं पच्चुग्गमनं कत्वा
पत्तचीवरपटिग्गहणं आपुच्छिंसु, हत्थपादसम्बाहनं^५ आपुच्छिंसु, तेसं तत्थ
तत्थ आरक्खं संविदहिंसु^६, पक्कधूपनतेलं^७ वियं सन्निसिन्ना अहेसुं ।
कत्थचि अमनुस्ससद्दो नाम नाहोसि । तेसं भिक्खूनं चित्तं एकगं
अहोसि^८ । ते रत्तिट्ठानदिवाट्ठानेसु निसिन्ना विपस्सनाय चित्तं ओतारेत्वा

15 अत्तनि खयवयं पट्टपेत्वा, “अयं अत्तभावो नाम भिज्जनकट्ठेन^९
अथावरट्ठेन^{१०} कुलालभाजनसदिसो” ति विपस्सनं वड्डयिंसु । सम्मासम्बुद्धो
गन्धकुटिया^{११} निसिन्नोव तेसं विपस्सनाय आरद्धभावं अत्वा ते भिक्खू
आमन्तेत्वा^{१२}—“एवमेव भिक्षवे, अयं अत्तभावो नाम भिज्जनकट्ठेन
अथावरट्ठेन कुलालभाजनसदिसो एवा” ति वत्वा ओभासं फरित्वा

१. सी०, रो० नत्थि ।

३. वनसण्डं—सी०, स्या० ।

४. स्या० नत्थि ।

६. सुसंविहितं करिंसु—स्या०, रो० ;

सुसंविहिता करिंसु—सी०, ।

९. होति—स्या० ।

११. अथावरट्ठेन—स्या० ।

एवं सब्बत्थ ।

१३. आमन्तेसि—सी०, रो० ।

२. सुजू—सी०, रो० ।

* सुत्तनिपात्रे आगच्छति ।

५. गत्तसम्बाहनं—सी०, स्या०, रो० ।

७. चक्कधूपनं—स्या० ।

८. रो० नत्थि ।

१०. भिज्जनकट्ठेन—रो० ; भिज्जनत्थेन—स्या० ।

एवं सब्बत्थ ।

१२. गन्धकुटियं—सी०, स्या०, रो० ।

योजनसते ठितोपि^१ अभिमुखे निसिन्नो विय छब्बण्णरंसियो विस्सज्जेत्वा
दिस्समानेन रूपेन इमं गाथमाह—

४०. § “कुम्भूपमं कायमिमं विदित्वा,
नगरूपमं चित्तमिदं ठपेत्वा ।

योधेथ मारं पञ्जावुधेन,

5

जितञ्च रक्खे अनिवेसनो सिया” ति ॥८॥

तत्थ कुम्भूपमं ति अबलदुब्बलद्वेन अनद्धनियतावकालिकद्वेन इमं^२
केसादिसमूहसङ्घातं कायं कुम्भूपमं कुलालभाजनसदिसं विदित्वा । R. 317
नगरूपमं चित्तमिदं^३ ठपेत्वा^३ ति नगरं नाम बहिद्धा थिरं होति,
गम्भीरपरिखं पाकारपरिक्खितं द्वारद्वालकयुत्तं^४, अन्तोसुविभत्तवीथि- 10
चतुक्कसिङ्घाटकसम्पन्नं अन्तरापणं, तं “विलुम्पिस्सामा” ति बहिद्धा
चोरा आगन्त्वा पविसितुं असक्कोन्ता पब्बतं आसज्ज पटिहता विय
गच्छन्ति, एवमेव पण्डितो कुलपुत्तो अत्तनो विपस्सनाचित्तं थिरं नगर-
सदिसं कत्वा ठपेत्वा नगरे ठितो एकतोधारादिनानप्पकारावुधेन चोरगणं
विय विपस्सनामयेन च अरियमग्गमयेन च पञ्जावुधेन तं तं मग्गवज्झं 15
किलेसमारं^५ पटिबाहन्तो तं तं^६ किलेसमारं योधेथ, पहरेय्याथा ति^७
अत्थो । जितञ्च रक्खे ति जितञ्च^८ उप्पादितं तरुणविपस्सनं
आवाससप्पायउतुसप्पायभोजनसप्पायपुग्गलसप्पायधम्मस्सवनसप्पायादीनि
आसेवन्तो अन्तरन्तरा समापत्तिं समापज्जित्वा ततो वुट्ठाय सुद्धचित्तेन
सङ्घारे सम्मसन्तो रक्खेय्य । 20

अनिवेसनो सिया ति अनालयो भवेय्य । यथा नाम योधो B. 202
सङ्गामसीसे बलकोट्टकं कत्वा अमित्तेहि सद्धिं युज्झन्तो छातो वा
पिपासितो वा हुत्वा सन्नाहे वा सिथिले आवुधे वा पतिते बलकोट्टकं R. 318

१. ०तेसं—स्या० ।

२-३. सी०, रो० नत्थि ।

४. किलेसं—स्या० ।

५. पहरेय्याति—रो० ।

६. इदं—रो० ।

७. द्वारद्वालयुत्तं—सी०, रो० ।

८. स्या०, रो० नत्थि ।

९. जितं—सी०, स्या०, रो० ।

- पविसित्वा विस्समित्वा भुञ्जित्वा पिवित्वा सन्नहित्वा आवुधं गहेत्वा पुन
 निक्खमित्वा युञ्जन्तो परसेनं मदति, अजितं जिनाति, जितं रक्खति ।
 सो हि सचे बलकोट्टके ठितो^१ एवं विस्समन्तो तं अस्सादेन्तो अच्छेय्य,
 रज्जं परहत्थगतं करेय्य, एवमेव भिक्खु पटिलद्धं तरुणविपस्सनं पुनप्पुनं
 ५ समापत्तिं समापज्जित्वा ततो^२ वुट्ठाय सुद्धचित्तेन सङ्गारे सम्मसन्तो
 रक्खितुं सक्कोति, उत्तरिमग्गफलपटिलाभेन^३ किलेसमारं जिनाति ।
 सचे पन सो समापत्तिमेव अस्सादेति, सुद्धचित्तेन पुनप्पुनं सङ्गारे न
 सम्मसति, मग्गफलपटिवेधं कातुं न सक्कोति । तस्मा रक्खितव्वयुत्तकं
 रक्खन्तो अनिवेसन्तो सिया^४, समापत्तिं निवेसनं कत्वा तत्थ न निवेसेय्य,
 १० आलयं न करेय्या ति अत्थो । “अद्धा^५ तुम्हेपि^६ एवं करोथा” ति
 एवं सत्था तेसं भिक्खूनं धम्मं देसेसि ।

देसनावसाने पञ्चसता भिक्खू निसिन्नट्टाने निसिन्नायेव^७ सह
 पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा तथागतस्स सुवण्णवण्णं सरीरं वण्णयन्ता
 थोमेन्ता वन्दन्ताव आगच्छिंसू ति ।

पञ्चसतभिक्खुवत्थु^८ छट्ठं ।

१. स्या०, रो० नत्थि ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. उत्तरिमग्गपटिलाभेन—सी०, स्या०, रो० । ४. सियाति—रो० ।

५. स्या०, रो० नत्थि ।

६. तुम्हे हि—रो; तुम्हे—स्या० ।

७. निसिन्नाव—सी०, स्या०, रो० ।

८. आरद्धविपस्सकभिक्खुवत्थु—स्या०;

पञ्चसतविपस्सकभिक्खूनं वत्थु—रो० ।

३-७. पूतिगत्तत्तिस्सत्थेरवत्थु

R. 319

अचिरं वत' यं कायो ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं
विहरन्तो पूतिगत्तत्तिस्सत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

एको किर सावत्थिवासी कुलपुत्तो सत्थु सन्तिके धम्मं^१ सुत्वा
सासने उरं दत्त्वा पब्बजितो, सो लद्धूपसम्पदो तिस्सत्थेरो नाम
अहोसि । गच्छन्ते गच्छन्ते काले तस्स सरीरे रोगो उदपादि । सास- 5
पमत्तियो पिळ्ळका उट्ठहिंसु । ता अनुपुब्बेन मुग्गमत्ता कलायमत्ता
कोलट्ठिमत्ता आमलकमत्ता बेळुवसलाटुमत्ता^२ बेळुवमत्ता हुत्वा
पभिजिंसु, सकलसरीरं छिदावच्छिदं अहोसि । पूतिगत्तत्तिस्सत्थेरोत्वेवस्स
नामं उदपादि । अथस्स^३ अपरभागे अट्ठीनि भिजिंसु । सो^४ अप्पटि-
जग्गियो अहोसि । निवासनपारूपनं पुब्बलोहितमक्खितं^५ जालपूवसदिसं 10
अहोसि । सद्धिविहारिकादयो पटिजग्गतुं असक्कोन्ता छड्डयिंसु । सो
अनाथो हुत्वा निपज्जि ।

B. 203

बुद्धानञ्च नाम द्वे वारे लोकवोलोकनं अविजहितं होति ।
पञ्चूसकाले लोकं वोलोकेन्ता चक्कवाळमुखवट्ठितो पट्टाय गन्धकुटि-
अभिमुखं जाणं कत्वा ओलोकेन्ति, सायं ओलोकेन्ता गन्धकुटितो पट्टाय 15
बाहिराभिमुखं जाणं कत्वा ओलोकेन्ति । तस्मिं पन समये भगवतो
जाणजालस्स अन्तो पूतिगत्तत्तिस्सत्थेरो पञ्जायि । सत्था तस्स^६
भिक्षुनो अरहत्तस्स उपनिस्सयं दिस्वा, “अयं सद्धिविहारिकादीहि
छड्डितो, इदानिस्समं ठपेत्वा अञ्जं पटिसरणं नत्थी” ति गन्धकुटितो
निक्खमित्वा विहारचारिकं चरमानो विय^७ अग्गिसालं गत्त्वा उक्खलिं 20

१. धम्मकथं—स्या० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. अथ—रो० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

५. पुब्बलोहितमाक्खितं—सी० ।

६. तिस्सस्स—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी०, रो० नत्थि ।

R. 320

धोवित्वा उदकं^१ दत्वा^२ उद्धनं आरोपेत्वा उदकस्स तत्तभावं आगमय-
मानो अग्गिसालायमेव अट्ठासि, तत्थ भावं जानित्वा गन्त्वा तस्स
भिक्षुनो निपन्नमञ्चकोटियं गण्हि, तदा भिक्षू—“अपेथ भन्ते, मयं
गण्हस्सामा” ति मञ्चकं गहेत्वा अग्गिसालं आनयिसु । सत्था

५ अम्बणं^३ आहारापेत्वा उण्होदकं आसिञ्चित्वा तेहि भिक्षूहि तस्स
पारुपनं गाहापेत्वा उण्होदके मद्दापेत्वा मन्दातपे विस्सज्जापेसि,
अथस्स सन्तिके ठत्वा सरीरं उण्होदकेन तेमेत्वा घंसित्वा न्हापेसि,^४
तस्स न्हानपरियोसाने पारुपनं सुक्खि । अथ नं तं निवासापेत्वा
निवत्थकासावं उदके^५ मद्दापेत्वा आतपे विस्सज्जापेसि । अथस्स गत्ते

१० उदके छिन्नमत्ते तम्पि^६ सुक्खि । सो एकं कासावं निवासेत्वा एकं
पारुपित्वा सल्लहुकसरीरो एकगचित्तो^७ मञ्चके निपज्जि । सत्था तस्स
उस्सीसके ठत्वा—“भिक्षु, अयं तव कायो अपेतविञ्जाणो
निरुपकारो हुत्वा कलिङ्गरं विय पठवियं^८ सेस्सती” ति वत्वा इमं
गाथमाह—

15

४१. S “अचिरं वत’ यं कायो, पथविं अधिसेस्सति ।

छुद्धो अपेतविञ्जाणो, निरत्थं व कलिङ्गरं” ति ॥६॥

B. 204
R. 321

20

तत्थ अचिरं वता ति भिक्षु न चिरस्सेव अयं कायो पठवि
अधिसेस्सति, इमिस्सा पकतिसयनेन सयिताय पठविया उपरि
सयिस्सति । छुद्धो ति अपविद्धो, अपगतविञ्जाणाताय तुच्छो हुत्वा
सेस्सती ति दस्सेति । यथा किं निरत्थं व कलिङ्गरं निरुपकारं निरत्थकं
कट्ठखण्डं विय । दब्बसम्भारत्थिका हि मनुस्सा अरञ्जं पविसित्वा
उजुकं^९ उजुकसण्ठानेन,^{१०} वड्ढं वड्ढसण्ठानेन^{११} छिन्दित्वा दब्बसम्भारं

१. सी०, रो० नत्थि ।

२. अम्मणं—सी०, रो०; अम्बणकं—स्या० ।

३. नहापेसि—स्या०; नहापेत्वा—रो० । ४. उदकेन—स्या० ।

५. तं—स्या० ।

६. ० हुत्वा—स्या०, सी० ।

७. पथवियं—म०; एवं सब्बत्थ ।

८. सयिस्सती—स्या० ।

९. उजु—सी०, रो० ।

१०. उजुकसन्तानेन—रो०, सी० ।

११. वड्ढसन्तानेन—सी०, रो० ।

गण्हन्ति, अवसेसं पन सुसिरञ्च पूतिकञ्च असारकञ्च गण्ठिजातञ्च
 छिन्दित्वा तत्थेव छुट्ठेन्ति । अञ्जे दब्बसंम्भारत्थिका^१ आगन्त्वा तं
 गहेतारो^२ नाम नत्थि,^३ ओलोकेत्वा अत्तनो उपकारकमेव^४ गण्हन्ति,
 इतरं पठवीगतमेव होति । तं पन तेन तेन उपायेन मञ्चपटिपादकं
 वा पादकथलिकं वा फलकपीठं^५ वा कातुं सक्कापि भवेय्य^६ । इमस्मि 5
 पन अत्तभावे द्वत्तिसाय कोट्टासेसु एककोट्टासोपि मञ्चपटिपादकादि-
 वसेन^७ अञ्जेन वा उपकारमुखेन ईय्हूपगो नाम नत्थि, केवलं निरत्थं व
 कलिङ्गरं अयं कायो^८ अपगतविञ्जाणो कतिपाहेनेव^९ पठवियं
 सेस्सती ति ।

देसनावसाने पूतिगत्तत्तिस्सत्थेरो सह पटिसम्भदाहि अरहत्तं 10
 पापुणि, अञ्जेपि बहू सोतापन्नादयो अहेसुं । थेरोपि अरहत्तं पत्ताव
 परिनिब्बायि । सत्था तस्स सरीरकिच्चं कारापेत्वा धातुयो गहेत्वा
 चेतियं कारापेसि । भिक्खु सत्थारं पुच्छिसु—“भन्ते पूतिगत्तत्तिस्सत्थेरो
 कुहिं निब्बत्तो” ति “परिनिब्बुतो भिक्खवे” ति । “भन्ते एवरूपस्स
 पन^{१०} अरहत्तूपनिस्सयसम्पन्नस्स भिक्खुनो किं कारणा गत्तं पूतिकं जातं, 15
 किं कारणा अट्ठीनि भिन्नानि, किमस्स कारणं अरहत्तस्स उपनिस्सय-
 भावं पत्तं ति । “भिक्खवे, सब्बमेतं एतस्स अत्तना कतकम्मेनेव^{११}
 निब्बत्तं” ति । “किं पन तेन भन्ते कतं” ति ? “तेन हि भिक्खवे
 सुणाथा” ति अतीतं^{१२} आहरि^{१२}—

अयं कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले साकुणिको हुत्वा बहू सकुणे 20 R. 322
 वधित्वा^{१३} इस्सरजनं उपट्ठहि, तेसं दिन्नावसेसे विक्किणाति, “विक्किता-
 वसेसा मारेत्वा ठपिता पूतिका भविस्सन्ती” ति यथा उप्पतितुं न

१. दब्बत्थिका—सी०, रो० ।

२. गहेत्वा आगच्छन्ता—स्या० ।

३. ० तं—स्या० ।

४. उपकारमेव—सी०, रो० ।

५. फलकपीठकं—स्या०, रो० ।

६. ० यो पन—सी० ।

७. मञ्चपटिपादकवसेन—सी०, रो० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

९. कतिपाहस्सेव—सी०, स्या०, रो० ।

१०. स्या०, रो० नत्थि ।

११. कतकम्मेन—स्या० ।

१२-१२. सी०, रो० नत्थि ।

१३. वधित्वा—सी०, रो० ।

B, 205

सक्रीन्ति तथा तेसं जङ्घट्टीनि च पक्खट्टीनि च भिन्दित्वा रासिं कत्वा
 ठपेति, ते पुनदिवसे विक्रिणाति । अतिबहून्^१ पन^२ लद्धकाले^३ अत्तनोपि
 अत्थाय पचापेति । तस्सेकदिवसं रसभोजने पक्के एको खीणासवो
 पिण्डाय चरन्तो^४ गेहद्वारे अट्टासि । सो थेरं दिस्वा चित्तं पसादेत्वा,
 “मया बहू पाणा मारेत्वा^५ खादिता^५, अय्यो च मे गेहद्वारे ठितो,
 अन्तोगेहे च रसभोजनं संविज्जति, पिण्डपातमस्स दस्सामी” ति तस्स
 पत्तं आदाय पूरेत्वा रसपिण्डपातं दत्वा थेरं पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा—
 “भन्ते, तुम्हेहि दिट्ठधम्मस्स मत्थकं पापुण्यं” ति आह । थेरो—
 एवं होतू” ति अनुमोदनं अकासि ।

10

“भिक्षवे, तदा कतकम्मवसेनेतं तिस्सस्स निप्फन्नं, सकुणानं
 अट्ठिभेदननिस्सन्देन तिस्सस्स गत्तं च पूतिकं जातं, अट्टीनि च भिन्नानि,
 खीणासवस्स रसपिण्डपातदाननिस्सन्देन अरहत्तं पत्तो” ति ।

पूतिगततिस्सत्येखत्थु सत्तमं ।

—०—

१. अतिबहुं—सी०, रो० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. ० पन—रो० ।

४. ० तस्स—स्या० ।

५-५. मारिता—स्या० ।

३-८. नन्दगोपालकवत्थु

दिसो दिसं ति इमं धम्मदेसनं सत्था कोसलजनपदे नन्दगोपालकं
आरब्ध कथेसि ।

सावत्थियं किर अनाथपिण्डिकस्स गहपतिनो नन्दो नाम
गोपालको गोयूथं रक्खति, अड्डो महद्धनो महाभोगो । सो किर यथा
केणियो जटिलो पब्बच्चावेसेन,^१ एवं गोपालकत्तेन राजबलिं^२ परिहरन्तो 5
अत्तनो कुटुम्बं रक्खति । सो कालेन^३ कालं^३ पञ्चगोरसे आदाय
अनाथपिण्डिकस्स सन्तिकं आगन्त्वा^४ सत्थारं पस्सति, धम्मं सुणाति,
अत्तनो वसनट्टानं आगमनत्थाय सत्थारं याचति । सत्था तस्स आण-
परिपाकं आगमयमानो अगन्त्वा^५ परिपक्कभावं अत्वा एकदिवसं
महाभिक्षुसङ्घपरिवृतो चारिकं चरन्तो मग्गा ओक्कम्म तस्स वसनट्टाना- 10
सत्ते अञ्जतरस्मिं रक्खमूले निसीदि । नन्दो सत्थु सन्तिकं
आगन्त्वा वन्दित्वा परिसन्थारं कत्वा सत्थारं निमन्तेत्वा सत्ताहं
बुद्धप्पमुखस्स^६ भिक्षुसङ्घस्स पणीतं पञ्चगोरसदानं अदासि । सत्तमे
दिवसे सत्था अनुमोदनं कत्वा दानकथादिभेदं अनुपुब्बि^७ कथं कथेसि ।
कथापरियोसाने नन्दगोपालको सोतापत्तिफले पत्तिट्ठाय सत्थु पत्तं 15
गहेत्वा सत्थारं अनुगच्छन्तो दूरं गन्त्वा, “तिट्ठ उपासका” ति,
निवत्तियमानो वन्दित्वा निवत्ति । अथ नं एको लुहको विज्झित्वा
मोरेसि । पच्छतो आगच्छन्तो भिक्षू नं^८ दिस्वा गन्त्वा सत्थारं
आहंसु—“नन्दो भन्ते, गोपालको तुम्हाकं इधागतत्ता महादानं दत्त्वा

B. 216

१. पब्बजितवेसेन—स्या०;

० पब्बज्जावेसेन—सी०, रो० ।

४. गन्त्वा—रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

८. सी, स्या०, रो० नत्थि ।

२. राजपीलं—स्या०, रो ।

३-३. कालानुक्कालं—सी०, स्या०, रो० ।

५. आगन्त्वा—स्या०, रो० ।

७. आनुपुब्बि—सी० ।

R. 324

अनुगन्त्वा निवत्तेन्तो^१ मारितो, सचे तुम्हे नागच्छिस्सथ, नास्स मरणं
अभविस्सा” ति । सत्था—“भिक्षवे, मयि आगतेपि अनागतेपि तस्स
चतस्सो दिसा चतस्सो अनुदिसा च^२ गच्छन्तस्सापि मरणतो मुच्चनू-
पायो नाम नत्थि । यञ्चिह नेव चोरा न वेरिनो करोन्ति, तं इमेसं
५ सत्तानं अन्तोपदुट्ठं^३ मिच्छापणिहितं चित्तमेव करोती” ति वत्वा इमं
गाथमाह—

४२ § “दिसो दिसं यं तं कयिरा, वेरी वा पन वेरिनं ।

मिच्छापणिहितं चित्तं, पापियो नं ततो करे” ति ॥१०॥

- तत्थ दिसोदिसं ति चोरो चोरं । “दिस्वा” ति पाठसेसो ।
१० यं तं कयिरा ति यं तं तस्स अनयव्यसनं करेय्य । दुतियपदेपि एसेव
नयो । इदं वुत्तं होति—एको एकस्स ‘मित्तदुब्भी चोरो पुत्तदारखेत्त-
वत्थु गोमहिंसादीसु अपरज्झन्तो यस्स अपरज्झति, तम्पि तथेव
अत्तनि अपरज्झन्तं चोरं दिस्वा, वेरी वा पन केनचिदेव कारणेन
वद्धवेरं वेरिं दिस्वा अत्तनो कक्खतळाय दारुणताय यं तं^४ तस्स
१५ अनायव्यसनं करेय्य, पुत्तदारं वा^५ पीळेय्य, खेत्तादीनि वा नासेय्य,
जीविता वा पन नं^६ वोरपेय्य, दससु अकुसलकम्मपथेसु मिच्छा-
ठपितत्ता मिच्छापणिहितं चित्तं पापियो नं ततो करे तं पुरिसं ततो^७
पापतरं करेय्य । वुत्तप्पकारेहि दिसो दिसस्स वा वेरी वेरिनो वा
इमस्मिं येव अत्तभावे दुक्खं वा^८ उप्पादेय्य, जीवितक्खयं वा करेय्य ।
२० इदं पन अकुसलकम्मपथेसु मिच्छाठपितं चित्तं दिट्ठेव धम्मे अनयव्यसनं
पापेति, अत्तभावसतसहस्सेसुपि चतूसु अपायेसु खिपित्वा सीसं
उक्खिपितुं न देती ति ।

१. ० निवत्तन्तो—स्या०, रो० ।

२. स्या, रो० नत्थि ।

३. अन्तोपवर्त्त—स्या० ।

४. स्या० नत्थि ।

५. ० तस्य—स्या० ।

६. तं—सी० ।

७. ० कारणतो—स्या० ।

८. सी० नत्थि ।

न तं माता पिता कयिरा ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं?
 जेतवने विहरन्तो सोरेय्यत्थेरं आरब्भ कथेसि । वत्थु^१ सोरेय्यनगरे
 समुट्ठितं, सोवत्थियं निट्ठापेसि । सम्मासम्बुद्धे सावत्थियं विहरन्ते
 सोरेय्यनगरे सोरेय्यसेट्ठिपुत्तो एकेन सहायकेन सद्धिं सुखयानके निसी-
 5 दित्वा महन्तेन परिवारेन न्हानत्थाय^२ नगरा निक्खमि । तस्मिं खणे
 महाकच्चायनत्थेरो सोरेय्यनगरं^३ पिण्डाय पविसितुकामो हुत्वा^४ बहि-
 नगरे सङ्घाटिं पारुपति । थेरस्स च सुवण्णवण्णं सरीरं । सोरेय्यसेट्ठि-
 पुत्तो तं दिस्वा चिन्तेसि, “अहो वत अयं वा थेरो मम भरिया भवेय्य
 मम वा भरियाय सरीरवण्णो एतस्स सरीरवण्णो विय भवेय्या” ति ।
 R. 326
 10 तस्स चिन्तितमत्तेयेव पुरिसलिङ्गं अन्तरधायि, इत्थिलिङ्गं पातु-
 रहोसि । सो लज्जमानो^५ यानका ओरुय्ह पलायि । ‘परिजनो तं असज्जा-
 नन्तो—“किमेतं^६” ति आह । सापि तक्कसिलमगं^७ पटिपज्जि ।
 सहायकोपिस्सा इतो चितो च विचरित्वा पि नाद्स । सब्बे न्हायित्वा^८
 गेहं अगमिसु^९ । “कहं सेट्ठिपुत्तो” ति च^{१०} वुत्ते, “न्हत्वा आगतो
 15 भविस्सतीति मज्झिम्हा” ति वदिंसु । अथस्स मातापितरो तत्थ
 तत्थ^{११} परियेसित्वा अपस्सन्ता रोदित्वा परिदेवित्वा, “मतो भवि-
 स्सती” ति मतकभत्तं अदंसु । सा एकं तक्कसिलगामिं^{१२} सत्थवाहं
 दिस्वा यानकस्स^{१३} पच्छतो पच्छतो अनुबन्धि ।

१-१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. सोरेय्यं—सी०, रो० ।

५. लज्जितो—सी०, रो० ।

७. तक्कसिलमगं—सी०, रो० ।

९. अगमंसु—स्या०; गमिसु—रो० ।

१०. स्या० नत्थि ।

१२. तक्कसिलगामिं—सी०, रो०;

एवं सब्बत्थ ।

२. न्हानत्थाय—सी०, स्या०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. ० किमेतं—स्या०, रो० ।

८. न्हायित्वा—सी०, स्या०, रो०;

एवं सब्बत्थ ।

११. सी० नत्थि ।

१३. यानकं—सी०, स्या०, रो० ।

अथ नं मनुस्सा दिस्वा—“अम्हाकं यानकस्स पच्छतो पच्छतो अनुगच्छति^१, मयं ‘कस्सेसा दारिका’ ति तं न जानामा” ति वदिसु । सापि^२—“तुम्हे अत्तनो यानकं पाजेथ, अहं पदसा गमिस्सामी” ति^३ गच्छन्ती अङ्गुलिमुद्धिकं दत्वा एकस्मि यानके ओकासं कारेसि । मनुस्सा चिन्तयिसु, “तक्कसिलनगरे अम्हाकं सेट्ठिपुत्तस्स भरिया नत्थि, तस्स आचिक्खिस्साम, महापण्णकारो नो भविस्सती” ति । ते गेहं^४ गन्त्वा—“सामि, अम्हेहि तुम्हाकं एकं^५ इत्थिरतनं आनीतं” ति आहंसु^६ । सो तं^७ सुत्वा तं^८ पक्कोसापेत्वा अत्तनो वयानुरूपं अभिरूपं^९, पासादिकं दिस्वा उप्पन्नसिनेहो^{१०} गेहे अकासि । पुरिसा हि इत्थियो, इत्थियो वा पुरिसा अभूतपुब्बा नाम नत्थि । पुरिसा हि परस्स दारेसु^{१०} अतिचरित्वा कालं कत्वा बहूनि वस्स-सतसहस्सानि निरये पचित्वा^{११} मनुस्सजातिं आगच्छन्ता अत्तभावसते इत्थिभावं आपज्जन्ति ।

5

R. 327

10 B 208

आनन्दत्थेरो पि कप्पसतसहस्सं^{१२} पूरितपारमी अरियसावको संसारे संसरन्तो एकस्मि अत्तभावे कम्मरकुले निब्बत्तो, परदारकम्मं कत्वा निरये पचित्वा^{१३} पक्कावसेसेन चुट्टससु अत्तभावेषु पुरिसस्स^{१४} पादपरिचारिका इत्थी अहोसि, सत्तसु अत्तभावेषु बीजुद्धरणं पापुणि । इत्थियो पन दानादीनि पुञ्ञानि कत्वा इत्थिभावे छन्दं विराजेत्वा, “इदं नो पुञ्ञं पुरिसत्तभावपटिलाभाय संवत्तत्” ति चित्तं अधिट्ठ-हित्वा कालं कत्वा पुरिसत्तभावं पटिलभन्ति, पतिदेवता कृत्वा सामिके^{१५} सम्मापटिपत्तिवसेनापि पुरिसत्तभावं पटिलभन्तेव ।

15

20

१. आगच्छति—सी०, रो०; आगच्छसि— २. सामि—स्या०, रो० ।

स्या० ।

४. स्या०, रो० नत्थि ।

स्या० ।

५. स्या० नत्थि ।

६. स्या०, रो० नत्थि ।

७. सी० नत्थि ।

८. रो० नत्थि ।

९. ० अत्तनो—स्या० ।

१०. दारे—सी०, रो० ।

११. पचित्वा—सी०, स्या०, रो०; एवं

१२. ० हि—सी०, रो० ।

सम्बत्थ ।

१३. सी०, रो० नत्थि ।

१४. परस्स—सी०, रो० ।

१५. सामि—स्या० ।

- अयं पन^१ सेट्ठिपुत्तो थेरे अयोनिसो चित्तं उप्पादेत्वा इमस्मिं येव
 अत्तभावे इत्थिंभावं पटिलभि । तक्कसिलायं^२ सेट्ठिपुत्तेन सद्धि संवास-
 मन्वाय पन तस्सा कुच्छियं गब्भो पतिट्ठासि । सा दसमासच्चयेन पुत्तं
 लभित्वा तस्स पदसा गमनकाले अपरम्पि पुत्तं पटिलभि । एवमस्सा
 5 कुच्छियं वुत्ता द्वे^३, सोरेय्यनगरे तं पटिच्च निब्बत्ता द्वे ति चत्तारो
 पुत्ता अहेसुं । तस्मिं काले सोरेय्यनगरतो^४ तस्सा सहायको सेट्ठिपुत्तो^५
 R. 328 पञ्चहि सकटसतेहि तक्कसिलं गन्त्वा सुखयानके निसिन्नो नगरं
 पाविसि । अथ नं सा उपरिपासादतले वातपानं विवरित्वा अन्तर-
 वीथिं ओलोकयमाना ठिता दिस्वा^६ सञ्जानित्वा दासि पेसेत्वा^७
 10 पक्कोसापेत्वा महातले निसीदापेत्वा महन्तं^८ सक्कारसम्मानं अकासि ।
 अथ नं सो आह—“भद्दे, त्वं इतो पुब्बे अम्हेहि न दिट्ठपुब्बा, अथ
 च पन नो महन्तं सक्कारं करोसि, जानासि त्वं अम्हे” ति । “आम
 सामि, जानामि, ननु तुम्हे, सोरेय्यनगरवासिनो” ति । “आम भद्दे”
 ति । सा मातापितूनञ्च^९ भरियाय च पुत्तानञ्च अरोगभावं^{१०}
 15 पुच्छि । इतरो—“आम भद्दे, अरोगा”^{११} ति वत्वा,^{१२} “जानासि
 त्वं एते” ति आह^{१३} । “आम सामि, जानामि, तेसं एको पुत्तो
 अत्थि, सो कहं सामी”^{१४} ति । ‘भद्दे, मा एतं कथेहि^{१५}, मयं तेन सद्धि
 एकदिवसं सुखयानके निसीदित्वा न्हायितुं निक्खन्ता^{१६} नेवस्स गतिं
 जानाम, इतो चितो च विचरित्वा तं अदिस्वा मातापितूनं आरोच-
 B. 209 20 यिम्हा, तेपिस्स रोदित्वा कन्दित्वा पेतकिच्चं करिंसू” ति । “अहं

१. च—स्या० । २. तक्कसिलाय—सी०, रो० ।
 ३. ० पुत्ता अहेसुं—सी०, स्या०, रो० । ४. ० यो—स्या० ; ० सो—रो०, सी० ।
 ५. ० सो—स्या० । ६. ० तं—स्या० ।
 ७. ० तं—स्या० । ८. सी०, रो० नत्थि ।
 ९. मातापितुञ्च—सी०, रो०; एवं १०. अरोगभावं—रो० ।
 सबत्थ । ११. अरोगा—रो० ।
 १२. ० अम्म—स्या०; ० आह—सी०, १३. सी०, रो० नत्थि ।
 रो० । १४. ति—स्या० ।
 १५. कथेसि—स्या० । १६. निक्कमित्वा—सी०, रो० ।

सो सामी' ति । "अपेहि भद्दे, किं कथेसि, मय्हं सहायो' देवकुमारो विय' एको पुरिसो" ति । "होतु सामि, अहं सो" ति । "अथ' इदं किं नामा" ति ? "तं दिवसं ते अय्यो महाकच्चायनत्थेरो दिट्ठो" ति ? "आम दिट्ठो" ति । "अहं अय्यं' महाकच्चायनत्थेरं ओलोकेत्वा "अहो वत अयं वा थेरो मम भरिया भवेय्य, एतस्स वा सरीरवण्णो विय 5 मम भरियाय सरीरवण्णो भवेय्या" ति चिन्तेसि, चिन्तितक्खणेयेव' मे' पुरिसलिङ्गं अन्तरधायि, इत्थिलिङ्गं पातुभवि । अथाहं लज्जमाना' कस्सचि किञ्चि वत्तु असक्कुणित्वा ततो पलायित्वा इधागता सामी' ति ।

R. 329

"अहो वत' ते भारियं कम्मं कतं, कस्मा मय्हं नाचिक्खि, 10 अपिच पन' ते थेरो खमापितो" ति । "न खमापितो सामि । जानासि पन त्वं कहं थेरो" ति ? "इममेव नगरं उपनिस्साय' विहरती" ति । "सचे पिण्डाय चरन्तो इधागच्छेय्य, अहं मम अय्यस्स भिक्खाहारं ददेय्यं सामी" ति । "तेन हि सीघं सक्कारं करोहि, अम्हाकं अय्यं खमापेस्सामा" ति सो' थेरस्स वसनट्टानं गन्त्वा 15 वन्दित्वा एकमन्त' निसिन्नो—"भन्ते, स्वे मय्हं भिक्खं गण्हथा" ति आह' । "ननु त्वं सेट्ठिपुत्त आगन्तुकोसी" ति' । "भन्ते, मा अम्हाकं आगन्तुकभावं पुच्छथ, स्वे मे भिक्खं गण्हथा" ति । थेरो अधिवासेसि । गेहेपि थेरस्स महासक्कारो पटियत्तो । थेरो पुनदिवसे तं गेहद्वारं अगमासि । अथ नं निसीदापेत्वा पणीतेनाहारेण परिविसित्वा 20 सेट्ठिपुत्तो तं इत्थि गहेत्वा थेरस्स पादमूले निपज्जापेत्वा—"भन्ते मय्हं सहायिकाय खमथा" ति आह । "किमेतं" ति ? "अयं भन्ते, पुब्बे

१. उहायको—स्या० ।

३. ० नं—स्या०, रो० ।

५. ० यं—सी० ।

७. लज्जाय—सी०, स्या०, रो० ।

९. निस्साय—सी० ।

११. एकमन्ते—रो० ।

१३. आगन्तुको ति—सी०, रो० ।

२. ० सोभति—स्या० ।

४. सी० नत्थि ।

६. स्या० नत्थि ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१०. सी०, रो० नत्थि ।

१२. रो० नत्थि ।

- मय्हं पियसहायको हुत्वा तुम्हे ओलोकेत्वा एवं नाम चिन्तेसि, अथस्स पुरिसलिङ्गं अन्तरधायि, इत्थिलिङ्गं पातुभवि, खमथ भन्ते” ति ।
 R. 330 “तेन हि उट्ठहथ, खमामि वो अहं” ति । थेरेन “खमामी” ति वुत्तमत्तेयेव इत्थिलिङ्गं अन्तरधायि, पुरिसलिङ्गं पातुभवि ।
- 5 पुरिसलिङ्गे पातुभूतमत्तेयेव तं तक्कसिलाय सेट्ठिपुत्तो आह—
 “सम्म सहायक, इमे द्वे दारका तव कुच्छियं वुत्थत्ता मं पटिच्च निब्बत्तत्ता उभिन्नम्पि नो पुत्ता एव, इधेववसिस्साम, मा उक्कण्ठी” ति । “सम्म अहं एकेनत्तभावेन पठमं पुरिसो हुत्वा^१ इत्थिभावं पत्वा पुन पुरिसो जातो ति विप्पकारप्पत्तो, पठमं मं पटिच्च द्वे पुत्ता
 B 210 1) निब्बत्ता, इदानी मे कुच्छितो द्वे पुत्ता^२ निक्खन्ता, स्वाहं एकेनत्तभावेन विप्पकारप्पत्तो^३, पुन ‘गेहे वसिस्सती’^४ ति सज्जं मा करि, अहं मम अय्यस्स सन्तिके पब्बजिस्सामि, इमे द्वे दारका तव भारा ति, इमेसु मा पमज्जी” ति वत्वा पुत्ते सीसे परिचुम्बित्वा परिमज्जित्वा^५ उरे निपज्जा-
 15 पेत्वा^६ पितु निय्यादेत्वा निक्खमित्वा थेरस्स सन्तिके पब्बज्जं^७ याचि ।
 थेरो पि नं^८ पब्बाजेत्वा उपसम्पादेत्वा गण्हित्वाव चारिकं चरमानो अनुपुब्बेन^९ सावत्थि अगमासि । तस्स सोरेय्यत्थेरो ति नामं अहोसि । जनपदवासिनो तं पवतिं अत्वा सङ्गुभित्वा कोतूहलजाता तं^{१०}
 R. 331 उपसङ्गुमित्वा पुच्छिसु—“एवं किर भन्ते” ति ? “आम आवुसो” ति । “भन्ते एवरूपम्पि कारणं नाम होति । तुम्हाकं कुच्छियं किर द्वे
 20 पुत्ता निब्बत्ता, तुम्हे पटिच्च द्वे जाता, तेसं वो कतरेसु बलवसिनेहो होती” ति । “कुच्छियं वुत्थकेसु आवुसो” ति । आगतागता निबद्धं तथेव पुच्छिसु^{१०} ।

१. ० पुन—स्या० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. विप्पकारं पत्वा—स्या०, रो० ।

४. वसिस्सामी—स्या०, रो० ।

५-५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६-६. पब्बजि—सी०, स्या०, रो० ।

७. तं—स्या०, सी० ।

८. अनुक्कमेन—स्या०, सी०, रो० नत्थि ।

९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१०. पुच्छन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

थेरो, “कुच्छियं वुत्थकेसु एव सिनेहो बलवा” ति पुनपुनं कथेन्तो हरायमानो एकोव निसीदति, एकोव तिट्ठति । सो एवं एकत्तूपगतो अत्तभावे खयवयं समुट्ठापेत्वा^१ सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि । अथ नं आगतागता पुच्छन्ति—“भन्ते, एवं किर नाम अहोसी” ति ? “आमावुसो” ति । “कतरेसु^२ सिनेहो बलवा ति “मय्हं कत्थचि सिनेहो नाम नत्थी” ति । भिक्खू—“अयं अभूतं कथेसि^३, पुरिमदिवसेसु^४ ‘कुच्छियं वुत्थपुत्तेसु सिनेहो बलवा’ ति वत्वा इदानीं ‘मय्हं कत्थचि सिनेहो नत्थी’ ति वदति, अञ्जं व्याकरोति भन्ते” ति आहंसु । सत्था—“न भिक्खवे मम^५ पुत्तो अञ्जं व्याकरोति, मम पुत्तस्स सम्मापणिहितेन चित्तेन मग्गस्स^६ दिट्ठकालतो पट्ठाया न कत्थचि सिनेहो जातो, यं सम्पत्तिं नेव माता, न पिता कातुं सक्कोति, तं इमेसं सत्तानं अब्भन्तरे पवत्तं सम्मापणिहितं^७ चित्तमेव देती” ति वत्वा इमं गाथमाह—

४३ § “न तं माता पिता कयिरा, अञ्जे वापि च जातका ।

R. 332

सम्मापणिहितं चित्तं, सेय्यसो नं ततो करे” ति ॥११॥

15

तत्थ न तं ति तं कारणं नेव माता करेय्य न पिता, न अञ्जे जातका । सम्मापणिहितं ति दससु कुसलकम्मपथेसु सम्मा ठपितं^८ । सेय्यसो नं ततो करे ति ततो कारणतो सेय्यसो नं वरतरं उत्तरितरं करेय्य, करोती ति अत्थो । मातापितरो हि^९ पुत्तानं धनं ददमाना एकस्मिं येव अत्तभावे कम्मं अकत्वा सुखेन जीविककप्पनं^{१०} धनं दातुं सक्कोन्ति । विसाखाय मातापितरोपि ताव महद्धना महाभोगा, तस्सा एकस्मिं येव अत्तभावे सुखेन जीविककप्पनं^{११} धनं अदंसु ।

B 211

20

१. पट्ठेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० वो—सी०, स्या०, रो० ।

३. कथेति—सी०, स्या०, रो० ।

४. पुरिमदिवसे—सी० ।

५. मय्हं—सी०, स्या०, रो० ।

६. मग्गदस्सनं—सी०, स्या०, रो० ।

७. स्या०, रो० नत्थि ।

८. ठपितत्ता सम्मापणिहितं—स्या० ।

९. पि—सी०, रो० ।

१०. जीवितपवत्तनकं—स्या०, रो०;

११. जीवितकप्पनं—सी०, स्या०, रो० ।

जीविकापवत्तनकं—सी० ।

चतुसु पन दीपेसु चक्कवत्तिसिरिं दातुं समत्था मातापितरो पि नाम पुत्तानं नत्थि, पगेव दिब्बसम्पत्तिं वा पठमज्झानादिसम्पत्तिं वा, लोकुत्तरसम्पत्तिदाने कथाव नत्थि, सम्मापणिहितं पन चित्तं सब्बम्पेतं सम्पत्तिं दातुं सक्कोत्ति । तेन वुत्तं “सेय्यसो नं ततो करे” ति ।

- 5 देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता,^१ देसना महाजनस्स सात्थिका जाता ति ।

सोरेय्यत्थेरवत्थु नवमं ।

चित्तवग्गवण्णना निट्ठिता

ततियो वग्गो ।

४. पुष्पवग्गो

B. 212

४-१. पठविकथापसुतपञ्चसतभिक्षुवत्थु

को इमं पठविं विचेस्सती ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो पठविकथापसुते पञ्चसते भिक्खू आरब्ध कथेसि ।

ते किर भगवता सद्धि जनपदचारिकं चरित्वा जेतवनं आगन्त्वा सायन्हसमये उपट्टानसालायं^१ सन्निसिन्ना^२ अत्तना गतगतट्टानेसु,^३ “असुकगामतो असुकगामगमनट्टाने समं विसमं कट्ठमबहुलं सक्खरबहुलं काळमत्तिकं तम्बमत्तिकं” ति पठविकथं कथेसु । सत्था आगन्त्वा— “काय नुत्थ भिक्खवे एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “भन्ते अम्हेहि विचरितट्टाने पठविकथाया” ति वुत्ते, “भिक्खवे एसा बाहिरपठवी नाम, तुम्हेहि अञ्भत्तिकपठवियं परिकम्मं कातुं वट्ठती” ति वत्त्वा इमा द्वे गाथा अभासि—

10

४४ § “को इमं पठविं विचेस्सति,
यमलोकञ्च इमं सदेवकं ।
को धम्मपदं सुदेसितं,
कुसलो पुष्पमिव पचेस्सति ॥१॥

४५ § “सेखो पठविं विचेस्सति,
यमलोकञ्च इमं सदेवकं ।
सेखो धम्मपदं सुदेसितं,
कुसलो पुष्पमिव पचेस्सती” ति ॥२॥

15 R. 334

१. उपट्टानसालाय — सी० ।

२. निसिन्ना—स्या० ।

३. गतगतट्टाने—सी०, स्या०, रो० ।

- तत्थ को इमं ति को इमं अत्तभावसङ्घातं पठविं । विचेस्सती ति
 अत्तनो जाणेन विचिनिस्सति विजानिस्सति पटिविज्झिस्सति,
 सच्छिकरिस्सती ति अत्थो । यमलोकञ्चा ति चतुब्बिधं अपायलोकञ्च ।
 इमं सदेवकं ति इमं मनुस्सलोकञ्च देवलोकानेन सद्धिं को विचेस्सति
 9 विचिनिस्सति विजानिस्सति पटिविज्झिस्सति सच्छिकरिस्सती
 ति पुच्छि^१ । को धम्मपदं सुदेसितं ति यथासभावतो कथितत्ता
 सुदेसितं सत्तत्तिसबोधिपक्खियधम्मसङ्घातं धम्मपदं कुसलो मालाकारो
 B. 213 पुष्पं विचिनन्तो विय को पचेस्सति^२ विचिनिस्सति विजानिस्सति^३
 उपपरिक्खिस्सति पटिविज्झिस्सति, सच्छिकरिस्सती ति अत्थो ।
 10 सेखो ति अधिसीलसिक्खा अधिचित्तसिक्खा अधिपञ्जासिक्खा ति
 इमा तिस्सो सिक्खा सिक्खनतो सोतापत्तिमग्गट्ठं आदिं कत्वा याव
 अरहत्तमग्गट्ठा सत्तविधो सेखो इमं अत्तभावसङ्घातं^४ पठविं अरहत्त-
 R. 335 मग्गेन ततो छन्दरागं अपकड्ढन्तो विचेस्सति^५ विचिनिस्सति^६
 विजानिस्सति पटिविज्झिस्सति सच्छिकरिस्सति । यमलोकञ्चा ति
 15 तं^७ यथावुत्तप्पकारं^८ यमलोकञ्च इमं मनुस्सलोकञ्च सह देवेहि
 सदेवकं स्वेव विचेस्सति^९ विचिनिस्सति^{१०} विजानिस्सति पटि-
 विज्झिस्सति सच्छिकरिस्सति । सेखो ति स्वेव सत्तविधो सेखो, यथा
 नाम कुसलो मालाकारो पुष्पारामं पविसित्वा तरुणमकुष्ठानि च^{११}
 पाणकविद्धानि च मिलातानि च गण्ठिकजातानि च पुष्पानि वज्जेत्वा
 20 सोभनानि सुजातसुजातानेव^{१२} पुष्पानि विचिनाति,^{१३} एवमेव इमं
 सुकथितं सुनिद्दिट्ठं बोधिपक्खियधम्मपदम्पि^{१४} पञ्जाय पचेस्सति

१. पुच्छति—सी०, रो० ।
 ३. स्या० नत्थि ।
 ५. विजेस्सति—स्या ।
 ७. स्या०, रो० नत्थि ।
 ९. विजेस्सति—स्या०, सी० नत्थि ।
 ११. स्या० नत्थि ।
 १३. पचिनाति—रो०; चिनाति—सी० ।

२. विचेस्सति—स्या० ।
 ४. अत्तभावं—सी०, रो० ।
 ६. स्या० नत्थि ।
 ८. तथावुत्तप्पकारं—स्या०, रो० ।
 १०. सी० नत्थि ।
 १२. सुजातानि—स्या ।
 १४. बोधिपक्खियधम्मपदम्पि—सी०,
 रो० ।

विचिन्तिस्सति उपपरिक्खस्सति पटिविज्झिस्सति सच्चिकरिस्सतीति
सत्था सयमेव पञ्चं विस्सज्जेसि ।

देसनावसाने पञ्चसतापि भिक्खू सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं
पापुणिसु, सम्पत्तपरिसायपि^१ सात्थिका धम्मदेसना^२ अहोसी ति ।

पठविकथापसुतपञ्चसतभिक्खुवत्थु पठमं ।

१. ०.१५, ०.१६, ०.१७—अरहत्तं .१
१. ०.१६—अरहत्तं .४
१. ०.१६—अरहत्तं .१
१. ०.१६—अरहत्तं .२
१. ०.१६, ०.१७, ०.१८—अरहत्तं .३
१. ०.१६—अरहत्तं .४
१. ०.१६—अरहत्तं .५
१. ०.१६—अरहत्तं .६
१. ०.१६—अरहत्तं .७
१. ०.१६—अरहत्तं .८
१. ०.१६—अरहत्तं .९
१. ०.१६—अरहत्तं .१०

१. सम्पत्तपरिसाय—सी०, रौ०। ०.१६, ०.१७ २. देसना—त्याज। ०.१६, ०.१७

४-२. मरीचिकम्मट्टानिकत्थेरवत्थु

फेणूपमं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो अजतरं मरीचिकम्मट्टानिक भिक्खुं आरब्भ कथेसि ।

R. 336

सो किर भिक्खु^१ सत्थु सन्तिके कम्मट्टानं गहेत्वा, “समणधम्मं करिस्सामी” ति अरञ्जं पविसित्वा घटेत्वा^२ वायमित्वा अरहत्तं पत्तुं

5 असक्कोन्तो, “विसेसेत्वा कम्मट्टानं कथापेस्सामी” ति सत्थु सन्तिकं आगच्छन्तो अन्तरामग्गे मरीचिं दिस्वा, “यथा अयं गिम्हसमये उट्ठिता मरीचि दूरे^३ ठितानं रूपगता^४ विय पञ्जायति, सन्तिकं आगच्छन्तानं नेव पञ्जायति, अयं अत्तभावोपि उप्पादवयट्ठेन^५ एवरूपो^६” ति मरीचिकम्मट्टानं भावेन्तो आगन्त्वा मग्गकिलन्तो

B. 214 10

अचिरवतियं न्हायित्वा एकस्मिं चण्डसोततीरे रुक्खद्धायाय^७ निसिन्नो उदकवेगाभिघातेन उट्ठित्वा महन्ते महन्ते^८ फेणपिण्डे भिज्जमानेदिस्वा, “अयं अत्तभावो पि उप्पजित्वा भिज्जनट्ठेन^९ एवरूपो येवा” ति आरम्मणं अग्गहेसि । सत्था गन्धकुटियं ठितोव तं थेरं दिस्वा—

15 “एवमेव भिक्खु, एवरूपोवायं^{१०} अत्तभावो फेणपिण्डो विय मरीचि विय उप्पज्जनभिज्जनसभावो येवा” ति वत्वा इमं गाथमाह—

४६. § “फेणूपमं कायमिमं विदित्वा,
मरीचिधम्मं अभिसम्बुधानो ।
छेत्वान मारस्स पपुप्फकानि,
अदस्सनं मच्चुराजस्स गच्छे” ति ॥३॥

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. घटित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. विदूरे—रो० ; अविदूरे—सी० ।

४. रूपगतं—स्या० ।

५. उप्पादवयत्थेन—स्या० ।

६. ० होती—सी०, रो० ।

७. द्धायाय—सी०, स्या०, रो० ।

८. स्या० नत्थि ।

९. भिज्जनत्थेन—स्या० ।

१०. एवरूपो वायं—रो० ।

तत्थ^१ फेणूपमं ति इमं केसादिसमूहसङ्घातं कायं अबलदुब्बलद्वेन^२
अनद्धनियतावकालिकद्वेन^३ फेणपिण्डसरिक्खको ति विदित्वा । R. 337
मरीचिधम्मं ति यथा मरीचि दूरे ठितानं रुपगता^४ विय गय्हूपगा विय
होति, सन्तिके उपगच्छन्तानं^५ रिता तुच्छा अगय्हूपगा सम्पज्जति,
एवमेव^६ खणिकइत्तरपच्चुपट्टानद्वेन अयं कायो पि मरीचिधम्मो ति 5
अभिसम्बुधानो बुज्झन्तो, जानन्तो ति अत्थो । मारस्स पपुष्फकानी
ति मारस्स पपुष्फकसङ्घातानि तेभूमकानि^७ वट्टानि अरियमग्गेन
छिन्दित्वा खीणासवो भिक्खु मच्चुराजस्स अदस्सन्तं अविसयं
अमतमहानिब्बानं गच्छेय्या ति ।

गाथापरियोसाने^८ थेरो सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा सत्थु 10
सुवण्णवण्णं सरीरं थोमेन्तो वण्णेन्तो वन्दन्तोव आगतो ति ।

मरीचिकम्मट्टानिकत्थेरवत्थु दुतियं ।

—०—

१. ० इमं—सी०, रो० ।

२. उपगतं—स्या० ।

३. एवं—स्या०, रो० ।

४. गाथावसाने—रो० ।

२-२. अबलदुब्बलअनद्ध०—सी०, स्या०, रो० ।

४. ० उपगच्छन्तानं—रो० ।

६. तेभूमिकानि—स्या० ।

८. रो०, सी० नत्थि ।

४-३. विडूडभवत्थु^१

पुप्फानिहेव पचिनन्तं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो सपरिसं महोघेन^२ अज्झोत्थरित्वा मारितं विडूडभं आरब्भ कथेसि ।

B. 215

R. 338 5

तत्रायं अनुपुब्बिकथा^३—सावत्थियं हि महाकोसलरज्जो पुत्तो पसेनदिकुमारो नाम, वेसालियं लिच्छविरज्जो^४ पुत्तो^५ लिच्छविकुमारो महालि नाम, कुसिनारायं मल्लराजपुत्तो बन्धुलो नामा ति इमा तयो दिसापामोक्खस्साचरियस्स सन्तिके सिप्पुग्गहणत्थं^६ तक्कसिलं गन्त्वा बहिनगरे सालायं^७ समागता अज्जमज्जस्स आगतकारणञ्च कुलञ्च नामञ्च पुच्छित्वा सहायका हुत्वा एकतोव आचरियं उपसङ्कमित्वा 10 सिप्पं सिक्खन्ता न चिरस्सेव उग्गहितसिप्पा आचरियं आपुच्छित्वा एकतोव निक्खमित्वा सकसकट्टानानि अगमंसु । तेसु पसेनदिकुमारो पितु सिप्पं दस्सेत्वा पसन्नेन पितरा रज्जे अभिसित्तो । महालिकुमारो लिच्छवीनं सिप्पं दस्सेन्तो महन्तेन उस्साहेन दस्सेसि, तस्स अक्खीनि भिज्जित्वा अगमंसु । लिच्छविराजानो—“अहो वत अम्हाकं आचरियो 15 अक्खिविनासं पत्तो^८, न नं^९ परिच्चजिस्साम, उपट्ठहिस्साम नं” ति तस्स सतसहस्सुट्ठानकं एकं द्वारं अदंसु । सो तं निस्साय पञ्चसते लिच्छविराजपुत्ते सिप्पं सिक्खापेन्तो वसि । बन्धुलकुमारो सट्ठि सट्ठि^९ वेळुं गहेत्वा मज्झे अयसलाकं पक्खपित्वा सट्ठिकलापे उस्सापेत्वा

१. विट्टभ०—म०; एवं सन्वत्थ ।

२. आनुपुब्बिकथा—सी०; एवं सन्वत्थ ।

३. सालायं—स्या० ।

४. तं—स्या० ।

५. ओघेन—स्या० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७. सिप्पुग्गहणत्थाय—सी०, रो० ।

८. ० ति—सी०, रो० ।

९. स्या० नत्थि ।

ठपिते मल्लराजकुलेहि, “इमे कप्पेतू” ति वुत्तो असीतिहत्थं आकासं
उल्लङ्घित्वा असिना कप्पेन्तो अगमासि । सो ओसानकलापे अयसला-
काय “किरी^१” ति सद्दं सुत्वा—“किं एतं” ति पुच्छित्वा, सब्बकला-
पेसु अयसलाकानं ठपितभावं जत्वा^२ असिं छड्ढुत्वा रोदमानो—“मय्हं
एत्तकेसु आतिसुहज्जेसु एको पि ससिनेहो^३ हुत्वा इमं कारणं
नाचिक्खि । सचे हि अहं जानेय्यं, अयसलाकाय सद्दं अनुट्ठापेन्तोव
छिन्देय्यं” ति वत्वा, सब्बेपिमे मारेत्वा रज्जं करेय्यं^४” ति माता-
पितूनं^५ कथेसि । तेहि^६ “पवेणिरज्जं नाम तात इदं न लब्भा एवं
कातुं” ति नानप्पकारेण^७ वारितो, “तेन हि मम सहायकस्स सन्तिकं
गमिस्सामी” ति सावत्थि अगमासि ।

R. 339

10

पसेनदि कोसलो^८ राजा तस्सागमनं सुत्वा पच्चुगन्त्वा महन्तेन
सक्कारेण तं^९ नगरं पवेसेत्वा सेनापतिट्ठाने ठपेसि । सो मातापितरो^{१०}
पक्कोसापेत्वा तत्थेव वासं कप्पेसि । अथेकदिवसं राजा उपरिपासादे
ठितो अन्तरवीथि ओलोकयमानो, “अनाथपिण्डकस्स चूळअनाथ-
पिण्डकस्स विसाखाय सुप्पवासाया” ति एतेसं गेहे निच्चं^{११} भत्त-
किच्चत्थाय गच्छन्ते अनेकसहस्से भिक्खू दिस्वा—“कहं अय्या
गच्छन्ती” ति पुच्छित्वा, “देव, अनाथपिण्डकस्स गेहे निच्चभत्तसलाक-
भत्तगिलानभत्तादीनं^{१२} अत्थाय देवसिकं द्वे भिक्खुसहस्सानि गच्छन्ति^{१३},
चूळअनाथपिण्डकस्स गेहे^{१४} पञ्चसतानि, तथा विसाखाय, तथा सुप्प-
वासाया” ति वुत्ते, सयम्पि भिक्खुसङ्घं उपट्ठहितुकामो विहारं गन्त्वा
भिक्खुसहस्सेन सद्धिं सत्थारं निमन्तेत्वा सत्ताहं सहत्था^{१५} दानं

B. 216

15

20

१. किणी—सी०, रो० ।	२. सुत्वा—सी०, स्या०, रो०
३. सस्नेहो—सी०, रो० ।	४. कारेस्सं—सी०, स्या०, रो० ।
५. मातापितुन्नं—सी०, रो०; एवं
सब्वत्थ ।	६. स्या० नत्थि ।
७. स्या०, रो० नत्थि ।	७. नावप्पकारेहि—रो० ।
८. ० पि—सी० ।	९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
१०. ० पि—सी० ।	११. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
१२. निच्चभत्तगिलानभत्तादीनं—सी०, रो० ।	१३. आगच्छन्ति—सी० ।
१४. गेहं—स्या०, रो०; सी० नत्थि ।	१५. सत्थु—रो०; सी० नत्थि ।

- दत्त्वा सत्तमे दिवसे सत्थारं^१ वन्दित्वा—“भन्ते,^२ पञ्चहि मे^३ भिक्खुसतेहि सद्धिं निबद्धं भिक्खं गण्हथा” ति आह । “महाराज, बुद्धा नाम एकद्वाने निबद्धं भिक्खं न गण्हन्ति, बहू जना^३ बुद्धानं आगमनं पच्चसिस्सन्ती” ति । “तेन हि एकं भिक्खुं निबद्धं पेसेथा” ति आह । सत्था आनन्दत्थेरस्स भारं अकासि । राजा भिक्खुसङ्घे आगते पत्तं गहेत्वा, “इमे नाम परिविसन्तू” ति अविचारेत्वाव^४ सत्ताहं सयमेव परिविसित्वा अट्ठमे दिवसे विक्खित्तचित्ता^५ पमज्जमकासि^५ । राजकुले नाम अनाणत्ता आसनानि पञ्जापेत्वा भिक्खू निसीदापेत्वा परिविसितुं न लभन्ति,^६ “न मयं इध ठातुं सक्खिस्सामा” ति बहू भिक्खू^७ पक्कमिंसु । राजा दुतिय-दिवसे पि पमज्जि, दुतियदिवसेपि बहू भिक्खू^७ पक्कमिंसु । ततियदिवसेपि पमज्जि, तदा आनन्दत्थेरं एककमेव ठपेत्वा अवसेसा पक्कमिंसु । पुञ्जवन्ता नाम कारणवसिका होन्ति, कुलानं पसादं रक्खन्ति, तथागतस्स च सारिपुत्तत्थेरो महामोग्गल्लानत्थेरो ति द्वे अगगसावका, खेमा उप्पलवण्णा ति द्वे अगगसाविका, उपासकेसु चित्तो गहपति हत्थको आळवको ति द्वे अगगउपासका^८, उपासिकासु वेळुकण्ठकी नन्दमाता खुज्जुत्तरा ति द्वे अगगउपासिका^८, इति इमे अट्ठ जने आदिं कत्वा ठानन्तरपत्ता सब्बेपि सावका एकदेसेन दसन्नं पारमीनं पूरितत्ता महापुञ्जा अभिनीहारसम्पन्ता । आनन्दत्थेरो पि कप्पसतसहस्सं पूरितपारमी अभिनीहारसम्पन्नो महापुञ्जो अत्तनो कारणवसिकताय कुलस्स पसादं रक्खन्तो अट्ठासि । तं एककमेव निसीदापेत्वा परिविसिंसु ।

R. 341

१-१ सी०, रो० नत्थि ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५-५. विक्खित्तो पञ्चमकासि—सी०, स्या०, रो० ।

७-७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

९. अगगसाविका—स्या०;

अगगसाविका उपासिका—सी० ।

२. सी० नत्थि ।

४. अविचारेत्वा—स्या० ।

६. ० ति भिक्खु—रो०;

० भिक्खू—सी०, स्या० ।

८. अगगसावका—स्या०;

अगगसावका उपासका—सी० ।

राजा भिक्खूनं गतकाले आगन्त्वा खादनीयभोजनीयानि^१ तथेव
ठितानि दिस्वा—“किं अय्या नागमिसू” ति पुच्छित्वा, “आनन्दत्थेरो
एकोव^२ आगतो देवा” ति सुत्वा, “अद्धा एत्तकं मे भत्तच्छेदन-
मकंसू^३” ति भिक्खूनं कुद्धो सत्थु सन्तिकं गन्त्वा—“भन्ते, मया पञ्चनं
भिक्खुसतानं भिक्खा पटियत्ता, आनन्दत्थेरो किर एकोवागतो^४, 5
पटियत्ता भिक्खा तथेव ठिता, पञ्चसता भिखू मम गेहे सञ्जं न
करिंसु, किं नु खो कारणं” ति आह । सत्था भिक्खूनं दोसं अवत्वा—
“महाराज, मम सावकानं तुम्हेहि सद्धिं विस्सासो नत्थि, तेन न गता
भविस्सन्ती” ति वत्वा कुलानं अनुपगमनकारणञ्च उपगमनकारणञ्च
पकासेन्तो भिक्खू आमन्तेत्वा इमं सुत्तमाह—

10

“नवहि भिक्खवे अङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा^५ नालं
उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा^५ नालं उपनिसीदितुं । कतमेहि नवहि ? न
मनापेन पच्चुट्ठेन्ति, न मनापेन अभिवादेन्ति, न मनापेन आसनं
देन्ति, सन्तमस्स परिगुहन्ति^६, बहुकम्पि थोकं देन्ति, पणीतम्पि लूखं
देन्ति, असक्कच्चं देन्ति नो सक्कच्चं, न^७ उपनिसीदन्ति धम्मस्सवनाय^८, 15
भासितमस्स न सुस्सुसन्ति । इमेहि खो भिक्खवे नवहङ्गेहि
समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा नालं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा नालं
उपनिसीदितुं ।

R. 342

“नवहि भिक्खवे अङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा अलं
उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं उपनिसीदितुं । कतमेहि नवहि ? 20
मनापेन पच्चुट्ठेन्ति, मनापेन अभिवादेन्ति, मनापेन आसनं देन्ति,
सन्तमस्स न परिगुहन्ति, बहुकम्पि बहुकं देन्ति, पणीतम्पि पणीतं
देन्ति, सक्कच्चं देन्ति नो असक्कच्चं, उपनिसीदन्ति धम्मस्सवनाय,

१. खादनीयभोजनीयादीनि—सी० ।

२. एकोव—रो० ।

३. छेदनमकंसू—सी०, स्या०, रो० ।

४. एकोव गतो—सी०, रो० ।

५-५. च—स्या० ।

६. परिगुहन्ति—सी०, रो० ;

७. नो—रो० ।

परिगुहन्ति—स्या० ।

८. धम्मसवनाय—सी०, रो० ।

भासितमस्स^१ सुसूसन्ति^२ । इमेहि खो भिक्खवे नवहङ्गेहि समन्नागतं
कुलं अनुपगन्त्वा वा^३ अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा^३ अहं उपनिसीदितुं”
(अं० नि० ३.१९२) ति ।

“इति खो महाराज मम सावका तुम्हाकं सन्तिका विस्सासं
१५ अलभन्ता न गता भविस्सन्तीति^३ । पोराणकपण्डितापि^४ हि
अविस्सासिकट्टाने^५ सक्कच्चं उपट्ठियमानापि मारणन्तिकं^६ वेदनं पत्वा
विस्सासिकट्टानमेव^७ अगमिसूति^८ । “कदा भन्ते” ति रज्जा पुट्ठो
अतीतं आहरि—

B. 218

अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते केसवो नाम राजा
१० रज्जं पहाय इसिपब्बज्जं पब्बजि । तं पञ्च पुरिससतानि अनुपब्ब-
जिसु । सो केसवतापसो नाम अहोसि । पसाधनकप्पको पनस्स अनु-
पब्बजित्वा^९ कप्पको नाम अन्तेवासिको अहोसि । केसवतापसो
परिसाय सद्धिं अट्ठ मासे हिमवन्ते वसित्वा वस्सारत्तसमये^{१०}

R. 343

लोणम्बिलसेवनत्थाय बाराणसिं पत्वा भिक्खाय^{११} पाविसि । अथ नं
१५ राजा दिस्वा पसीदित्वा चतुमासं अत्तनो सन्तिके वसनत्थाय पटिञ्जं
गहेत्वा उय्यानेव वसापेन्तो सयं सायंपातं^{१२} अस्स^{१३} उपट्टानं गच्छति ।
अवसेसा तापसा कतिपाहं वसित्वा हत्थिसद्दादीहि उब्बाळ्हा हुत्वा^{१४}
उक्कण्ठित्वा^{१४}—“आचरिय उक्कण्ठितम्हा, गच्छामा” ति आहंसु ।
“कहं ताता” ति ? “हिमवन्तं आचरिया” ति । “राजा अम्हाकं

१-१. भासन्तस्स न रज्जीयन्धि—सी०, २-२. च—स्या० । ३. भविस्सन्ति—स्या०, रो० ।

४. पोराणकपण्डिता—स्या०, रो० । ५. अविस्सासियट्टाने—रो० ;

६. मरणन्तिकं—स्या०, रो० । अविस्सासनीयट्टाने—स्या० ।

७. विस्सासियट्टानमेव—रो० ; ८. गमिसूति—सी०, स्या०, रो० ।

विस्सासनीयट्टानमेव—स्या० । ९. पब्बजित्वा—सी० ।

१०. वस्सारत्ते—सी०, स्या०, रो० । ११. ० नगरं—स्या० ।

१२. सायंपातं—रो० । १३. तस्स—स्या० ।

१४-१४. स्या०, रो० नत्थि ।

आगतदिवसेयेव चतुर्मासं इध वसनत्थाय पटिञ्जं गण्हि । कथं
गमिस्सथ ताता' ति ? "तुम्हेहि अम्हाकं अनाचिकिक्खत्वाव पटिञ्जा
दिन्ना, मयं इध^१ न सक्कोम वसितुं, इतो अविदूरे तुम्हाकं पवत्तिस्स-
वनट्टाने^२ वसिस्सामा" ति वन्दित्वा पक्कमिंसु । कप्पन्तेवासिकेन^३
सद्धिं आचरियो ओहीयि ।

5

राजा उपट्टानं आगतो—“कहं अय्या” ति पुच्छि । “सब्बे^४
'उक्कण्ठितम्हा' ति वत्वा हिमवन्तं गता महाराजा” ति आह ।
कप्पकोपि^५ न चिरस्सेव उक्कण्ठित्वा आचरियेन पुनप्पुनं^६ वारियमानो
पि “न सक्कोमी” ति वत्वा पक्कामि । इतरेसं पन सन्तिकं अगन्त्वा^७
आचरियस्स पवत्तिं सुणन्तो अविदूरे ठाने वसि । अपरभागे आचरि- 10
यस्स अन्तेवासिके अनुस्सरन्तस्स कुच्छिरोगो उप्पज्जि । राजा
वेज्जेहि तिकिच्छापेसि^८, रोगो न वूपसम्मति । तापसो आह—
“किं^९ महाराज इच्छसि^{१०} मे रोगवूपसमं^{११}” ति । भन्ते सचाहं
सक्कुण्ठेय्यं, इदानेव वो फासुकं करेय्यं” ति । “महाराज, सचे मे
फासुकं इच्छसि, मं अन्तेवासिकानं सन्तिकं पेसेही” ति । राजा— 15
“साधु भन्ते” ति तं^{१२} मञ्चके निपज्जापेत्वा नारदअमच्चप्पमुखे चत्तारो
अमच्चे—“मम अय्यस्स पवत्तिं जत्वा मय्हं सासनं पहिणेय्याथा”
ति उय्योजेसि । कप्पन्तेवासिको^{१३} आचरियस्स आगमनं सुत्वा
पच्चुगमनं^{१४} कत्वा^{१५} इतरे, “कहं” ति वुत्ते, “असुकट्टाने किर

15

R. 344

१. सी०, रो० नत्थि ।

२. पवत्तिवसनट्टाने—रो०; पवत्तिवसनट्टाने—गी० ।

३. कप्पकन्तेवासिकेन—स्या० ।

४. कुहि—स्या० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. कप्पोपि—सी०, रो० ।

७. पुनप्पुन—सी० ।

८. आगन्त्वा—सी०, रो० ।

९. तिकिच्छापेति—सी०, स्या०, रो० । १०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. इच्छथ—सी०, रो० ।

१२. रोगं वूपसमितुन्ति—स्या०;

१३. सी०, रो० नत्थि ।

रोगवूपनन्ति—सी०, रो० ।

१४. कप्पकन्तेवासिको—स्या० । १५-१६. पच्चुगन्त्वा—सी० ।

B. 219

वसन्ती” ति आह । तेपि आचरियस्सागमनभावं^१ सुत्वा तत्थेव समोसरित्वा आचरियस्स उण्होदकं दत्वा फलाफलं अदंसु । तं खणञ्जेव रोगो वूपसम्मति^२ । सो^३ कतिपाहेनेव सुवण्णवण्णो अहोसि । अथ नं नारदो पुच्छि—

5

“मनुस्सिन्दं जहित्वान, सब्बकामसमिद्धिनं ।

कथं नु भगवा केसो, कप्पस्स रमति अस्समे^४ ॥

सादूनि रमणीयानि, सन्ति रुक्खा मनोरमा ।

सुभासितानि कप्पस्स, नारद रमयन्ति मं^५ ॥

सालीनं ओदनं भुञ्जे^६, सुचि मंसुपसेचनं ।

10

कथं सामाकनीवारं^७, अलोणं^८ छादयन्ति तं ॥

सादुं वा यदि वा’ सादुं, अप्प वा यदि वा बहुं ।

विस्सत्थो^९ यत्थ भुञ्जेय्य, विस्सासपरमा रसा” ति ॥

R. 345

15

सत्था इमं धम्मदेसनं आहरित्वा जातकं समोधानेन्तो^{१०}—“तदा राजा मोग्गल्लानो अहोसि, नारदो सरिपुत्तो, कप्पन्तेवासिको^{११} आनन्दो, केसवतापसो अहमेवा” ति वत्वा—“एवं महाराज, पुब्बेपि^{१२} पण्डिता^{१३} मारणन्तिकं^{१४} वेदनं पत्वा विस्सासिकट्ठानं गमिसु^{१५}, मम सावका तुम्हाकं सन्तिके विस्सासं न लभन्ति मञ्जे” ति आह । राजा, “भिक्षुसंङ्घेन सद्धि मया विस्सासं कातुं वट्ठति,^{१६} कथं नु खो करिस्सामी ति सम्मासम्बुद्धस्स आतिधीतरं मम^{१७} गेहे

१. आचरियस्स आगतभावं—सी०, स्या०, रो० ।

४. ० ति—सी०, स्या०, रो० ।

६. भुत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

८. अलोणा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. समोधानेसि—रो० ।

१२. पुब्बे स्या० ।

१४. मरणन्तिकं स्या०, रो० ।

१६. ० ति—रो० ।

२. वूपसमि—सी०, स्या०, रो० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

५. मन्ति—स्या० ।

७. सामाकनीवारा—सी०, स्या०, रो० ।

९. विस्सपट्ठो—स्या० ।

११. कप्पन्तेवासी—सी०, रो० ।

१३. पुब्बपण्डिता—सी० ।

१५. अगमसु—स्या० ।

१७. स्या० नत्थि ।

कातुं वदति, एवं सन्ते, 'दहरा च सामणेरा च सम्मासम्बुद्धस्स
जातिराजा' ति मम सन्तिकं विस्सत्था^१ निबद्धं आगमिस्सन्ती" ति
चिन्तेत्वा, "एकं मे धीतरं देन्तु" ति साकियानं सन्तिकं सासनं^२
पेसेसि । "कतरस्स सक्कस्स^३ धीता" ति च^४ पुच्छित्वा^५, "जत्वा
आगच्छेय्याथा" ति वत्वा दूते आणापेसि । दूता गन्त्वा साकिये 5
दारिकं^६ याचिसु । ते सन्निपतित्वा, "पक्खन्तरिको^७ राजा, सचे न
दस्साम, विनासेस्सति नो, न खो पन अम्हेहि कुलेन सदिसो, किं
नु खो कातब्बं" ति मन्तयिंसु^८ । महानामो—"मम दासिया
कुच्छिमिह जाता वासभखत्तिया नाम धीता रूपसोभगप्पत्ता अत्थि,
तं दस्सामा" ति वत्वा, दूते आह—"साधु रज्जो दारिकं दस्सामा" 10
ति । "सा^९ कस्स धीता" ति ? "सम्मासम्बुद्धस्स चूळपितुपुत्तस्स
महानामस्स सक्कस्स धीता वासभखत्तिया नामा" ति ।

ते गन्त्वा रज्जो आरोचयिंसु । राजा—"यदि एवं, साधु, सीधं B. 220
आनेथ, खत्तिया च नाम बहुमाया, दासिधीतरम्पि पहिणेय्युं, पितरा
सद्धिं एकभाजने भुज्जन्ति आनेय्याथा" ति पेसेसि । ते गन्त्वा— 15 R. 346
"देव, तुम्हेहि सद्धिं एकतो भुज्जन्ति राजा इच्छती" ति आहंसु ।
महानामो—"साधु ताता" ति तं अलङ्कारापेत्वा, अत्तनो भोजनकाले^{१०}
पक्कोसापेत्वा, ताय सद्धिं एकतो भुज्जनाकारं दस्सेत्वा दूतानं निय्या-
देसि । ते तं आदाय सावत्थि गन्त्वा तं पवत्ति रज्जो आरोचेसुं ।
राजा तुट्ठमानसो तं पञ्चन्नं इत्थिसतानं जेट्टिकं^{१०} कत्वा अग्गमहेसि- 20
ट्टाने अभिसिञ्चि । सा न चिरस्सेव सुवण्णवण्णं पुत्तं विजायि ।

१. विस्सट्ठा — स्या० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. सक्कस्स—सी०, स्या०, रो०;
एवं सब्बत्थ ।

४-४. स्या०, रो० नत्थि; च—सी० ।

५. दारिकं—सी० ।

६. पक्खन्तरियो—स्या०, रो०;
पक्खुत्तरियो—सी० ।

७. चिन्तयिमु—सी०, स्या०, रो० ।

८. स्या०, रो० नत्थि ।

९. भुज्जनकाले—सी०, स्या०, रो० । १०. जेट्टिकं—स्या० ।

अथस्स नामग्गहणदिवसे राजा दारकस्स^१ अय्यकस्स^१ सन्तिकं पेसेसि—“सक्यराजधीता वासभखत्तिया पुत्तं विजाता, किमस्स नामं करोमा^२” ति । तं पन सासनं गहेत्वा गतो अमच्चो थोकं बधिरधातुको, सो गन्त्वा रञ्जो अय्यकस्स^३ आरोचेसि, सो^४ तं^५ सुत्वा—“वासभखत्तिया पुत्तं अविजायित्वापि सव्वजनं अभिभवि, इदानी पन रञ्जो अतिविय वल्लभा भविस्सती” ति आह । बधिरो अमच्चो “वल्लभा” ति वचनं दुस्सुतं सुत्वा “विड्डभो” ति सल्लक्खेत्वा राजानं उपगन्त्वा—“देवकुमारस्स किर^६ विड्डभो^७ ति नामं करोथा” ति आह । राजा, “पोराणकं नो कुलसन्तकं नामं भविस्सती” ति चिन्तेत्वा तं नामं अकासि । अथस्स दहरकालेयेव राजा, “सत्थु पियं करोमी” ति सेनापतिट्ठानं अदासि ।

सो कुमारपरिहारेण वड्डन्तो^८ सत्तवस्सिकाले अञ्जेसं कुमारानं मातामहकुलतो हत्थिरूपकअस्सरूपकादीनि आहरियमानानि दिस्वा मातरं पुच्छि—“अम्म, अञ्जेसं मातामहकुलतो पण्णाकारो आहरी-
 15 यति, मय्हं कोचि किञ्चि न पेसेसि, किं त्वं निमाता निपिता” ति । अथ नं सा—“तात, तव सक्यराजानो मातामहा दूरे पन वसन्ति, तेन ते किञ्चि न पेसेन्ती” ति वञ्चेसि^९ । सोळसवस्सिकं-
 काले^{१०}—“अम्म, तव^{११} मातामहकुलं पस्सितुकामोम्ही” ति वत्वा, “अलं तात, किं तत्थ गन्त्वा करिस्ससी” ति वारियमानो पि
 20 पुनप्पुनं याचि । अथस्स माता—“तेन हि गच्छा” ति सम्पाटिच्छि । सो पितु आरोचेत्वा महन्तेन परिवारेण निक्खमि । वासभखत्तिया पुरेतरे^{१२} पण्णं पेसेसि, “अहं इध सुखं वसामि, मास्स किञ्चि सामिनो

१-१. अत्तनो अय्यकाय—रो०, सी० ;

अय्यिकाय—स्या० ।

४. सा—सी०, स्या०, रो० ।

५. ० पवत्ति—स्या० ।

७. विड्डभोति - सी०, स्या०, रो० ।

९. ० पुन—स्या०, रो० ।

११. स्या० नत्थि ।

२. करोन्तु ति—सी०, स्या०, रो० ।

३. अय्यिकाय—सी० रो० ;

अय्यिकाय—स्या० ।

६. सी०, स्या०, रो० ।

८. वड्डन्तो—सी०, रो० ।

१०. सोळसवस्सिकाले—सी०, रो० ।

१२. पुरेतरेव—स्या० ।

अन्तरं दस्सयिसु” ति^१ । साकिया विड्डभस्स आगमनं अत्वा,
“वन्दितुं, न सकोमा^२” ति तस्स दहरदहरे^३ कुमारे^४ जनपदं
पहिणित्वा तस्मिं कपिलपुरं सम्पत्ते सन्थागारे सन्निपतिसु । कुमारो
तत्थ गन्त्वा अट्ठासि ।

अथ नं, “अयं ते तात, मातामहो, अयं मातुलो” ति वत्वा^५ 5
वन्दापेसु^६ । सो^७ सब्बे वन्दमानो विचरित्वा एकम्पि अत्तानं वन्दन्तं
अदिस्वा—“किं नु खो मं वन्दन्ता नत्थि ति” पुच्छि । साकिया—
“तात^८ ते^९ कनिट्ठकुमारा^{१०} जनपदं गता” ति वत्वा^{११} तस्स महन्तं
सक्कारं करिसु । सो कतिपाहं वसित्वा महन्तेन परिवारेन^{१२} निक्खमि । R 348
अथेका दासी सन्थागारे तेन^{१३} निसिन्नफलकं, “इदं वासभखत्तियाय 10
दासिया पुत्तस्स निसिन्नफलकं” ति अक्कोसित्वा परिभासित्वा^{१४}
खीरोदकेन धोवि^{१५} । एको पुरिसो अत्तनो आवुधं पमुस्सित्वा निवत्तो
तं गण्हन्तो विड्डभकुमारस्स अक्कोसनसद्दं सुत्वा तं कारणं^{१६}
पुच्छित्वा, “वासभखत्तिया दासिया कुच्छिम्मिह महानामसक्कं^{१७}
पटिच्च जाता” ति अत्वा बलकायस्स कथेसि । “वासभखत्तिया 15
किर दासिधीता” ति महाकोलाहलं अहोसि । तं सुत्वा विड्डभो^{१८}
“एते ताव मम निसिन्नफलकं खीरोदकेन धोवन्तु^{१९}, अहं पन रज्जे
पतिट्ठितकाले एतेसं गललोहितं गहेत्वा मम निसिन्नफलकं धोवि-
स्सामी^{२०}” ति चित्तं पट्टपेसि^{२१} । तस्मिं सावत्थि^{२२}” गते अमच्चा तं^{२३}

१. ० याचि—सी०, रो० ।

३. दहरतरे—सी०, रो० ।

५-५. वदिसु—सी०, स्या०, रो० ।

७-७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

११. तस्स—स्या० ।

१३. धोवति—सी०, स्या०, रो० ।

१५. महानामसक्कस्स—सी०, स्या०,
रो० ।

१८. धोवापेस्सामी—सी०, स्या०, रो० ।

२०. सावत्थियं—सी०, रो० ।

२. सक्का—सी०, स्या०, रो० ।

४. रो० नत्थि ।

६. ते—सी० ।

८. ० ते—सी०, स्या०, रो० ।

१०. ० नागरा—स्या० ।

१२. रो० नत्थि; अक्कोसित्वा—स्या० ।

१४. अन्तर—सी०, स्या०, रो० ।

१६. सी०, रो० नत्थि ।

१७. धोवन्ति—सी०, रो० ।

१९. ठपेसि—सी०, स्या०, रो० ।

२१. सब्बं—स्या०, रो० ।

पवन्ति रज्ज्वो आरोचयिंसु । राजा “मय्हं दासिधीतरं अदंसू” ति साकियानं कुञ्जित्वा वासभखत्तियाय च पुत्तस्स च दिन्नपरिहारं अच्छिन्दित्वा दासदासीहि लद्धव्वमत्तमेव दापेसि ।

- R. 349 ततो कतिपाहच्चयेन सत्था राजनिवेसनं गन्त्वा पञ्चत्तासने^१ निसीदि । राजा आगन्त्वा वन्दित्वा—“भन्ते, तुम्हाकं किर जातकेहि दासिधीता मय्हं दिन्ना, तेनस्स अहं सपुत्ताय परिहारं अच्छिन्दित्वा दासदासीहि लद्धव्वमत्तमेव दापेसि” ति आह । सत्था—“अयुत्तं महाराज, साकियेहि कतं, ददन्तेहि नाम समानजातिका दातब्बा अस्स, तं पन महाराज वदामि, वासभखत्तिया खत्तियराजधीता, खत्तियरज्ज्वो गेहे अभिसेकं लभि^२ । विडडूभोपि खत्तियराजानमेव^३ पटिच्च जातो, मातुगोत्तं^४ नाम किं करिस्सति, पितुगोत्तमेव पमाणं ति । पोरानकपण्डिता दलिद्वित्थिया कट्टहारिकाय अग्गमहेसिट्ठानं अदंसु, तस्सा च^५ कुच्छिम्हि^६ जातकुमारो द्वादसयोजनिकाय वाराणसिया^७ रज्जं पत्वा कट्टवाहनराजा नाम जातो” ति कट्टहारि-
B. 222 जातकं^८ कथेसि । राजा धम्मकथं सुत्वा, “पितुगोत्तमेव किर पमाणं” ति तुस्सित्वा वासभखत्तियाय च पुत्तस्स च^९ पकतिपरिहार-
15 मेव दापेसि ।

- बन्धुलसेनापतिस्सपि खो कुसिनारायं मल्लराजधीता मल्लिका नाम भरिया दीघरत्तं पुत्तं न विजायि । अथ नं बन्धुलो—
20 “अत्तनो कुलघरमेव गच्छा” ति उय्योजेसि । सा, “सत्थारं दिस्वाव गमिस्सामी” ति जेतवनं पविसित्वा तथागतं वन्दित्वा ठिता, “कहं गच्छसी” ति वुत्ता, “सामिको मं भन्ते कुलघरं पेसेती^{१०}” ति आह^{११} ।
R. 350

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. राजानमेव—सी०, स्या०, रो० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७. वाराणसियं—सी०, स्या०, रो० ।

९. मातापुत्तानं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. पेसेसी—रो० ।

२. लद्धा०—सी०, रो० ।

४. मातिगोत्तं—सी०, रो० ।

६. कुच्छिस्मि हि—सी०, रो० ।

८. कट्टहारियजातकं—स्या०;

कट्टहारिकजातकं—रो० ।

११. सी० नत्थि ।

“किं कारणा ति ? “वञ्झा किरस्मि अपुत्तिका” ति । “यदि एवं गमनकिच्चं नत्थि, निवत्तस्सू” ति । सा तुट्ठमानसा^१ सत्थारं वन्दित्वा निवेसनं गत्वा, “कस्मा निवत्तासी” ति वुत्ता^२, “दसवलेन निवत्तिताम्ही” ति आह । बन्धुलो—“दिट्ठं भविस्सति दीवदस्सिना कारणं” ति सम्पटिच्चि । सा न चिरस्सेव गम्भं पटिलभित्वा उप्पन्न-
दोहळा “दोहळा मे उप्पन्नो” ति आरोवेसि । “किं दोहळा” ति ? “वेसालिनगरे गणराजकुलानं अभिसेकमङ्गलपोक्खरणियं ओतरित्वा न्हत्वा^३ पानीयं पातुकामाम्हि सामी” ति । बन्धुलो—
“साधू” ति वत्वा सहस्सथामधनुं गहेत्वा तं रथं आरोपेत्वा सावत्थितो निक्खमित्वा रथं पाजेन्तो^४ महालिलिच्छविनो दिन्नद्वारेन वेसालि-
पाविसि । महालिलिच्छविनो च द्वारसमीपे एव निवेसनं होति । सो रथस्स उम्मारे पटिघातसदं सुत्वाव^५—“बन्धुलस्स रथसदो एसो^६, अज्ज लिच्छवीनं भयं उप्पजिस्सती” ति आह ।

पोक्खरणिया अन्तो च बहि च आरक्खा^७ बलवती^८, उपरि लोह्जालं पत्थटं, सकुणानम्पि ओकासो नत्थि । बन्धुलसेनापति पन-
रथा ओतरित्वा आरक्खके^९ मनुस्से^{१०} वेत्तेन पहरन्तो पलापेत्वा लोह्जालं छिन्दित्वा अन्तोपोक्खरणियं भरियं न्हापेत्वा^{११} सयम्पि न्हत्वा पुन तं रथं आरोपेत्वा नगरा निक्खमित्वा आगतमग्गेनेव पायासि । ते^{१२} आरक्खमनुस्सा^{१३} लिच्छविराजूनं^{१४} आरोचेसुं । लिच्छविराजानो कुज्झित्वा पञ्च रथसतानि आरुह्य, “बन्धुलमल्लं गण्हिस्सामा” ति

१. ० हुत्वा—स्या० ।
३. नहात्वा—सी०, स्या०, रो० ।
५. सुत्वा—सी०, रो० ।
७. आरक्खो—स्या० ।
९. आरक्खके—रो० ।
११. नहापेत्वा—स्या० ।
१३. आरक्खका—स्या०, सी०;
- आरक्खका—रो० ।

२. वुत्ते—स्या०; वुत्वा—रो० ।
४. वाहेन्तो—सी० ।
६. सी०, रो० नत्थि; ति—स्या० ।
८. बलवा—स्या०, रो० ।
१०. सी०, रो० नत्थि ।
१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
१४. लिच्छवीनं—सी०, स्या०, रो० ।

- B. 223 निक्खमिसु । तं पवत्ति महालिस्स आरोचेसुं । महालि—“मा गमित्थ, सो हि वो सब्बे घातेस्सती” ति आह । तेपि—“मयं गमिस्साम एवा” ति वदिसु । तेन हि तस्स^१ रथचक्कस्स याव नाभितो पठवि^२ पविट्ठट्ठानं दिस्वा निवत्तेय्याथ, ततो अनिवत्तन्ता
- 5 पुरतो असनिसद्दं विय सुणिस्सथ, तम्हा ठाना निवत्तेय्याथ । ततो अनिवत्तन्ता तुम्हाकं रथधुरेसु छिद्दं पस्सिस्सथ, तम्हा ठाना निवत्तेय्याथ^३, पुरतो मा गमित्था ति । ते तस्स वचनेन अनिवत्तित्वा
- R. 352 तं अनुबन्धिसु एव । मल्लिका दिस्वा—“रथा सामि^४, पञ्जायन्ती” ति आह । “तेन हि एकस्सेव रथस्स पञ्जायनकाले मं^५ आरोचेय्यासी”
- 10 ति । सा यदा सब्बे रथा^६ एको विय हुत्वा पञ्जायिसु, तदा— “एकमेव^७ सामि रथसीसं पञ्जायती” ति आह ।

बन्धुलो—“तेन हि इमा रस्मियो गण्हाही” ति तस्सा रस्मियो दत्त्वा रथे ठितोव^८ धनुं आरोपेसि, रथचक्कं याव नाभितो पठवि पाविसि ।

- 15 लिच्छविनो तं ठानं दिस्वा पि न निवत्तिसु । इतरो थोकं गन्त्वा जियं पोथेसि^९, असनिसद्दो विय अहोसि । ते ततो पि न निवत्तिसु, अनुबन्धन्ता^{१०} गच्छन्तेव^{११} । बन्धुलो रथे ठितको व एकसरं खिपि, सो पञ्चन्नं रथसतानं रथसीसे छिद्दं कत्वा पञ्च राजसतानि परिकरबन्धन-ट्टाने विनिविज्झित्वा पठवि^{१२} पाविसि । ते अत्ततो पविद्धभावं^{१३}
- 20 अजानित्वा—“तिट्ठ रे, तिट्ठ रे” ति वदन्ता, अनुबन्धिसु एव । बन्धुलो रथं ठपेत्वा—“तुम्हे मतका, मतकेहि सद्धि मय्हं युद्धं नाम नत्थी” ति आह । “मतका नाम, अम्हादिसा न होन्ती” ति । “तेन हि

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. निवत्तेय्याथेव—स्या० ।

४. सी० नत्थि ।

५. सी०, स्या, रो० नत्थि ।

६. एवमेव—स्या० ।

७. ठितो—सी० ।

८. दिस्वा—स्या० ।

९. पोथेसि—सी०, रो० ।

१०-१०. अनुबन्धन्तोव—सी० ।

११. पठवियं—सी०, स्या० ।

१२. विद्धभावं—सी०, स्या०, रो० ।

सब्वपच्छिमस्स^१ परिकरं मोचेथा^२ ति^३ । ते मोचयिंसु । सो मुत्तमत्ते
एव मरित्वा पतितो^४ । अथ ते^५ सब्बेपि—“तुम्हे एवरूपा, अत्तनो^६
घरानि गन्त्वा संविधातब्बं संविदहित्वा पुत्तदारं अनुसासित्वा सन्नाहं
मोचेथा^७ ति आह । ते तथा कत्वा सब्बेपि जीवितक्खयं पत्ता ।
बन्धुलो पि मल्लिकं सावत्थि आनेसि । सा सोळसक्खत्तुं यमके यमके^८ 5
पुत्ते विजायि । सब्बेपि^९ सूरु था मसम्पन्ना अहेसुं, सब्बसिप्पानं^{१०}
निष्फत्ति पापुणिसु । एकेकस्स पुरिससहस्सं परिवारो अहोसि । पितरा
सद्धि राजनिवेसनं गच्छन्तेहि तेहेव राजङ्गणं परिपूरि ।

R. 353

अथेकदिवसं विनिच्छये कूटट्टपराजिता मनुस्सा बन्धुलं आगच्छन्तं
दिस्वा महाविरवं विखन्ता विनिच्छयममच्चानं कुट्टकरणं तस्स 10
आरोचेसुं । सो विनिच्छयं गन्त्वा तं अट्टं तीरेत्वा^{११} सामिकमेव
सामिकं अकासि । महाजनो महासद्देन साधुकारं पवत्तेसि^{१२} । राजा—
“किं इदं” ति पुच्छित्वा, तमत्थं सुत्वा तुस्सित्वा सब्बेपि ते अमच्चे
हारेत्वा बन्धुलस्सेव विनिच्छयं निरुद्धादेसि । सो ततो पट्टाय सम्मा
विनिच्छयि । ततो^{१३} ते पोरणकविनिच्छयिका अमच्चा किञ्चि^{१४} लञ्जं^{१५} 15
अलभन्ता अप्पलाभा हुत्वा बन्धुलो रज्जं पत्थेती ति राजकुले
परिभिन्दिसु । राजा तेसं कथं सदहित्वा^{१६} चित्तं निग्गहेतुं नासक्खि ।
“इमस्मिं इधेव घातियमाने गरहा मे^{१७} उप्पज्जिस्सती” ति पुन
चिन्तेत्वा पयुत्तपुरिसेहि पच्चन्तं पहारापेत्वा बन्धुलं पक्कोसापेत्वा—
“पच्चन्तो किर कुपितो, तव पुत्तेहि सद्धि गन्त्वा चोरे गण्हाही” ति 20 R. 354
पहिणित्वा—“एत्थेवस्स द्वत्तिसाय पुत्तेहि सद्धि सीसं छिन्दित्वा

B 224

10

15

20 R. 354

१. सब्वपुरिमस्स - सी०, रो० ।
२. पति - स्या० ।
३. ० अत्तनो - स्या० ।
४. सब्बे - सी० ।
५. विचारेत्वा - म० ।
६. सी०, रो० नत्थि ।
७. लञ्जं - म०; एवं सब्वत्थ ।
८. सी०, रो० नत्थि ।

९. ० आह - रो० ।
१०. ने - स्या०, रो० ।
११. रो० नत्थि ।
१२. सब्बे सिप्पे - रो०; सब्बसिप्पे - सी० ।
१३. ० तं सुत्वा - स्या० ।
१४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
१५. गहेत्वा - सी०, स्या०, रो० ।

आहरथा” ति तेहि^१ सद्धिं अञ्जेपि समत्थे महायोधे पेसेसि । तस्मिं पच्चन्तं गच्छन्तेयेव, “सेनापति किर आगच्छती” ति पयुत्तचोरा पलायिसु । सो तं पदेसं आवासापेत्वा सण्ठापेत्वा निवत्ति ।

अथस्स नगरतो अविदूरे ठाने ते योधा पुत्तेहि सद्धिं सीसं
 5 छिन्दिसु । तं दिवसं मल्लिकाय^२ पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धिं द्वे अग्ग-
 सावका निमन्तिता होन्ति । अथस्सा पुब्बण्हे एव, “सामिकस्स ते
 सद्धिं पुत्तेहि सीसं छिन्नं” ति पण्णं आहरित्वा अदंसु । सा तं पवत्ति
 जत्वा कस्सचि किञ्चि^३ अवत्वा पण्णं उच्छङ्गे ठपेत्वा^४ भिक्खुसङ्घमेव
 परिविसि । अथस्सा परिचारिकायो भिक्खूनं भत्तं दत्वा सप्पिचाटिं
 10 आहरन्तियो थेरानं पुरतो सप्पिचाटिं भिन्दिसु । धम्मसेनापति—
 “भेदनधम्मं भिन्नं, न चिन्तितब्बं” ति आह । सा उच्छङ्गतो पण्णं
 नीहरित्वा “द्वत्तिसाय पुत्तेहि सद्धिं पितुसीसं छिन्नं ति मे इमं पण्णं
 आहरिसु, अहं इदं^५ सुत्वा पि न चिन्तेमि^६, सप्पिचाटिया^७ भिन्नाय किं
 चिन्तयिस्सामि^८ भन्ते” ति आह । धम्मसेनापति—“अनिमित्त-
 15 मनञ्जातं, मच्चानं इध जीवितं^९” ति आदीनि वत्वा धम्मं देसेत्वा
 उट्ठायासना विहारं अगमासि । सा पि द्वत्तिस सुणिसायो पक्कोसा-
 20 पेट्वा—“तुम्हाकं सामिका निरपराधा अत्तनो पुरिमकम्मफलं लभिसु,
 तुम्हे मा सोचयित्थि^{११}, मा^{१२} परिदेवित्थि^{१२}, रञ्जो उपरि मनोपदोसं मा
 करित्था” ति ओवदि ।

20 रञ्जो चरपुरिसा तं कथं सुत्वा गन्त्वा^{१३} तेसं निदोसभावं रञ्जो
 कथयिसु । राजा संवेगप्पत्तो तस्सा^{१४} निवेसनं गन्त्वा मल्लिकञ्च

१. तेन—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० देविता—स्या० ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. कत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

५. चिन्तेतब्बं—सी०, स्या०, रो०;

६. इमं—सी०, रो० ।

० चिन्तेतब्बं—रो० ।

७. चिन्तेसि—स्या० ।

८. सप्पिचाटियं—सी०, रो० ।

९. चिन्तेस्सामि—सी०, स्या०, रो० ।

१०-१०. सी०, रो० नत्थि; ० कसिरं च ११. सोचित्थि—सी०, स्या०, रो० ।

परित्तं च तं च दुक्खेन संयुत्तन्ति—१२-१२. सी०, रो० नत्थि ।

स्या० ।

१३. स्या० नत्थि ।

१४. तस्स—सी० ।

सुणिसायो चस्सा^१ खमापेत्वा मल्लिकाय वरं अदासि । सा—“वरो^२ गहितो मे होतु “ति वत्वा, तस्मिं गते मतकभत्तं दत्वा न्हत्वा^३ राजानं उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा^४—“देव, तुम्हेहि मय्हं^५ वरो दिन्नो, मय्हञ्च अञ्जेन अत्थो नत्थि, द्वत्तिसायं^६ मे सुणिसानं ममञ्च^७ कुलघरगमनं अनुजानाथा” ति आह । राजा सम्पटिच्छि । सा^८ द्वत्तिस सुणिसायो^९ 5 यथासकानि कुलानि पेसेसि, सयम्पि^{१०} कुसिनारानगरे^{११} अत्तनो कुलघरं अगमासि ।

राजा पि बन्धुलसेनापतिनो भागिनेय्यस्स दीघकारायनस्स नाम सेनापतिद्वानं अदासि । सो पन, “मातुलो मे इमिना मारितो” ति रञ्जो ओतारं गवेसन्तो विचरति । राजा पि निरपराधस्स बन्धुलस्स 10 R. 356 मारितकालतो पट्टाय विप्पटिसारी हुत्वा चित्तस्सादं न लभति, रज्जसुखं नानुभोति । तदा सत्था सकयानं^{१२} मेदाळुपं^{१३} नाम निगमं उपनिस्साय^{१४} विहरति । राजा तत्थ गन्त्वा आरामतो अविदूरे खन्धावारं निवासेत्वा, “मन्देन^{१५} परिवारेन सत्थारं वन्दिस्सामी”ति विहारं गन्त्वा पञ्चराज-ककुधभण्डानि दीघकारायनस्स दत्वा एकोव^{१६} गन्धकुटिं पाविसि । सब्बं 15 धम्मचेतियसुत्तनियामेन^{१७} दीपेतब्बं । तस्मिं गन्धकुटिं पविट्ठे दीघ-कारायनो^{१८} तानि पञ्च^{१९} राजककुधभण्डानि गहेत्वा विड्डभं राजानं कत्वा

१. चस्स—सी० ।	२. सी०, रो० नत्थि ।
३. नहात्वा—सी०, स्या०, रो० ।	४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
५. मे—सी०, स्या०, रो० ।	६. ० च—सी०, स्या०, रो० ।
७. मम—सी०, रो० ।	८. सायम्पि—स्या० ।
९. सुणिसा—स्या० ।	१०. सा—सी०, स्या०, रो० ।
११. कुसिनारायं—स्या०, सी० ।	१२. साकियानं—स्या०; ० एव—सी० ।
१३. मेदाळुपं—स्या०; उळुपं—सी०, रो० ।	१४. निस्साय—सी०, स्या०, रो० ।
१५. मन्हेन—स्या० ।	१६. एकोव—रो० ।
१७. धम्मचेतियसुत्तनियामेन—	१८. कारायतो—सी०, रो० ।
सी०, स्या०, रो० ।	१९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

रञ्जो एकं अस्सं एकञ्च उपट्ठानकारिकं मातुगामं ठपेत्वा^१ निवत्तेत्वा सावत्थि अगमासि ।

राजा सत्थारा सद्धिं पियकथं कथेत्वा सत्थारं^२ वन्दित्वा^३ निक्खन्तो सेनं अदिस्वा तं^४ मातुगामं पुच्छित्वा तं पवत्ति सुत्वा,
 5 “अहं^५ भागिनेय्यं आदाय गन्त्वा विड्डभं गहेस्सामी” ति राजगहनगरं गच्छन्तो विकाले द्वारेसु पिदहितेसु नगरं पत्वा एकिस्सा सालाय निपज्जित्वा वातातपेहि किलन्तो रत्तिभागे तत्थेव कालमकासि । विभाताय रत्तिया—“देव, कोसलनरिन्द अनाथो जातोसी^६” ति विप्पलपन्तिया^७ तस्सा इत्थिया सद्दं सुत्वा रञ्जो आरोचेसुं । सो

B. 226

10 मातुलस्स महन्तेन सक्कारेन सरीरकिच्चं कारेसि ।

R. 357

विड्डभो पि रञ्जं लभित्वा तं वेरं सरित्वा, “सब्बे पि साकिये मारेस्सामी” ति महत्तिया सेनाय निक्खमि । तं दिवसं सत्था पच्चूस-
 काले लोकं वोलोकेन्तो जातिसङ्घस्स विनासं दिस्वा, “जातिसङ्घं
 कातुं वट्टती” ति चिन्तेत्वा, पुब्बण्हसमये पिण्डाय चरित्वा पिण्डपात-
 15 पटिक्कन्तो गन्धकुटियं सीहसेय्यं कप्पेत्वा सायन्हसमये आकासेन गन्त्वा कपिलवत्थुसामन्ते एकस्मिं^८ कबरच्छाये रुक्खमूले निसीदि । ततो विड्डभस्स रज्जसीमाय महन्तो सन्दच्छायो निग्रोधो^९ अत्थि । विड्डभो सत्थारं दिस्वा उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा—“भन्ते किं कारणा एवरूपाय उण्हवेलाय इमस्मिं कबरच्छाये रुक्खमूले निसीदथ^{१०}, एतस्मिं सन्दच्छाये
 20 निग्रोधमूले निसीदथ भन्ते” ति वत्वा, “होतु महाराज, जातकानं छाया नाम सीतला” ति वुत्ते, “जातकानुरक्खनत्थाय सत्था आगतो भविस्सती” ति चिन्तेत्वा सत्थारं वन्दित्वा निवत्तित्वा सावत्थि येव पच्चागमि । सत्थापि^{१०} उप्पत्तित्वा जेतवनमेव गतो ।

१. सी०, रो० नत्थि ।

३. रो० नत्थि ।

५. जातो—सी० ।

७. स्या०, रो० नत्थि ।

९. निसिन्नत्थ—सी०, स्या०, रो० ।

२-२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. विलपन्तिया—स्या०, रो० ।

८. ० रुक्खो—सी०, स्या०, रो० ।

१०. सत्था—रो० ।

राजा साकियानं दोसं सरित्वा दुतियम्पि निक्खमित्वा तथेव^१
सत्थारं पस्सित्वा पुन^२ निवत्ति । ततियवारेपि निक्खमित्वा तथेव
सत्थारं पस्सित्वा पुन^३ निवत्ति । चतुत्थवारे पन तस्मिं निक्खन्ते सत्था
साकियानं पुब्बकम्मं ओलोकेत्वा तेसं एकदिवसं^४ नदियं विसपक्खिपन-
पापकम्मस्स^५ अप्पटिबाहियभावं अत्वा चतुत्थवारे नागमासि । विडूडभो 5
“साकिये घातेस्सामी” ति महन्तेन बलकायेन^६ निक्खमि । सम्मा-
सम्बुद्धस्स पन आतका असत्तघातका^७ नाम, अत्तना^८ मरन्तं पि परेसं
जीवितं न वोरोपेन्ति । ते चिन्तयिंसु, “मयं सुसिक्खिता^९ कतहत्था^{१०}
कतूपासना महिस्सासा, न खो पन सक्का अम्हेहि परं जीविता
वोरोपेतुं, अत्तनो कम्मं दस्सेत्वा पलापेस्सामा” ति । ते कतसन्नाहा 10
निक्खमित्वा युद्धं आरभिसु । तेहि खित्ता सरा विडूडभस्स पुरिसानं
अन्तरन्तरेन गच्छन्ति, फलकन्तरकण्णच्छिद्दन्तरादीहि निक्खमन्ति ।
विडूडभो दिस्वा—“ननु भणे, ‘साकिया असत्तघातकाम्हा^{११}’ ति वदन्ति,
अथ च पन मे पुरिसे नासेन्ती” ति ।

R. 358

अथ नं एको पुरिसो आह—“किं सामि, निवत्तित्वा ओलोकेसी” 15 B. 227
ति ? “साकिया मे पुरिसे नासेन्ती” ति । “तुम्हाकं कोचि पुरिसो
मतो नाम नत्थि । इद्ध ते^{१२} गणापेत्था” ति । गणापेन्तो एकस्सपि खयं^{१३}
न पस्सि । तो ततो निवत्तित्वा—“ये ये पन^{१४} भणे ‘साकियम्हा’ ति
भणन्ति, सब्बे मारेथ, मातामहस्स पन^{१५} महानामसक्कस्स सन्तिके
ठितानं जीवितं देथा” ति आह । साकिया गहेतब्बगहणं अपस्सन्ता 20

१. तथेव—स्या०, रो० ।

२. पुनपि—सी०, स्या० नत्थि ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. विसपक्खेपनपापकम्मस्स—सी०, रो० । ६. बलेन—सी०, स्या०, रो० ।

७. असत्तुघातका—रो० ।

८. स्या० नत्थि ।

९. सिक्खिता—सी, स्या०, रो० ।

१०. हत्था—स्या० ।

११. असत्तुघातकम्हा—रो० ।

१२. ने—स्या० ।

१३. वयं—रो० ।

१४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१५. ० मे—सी०, स्या०, रो० ।

R. 359

एकच्चे तिणं डंसित्वा^१, एकच्चे नळं गहेत्वा अट्ठंसु । “तुम्हे साकिया, नो” ति पुच्छिता^२, यस्मा ते मरन्ता पि मुसावादं न भणन्ति, तस्मा तिणं डंसित्वा ठिता “नो साको, तिणं” ति वदन्ति । नळं गहेत्वा ठिता “नो साको, नळो” ति वदन्ति । ये^३ च महानामस्स^४ सन्तिके
 5 ठिता, ते^५ च^६ जीवितं लभिसु । तेसु तिणं डंसित्वा^७ ठिता तिणसाकिया नाम, नळं गहेत्वा ठिता नळसाकिया नामजाता ति^८, विड्डभो^९ अवसेसेखीरपकेपि^{१०} दारके अविस्सज्जेत्वा घातापेन्तो लोहितनदि पवत्तेत्वा तेसं गललोहितेन फलकं धोवापेसि । एवं साकियवंसो विड्डभेन उपच्छिन्नो^{११} ।

10 सो महानामसक्कं गाहापेत्वा निवत्तो, “पातरासवेलाय पातरासं करिस्सामी” ति एकस्मि ठाने ओतरित्वा भोजने उपनीते, “एकतो व भुज्जिस्सामी^{१२}” ति अय्यकं पक्कोसापेसि । खत्तिया पन जीवितं वजन्ता पि दासिपुत्तेहि सद्धिं न भुज्जन्ति । तस्मा महानामो एकं सरं ओलोकेत्वा—“किलिट्ठगत्तोम्हि, न्हायिस्सामि^{१३} ताता^{१४}” ति आह ।
 15 “साधु अय्यक न्हायथा” ति^{१५} । सो, “अयं मं एकतो अभुज्जन्तं घातेस्सति, सयमेव मे मतं सेय्यो” ति केसे मुञ्चित्वा अग्गे गण्ठि^{१६} कत्वा केसेसु^{१७} पादङ्गुठके पवेसेत्वा उदके निमुज्जि । तस्स गुणतेजेन नागभवनं उण्हाकारं दस्सेसि । नागराजा, “किं नु खो” ति उपधारेन्तो तं^{१८} अत्वा^{१९} तस्स सन्तिकं आगन्त्वा तं^{२०} अत्तनो^{२०} फणे निसीदापेत्वा नागभवनं

१. डंसित्वा—सी०, रो० ।

३. ते—स्या०, रो०; तेसु—सी० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७. डंसित्वा—सी०, रो० ।

९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. उच्छिन्नो—सी०, रो० ।

१३. न्हायिस्सामि—सी०, स्या०, रो० ।

१५. न्हायथाति—सी०, स्या०, रो० ।

१७. केसे—सी० ।

१९. स्या० नत्थि ।

२. पुच्छिते पन—सी०, रो० ।

४. ० च—सी० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

८. जाता—सी०, स्या०, रो० ।

१०. अवसेसेखीरपायके पि—सी०, रो० ।

१२. भुज्जिस्सामी—रो० ।

१४. तावाति—सी० ।

१६. गण्ठिकं—सी०, रो० ।

१८-१९. सी०, रो० नत्थि; दिस्वा—स्या० ।

२०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

पवेसेसि । सो द्वादस वस्सानि तत्थेव वसि । विडूडभो पि^१, “मय्हं
अय्यको इदानि आगमिस्सति इदानि आगमिस्सती” ति आगमयमानोव^२
निसीदि^३, तस्मिं अतिचिरायन्ते सरं^४ विचिनापेत्वा दीपालोकेन
पुरिसब्भन्तरानिपि^५ ओलोकेत्वा अदिस्वा, “गतो भविस्सती” ति
पक्कामि । सो रत्तिभागे अचिरवति पत्वा खन्धावारं निवासेसि^६ । 5 B. 228
एककच्चे अन्तो नदियं वालुकापुलिने निपज्जिसु, एकच्चे बहिथले, अन्तो-
निपन्नेसुपि पुब्बे अकतपापकम्मा अत्थि, बहिनिपन्नेसुपि पुब्बे कतपाप-
कम्मा अत्थि^७, तेसं निपन्नट्टानेसु^८ किपिल्लिका उट्ठिसु । ते, “मय्हं
निपन्नट्टाने किपिल्लिका, मय्हं निपन्नट्टाने किपिल्लिका” ति उट्ठित्वा
अकतपापकम्मा उत्तरित्वा थले निपज्जिसु, कतपापकम्मा ओत्तरित्वा 10
वालुकापुलिने निपज्जिसु । तस्मिं खणे महामेघो^९ उट्ठित्वा घनवस्सं^{१०}
वस्सि । नदिया ओघो आगन्त्वा विडूडभं सद्धिं परिसाय समुद्देव^{११}
पापेसि । सब्बे तत्थ^{१२} मच्छकच्छपभक्खा^{१३} अहेसुं ।

महाजनो कथं समुट्ठापेसि, “साकियानं मरणं अयुत्तं, ‘एवं नाम
कोट्टेत्वा कोट्टेत्वा साकिया मारेतब्बा’ ति अननुच्छविकमेतं” ति । सत्था 15
तं कथं सुत्वा—“भिव्खवे, इमस्मिं अत्तभावे किञ्चा पि साकियानं एवं
मरणं अयुत्तं, पुब्बे कतपापकम्मवसेन^{१४} पन युत्तमेवेतेहि लद्धं” ति आह ।
“किं पन भन्ते, एते पुब्बे अकंसू” ति । “सब्बे^{१५} एकतो हुत्वा नदियं
विसं पक्खिपिसू” ति । पुनेकदिवसं धम्मसभायं^{१६} भिव्खू^{१७} कथं
समुट्ठापेसुं, “विडूडभो एत्तके साकिये मारेत्वा आगच्छन्तो अत्तनो 20

१. विडूडभो—रो०, सी० ।

२-२. निसीदित्वा—रो०, सी० ।

३. घरं—सी०; सरे—स्या० ।

४. परेसं वत्थन्तरानि पि—सी०, रो० ।

५. निवेसेसि—स्या० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. निपन्नट्टाना—रो०; निपन्नट्टाने—सी० । ८. मय्हं पि—सी०, रो० ।

९. मेघो—सी०, रो० ।

१०. घनकरकवस्सं—सी०, स्या०, रो० ।

११. समुद्—सी० ।

१२. रो० नत्थि ।

१३. मच्छकच्छपमत्ता—रो० ।

१४. कतकम्मवसेन—सी०, रो० ।

१५. पुब्बे—सी०, स्या०, रो० ।

१६-१६. सी०, रो० नत्थि ।

R. 361

मनोरथे मत्थकं अप्पत्ते येव एत्तकं जनं आदाय महासमुद्दे^१ मच्छकच्छप-
भक्खे^२ जातो” ति । सत्था आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते, “इमेसं
सत्तानं मनोरथे मत्थकं अप्पत्तेयेव मच्चुराजा सुत्तं गामं अज्झोत्थरन्तो
5 महोघो विय जीवितिन्दित्रयं छिन्दित्वा चतूसु अपायसमुद्देसु निमुज्जापेती”
ति वत्वा इमं गाथमाह—

४७. ९ “पुप्फानि हेव पचिनन्तं, ब्यासत्तमनसं नरं ।

सुत्तं गामं महोघोव, मच्चु आदाय गच्छती” ति ॥४॥

तत्थ ब्यासत्तमनसं नरं ति सम्पत्ते वा असम्पत्ते वा लग्गमानसं ।

10 इदं वुत्तं होति—यथा मालाकारो पुष्कारामं पविसित्वा “पुप्फानि
पचिनिस्सामी” ति ततो पुप्फानि गहेत्वा^३ अज्झमज्झं वा गच्छं
पत्थेन्तो सकले पुष्कारामे मनं पेसेति, “इतो चितो च पुप्फानि
पचिनिस्सामी” ति ततो पुप्फानि अगगहेत्वा अज्झत्थ मनं पेसेसि^४,

B. 229

तमेव गच्छं पचिनन्तो पमादमापज्जति^५, एवमेव एकच्चो पुष्काराम-

15 सदिसं पञ्चकामगुणमज्झं ओतरित्वा मनोरमं रूपं लभित्वा मनोरमानं
सद्गन्धरसफोटुब्बानं^६ अज्झतरं पत्थेति^७ । अज्झो^८ तेषु वा अज्झतरं

R. 362

लभित्वा अज्झतरं पत्थेति, रूपमेव वा लभित्वा अज्झं^९ अपत्थेन्तो^{१०}

तमेव अस्सादेति, सद्दादीसु वा अज्झतरं । एसेव नयो गोमहिंसदासि-
दासखेतवत्थुगामनिगमजनपदादीसु^{११}, पब्बजितानम्पि परिवेणविहार-

20 पत्तचीवरादीसू ति एवं पञ्चकामगुणसङ्घातानि^{१२} पुप्फानि एव^{१३} पचिनन्तं
सम्पत्ते वा असम्पत्ते वा कामगुणे ब्यासत्तमनसं नरं । सुत्तं गामं ति

१. समुद्दे—सी०, रो० ।

२. मच्छकच्छपभक्तं—सी०, रो० ।

३. पेसेति—सी०, रो०, स्या० ।

४. सद्गन्धरसफोटुब्बधम्मानं—सी०, रो० ।

५. स्या०, रो० नत्थि ।

६. पट्टेति—स्या० ।

७. पट्टेन्तो—स्या०; पत्थेन्तो—रो० ।

८. कामगुणसङ्घातानि—सी०, रो० ।

९. हेव—स्या०, रो० ।

१०. मच्छकच्छपभक्तं—सी०, रो० ।

११. पेसेति—सी०, रो०, स्या० ।

१२. सद्गन्धरसफोटुब्बधम्मानं—सी०, रो० ।

१३. स्या०, रो० नत्थि ।

१४. पट्टेन्तो—स्या०; पत्थेन्तो—रो० ।

१५. कामगुणसङ्घातानि—सी०, रो० ।

१६. हेव—स्या०, रो० ।

१७. गोमहिंसदासिदासखेतवत्थुनिगम-
जनपदादीसूति—सी०, रो० ।

गामस्स गेहभित्तिआदीनं पन^१ सुपनवसेन सुपनं नाम नत्थि, सत्तानं पन सुत्तपमत्ततं उपादाय सुत्तो नाम होति । एवं सुत्तं गामं द्वे तीणि योजनानि आयतगम्भीरो महोघोव मच्चु आदाय गच्छति । यथा सो महोघो इत्थिपुरिसगोमहिंसकुक्कुटादीसु किञ्चि अनवसेसेत्वा सब्बं तं गामं समुद्दं पापेत्वा मच्छकच्छपभक्खं^२ करोति, एवमेव व्यासत्तमनसं 5 नरं मच्चु आदाय जीवितिन्द्रियमस्स छिन्दित्वा चतुसु अपायसमुद्देसु निमुज्जापेती ति । देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता, महाजनस्स सात्थिका देसना जाता ति ।

विडूडभवत्थु तत्तियं ।

—०—

४-४. पतिपूजिककुमारिवत्थु

R. 363

पुष्पानि हेवा ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो
पतिपूजिकं नाम कुमारिकं^१ आरब्ध कथेसि । वत्थु तावतिसदेवलोके
समुट्ठितं ।

B. 230

- तत्थ किर मालभारी नाम देवपुत्तो अच्चरासहस्सपरिवुत्तो उय्यानं
५ पाविसि । पञ्चसता देवधीतरो रुक्खं आरुह्य पुष्पानि पातेन्ति, पञ्चसता^२
पतितानि पुष्पानि गहेत्वा देवपुत्तं अलङ्करोन्ति । तासु एका देवधीता
रुक्खसाखायमेव चुता, सरीरं दीपसिखा विय निब्बायि । सा सावत्थियं
एकस्मिं कुलगेहे पटिसन्धि गहेत्वा जातकाले जातिस्सरा हुत्वा
“मालभारीदेवपुत्तस्स भरियाम्ही” ति अनुस्सरन्ती वुड्ढिमन्वाय गन्ध-
१० मालादीहि पूजं कत्वा सामिकस्स सन्तिके अभिनिब्बत्ति पत्थेसि । सा
सोळसवस्सकाले परकुलं गता पि सलाकभत्तपक्खिकभत्तवस्सावासिका-
दीनि दत्वा, “अयं मे सामिकस्स सन्तिके निब्बत्तनत्थाय पच्चयो^३
होतू” ति वदति । अथस्सा भिक्खू, “अयं कुमारिका उट्ठाया समुट्ठाया
पतिमेव पत्थेती ति पतिपूजिका” ति नामं करिंसु । सा पि निबद्धं
१५ आसनसालं पटिजग्गति, पानीयं उपट्टपेति, आसनानि पञ्चपेति ।
अञ्जे पि मनुस्सा सलाकभत्तादीनि दातुकामा “अम्म इमानि पि
भिक्खुसङ्घस्स पटिपादेय्यासी” ति वत्वा आहरित्वा देन्ति । सा पि
एतेन नियामेन आगच्छन्ती गच्छन्ती एकपदवारे छपञ्जासकुसलधम्ममे
पटिलभति^४ । तस्सा कुच्छियं गम्भो पतिट्ठहि^५, सा दसमासच्चयेन पुत्तं
२० विजायि, तस्स पदसा गमनकाले अञ्जम्पि अञ्जम्पी ति चत्तारो पुत्ते
पटिलभि^६ ।

१. इत्थी—स्या०; सी०, रो० नत्थि ।

२. सच्चकारो—सी०, रो० ।

३. समुट्ठहि—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० ताहि—स्या०; ० हि—सी०, रो० ।

४. पटिलभि—स्या० ।

६. लभि—स्या०, रो० ।

सा एकदिवसं दानं दत्वा पूजं कत्वा धम्मं सुत्वा सिक्खापदानि
रक्खित्वा दिवसपरियोसाने तं खणं निब्बत्तेन^१ केनचि^२ रोगेन कालं
कत्वा अत्तनो सामिकस्सेव सन्तिके निब्बत्ति । इतरापि एत्तकं कालं
देवपुत्तं अलङ्करोन्ति एव । देवपुत्तो तं दिस्वा—“त्वं पातोव पट्टाय न
दिस्ससि, कुहिं गतासी” ति आह । “चुताम्हि सामी” ति । “किं 5
वदेसी” ति ? “एवमेतं सामी” ति । “कुहिं निब्बत्तासी” ति ?
“सावत्थियं कुलगेहे” ति । “कित्तकं कालं तत्थ ठितासी” ति^३ ?
“दसमासच्चयेन मातु कुच्छितो निक्खमित्वा सोळसवस्सकाले परकुलं
गन्त्वा चत्तारो पुत्ते विजायित्वा दानादीनि पुञ्जानि कत्वा तुम्हे पत्थेत्वा
आगन्त्वा तुम्हाकमेव सन्तिके निब्बत्ताम्हि सामी” ति । “मनुस्सानं 10
कित्तकं आयू” ति । “वस्ससतमत्तं” ति । “एत्तकमेवा” ति । “आम
सामी” ति । “एत्तकं आयुं गहेत्वा निब्बत्तमनुस्सा किं नु खो सुत्तपमत्ता
कालं अतिक्कामेन्ति^४, उदाहु दानादीनि पुञ्जानि करोन्ती” ति ? किं
वदेथ सामि, असङ्खेय्यं आयुं गहेत्वा निब्बत्ता विय अजरामरा विय
च निच्चं पमत्ता मनुस्सा” ति । मालभारीदेवपुत्तस्स महासंवेगो 15
उदपादि, “वस्ससतमत्तमायुं गहेत्वा निब्बत्तमनुस्सा किर पमत्ता
निपज्जित्वा निदायन्ति, कदा नु खो दुक्खा मुच्चिस्सन्ती” ति ।
मनुस्सानं^५ पन वस्ससतं तावत्तिसानं देवानं एको रत्तिन्दिवो, ताय
रत्तिया तिसरत्तियो मासो, तेन मासेन द्वादसमासिको संवच्छरो, तेन
संवच्छरेन दिब्बवस्ससहस्सं आयुप्पमाणं, तं मनुस्सगणनाय तिस्सो^६ 20 R. 365
वस्सकोटियो, सट्ठि^६ च वस्ससतसहस्सानि होन्ति^७ । तस्मा तस्स
देवपुत्तस्स एकदिवसो पि नातिक्कन्तो मुहुत्तसदिसो व कालो अहोसि ।
एवं अप्पायुकमनुस्सानं^८ पमादो नाम अतिविय अयुत्तो ति ।

B. 231

१-१. ० निब्बत्तेनेकेन—सी०, रो० ।

२. ० सा—सी० ।

३. अतिनामेन्ति—सी०, रो० ।

४. अम्हाकं—सी०, स्या०, रो० ।

५. ० च—रो० ।

६. सट्ठी—स्या०; सट्ठि—सी०, रो० ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. अप्पायुकानं—स्या०; अप्पायुकानं
मनुस्सानं—सी०, रो० ।

पुनर्दिवसे भिक्खू गामं पविट्ठा आसनसालं अपटिजग्गितं, आसनानि
 अपञ्चत्तानि, पानीयं अनुदुपितं दिस्वा—“कहं पतिपूजिका” ति
 आहंसु । “भन्ते, कहं तुम्हे तं दक्खिस्सथ, हिय्यो अय्येसु भुञ्जित्वा गतेसु
 सायन्हसमये मता” ति । तं^१ सुत्वा पुथुज्जना भिक्खू तस्सा^२ उपकारं
 ५ सरन्ता अस्सूनि सन्धारेतुं नासक्खिसु । खीणासवानं धम्मसंवेगो
 उदपादि । ते भत्तकिच्चं कत्वा विहारं गत्वा सत्थारं वन्दित्वा^३
 पुच्छिसु—“भन्ते, पतिपूजिका नाम^४ उपासिका^५ उट्ठाय समुट्ठाय
 नानप्पकारानि पुञ्जानि कत्वा सामिकमेव पत्थेसि, सा इदानि मता,
 कहं नु खो निब्बत्ता” ति । “अत्तनो सामिकस्सेव सन्तिके भिक्खवे
 १० ति । “नत्थि भन्ते, सामिकस्स सन्तिके” ति । “न सा भिक्खवे एतं
 सामिकं पत्थेति^६, तावतिसभवने तस्सा मालभारीदेवपुत्तो नाम सामिको,
 सा तस्स पुप्फपिलन्धनट्टानतो चवित्वा पुन गत्वा तस्सेव सन्तिके
 निब्बत्ता” ति । “एवं किर भन्ते” ति ? “आम भिक्खवे” ति । “अहो
 परित्तं^७ भन्ते, सत्तानं जीवितं, पातोव अम्हे परिविसित्वा सायं
 १५ उप्पन्नव्याधिना^८ मता” ति । सत्था—“आम भिक्खवे, परित्तं सत्तानं
 जीवितं नाम, तेनेव इमे सत्ते वत्थुकामेहि चैव किलेसकामेहि च अतित्ते
 एव अन्तको अत्तनो वसे वत्तेत्वा कन्दन्ते परिदेवन्ते गहेत्वा गच्छती”
 ति वत्वा इमं गाथमाह ।

R. 366

४८. § “पुप्फानि हेव पचिनन्तं, व्यासत्तमनसं नरं ।

20

अतित्तंयेव कामेसु, अन्तको कुरुते वसं” ति ॥५॥

B. 232

तत्थ पुप्फानि हेव पचिनन्तं ति पुप्फारामे मालाकारो
 नानापुप्फानि विय अत्तभावपटिबद्धानि चैव उपकरणपटिबद्धानि च
 कामगुणपुप्फानि ओचिनन्तमेव । व्यासत्तमनसं नरं ति असम्पत्तेसु

१. रो० नत्थि ।

२. एतिस्सा—सी०, स्या०, री० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४-५. सी०, रो० नत्थि ।

६. पट्ठेसि—स्या०; पत्थेसि—सी०, रो० । ७. परित्तकं—सी०; परित्तकं नाम—रो० ।

८. ० नाम—सी० ।

पथनावसेन, सम्पत्तेसु गेधवसेन विविधेनाकारेन आसत्तचित्तं ।
अतित्तंयेव कामेसू ति वत्थुकामकिलेसकामेसु परियेसनेन पि
पटिलाभेन पि परिभोगेन पि निधानेन पि अतित्तं एव समानं । अन्तको
कुरुते वसं ति मरणसङ्घातो अन्तको कन्दन्तं परिदेवन्तं गहेत्वा गच्छन्तो
अत्तनो वसं पापेती ति अत्थो ।

5

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता, देसना महाजनस्स
सात्थिका जाताति ।

पतिपूजिककुमारिवत्थु चतुत्थं

—०—

४-५. मच्छरियकोसियसेट्टिवत्थु

यथापि भमरो पुप्फं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं
विहरन्तो मच्छरियकोसियसेट्टि^१ आरब्ध कथेसि । तस्स^२ वत्थु^३
राजगहे समुट्ठितं ।

R. 367

- राजगहनगरस्स किर अविदूरे सक्कारं^४ नाम निगमो अहोसि^५ ।
५ तत्थेको मच्छरियकोसियो^५ नाम सेट्टि असीतिकोटिविभवो पटिवसति,
सो तिणग्गेन तेलबिन्दुम्पि परेसं न देति, न अत्तना परिभुञ्जति ।
इतिस्स तं विभवजातं नेव पुत्तदारादीनं, न समणब्राह्मणानं अत्थं
अनुभोति, रक्खसपरिगगहिता पोक्खरणी विय अपरिभोगं तिट्ठति^६ ।
सत्था^७ एकदिवसं पच्चूससमये महाकरुणासमापत्तितो वुट्ठाय सकललोक-
१० धातुयं बोधिनेय्यबन्धवे ओलोकेन्तो पञ्चचत्तालीसयोजनमत्थके वसन्तस्स
सेट्ठिनो सपजापतिकस्स सोतापत्तिफलस्स उपनिस्सयं अद्दस । ततो
पुरिमदिवसे पन सो राजानं उपट्ठातुं राजगेहं गन्त्वा राजूपट्ठानं कत्वा
आगच्छन्तो एकं छातज्झत्तं^८ जनपदमनुस्सं कुम्मासपूर्व^९ कपल्लकपूर्व^{१०}
खादन्तं दिस्वा तत्थ पिपासं उप्पादेत्वा अत्तनो घरं गन्त्वा चिन्तेसि,
१५ “सचाहं कपल्लकपूर्व^{१०} खादितुकामोम्ही ति वक्खामि, बहू मनुस्सा^{११}
मया सद्धिं खादितुकामा भविस्सन्ति, एवं मे बहूनि तिलतण्डुल-
सप्पिफाणितादीनि परिकखयं गमिस्सन्ति, न कस्सचि^{१२} कथेस्सामी”
ति तण्हं अधिवासेन्तो चरति । सो गच्छन्ते गच्छन्ते काले

B. 233

१. कोसियसेट्टि—रो० ।	२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
३. वत्थुं—रो० ।	४. सक्करं- सी०, रो०; सक्करं—स्या०;
५-५. सी०, रो० नत्थि; मच्छरियकोसियो--	एवं सब्बत्थ ।
रो०; मच्छरी कोसियो—स्या० ।	६. तिट्ठती ति—स्या० ।
७. सत्थापि—रो० ।	८. छातज्झत्तुं—स्या० ।
९. कुम्मासपूर्व—स्या० ।	१०-१०. कपल्लपूर्व—सी०, रो० ।
११. सी०, स्या०, रो०, नत्थि ।	१२. किञ्चि—सी० ।

उप्पण्डुप्पण्डुकजातो धमनिसन्थतगतो जातो । ततो तण्हं अधिवासेतुं
असक्कोन्तो गब्भं पविसित्वा मञ्चकं^१ उपगूहित्वा^२ निपज्जि । एवं
गतोपि धनहानिभयेन न कस्सचि किञ्चि^३ कथेसि ।

R 368

अथ नं भरिया उपसङ्कमित्वा पिट्ठि परिभज्जित्वा—“किं ते
सामि अफासुकं जातं^४” ति पुच्छि । “न मे किञ्चि अफासुकं अत्थी” 5
ति । “किं नु खो ते राजा कुपितो” ति । “राजापि मे न कुप्पती”
ति । “अथ किं ते पुत्तधीताहि वा दासकम्मकरादीहि वा किञ्चि
अमनापं कतं अत्थी” ति । “एवरूपमि नत्थी” ति । “किस्मिञ्चि^५
पन ते तण्हा अत्थी” ति । एवं वुत्तेपि धनहानिभयेन किञ्चि
अवत्वा निस्सद्दोव निपज्जि । अथ नं भरिया—“कथेहि सामि, 10
किस्मिञ्चि^६ ते तण्हा अत्थी” ति आह । सो वचनं परिगिलन्तो विय—
“अत्थि मे तण्हा” ति आह । “किं तण्हा सामी” ति ?
“कपल्लकपूर्वं^७ खादितुकामोम्ही” ति । “अथ किमत्थं मे^८ न कथेसि,
किं^९ त्वं दलिद्दोसि, इदानि सकलनिगमवासीनं पहोनके कपल्लकपूर्वे
पचिस्सामी” ति । “किं ते एतेहि, अत्तनो कम्मं कत्वा खादिस्सन्ती” 15
ति । “तेन हि एकरद्धवासीनं^{१०} पहोनके^{११} पचिस्सामी ति^{१२} । जानामहं
तव महद्धनभावं ति । इमस्मिं गेहसामन्ते^{१३} सब्बेसं पहोनकं कत्वा
पचामी ति, जानामहं तव महज्झासयभावं ति । तेन हि ते
पुत्तदारमत्तस्सेव पहोनकं कत्वा पचामी” ति । “किं ते एतेही” ति ?
“किं पन तुय्हश्च मय्हश्च पहोनकं कत्वा पचामी” ति । “त्वं किं करिस्ससी” 20 R. 369
ति ? “तेन हि एककस्सेव ते पहोनकं कत्वा पचामी” ति । “इमस्मिं

१. पञ्चके—म० ।

३. सी० नत्थि ।

५. किस्मि—स्या० ।

७. कपल्लपूर्वं—रो०, स्या० ।

९. न—सी० ।

११. कपल्लपूर्वे—स्या० ।

१३. गेहक्खेत्ते—सी; मेहमत्ते—रो० ।

२. उपगूहित्वा—स्या० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. किस्मि—सी०, स्या०, रो० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

१०. एकरद्धवासीनं—म०, स्या०, रो० ।

१२. पचामीति—सी०, रो० ।

ठाने पचमाने बहू पच्चासीसन्ति, सकलतण्डुले ठपेत्वा भिन्नतण्डुले च उद्धनकपल्लानि च आदाय थोकं खीरसप्पिमधुफाणितञ्च गहेत्वा सत्तभूमिकस्स पासादस्स उपरिमतलं आरुह्य पच^१, तत्थाहं एकोव निसीदित्वा खादिस्सामी” ति । सा—“साधु” ति पटिस्सुणित्वा,
 5 गहेतब्बं गाहापेत्वा पासादं अभिरुह्य दासियो विस्सज्जेत्वा सेट्ठि पक्कोसापेसि । सो आदितो पट्ठाय द्वारानि पिदहन्तो सब्बद्वारेसु सूचिघटिकं दत्वा सत्तमतलं अभिरुहित्वा तत्थपि द्वारं पिदहित्वा निसीदि । भरियापिस्स उद्धने अग्गिं जालेत्वा कपल्लं आरोपेत्वा पूवे पचितुं आरभि ।

B. 234 10

अथ सत्था पातोव महामोग्गल्लानत्थेरं आमन्तेसि “एसो^२ मोग्गल्लान राजगहस्स अविदूरे सक्कारनिगमे^३ मच्छरियसेट्ठि ‘कपल्लकपूवे’ खादिस्सामी” ति अज्जेसं दस्सनभयेन सत्तभूमिके पासादे कपल्लकपूवे^४ पचापेति^५, त्वं तत्थ गन्त्वा सेट्ठि दमेत्वा निब्बिसेवनं कत्वा उभोपि जायम्पतिके पूवे च खीरसप्पिमधुफाणितानि
 15 च गाहापेत्वा अत्तनो बलेन जेतवनं आनेहि, अज्जाहं पञ्चहि भिक्खुसतेहि सट्ठि विहारे एव निसीदिस्सामि, पूवेहेव भत्तकिच्चं करिस्सामी” ति ।

R. 370

थेरो^६—“साधु भन्ते” सि सत्थु वचनं सम्पटिच्छित्वा, तावदेव इद्धिबलेन तं निगमं गन्त्वा तस्स पासादस्स सीहपञ्जरद्वारे सुनिवत्थो
 20 सुपारुतो आकासे एव मणिरूपकं विय अट्ठासि । महासेट्ठिनो थेरं दिस्वा व हृदयमंसं कम्पि । सो, “अहं एवरूपानं येव दस्सनभयेन^७ इमं ठानमागतो, अयं च भिक्खु^८ आकासेनागन्त्वा^९ वातपानद्वारे ठितो”

१. पचथ—सी० ।

२. एहि—रो० ।

३. सक्खर नाम निगमे—रो०;

४-४. कपल्लपूवे—स्या०, रो० ।

सक्खरनिगमे—सी०; सक्करनिगमे—

५. पाचापेति—स्या० ।

स्या० ।

६. थेरोपि—स्या० ।

७. भयेन—सी०, स्या०, रो० ।

८-८. आगन्त्वा—सी, स्या०, रो० ।

ति । सो^१ गहेतब्बगहणं अपस्सन्तो अग्गिम्हि पक्खित्तलोणसक्खरा विय
दोसेन^२ तटतटायन्तो एवमाह—“समण, आकासे ठत्वापि^३ किं
लभिस्ससि, आकासे अपदे पदं दस्सेत्वा चङ्कमन्तोपि नेव लभिस्ससी”
ति । थेरो तस्मि एव ठाने अपरापरं चङ्कमि । सेट्ठि—“चङ्कमन्तो किं
लभिस्ससि, आकासे पल्लङ्केन निसीदन्तोपि न लभिस्ससि येवा” ति 5
आह । थेरो पल्लङ्कं आभुजित्वा निसीदि । अथ नं—“आकासे^४ निसिन्नो
किं लभिस्ससि, आगन्त्वा वातपानस्स उम्मारे ठितो पि न लभिस्ससी”
ति आह । थेरो उम्मारे ठितो^५ । “उम्मारे^५ ठितोपि^६ किं लभिस्ससि,
धूमायन्तोपि न लभिस्ससि एवा” ति आह । थेरोपि^७ धूमायि । सकल-
पासादो एकधूमो अहोसि । सेट्ठिनो अक्खीनं सूचिया विज्झनकालो विय 10
अहोसि, गेहज्झायनभयेन पन^८, “त्वं^८ पज्जलन्तोपि न लभिस्ससी”
ति अवत्वा, “अयं समणो सुट्ठु लग्गो, अलद्धा न गमिस्सति, एकमस्स
पूर्वं दापेस्सामी” ति भरियं आह—“भद्दे, एकं खुद्दकपूर्वं पचित्वा
समणस्स दत्त्वा उय्योजेहि नं” ति । सा थोकं एव पिट्ठं कपल्लपातियं
पक्खिपि, महापूर्वो हुत्वा सकलपातिं पूरेत्वा उद्धुमातो हुत्वा अट्ठासि । 15

R. 371

सेट्ठि तं दिस्वा—“बहुं तया पिट्ठं गहितं भविस्सती” ति, सयमेव
दब्बिकण्णेन थोकं पिट्ठं गहेत्वा पक्खिपि । पूर्वो पूरिमपूर्वतो महन्ततरो
जातो । एवं यं यं पचति, सो सो^९ महन्तमहन्तोव होति । सो B 235
निब्बिन्नो भरियं आह—“भद्दे, इमस्स एकं पूर्वं देही” ति । तस्सा
पच्छित्तो एकं पूर्वं गण्हन्तिया सब्बे एकाबद्धा अल्लीयिसु । सा सेट्ठि 20
आह—“सामि सब्बे पूर्वा एकतो^{११} लगा^{११}, विसुं कातुं न सक्कोमी”
ति । “अहं करिस्सामी” ति सोपि कातुं नासक्खि । उभोपि जना

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. रोसेन—सी०, रो०;

३. ठत्वा—सी०, स्या०; ठत्वाव—रो० । रोसेन्तो—स्या० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

५-५. अट्ठासि अथ नं उम्मारे—स्या०, रो० ।

६. ठितो—सी०, स्या० ।

७. थेरो—सी०, रो० ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

९. तं—स्या०, रो० ।

१०. सी०, रो० नत्थि ।

११-११. एकाबद्धा—स्या० ।

कोटियं गहेत्वा कडुन्तापि वियोजेतुं नासक्खिसु एव^१ । अथस्स पूवेहि सद्धि वायमन्तस्सेव सरीरवो सेदा मुच्चिसु, पिपासा उपच्छिज्जि^२ । ततो भरियं आह—“भद्दे, न मे पूवेहि अत्थो, पच्छिया^३ सद्धि येव इमस्स^४ देही” ति । सा पच्छि आदाय थेरं उपसङ्कमित्वा^५ अदासि^६ ।

R. 372 5 थेरो उभिन्नम्पि धम्मं देसेसि, तिण्णं रतनानं गुणं कथेसि, “अत्थि दिन्नं, अत्थि यिट्ठं” ति दिन्नदानादीनं फलं गगनतले पुण्णचन्दं^७ विय दस्सेसि ।

तं सुत्वा पसन्नचित्तो हुत्वा^८ सेट्ठि—“भन्ते, आगन्त्वा इमस्मि पल्लङ्के निसीदित्वा परिभुञ्जथा” ति आह । थेरो—“महासेट्ठि, 10 सम्मासम्बुद्धो ‘पूवे खादिस्सामी’ ति पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धि विहारे निसिन्नो, तुम्हाकं रुचिया सति अहं^९ वो नेस्सामि^{१०}, सेट्ठिभरियं पूवे च खीरादीनि च गण्हापेथ, सत्थु सन्तिकं गमिस्सामा” ति आह । “कहं पन भन्ते एतरहि सत्था” ति ? “इतो पञ्चचत्तालीसयोजनमत्थके जेतवनविहारे महासेट्ठी” ति^{११} । “भन्ते, कालं अनतिक्कमित्वा एत्तकं 15 अद्धानं कथं गमिस्सामा” ति । “महासेट्ठि, तुम्हाकं रुचिया सति अहं वो अत्तनो इद्धिबलेन^{१२} नेस्सामि, तुम्हाकं पासादे सोपानसीसं अत्तनो ठाने एव भविस्सति, सोपानपरियोसानं पन वो जेतवनद्वारकोट्टके भविस्सति, उपरिपासादा हेट्ठापासादं ओतरणकालमत्तेनेव जेतवनं नेस्सामी” ति । सो—“साधु भन्ते” ति सम्पटिच्छि ।

20 थेरो सोपानसीसं तत्थेव कत्वा, “सोपानपादमूलं जेतवनद्वारकोट्टके होतु” ति अधिट्ठासि । तथेव अहोसि । इति थेरो सेट्ठि च सेट्ठिभरियञ्च उपरिपासादा हेट्ठापासादं ओतरणकालतो खिप्पतरं जेतवनं सम्पापेसि । ते उभोपि सत्थारं उपसङ्कमित्वा कालं आरोचेसुं । सत्था भत्तगं

१. येव—सी० ।

२. उप्पज्जि—सी०, रो० ।

३-३. समणस्स—स्या० ।

४-४. उपसङ्कमि—सी०, स्या० रो० ।

५. चन्दं—सी०, स्या०, रो० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७-७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. सेट्ठीति—सी०, स्या०, रो० ।

९. बलेन—स्या० ।

पविसित्वा पञ्चत्तवरबुद्धासने निसीदि सद्धि भिक्खुसङ्घेन । महासेट्ठि
बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसंङ्घस्स^१ दक्खिणोदकं अदासि । भरियापिस्स^२ R. 373
तथागतस्स पत्ते पूर्वं पतिट्ठापेसि । सत्था^३ अत्तनो यापनमत्तं गण्हि,
पञ्चसता भिक्खूपि यापनमत्तं गण्हिसु । सेट्ठि खीरसप्पिमधुसक्खरादीनि B. 236
ददमानो न^४ खयं^५ अगमासि । सत्था पञ्चहि भिक्खुसत्तेहि सद्धि 5
भत्तकिच्चं निट्ठापेसि । महासेट्ठिपि^६ सद्धि भरियाय यावदत्थं खादि ।
पूर्वानं परियोसानमेव न पञ्जायति । सकलविहारे भिक्खनञ्च विघासा-
दानञ्च दिन्नेसुपि परियन्तो न पञ्जायतेव । “भन्ते, पूवा परिक्खयं न
गच्छन्ती” ति भगवतो आरोचेसुं । “तेन हि जेतवनद्वारकोट्टके
छड्ढेया” ति । अथ ने^७ द्वारकोट्टकस्स अविदूरे पब्भारट्ठाने छड्ढियिसु । 10
यावज्जतना पि^८ तं ठानं कपल्लकपूर्वपब्भारन्तेव^९ पञ्जायति । महासेट्ठि
सह भरियाय भगवन्तं उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । भगवा
अनुमोदनमकासि । अनुमोदनावसाने उभोपि सोतापत्तिफले पतिट्ठाया
सत्थारं वन्दित्वा द्वारकोट्टके सोपानं आस्य्ह अत्तनो पासादेयेव
पतिट्ठहिंसु । 15

ततो पट्ठाया सेट्ठि असीतिकोटिधनं बुद्धसासनेयेव विक्किरि ।
पुनदिवसे सायन्हसमये धम्मसभायं सन्निसिन्ना^{१०} भिक्खू—“पस्सथावुसो
महामोग्गल्लानत्थेरस्स आनुभावं, अनुपहच्च नाम सद्धं, अनुपहच्च भोगे
मच्छरियसेट्ठि मुहुत्तेनेव दमेत्वा निब्बिसेवनं कत्वा पूवे गाहापेत्वा R. 374
जेटवनं आनेत्वा सत्थु सम्मुखं कत्वा सोतापत्तिफले पतिट्ठापेसि, अहो 20
महानुभावो थेरो” ति थेरस्स गुणं^{११} कथेन्ता निसीदिसु । सत्था
दिब्बाय^{१२} सोत्तधातुया^{१३} कथं सुत्वा^{१४} आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे,

१. सङ्घस्स—सी०, रो० ।

२. स्या० न दिस्सति ।

३. महासेट्ठि—रो० ।

४. अज्जापि—सी०, स्या०, रो० ।

५. सन्नपतिता—सी०, स्या०, रो० ।

११-१२. सी०, रो० नत्थि ।

२. भरिया—सी०, स्या०, रो० ।

३-४. सी०, रो० नत्थि ।

६. ते—स्या० ।

७. कपल्लपूर्वपब्भारन्तेव—रो० ।

१०. गुणकथं—सी०, स्या०, रो० ।

१२. ० भिक्खून्—स्या० ।

एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते,
 “भिक्षवे कुलदमकेन नाम भिक्षुना अनुपहच्च सद्धं अनुपहच्च भोगे,
 कुलं अकिलमेत्वा अविहेठेत्वा पुप्फतो रेणुं गणहन्तेन भमरेन विय
 उपसङ्कमित्वा बुद्धगुणं जानापेतब्बं, तादिसो मम पुत्तो मोग्गल्लानो”

5 ति थेरं पसंसित्वा इमं गाथमाह—

४९. § “यथापि भमरो पुप्फं, वण्णगन्धमहेठयं ।

पलेति रसमादाय, एवं गामे मुनी चरे” ति ॥६॥

तत्थ भमरो ति या काचि मधुकरजाति । पुप्फं ति पुप्फारामे
 चरन्तो पुप्फश्च वण्णश्च गन्धश्च अहेठयन्तो अविनासेन्तो विचरती ति

10 अत्थो । पलेती ति एवं चरित्वा यावदत्थं रसं पिवित्वा अपरम्पि

R. 375
B. 237

मधुकरणत्थाय आदाय पलेति^१, सो एवं^२ वनगहनं अज्झोगाहेत्वा^३

एकस्मिं रुक्खसुसिरे तं रजमिस्सकं रसं ठपेत्वा अनुपुब्बेन मधुररसं मधुं

करोति, न तस्स पुप्फारामे विचरितपच्चया^४ पुप्फं वा वण्णगन्धं वास्स

विगच्छति, अथ खो सब्बं पाकतिकमेव होति । एवं गामे मुनी चरे ति

15 एवं सेखासेखभेदो अनागारियमुनि^५ कुलपटिपाटिया गामे भिक्षं गणहन्तो

विचरती ति^६ अत्थो । न हि तस्स गामे चरणपच्चया कुलानं सद्धाहानि

वा भोगहानि वा होन्ति^७ । सद्धापि भोगापि पाकतिका व होन्ति । एवं

चरित्वा च पन निक्खमित्वा सेखमुनि ताव बहिगामे उदकफासुकट्टाने

सद्धाटिं पञ्जापेत्वा निसिन्नो अक्खभञ्जनवणपटिच्छादनपुत्तमंसूपमादि-

20 वसेन पच्चवेक्खन्तो पिण्डपातं परिभुञ्जित्वा तथारूपं वनसण्डं

अनुपविसित्वा अज्झत्तिककम्मट्टानं सम्मसन्तो चत्तारो मग्गे, चत्तारि च

R. 376 सामञ्जफलानि^८ हत्थगतानेव करोति । असेखमुनि पन दिट्ठधम्मसुख-

विहारमनुयुञ्जति । अयमस्स भमरेन सद्धिं मधुकरणसरिक्खता

१. एति—सी० ।

२. अज्झोगाहेत्वा—सी०, रो० ।

३. अनागारियमुनि—सी० ।

४. होति—स्या०; सी०, रो० नत्थि ।

५. एकं—स्या० ।

६. चरितपच्चया—सी०, स्या०, रो० ।

७. चरतीति—स्या० ।

८. फलानि—सी०, स्या०, रो० ।

वेदितब्बा । इध पन खीणासवो व^१ अधिप्पेतो । देसनावसाने बहू
सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति । सत्था इमं धम्मदेसनं वत्वा उत्तरिपि^२
थेरस्स गुणं पकासेतुं, “न भिक्खवे, इदानीव मोग्गल्लानेन मच्छरिय-
सेट्ठि^३ दमितो, पुब्बेपि नं दमेत्वा कम्मफलसम्बन्धं जानापेसि एवा” ति
वत्वा^४ इममत्थं पकासेन्तो अतीतं आहरित्वा—

5

“उभो खञ्जा उभो कुणी, उभो विसमचक्खुका^५ ।

उभिन्नं पिळ्ळा जाता, नाहं पस्सामि इल्लिसं” ति ॥

इमं इल्लिसजातकं कथेसी ति ।

मच्छरियकोसियसेट्ठिवत्थु पञ्चमं ।

—०—

१. खीणासवो—सी०, स्या०, रो० ।
२. उत्तरिप्पि—सी०, स्या०, रो० ।
३. मच्छरियसेट्ठी—स्या०, रो० ।
४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
५. चक्खुला—सी०, रो० ।

४-६. पावेय्यकाजीवकवत्थु^१

न परेसं विलोमानी ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो
पावेय्यं नाम आजीवकं आरब्ध कथेसि ।

B. 238

सावत्थियं किरिका गहपतानी पुत्तद्वाने ठपेत्वा पावेय्यं^२ नाम
आजीवकं पटिजग्गि^३ । तस्सानन्तरघरेसु मनुस्सा सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा

5 आगन्त्वा, “अहो अच्छरिया बुद्धानं धम्मदेसना” ति नानप्पकारेहि

R. 377

बुद्धगुणे वण्णेन्ति । सा बुद्धानं गुणकथं सुत्वा विहारं गन्त्वा धम्मं
सोतुकामा आजीवकस्स एतमत्थं^४ कथेत्वा—“गच्छिस्सामि अहं बुद्ध-

सन्तिकं^५ अय्या” ति आह । सो—“मा गच्छाही^६” ति निवारेत्वा^७

ते पुनप्पुनं याचमानम्पि निवारेसि एव । सा, “अयं मम विहारं गन्त्वा

10 धम्मं सोतुं न देति, सत्थारं निमन्तेत्वा इधेव धम्मं सुणिस्सामी” ति

सायन्हसमये पुत्तं पक्कोसित्वा—“गच्छ तात^८, स्वातनाय सत्थारं

निमन्तेही” ति पेसेसि । सो गच्छन्तो पठमतरं आजीवकस्स वसनद्वानं

गन्त्वा तं वन्दित्वा निसीदि । अथ नं सो—“कहं गच्छसी” ति आह ।

“मातु वचनेन सत्थारं निमन्तेतुं गच्छामी” ति आह^९ । “मा तस्स

15 सन्तिकं गच्छाही^{१०}” ति । “अलं अय्य, मम^{११} मातु भायामि^{११},

गच्छिस्सामहं” ति । “एतस्स कतसक्कारं उभोपि खादिस्साम, मा

गच्छाही^{१२}” ति । “अलं अय्य^{१३}, माता मे तज्जेस्सती” ति । “तेन हि

१. पाठिकाजीवकवत्थु—रो०, सी०;

पाठिकाजीवकवत्थु—स्या० ।

४. तं अत्थं—सी०, स्या०, रो० ।

६. गच्छा—सी०, रो० ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१०. गच्छति—सी०, रो० ।

१२. गच्छी ति—सी०; गच्छी ति—रो०; १३. सी०, रो० नत्थि ।

गच्छति—स्या० ।

२. पाठिकि—स्या० ।

३. पटिजगति—सी०, स्या०, रो० ।

५. सी०, रो० नत्थि ।

७. वारेत्वा—सी०, रो० ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

११-११. स्या० नत्थि ।

गच्छ, गन्त्वा^१ पन निमन्तेत्वा, 'अम्हाकं गेहं असुकट्टाने वा असुकवीथियं वा असुकमग्गेन वा गन्तब्बं' ति मा आचिक्खि । सन्तिके ठितो विय अञ्जेन मग्गेन गच्छन्तो विय पलायित्वा एही" ति । सो आजीवकस्स वचनं सुत्वा सत्थु सन्तिकं गन्त्वा निमन्तेत्वा आजीवकेन वुत्तनियामेनेव सब्बं कत्वा तस्स सन्तिकं गन्त्वा, 'किं ते कतं' ति पुट्ठो, "सब्बं कतं ८
अय्या" ति आह । "भट्ठकं ते कतं, तस्स सक्कारं उभोपि खादिस्सामा" ति वत्वा पुन दिवसे आजीवको पातो व तं गेहं अगमासि । तं गहेत्वा पच्छागम्भेनिसीदापेसुं ।

पटिविस्सकमनुस्सा तं गेहं अल्लगोमयेन उपलिम्पित्वा लाजपञ्च-
मानि पुष्फानि विकिरित्वा सत्थु निसीदनत्थाय महारहं आसनं 10 R. 378
पञ्जापेसुं । बुद्धेहि सद्धि अपरिचितमनुस्सा हि आसनपञ्जतिं न जानन्ति, बुद्धानश्च मग्गदेसकेन किच्चं नाम नत्थि, बोधिमूले दस-
सहस्सिलोकधातुं कम्पेत्वा सम्बोधि^२ पत्तदिवसेयेव हि नेसं^३, 'अयं मग्गो
निरयं गच्छति, अयं तिरच्छानयोति, अयं पेत्तिविसयं, अयं मनुस्सलोकं,
अयं देवलोकं, अयं अमतमहानिब्बानं' ति सब्बे मग्गा आविभूता । 15
गामनिगमादीनं पन^४ मग्गे वत्तब्बमेव नत्थि । तस्मा सत्था पातो व
पत्तचीवरमादाय महाउपासिकाय गेहद्वारं गतो । सा गेहा निक्खमित्वा
सत्थारं पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा अन्तोनिवेसनं^५ पवेसेत्वा आसने
निसीदापेत्वा दक्खिणोदकं दत्वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन 20
परिविसि । उपासिका कतभत्तकिच्चस्स सत्थुनो अनुमोदनं कारेतुकामा
पत्तं गण्हि । सत्था मधुरस्सरेन अनुमोदनधम्मकथं आरभि । उपासिका,
"साधु साधू" ति साधुकारं ददमाना धम्मं सुणि^६ । आजीवकोपि^७
पच्छागम्भे निसिन्नोव तस्सा साधुकारं दत्वा धम्मं सुणन्तिया सद् सुत्वा

B. 39

20

१. ० च—स्या० ।

२. बोधि—सी० ।

३. तेसं—सी० ।

४. स्या० नत्थि ।

५. अन्तोघरं—सी०; अन्तोघरे—स्या०;

६. सुणाति—सी०, रो० ।

अन्तो—रो० ।

७. आजीवको—सी०, स्या०, रो० ।

सन्धारेतुं नासक्खि । “न इदानीसा^१ मय्हं” ति निक्खमित्वा, “नट्ठा^२
सि काळकण्णि, एतस्स एवं^३ सक्कारं करोती” ति नानप्पकारेन
उपासिकश्च सत्थारश्च अक्कोसन्तो पलायि । उपासिका तस्स कथाय
लज्जिता अञ्जयत्तं गतं चित्तं देसनानुसारेण आणं^४ पेसेतुं नासक्खि ।
5 अथ नं सत्था—“किं उपासिके^५ चित्तं देसनानुगतं^६ कातुं न सक्कोसी”
ति^७ । “भन्ते, एतस्स मे कथाय चित्तं अञ्जयत्तं उपगतं” ति ।
सत्था—“एवरूपस्स विसभागजनस्स कथितं कथं नाम आवज्जितुं न
वट्ठति, एवरूपं असमन्नाहरित्वा अत्तनो कताकतमेव ओलोकेतुं वट्ठती”
ति वत्वा इमं गाथमाह—

R. 379

10 ५०. § “न परेसं विलोमानि, न परेसं कताकतं ।

अत्तनोव अवेक्खेय्य, कतानि अकतानि चा” ति ॥७॥

तत्थ न परेसं विलोमानी ति परेसं विलोमानि फरुसानि
मंसच्छेदकवचनानि न मनसिकातब्बानि । न परेसं कताकतं ति
“असुको उपासको अस्सद्धो अप्पसन्नो, नापिस्स गेहे कटच्छुभिक्षादीनि
15 दिव्यन्ति, न सलाकभत्तादीनि, न चीवरादिपच्चयदानं एतस्स अत्थि,
तथा असुका उपासिका अस्सद्धा अप्पसन्ना नापिस्सा गेहे कटच्छुभिक्षा-
दीनि दिव्यन्ति, न सलाकभत्तादीनि, न चीवरादिपच्चयदानं एतिस्सा
अत्थि, तथा असुको भिक्खु अस्सद्धो अप्पसन्नो, नापि उपज्झायवत्तं
करोति, न आचरियवत्तं, न आगन्तुकवत्तं, न गमिकवत्तं, न चेतियङ्गण-
20 वत्तं, न उपोसथागारवत्तं, न भोजनसालावत्तं, न जन्ताघरवत्तादीनि,
नापिस्स किञ्चि धुतङ्गं अत्थि, न भावनारामताय उस्साहमत्तम्पी” ति
एवं परेसं कताकतं नाम^८ न ओलोकेतब्बं अत्तनोव अवेक्खेय्या ति
“कथं भूतस्स मे रत्तिन्दिवा वीतिवत्तन्ती ति^९ पब्बजितेन अभिण्हं

१. इदानीव—स्या० ।

२. एतं—सी०, स्या०, रो० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. उपासिका—रो० ।

५. देसनानुगतं—सी०; देसनानुगं—रो० । ६. ० तात—रो० ।

७. पन—सी० ।

८. वीतिपतन्तीति—सी०, स्या०, रो० ।

पचचवेक्खितब्बं” ति इमं ओवादं अनुस्सरन्तो सद्धापब्बजितो कुलपुत्तो
 “किं नु खो अहं ‘अनिच्चं दुक्खं अनत्ता’ ति तिलक्खणं आरोपेत्वा योगे
 कम्मं कातुं सक्खि, नासक्खि” ति एवं अत्तनो कताकतानि
 ओलोकेय्याति ।

B. 240

R. 380

देसनावसाने सा^१ उपासिका सोतापत्तिफले पतिट्ठिता, देसना ५
 महाजनस्स सात्थिका जाताति ।

पावेय्यकाजीवकवत्थु^२ छट्ठं ।

—०—

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. पाटिका ०—स्या०; पाटिका ९—
 सी०, रो० ।

४-७. छत्तपाणिउपासकवत्थु

यथापि रुचिरं पुष्पं ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो
छत्तपाणिउपासकं आरब्ध कथेसि ।

- सावत्थियं हि छत्तपाणि नाम उपासको तिपिटकधरो अनागामी,
सो पातोव उपोसथिको हुत्वा सत्थु उपट्ठानं अगमासि । अनागामिअरिय-
- 5 सावकानं हि समादानवसेन उपोसथकम्मं नाम नत्थि, मग्गेनेव तेसं
ब्रह्मचरियञ्च एकभत्तिकञ्च आगतं । तेनेवाह—“घटिकारो, खो महाराज,
कुम्भकारो एकभत्तिको ब्रह्मचारी सीलवा कल्याणधम्मो” ति । एवं
अनागामिनो पकतिया व एकभत्तिका च ब्रह्मचारिनो च होन्ति । सो
पि तथेव उपोसथिको हुत्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा धम्मकथं
- 10 सुणन्तो निसीदि । तस्मिं समये राजा पसेनदि कोसलो सत्थु उपट्ठानं
अगमासि । छत्तपाणि^१ उपासको तं आगच्छन्तं दिस्वा, “उट्ठातब्बं नु
खो, नो” ति चिन्तेत्वा, “अहं अग्गराजस्स सन्तिके निसिन्नो, तस्स मे
पदेसराजानं दिस्वा उट्ठातुं न युत्तं, राजा खो पन मे अनुट्ठहन्तस्स
R. 381 कुज्झिस्सति, एतस्मिं कुज्झन्ते पि नेव उट्ठहिस्सामि । राजानं दिस्वा
- 15 उट्ठहन्तेन हि राजा गरुक्तो होति, नो सत्था, तस्मा^२ नेव उट्ठहिस्सामी”
ति न उट्ठहि । पण्डितपुरिसा^३ नाम गरुतरानं सन्तिके निसीदित्वा
अनुट्ठहन्तं दिस्वा न^४ कुज्झन्ति । राजा पन तं अनुट्ठहन्तं दिस्वा कुपित-
मानसो सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं निसीदि । सत्था कुपितभावं
अत्वा^५—“महाराज, अयं छत्तपाणि उपासको पण्डितो दिट्ठधम्मो
- 20 तिपिटकधरो अत्थानत्थकुसलो” ति उपासकस्स गुणं^६ कथेसि । रञ्जो
तस्स गुणकथं सुणन्तस्सेव चित्तं मुदुकं जातं ।

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. ० च—सी०, स्या०, रो० ।

४. न हि—सी०, रो० ।

५. १ आह—रो० ।

६. गुणकथं—स्या० ।

अथैकदिवसं राजा उपरिपासादे ठितो छत्तपाणि उपासकं
 कतभक्तकिच्चं छत्तमादाय उपाहनमारुह्य राजङ्गणेन गच्छन्तं दिस्वा
 पक्कोसापेसि । सो छत्तुपाहनं अपनेत्वा राजानमुपसङ्गमित्वा वन्दित्वा
 एकमन्तं अट्ठासि । अथ नं राजा आह—“भो उपासक, किं ते
 छत्तुपाहनं अपनीतं” ति ? “राजा पक्कोसती” ति सुत्वा अपनेत्वा^१ 5
 आगतोम्ही” ति । “अज्ज अम्हाकं राजाभावो तुम्हेहि जातो
 भविस्सती” ति । “सदा पि मयं देव, तुम्हाकं राजभावं जानामा”
 ति । “यदि^२ एवं, कस्मा पुरिमदिवसे सत्थु सन्तिके निसिन्नो मं
 दिस्वा न उट्ठही” ति ? “महाराज, अहं अगगराजस्स सन्तिके निसिन्नो
 पदेसराजानं दिस्वा उट्ठहन्तो सत्थरि अगारवं पवेदेय्यं^३, तस्मा न 10
 उट्ठहि” ति । “होतु भो, तिट्ठतेतं । तुम्हे किर दिट्ठधम्मिकसम्परायि-
 कानं अत्थानत्थानं^४ कुसला तिपिटकधरा अम्हाकं अन्तेपुरे^५ धम्मं
 वाचेथा” ति । “न सक्कोमि^६ देवा” ति । “किं कारणा” ति ?
 “राजगेहं नाम महासावज्जं, दुयुत्तसुयुत्तकानि गरुकानेत्य देवा” ति ।
 “मा एवं वदेथ ‘पुरिमदिवसे मं दिस्वा न उट्ठितोम्ही’ ति मा 15
 कुक्कुच्चं करोथा” ति । देव, गिहीनं विचरणट्ठानं^७ नाम महासावज्जं,
 एकं पब्बजितं पक्कोसापेत्वा^८ धम्मं वाचापेथा^९” ति । राजा—“साधु
 भो, गच्छथ तुम्हे” ति तं उय्योजेत्वा, सत्थु सन्तिकं गन्त्वा सत्थारं
 याचि—“भन्ते, मल्लिका च देवी वासभखत्तिया च धम्मं परियापुणि-
 स्सामा ति वदन्ति, पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धिं निबद्धं ममं^{११} गेहं 20
 गन्त्वा तासं धम्मं उद्दिस्था” ति । “बुद्धानं निबद्धं एकट्ठानगमनं
 नाम नत्थि महाराजा” ति । “तेन हि भन्ते, अज्जं एकं भिक्खुं

१. स्या० नत्थि ।

२. स्या० नत्थि ।

३. भवेय्यं—स्या० ।

४. अत्थानं—सी०, रो० ।

५. अन्तोपुरे—सी० ।

६. सक्का—सी०, स्या०, रो० ।

७. परिचरणट्ठानं—सी० ।

८. सावज्जं—सी०, रो० ।

९. पक्कोसित्वा—सी०, रो० ।

१०. वाचेथाति—सी०, स्या०, रो० ।

११. सी०, रो० नत्थि ।

देथा” ति । सत्था आनन्दत्थेरस्स भारमकासि । थेरो निबद्धं गन्त्वा तासं उद्देसं उद्देसति^१ । तासु मल्लिका सक्कच्चं गहेत्वा सज्झायित्वा उद्देसं^२ पटिच्छापेसि । वासभखत्तिया पन नेव सक्कच्चं गण्हाति, न सज्झायति, न उद्देसं पटिच्छापेतुं सक्कोति ।

5 अथेकदिवसं सत्था थेरं पुच्छि—“किमानन्द उपासिका धम्मं परियापुणन्ती” ति ? “आम भन्ते” ति । “का सक्कच्चं गण्हाती” ति ? “मल्लिका भन्ते, सक्कच्चं गण्हाति, सक्कच्चं सज्झायति, सक्कच्चं उद्देसं पटिच्छापेतुं सक्कोति । तुम्हाकं पन जातिधीता नेव सक्कच्चं गण्हाति, न सज्झायति, न उद्देसं पटिच्छापेतुं सक्कोती’

10 ति । सत्था थेरस्स वचनं सुत्वा—“आनन्द, मया कथितधम्मो नाम सक्कच्चमसुणन्तस्स अगगण्हन्तस्स असज्झायन्तस्स अदेसेन्तस्स
R. 383 वण्णसम्पन्नं अगन्धकपुप्फं विय अफलो होति, सक्कच्चं पन सवनादीनि
B. 242 करोन्तस्स महप्फलो होति महानिसंसो’ ति वत्वा इमा द्वे गाथा अभासि—

15 ५१ § यथापि रुच्चिरं पुप्फं, वण्णवन्तं अगन्धकं ।

एवं सुभासिता वाचा, अफला होति अकुब्बतो ॥८॥

५२ § यथापि रुच्चिरं पुप्फं, वण्णवन्तं सगन्धकं ।

एवं सुभासिता वाचा, सफला होति कुब्बतो” ति ॥९॥

तत्थ रुच्चिरं ति सोभनं । वण्णवन्तं ति वण्णसण्ठानसम्पन्नं ।
20 अगन्धकं ति गन्धविरहितं^३ पालिभट्ठकगिरिकणिकजयसुमनादिभेदं ।
एवं सुभासिता वाचा ति सुभासिता वाचा नाम तेपिटकं बुद्धवचनं,
तं^४ वण्णसण्ठानसम्पन्नं अगन्धकपुप्फसदिसं । यथा पन अगन्धकपुप्फं
यो नं धारेति, तस्स सरीरे गन्धं न फरति, एवं एतस्मि यो नं
सक्कच्चं सवनादीहि न समाचरति, तस्स सक्कच्चं असमाचरन्तस्स
25 यं तत्थ कत्तब्बं, तं अकुब्बतो सुतगन्धश्च वाचागन्धश्च पटिपत्तिगन्धञ्च

१. उद्देसति—सी०, स्या०, रो० ।

२. आचरियं—सी०, रो० ।

३. गन्धरहितं—सी०, स्या०, रो० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

न आवहति अफला होति । तेन वृत्तं “एवं सुभासिता वाचा, अफला
होति अकुब्बतो” ति । सगन्धकं ति चम्पकनीलुप्पलादिभेदं^१ । एवं
ति यथा तं पुष्पं धारेन्तस्स सरीरे गन्धो फरति, एवं तेपिटकबुद्ध-
वचनसङ्घाता सुभासिता वाचापि । कुब्बतो ति यो सक्कच्चं
सवनादीहि तत्थ कत्तब्बं करोति, सा अस्स पुगलस्स सफला होति, 5
सुतगन्धवाचागन्धपटिपत्तिगन्धानं^२ आवहनतो महप्फला होति,
महानिसंसा ति अत्थो ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता, देसना महाजनस्स
सात्थिका जाता ति ।

छत्तपाणिउपासकवत्थु सत्तमं ।

—०—

१. चम्पकनीलुप्पलपुष्पादिभेद—सी, ० रो । २. सुतगन्धवाचागन्धपटिपत्तिगन्धानं—

सी०, रो०; सुतगन्धजारणगन्ध०—स्या० ।

४-८. विसाखावत्थु

यथापि पुण्डरासिम्हा ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं^१
उपनिस्साय पुब्बारामे विहरन्तो विसाखं उपासिकं आरब्भ कथेसि ।

B. 243

सा किर अङ्गरट्ठे भदियनगरे मेण्डकसेट्ठिपुत्तस्स धनञ्जयसेट्ठिनो
अग्गमहेसिया सुमनादेविया^२ कुच्छिस्मिं निब्बत्ति, तस्सा सत्तवस्सिककाले
५ सत्था सेलब्राह्मणादीनं बोधनेय्यबन्धवानं उपनिस्सयसम्पत्तिं^३ दिस्वा
महाभिक्षुसङ्घपरिवारो चारिकं चरमानो तं नगरं पापुणि ।

R. 385

तस्मिं च समये मेण्डको गहपति तस्मिं नगरे पञ्चन्नं महापुञ्जानं
जेट्ठको हुत्वा सेट्ठिट्ठानं करोति । पञ्च महापुञ्जा नाम मेण्डको सेट्ठि,
चन्दपदुमा नाम तस्सेव जेट्ठकभरिया, तस्सेव जेट्ठकपुत्तो धनञ्जयो नाम,
१० तस्स भरिया सुमनादेवी नाम, मेण्डकसेट्ठिनो दासो पुण्णो नामाति । न
केवलञ्च मेण्डकसेट्ठियेव, विम्बिसाररञ्जो पन विजिते पञ्च अमितभोगा
नाम अहेसुं जोतियो^४ जटिलो मेण्डको पुण्णको काकवलियो ति । तेसु
अयं मेण्डकसेट्ठि दसबलस्स अत्तनो नगरं सम्पत्तभावं जत्वा पुत्तस्स
धनञ्जयसेट्ठिनो धीतरं विसाखं दारिकं पक्कोसापेत्वा आह—“अम्म,
१५ तुय्हम्पि मङ्गलं, अम्हाकम्पि मङ्गलं, तव परिवारेहि पञ्चहि दारिका-
सतेहि सद्धिं पञ्च रथसत्तानि आरुय्ह पञ्चहि दासिसतेहि परिवुत्ता
दसबलस्स पच्चुग्गमनं करोही” ति । सा—“साधू” ति पटिस्सुणित्वा
तथा अकासि । कारणाकारणेषु पन कुसलत्ता यावतिका यानस्स भूमि,
यानेन गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिका व सत्थारं उपसङ्कमित्वा
२० वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । अथस्सा चरियावसेन^५ सत्था धम्मं देसेसि ।
सा देसनावसाने पञ्चहि दारिकासतेहि सद्धिं सोतापत्तिफले पत्तिट्ठहि ।

१. सावत्थिय—स्या० ।

२. सुमन०—म०; एवं सब्बत्थ ।

३. उपनिस्सयसम्पदं—म० ।

४. जोतिको—म० ।

५. पुव्वचरियवसेन—स्या० ।

मेण्डकसेट्ठि पि खो सत्थारमुपसङ्कमित्वा धम्मकथं सुत्वा सोतापत्तिफले पत्तिट्ठाय स्वातनाय निमन्तेत्वा पुनदिवसे अत्तनो निवेसने पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं परिविसित्वा एतेनेव उपायेन अट्ठमासं^१ महादानमदासि । सत्था भद्दियनगरे यथाभिरन्तं विहरित्वा पक्कामि ।

5

तेन खो पन समयेन विम्बिसारो च पसेनदि कोसलो च अञ्जमञ्जं भगिनिपतिका होन्ति । अथेकदिवसं कोसलराजा चिन्तेसि, “विम्बिसारस्स विजिते पञ्च अमितभोगा महापुञ्जा^२ वसन्ति, मय्हं विजिते एको पि तादिसो नत्थि, यन्नूनाहं विम्बिसारस्स सन्तिकं गन्त्वा एकं महापुञ्जं याचेय्यं” ति । सो तत्थ गन्त्वा रञ्जा कतपटिसन्धारो, “किं कारणा आगतोसी” ति पुट्ठो, “तुम्हाकं विजिते पञ्च अमितभोगा महापुञ्जा वसन्ति, ततो एकं गहेत्वा गमिस्सामी ति आगतोमिह, तेसु मे एकं देया” ति आह । “महाकुलानि अम्हेहि चालेतुं न सक्का” ति आह^३ । “अहं अलद्धा न गमिस्सामी” ति आह^४ । राजा अमच्चेहि सद्धिं मन्तेत्वा “जोतियादीनं^५ महाकुलानं चालनं नाम पठविया चालनसदिसं, मेण्डकमहासेट्ठिस्स पुत्तो धनञ्जयसेट्ठि नाम अत्थि, तेन सद्धिं मन्तेत्वाव^६ पटिवचनं ते दस्सामी” ति वत्वा तं पक्कोसापेत्वा, “तात कोसलराजा ‘एकं धनसेट्ठि गहेत्वा^७ गमिस्सामी’ ति वदति, त्वं तेन सद्धिं गच्छाही” ति^८ । “तुम्हेसु पहिणन्तेसु गमिस्सामि देवा” ति । “तेन हि परिवच्छं कत्वा गच्छ ताता” ति । सो अत्तनो कत्तब्ब- युत्तकमकासि । राजापिस्स महन्तं सक्कारं कत्वा “इमं आदाय गच्छथा” ति पसेनदिराजानं^९ उय्योजेसि । सो तं आदाय सब्बत्थ एकरत्तिवासेन गच्छन्तो एकं फासुकट्टानं पत्वा निवासं गण्हि । अथ नं धनञ्जयसेट्ठि

R. 386

10

B. 244

15

20

१. अट्ठमासं—सी० ।

२. स्या० नत्थि ।

३. जोतिकादीनं—म० ।

४. गहेत्वाव—सी०, रो० ।

५. पसेनदिकोसलराजानं—स्या० ।

२. —सी०, रो० नत्थि ।

४. स्या०, रो० नत्थि ।

६. मन्तेत्वा—म० ।

८. गच्छाति—सी०, रो० ।

R. 387

पुच्छि—“इदं कस्स विजितं” ति । “मय्हं सेट्ठी” ति । “कीव दूरो^१
इतो सावत्थी” ति । “सत्तयोजनमत्थके” ति । “अन्तो नगरं सम्बाधं,
अम्हाकं परिजनो महन्तो, सचे रोचेथ, इधेव वसेय्याम देवा” ति ।
राजा—“साधु” ति सम्पटिच्छित्वा, तस्मिं ठाने नगरं मापेत्वा तस्स
5 दत्त्वा अगमासि । तस्मिं पदेसे सयं^२ वसनट्ठानस्स गहितत्ता नगरस्स
साकेतन्त्वेव नामं अहोसि ।

सावत्थियम्पि खो मिगारसेट्ठिनो पुत्तो पुण्णवड्डनकुमारो नाम
वयप्पत्तो अहोसि । अथ नं मातापितरो वदिसु—“तात, तव रुच्चनट्ठाने
एकं दारिकं उपधारेही” ति । “मय्हं एवरूपाय भरियाय^३ किच्चं
10 नत्थी” ति । “पुत्तं, मा एवं करि, कुलं नाम अपुत्तकं न तिट्ठती” ति ।
सो पुनप्पुनं वुच्चमानो—“तेन हि पञ्चकल्याणसमन्नागतं दारिकं
लभमानो तुम्हाकं वचनं करिस्सामी” ति आह । “कानि पनेतानि
पञ्च कल्याणानि नाम ताता” ति । “केसकल्याणं, मंसकल्याणं,
अट्टिकल्याणं, छविकल्याणं, वयकल्याणं” ति । महापुञ्जाय हि इत्थिया
15 केसा मोरकलापसदिसा हुत्वा मुञ्चित्वा विस्सट्ठा निवासनन्तं पहरित्वा
निवत्तित्वा उद्धग्गा तिट्ठन्ति, इदं केसकल्याणं नाम; दन्तावरणं
विम्बफलसदिसं वण्णसम्पन्नं समं सुफुसितं^४ होति, इदं मंसकल्याणं
नाम; दन्ता सुक्का समा अविरळा^५ उस्सापेत्वा ठपितवजिरपन्ति विय
समच्छिन्नसङ्खपन्ति^६ विय च सोभन्ति, इदं अट्टिकल्याणं नाम; काळिया
20 वण्णकादीहि^७ अविलित्तो एव छविवण्णो सिनिद्धो नीलुप्पलदामसदिसो
होति, ओदाता च^८ कणिकारपुप्फदामसदिसो^९ होति, इदं छविकल्याणं
नाम; दसक्खत्तुं विजातापि खो पन सकिं विजाता विय

B. 245

R. 388 20

१. दूरे—सी०, रो० ।

३. जटाय—सी०, रो० ।

५. अविवरा—सी०, स्या०, रो० ।

६. समच्छिन्नसङ्खपत्तं—सी०, रो० ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

९. कणिकार०—स्या० ।

२. सायं—सी०, रो० ।

४. सुफुस्सितं—स्या०; सुफस्सितं—
सी०, रो० ।७. चुण्णकादीहि—म०; वणकादीहि—
स्या० ।

अविगतयोव्वनायेव होति, इदं वयकल्याणं नाम होति । अथस्स मातापितरो
अटुत्तरसतब्राह्मणे निमन्तेत्वा भोजेत्वा—“पञ्चकल्याणसमन्नागता इत्थियो
नाम होन्ती” ति पुच्छिंसु । “आम होन्ती” ति । “तेन हि एवरूपं
दारिकं परियेसितुं अट्ट जना गच्छन्तु” ति बहुं धनं दत्वा, “आगतकाले
वो कत्तब्बं जानिस्साम, गच्छथ, एवरूपं दारिकं परियेसथ, दिट्ठकाले च 5
इमं पिलन्धनं ददेय्याथा” ति सतसहस्सग्घनिकं सुवण्णमालं दत्वा
उय्योजेसुं ।

ते महन्तमहन्तानि नगरानि गन्त्वा परियेसमाना पञ्चकल्याण-
समन्नागतं दारिकं अदिस्वा निवत्तित्वा आगच्छन्ता विवटनक्खत्तदिवसे
साकेतं अनुप्पत्ता, “अज्ज अम्हाकं कम्मं निप्पज्जिस्सती”^१ ति 10
चिन्तयिंसु । तस्मिं पन नगरे अनुसंवच्छरं विवटनक्खत्तं नाम होति ।
तदा बहि अनिक्खमनकुलानिपि परिवारेण सद्धिं गेहा निक्खमित्वा
अप्पटिच्छन्नेन सरीरेण पदसाव नदीतीरं गच्छन्ति । तस्मिं दिवसे
खत्तियमहासालादीनं पुत्तापि, “अत्तनो समानजातिकं मनापं कुलदारिकं
दिस्वा मालागुल्लेन परिविक्खपिस्सामा” ति तं तं मग्गं निस्साय तिट्ठन्ति । 15
तेपि खो^२ ब्राह्मणा नदीतीरे एकं सालं पविसित्वा अट्ठंसु । तस्मिं खणे
विसाखा पन्नरससोळसवस्सुद्देसिका हुत्वा सब्बाभरणपटिमण्डिता पञ्चहि
कुमारिकासतेहि^३ परिवुत्ता नदिं गन्त्वा, “नहायिस्सामी”^४ ति तं पदेसं
पत्ता । अथ खो मेघो उट्ठहित्वा पावस्सि । पञ्चसता कुमारिकायो^५ वेगेन R. 389
गन्त्वा सालं पविसिंसु । ब्राह्मणा ओलोकेन्ता तासु एकम्पि पञ्चकल्याण- 20
समन्नागतं न पस्सिंसु । अथ^६ विसाखा पाकत्तिगमनेनेव सालं पाविसि,
वत्थाभरणानि तेमिंसु । ब्राह्मणा तस्सा चत्तारि कल्याणानि दिस्वा दन्ते
पस्सितुकामा, “अलसजातिका अम्हाकं धीता, एतिस्सा सामिको
कज्झिकमत्तम्पि न लभिस्सति मज्जे” ति अज्जमज्जं कथयिंसु । अथ ने B. 246

१. निप्पज्जिस्सती—म० ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. कुमारीसतेहि—स्या०, रो० ।

४. नहायिस्सामी—स्या०, सी० ।

५. कुमारियो—स्या०, रो० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

विसाखा आह—“किं वदेथ तुम्हे” ति । “तं कथेम अम्मा” ति ।
मधुरो हि^१ तस्सा सद्दो कंसताळसरो विय निच्छरति । अथ ने पुन
मधुरसद्देन—“किं कारणा भणथा”^२ ति पुच्छि । “तव परिवारित्थियो
वत्थालङ्कारे अतेमेत्वा वेगेन सालं पविट्ठा, तुय्हं एत्तकं ठानं वेगेन
5 आगमनमत्तम्पि^३ नत्थि, वत्थाभरणानि^४ तेमेत्वा आगतासि,^५ तस्मा^६
कथेम अम्मा” ति^६ ।

“ताता, एवं मा वदेथ, अहं एताहि बलवतरा, कारणं पन
सल्लक्खेत्वा जवेन नानताम्ही” ति । “किं अम्मा” ति । “ताता
चत्तारो जना जवमाना न सोभन्ति, अपरम्पि^७ कारणं अत्थी” ति ।
10 “कतमे चत्तारो जना जवमाना न सोभन्ति अम्मा” ति । “ताता,
अभिसित्तराजा ताव सब्बाभरणपटिमण्डितो^८ कच्छं बन्धित्वा राजङ्गणे
जवमानो न सोभति, “किं अयं राजा गहपतिको विय धावती” ति
अञ्जदत्थु गरहं लभति, सणिकं गच्छन्तोव सोभति । रञ्जो मङ्गल-
हत्थीपि अलङ्कृतो जवमानो न सोभति, वारणसीळाय गच्छन्तोव
15 सोभति । पब्बजितो जवमानो न सोभति, “किं अयं समणो गिही विय
धावती” ति केवलं गरहमेव लभति, समितगमनेन^९ पन सोभति,
R. 390 इत्थी जवमाना न सोभति, “किं एसा इत्थी पुरिसो विय धावती” ति
गरहितब्बा व होति, इमे चत्तारो जना^{१०} जवमाना न सोभन्ति ताता”
ति^{११} । “कतमं पन^{१२} अपरं कारणं अम्मा” ति । “ताता, मातापितरो
20 नाम धीतरं अङ्गपच्चङ्गानि सण्ठापेत्वा पोसेन्ति । मयं हि विक्किण्य-
भण्डं नाम, अम्हे परकुलपेसनत्थाय पोसेन्ति । सचे जवमानानं निवत्थ-
दुस्सकण्णे^{१३} वा अक्कमित्वा^{१३} भूमियं वा पक्खलित्वा पतितकाले हत्थो

१. किर—सी०, स्या०, रो० ।

२. कथेथा—सी०, स्या०, रो० ।

३. गमन ०—रो० ।

४. वत्थाभरणे—रो० ।

५. ० ति—सी०, रो० ।

६. ता मा कथेमा ति—रो०; तस्मा

७. एकं—स्या० ।

कथेमाति—सी०, स्या० ।

८. सब्बाभरणपटिमण्डितो—सी० ।

९. मितगमनेन—सी० ।

१०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. सी०, रो० नत्थि ।

१२. ० तं—सी० ।

१३-१३. दसाकण्णे वा—सी०, रो० ।

वा पादौ वा भिज्जेय्य, कुलस्सेव भारो भवेय्य^१, पसाधनभण्डं^२ पन मे^३
तेमेत्वा सुस्सिस्सति^४ । इमं कारणं सल्लक्खेत्वा न धाविताम्हि ताता”
ति ।

ब्राह्मणा तस्सा कथनकाले दन्तसम्पत्तिं दिस्वा, “एवरूपा नो
दन्तसम्पत्तिं न दिट्ठपुब्बा” ति तस्सा साधुकारं दत्वा—“अम्म 5
तुय्हमेवेसा अनुच्छविका” ति वत्वा तं सुवण्णमालं पिलन्दयिंसु । अथ ने
पुच्छि—“कतरनगरतो आगता” त्थ ताता” ति । “सावत्थितो
अम्मा” ति । “सेट्ठिकुलं कतरं नामा” ति । “मिगारसेट्ठि नाम अम्मा”
ति । “अय्यपुत्तो को नामा” ति^५ । पुण्णवड्डनकुमारो नाम अम्मा” B. 247
ति । सा “समानजातिकं नो कुलं” ति अधिवासेत्वा पितु सासनं 10
पहिणि, “अम्हाकं रथं पेसेत्तु^६” ति । किञ्चापि हि सा आगमनकाले R. 391
पदसा आगता, सुवण्णमालाय^७ पन पिलन्धनकालतो पट्ठाय तथा गन्तुं
न लभति, इस्सरदारिका रथादीहि गच्छन्ति, इतरा पकतियानकं वा
अभिरुहन्ति, छत्तं वा तालपण्णं वा उपरि करोन्ति, तस्मिम्पि^८ असति
निवत्थसाटकस्स दसन्तं उक्खिपित्वा अंसे खिपन्ता^९ गच्छन्ति एव^{१०} । 15
तस्सा पन पिता पञ्च रथसतानि पेसेसि । सा सपरिवारा रथं आरुह्य
गता । ब्राह्मणा पि एकतोव^{१०} अगमंसु । अथ ने सेट्ठि पुच्छि—“कुतो
आगतात्था” ति ? “सोवत्थितो महासेट्ठी” ति । सेट्ठि—“कतरो
नामा” ति ? “मिगारसेट्ठि नामा” ति । “पुत्तो को नामा” ति ?
“पुण्णवड्डनकुमारो नाम महासेट्ठी”^{११} ति । “धनं कित्तकं” ति ? 20
“चत्तालीसकोटियो महासेट्ठी” ति । “धनं ताव अम्हाकं धनं उपादाय
काकणिकमत्तं, दारिकाय पन आरक्खमत्ताय लद्धकालतो पट्ठाय किं

१. भवेय्याम—सी०, स्या०, रो० ।

२. पसाधनभण्डकं—सी० ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. सुक्खिस्सति—स्या०, रो० ।

५. नामो ति—रो० ।

६. पेसेन्तु—स्या०, सी० ।

७. मालाय—सी०, रो० ।

८. तस्मि—सी०, रो० ।

९-९. खिपन्ति एव—सी०, स्या०, रो० ।

१०. एकतो—सी०, रो० ।

११. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

- अञ्जेन कारणेना' ति अधिवासेसि । सो तेसं सक्कारं कत्वा एकाहद्वीहं वसापेत्वा उय्योजेसि । ते सावत्थि गन्त्वा मिगारसेट्ठिस्स, 'लद्धा नो दारिका' ति आरोचयिसु । 'कस्स धीता' ति ? 'धनञ्जयसेट्ठिनो' ति । सो, महाकुलस्स मे दारिका लद्धा, खिप्पमेव नं आनेतुं वट्ठती' ति तत्थ गमनत्थं^१ रञ्जो आरोचेसि । राजा—'महाकुलं एतं मया विम्बिसारस्स सन्तिका आनेत्वा साकेते निवेसितं, तस्स सम्मानं कातुं वट्ठतीति अहम्पि आगमिस्सामी' ति आह । सो—'साधु देवा' ति वत्वा, धनञ्जयसेट्ठिनो सासनं पेसेसि, 'मयि आगच्छन्ते राजा पि आगमिस्सति, महन्तं राजबलं एतकस्स जनस्स कत्तब्बयुत्तकं^२ कातुं सक्खिस्ससि, न सक्खिस्ससी' ति । इतरोपि, 'सचेपि दस राजानो आगच्छन्ति, आगच्छन्तु' ति पटिसासनं पेसेसि । मिगारसेट्ठि ताव महन्ते नगरे गेहुगोपकमत्तं ठपेत्वा सेसजनं आदाय गन्त्वा अड्डयोजनमत्ते ठाने ठत्वा, 'आगताम्हा' ति सासनं पहिणि धनञ्जयसेट्ठि बहुपण्णाकारं पेसेत्वा धोतरा सद्धि मन्तेसि—'अम्म, ससुरो किर ते कोसलरञ्जा सद्धि आगतो, तस्स कतरं गेहं पटिजग्गतब्बं, रञ्जो कतरं, उपराजादीनं कतरानी' ति । पण्डिता सेट्ठिधीता वजिरग्गतिखिण्वाणा कप्पसत-सहस्सं पत्थितपत्थना अभिनीहारसम्पन्ना—'ससुरस्स मे असुकगेहं पटिजग्गथ, रञ्जो असुकगेहं, उपराजादीनं असुकानी' ति संविदहिंत्वा दासकम्मकरे पक्कोसापेत्वा—'एतका रञ्जो कत्तब्बकिच्चं करोथ, एतका उपराजादीनं, हत्थिअस्सादयो पि तुम्हेयेव पटिजग्गथ, अस्स-बन्धादयो पि आगन्त्वा मङ्गलद्वणं अनुभविस्सन्ती' ति संविदहि । किं कारणा ? 'मयं विसाखाय मङ्गलद्वानं गन्त्वा न किञ्चि लभिम्ह, अस्सरक्खणादीनि करोन्ता सुखं^३ न विचरिम्हा' ति केचि वत्तुं मा लभिसु ति ।
- तं दिवसमेव विसाखाय पिता पञ्चसते सुवण्णकारे पक्कोसापेत्वा—
 'धीतु मे महालतापसाधनं नाम करोथा' ति, रत्तसुवण्णस्स

१. गमनं—सी० ।

२. कत्तब्बयुत्तं—रो० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

निक्खसहस्सं, तदनुरूपानि च रजतमणिमुत्तापवाळवजिरादीनि^१ दापेसि ।
 राजा कतिपाहं वसित्वाव^२ धनञ्जयसेट्ठिस्स सासनं पहिणि, “न सक्का
 सेट्ठिना अम्हाकं चिरं^३ पोसनं नाम^४ कातुं, दानि^५ दारिकाय गमनकालं
 जानातु” ति । सोपि रञ्जो सासनं पेसेसि, “इदानी वस्सकालो
 आगतो, न^६ सक्का चतुमासं विचरितुं, तुम्हाकं बलकायस्स यं यं लद्धुं ५
 वट्ठति, सब्बं तं मम भारो, मया पेसितकाले देवो गमिस्सती” ति ।
 ततो पट्ठाय साकेतनगरं निच्चनक्खत्तं विय अहोसि । राजानं आदिं
 कत्वा सब्बेसं मालागन्धवत्थादीनि पटियत्तानेव होन्ति । ततो^७ ते जना
 चिन्तयिंसु, “सेट्ठि अम्हाकमेव सक्कारं करोती” ति, एवं तयो मासा
 अतिक्कन्ता, पसाधनं पन ताव न निट्ठाति । कम्मन्ताधिट्ठायाका^८ 10
 आगन्त्वा सेट्ठिनो आरोचेसुं—“अञ्जं असन्तं नाम नत्थि, बलकायस्स
 पन भत्तपचनदारुनि नप्पहोन्ती” ति । “गच्छथ ताता, इमस्मि नगरे
 परिजिण्णा हत्थिसालादयो चेव^९ परिजिण्णकानि^{१०} च गेहानि गहेत्वा
 पचथा” ति एवं पचन्तानमपि अट्ठमासो^{१०} अतिक्कन्तो । ततो पुनपि,
 “दारुनि नत्थी” ति आरोचयिंसु । “इमस्मि काले न सक्का दारुनि 15
 लद्धुं, दुस्सकोट्ठागारानि विवरित्वा थूलसाट्ठकेहि वट्ठियो कत्वा
 तेलचाटीसु तेमेत्वा भत्तं पचथा” ति । ते अट्ठमासं तथा अकंसु । एवं
 चत्तारो मासा अतिक्कन्ता, पसाधनमपि निट्ठितं । R. 394

तस्मिं^{११} पसाधने^{१२} चतस्सो वजिरनाळियो उपयोगं अगमंसु, मुत्तानं
 एकादस नाळियो, पवाळस्स बावीसति नाळियो, मणीनं तेत्तिस 20 B. 249
 नाळियो । इति एतेहि च अञ्जेहि च रतनेहि निट्ठानं अगमासि^{११} ।
 असुत्तमयं पसाधनं रजतेन सुत्तकिच्चं करिंसु । तं सीसे पटिमुक्कं

१. रजतमुत्तापवाळवजिरादीनि—सी० । २. वसित्वा—स्या० ।
 ३-९. भरणपोसनं—सी०, स्या०, रो० । ४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
 ५. तेन—रो० । ६. ते—स्या०, रो०; सी०, नत्थि ।
 ७. कम्माधिट्ठायाका—स्या० । ८. च—रो० ।
 ९. जिण्णकानि—सी०, स्या०, रो० । १०. अट्ठमासो—सी०, रो०; एवं सब्बत्थ ।
 ११-११. सी०, रो० नत्थि । १२. पिलन्धने—स्या० ।

पादपिट्ठि गच्छति । तस्मिं तस्मिं ठाने मुद्दिका योजेत्वा कता सुवण्ण-
मया गण्ठिका होन्ति, रजतमया पासका, मत्थकमज्जे एका मुद्दिका,
द्वीसु कण्णपिट्ठीसु द्वे, गलवाटके एका, द्वीसु जत्तूसु^१ द्वे,
द्वीसु कप्परेसु द्वे, द्वीसु कटिपस्सेसु^२ द्वे ति । तस्मिं खो
5 पन पसाधने एकं मोरं करिंसु, तस्स दक्खिणपक्खे^३ रत्तसुवण्ण-
मयानि^४ पञ्च पत्तसतानि अहेसुं, वामपक्खे^५ पञ्च पत्तसतानि, तुण्डं
पवाळमयं, अक्खीनि मणिमयानि, तथा गीवा च पिञ्जानि^६ च,
पत्तनाळियो रजतमया^७, तथा जङ्घायो^८ । सो विसाखाय मत्थकमज्जे
पब्बतकूटे ठत्वा नच्चनमयूरो विय खायति^९ । पत्तनाळिसहस्सस्स सद्दो
10 दिब्बसङ्गीतं विय पञ्चङ्गिकतूरियघोसो विय च पवत्तति । सन्तिकं
R. 395 उपगतायेव तस्स^{१०} अमोरभावं जानन्ति । पसाधनं नवकोटिअग्घनकं
अहोसि' सतसहस्सं हत्थकम्ममूलं दीयित्थ ।

किस्स पन निस्सन्देन तायेतं पसाधनं लद्धन्ति ? सा किर कस्सप-
सम्मासम्बुद्धकाले^{१०} वीसतिया भिक्खुसहस्सानं चीवरसाटकं दत्वा सुत्तम्पि
15 सूचियोपि रजनम्पि अत्तनो सन्तकमेव अदासि । तस्स चीवरदानस्स
निस्सन्देन इमं महालतापसाधनं^{११} लभि । इत्थीनं हि चीवरदानं महा-
लतापसाधनभण्डेन^{१२} मत्थकं पप्पोति, पुरिसानं इद्धिमयपत्तचीवरेना
ति । एवं महासेट्ठि चतुहि मासेहि धीतु परिवच्छं कत्वा तस्सा देय्य-
धम्मं ददमानो कहापणपूरानि पञ्च सकटसतानि अदासि, सुवण्णभाजन-
20 पूरानि पञ्च^{१३}, रजतभाजनपूरानि पञ्च, तम्बभाजनपूरानि पञ्च^{१४},

१. जन्तूसु—रो०; जन्तुकेसु—स्या० । २. कटिपदेसु—स्या०, रो० ।

३-३. दक्खिणपस्से सुवण्णमयानि—स्या० । ४. वामपस्से—स्या० ।

५. पिञ्जानि—सी०, रो० ।

६. रत्तनमया—सी०, रो० ।

७. जङ्घा—स्या०, रो० ।

८. ०ति—रो० ।

९. तस्सा—म०, सी० ।

१०. कस्सपबुद्धकाले—सी०, रो० ।

११. पसाधनं—सी०, स्या०, रो० ।

१२. महालतापसाधनेन—स्या० ।

१३. ०सकटसतानि—स्या०, ।

१४. ० कंसभोजनपूरानि पञ्च—स्या० ।

पत्तुण्वत्थकोसेय्यवत्थपूरानि^१ पञ्च^२, सप्पिपूरानि पञ्च, तेलपूरानि^३ पञ्च^३,
 सालितण्डुलपूरानि^४ पञ्च, नङ्गलफालादिउपकरणपूरानि पञ्चसकटसतानि
 अदासि^५ । एवं किरस्स अहोसि, “मम धीतु^६ गतद्वाने ‘असुकेन नाम मे
 अत्थो’ ति मा परस्स गेहद्वारं पहिणी” ति । तस्मा सब्बूपकरणानि
 दापेसि । एकेकस्मिं रथे सब्बालङ्कारपटिमण्डिता तिस्सो तिस्सो 5
 वण्णदासियो ठपेट्वा पञ्च रथसतानि अदासि । “एतं न्हापेन्तियो^७
 भोजेन्तियो अलङ्करोन्तियो विचरथा” ति दियड्डसहस्सपरिचारिकायो^८ B 250
 अदासि । अथस्स एतदहोसि, “मम धीतु गावो दस्सामी” ति । सो
 पुरिसे आणापेसि—“गच्छथ भणे, चूळवजस्स द्वारं विवरित्वा तीसु R. 396
 गावुत्तेसु तिस्सो भेरियो गहेत्वा तिद्वथ, पुथुलतो उसभमत्ते ठाने उभोसु 10
 पस्सेसु तिद्वथ, गावीनं ततो परं गन्तुं मा अदत्थ^९, एवं ठितकाले
 भेरिसञ्जं करेय्याथा” ति । ते तथा अकंसु । ते गावीनं वजतो
 निक्खमित्वा गावुतं गतकाले भेरिसञ्जं अकंसु, पुन अड्डयोजनं गतकाले^{१०}
 अकंसु । पुनपि^{११} तिगावुतं गतकाले भेरिसञ्जं^{१२} अकंसु^{१२}, पुथुलतो
 गमनञ्च निवारेसुं । एवं दीघतो तिगावुते, पुथुलतो उसभमत्ते ठाने 15
 गावियो अञ्जमञ्जं निघंसन्तियो अटंसु ।

महासेट्ठि—“मम धीतु एत्तका^{१३}गावो अलं, द्वारं पिदहथा”ति वज-
 द्वारं पिदहापेसि । द्वारस्मि पिदहिते^{१४}विसाखाय पुञ्जबलेन^{१५}बलवगावो च

१. षट्ठवत्थ ०—सी०, रो०;
 सुत्तवत्थ ०—स्या० ।
 २. ० सकटसतानि—सी०, रो० ।
 ३-३. सी०, रो० नत्थि ।
 ४. फाणितपूरानि पञ्च ०—स्या० ।
 ५. सी०, रो० नत्थि ।
 ६. धीतुया—सी०; धीताय—स्या०, रो० ।
 ७. नहातेन्तियो—सी०, स्या० ।
 ८. दियड्डसहस्सपरिचारिका—सी०, रो० ।
 ९. ददित्था ति—रो०; दियित्था ति—
 १०. ० भेरिसञ्जं—स्या० ।
 सी०; देय—स्या० ।
 ११. पुन—सी०, स्या०, रो० ।
 १२-१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
 १३. एत्तिका—रो० ।
 १४. पिहिते—सी०, रो० ।
 १५. पुञ्जफलेन—सी०, स्या०, रो० ।

- धेनुयो च उप्पतित्वा उप्पतित्वा^१ निक्खमिंसु । ममुस्सानं वारेन्तानं^२ वारे-
न्तानमेव^३ सट्ठिसहस्साबलवगावो च सट्ठिसहस्सा धेनुयो च निक्खन्ता, तत्तका^४
बलववच्छा तासं धेनूनां उसभा उप्पतित्वा^५ अनुबन्धा^६ अहेसुं । किस्स^७
पन^८ निस्सन्देन एवं गावो गताति ? निवारेन्तानं निवारेन्तानं दिन्न-
५ दानस्स^९ । सा किर कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले किकिस्स रञ्जो सत्तन्नं
धीतानं कनिट्ठा सङ्खदासी नाम हुत्वा वीसतिया भिक्खुसहस्सानं
P. 397 पञ्चगोरसदानं ददमाना थेरानञ्च^{१०} दहरानञ्च सामणेरानञ्च पत्तं^{११}
पिदहित्वा, “अलं अलं” ति निवारेन्तानम्पि^{१२}, “इदं मधुरं, इदं मनापं”
ति अदासि । एवं तस्स निस्सन्देन^{१३} वारियमाना पि गावो निक्खमिंसु ।
१० सेट्ठिना एत्तकस्स धनस्स दिन्नकाले सेट्ठिभरिया आह—“तुम्हेहि मय्हं
धीतु सब्बं संविदहितं, वेय्यावच्चकरा पन दासदासियो न संविदहिता,
किं कारणा” ति ? “मम धीतरि ससिनेहनिस्सिनेहानं जाननत्थं । अहं
हि ताय सट्ठि अगच्छमानके गीवाय^{१४} गहेत्वा न^{१५} पहिणामि, यानं
आरुह्य गमनकालेयेव^{१६} एताय सट्ठि गन्तुकामा गच्छन्तु, मा अगन्तु-
१५ कामाति वक्खामी” ति आह^{१७} ।

- अथ, “स्वे मम धीता गमिस्सती” ति गब्भे निसिन्नो धीतरं
समीपे निसीदापेत्वा—“अम्म, पतिकुले वसन्तिया नाम इमञ्च इमञ्च^{१८}
B. 251 आचारं रक्खितुं वट्ठती” ति ओवादमदासि । अयम्पि मिगारसेट्ठि
अनन्तरगब्भे निसिन्नो^{१९} धनञ्जयसेट्ठिनो ओवादं अस्सोसि । सोपि सेट्ठि
२० धीतरं एवं ओवदि—

१. स्या० नत्थि ।
२. निवारेन्तानमेव—स्या० ।
३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
७-७ कस्स—सी०, रो० ।
९. सी०, स्या, रो० नत्थि ।
११. वारेन्तानम्पि—रो०, सी० ।
१३. गीवायं—स्या० ।
१५. ० एवं पन—सी०, रो० ।
१७. सी०, रो० नत्थि ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
४. तत्त—सी०, रो० ।
६. सी०, रो० नत्थि ।
८. ० फलेन—स्या० ।
१०. हत्थं—सी०, रो० ।
१२. ० ता—स्या० ।
१४. नो—सी०, रो० ।
१६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
१८. ० पन—रो० ।

“अम्म, ससुरकुले वसन्तिया नाम अन्तोअग्गि बहि न नीहरितब्बो, बहिअग्गि अन्तो न पवेसेतब्बो, ददन्तस्सेव दातब्बं, अददन्तस्स न दातब्बं, ददन्तस्सापि अददन्तस्सापि दातब्बं, सुखं निसीदितब्बं, सुखं भुञ्जितब्बं, सुखं निपज्जितब्बं, अग्गि परिचरितब्बो, अन्तोदेवता नमस्सितब्बा’ ति ।

R. 398

5

इमं दसविधं ओवादं दत्वा पुनदिवसे सब्बा सेनियो सन्निपातेत्वा राजसेनाय मज्झे अट्ट कुटुम्बिके पाटिभोगे गहेत्वा—“सचे मे गतट्टाने धीतु दोसो उप्पज्जति, तुम्हेहि सोधेतब्बो” ति वत्वा, नवकोटि-अग्घनकेन महालतापसाधनेन धीतरं पसाधेत्वा न्हानचुण्णमूलकं^१ चतुपण्णासकोटिधनं दत्वा यानं आरोपेत्वा साकेतस्स सामन्ता अत्तनो सन्तकेसु अनुराधपुरमत्तेसु^२ चुद्दससु भत्तगामेसु भेरि^३ चरापेसि—“मम धीतरा सद्धिं गन्तुकामा गच्छन्तु” ति । ते सद्दं सुत्वा व, “अम्हाकं अय्याय गमनकाले किं अम्हाकं इधा” ति चुद्दस गामका^४ किञ्चि^५ असेसेत्वा निक्खमिंसु । धनञ्जयसेट्ठिपि रञ्जो च मिगारसेट्ठिनो च सक्कारं कत्वा थोकं अनुगन्त्वा तेहि सद्धिं धीतरं उय्योजेसि ।

15

मिगारसेट्ठि पि^६ सब्बपच्छतो यानके निसीदित्वा गच्छन्तो बलकायं दिस्वा—“के नामेते” ति पुच्छि । “सुणिसाय वो वेय्यावच्चकरा दासिदासा” ति । “एत्तके को पोसेस्सति, पोथेत्वा ते^७ पलापेथ, अपलायन्ते इतो दण्डं^८ करोथा” ति । विसाखा पन—“अपेथ, मा वारेथ, बलमेव बलस्स भत्तं दस्सती^९” ति आह । सेट्ठि एवं वुत्तेपि—
“अम्म, नत्थि अम्हाकं एतेहि अत्थो, को एते पोसेस्सती” ति लेड्डुदण्डादीहि पोथेत्वा पलापेत्वा सेसके, “अलं अम्हाकं एत्तकेही” ति गहेत्वा पायासि । अथ विसाखा सावत्थिनगरद्वारं सम्पत्तकाले चिन्तेसि,

20

R. 399

१. न्हान ० सी०, स्या० ।

२. आणं—सी०, रो० ।

३. कञ्चि—स्या० ।

४. ने—सी०, रो० ।

५. अस्सती—सी० ।

२. अनुराधपुरमत्तेसु—सी० ।

४. ० गामा—स्या०, रो० ।

६. मिगारसेट्ठि—सी०, स्या०, रो० ।

८. सी०, रो० नत्थि; निक्खड्ढथाति—स्या० ।

- B. 252 “पटिच्छन्नयानस्मि नु खो निसीदित्वा पविसिस्सामि, उदाहु रथे ठत्वा”
ति । अथस्सा एतदहोसि, “पटिच्छन्नयानेन मे पविसन्तिया महालता-
पसाधनस्स विसेसो न पञ्चायिस्सती” ति । सा सकलनगरस्स अत्तानं
दस्सेन्ती रथे ठत्वा नगरं पाविसि । सावत्थिवासिनो विसाखाय सम्पत्तिं
5 दिस्वा—“एसा किर विसाखा नाम, एवरूपा अयं सम्पत्ति एतिस्साव
अनुच्छविका” ति आहंसु । इति सा महासम्पत्तिया सेट्ठिनो गेहं
पाविसि । गतदिवसे^१ चस्सा^२ सकलनगरवासिनो, “अम्हाकं धनञ्जयसेट्ठि
अत्तनो नगरं सम्पत्तानं महासक्कारं अकासी” ति यथासत्ति^३ यथाबलं
पण्णाकारं पहिण्सु । विसाखा पहितपहितं पण्णाकारं तस्मिंयेव नगरे
10 अञ्जमञ्जेसु कुलेसु सब्बत्थकमेव दापेसि । इति सा, “इदं मय्हं मातु
देथ, इदं मय्हं पितु देथ, इदं मय्हं भातु देथ, इदं मय्हं भगिनिया
देथा” ति तेसं तेसं वयानुरूपं पियवचनं वत्वा पण्णाकारं पेसेन्ती
सकलनगरवासिनो आतके विय अकासि । अथस्सा रत्तिभागसमनन्तरे
आजञ्जवळ्ळायाय गम्भवुट्ठानं अहोसि । सा दासीहि^४ दण्डदीपिका^५
R. 400 15 गहापेत्वा तत्थ गन्त्वा वळ्ळवं उण्होदकेन न्हापेत्वा^६ तेलेन मक्खापेत्वा
अत्तनो वसनट्ठानमेव अगमासि ।

- मिगारसेट्ठिपि^७ पुत्तस्स आवाहमङ्गलं करोन्तो धुरविहारे वसन्तम्पि
तथागतं अमनसिकरित्वा दीघरत्तं नग्गसमणकेसु^८ पतिट्ठितेन पेमेन
चोदियमानो, “मय्हं अय्यानम्पि सक्कारं करिस्सामी” ति एकदिवसं
20 अनेकसतेसु नवभाजनेसु निरुदकपायासं पचापेत्वा पञ्चसते अचेलके
निमन्तापेत्वा अन्तोगेहं^९ पवेसेत्वा—“आगच्छतु मे सुणिसा, अरहन्ते
वन्दतु” ति विसाखाय सासनं पहिणि । सा, “अरहन्तो” ति वचनं
सुत्वा सोतापन्ना अरियसाविका हट्ठतुट्ठा हुत्वा तेसं भोजनट्ठानं आगन्त्वा

१. आगतदिवसे—स्या० ।

२. एव अस्सा—सी०, रो० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. ० सट्ठि—सी०, रो० ।

५. दण्डदीपिके—रो; दण्डदीपके—स्या०, सी० ।

६. नहापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

७. मिगारसेट्ठि—सी०, स्या०, रो० ।

८. नग्गसमणकेसु—स्या०, रो० ।

९. अत्तनो गेहं—सी०, रो० ।

ते ओलोकित्वा, “एवरूपा हिरोत्तप्पविरहिता^१ अरहन्ता नाम न होन्ति,
कस्मा मं ससुरो पक्कोसापेसी” ति—“धी^२ धी” ति^३ सेट्ठि गरहित्वा
अत्तनो वसनट्टानमेव गता । अचेलका तं दिस्वा सब्बे एकप्पहारेनेव सेट्ठि
गरहिंसु—“किं त्वं गहपति, अञ्जं नालत्थ, समणस्स गोतमस्स साविकं
महाकाळकणिं इध पवेसेसि, वेगेन नं इमस्मा गेहा निक्कट्ठापेही” ति । 5
सो, “न सक्का मया इमेसं वचनमत्तेनेव निक्कट्ठापेतुं, महाकुलस्स सा
धीता” ति चिन्तेत्वा—“अय्या, दहरा नाम जानित्वा वा अजानित्वा
वा करेय्युं, तुम्हे तुण्ही होथा” ति ते उय्योजेत्वा सयं महारहे आसने
निसीदित्वा सुवण्णपातियं निरुदकं^४ मधुपायासं परिभुञ्जि । B. 253

तस्मिं समये एको पिण्डपातिकत्थेरो पिण्डाय चरन्तो तं निवेसनं 10 R. 401
पाविसि । विसाखा ससुरं बीजयमाना^५ ठिता तं दिस्वा, “ससुरस्स
आचिक्खितुं अयुत्तं” ति यथा सो थेरं पस्सति, एवं अपगन्त्वा
अट्ठासि । सो पन बालो थेरं दिस्वा पि^६ अपस्सन्तो विय हुत्वा
अधोमुखो भुञ्जते व । विसाखा, “थेरं दिस्वापि मे ससुरो सञ्जं न
करोती” ति अत्वा—“अतिच्छथ भन्ते, मय्हं ससुरो पुराणं खादती” 15
ति आह । सो निगण्ठेहि कथितकाले अधिवासेत्वा पि “पुराणं खादती”
ति वुत्तक्खणेयेव हत्थं अपनेत्वा—“इमं पायासं इतो नीहरथ, एतं,
इमस्मा गेहा निक्कट्ठथ, अयं^७ मं एवरूपे^८ मङ्गलकाले असुचिखादकं
नाम करोती” ति आह । तस्मिं खो पन निवेसने सब्बेपि दासकम्म-
करा विसाखाय सन्तकाव^९ को नं हत्थे वा पादे वा गणिहस्सति, मुखेन 20
कथेतुं समत्थो पि नत्थि । विसाखा ससुरस्स कथं सुत्वा आह—
“तात, न एत्तकेनेव मयं निक्खमाम, नाहं तुम्हे हि उदकतित्थतो
कुम्भदासी विय आनीता, धरमानकमातापितूनं धीतरो नाम न एत्तकेनेव

१. हिरोत्तप्पवज्जिता—सी० ।

२-२. स्था०, रो० नत्थि ।

३. अप्पोदकं—सी०, स्या०, रो० ।

४. बीजमाना—स्या०, रो० ।

५. दिस्वा—स्या० ।

६. ० खो—सी०, रो० ।

७. एवरूपं—सी०, रो० ।

८. ० उपगन्तुं न विसहन्ति—स्या० ।

- निक्खमन्ति, एतेनेव मे कारणेन पिता इधागमनकाले अट्ठ कुटुम्बिके पक्कोसापेत्वा, 'सचे मे धीतु दोसो उप्पज्जति, सोधेय्याथा' ति वत्वा मं तेसं हत्थे ठपेसि, ते पक्कोसापेत्वा मय्हं दोसादोसं सोधापेथा' ति । सेट्ठि, "कल्याणं एसा कथेती" ति अट्ठ कुटुम्बिके पक्कोसा-
- R. 402 5 पेत्वा—"अयं दारिका मज्झलकाले निसीदित्वा सुवण्णपातियं निरुदक-पायासं परिभुज्जन्तं मं, "असुचिखादको' ति वदती" ति आह, इमिस्सा दोसं आरोपेत्वा इमं गेहतो? निक्कड्ढथा" ति । "एवं किर अम्मा" ति । "नाहं एवं वदामि, एकस्मिं पन पिण्डपातिकत्थेरे घर-द्वारे ठिते ससुरो मे अप्पोदकं मधुपायासं परिभुज्जन्तो तं^२ न मनसि करोति, अहं "मय्हं ससुरो इमस्मि अत्तभावे पुज्जं न करोति, पुराण-पुज्जमेव खादती" ति चिन्तेत्वा, "अतिच्छथ भन्ते, मय्हं ससुरो पुराणं खादती" ति अवचं; एत्थ मे को दोसो' ति ? "अय्य, इध दोसो नत्थि, अम्हाकं धीता युत्तं कथेति, त्वं^३ कस्मा कुज्झसी" ति । "अय्या, एस ताव दोसो मा होतु, अयं पन एकदिवसं मज्झिमयामे दासीपरि-
- B. 254 15 वृत्ता^४ पच्छागेहं अगमासी" ति । "एवं किर अम्मा" ति । "ताता, नाहं अज्जेन कारणेन गता, इमस्मिं पन गेहे आजानेय्यवळ्ढवाय^५ विजाताय सज्जम्पि अक्त्वा निसीदितुं नाम अयुत्तं" ति दण्डदीपिका गाहापेत्वा उण्होदकादीनिपि^६ गाहापेत्वा दासीहि सद्धिं गन्त्वा वळ्ढवाय विजातपरिहारं कारापेसि, एत्थ^७ मे को दोसो^८" ति ? "अय्य, इध^९ दोसो नत्थि^९, अम्हाकं धीता तव गेहे दासीहिपि अकत्तब्बयुत्तकं^९ कम्मं करोति, त्वं किं एत्थ दोसं पस्ससी" ति । "अय्या, इधापि ताव दोसो मा होतु, इमिस्सा पन पिता इधागमनकाले इमं ओवदन्ती

१. इतो—सी०, स्या०, रो० ।

३. तं—सी०, रो० नत्थि ।

४. आजानिय्य ०—स्या०, रो० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८-८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. रो०, सी० नत्थि ।

५. दासीदासपरिवृता—रो; दासदासीहि परिवृता—स्या० ।

७-७. सी०, रो० नत्थि ।

९. अकत्तब्बं—सी०, रो०;

अकत्तब्बकं—स्या० ।

गुह्ये पटिच्छन्ने दस ओवादे अदासि, तेसं अत्थं न जानामि, तेसं मे अत्थं कथेतु । इमिस्सा पन पिता “अन्तोअग्गि बहि न नीहरितब्बो” ति आह, सक्का नु खो अम्हेहि उभतो पटिविस्सकगेहानं अग्गिं अदत्वा वसितु” ति । एवं किर अम्मा” ति । “ताता, मय्हं पिता न एतं सन्धाय कथेसि । इदं पन सन्धाय कथेसि—

R. 403

5

“अम्म तव सस्सुससुरसामिकानं अगुणं दिस्वा बहि तस्मिं तस्मिं गेहे ठत्वा मा कथेसि । एवरूपो हि अग्गिसदिसो अग्गि नाम नत्थी” ति ।

“अय्या, एतं ताव एवं होतु, इमिस्सा पन पिता “बाहिरतो अग्गि न अन्तो पवेसेतब्बो” ति आह, किं सक्का अम्हेहि अन्तो अग्गिम्हि निब्बुते बाहिरतो अग्गिं अनाहरितु” ति । “एवं किर अम्मा” ति ? “ताता, मय्हं पिता न एतं सन्धाय कथेसि, इदं पन सन्धाय कथेसि—“सचे^१ पटिविस्सकगेहेसु इत्थियो वा पुरिसा वा सस्सुस-सुरसामिकानं अगुणं कथेन्ति, तेहि कथितं आहरित्वा “असुको नाम तुम्हाकं एवञ्च अगुणं कथेती” ति पुन मा कथेय्यासि” । एतेन हि अग्गिना सदिसो अग्गि नाम नत्थी” ति । एवं इमस्मिम्पि कारणे सा निद्दोसाव अहोसि । यथा च एत्थ, एवं सेसेसुपि । तेसु पन अयमधिप्पायो—यम्पि हि तस्सा पितरा “ये ददन्ति, तेसं येव दातब्बं” ति वुत्तं । तं “याचितकं^२ उपकरणं गहेत्वा ये^३ पटिदेन्ति, तेसञ्जेव दातब्बं” ति सन्धाय वुत्तं ।

20

“ये न देन्ति, तेसं न दातब्बं” ति^४ इदम्पि ये याचितकं गहेत्वा न पटिदेन्ति, तेसं न दातब्बं ति सन्धाय वुत्तं ।

“ददन्तस्सापि अददन्तस्सापि दातब्बं” ति इदं पन दलिद्देसु जातिमित्तेसु सम्पत्तेसु ते पटिदातुं सक्कोन्तु वा मा वा, तेसं^५ दातुमेव वट्टती ति सन्धाय वुत्तं ।

B. 255
R. 404

25

१. ० पि—सी०; ० ते—स्या० ।

२. याचितं—स्या, रो० ।

३. ये व—रो० ।

४. पि—रो० ।

५. सी०, रो० नत्थि ।

“सुखं निसीदितब्बं” ति इदम्पि सस्सुससुरसामिके दिस्वा वुट्ठातब्बट्ठाने निसीदितुं न वट्ठती ति सन्धाय वुत्तं ।

“सुखं भुज्जितब्बं” ति इदं पन सस्सुससुरसामिकेहि पुरेतरं अभुज्जित्वा ते परिवसित्वा सब्बेहि लद्धालद्धं अत्वा पच्छा सयं
5 भुज्जितुं वट्ठती ति सन्धाय वुत्तं ।

“सुखं निपज्जितब्बं” ति इदम्पि सस्सुससुरसामिकेहि पुरेतरं सयनं आरुह्य न निपज्जितब्बं, तेसं कत्तब्बयुत्तकं वत्तपटिवत्तं कत्वा पच्छा सयं निपज्जितुं युत्तन्ति सन्धाय वुत्तं ।

“अग्गि परिचरितब्बो” ति इदं पन सस्सुम्पि ससुरम्पि सामिकम्पि
10 अग्गिक्खन्धं विय उरगराजानं विय च कत्वा पस्सितुं वट्ठती ति सन्धाय वुत्तं ।

“अन्तोदेवता नमस्सितब्बा” ति इदम्पि^१ सस्सु^२ च ससुरञ्च सामिकञ्च देवता^३ विय कत्वा दट्ठं वट्ठती ति सन्धाय वुत्तं” । एवं सेट्ठि इमेसं दसओवादानं अत्थं सुत्वा पटिवचनं अपस्सन्तो अधोमुखो
15 निसीदि ।

अथ नं कुटुम्बिका—“किं सेट्ठि अज्जोपि अम्हाकं धीतु दोसो अत्थी” ति पुच्छिस्सु । “नत्थि अय्या” ति । “अथ कस्मा नं निद्दोसं अकारणेन गेहा निक्कट्ठापेसी” ति ? एवं वुत्ते विसाखा आह—
“ताता, किञ्चापि मय्हं ससुरस्स वचनेन पठमेव गमनं न युत्तं, पिता पन
20 मे आगमनकाले मम दोससोधनत्थाय^३ मं तुम्हाकं हत्थे ठपेसि, तुम्हेहि च मे निद्दोसभावो आतो, इदानि च मय्हं गन्तुं युत्तं” ति, दासिदासे—“यानादीहि सज्जापेथा” ति आणापेसि । अथ नं सेट्ठि^४ कुटुम्बिके गहेत्वा—“अम्म, मया अजानित्वाव कथितं, खमाहि मे” ति आह । “तात, तुम्हाकं खमितब्बं ताव खमामि,
25 अहं पन बुद्धसासने अवेच्चप्पसन्नस्स कुलस्स धीता, न मयं विना

R. 405

१. इदं—सी०, रो० ।

३. दोसादोस ० —सी०, रो० ।

२. देवतं—स्या०, रो० ।

४. ० ते—सी०, स्या०, रो० ।

भिक्षुसङ्घेन वत्ताम, सचे मम रुचिया भिक्षुसङ्घं पटिजग्गतुं लभामि, वसिस्सामी' ति । “अम्म, त्वं यथारुचिया^१ तव समणे पटिजग्गा” ति आह ।

विसाखा दसबलं निमन्तापेत्वा पुनदिवसे निवेसनं पवेसेसि । नग्गसम-
णापि सत्थु मिगारसेट्ठिनो गेहं गमनभावं सुत्वा गन्त्वा गेहं परिवारेत्वा 5
निसीदिसु । विसाखा दक्खिणोदकं दत्वा—“सब्बो सक्कारो पटियादित्तो,
ससुरो मे आगन्त्वा दसबलं परिविसत्तु” ति सासनं पेसेसि । अथ नं
गन्तुकामं^२ आजीवका—“मा खो त्वं गहपति समणस्स गोतमस्स
सन्तिकं गच्छा” ति निवारेसुं । सो—“सुण्हा मे सयमेव परिविसत्तु”
ति सासनं^३ पहिणि । सा बुद्धप्पमुखं भिक्षुसङ्घं परिविसित्वा निट्ठिते 10
भत्तकिच्चे पुन सासनं पेसेसि—“ससुरो मे आगन्त्वा धम्मकथं सुणातु”
ति । अथ नं, “इदानी अगमनं नाम अतिविय अयुत्तं” ति धम्मं
सोतुकामताय गच्छन्तं पुन ते आहंसु—“तेन हि समणस्स गोतमस्स
धम्मं सुणन्तो बहिसाणिया निसीदित्वा सुणाही” ति । पुरेतरमेवस्स
गन्त्वा साणिं परिविखपिसु । सो गन्त्वा बहिसाणियं निसीदि । 15
सत्था—“त्वं बहिसाणियं वा निसीद, परकुट्ठे वा परसेले वा
परचक्कवाळे वा पन निसीद, अहं बुद्धो नाम सक्कोमि तं मम सद्दं
सावेत्तु” ति महाजम्बुं खन्धे गहेत्वा चालेन्तो विय अमतवस्सं
वस्सेन्तो विय च धम्मं देसेत्तुं अनुपुब्बि^४ कथं आरभि । R. 406

सम्मासम्बुद्धे च^५ पन धम्मं देसेन्ते पुरतो ठिता पि पच्छतो 20
ठिता पि चक्कवाळसत्तं चक्कवाळसहस्सं अतिक्कमित्वा ठिता पि
अकनिट्ठभवने ठिता पि, “सत्था ममज्जेव^६ ओलोकेति, मय्हमेव धम्मं
देसेती” ति वदन्ति । सत्था हि तं तं ओलोकेन्तो विय तेन तेन सद्धिं
सल्लपन्तो विय च अहोसि^७ । चन्दसमा^८ किर बुद्धा । यथा चन्दो

१. यथारुचिकं—सी० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. स्या० नत्थि ।

७. होति—सी०, स्या०, रो० ।

२. आगन्तुकामं—सी०, स्या०, रो० ।

४. आनुपुब्बि—सी० ।

६. मज्जेव—सी०, स्या०, रो० ।

८. चन्दूपमा—स्या० ।

गगनमज्झे ठितो, “मय्हं उपरि चन्दो, मय्हं उपरि चन्दो” ति
 सब्बसत्तानं खायति, एवमेव यत्थ कत्थचि ठितानं अभिमुखे ठिता
 विय खायन्ति । इदं किर तेसं अलङ्कृतसीसं द्विन्दित्वा अज्जित-
 अवखीनि उप्पाटेत्वा हृदयमंसं उप्पाटेत्वा^१ परस्स दासत्थाय जालि-
 ६ सदिसे पुत्ते कण्हाजिनासादिसा धीतरो मदीसदिसा पजापतियो
 परिच्चजित्वा दिन्नदानस्स फलं । मिगारसेट्ठिपि खो^२ तथागते^३
 धम्मदेसनं^४ विनिवत्तेन्ते^५ बहिसाणियं निसिन्नोव सहस्सनयपटिमण्डिते
 सोतापत्तिफले पतिट्ठाय अचलाय सद्धाय समन्नागतो तीसु रतनेसु
 निक्कल्लो हुत्वा साणिकण्णं उक्खिपित्वा आगन्त्वा^६ सुण्हाय थनं
 B. 257 10 मुखेन गहेत्वा—“त्वं मे अज्जतो पट्ठाय माता” ति, तं मातुट्ठाने^६
 R. 407 ठपेसि । ततो पट्ठाय मिगारमाता नाम जाता । पच्छाभागे पुत्तं
 लभित्वा पि मिगारोतिस्स नाममकासि ।

महासेट्ठि सुण्हाय थनं विस्सज्जेत्वा गन्त्वा भगवतो द्वीसु पादेसु
 सिरसा^७ निपतित्वा^८ पादे पाणीहि च परिसम्बाहन्तो मुखेन च
 15 परिचुम्बन्तो^९—“मिगारो अहं भन्ते^९, मिगारो अहं भन्ते” ति
 तिक्खत्तुं नामं सावेत्वा—“अहं भन्ते, एत्तकं कालं यत्थ नाम दिन्नं
 महप्फलं ति न जानामि, इदानीं च मे सुणिसं निस्साय जातं,
 सब्बा अपायदुक्खा मुत्तोम्हि, सुणिसा मे इमं गेहं आगच्छन्ती मम
 अत्थाय हिताय सुखाय आगता” ति वत्वा इमं गाथमाह—

20 “सोहं अज्ज पजानामि, यत्थ दिन्नं महप्फलं ।
 अत्थाय वत मे भट्ठा, सुणिसा घरमागता” ति ॥

विसाखा पुनदिवसत्थायपि सत्थारं निमन्तेसि । अथस्स पुनदिवसे
 पि सस्सु सोतापत्तिफलं पत्ता । ततो पट्ठाय तं गेहं सासनस्स विवट्ठारं

१. उव्वत्तेत्वा—सी०, रो० ।	२. स्या०, रो० नत्थि ।
३-३. तथागतस्स देसनं—सी०, रो० ।	४. विनिवट्ठेन्तो—सी०, रो० ।
५. गन्त्वा—सी०, रो० ।	६. मातिट्ठाने—सी०, रो० ।
७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	८. पतित्वा—स्या०, रो० ।
९-९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	

अहोसि । ततो सेट्ठि चिन्तेसि, “बहूपकारा मे सुणिसा पसत्ताकारमस्सा^१
करिस्सामि, एतिस्सा^२ भारियं पसाधनं निच्चकालं पसाधेतुं न सक्का,
सल्लहुकमस्सा दिवा च रत्तो च सब्बइरियापथेसु पसाधनयोग्गं पसाधनं
कारेस्सामी” ति सतसहस्सगघनकं घनमट्ठकं नाम पसाधनं कारेत्वा
तस्मिं निट्ठिते बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा सक्कच्चं भोजेत्वा 5
विसाखं सोळसहि गन्धोदकघटेहि न्हापेत्वा^३ सत्थु सम्मुखे ठपेत्वा
पसाधेत्वा सत्थारं वन्दापेसि । सत्था अनुमोदनं कत्वा विहारमेव गतो । R. 408
विसाखा पि ततो पट्ठाया दानादीनि पुञ्ञानि करोन्ती सत्थु सन्तिका
अट्ठ वरे लभित्वा गगनतले चन्दलेखा विय पञ्ञायमाना पुत्तधीताहि
वुड्ढिं पापुणि । तस्सा किर दस पुत्ता दस धीतरो च अहेसुं । तेसु 10
एकेकस्स दस दस पुत्ता दस दस धीतरो अहेसुं । तेसु तेसुपि
एकेकस्स दस दस पुत्ता^४ दस^५ दस^५ धीतरो चाति एवमस्सा पुत्तनत्त-
पनत्तसन्तानवसेन पवत्तानि बीसाधिकानि चत्तारि सतानि अट्ठ च
पाणसहस्सानि अहेसुं^६ । तेनाहु पोराना—

“विसाखा वीसति पुत्ता, नत्ता च चतुरो सता ।

15 B. 258

पनत्ता अट्ठसहस्सा, जम्बुदीपे सुपाकटा” ति^६ ॥

आयु^७ वीसवस्ससतं अहोसि^८, सीसे एकम्पि पलितं नाम नाहोसि,
निच्चं सोळसवस्सुद्देसिका विय अहोसि । तं पुत्तनत्तपनत्तपरिवारं
विहारंगच्छन्तिं दिस्वा, “कतमा एत्थ विसाखा” ति परिपुच्छितारो^९
होन्ति । ये नं^{१०} गच्छन्ति^{१०} पस्सन्ति, “इदानि थोकं गच्छतु, गच्छमा- 20
नाव नो अय्या सोभती” ति चिन्तेन्ति । ये नं^{११} ठितं निसिन्नं निपन्नं
पस्सन्ति, “इदानि थोकं निपज्जतु, निपन्नाव नो अय्या सोभती” ति

१. पण्णाकारमस्सा—स्या०, रो० ।

२. ० हि—रो० ।

३. नहापेत्वा—सी०, स्या० ।

४. ० च—सी०, स्या०, रो० ।

५-५ सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६-६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७. सयं—सी०, स्या०, रो० ।

८. अट्ठासि—सी०, स्या०, रो० ।

९. ० न—सी०, रो० ।

१०-१०. गच्छन्ति—सी०, रो० ।

११. सी०, रो० नत्थि ।

R. 409

चिन्तेन्ति । इति सा चतूसु इरियापथेसु असुकइरियापथेन^१ नाम न सोभती ति वत्तब्बा न होति^२ । पञ्चन्नं खो पन हत्थीनं बलं^३ धारेति । राजा, “विसाखा किर पञ्चन्नं हत्थीनं बलं^३ धारेती” ति सुत्वा तस्सा विहारं गन्त्वा धम्मं सुत्वा आगमनवेलय थामं वीमंसितु-
 5 कामो हत्थिं विस्सज्जापेसि, सो सोण्डं उक्खिपित्वा विसाखाभिमुखो अगमासि । तस्सा परिवारित्थियो पञ्चसता एकच्चा पलायिंसु, एकच्चा न^४ परिस्सज्जित्वा^५, “किं इदं” ति वुत्ते, “राजा किर ते अय्ये बलं वीमंसितुकामो हत्थिं विस्सज्जापेसी” ति वदिसु । विसाखा इमं दिस्वा, “किं पलायितेन, कथं नु खो तं गण्हिस्सामी” ति चिन्तेत्वा, “सचे तं^६
 10 दळ्हं गण्हिस्सामि, विनस्सेय्या” ति द्वीहि अङ्गुलीहि सोण्डाय गहेत्वा पटिपणामेसि । हत्थी अत्तानं सन्धारेत्वा ठातुं नासक्खि, राजङ्गणे उक्कुटिको हुत्वा पहितो । महाजनो साधुकारं अदासि । सा पि सपरिवारा सोत्थिना गेहं अगमासि ।

R. 410

तेन खो पन समयेन सावत्थियं विसाखा मिगारमाता बहुपुत्ता
 15 होति बहूनत्ता अरोगपुत्ता अरोगनत्ता अभिमङ्गलसम्मता^७, तावतकेसु पुत्तनत्तेसु^८ एकोपि अन्तरामरणं पत्तो नाम नाहोसि । सावत्थि-वासिनो मङ्गलेसु छणेसु विसाखं पठमं निमन्तेत्वा भोजेन्ति । अथेकस्मिं उस्सवदिवसे महाजने मण्डितपसाधिते धम्मस्सवनाय^९ विहारं गच्छन्ते
 20 विसाखा पि निमन्ति तट्टाने भुञ्जित्वा महालतापसाधनं पसाधेत्वा महाजनेन सद्धिं विहारं गन्त्वा आभरणानि ओभुञ्चित्वा^{१०} उत्तरासङ्गेन^{११} भण्डिकं बन्धित्वा^{१२} दासिया अदासि । यं सन्धाय वुत्तं—

१. असुकइरियापथे—स्या०;

२. अहोसि—सी०, रो० ।

असुकइरियापथेसु—सी०, रो० नत्थि । ३-३. थामं—सी०, स्या०, रो० ।

४. नं—स्या०, रो० ।

५. अपरिचजित्वा—स्या० ।

६. नं—सी० ।

७. ० व—रो० ।

८. पुत्तनत्तसहस्सेसु—सी, स्या०, रो० ।

९. धम्मसवनाय—सी०, रो०;

१०. भुञ्चित्वा—सी०, स्या०, रो०;

एवं सबवत्थ ।

एवं सबवत्थ ।

११-११. सी०, स्या० रो० नत्थि ।

“तेन खो पन समयेन सावत्थियं उस्सवो होति, मनुस्सा अलङ्कृतपटियत्ता आरामं गच्छन्ति, विसाखा पि मिगारमाता अलङ्कृत-पटियत्ता विहारं गच्छति । अथ खो विसाखा मिगारमाता आभरणानि ओमुञ्चित्वा उत्तरासङ्गेन^१ भण्डिकं बन्धित्वा दासिया अदासि, “हन्द जे इमं भण्डिकं गण्हाही” ति ।

5

सा किर विहारं गच्छन्ती चिन्तेसि^२, “एवरूपं महग्घं पसाधनं सीसे पटिमुक्कं याव पादपिट्ठिं अलङ्कारं^३ अलङ्कुरित्वा विहारं पविसितुं अयुत्तं” ति न^४ ओमुञ्चित्वा भण्डिकं कत्वा अत्तनो पुञ्जेनेव निब्बत्ताय पञ्चहत्थियामधराय दासिया हत्थे अदासि । सा एव किर^५ तं^६ गण्हितुं सककोति । तेन न^७ आह—“अम्म, इमं पसाधनं गण्ह, सत्थुसन्तिका निवत्तनकाले पसाधेस्सामि नं” ति । तं पन दत्वा घनमट्ठकं^८ पसाधनं पसाधेत्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा धम्मं अस्सोसि, धम्मस्सवनावसाने भगवन्तं वन्दित्वा उट्ठाय^९ पक्कामि । सापिस्सा दासी तं पसाधनं पमुट्ठा । धम्मं सुत्वा पन पक्कन्ताय परिसाय सचे किञ्चि पमुट्ठं होति, तं आनन्दत्थेरो पटिसामेति । इति सो तं^{१०} दिवसं महालतापसाधनं दिस्वा सत्थु आरोचेसि । “भन्ते, विसाखा पसाधनं पमुस्सित्वा गता” ति । “एकमन्तं^{११} ठपेहि आनन्दा” ति । थेरो तं उक्खिपित्वा सोपानपस्से लग्गेत्वा ठपेसि ।

10

15

R. 411

विसाखा पि सुप्पियाय सद्धि, “आगन्तुकगमिकगिलानादीनं कत्तब्बयुत्तकं जानिस्सामी” ति अन्तोविहारे विचरि । ता पन उपासिकायो अन्तोविहारे दिस्वा सप्पिमधुतेलादीहि अत्थिका पकतियाव दहरा च सामणेरा च थालकादीनि गहेत्वा उपसङ्कमन्ति । तस्मिम्प दिवसे

20

१. उत्तरासङ्गे—सी०, स्या०, रो० ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. अलङ्करणकं—सी०, रो० ।

४. तं—स्या० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. तं—सी०, स्या०, रो० ।

८. घनमट्ठ—सी०, रो० ।

९. ० आसना—स्या० ।

१०. एतं—रो० ।

११. एकमन्ते—स्या० ।

२३५. B

B. 260

R. 412

तथेव करिंसु । अथेकं गिलानं भिक्खुं दिस्वा सुप्पिया—“केनत्थो
 अय्यस्सा” ति पुच्छित्वा, “पटिच्छादनीयेना” ति वुत्ते, “होतु
 अय्य, पेसेस्सामी” ति दुतियदिवसे कप्पियमंसं^१ अलभन्ती अत्तनो
 ऊरुमंसेन कत्तब्बकिच्चं कत्वा पुन सत्थरि पसादेन पाकतिकसरीरा व
 5 अहोसि । विसाखा पि गिलाने च दहरे च सामणेरे च ओलोकेत्वा
 अञ्जेन द्वारेन निक्खमित्वा विहारुपचारे ठिता—“अम्म, पसाधनं
 आहर पसाधेस्सामी” ति आह । तस्मिं खणे सा दासी पमुस्सित्वा
 निक्खन्तभावं जत्वा—“अय्ये पमुट्ठाम्ही” ति आह । “तेन हि
 गत्त्वा गण्हित्वा एहि, सचे पन मय्हं अय्येन आनन्दत्थेरेन उक्खिपित्वा
 10 अञ्जस्मिं ठाने ठपितं होति, मा आहरेय्यासि, अय्यस्सेव तं^२ मया
 परिच्चत्तं” ति । जानाति किर सा “कुलमनुस्सानं^३ पमुट्ठभण्डकं थेरो
 पटिसामेती” ति । तस्मा एवमाह । थेरोपि तं दासिं दिस्वा व—
 “किमत्थं आगतासी” ति पुच्छित्वा, “अय्याय मे पसाधनं पमुस्सित्वा
 आगताम्ही” ति वुत्ते, “एतस्मिं मे सोपानपस्से ठपितं, गच्छ नं
 15 गण्हाही” ति आह । सा—“अय्य, तुम्हाकं हत्थेन आमट्ठभण्डकं मय्हं
 अय्याय अनाहारियं^४ कतं” ति वत्वा तुच्छहत्था व गत्त्वा, “किं
 अम्मा” ति विसाखाय पुट्ठा तमत्थं आरोचेसि । “अम्म, नाहं मम
 अय्येन आमट्ठभण्डं^५ पिलन्धिस्सामि, परिच्चत्तं मया । अय्यानं पन
 पटिजग्गतुं दुक्खं, तं विस्सज्जेत्वा कप्पियभण्डं उपनेस्सामि, गच्छ,
 20 तं^६ आहराही” ति । सा गत्त्वा आहरि । विसाखा तं अपिलन्धित्वा^७
 कम्मारे पक्कोसापेत्वा अग्घापेसि । तेहिं^८, “नव कोटियो अग्घति,
 हत्थकारापणियं^९ पनस्स सतसहस्सं” ति वुत्ते पसाधनं याने ठपापेत्वा^{१०}—
 “तेन हि तं^{११} विक्किण्णथा” ति आह । तत्तकं धनं दत्वा गण्हितुं न

१. कप्पियं—सी०, रो० ।

३. मनुस्सानं—स्या० ।

५. आमट्ठभण्डकं—सी०, स्या०, रो० ।

७. अपिलन्धित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

९. कारापणिकं—सी०, रो०;

कारापणियं—स्या० ।

२. रो० नत्थि ।

४. अनाहरणीयं—सी०, रो० ।

६. नं—रो० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

१०. ठपेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

११. नं—रो० ।

कोचि सखिस्सति । तञ्चिहं^१ पसाधनं पसाधेतुं अनुच्छविका इत्थियो^२
नाम^३ दुल्लभा । पठविमण्डलस्मि हि तिस्सो व इत्थियो महालता-
पसाधनं लभिसु विसाखा महाउपासिका, बन्धुलमल्लसेनापतिस्स भरिया
मल्लिका, बाराणसीसेट्ठिनो धीता ति ।

तस्मा विसाखा सयमेव तस्स मूलं दत्वा सतसहस्साधिका नव 5
कोटियो सकटे आरोपेत्वा विहारं नेत्वा सत्थारं वन्दित्वा—“भन्ते,
मय्हं अय्येन आनन्दत्थेरेन मम पसाधनं हत्थेन आमट्ठं, तेन आमट्ठ-
कालतो पट्ठाय न सक्का तं मया पिलन्धितुं । तं पन विस्सज्जेत्वा
कप्पियं उपनेस्सामी ति विक्किणापेन्ती अञ्जं तं^४ गण्हितुं समत्थं
अदिस्वा अहमेव तस्स मूलं गाहापेत्वा आगता, चतुसु पच्चयेसु 10
कतरपच्चयेन^५ उपनेस्सामि^६ भन्ते” ति । “पाचीनद्वारे सङ्घस्स
वसनट्ठानं कातुं ते युत्तं विसाखे” ति । “युत्तं भन्ते” ति । विसाखा
तुट्ठमानसा नवकोटीहि भूमिमेव गण्हि । अपराहि नवकोटीहि विहारं
कातुं आरभि ।

R. 413

अथेकदिवसं सत्था पच्चूससमये लोकं वोलोकेन्तो देवलोका 15
चवित्वा भद्दियनगरे सेट्ठिकुले निब्बत्तस्स भद्दियस्स नाम सेट्ठिपुत्तस्स
उपनिस्सयसम्पत्तिं दिस्वा अनाथपिण्डकस्स गेहे भत्तकिच्चं कत्वा B. 261
उत्तरद्वाराभिमुखो अहोसि । पकतिया हि सत्था विसाखाय गेहे
भिक्षुं गण्हित्वा दक्खिणद्वारेन निक्खमित्वा जेतवने वसति ।
अनाथपिण्डकस्स गेहे भिक्षुं गहेत्वा पाचीनद्वारेन निक्खमित्वा 20
पुब्बारामे वसति । उत्तरद्वारं सन्धाय गच्छन्तंयेव भगवन्तं दिस्वा,
“चारिकं पक्कमिस्सती” ति जानन्ति । विसाखा पि तं दिवसं, “सत्था
उत्तरद्वाराभिमुखो गतो” ति सुत्वा, वेगेन गन्त्वा वन्दित्वा आह—
“चारिकं गन्तुकामत्थ भन्ते” ति । “आम विसाखे” ति “भन्ते एत्तकं

१. तञ्च—रो०, सी० ।

२. इत्थी—सी० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. रो० नत्थि ।

५. कतरपच्चये—स्या०, रो० ।

६. उपनाममि—सी०, रो०; उपनेमि—
स्या० ।

- धनं परिच्चजित्वा तुम्हाकं विहारं कारेमि, निवत्तथ भन्ते” ति ।
 “अनिवत्तगमनं इदं विसाखे” ति । सा, “अद्धा^१ हेतुसम्पन्नं कच्चि
 पस्सिस्सति^२ भगवा” ति चिन्तेत्वा—“तेन हि भन्ते, मय्हं कताकत-
 विजाननकं एकं भिक्खुं निवत्तेत्वा गच्छथा” ति आह^३ । “यं^४
 R. 414 5 रुच्चसि^५, तस्स पत्तं गण्ह विसाखे” ति आह^६ । सा, “किञ्चापि
 आनन्दत्थेरं पियायति, महामोग्गल्लानत्थेरो इद्धिमा, एतं मे निस्साय
 कम्मं लहुं निप्फज्जिस्सती”^७ ति पन चिन्तेत्वा थेरस्स पत्तं गण्ह ।
 थेरो सत्थारं ओलोकेसि । सत्था—“तव परिवारे^८ पञ्चसते भिक्खू
 गहेत्वा निवत्त मोग्गल्लाना” ति आह । सो तथा अकासि । तस्सा-
 10 नुभावेन पञ्चाससट्ठियोजनानिपि रुक्खत्थाय च पासाणत्थाय च गता
 मनुस्सा महन्ते^९ महन्ते^९ रुक्खे च पासाणे च गहेत्वा तं दिवसमेव
 आगच्छन्ति, नेव सकटे रुक्खपासाणे आरोपेन्ता किलमन्ति, न अक्खो
 भिज्जति^{१०} । नचिरस्सेव द्वेभूमिकं पासादं करिंसु । हेट्ठाभूमियं पञ्च
 गब्भसतानि, उपरिभूमियं पञ्च गब्भसतानी ति गब्भसहस्सपटिमण्डितो
 15 पासादो अहोसि । अट्ठकरीसे परिसुद्धे भूमिभागे पासादं कारापेसि, ‘सुद्ध-
 पासादो पन न सोभती’ ति तं परिवारेत्वा पञ्च पधानवेत्तगेहसतानि पञ्च
 चूळपासादसतानि पञ्च दीघमाळकसतानि कारापेसि ।

अथ सत्था नवहि मासेहि चारिकं चरित्वा पुन सावत्थि
 अगमासि । विसाखायपि पासादे कम्मं नवहि^{११} मासेहि निट्ठितं ।
 R. 415 20 पासादकूटं धनकोट्टिमरत्तसुवण्णेनेव^{१२} सट्ठिउदकघटगण्हनकं कारापेसि^{१३} ।
 “सत्था जेतवनविहारं गच्छती” ति च^{१४} सुत्वा पच्चुग्गमनं कत्वा

१. ० एत्थ—रो० ।	२. पस्सति—सी०, स्या०, रो० ।
३. आरोचेसि—सी० ।	४-५. सी० नत्थि; यं रोचेसि—स्या०, रो० ।
५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	६. निप्फज्जिस्सती—सी०, स्या०, रो० ।
७. परिवारो—रो० ।	८. रो० नत्थि ।
९. महन्तमहन्ते—सी० ।	१०. अज्जति—सी०, स्या०, रो० ।
११. ० एव—सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	१२. धनकोट्टितट्ठं—म०; धमकोटिम०—
१३. कारेसि—सी०, स्या०, रो० ।	स्या० ।
१४. स्या० नत्थि ।	

सत्थारं अत्तनो विहारं नेत्वा पटिञ्जं गण्हि—“भन्ते, इमं चतुमासं भिक्खुसङ्घं गहेत्वा इधेव वसथ, पासादमहं करिस्सामी” ति सत्था अधिवासेसि । सा ततो पट्टाय बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स विहारे एव दानं देति । अथस्स एका सहायिका सतसहस्सगघनकं^१ एकं वत्थं आदाय आगन्त्वा—“सहायिके, अहं इमं वत्थं तव पासादे भूमत्थरण-
सङ्घेपेन अत्थरितुकामा, अत्थरणट्टानं मे आचिक्खथा’ ति आह ।
“साधु^२ सहायिके, सचे त्याहं ‘ओकासो नत्थी’ ति वक्खामि, त्वं ‘मे ओकासं अदातुकामा’ ति मज्झिस्ससि, सयमेव पासादस्स द्वे भूमियो गब्भसहस्सश्च ओलोकेत्वा अत्थरणट्टानं जानाही’ ति आह^३ । सा
सतसहस्सगघनकं वत्थं गहेत्वा तत्थ तत्थ^४ विचरन्ती ततो
अप्पतरमूलं वत्थं अदिस्वा, “नाहं इमस्मिं पासादे पुञ्जभागं लभामी”
ति दोमनस्सप्पत्ता एकस्मिं ठाने रोदन्ती अट्टासि । अथ नं आनन्दत्थेरो दिस्वा—“कस्मा रोदसी” ति पुच्छि । सा तमत्थं आरोचेसि । थेरो—“मा चिन्तयि, अहं ते अत्थरणट्टानं आचिक्ख-
स्सामी” ति वत्वा, “सोपानपादमूले^५ पादधोवनट्टाने इमं^६ पादपुञ्जकं
कत्वा अत्थराहि, भिक्खू पादे धोवित्वा पठमं एत्थ^७ पादं पुञ्छित्वा
अन्तो पविसिस्सन्ति, एवं ते महप्फलं भविस्सती” ति आह । विसाखाय
किरेतं असत्लक्खितट्टानं ।

B. 262

10

15

R. 416

विसाखा चत्तारो मासे अन्तोविहारे बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दानं अदासि, अवसानदिवसे^८ भिक्खुसङ्घस्स चीवरसाटके अदासि ।
सङ्घनवकेन लद्धचीवरसाटका सहस्सगघनका^९ होन्ति^{१०} । सब्बेसं^{११} पत्तानि पूरेत्वा भेसज्जं अदासि । दानपरिच्चागे नव कोटियो अगमंसु ।
इति विहारस्स भूमिगगहणे नव कोटियो, विहारस्स कारापने नव,

20

१. सहस्सगघनकं—सी०; सहस्सागघनिकं १०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

—सी०, स्या० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४-४. सोपाने—स्या०; सोपानपादधोवनन्तरे ५. तत्थ—स्या०, रो० ।

—रो० ।

६. ओसानदिवसे—सी०, स्या०, रो० ।

७-७. सहस्सं अग्विसु—सी०, स्या०, रो० । ८. ० पन—सी० ।

विहारमहे नवा ति सब्बा पि सत्तवीसति कोटियो सा^१ बुद्धसासने
परिच्चजि । इत्थिभावे^२ ठत्वा मिच्छादिट्टिकस्स गेहे वसमानाय
एवरूपो महापरिच्चागो नाम अञ्चिस्सा नत्थि । सा विहारमहस्स
निट्ठितदिवसे वड्डमानकच्छायाय पुत्तनत्तपनत्तपरिवुता^३ “यं^४ यं^५ मया
५ पुब्बे पत्थितं, सब्बमेव मत्थकं पत्तं” ति पासादं अनुपरियायन्ती^६ पञ्चहि
गाथाहि मधुरसद्देन^७ इमं उदानं उदानेसि—

“कदाहं पासादं रम्मं सुधामत्तिकलेपनं ।

विहारदानं दस्सामि, सङ्कप्पो मय्हं पूरितो ॥

B. 263

10

कदाहं मञ्चपीठञ्च, भिसिबिम्बोहनानि च ।

सेनासनभण्डं दस्सामि, सङ्कप्पो मय्हं पूरितो ॥

R. 417

कदाहं सलाकभत्तं, सुचिं मंसूपसेचनं ।

भोजनदानं दस्सामि, सङ्कप्पो मय्हं पूरितो ॥

कदाहं कासिकं वत्थं, खोमकप्पासिकानि च ।

चीवरदानं दस्सामि, सङ्कप्पो मय्हं पूरितो ॥

15

कदाहं सप्पिनवनीतं, मधुतेलञ्च फाणितं ।

भेसज्जदानं दस्सामि, सङ्कप्पो मय्हं पूरितो” ति ॥

भिक्षू तस्सा सद्दं सुत्वा सत्थु आरोचयिंसु—“भन्ते, अम्हेहि
एत्तके अद्धाने विसाखाय गायनं नाम न दिट्ठपुब्बं, सा अज्ज पुत्तनत्त-
पनत्तपरिवुता^९ गायमाना पासादं अनुपरियायति^८, किं नु ख्वस्सा^८ पित्तं
20 वा^{१०} कुपितं, उदाहु उम्मत्तिका जाता” ति । सत्था—“न भिक्षवे,
मय्हं धीता गायति, अत्तनो पनस्सा अज्झासयो परिपुण्णो, सा
‘पत्थितपत्थना मे मत्थकं पत्ता’ ति तुट्ठमानसा उदानं उदानेन्ती

१. स्या०, रो० नत्थि ।

२. पुत्तनत्तपरिवुता—स्या, रो०;

पुत्तनत्तपरिवुताय—सी० ।

६. मधुरस्सरेन—सी० ।

८. अनुपरियाति—रो० ।

९. चस्सा—सी० ।

२. इत्थत्तभावे—सी०, रो० ।

४-४. यं—रो०, सी० नत्थि ।

५. अनुपरिगच्छन्ती—सी०, रो० ।

७. पुत्तनत्तपरिवुता—सी०;

पुत्तनत्तपरिवुता—स्या०, रो० ।

१०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

विचरती” ति वत्वा, “कदा पन भन्ते, ताय पत्थना पत्थिता” ति^१, सुणिस्सथ भिक्खवे” ति, “सुणिस्सामा भन्ते” ति वुत्ते अतीतं आहरि—

अतीते^२ भिक्खवे, इतो कप्पसतसहस्समत्थके पदुमुत्तरो नाम बुद्धो लोके निब्बत्ति । तस्स वस्ससतसहस्सं आयु अहोसि, खीणासवानं सतसहस्सपरिवारो, नगरं हंसवती नाम, पिता सुनन्दो नाम राजा, 5
माता सुजाता नाम देवी, तस्स^३ अग्गउपट्टायिका एका उपासिका अट्ट वरे याचित्वा मातुट्टाने^४ ठत्वा सत्थारं चतूहि पच्चयेहि पटिजग्गन्ती^५ सायं पातं उपाट्टानं गच्छति । तस्सा एका सहायिका ताय सद्धिं विहारं निबद्धं गच्छति । सा तस्सा सत्थारा सद्धिं विस्सासेन कथनञ्च वल्लभ-
भावञ्च दिस्वा, “किं नु खो कत्वा एवं बुद्धानं वल्लभा होती^६” ति 10
चिन्तेत्वा सत्थारं पुच्छि—“भन्ते, एसा इत्थी तुम्हाकं किं होती” ति ? उपट्टायिकानं अग्गा” ति । “भन्ते, किं कत्वा
उपट्टायिकानं अग्गा होती^७” ति ? “कप्पसतसहस्सं पत्थनं पत्थेत्वा” ति । “इदानीं पत्थेत्वा^८ लद्धुं सक्का भन्ते”
ति ? “आम सक्का” ति । “तेन हि भन्ते, भिक्खुसतसहस्सेन 15
सद्धिं सत्ताहं मय्हं भिक्खं गण्हथा” ति आह । सत्था अधिवासेसि । सा सत्ताहं दानं दत्वा ओसानदिवसे चीवरसाटके दत्वा सत्थारं वन्दित्वा
पादमूले निपज्जित्वा—“भन्ते, नाहं इमस्स दानस्स फलेन देविस्सरिया-
दीनं अञ्जतरं पत्थेमि, तुम्हादिसस्स पनेकस्स^९ बुद्धस्स सन्तिके अट्ट वरे लभित्वा मातुट्टाने^{१०} ठत्वा चतूहि पच्चयेहि पटिजग्गतुं समत्थानं 20
अग्गा भवेय्यं” ति पत्थनं पट्टपेसि । सत्था, “समिज्झिस्ससति नु खो इमिस्सा पत्थना” ति अनागतं आवज्जेन्तो कप्पसतसहस्सं ओलोकेत्वा—
“कप्पसतसहस्सपरियोसाने गोतमो नाम बुद्धो उप्पज्जिस्ससति, तदा त्वं

R. 418

B 264

१. ० वुत्ते—स्या० ।

२. ० सत्थु—स्या० ।

३. पटिजग्गति—सी०, रो० ।

४. होन्तीति—रो० ।

५. स्या० नत्थि ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. मातिट्टाने—सी०, स्या०, रो० ।

६. होन्ती—सी०, रो० ।

८. पट्टेत्वा—स्या० ।

१०. मातिट्टाने—सी०, स्या०, रो० ।

विसाखा नाम उपासिका हुत्वा तस्स सन्तिके अट्ठ वरे लभित्वा मातुट्टाने^१ ठत्वा चतुहि पच्चयेहि पटिजगन्तीनं^२ उपट्ठायिकानं अग्गा भविस्ससी” ति आह । तस्सा सा सम्पत्ति स्वेव लद्धब्बा विय अहोसि ।

सा यावतायुकं पुञ्ञं कत्वा ततो चुता देवलोके निब्बत्तित्वा
 5 देवमनुस्सेसु संसरन्ती कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले किकिस्स कासिरञ्ञो सत्तन्नं धीतानं कनिट्ठा सङ्खदासी नाम हुत्वा परकुलं अगन्त्वा ताहि जेट्ठभगिनीहि^३ सद्धि दीघरत्तं दानादीनि, पुञ्ञानि कत्वा कस्सपसम्मा-सम्बुद्धस्स पादमूलेपि, अनागते सुम्हादिसस्स बुद्धस्स^४ मातुट्टाने^५ ठत्वा चतुपच्चयदायिकानं अग्गा भवेय्यं” ति पत्थनं अकासि । सा^६ ततो
 R. 419 10 पट्ठाय पन देवमनुस्सेसु संसरन्ती इमस्मिं अत्तभावे मेण्डकसेट्ठिपुत्तस्स धनञ्ञयसेट्ठिनो धीता हुत्वा निब्बत्ता^७ । मय्हं सासने बहूनि पुञ्ञानि अकासि । इति खो भिक्खवे, “न मय्हं धीता गायति^८, पत्थितपत्थिनाय पन निप्फत्तिं दिस्वा उदानं उदानेती^९” ति वत्वा सत्था धम्मं देसेन्तो—“भिक्खवे यथा नाम छेको मालाकारो नानापुप्फानं महन्तं
 15 रासिं कत्वा नानप्पकारे मालागुणे करोति, एवमेव^{१०} विसाखाय नानप्पकारानि पुञ्ञानि^{११} कातुं चित्तं नमती’ ति वत्वा इमं गाथमाह—

५३. § “यथापि पुप्फरासिम्हा, कयिरा मालागुणे बहू ।

एवं जातेन मच्चेन, कत्तब्बं कुसलं बहू” ति ॥१०॥

20 तत्थ पुप्फरासिम्हा ति नानप्पकारानं पुप्फानं रासिम्हा । कयिरा ति करेय्य । मालागुणे बहू ति एकतो वण्टिकमालादिभेदा नानप्पकारा मालाविक्रितियो । मच्चेना ति मरितव्वसभावताय^{१२} “मच्चो” ति

१. मातिट्टाने—सी०, स्या०, रो० ।

३. भगिनीहि—सी०, स्या०, रो० ।

५. मातिट्टाने—सी०, स्या०, रो० ।

७. निब्बत्ति—स्या० ।

९. उदानेसी—रो० ।

११. कुसलानि—सी०, स्या०, रो० ।

२. पटिजगन्तानं—रो० ।

४. ० सन्तिके अट्ठवरे लभित्वा—स्या० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. गायती ति—रो० ।

१०. एकमेवं—सी०, रो० ।

१२. मरितव्वभावताय—सी०, रो० ।

लद्धनामेन सत्तेन चीवरदानादिभेदं बहुं कुसलं कत्तब्बं । तत्थ पुष्प-
 रासिगगहणं बहुपुष्पदस्सनत्थं । सचे हि अप्पानि पुष्पानि होन्ति,
 मालाकारो च छेको नेव बहू मालागुणे कातुं सक्कोति, अछेको पन B. 265
 अप्पेसु^१ बहूसुपि^२ पुष्पेसु^३ न सक्कोति येव । बहूसु पन पुष्पेसु सति^४
 छेको मालाकारो दक्खो कुसलो बहू मालागुणे करोति, एवमेव^५ सचे 5
 एकच्चस्स सद्धा मन्दा होति, भोगा च बहू संविज्जन्ति, नेव सक्कोति
 बहूनि कुसलानि कातुं, मन्दाय च पन सद्धाय मन्देसु च पन भोगेसु न R. 420
 सक्कोति^६ । उळाराय च पन सद्धाय मन्देसु च भोगेसु न सक्कोति
 येव । उळाराय च पन सद्धाय उळारेसु च भोगेसु सति सक्कोति ।
 तथारूपा च^७ विसाखा उपासिका । तं सन्धायेतं वुत्तं “यथापि 10
 ...पे०...कत्तब्बं कुसलं बहुं” ति ।

देसनावसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं महाजनस्स सात्थिका
 धम्मदेसना जाता ति ।

विसाखावत्थु अट्ठमं ।

—०—

१. अप्पेसुपि—स्या०, सी० ।

२. सी० नत्थि ।

३. विज्जमानेसु—स्या० ।

४. सन्तेसु—सी०, रो० ।

५. एवमेवं—सी० ।

६. ० येव—सी० ।

७. व—स्या० ।

४-६. आनन्दत्थेरपञ्चवथु

न पुष्पगन्धो पटिवातमेती ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं
विहरन्तो आनन्दत्थेरस्स पञ्चं विस्सज्जेन्तो कथेसि ।

थेरो किर सायन्हसमये पटिसल्लीनो चिन्तेसि, “भगवता^१ मूल-
गन्धो सारगन्धो पुष्पगन्धो ति तयो उत्तमगन्धा वुत्ता, तेसं अनुवातमेव
5 गन्धो गच्छति, नो पटिवातं । अत्थि नु खो तं गन्धजातं, यस्स
पटिवातम्पि गन्धो गच्छती” ति । अथस्स एतदहोसि, “किं मय्हं अत्तना
विनिच्छित्तेन, सत्थारं येव पुच्छिस्सामी” ति । सो सत्थारं उपसङ्क-
मित्वा पुच्छि । तेन वुत्तं—

“अथ खो आयस्मा आनन्दो सायन्हसमये पटिसल्लाना वुट्ठितो येन
R. 421 10 भगवा तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि, एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच—

“तीणिमानि भन्ते गन्धजातानि, येसं अनुवातमेव गन्धो गच्छति,
B. 266 नो पटिवतं । कतमानि तीणि-मूलगन्धो, सारगन्धो, पुष्पगन्धो^२,
इमानि खो भन्ते, तीणि गन्धजातानि । येसं अनुवातमेव गन्धो
15 गच्छति, नो पटिवातं । अत्थि नु खो भन्ते, किञ्चि गन्धजातं, यस्स
अनुवातम्पि गन्धो गच्छति, पटिवातम्पि गन्धो गच्छति,
अनुवातपटिवातम्पि गन्धो गच्छती” ति ।

अथस्स भगवा पञ्चं विस्सज्जेन्तो—

“अत्थानन्द किञ्चि^३ गन्धजातं, यस्स अनुवातम्पि गन्धो गच्छति,
20 पटिवातम्पि गन्धो गच्छति, अनुवातपटिवातम्पि गन्धो गच्छती” ति ।
“कतमं पन तं भन्ते, गन्धजातं, यस्स अनुवातम्पि गन्धो गच्छति,

१. भगवतो—रो० ।

२. ० ति—सी०, रो० ।

३. सी०, स्या० नत्थि; तं—रो० ।

पटिवातम्पि गन्धो गच्छति, अनुवातपटिवातम्पि गन्धो गच्छती”
ति ?

“इधानन्द, यस्मिं गामे वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा बुद्धं
सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्घं सरणं गतो होति,
पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो^१ होति^१, 5
कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति,
सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो होति, सीलवा होति कल्याणधम्मो,
विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्झावसति मुत्तचागो पयतपाणि
वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसंविभागरतो ।

तस्स दिसासु समणब्राह्मणा वण्णं भासन्ति, “अमुकस्मिं^२ नाम गामे 10
वा निगमे वा इत्थी वा पुरिसो वा बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं
गतो होति, सङ्घं सरणं गतो होति । ...पे०...दानसंविभागरतो”
ति ।

देवतापिस्स वण्णं भासन्ति, “अमुकस्मिं^२ नाम गामे वा निगमे वा R. 422
इत्थी वा पुरिसो वा बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, 15
सङ्घं सरणं गतो होति । ...पे०...दानसंविभागरतो” ति । इदं खो तं
आनन्द, गन्धजातं, यस्स अनुवातम्पि गन्धो गच्छति, पटिवातम्पि गन्धो
गच्छति, अनुवातपटिवातम्पि गन्धो गच्छती” ति वत्वा इमा गाथा B. 267
अभासि—

५४. § न पुष्पगन्धो पटिवातमेति, 20
न चन्दनं तगरमल्लिका वा ।
सतञ्च गन्धो पटिवातमेति,
सब्बा दिसा सप्पुरिसो पवायति^३ ॥११॥

५५. § चन्दनं तगरं वापि, उप्पलं अथ वस्सिकी ।
एतेसं गन्धजातानं सीलगन्धो अनुत्तरो” ति ॥१२॥ 25

१-१. सी०, रो० न दिस्सति ।

२-२. अमुकस्मि—स्या०, रो० ।

३. पवाति—सी०, रो० ।

- तत्थ न पुप्फगन्धो ति तावतिसभवने पारिच्छत्तकरुखो^१
 आयामतो च वित्थारतो च योजनसतिको, तस्स पुप्फानं आभा पञ्जास
 योजनानि गच्छति, गन्धो योजनसतं, सोपि अनुवातमेव गच्छति^२,
 पटिवातं पन अट्ठङ्गुलमत्तम्पि^३ गन्तुं न सक्कोति, एवरूपो पि न पुप्फ-
 5 गन्धो पटिवातमेति । चन्दनं ति चन्दनगन्धो । तगरमल्लिका वा ति
 इमेसम्पि गन्धो एव अधिप्पेतो । सारगन्धानं अग्गस्स हि लोहित-
 चन्दनस्सापि तगरस्सापि मल्लिकायपि अनुवातमेव वायति^४, नो
 पटिवातं । सतञ्च गन्धो ति सप्पुरिसानं पन बुद्धपच्चेकबुद्धसावकानं
 सीलगन्धो पटिवातमेति । किं कारणा ? सब्बा दिसा सप्पुरिसो
 10 पवायति^५ यस्मा पन^६ सप्पुरिसो सीलगन्धेन सब्बापि^७ दिसा^८
 अज्झोत्थरित्वाव^९ गच्छति, तस्मा “तस्स गन्धो न पटिवातमेती” ति^{१०}
 वत्तब्बो । तेन वुत्तं “पटिवातमेती” ति । वस्सिकी ति जातिसुमना ।
 एतेसं ति इमेसं चन्दनादीनं गन्धजातानं गन्धतो सीलवन्तानं सप्पुरिसानं
 सीलगन्धो व अनुत्तरो असदिसो अप्पटिभागो ति ।
 15 देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता, देसना महाजनस्स
 सात्थिका जाता ति ।

आनन्दत्थेरपञ्चवत्थु नवमं ।

—०—

१. पारिच्छत्तको—सी०, रो० ।	२. सी० नत्थि ।
३. अट्ठङ्गुलम्पि—सी०; अट्ठङ्गुलम्पि—	४. याति—सी०, स्या०, रो० ।
स्या०; अङ्गुलम्पि—रो० ।	५. पवाति—सी०, रो० ।
६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	७. सब्बा—स्या०, रो० ।
८. दसदिसा—रो० ।	९. अज्झोत्थरित्वा—सी०, स्या०, रो० ।
१०. ० न—म० ।	

अप्पमत्तो अयं गन्धो ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
महाकस्सपत्थेरस्स पिण्डपातदानं आरब्भ कथेसि । एकस्मिं हि^१ दिवसे
थेरो सत्ताहच्चयेन निरोधा वुट्ठाय, “राजगहे सपदानं पिण्डाय
चरिस्सामी” ति निक्खमि । तस्मिं पन समये सक्कस्स देवरञ्जो
परिचारिका ककुटपादिनियो पञ्चसता अच्चरायो, “थेरस्स पिण्डपातं 5
दस्सामा” ति उस्साहजाता पञ्चपिण्डपातसतानि सज्जेत्वा आदाय
अन्तरामग्गे ठत्वा—“भन्ते, इमं पिण्डपातं गण्हथ, सङ्गहं नो करोथा”
ति वदिंसु । “गच्छथ तुम्हे, अहं दुग्गतानं सङ्गहं करिस्सामी” ति ।
“भन्ते, मा नो नासेथ, सङ्गहं नो करोथा” ति । थेरो अत्वा पुन
पटिक्खपित्वा पुनपि^२ अपगन्तुं अनिच्छमाना^३ याचन्तियो, “अत्तनो 10 R. 424
पमाणं न जानाथ, अपगच्छथा” ति अच्चरं पहरि । ता^४ थेरस्स
अच्चरसद्^५ सुत्वा सन्थम्भित्वा सम्मुखा^६ ठातुं असक्कोन्तियो
पलायित्वा देवलोकमेव गन्त्वा सक्केन, “कहं गतात्था^७” ति पुट्ठा,
“समापत्तितो वुट्ठितस्स^८ थेरस्स पिण्डपातं दस्सामा” ति गताम्हा^९
देवा” ति । “दिन्नो^{१०} पन वो” ति^{११} । “गण्हितुं न इच्छती” ति । 15
“किं कथेसी” ति ? “दुग्गतानं सङ्गहं करिस्सामी” ति आह देवा”
ति । “तुम्हे केनाकारेन गता” ति ? “इमिनाव देवा” ति । सक्को—
“तुम्हादिसियो^{१२} थेरस्स पिण्डपातं किं दस्सन्ती” ति, सयं दातुकामो
हुत्वा जराजिण्णो महत्लको खण्डदन्तो पलितकेसो ओभग्गसरीरो

१. सी० नत्थि ।

२. स्या० नत्थि ।

३. अनिच्छमाना—स्या०, ।

४. रो० नत्थि ।

५. अच्चरासद्—सी० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७. गतत्था—सी०, स्या०; गता—रो० ।

८. ० महाकस्सप ०—स्या० ।

९. गतम्हा—रो० ।

१०. ० न दिन्नो—सी० ।

११. वो नोति—रो० ।

१२. तुम्हादिसायो—सी०, रो० ।

महल्लकतन्तवायो हुत्वा सुजम्पि देवधीतरं तथारूपमेव महल्लिकं कत्वा
एकं पेसकारवीथिं मापेत्वा तन्तं पसारेन्तो अचिच्छ ।

थेरोपि, “दुग्गतानं सङ्गहं करिस्सामी” ति नगराभिमुखो गच्छन्तो
बहिनगरे एव तं वीथिं दिस्वा ओलोकेन्तो^१ द्वे जने अद्दस । तस्मिं खणे
5 सक्को तन्तं पसारेति, सुजा तसरं वट्ठेति^२ । थेरो चिन्तेसि, “इमे
महल्लककालेपि कम्मं करोन्ति येव^३, इमस्मिं नगरे इमेहि दुग्गततरा^४
नत्थि^५ मञ्जे, इमेहि दिन्नं उट्ठुक्कमत्तम्पि साकमत्तम्पि^६ गहेत्वा इमेसं
R. 425 सङ्गहं करिस्सामी” ति । सो तेसं गेहाभिमुखो अहोसि । सक्को तं
आगच्छन्तं दिस्वा सुजं आह—“भद्दे, मय्हं अय्यो इतो आगच्छति,
10 त्वं अपस्सन्ती विय तुण्ही^७ हुत्वा निसीद, खणेन थेरं^८ वञ्चेत्वा
B. 269 पिण्डपातं दस्सामा” ति । थेरो आगन्त्वा गेहद्वारे अट्ठासि । तेपि^९
अपस्सन्ता विय अत्तनो कम्ममेव करोन्ता थोकं आगमिसु ।

अथ सक्को—“गेहद्वारे एको थेरो विय ठितो, उपधारेहि ताव”
ति आह । “गन्त्वा उपधारेथ सामी” ति । सो गेहा निक्खमित्वा थेरं
15 पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा उभोहि हत्थेहि जण्णुकानि ओलम्बित्वा
नित्थुनन्तो उट्ठासि, “कतरो थेरो नु खो अय्यो” ति थोकं ओसक्कित्वा,
“अक्खीनि मे धूमायन्ती” ति वत्वा नलाटे^{१०} हत्थं ठपेत्वा^{११} उट्ठं ओलो-
केत्वा—“अहो दुक्खं, अय्यो नो महाकस्सपत्थेरो चिरस्सं मे कुट्टिद्वारं
आगतो, अत्थि नु खो किञ्चि गेहे” ति आह । सुजा थोकं आकुलं विय
20 हुत्वा—“अत्थि सामी” ति पटिवचनं अदासि । सक्को—“भन्ते, लूखं
वा पणीतं वाति अचिन्तेत्वा सङ्गहं नो करोथा” ति पत्तं गण्हि । थेरो,

१. ० ते—सी०, रो० ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. नत्थि ति—सी० ।

७. स्या० नत्थि ।

९. ते—सी०, रो० ।

११. पतिट्ठपेत्वा—रो०; पतिट्ठापेत्वा—

सी० ।

२. वड्ढेति—सी०, रो० ।

४. दुग्गततरो—स्या० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. नं—स्या०; सी०, रो० नत्थि ।

१०. ० पि—सी० ।

“एतेहि दिन्नं साकं वा होतु कुण्डकमुट्ठि वा सङ्गहं नेसं^१ करिस्सामी”
 ति पत्तं अदासि । सो अन्तोघरं^२ पविसित्वा घटिओदनं नाम घटिया^३
 उद्धरित्वा पत्तं पूरेत्वा थेरस्स हत्थे ठपेसि । सो अहोसि पिण्डपातो
 अनेकसूपव्यञ्जनो, सकलं राजगहनगरं गन्धेन अज्झोत्थरि^४ ।
 तदा थेरो चिन्तेसि, “अयं पुरिसो अप्पेसक्खो, पिण्डपातो महेसक्खो,
 सक्कस्स भोजनसदिसो, को नु खो एसो” ति । अथ नं “सक्को” ति
 अत्वा आह—“भारियं ते कम्मं कतं दुग्गतानं सम्पत्तिं विलुम्पन्तेन,
 अज्ज मय्हं दानं^५ दत्वा कोचिदेव दुग्गतो सेनापतिट्ठानं वा सेट्ठिट्ठानं वा
 लभेय्या” ति । “मया दुग्गततरो नत्थि भन्ते” ति । “किं कारणा
 त्वं दुग्गतो देवलोके रज्जसिरिं अनुभवन्तो” ति ? “भन्ते एवं नामेतं,
 मया पन अनुप्पन्ने बुद्धे^६ कल्याणकम्मं कतं, बुद्धुप्पादे वत्तमाने
 कल्याणकम्मं कत्वा चूळरथदेवपुत्तो महारथदेवपुत्तो अनेकवण्णदेवपुत्तो
 ति इमे तयो समानदेवपुत्ता मम^७ आसन्नद्वाने^८ निब्बत्ता, मया
 तेजवन्ततरा । अहञ्चिह^९ तेसु देवपुत्तेसु, “नक्खत्तं कीळिस्सामा” ति
 परिचारिकायो गहेत्वा अन्तरवीथिं ओतिण्णेषु पलायित्वा गेहं
 पविसामि । तेसञ्चिह सरीरतो तेजो मम सरीरं ओत्थरति, मम
 सरीरतो तेजो तेसं सरीरं न ओत्थरति, को मया दुग्गततरो भन्ते”
 ति । “एवं सन्ते पि इतो पट्ठाय मय्हं मा एवं वञ्चेत्वा दानमदासी”
 ति । “वञ्चेत्वा तुम्हाकं दाने दिन्ने मय्हं कुसलं अत्थि, न अत्थी”
 ति । “अत्थावुसो” ति । “एवं सन्ते कुसलकम्मकरणं नाम मय्हं भारो
 भन्ते” ति । सो एवं वत्वा थेरं वन्दित्वा सुजं गहेत्वा^९ थेरं पदक्खिणं
 कत्वा वेहासं अब्भुगन्त्वा, “अहो दानं परमदानं कस्सपे सुप्पत्तिट्ठितं”
 ति उदानं उदानेसि । तेन वुत्तं—

5

15 R. 427

B. 270

20

१. तेसं—सी०; ने—रो० ।

३. घटितो—सी०, स्या०, रो० ।

५. ० व—रो० ।

७-७. सी०, रो० नत्थि ।

९. आदाय—सी०, स्या०, रो० ।

२. अन्तोगेहं—स्या०; अन्तो—सी०, रो० ।

४. अवत्थरि—सी०, रो० ।

६. बुद्धुप्पादे—सी०; बुद्धुप्पादेव—रो० ।

८. अहं मम आसन्नद्वाने—सी०, रो० ।

एकं समयं भगवा राजगहे विहरति वेळुवने कलन्दकनिवापे ।
तेन खो पन समयेन आयस्मा महाकस्सपो पिप्पलिगुहायं विहरति,
सत्ताहं एकपल्लङ्केन निसिन्नो होति अञ्जतरं समाधिं समापज्जित्वा ।
अथ खो आयस्मा महाकस्सपो तस्स सत्ताहस्स अच्चयेन तम्हा समा-
५ धिम्हा वुट्ठासि । अथ खो आयस्मतो महाकस्सपस्स तम्हा समाधिम्हा
वुट्ठितस्स एतदहोसि, “यंनूनाहं राजगहं पिण्डाय पविसेय्यं?” ति ।

तेन खो पन समयेन पञ्चमत्तानि देवतासतानि उस्सुक्कं आपन्नानि
होन्ति आयस्मतो महाकस्सपस्स पिण्डपातपटिलाभाय । अथ
R 428 खो आयस्मा महाकस्सपो तानि पञ्चमत्तानि देवतासतानि पटिक्खि-
10 पित्वा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय राजगहं पिण्डाय
पाविसि । तेन खो पन समयेन सक्को देवानमिन्दो आयस्मतो महा-
कस्सपस्स पिण्डपातं दातुकामो होति^१ । पेसकारवण्णं अभिनिम्मि-
नित्वा तन्तं विनाति^२, सुजा^३ असुरकञ्जा तसरं पूरेति । अथ खो
आयस्मा महाकस्सपो^४ राजगहे सपदानं पिण्डाय चरमानो^५ येन सक्कस्स
15 देवानमिन्दस्स निवेसनं तेनुपसङ्कमि, अद्दसा खो सक्को देवानमिन्दो
आयस्मन्तं महाकस्सपं दूरतो व आगच्छन्तं, दिस्वा घरा निक्खमित्वा
पच्चुग्गन्त्वा हत्थतो पत्तं गहेत्वा घरं पविसित्वा घटिया^६ ओदनं उद्धरित्वा
पत्तं पूरेत्वा आयस्मतो महाकस्सपस्स अदासि । सो अहोसि पिण्डपातो
B. 271 अनेकसूपो अनेकव्यञ्जनो अनेकरसव्यञ्जनो^७ । अथ खो आयस्मतो
20 महाकस्सपस्स एतदहोसि, “को नु खो अयं सत्तो, यस्सायं एवरूपो
इद्धानुभावो” ति । अथ खो आयस्मतो महाकस्सपस्स एतदहोसि,
“सक्को खो अयं देवानमिन्दो” ति विदित्वा सक्कं देवानमिन्दं
R 429 एतदवोच—“कतं खो ते इदं कोसिय, मा^८ पुनपि एवरूमकासी” ति ।

१. चरेय्यं—सी०, रो० ।

२. सी० नत्थि ।

३. वायमानो होति—स्या०, सी० ।

४. सुजाता—स्या० ।

५-६. सी०, स्या०, रो० न दिस्सति ।

६. घटितो—सी०, स्या०, रो० ।

७. अनेकसूपरसव्यञ्जनो—सी०, रो०,

८. मास्सु—रो० ।

स्या० नत्थि ।

“अम्हाकम्पि भन्ते, कस्सप पुञ्ञेन अत्थो, अम्हाकम्पि पुञ्ञेन करणीयं”
ति ।

अथ खो सक्को देवानमिन्दो आयस्मन्तं महाकस्सपं अभिवादेत्वा
पदक्खिणं कत्वा वेहासं अब्भुगन्त्वा आकासे अन्तल्लिखे तिव्वत्तुं
उदानं उदानेसि—“अहो दानं परमदानं कस्सपे सुप्पतिट्ठितं, अहो दानं 5
परमदानं कस्सपे सुप्पतिट्ठितं, अहो दानं परमदानं कस्सपे सुप्पतिट्ठितं”^{*}
ति ।

अथ^१ खो^२ भगवा विहारे ठितो एव तस्स तं सद्दं सुत्वा भिक्खू
आमन्तेत्वा—“पस्सथ भिक्खवे, सक्कं देवानमिन्दं उदानं उदानेत्वा
आकासेन गच्छन्तं^३” ति आह । “किं पन तेन कतं भन्ते” ति ? 10
“वञ्चेत्वा तेन मय्हं पुत्तस्स कस्सपस्स पिण्डपातो दिन्नो, तं दत्त्वा
तुट्ठमानसो उदानं उदानेन्तो गच्छती” ति । “थेरस्स पिण्डपातं दातुं
वट्ठती” ति कथं भन्ते तेन जातं” ति ? “भिक्खवे, मम पुत्तेन सदिसं
नाम पिण्डपातिकं देवापि मनुस्सापि पिहयन्ती” ति^३ वत्वा, सयम्पि
उदानं उदानेसि । सुत्ते पन एत्तकमेव आगतं— 15

अस्सोसि खो भगवा दिब्बाय सोतधातुया विसुद्धाय अतिक्कन्त-
मानुसिकाय सक्कस्स देवानमिन्दस्स वेहासं अब्भुगन्त्वा आकासे
अन्तल्लिखे तिव्वत्तुं उदानं उदानेन्तस्स, “अहो दानं परमदानं कस्सपे
सुप्पतिट्ठितं, अहो दानं परमदानं कस्सपे सुप्पतिट्ठितं, अहो^४ दानं
परमदानं कस्सपे सुप्पतिट्ठितं” ति । 20

अथ खो भगवा एतमत्थं विदित्वा तायं वेलायं इमं उदानं
उदानेसि— R. 430

“पिण्डपातिकस्स भिक्खुनो,
अत्तभरस्स अनञ्जपोसिनो । B. 272

* सी०, रो० नत्थि ।

१-१. सी०, रो०, स्या०, नत्थि ।

२. गच्छती ति—सी०, रो० ।

३. पिहेन्ती ति—सी० ।

४-४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

देवा पिहयन्ति तादिनो,

उपसन्तस्स सदा सतीमतो' ति ॥

इमञ्च पन उदानं उदानेत्वा—“भिक्खवे, सक्को देवानमिन्दो मम पुत्तस्स सीलगन्धेन आगन्त्वा पिण्डपातं अदासी' ति वत्वा इमं

५ गाथमाह—

५६ § “अप्पमत्तो अयं गन्धो य्वायं^१ तगरचन्दनं^२ ।

यो च सीलवतं गन्धो, वाति देवेसु उत्तमो' ति ॥१३॥

तत्थ अप्पमत्तो ति परित्तप्पमाणो^३ । यो च सीलवतं ति यो पन सीलवन्तानं सीलगन्धो, सो तगरं^४ विय लोहितचन्दनं^५ विय च
१० परित्तको न होति, अतिविय उळारो विष्फारितो । तेनेव^६ कारणेन वाति देवेसु उत्तमो ति पवरो सेट्ठो हुत्वा देवेसु च मनुस्सेसु च सब्बत्थमेव वायति^७ । ओत्थरन्तो गच्छती ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता, देसना महाजनस्स सात्थिका जाता ति ।

महाकस्सपत्थेरपिण्डपातदिन्नवत्थु दसमं ।

—०—

१ यायं—रो०, सी० ।

२. तगरचन्दनी—सी०, रो० ।

३. परित्तपरिमाणो—सी०, रो० ।

४. तगरे—सी०, स्या०, रो० ।

५. लोहितचन्दने—सी०, स्या०, रो० ।

६. तेन—सी०, रो० ।

७. वाति—सी०, स्या०, रो० ।

तेसं सम्पन्नसीलानं ति इमं धम्मदेसनं सत्था राजगहं उपनिस्साय वेळुवने विहरन्तो गोधिकत्थेरस्स परिनिब्बानं आरब्भ कथेसि ।

सो हि आयस्मा इसिगिलिपस्से काळसिलायं विहरन्तो अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो सामायिकं चेतोविमुत्ति फुसित्वा एकस्स अनुसायि-
कस्स रोगस्सवसेन ततो परिहायि । सो दुतियम्पि ततियम्पि छक्खत्तुं 5
भानं निब्बत्तेत्वा परिहीनो, सत्तमे वारे उप्पादेत्वा चिन्तेसि, “अहं
छक्खत्तुं भाने परिहीनो, परिहीनज्भानस्स खो पन अनियता गति, B. 273
इदानीव सत्थं आहरिस्सामी” ति केसोरोपनसत्थकं गहेत्वा गलनाळि
छिन्दितुं मञ्चके निपज्जि । मारो तस्स चित्तं जत्वा, “अयं भिक्खु
सत्थं आहरितुकामो, सत्थं आहरन्ता खो पन जीविते निरपेक्खा होन्ति, 10
ते विपस्सनं पट्टपेत्वा अरहत्तम्पि^१ पापुणन्ति; सचाहं एतं वारेस्सामि,
न मे वचनं करिस्सति^२, सत्थारं^३ वारापेस्सामी” ति अञ्जातकवेसेन
सत्थारं उपसङ्कमित्वा एवमाह—

“महावीर महापञ्च, इद्धिया यससा जलं^४ ।

R. 432

सब्बवेरभयातीत, पादे वन्दामि चक्खुम ॥

15

सावको ते महावीर, मरणं मरणाभिभू ।

आकङ्खति चेतयति, तं निसेध जुतिन्धर ॥

कथं हि भगवा तुय्हं, सावको सासने रतो ।

अप्पत्तमानसो सेक्खो^५, कालं कयिरा जने सुता” ति ॥

तस्मिं खणे थेरेन सत्थं आहरितं होति । सत्था, “मारो अयं” ति 20
विदित्वा इमं गाथमाह—

१. अरहत्तं—रो०, सी० ।

२. ० ति—सी०, रो० ।

३. सत्थारा—सी०, रो० ।

४. जलं—सी०, रो० ।

५. सेक्खो—सी०, स्या०, रो० ।

“एवं हि^१ धीरा कुब्बन्ति, नावकङ्खन्ति जीवितं ।
समूलं तण्हमब्बुह, गोधिको परिनिब्बुतो” ति ॥

अथ खो भगवा सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धिं थेरस्स सत्थं आहरित्वा
निपत्रट्ठानं अगमासि । तस्मिं खणे मारो पापिमा, “कत्थं नु खो इमस्स
5 पटिसन्धिविञ्जाणं पतिट्ठितं” ति धूमरासि विय^२ तिमिरपुञ्जो विय च
हुत्वा सब्बदिसासु थेरस्स विञ्जाणं समन्वेसति । भगवा तं धूमतिमिर-
भावं भिक्खूनं दस्सेत्वा—“एसो खो भिक्खवे, मारो पापिमा गोधिकस्स
कुलपुत्तस्स विञ्जाणं समन्वेसति^३ कत्थं गोधिकस्स कुलपुत्तस्स विञ्जाणं
पतिट्ठितं” ति । अपतिट्ठितेन च भिक्खवे, विञ्जाणेन गोधिको कुलपुत्तो
10 परिनिब्बुतो” ति आह । मारोपि तस्स विञ्जाणट्ठानं दट्ठुं असक्कोन्तो
R. 433 कुमारकवण्णो^४ हुत्वा बेलुवपण्डुवीणं आदाय सत्थारं उपसङ्कमित्वा
पुच्छि—

B. 274

“उद्धं अधो च तिरियं, दिसा^५ अनुदिसास्वहं^५ ।

अन्वेसं नाधिगच्छामि, गोधिको सो कुहि गतो” ति ॥

15

अथ नं सत्था आह—

“यो^६ धीरो धितिसम्पन्नो, भायी भानरतो सदा ।

अहोरत्तं अनुयुञ्जं, जीवितं अनिकामयं ॥

जेत्वान^७ मच्चुनो सेनं, अनागन्त्वा पुनर्भवं ।

समूलं तण्हमब्बुह, गोधिको परिनिब्बुतो” ति ॥

20

एवं* वुत्ते मारो पापिमा भगवन्तं गाथाय अज्झभासि—

“तस्स सोकपरेतस्स वीणा, कच्छा अभस्सथ ।

ततो सो दुम्मनो यक्खो, तत्थेवन्तरधायथा” ति ॥

१. पि—सी० ।

३. समन्वेसति—सी०, रो० ।

५-५. दिसासु च विदिसासु च—स्या० ।

७ जित्वान—स्या०, सी० ।

२. ० च—सी० ।

४. कुमारकवण्णी—सी०, रो० ।

६. सो—सी०, रो० ।

* स्या० नत्थि ।

सत्थापि—“किं ते पापिम गोधिकस्स कुलपुत्तस्स निब्बत्तद्वाने^१ ।
तस्स हि निब्बत्तद्वानं तुम्हादिसानं सतम्पि सहस्सम्पि दट्ठुं न
सक्कोती” ति वत्वा इमं गाथमाह—

५७. § “तेसं सम्पन्नसीलानं, अप्पमादविहारिनं ।

सम्मदञ्जा विमुत्तानं, मारो मग्गं न विन्दती”

5

ति ॥१४॥

तत्थ तेसं ति यथा अप्पतिट्ठितेन विञ्जाणेन गोधिको कुलपुत्तो
परिनिब्बुतो, ये च^२ एवं परिनिब्बायन्ति, तेसं । सम्पन्नसीलानं ति
परिपुण्णसीलानं । अप्पमादविहारिनं ति सतिअविप्पवाससङ्घातेन
अप्पमादेन विहरन्तानं । सम्मदञ्जा विमुत्तानं ति हेतुना नयेन^३
कारणेन जानित्वा, “तदङ्गविमुत्तिया विक्खम्भनविमुत्तिया समुच्छेद-
विमुत्तिया पटिप्पस्सद्विमुत्तिया निस्सरणविमुत्तिया” ति इमाहि पञ्चहि
विमुत्तीहि विमुत्तानं । मारो मग्गं न विन्दती ति एवरूपानं महाखीणा-
सवानं सब्बथामेन मग्गन्तोपि मारो गतमग्गं न विन्दति न लभति^४ न
पस्सती ति ।

R 434

15

देसनावसाने बहू सोत्तापत्तिफलादीनि पत्ता, देसना महाजनस्स
सात्थिका जाता ति ।

गोधिकत्थेरपरिनिब्बानवत्थु एकादसमं ।

—०—

१. निब्बत्तद्वानं—सी० ।

२. व—रो० ।

३. जायेन—म० ।

४. पटिलभति—सी०, स्या०, रो० ।

यथा सङ्कार-धा-नस्मि^१ ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवते विहरन्तो गरहदिन्नं नाम निगण्ठसावकं^२ आरब्ध कथेसि ।

R. 435 सावत्थियञ्चिह सिरिगुत्तो च^३ गरहदिन्नो चाति^४ द्वे सहायका अहेसुं । तेसु सिरिगुत्तो उपासको बुद्धसावको,^५ गरहदिन्नो निगण्ठ-
 5 सावको । तं निगण्ठा अभिक्खणं एवं वदन्ति—“तव सहायकं सिरिगुत्तं
 ‘किं त्वं समणं गोतमं उपसङ्कमसि, तस्स सन्तिके किं लभिस्ससी’ ति
 वत्वा यथा अम्हे उपसङ्कमित्वा^६ अम्हाकञ्च^७ देय्यधम्मं दस्सति^८, किं
 एवं ओवदितुं न वट्टती” ति । गरहदिन्नो तेसं वचनं सुत्वा अभिक्खणं
 गन्त्वा ठितनिसिन्नट्टानादीसु सिरिगुत्तं एवं ओवदति, “सम्म, किं ते
 10 समणेन गोतमेन, तं उपसङ्कमित्वा किं लभिस्ससि, किं ते मम
 अय्ये उपसङ्कमित्वा तेसं दानं^९ दातुं न वट्टती” ति ।
 सिरिगुत्तो तस्स कथं^{१०} सुत्वापि बहू दिवसे तुण्ही हुत्वा निब्बिज्जित्वा
 एकदिवसं, “सम्म, त्वं अभिक्खणं आगन्त्वा मं ठितट्टानादीसु एवं
 वदेसि, ‘समणं गोतमं उपसङ्कमित्वा किं लभिस्ससि, मम अय्ये उप-
 15 सङ्कमित्वा तेसं दानं देही’ ति, कथेहि ताव मे तव अय्या किं
 जानन्ती” ति । “अहो सामि मा एवं वद^{११}, मम अय्यानं अञ्जातं
 नाम नत्थि, सब्बं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं सब्बं कायवचीमनोकम्मं,
 “इदं भविस्सति^{१२}, इदं न भविस्सती^{१२}” ति सब्बं भब्बाभब्बं जानन्ती”

१. सङ्कारट्टानस्मिन्ति—म०; एवं सब्बत्थ । २. सी०, रो० नत्थि ।

३. ० नाम—सी०, रो० ।

४. च—सी०, स्या० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. उपसङ्कमति—सी०, रो० ।

७. अम्हाकं—स्या० ।

८. देति—सी०, रो० ।

९. ० वा—सी० ।

१०. वचन—सी०, रो० ।

११. वदि—सी०, स्या०, रो० ।

१२-१२. रो० नत्थि ।

ति । “एवं^१ वदेसी” ति । “आम वदेमी” ति^२ । “यदि एवं, अति-
भारियं^३ ते कतं, एत्तकं कालं मय्हं एतमत्थं अनाच्चिक्खन्तेन, अज्ज मया
अय्यानं आणानुभावो जातो, गच्छ सम्म^४, अय्ये मम वचनेन निमन्तेही”
ति । सो निगण्ठानं सन्तिकं गन्त्वा ते वन्दित्वा—“मय्हं सहायको
सिरिगुत्तो स्वातनाय तुम्हे निमन्तेती^५” ति आह । “सिरिगुत्तेन सामं
त्वं वुत्तो” ति । “आम अय्या” ति । ते हट्ठतुट्ठा हुत्वा—“निष्फन्नं
नो किच्चं, सिरिगुत्तस्स अम्हेसु पसन्नकालतो पट्ठाया का नाम सम्पत्ति
अम्हाकं न भविस्सती” ति वदिसु ।

R. 4:6

सिरिगुत्तस्सा पि^६ महन्तं निवेसनं । सो तस्मिं^७ द्विन्नं गेहानं अन्तरे
उभतो दीघं आवाटं खणापेत्वा गूथकललस्स पूरापेसि । बहिआवाटे द्वीसु
परियन्तेसु खाणुके कोट्टापेत्वा तेसु रज्जुयो बन्धापेत्वा आसनानं पुरिम-
पादे^८ आवाटस्स पुरिमपस्से ठपापेत्वा^९ पच्छिमपादे रज्जुकेसु ठपापेसि ।
“एवं निसिन्नकाले एव^{१०} अवंसिरा पतिस्सन्ती” ति मञ्जमानो यथा
आवाटो न पञ्जायति, एवं आसनानं उपरि पच्चत्थरणानि दापेसि ।
महन्ता महन्ता चाटियो ठपापेत्वा^{११} कदलिपण्णेहि च सेतपिलोतिकाहि^{१२}
च मुखानि बन्धापेत्वा ता तुच्छा एव गेहस्स पच्छिमभागे^{१३} बहि
यागुभत्तसित्थसप्पितेलमधुफाणितपूवचूणमक्खिता कत्वा ठपापेसि ।
गरहदिन्नो पातो व तस्स घरं वेगेन गन्त्वा—“अय्यानं सक्कारो
सज्जितो” ति पुच्छि । “आम सम्म, सज्जितो” ति^{१४} । “कहं पन
एसो^{१५}” ति ? “एतासु एत्तिकासु^{१६} चाटीसु यागु, एत्तिकासु भत्तं,
एत्तिकासु सप्पिफाणितपूवादीनि पूरितानि^{१७}, आसनानि पञ्जत्तानी”

10

B. 276

15

20

R. 437

१. जानन्तीति—स्या० ।	२. वदेमि—सी० ।
३. भारियं—स्या० ।	४. सामि—सी०, रो० ।
५. निमन्तेसी—सी०, रो० ।	६. सिरिगुत्तस्सपि—सी०, रो० ।
७. तस्मा—सी०, रो० ।	८. उपरिमपादे—स्या० ।
९. ठपेत्वा—रो० ।	१०. एवं—म० ।
११. धोवापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।	१२. पिलोतिकाहि—सी०, स्या०, रो० ।
१३. पच्छिमभागे—सी०, स्या०, रो० ।	१४. सज्जितो—सी० ।
१५. सो ति—सी०, रो० ।	१६. एत्तिकासु—स्या०; एवं संबद्ध ।
१७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	

ति । सो—“साधु” ति वत्वा गतो । तस्स गतकाले पञ्चसता निगण्ठा आगमिंसु । सिरिगुत्तो गेहा निक्खमित्वा पञ्चपतिट्ठितेन निगण्ठे वन्दित्वा तेसं पुरतो अञ्जलिं पग्गय्ह ठितो एवं^१ चिन्तेसि, “तुम्हे किर अतीतादिभेदं सब्बं जानाथ, एवं तुम्हाकं उपट्ठाकेन मय्हं कथितं । सचे
 ६ सब्बं तुम्हे^२ जानाथ, मय्हं गेहं मा पविसित्थ^३ । मम गेहं पविट्ठानं हि^४ वो नेव यागु अत्थि, न भत्तादीनि । सचे अजानित्वा पविसिस्सथ, गूथआवाटे वो पातेत्वा पोथेस्सामी” ति एवं चिन्तेत्वा पुरिसानं सञ्चं अदासि, “एवं^५ तेसं^६ निसीदनभावं अत्वा पच्छिमपस्से ठत्वा आसनानं उपरि पच्चत्थरणानि अपनेय्याथ, मा तानि असुचिना मक्खयिंसू” ति ।

10 अथ निगण्ठे “इतो एथ भन्ते” ति आह । निगण्ठा पविसित्वा पञ्चत्तासनेसु^७ निसीदितुं आरभिंसु । अथ ने मनुस्सा वदिंसु—
 “आगमेथ भन्ते, मा ताव निसीदथा” ति । “किं कारणा” ति ?
 “अम्हाकं गेहं पविट्ठानं अय्यानं वत्तं अत्वा निसीदितुं वट्ठती” ति ।
 “किं कातुं वट्ठति आवुसो” ति ? “अत्तनो अत्तनो पत्तासनमूलेसु
 15 ठत्वा सब्बेपि एकप्पहारेनेव निसीदितुं वट्ठती” ति । इदं किरस्स^८ अधिप्पायो^९—एकस्मिं आवाटे पतिते “मा आवुसो^८ अवसेसा आसने^९ निसीदन्तू” ति वत्तुं मा लभतू” ति^९ । ते—“साधू” ति वत्वा,
 “इमेहि कथितकथं अम्हेहि कातुं वट्ठती” ति चिन्तयिंसु । अथ सब्बे अत्तनो अत्तनो पत्तासनमूले पटिपाटिया अट्ठंसु । अथ ने “भन्ते खिप्पं
 20 एकप्पहारेनेव निसीदथा” ति वत्वा तेसं निसिन्नभावं^{१०} अत्वा आसनानं उपरि पच्चत्थरणानि नीहरिंसु^{११} । निगण्ठा एकप्पहारेनेव निसिन्ना, रज्जूनं उपरि ठपिता आसनपादा भट्ठा, निगण्ठा अवंसिरा आवाटे

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. पविसथ—स्या०, रो० ।

५-५ एतेसं—स्या० ।

७-७ किर सो—सी०, स्या०, रो० ।

९-९ न निसीदिंसू ति कारेसि—सी०, रो०; १० निसीदनभावं—सी०, स्या०, रो० ।

निसीदिंसू ति कारेसि—स्या० ।

२. ० न—सी० ।

४. पि—सी०, रो० ।

६. पत्थरितासने—सी०, स्या०, रो० ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. हरिंसु—रो० ।

पतिसु । सिरिगुत्तो तेसु पतितेसु द्वारं पिदहित्वा ते उत्तिण्णुत्तिण्णे—
 “अतीतानागतपच्चुप्पन्नं कस्मा न जानाथा” ति दण्डेहि पोथेत्वा^१—
 “एत्तकं एतेसं वट्टिस्सती” ति द्वारं विवरापेसि । ते निक्खमित्वा पलायितुं
 आरभिसु । गमनमग्गे पन तेसं सुधापरिकम्मकतं भूमिं पिच्छलं
 कारापेसि । ते तत्थ असण्ठहित्वा पतिते पतिते पुन पोथापेत्वा—“अलं 5
 एत्तकं तुम्हाकं” ति उय्योजेसि । ते—“नासितम्हा तथा, नासितम्हा
 तथा” ति कन्दन्ता उपट्ठाकस्स गेहद्वारं अगमंसु ।

गरहदित्रो^२ तं विप्पकारं दिस्वा कुद्धो, “नासितम्हि सिरिगुत्तेन,
 हत्थं पसारेत्वा वन्दन्तानं सदेवके^३ लोके^३ यथारुचिया दातुं समत्थे
 नाम पुञ्जक्खेत्तभूते मम अय्ये पोथापेत्वा व्यसनं पापेसी” ति राजकुलं 10 R. 439
 गन्त्वा तस्स कहापणसहस्सं दण्डं कारेसि । अथस्स^४ राजा सासनं
 पेसेसि । सो^५ गन्त्वा राजानं वन्दित्वा—“देव, उपपरिक्खित्वा^६ दण्डं
 गण्हय^७, मा अनुपपरिक्खित्वा^८” ति आह । “उपपरिक्खित्वा
 गण्हिस्सामी” ति । “साधु देवा” ति^९ । “तेन हि गण्हाही” ति^९ ।
 “देव, मय्हं सहायको निगण्ठसावको^{१०} मं उपसङ्कमित्वा ठितनिसिन्नट्टाना- 15
 दीसु अभिण्हं एवं वदेसि, “सम्म किं ते समणेन गोतमेन, तं उपसङ्क-
 मित्वा किं लभिस्ससी” ति इदं आदिं कत्वा सिरिगुत्तो सब्बं तं पवत्ति
 आरोचेत्वा—“देव, सचे इमस्मिं कारणे दण्डं गहेतुं युत्तं, गण्हथा”
 ति । राजा गरहदिन्नं ओलोकेत्वा—“सच्चं किर ते एवं वुत्तं” ति
 आह । “सच्चं देवा” ति । ‘त्वं एत्तकम्पि अजानन्ते सत्थारो ति 20
 गहेत्वा विचरन्तो, “सब्बं जानन्ती” ति किं कारणा तथागतसावकस्स
 कथेसि ? तथा आरोपितदण्डो तुय्हमेव होतू” ति । एवं स्वेव दण्डं^{११}
 पापितो^{१२}, तस्सेव कुलूपका पोथेत्वा नीहटा ।

१. पोथापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० तेसं—स्या० ।

३-३. छदेवलोके—सी०, स्या०, रो० ।

४. अथ तं—सी०, रो० ।

५. ० तं—सी०, रो० ।

६. परिक्खित्वा—सी०, रो० ।

७-७. गण्हिस्सथ अपरिक्खित्वा—सी० रो० ।

८. देव—सी०, स्या, रो० ।

९. ० तेन हि भण्हाही ति—स्या० ।

१०. ० अथ—रो० ।

११. दण्डो—सी० ।

१२. दापितो—सी०, रो० ।

- सो तं कुञ्जिभूत्वा ततो पट्टाय अड्डमासमत्तम्पि सिरिगुत्तेन सद्धि
अकथेत्वा चिन्तेसि, “एवं विचरितुं मय्हं अयुत्तं^१, एतस्स कुलूपकानम्पि
मया व्यसनं कातुं वट्टती” ति सिरिगुत्तं उपसङ्कमित्वा आह—“सहाय,
R. 440 सिरिगुत्ता” ति । “किं सम्मा” ति ? “आतिसुहज्जानं नाम कलहो
5 पि होति विवादो पि^२; किं^३ त्वं किञ्चि न कथेसि, कस्मा एवं करोसी”
ति । “सम्म, तव मया सद्धि अकथनतो न कथेमी” ति । “यं सम्म^४,
कतं^५ कतमेव^६, तं न मयं मेत्ति भिन्दिस्सामा” ति । ततो पट्टाय
B. 278 उभोपि एकट्टाने तिट्ठन्ति निसीदन्ति । अथेकदिवसं सिरिगुत्तो गरहदिन्नं
आह—“किं ते निगण्ठेहि, ते उपसङ्कमित्वा किं लभिस्ससि, मम
10 सत्थारं उपसङ्कमितुं वा अय्यानं दानं दातुं वा किं ते न वट्टती”
ति^७ ? सो पि एतमेव पच्चासीसति^८, तेनस्स कण्डुवनट्टाने^९ नखेन
विलेखितं विय अहोसि । सो^{१०}—“सिरिगुत्त^{१०}, भव सत्था किं जानाती”
ति पुच्छि । “अम्मो मा एवं वद^{११}, सत्थु मे अजानितब्बं नाम नत्थि,
अतीतादिभेदं सब्बं जानाति, सोळसहाकारेहि सत्तानं चित्तं परिच्छिन्दती”
15 ति । “अहं^{१२} एवं न जानामि, कस्मा मय्हं एतकं कालं न कथेसि, तेन
हि त्वं गच्छ, तव सत्थारं स्वातनाय निमन्तेहि, भोजेस्सामि, पञ्चहि
भिक्खुसतेहि सद्धि मम भिक्खं गण्हितुं वदेही” ति ।

- सिरिगुत्तो सत्थारं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा एवमाह—“भन्ते, मम
R. 441 सहायको गरहदिन्नो तुम्हे निमन्तापेति^{१३}, पञ्चहि किर^{१४} भिक्खुसतेहि
20 सद्धि स्वे तस्स भिक्खं गण्हथ, पुरिमदिवसे खो पन तस्स कुलूपकानं
मया इदं नाम कतं, मया कतस्स पटिकरणम्पि न जानामि, तुम्हाकं

१. नाग्वति—सी०, रो० ।	२. ० होति—सी०, रो० ।
३. स्या०, रो० नत्थि ।	४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
५-५. गतं गतमेव—सी०, रो० ।	६. ० आह—स्या०, रो० ।
७. पच्चासिस्सति—सी०, स्या०, रो० ।	८. कण्डूयनट्टाने—सी० ।
९. सोपि—स्या०, रो० ।	१०. सिरिगुत्तं—सी०, स्या०, रो० ।
११. वदि—सी० ।	१२. ० आह—सी०, रो० ।
१३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।	१४. निमन्तापेति—सी०, रो० नत्थि ।

सुद्धचित्तेन भिक्खं दातुकामतम्पि^१ न जानामि, आवज्जेत्वा युत्तं चे,
अधिवासेथ । नो चे, मा अधिवासयित्था” ति । सत्था, “किं नु खो
सो अम्हाकं कातुकामो” ति आवज्जेत्वा अद्स, “द्विन्नं गेहानं अन्तरे
महन्तं आवाटं खणापेत्वा असीतिसकटमत्तानि खदिरदारुणि आहरापेत्वा
पूरापेत्वा^२ अग्गिं दत्वा अम्हे अङ्गारआवाटे पातेत्वा निग्गण्हितुकामो” 5
ति । पुन आवज्जेसि, “किं नु खो तत्थ गतपच्चया अत्थो अत्थि,
नत्थी” ति । ततो इदं अद्स, “अहं अङ्गारआवाटे पादं पसारेस्सामि,
तं पटिच्छादेत्वा ठपितकिलञ्जं^३ अन्तरधायिस्सति, अङ्गारकासुं
भिन्दित्वा चक्कमत्तं महापदुमं उट्ठहिस्सति, अथाहं^४ पदुमकणिका^५
अक्कमन्तो^६ आसने निसीदिस्सामि, पञ्चसता भिक्खू पि^७ तथेव गन्त्वा 10
निसीदिस्सन्ति, महाजनो सन्निपत्तिस्सति, अहं तस्मिं समागमे द्वीहि
गाथाहि अनुमोदनं करिस्सामि, अनुमोदनपरियोसाने^८ चतुरासीतिया
पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो भविस्सति, सिरिगुत्तो च गरहदिन्नो च
सोतापन्ना भविस्सन्ति, अत्तनो च धनरासिं सासने विकिरिस्सन्ति, इमं
कुलपुत्तं निस्साय मया गन्तुं वट्ठती” ति भिक्खं अधिवासेसि । 15 R. 442

सिरिगुत्तो गन्त्वा^९ सत्थु अधिवासनं^{१०} गरहदिन्नस्स आरोचेत्वा—
“लोकजेट्टस्स सक्कारं करोही” ति आह । गरहदिन्नो, “इदानिस्स
कत्तब्बयुत्तकं जानिस्सामी” ति द्विन्नं गेहानं अन्तरे महन्तं आवाटं
खणापेत्वा असीतिसकटमत्तानि खदिरदारुणि आहरापेत्वा पूरापेत्वा^{११}
अग्गिं दत्वा^{१२} खदिरङ्गाररासीनं^{१३} योजापेत्वा^{१४} सब्बरत्तिं धूमापेत्वा^{१५} 20

B. 279

१. दातुकामम्पि—सी० ।	२. पूरेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।
३. ठपितकिलञ्जो—सी०, रो० ।	४. अथ नं—सी०, रो० ।
५. पदुमकणिकं—सी०, स्या०, रो० ।	६. ० गन्त्वा—सी०, स्या०, रो० ।
७. भिक्खू—सी०, स्या०, रो० ।	८. परियोसाने—सी०, रो० ।
९. स्या० नत्थि ।	१०. ० विदित्वा—स्या० ।
११. पूरेत्वा—सी०, रो०; स्या० नत्थि ।	१२. कत्वा—सी०, रो०, ० सब्बरत्ति
१३. भस्ता—सी०, रो० ।	धूमापेत्वा—स्या० ।
१४. कारेत्वा—स्या० ।	१५. धूमापेत्वा—स्या० ।

- खदिरङ्गाररासि कारापेत्वा^१ आवाटमत्थके रुक्खपदरानि ठपापेत्वा^२
 किलञ्जेन पटिच्छादेत्वा गोमयेन लिम्पापेत्वा^३ एकेन पस्सेन दुब्बल-
 दण्डके अत्थरित्वा गमनमगं कारेसि, “एवं अक्कन्त-अक्कन्तकाले
 दण्डकेसु भग्गेसु परिवत्तित्वा^४ अङ्गारकासुयं^५ पतिस्सन्ती” ति
 5 मञ्जमानो गेहपच्छाभागे सिरिगुत्तेन ठपितनियामेनेव चाटियो ठपापेसि,
 आसनानि पि तथेव पञ्जापेसि । सिरिगुत्तो पासोव तस्स गेहं गन्त्वा—
 “कतो ते सम्म सक्कारो” ति आह । “आम सम्मा” ति । “कहं पन
 सो” ति । “एहि, पस्सामा” ति सब्बं सिरिगुत्तेन दस्सितनयेनेव^६
 दस्सेसि । सिरिगुत्तो—“साधु सम्मा” ति आह । महाजनो सन्निपत्ति ।
 10 मिच्छादिट्ठिकेन हि निमन्तिते महन्तो सन्निपातो अहोसि^७ । मिच्छा-
 R. 443 दिट्ठिकापि, “समणस्स गोतमस्स विप्पकारं पस्सिस्सामा” ति
 सन्निपतन्ति, सम्मादिट्ठिकापि, “अज्ज सत्था महाधम्मदेसनं^८ देसेस्सति,
 बुद्धविसयं बुद्धलीलं उपधारेस्सामा” ति सन्निपतन्ति ।

- पुनदिवसे सत्था पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धि गरहदिन्नस्स गेहद्वारं
 15 अगमासि । सो गेहा निक्खमित्वा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा पुरतो अञ्जलिं
 पगय्ह ठितो चिन्तेसि, “भन्ते तुम्हे किर अतीतादिभेदं सब्बं जानाथ,
 सत्तानं सोळसहाकारेहि चित्तं परिच्छिन्दथा” ति एवं तुम्हाकं उपट्ठाकेन
 मय्हं कथितं । सचे^९ जानाथ, मय्हं गेहं मा पविसित्थि^{१०} । पविट्ठानं हि
 वो नेव यागु अत्थि, न भत्तादीनि, सब्बे खो पन तुम्हे अङ्गारकासुयं
 20 पातेत्वा निग्गण्हिस्सामी” ति । एवं चिन्तेत्वा सत्थु पत्तं गहेत्वा—
 “इतो एथ भगवा” ति वत्वा—“भन्ते अम्हाकं गेहं आगतानं वत्तं
 अत्वा आगन्तुं वट्ठती” ति आह । “किं कातुं वट्ठति आवुसो” ति ?
 “एकेकस्स पविसित्वा पुरतो गन्त्वा निसिन्नकाले पच्छा अञ्जेन

१. कारेत्वा—स्या० ।

३. लेपापेत्वा—सी०, रो० ।

५. अङ्गारकासुया—सी०, रो० ।

७. होति—सी०, स्या०, रो० ।

९. ० न—सी० ।

२. ठपेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

४. परिवट्ठेत्वा—म० ।

६. दस्सित नियामेनेव—सी०, स्या०, रो० ।

८. महाधम्मं—सी०, रो० ।

१०. पविसय—सी०, स्या०, रो० ।

आगन्तुं वट्टती” ति । एवं किस्स अहोसि, “पुरतो गच्छन्तं अङ्गारका-
सुयं पतितं दिस्वा अवसेसा न आगच्छिस्सन्ति, एकेकमेव पातेत्वा
निग्गण्हिस्सामी” ति । सत्था—“साधू” ति वत्वा एकोव पायासि^१ ।
गरहदिघो अङ्गारकासुं पत्वा अपसविकत्वा ठितो—“पुरतो^२ याथ B. 280
भन्ते” ति आह । अथ^३ सत्था अङ्गारकासुमत्थके पादं पसारेसि, 5
किलञ्जं अन्तरघायि, अङ्गारकासुं भिन्दित्वा चक्कमत्तानि पदुमानि
उट्ठहिंसु । सत्था पदुमकणिका अक्कमन्तो गन्त्वा पञ्चत्ते बुद्धासने R. 444
निसीदि, भिक्खूपि तथेव गन्त्वा^४ निसीदिसु । गरहदिन्नस्स कायतो
डाहो^५ उट्ठहि ।

सो^६ वेगेन गन्त्वा^६ सिरिगुत्तं उपसङ्कमित्वा—“सामि ताणं मे 10
होही” ति आह । “किं एतं” ति ? “पञ्चन्नं भिक्खुसतानं गेहे यागु
वा भत्तादीनि वा नत्थि, किं नु खो करोमी” ति । “किं पन तया कत्तं”
ति आह । “अहं द्विन्नं गेहानं अन्तरे महन्तं आवाटं अङ्गारस्स पूरं
कारेसि, “तत्थ पातेत्वा निग्गण्हिस्सामी” ति । अथ नं भिन्दित्वा
महापदुमानि उट्ठहिंसु । सब्बे पदुमकणिका अक्कमित्वा गन्त्वा पञ्च- 15
त्तासनेसु निसिन्ना, इदानि किं करोमि सामी^७” ति । “ननु त्वं इदानेव
मय्हं “एत्तिका चाटियो, एत्तिका यागु, एत्तकानि भत्तादीनी” ति
दस्सेसी” ति ? “मुसा तं सामि, तुच्छाव^८ चाटियो^९” ति । “होतु,
गच्छ, तासु चाटीसु यागुआदीनि ओलोकेही” ति । तं खणञ्जेव
तेन यासु चाटीसु “यागु” ति वुत्तं^{१०}, ता यागुया पूरयिसु^{११}, यासु 20
“भत्तादीनी” ति वुत्तं^{१२}, ता भत्तादीनं परिपुण्णावअहेसु । तं सम्पत्ति^{१३} R. 445

१. पाविसि—स्या० ।

२. सी० नत्थि ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. ० आसने—स्या० ।

५. ० विय—सी० ।

६-६. सी०, रो० नत्थि ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. तुच्छा—सी०, रो० ।

९. चाटियोव—सी० ।

१०. वुत्ता—स्या०, रो० ।

११. पूरिसु—सी०, स्या०, रो० ।

१२. वुत्तानि—स्या०; वुत्ता—रो० ।

१३. पवत्ति—रो० ।

दिस्वाव गरहदिन्नस्स सरीरं पीतिपामोज्जेन परिपूरितं, चित्तं पसन्नं ।
 सो सक्कच्चं बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं परिवसित्वा कतभत्तकिच्चस्स
 सत्थुनो अनुमोदनं कारेतुकामो पत्तं गण्हि । सत्था अनुमोदनं करोन्तो—
 “इमे सत्ता पञ्चाचक्खुनो अभावेनेव मम सावकानं बुद्धसासनस्स गुणं
 5 न जानन्ति । पञ्चाचक्खुविरहिता हि अन्धा नाम, पञ्चवन्तो
 सचक्खुका नामा” ति वत्वा इमा गाथा अभासि—

५८ § “यथा सङ्कारधानस्मि, उज्झितस्मि महापथे ।

पदुमं तत्थ जायेथ, सुचिगन्धं मनोरमं ॥१५॥

५९ § “एवं सङ्कारभूतेसु, अन्धभूते पुथुज्जने ।

10 अतिरोचति पञ्चाय, सम्मासम्बुद्धसावको” ति ॥१६॥

तत्थ सङ्कारधानस्मि ति सङ्कारट्टानस्मि, कचवररासिम्हीति
 अत्थो । उज्झितस्मि महापथे ति महामग्गे छट्ठितस्मि । सुचिगन्धं ति
 सुरभिगन्धं । मनो एत्थ रमतीहि मनोरमं । सङ्कारभूतेसु ति सङ्कार-
 मिव भूतेसु । पुथुज्जने ति पुथूनं किलेसानं जननतो एवं लद्धनामे
 15 लोкийमहाजने । इदं वुत्तं होति—यथा नाम महापथे छट्ठिते
 सङ्काररासिम्हि^१ असुचिजेगुच्छियपटिकूलेपि सुचिगन्धं पदुमं जायेथ, तं
 राजराजमहामत्तादीनं मनोरमं पियं मनापं उपरिमत्थके पतिट्टानारह-
 मेव भवेय्य, एवमेव सङ्कारभूतेसुपि पुथुज्जनेसु जातो^२ निप्पञ्चस्स
 महाजनस्स अचक्खुकस्स अन्तरे निब्बत्तोपि अत्तनो पञ्चाबलेन कामेसु
 20 आदीनवं, नेक्खम्मे च आनिसंसं दिस्वा निक्खमित्वा पब्बजितो
 पब्बज्जामत्तेनपि, ततो उत्तरिं सीलसमाधिपञ्चाविमुत्तिविमुत्ति-
 ञ्जाणदस्सनानि आराधेत्वापि^३ अतिरोचति । सम्मासम्बुद्धसावको हि^४
 खोणासवो भिक्खु अन्धभूते पुथुज्जने अतिककमित्वा रोचति विरोचति
 सोभती ति ।

१. सङ्कारधानस्मि—सी०, स्या०, रो० । २. जातेसु—स्या० ।

३. आरोपेत्वापि—स्या०, आराधेत्वा— ४. ति—सी० ।

सी०, रो० ।

देसनावसाने चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसि ।
 गरहदिन्नो च सिरिगुत्तो च सोतापत्तिफलं पापुणिसु । ते सब्बं अत्तनो
 धनं बुद्धसासने विप्पकिरिंसु । सत्था उट्ठायासना विहारमगमासि ।
 भिक्खू^१ सायन्हसमये धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं “अहो अच्चरिया
 बुद्धगुणा नाम, तथारूपं नाम खदिरङ्गाररासिं भिन्दित्वा पदुमानि 5
 उट्ठहिंसू” ति । सत्था आगन्त्वा—“कायनुत्थ भिक्खवे एतरहि कथाय
 सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते, “अनच्चरियं
 भिक्खवे, यं मम एतरहि बुद्धभूतस्स अङ्गाररासिम्हा^२ पदुमानि
 उट्ठितानि, अपरिपक्के आणे वत्तमानस्स बोधिसत्तभूतस्सपि मे उट्ठहिंसू”
 ति वत्वा “कदा भन्ते, आचिकखथ नो” ति याचितो अतीतं 10
 आहरित्वा—

R. 447

“कामं पतामि निरयं, उद्धंपादो^३ अवंसिरो ।

नानरियं करिस्सामि, हन्द पिण्डं पटिग्गहा” ति ॥

इदं खदिरङ्गारजातकं वित्थारेत्वा कथेसीति ।

गरहदिन्नवत्थु द्वादसमं ।

पुष्पवग्गवण्णना निट्ठिता ।

चतुत्थो वग्गो

—०—

१. सी०, रो० नत्थि ।

२. अङ्गाररासिनो—सी० ।

३. उद्धंपादो—सी०, रो० ।

५. बालवग्गो

५-१. अञ्जतरपुरिसवत्थु

दीघा जागरतो रत्ती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो पसेनदिकोसलञ्चेव अञ्जतरञ्च पुरिसं आरब्ध कथेसि ।

राजा किर पसेनदि कोसलो एकस्मिं छणदिवसे अलङ्कृतपटियत्तं सब्बसेतं एकं पुण्डरीकं नाम हत्थि अभिरुह^१ महन्तेन राजानुभावेन
 5 नगरं पदक्खिणं करोति । उस्सारणाय वत्तमानाय लेड्डुदण्डादीहि पोथियमानो महाजनो पलायन्तो गीवं परिवट्ठेत्वापि ओलोकेतियेव^२ । राजूनं किर सुदिन्नदानस्सेतं^३ फलं । अञ्जतरस्सापि दुग्गतपुरिसस्स भरिया सत्तभूमिकस्स^४ पासादस्स उपरितले^५ ठिता एकं वातपानकवाटं विवरित्वा राजानं ओलोकेत्वा व अपगच्छि^६ । रञ्जो पुण्णचन्दो
 10 वलाहकन्तरं पविट्ठो विय उपट्ठासि । सो तस्सा पटिबद्धचित्तो हत्थिक्खन्धतो पतनाकारप्पत्तो विय हुत्वा खिप्पं नगरं पदक्खिणं कत्वा अन्तेपुरं^७ पविसित्वा एकं विस्सासकं अमच्चं आह—“असुकट्टाने ते मया ओलोकितपासादो दिट्ठो” ति । “आम देवा” ति । “तत्थेकं इत्थि अद्दा” ति । “अद्दं देवा” ति । “गच्छ, तस्सा ससामिक-
 15 असामिकभावं^८ जानाही” ति । सो गन्त्वा तस्सा ससामिकभावं^९ जत्वा आगन्त्वा^{१०} रञ्जो—“ससामिका^{११}” ति आरोचेसि । अथ रञ्जा—

१. आरुह—स्या० ।

२. ओलोकेति एवं—सी०, रो० ।

३. सुदिन्नदानस्स सुरक्खितसीलस्स सुकत-
 कल्याणकम्मस्स एतं—सी०, रो० ।

४. सत्तभूमिकस्स—सी०, रो० ।

५. उपरिमत्तले—सी०, स्या०, रो० ।

६. अपगच्छि—सी०, रो० ।

७. अन्तोपुरं—सी० ।

८. सस्सामिकअस्सामिकभावं—सी०,
 स्या०, रो० ।

९. सस्सामिकभावं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. गन्त्वा—सी०, रो० ।

११. सस्सामिका—सी०, स्या०, रो० ।

“तेन हि तस्सा सामिकं पक्कोसाही” ति वुत्ते, सो गन्त्वा—“एहि भो, राजा तं पक्कोसती” ति आह । सो, “भरियं मे निस्साय भयेन उप्पन्नेन भवितव्वं” ति चिन्तेत्वा रज्जो आणं पटिवाहितुं असक्कोन्तो^१ गन्त्वा राजानं वन्दित्वा अट्ठासि । अथ नं राजा—“मं इतो^२ पट्टाय उपट्ठाही” ति आह । “अलं देव, अहं अत्तनो कम्मं कत्वा तुम्हाकं सुद्धं^३ 5 ददामि, घरेयेव^३ मे जीविका होतु” ति । “तव सुद्धेन मय्हं अत्थो नत्थि, अज्जतो पट्टाय मं उपट्ठाही” ति तस्स फलकञ्च आवुधञ्च दापेसि । एवं किरस्स अहोसि, “कञ्चिदेवस्स दोसं आरोपेत्वा घातेत्वा भरियं गण्हिस्सामी” ति । अथ नं सो मरणभयभीतो अप्पमतो हुत्वा उपट्ठासि । 10

राजा तस्स दोसं^४ अपस्सन्तो कामपरिळाहे वड्डन्ते^५, “एकमस्स दोसं आरोपेत्वा राजाणं करिस्सामी” ति तं^३ पक्कोसापेत्वा एवमाह— “अम्भो, इतो योजनमत्थके^६ नदिया असुकट्टानं नाम गन्त्वा सायं मम न्हानवेलाय^७ कुमुदुप्पलानि चेव अरुणवतीमत्तिकञ्च^८ आहर । सचे तस्मि खणे नागच्छसि, आणं ते करिस्सामी” ति^{१०} । सेवको किर चतुहिपि^{११} 15 दासेहि पतिकिट्ठतरो^{१२} । धनक्कीतादयो हि दासा, “सीसं मे रुज्जति^{१३}, पिट्ठि^{१४} मे रुज्जती” ति वत्वा अच्छित्तुं लभन्ति येव^{१५} । सेवकस्सेतं^{१६} नत्थि, आणत्तकम्मं कातुमेव वट्टति । तस्मा सो^{१७}, “अवस्सं मया गन्तव्वं, कुमुदुप्पलेहि सद्धिं अरुणवतीमत्तिका नाम नागभवने उप्पज्जति, अहं कुहि लभिस्सामी” ति चिन्तेन्तो मरणभयभीतो वेगेन^{१८} गेहं गन्त्वा— 20

B. 283
R. 3

१. न सक्कोन्तो—सी० ।	२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
३. सा एव—सी०, स्या०, रो० ।	४. विवरं—सी०, स्या०, रो० ।
५. वड्डन्तो—रो० ।	६. सी०, रो० नत्थि ।
७. पञ्चयोजनमत्थके—स्या० ।	८. न्हानवेलाय—सी०, स्या०, रो० ।
९. अरुणवणमत्तिकञ्च—सी०, रो० ।	१०. ० सो—सी० ।
११. चतुहि—रो० ।	१२. कलिट्ठतरो—स्या० ।
१३. रुज्जति—सी०, रो० ।	१४. पिट्ठि—स्या०; पिट्ठि—म० ।
१५. लभन्ति—स्या० ।	१६. तस्सेतं—सी० ।
१७. सी० नत्थि ।	१८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

“भट्ठे, निद्रितं मे भत्तं” ति आह । “उद्धनमत्थके सामी” ति । सो याव भत्तं ओतरति, ताव सन्धारेतुं असक्कोन्तो उब्बुङ्गेन कञ्चिकं हरापेत्वा यथालब्धेन व्यञ्जनेन सद्धिं अल्लमेव भत्तं पच्छियं ओपीळेत्वा आदाय योजनिकं मगं पक्खन्दो, तस्स गच्छन्तस्सेव भत्तं पक्कं 5 अहोसि । सो अनुच्छिट्ठं कत्वाव^१ थोकं भत्तं अपनेत्वा भुञ्जन्तो एकं अट्ठिकं दिस्वा—“मया अपनेत्वा^२ ठपितं^३ थोकं अनुच्छिट्ठं भत्तमेव अत्थि, गहेत्वा भुञ्ज सामी” ति । सो गण्हित्वा भुञ्जि । इतरोपि भुञ्जित्वा एकं भत्तमुट्ठि उदके खिपित्वा मुखं विक्खालेत्वा महन्तेन सहेन—“इमस्मि नदीपदेसे अधिवत्था नागा सुपण्णा देवता च^४ वचनं 10 मे सुणन्तु, राजा मय्हं आणं कातुकामो^५ ‘कुमुदुप्पलेहि’^६ सद्धिं अरुणवतीमत्तिकं^७ आहरा’ ति मं आणापेसि, अट्ठिकमनुस्सस्स च मे भत्तं दिन्नं, तं सहस्सानिसंसं, उदके मच्छानं दिन्नं, तं सतानिसंसं । एत्तकं पुञ्चफलं तुम्हाकं^८ पत्तिं कत्वा दम्मि^९, मय्हं कुमुदुप्पलेहि सद्धिं अरुणवतीमत्तिकं आहरथा” ति तिक्खत्तुं अनुस्सावेसि । तत्थ 15 अधिवत्थो नागराजा तं सद्दं सुत्वा महल्लकवेसेन तस्स सन्तिकं गत्वा—“किं वदेसी” ति आह । सो पुनपि^{१०} तथेव वत्वा—“मय्हं तं पत्तिं देही” ति वुत्ते, “देमी^{११}” ति आह । पुनपि^{१२}—“देहि” ति वुत्ते, “देमि सामी” ति आह^{१३} । एवं सो द्वे तयो वारे पत्तिं आहरापेत्वा कुमुदुप्पलेहि सद्धिं अरुणवतीमत्तिकं अदासि ।

B. 284 20 — राजा पन चिन्तेसि, “मनुस्सा नाम बहुमाया^{१४}, सचे सो केनचि उपायेन लभेय्य, किच्चं मे न निप्पज्जेय्या^{१५}” ति । सो^{१६} कालस्सेव^{१७}

१. कत्वा—सी०, रो० ।

२-२. अपनीतं—सी०, स्या०, रो० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. कत्तुकामो—स्या० ।

५. कुमुदुप्पलमालेहि—सी०, रो० ।

६. अरुणवण्णमत्तिकं—सी०, रो० ।

७. ० तं—सी०, रो० ।

८. देमि—सी०, स्या०, रो० ।

९. पुनपुनपि—सी०, रो० ।

१०. ० सामी—सी०, स्या०, रो० ।

११-११. सी० नत्थि ।

१२. बहुमन्ता—सी०, स्या०, रो० ।

१३. निप्पज्जेय्या—स्या० ।

१४. सी० नत्थि ।

१५. सकालस्सेव—स्या० ।

द्वारं पिदहापेत्वा मुद्दिकं अत्तनो सन्निकं आहरापेसि । इतरोपि पुरिसो
 रञ्जो न्हानवेलायमेवागन्त्वा^१ द्वारं अलभन्तो द्वारपालं पक्कोसेत्वा^२—
 “द्वारं विवरा” ति आह । न सक्का विवरितुं, राजा कालस्सेव मुद्दिकं
 दत्त्वा राजगेहं आहरापेसी^३ ति । सो—“राजदूतो अहं, द्वारं विवरा”
 ति वत्वापि, “द्वारं अलभन्तो नत्थि मे इदानीं जीवितं, किं नु खो 5
 करिस्सामी” ति चिन्तेत्वा द्वारस्स उपरिउम्मारो^४ मत्तिकापिण्डं^५
 खिपित्वा तस्सूपरि पुष्फानि लग्गेत्वा महासद्दं करोन्तो—“अम्भो
 नगरवासिनो रञ्जो मया आणत्तिया कतभावं^६ जानाथ, राजा मं
 अकारणेन विनासेतुकामो” ति तिवक्खत्तुं विरवित्वा, “कत्थ
 नु खो गच्छिस्सामी” ति चिन्तेत्वा^७, “भिव्खू नाम मुदुहदया, 10
 विहारं गन्त्वा निपज्जिस्सामी” ति सन्निट्ठानमकासि । इमे
 हि नाम सत्ता सुखितकाले भिव्खूनं अत्थिभावमिपि अजानित्वा दुक्खाभि-
 भूतकाले^८ विहारं गन्तुकामा होन्ति, तस्मा सो पि, “मे अञ्जं ताणं
 नत्थी” ति विहारं गन्त्वा एकस्मिं फासुकट्टाने निपज्जि । अथ^{१०} रञ्जो
 पि तं^{११} रत्तिं निद्दं अलभन्तस्स तं इत्थि अनुस्सरन्तस्स कामपरिळाहो 15
 उप्पज्जि । सो चिन्तेसि, “विभातक्खणेयेव तं पुरिसं घातापेत्वा^{१२} तं^{१३}
 इत्थि आनेस्सामी” ति ।

R. 5

15

तस्मिं खणेयेव^{१४} सट्ठियोजनिकाय लोहकुम्भिया निब्बत्ता; चत्तारो
 पुरिसा पक्कुट्ठिताय^{१५} उक्खलिया तण्डुला विय सम्परिवत्तकं^{१६} पच्चमाना

१. न्हानवेलायमागन्त्वा—

सी०, स्या०, रो० ।

४. उत्तरुम्मारो—सी०, रो० ।

६. गतभावं—म० ।

८. स्या० नत्थि ।

१०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१२. घातेत्वा—स्या०, रो० ।

१४. खणे—रो० ।

१६. सम्परिवत्तका—स्या० ।

२. पक्कोसित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. हरापेसीति—स्या० ।

५. मत्तिकापिण्डं—सी०, रो० ।

७. चिन्तेत्तो—सी०, स्या०, रो० ।

९. दुक्खाभिभूताव—स्या० ।

११. सी० नत्थि ।

१३. रो० नत्थि ।

१५. पक्कुट्ठिताय—सी०, रो०;

पक्कुट्ठिताय—स्या० ।

- तिसाय वस्ससहस्सेहि हेट्ठिमत्तलं पत्वा अपरेहि तिसाय वस्ससहस्सेहि पुन मुखवट्ठियं पापुणिसु । ते सीसं उक्खिपित्वा अञ्जमञ्जं ओलोकेत्वा एकेकं गाथं वत्तुकामा वत्तुं असक्कोन्ता एकेकं अक्खरं वत्वा परिवत्तित्वा लोहकुम्भमेव पविट्ठा । राजा निद्दं अलभन्तो मज्झिमयामसमनन्तरे
- R. 6 5 तं सद्दं सुत्वा भीतो उवस्तमानसो, “किं नु खो मय्हं जीवितन्तरायो भविस्सति, उदाहु मे^१ अग्गमहेसिया, उदाहु मे रज्जं विनस्सिती^२” ति चिन्तेन्तो सकलरत्तिं अक्खीनि निमीलेतुं नासक्खि । सो अरुणुग्गमन-वेलाय^३ एव पुरोहितं पक्कोसापेत्वा—“आचरिय, मया मज्झिमयाम-समनन्तरे महन्ता भेरवसद्दा सुता, ‘रज्जस्स वा अग्गमहेसिया’^४ वा मय्हं वा
- B. 285 10 कस्स अन्तरायो भविस्सती’ ति न जानामि, तेन मे त्वं पक्कोसापितो^५” ति आह । “महाराज, किं^६ ते सद्दा सुता” ति ? “आचरिय, दु-इति स-इति न-इति सो-इती ति इमे सद्दे अस्सोसिं, इमेसं^७ निप्फत्तिं उपधारेही” ति । ब्राह्मणस्स महाअन्धकारं पविट्ठस्स विय न किञ्चि पञ्जायति^८, “न जानामी’ ति वुत्ते, पन लाभसक्कारो मे परिहायिस्सती”
- 15 ति भायित्वा—“भारियं महाराजा” ति आह । “किं आचरिया” ति । “जीवितन्तरायो ते पञ्जायती” ति । सो द्विगुणं भीतो—“आचरिय, अत्थि किञ्चि पन^९ पटिघातकारणं” ति आह^{१०} । “अत्थि महाराज, मा भायि, अहं तयो वेदे जानामी” ति । “किं पन लद्धुं वट्ठती” ति ? “सब्बसतयञ्जं यजित्वा जीवितं लभिस्ससि देवा” ति । “किं लद्धुं
- 20 वट्ठती” ति ? “हत्थिसतं अस्ससतं उसभसतं धेनुसतं अजसतं उरब्भसतं कुक्कुटसतं सूकरसतं दारकसतं दारिकासतं” ति । एवं एकेकं पाणजातिं सतं सतं कत्वा गण्हापेन्तो, “सच्चे मिगजातिमेव गण्हापेस्सामि, ‘अत्तनो खादनीयमेव गण्हापेती’ ति वक्खन्ती” ति^{११} हत्थिअस्समनुस्सेपि
- R. 7

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. विनस्सती—सी०, रो० ।

३. अरुणुग्गमनकाले—सी०, स्या०, रो० ।

४. महेसिया—सी०, स्या०, रो० ।

५. पक्कोसितो—स्या० ।

६. किति—सी० ।

७. ० हि—सी०, रो० ।

८. पञ्जायि—सी०, रो० ।

९. स्या०, रो० नत्थि ।

१०. रो० नत्थि ।

११. ० तस्मा—स्या०, रो० ।

गण्हापेति^१ । राजा, “मम जीवितमेव मय्हं लाभो” ति चिन्तेत्वा—
“सब्बपाणे सीघं गण्हथा^२” ति आह । आणत्तमनुस्सा अधिकतरं
गण्हिसु । वुत्तम्मि चेतं कोसलसंयुत्ते—

तेन खो पन समयेन रञ्जो पसेनदिस्स कोसलस्स महायञ्जो
पच्चुपटितो होति, पञ्च च उसभसतानि पञ्च च वच्चतरसतानि पञ्च 5
च वच्चतरिसतानि पञ्च च अजसतानि पञ्च च उरब्भसतानि थूणु-
पनीतानि होन्ति यञ्जत्थाय । येपिस्स ते होन्ति दासा ति वा^३
पेस्साति वा कम्मकराति वा, तेपि दण्डतज्जिता भयतज्जिता
अस्सुमुखा रुदमाना परिकम्मानि करोन्ती ति^४ । महाजनो अत्तनो
अत्तनो पुत्तधीतुआतीनं^५ अत्थाय परिदेवमानो महासद्मकासि 10
महापठवी^६ उन्द्रियनसद्दो विय अहोसि । अथ^७ मल्लिका देवी तं^८ सद्दं^९
सुत्वा^{१०} रञ्जो सन्तिकं गन्त्वा—“किं नु खो ते^{१०} महाराज, इन्द्रियानि
अपाकतिकानि, किलन्तरूपानि^{११} विय पञ्जायन्ती^{१२}” ति पुच्छि^{१३} ।
“किं तुय्हं मल्लिके, त्वं मम कण्णमूलेन आसिविसम्पि गच्छन्तं न R. 8
जानासी” ति । “किं पनेतं देवा” ति । “रत्तिभागे मे एवरूपो नाम 15
सद्दो सुतो, स्वाहं पुरोहितं पुच्छित्वा जीवितन्तरायो ते पञ्जायति,
सब्बसतयञ्जं यजित्वा जीवितं लभिस्ससी” ति सुत्वा, मम जीवितमेव
मय्हं लाभो” ति इमे पाणे गण्हापेसि” ति । मल्लिका देवी—
“अन्धबालोसि महाराज, किञ्चापि महाभक्खोसि, अनेकसूपव्यञ्जनविक-
तिकं दोणपाकं भोजनं^{१४} भुञ्जसि, द्वीसु रट्ठेसु रज्जं कारेसि, पञ्चा पन 20
ते मन्दा” ति आह । “कस्मा एवं वदेसि देवी^{१५}” ति ? “कहं तथा

१. गण्हापेसि—रो० ।

२. गण्हा—स्या०, रो० ।

३. ० दासी ति वा—स्या० ।

४. करोन्ति—रो० ।

५. आतीनं—स्या०, रो० ।

६. पठवी—सी०, रो०; महापठवी—म० ।

७. सी०, रो० नत्थि ।

८-९. सी० नत्थि ।

९. स्या० नत्थि ।

१०. रो० नत्थि ।

११. किलन्तरूपा—स्या० ।

१२. पञ्जायथा—स्या०, रो० ।

१३. रो० नत्थि ।

१४. सी०, रो० नत्थि ।

१५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

अञ्जस्स मरणेन अञ्जस्स जीवितलाभो दिट्ठपुब्बो, अन्धवालस्स ब्राह्मणस्स कथं गहेत्वा कस्मा महाजनस्स उपरि दुक्खं खिपसि, धुरविहारे सदेवकस्स लोकस्स अगगपुग्गलो अतीतादीसु अप्पटिहत्तजाणो सत्था वसति, तं पुच्छित्वा तस्सोवादं करोही' ति वुत्ते^१, राजा सल्लहूकेहि
 5 यानेहि मल्लिकाय सद्धिं विहारं गन्त्वा मरणभयतज्जितो किञ्चि वत्तुं असक्कोन्तो सत्थारं^२ वन्दित्वा एकमन्तं निसीदि ।

अथ नं सत्था—“हन्द कुतो नु त्वं महाराज आगच्छसि दिवा दिवस्सा” ति पठमतरं आलपि । सो तुण्हीयेव निसीदि । ततो मल्लिका भगवतो^३ आरोचेसि—“भन्ते, रञ्जा किर मज्झिमयाम-
 10 समनन्तरे सद्दो सुतो, अथ नं पुरोहितस्स आरोचेसि, पुरोहितो जीवितन्तरायो^४ ते भविस्सति, तस्स पटिघातत्थाय^५ सब्बसत्ते^६ पाणे गहेत्वा तेसं गललोहितेन यञ्जे यजिते^७ जीवितं लभिस्ससी’ ति आह । राजा पाणे^८ गण्हापेसि, तेनायं मया इधानीतो” ति । “एवं किर महाराजा” ति । “एवं भन्ते” ति । “किं ति ते सद्दो सुतो” ति ?
 15 सो अत्तना^९ सुतनियामेनेव आचिक्खि । तथागतस्स तं सुत्वाव एकोभासो अहोसि । अथ नं सत्था^{१०} आह—“मा भायि महाराज, तव अन्तरायो नत्थि, पापकम्मिनो सत्ता अत्तनो दुक्खं आवीकरोन्ता^{११} एवमाहंसू” ति । “किं पन भन्ते तेहि कतं” ति ? अथ^{१२} खो भगवा तेसं कम्मं आचिक्खितुं—“तेन हि महाराज सुणाही” ति वत्वा अतीतं
 20 आहरि ।

अतीते वीसतिवस्ससहस्सायुकेसु मनुस्सेसु कस्सपो भगवा लोके उप्पज्जित्वा वीसतिया खीणासवसहस्सेहि सद्धिं चारिकं चरमानो

१. अथ खो—स्या०; रो० नत्थि ।	२. रो० नत्थि !
३. तथागतस्स—सी०, रो० ।	४. अन्तरायो—सी०, रो० ।
५. पटिघातत्थाय—स्या० ।	६. सब्बसत्त—स्या० ।
७. इट्ठे—सी०, स्या०, रो० ।	८. ० बहू—स्या० ।
९. अत्तनो—रो० ।	१०. सी०, रो० नत्थि ।
११. आवीकरोन्तो—रो० ।	१२. स्या०, रो० नत्थि ।

बाराणसिमगमासि । बाराणसिवासिनो द्वेपि तयोपि बहुतरापि एकतो
हुत्वा आगन्तुकदानं पवत्तयिंसु । तदा बाराणसियं चत्तालीसकोटिविभवा^१
चत्तारो सेट्टिपुत्ता सहायका अहेसुं । ते मन्तयिंसु, “अम्हाकं गेहे बहुधनं,
तेन किं करोमा” ति । एवरूपे बुद्धे चारिकं चरमाने दानं दस्साम^२,
सीलं रक्खिस्साम^३, पूजं करिस्सामा^३” ति एकोपि अवत्वा तेसु एको 5
ताव एवमाह—“तिखिणसुरं पिवन्ता मधुरमंसं खादन्ता विचरिस्साम,
इदं अम्हाकं जीवितफलं^४” ति । अपरोपि^५ एवमाह—“देवसिकं^६
तिवस्सिकगन्धसालिभत्तं^७ नानगरसेहि भुञ्जन्ता विचरिस्सामा” ति । R. 10
अपरोपि एवमाह—“नानप्पकारं पूवखज्जकविकतिं^८ पचापेत्वा खादन्ता
विचरिस्सामा” ति । अपरोपि^९ एवमाह—“सम्म^{१०} मयं^{११} अञ्जं किञ्चि 10
न करिस्साम, धनं दस्सामा” ति^{१२} वुत्ते अनिच्छमाना इत्थी^{१३} नाम नत्थि,
तस्मा धनेन^{१४} पलोभेत्वा^{१५} पारदारिककम्मं करिस्सामा” ति । “साधु
साधु” ति सब्बेव तस्स कथाय अट्ठंसु ।

ते ततो पट्टाय अभिरूपानं इत्थीनं धनं पेसेत्वा वीसतिवस्स-
सहस्सानि पारदारिककम्मं कत्वा कालं कत्वा अवीचिनिरये^{१६} निब्बत्ता । 15
ते एकं बुद्धन्तरं निरये पच्चित्त्वा तत्थ कालं कत्वा^{१७} पक्कावसेसेन
सट्ठियोजनिकाय लोहकुम्भिया निब्बत्तित्वा तिसाय वस्ससहस्सेहि
हेट्ठिमतलं पत्वा पुनपि^{१८} तिसाय वस्ससहस्सेहि लोहकुम्भिमुखं^{१९} पत्वा

१. चत्तालीसचत्तालीस ०—सी०, रो० ।	२. ०पुञ्जं करिस्साम—सी०, रो० ।
३-३. सी०, रो० नत्थि ।	४. जीवितं सफलं—स्या० ।
५. अपरो—स्या० ।	६. रो०, स्या० नत्थि ।
७. तिवास्सिकं गन्धसालितण्डुलभत्तं—
स्या० ।	८. खज्जकविकति—रो०, स्या०;
खज्जकविकति—रो० ।
९. अपरो—स्या० ।	१०. सम्म—सी०, स्या०, रो० ।
११. सी०, स्या० रो० नत्थि ।	१२. ० हि—सी० ।
१३. रो० नत्थि; इत्थियो—स्या० ।	१४-१४. धनं पयोजेत्वा पयोजेत्वा—सी०, रो०;
१५. अवीचिमहानिरये—सी०, स्या०, रो० ।	धनं पयोजेत्वा पलोभेत्वा—स्या० ।
१६. ० निरये—सी०, रो० ।	१७. पुन—स्या० ।
१८. कुम्भिमुखं—स्या०, रो० ।	

एकेकं गाथं वत्तुकामा हुत्वा वत्तुं असक्कोन्ता^१ एकेकं अक्खरं वत्वा पुन परिवत्तित्वा, लोहकुम्भमेव पविट्ठा । “वदेहि महाराज, पठमं ते किं सद्दो नाम सुतो” ति । दु-इति भन्ते” ति । सत्था तेन अपरिपुण्णं कत्वा वुत्तं गाथं परिपुण्णं कत्वा दस्सेन्तो एवमाह—

5 “दुज्जीवितमजीविम्ह, ये सन्ते न ददम्हसे ।
विज्जमानेसु भोगेसु, दीपं नाकम्ह अत्तनो” ति ॥

R. 11 अथ रञ्जो इमिस्सा गाथाय अत्थं पकासेत्वा—“किं ते महाराज, दुतियसद्दो ततियसद्दो चतुत्थसद्दो सुतो” ति पुच्छित्वा, “एवं नामा” ति वुत्ते अवसेसं परिपूरेन्तो—

10 “सट्ठिवस्ससहस्सानि, परिपुण्णानि सब्बसो ।
निरये पच्चमानानं, कदा अन्तो भविस्सति ॥

B. 288 नत्थि अन्तो कुतो अन्तो, न अन्तो पटिदिस्सति ।
तदा हि पकतं पापं, मम तुयहञ्च मारिसा ॥
सोहं^३ नून इतो गन्त्वा, योनिं लद्धान मानुसि ।

15 वदञ्जू सीलसम्पन्नो, काहामि कुसलं बहु” ति ॥

पटिपाटिया इमा गाथा वत्वा तासं^५ अत्थं पकासेत्वा—“इति खो महाराज, ते चत्तारो जने^५ एकेकं गाथं वत्तुकामापि^६ वत्तुं असक्कोन्ता एकमेव अक्खरं वत्वा पुन^७ लोहकुम्भमेव पविट्ठा” ति आह ।

20 रञ्जा किर पसेनदिकोसलेन तस्स सद्दस्स सुतकालतो पट्ठाय ते हेट्ठा भस्सन्ति एव, अज्जा पि एकं वस्ससहस्सं नातिक्कमन्ति । रञ्जो तं देसनं सुत्वा महासंवेगो उप्पज्जि । सो, “भारियं वतिदं पारदारिक-कम्मं नाम, एकं किर बुद्धन्तरं निरये^८ पच्चित्वा^८ ततो चुता सट्ठियो-जनिकाय लोहकुम्भिया निब्बत्तित्वा तत्थ सट्ठिवस्ससहस्सानि पच्चित्वा^९

१. असक्कोन्तो—रो० ।

२. ० आह—स्या० ।

३. सो हि—सी०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. जना—सी, स्या०, रो० ।

६. वत्तुकामा—सी०, स्या०, रो० ।

७. ० तं—सी०, स्या०, रो० ।

८-९. अवीचि निरये पचित्वा—स्या० ।

९. पचित्वा—स्या० ।

एवम्पि नेसं^१ दुक्खा मुच्चनकालो न पञ्चायति, अहम्पि परदारे सिनेहं कत्वा सब्बरत्तिं निहं न लभि, इदानी इतो पट्टाय परदारे मानसं न बन्धिस्सामी” ति चिन्तेत्वा तथागतं आह—“भन्ते, अज्ज मे^२ रत्तिया दीघभावो जातो” ति । सोपि पुरिसो तत्थेव निसिन्नो तं कथं सुत्वा, “लद्धो मे बलवप्पच्चयो” ति सत्थारं आह—“भन्ते, रज्जा ताव अज्ज रत्तिया दीघभावो जातो, अहं पन हिय्यो सयमेव योजनस्स दीघभावं अज्जासि” ति । सत्या द्वित्तम्पि कथं संसन्दिदत्वा—“एकच्चस्स^३ रत्ति दीघा होति, एकच्चस्स^३ योजनं दीघं होति, बालस्स पन संसारो दीघो होती” ति वत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

R. 12

६०. § “दीघा जागरतो रत्ति, दीघं सन्तस्स योजनं ।

10

दीघो बालान संसारो, सद्धम्मं अविजानतं” ति ॥१॥

तत्थ दीघा ति रत्ति नामेसा तियाममत्ताव, जागरन्तस्स पन दीघा होति, द्विगुणतिगुणा विय हुत्वा खायति । तस्सा दीघभावं अत्तानं मङ्कणसङ्खस्स भत्तं कत्वा याव सूरियुग्गमना सम्परिवत्तकं सेमानो महाकुसीतो पि सुभोजनं भुञ्जित्वा सिरिसयने सयमानो कामभोगी पि न जानाति, सब्बरत्तिं पन पधानं पदहन्तो योगावचरो च, धम्मकथं कथेन्तो धम्मकथिको च, आसनसमीपे ठत्वा^४ धम्मं सुणन्तो च^५, सीसरोगादिफुट्टो वा^६ हत्थपादच्छेदनादि^७ पत्तो वा वेदनाभिभूतो च, रत्ति मग्गपटिपत्तो अद्विको च जानाति । योजनं ति योजनम्पि चतुगावु- तमतमेव; सन्तस्स पन किलन्तस्स दीघं होति, द्विगुणतिगुणं विय खायति । सकलदिवसं हि मग्गं गन्त्वा किलन्तो पटिपथं आगच्छन्तं दिस्वा, “पुरतो गामो कीवदूरो” ति पुच्छित्वा, “योजनं” ति वुत्ते

B. 289

15

R. 13

2

१. तेसं—स्या० ।

२. मया—स्या० ।

३. एकस्स—सी० ।

४. निसीदिस्वा—जी०, स्या०, रो० ।

५. रो० नत्थि ।

६. च—सी० ।

७. हत्थपादच्छेदादि—सी०, रो०;

० छेदादीनि—स्या० ।

- थोकं गन्त्वा अपरस्मि पुच्छित्वा तेनापि, ‘‘योजनं’’ ति वुत्ते पुन थोकं गन्त्वा अपरस्मि पुच्छति । सोपि ‘‘योजनं’’ ति वदति । सो^१ पुच्छित-पुच्छिता^२ योजनन्तेव वदन्ति, दीघं वत्तिदं योजनं, एकयोजनं द्वे तीणि योजनानि विय मञ्जे ति^३ । बालानं ति इधलोकपरलोक्तं पन
- 5 अजानन्तानं बालानं संसारवट्टस्स परियन्तं कातुं असक्कोन्तानं यं सत्तत्तिसवोधिपक्खियभेदं^४ सद्धम्मं अत्वा संसारस्स अन्तं करोन्ति, तं सद्धम्मं अविजानतं संसारो दीघो नाम होति^५ । सो हि अत्तनो धम्मताय एव दीघो नाम । वुत्तस्मि चेत्तं, ‘‘अनमतग्गोयं भिक्खवे संसारो, पुब्बा कोटि न पञ्चायती’’ ति । बालानं पन परियन्तं कातुं
- 10 असक्कोन्तानं अतिदीघो येवा ति^६ ।

R. 14

देसनावसाने सो पुरिसो सोतापत्तिफलं पत्तो, अञ्जेपि बहू सोतापत्तिफलादीनि पत्ता, महाजनस्स सात्थिका धम्मदेसना जाता ति ।

- राजा सत्थारं वन्दित्वा गच्छन्तोयेव^७ ते सत्ते बन्धना मोचेसि । तत्थ इत्थिपुरिसा बन्धना मुत्ता सीसं न्हत्वा^८ सकानि गेहानि
- 15 गच्छन्ता—‘‘चिरं जीवतु नो अय्या मल्लिका देवी, यं^९ निस्साय जीवितं लभिम्हा’’ ति मल्लिकाय गुणकथं^{१०} कथयिंसु । सायन्हसमये भिक्खू^{११} धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं ‘‘अहो पण्डिता वतायं मल्लिका, अत्तनो पञ्चं निस्साय एत्तकस्स जनस्स जीवितदानं अदासी’’ ति । सत्था गन्धकुटियं निसिन्नोव तेसं भिक्खूनं कथं सुत्वा गन्धकुटितो निक्खमित्वा
- 20 धम्मसभं पविसित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदित्वा—‘‘काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना’’ ति पुच्छित्वा, ‘‘इमाय नामा’’ ति वुत्ते, ‘‘न भिक्खवे, मल्लिका इदानेव अत्तनो पञ्चं निस्साय महाजनस्स

B. 290

१. ते—सी० ।

३. मञ्जति—स्या० ।

५. रो० नत्थि ।

६. अतिदीघोवाति—रो० ।

८. नहायित्वा—रो०; नहाता—सी० ।

१०. गुणं—सी०, स्या०, रो० ।

२. पुच्छितपुच्छितकाले—रो० ।

४. बोधिपक्खिकादि भेदं—स्या०;

बोधिपक्खिकधम्मभेदं—रो० ।

७. गच्छन्तोव—सी०, स्या०, रो० ।

९. तं—म० ।

११. स्या० नत्थि ।

जीवितदानं देति, पुब्बेपि अदासि येवा” ति वत्वा तमत्थं पकासेन्तो^१
अतीतं आहरि—

अतीते बाराणसियं रञ्जो पुत्तो एकं निग्रोधरुक्खं उपसङ्कमित्वा
तत्थ निब्बत्ताय देवताय आयाचि—“सामि देवराज, इमस्मि जम्बुदीपे
एकसतराजानो एकसतअग्गमहेसियो, सचाहं पितु अच्चयेन रज्जं 5
लभिस्सामि, एतेसं गललोहितेन बलिं करिस्सामी” ति । सो पितरि
कालकते रज्जं पत्वा, “देवताय मे आनुभावेन रज्जं पत्तं, बलिमस्सा^२
करिस्सामी” ति महत्तिया सेनाय निक्खमित्वा एकं राजानं अत्तनो
वसे वत्तेत्वा तेन सद्धि अपरम्पि अपरम्पी ति सब्बे राजानो अत्तनो वसे R. 15
क्त्वा सद्धि अग्गमहेसीहि आदाय गच्छन्तो उग्गसेनस्स नाम 10
सब्बकनिट्ठस्स रञ्जो धम्मदिन्ना^३ नाम अग्गमहेसी गरुगब्भा, तं ओहाय
आगन्त्वा^४, “एत्तकजनं विसपानकं पायेत्वा मारेस्सामी” ति रुक्खमूलं
सोधापेसि । देवता चिन्तेसि, “अयं राजा एत्तके राजानो गण्हन्तो
‘मं निस्साय गहिता^५ इमे^६” ति चिन्तेत्वा तेसं गललोहितेन मय्हं बलिं
कातुकामो, सचे पनायं एते घातेस्सति, जम्बुदीपे राजवंसो उपच्छि- 15
ज्जिस्सति रुक्खमूलेपि^६ मे असुचि भविस्सति, सक्खिस्सामि नु खो
एतं^७ निवारेतु” ति । सा उपधारेन्ती, “नाहं सक्खिस्सामी” ति
जत्वा अञ्जम्पि^८ देवतं उपसङ्कमित्वा एतमत्थं^९ आरोचेत्वा—“त्वं
सक्खिस्ससी” ति आह । तायपि^{१०} पटिक्खित्ता^{११} अञ्जम्पि^{१२} अञ्जम्पीति
एवं सकलचक्कवाळदेवतायो उपसङ्कमित्वा ताहिपि^{१३} पटिक्खित्ता 20
चतुन्नं महाराजूनं^{१४} सन्तिकं गन्त्वा “मयं न सक्कोम, अम्हाकं पन

१. पकासेन्तो—म० ।

२. दिन्ना—सी०, रो० ।

५-५. गण्हा—स्या० ।

७. तं—स्या० ।

९. तमत्थं—सी०, स्या०, रो० ।

११. पटिक्खित्तापि—सी०, रो० ।

१३. तेहिपि—रो० ।

२. बलिमस्स—सी०, रो० ।

४. गन्त्वा—स्या० ।

६. रुक्खमूलम्पि—स्या० ।

८. अञ्जं—स्या०, रो० ।

१०. ताय—सी०, रो० ।

१२. रो० नत्थि ।

१४. महाराजानं—सी०, स्या०, रो० ।

- राजा अम्हेहि पुञ्जेन च पञ्चाय च विसिट्ठो, तं पुच्छा” ति^१ तेहिपि^२ पटिक्खत्तकाले^३ सक्कं उपसङ्कमित्वा तमतथं आरोचेत्वा—“देव^४, तुम्हेसु अप्पोस्सुक्कतं^५ आपन्नेसु खत्तियवंसो उपच्छिज्जिस्सति^६, तस्स पटिसरणं होथा” ति आह । सक्को—“अहम्पि नं पटिवाहितुं न सक्खिस्सामि, उपायं पन ते वक्खामी” ति वत्वा, उपायं आचिक्खि—
 “गच्छ, त्वं रज्जो पस्सन्तस्सेव रत्तवत्थं निवासेत्वा अत्तनो रुक्खतो निक्खमित्वा गमनाकारं दस्सेहि, अथ तं राजा, ‘देवता^७ गच्छति, निवत्तापेस्सामि नं’ ति नानप्पकारेन याचिस्सति, अथ नं वदेय्यासि, ‘त्वं एकसतराजानो सद्धि अग्गमहेसीहि आनेत्वा तेसं गल्लोहितेन बलिं करिस्सामी’ ति मय्हं आयाचित्वा उग्गसेनस्स रज्जो देविं ओहाय आगतो, नाहं तादिसस्स मुसावादस्स^८ बलिं सम्पटिच्छामी” ति । एवं किर वुत्ते राजा तं आणापेस्सति, सा रज्जो धम्मं देसेत्वा एत्तकस्स^९ जनस्स जीवितदानं दस्सती” ति । इमिना कारणेन सक्को देवताय इमं^{१०} उपायं आचिक्खि । देवता तथा अकासि ।
 १५ राजा पि तं आणापेसि । सा आगन्त्वा तेसं राजूनं परियन्ते निसिन्नम्पि अत्तनो राजानमेव वन्दि । राजा, “मयि सब्बराजजेट्ठके^{१०} ठिते सब्बकनिट्ठं अत्तनो^{११} सामिकं^{११} वन्दती” ति तस्सा कुञ्जि । अथ नं सा आह—“किं मय्हं तयि पटिबद्धं, अयं पन मे सामिको इस्सरियस्स दायको^{१२}, इमं अवन्दित्वा कस्मा तं वन्दिस्सामी” ति । रुक्खदेवता २० पस्सन्तस्सेव^{१३} महाजनस्स^{१४}—“एवं भद्दे, एवं भद्दे” ति वत्वा, तं पुप्फ-
 R 17 मुट्ठिना पूजेसि । पुन राजा आह—“सचे मं न वन्दसि, मय्हं

१. ० वदिसु—सी०, रो० ।

२-२. सी०, रो० नत्थि ।

३. ० सचे—सी० ।

४. अप्पोस्सुक्कतं—स्या० ।

५. उच्छिज्जिस्सति—सी०, स्या०, रो० । ६. ० मे—स्या० ।

७. मुसावादस्स—म० ।

८. तत्तकस्स—सी०, रो० ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

१०. सब्बजेट्ठके—स्या० ।

११-११. सी०, रो० नत्थि ।

१२. दाता—सी०, स्या०, रो० ।

१३. ० तस्स—रो०, सी० ।

१४. जनस्स—स्या०, रो० ।

रज्जसिरिदायिकं एवं महानुभावं देवतं कस्मा न वन्दसी' ति ।
 "महाराज, तथा अत्तनो पुज्जे^१ ठत्वा^२ राजानो गहिता, न देवताय
 गहेत्वा दिन्ना ति । पुनपि तं देवता—“एवं भद्दे, एवं भद्दे” ति वत्वा
 तथेव पूजेसि । पुन सा राजानं आह—“त्वं 'देवताय मे एत्तका राजानो
 गहेत्वा दिन्ना' ति वदेसि, इदानी ते देवताय उपरि वामपस्से^३ रुक्खो 5
 अग्गिना दड्ढो, सा तं अग्गि निब्बापेतुं कस्मा नासक्खि, यदि एवं
 महानुभावा” ति । पुनपि तं देवता—“एवं भद्दे, एवं भद्दे” ति वत्वा
 तथेव पूजेसि ।

सा कथयमाना ठिता रोदि चेव हसि च । अथ नं राजा—“किं
 उम्मत्तिकासी” ति^४ आह । “कस्मा देव एवं वदेसि, न मादिसियो 10
 उम्मत्तिका होन्ती” ति । अथ नं^५—“किं कारणा रोदसि चेव हससि^६
 चा” ति ? “सुणाहि महाराज, अहं हि अतीते कुलधीता हुत्वा पतिकुले
 वसन्ती सामिकस्स सहायकं पाहुनक आगतं दिस्वा तस्स भत्तं पचितु-
 कामा 'मंसं आहरा' ति दासिया कहापणं दत्वा ताय मंसं अलभित्वा
 आगताय 'नत्थि मंसं' ति वुत्ते गेहस्स पच्छिमभागे सयिताय एठिकाय- 15
 सीसं छिन्दित्वा भत्तं सम्पादेसि, साहं एकस्साय एठिकाय सीसं
 छिन्दित्वा निरये पच्चित्वा^७ पक्कावसेसेन तस्सा लोमगणनाय सीसच्छेदं
 पापुणि, त्वं एत्तकं जनं वधित्वा कदा दुक्खा मुच्चिस्ससी ति एवमहं^८
 तव^९ दुक्खं अनुस्सरन्ती रोदि” ति वत्वा इमं गाथमाह—

B 292
R. 18

“एकिस्सा कण्ठं छेत्वान^{१०}, लोमगणनाय पच्चिसं^{१०} । 20
 बहूनं^{११} कण्ठे छेत्वान, कथं काहसि खत्तिया” ति ॥

१-१. पुज्जं पत्वा—सी०, रो० ।

२. वातपस्से—रो० ।

३. • जातासि—सी०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. हसि—स्या०, रो० ।

६. पचित्वा—स्या०; रो० नत्थि ।

७-७. एवं महन्तं च—सी०, रो० ।

८. रोदामी ति—स्या० ।

९. छिन्दित्वा—स्या० ।

१०. पच्चियि—सी०, रो० ।

११. बहूनं—सी०, स्या०, रो० ।

“अथ कस्मा त्वं^१ हससी^२” ति ? “एतस्मा दुक्खा मुत्ताम्ही”
 ति तुस्सित्वा^३ महाराजा” ति । पुनपि तं देवता—“एवं भद्दे, एवं
 भद्दे” ति वत्वा पुप्फमुट्ठिना पूजेसि । राजा, “अहो मे^४ भारियं कतं^५
 5 कम्मं, अयं किर एकं एळिकं वधित्वा निरये^६ पक्कावसेसेन तस्सा
 लोमगणनाय सीसच्छेदं पापुणि, अहं एत्तकं जनं वधित्वा कदा सोत्थि
 पापुणिस्सामी” ति सब्बे राजानो मोचेत्वा अत्तनो महल्लकतरे
 वन्दित्वा दहरदहरानं^७ अञ्जलिं पग्गय्ह^८ सब्बे खमापेत्वा सकसकट्टानमेव
 पहिणि ।

सत्था इमं धम्मदेसनं आहरित्वा—“एवं भिक्खवे, न इदानीव
 10 मल्लिका देवी^९ अत्तनो पञ्चं निस्साय महाजनस्स जीवितदानं देति,
 पुब्बेपि अदासि येवा” ति वत्वा अतीतं समोधानेसि, “तदा बाराणसि-
 राजा पसेनदि कोसलो अहोसि, धम्मदिन्ना^{१०} देवी मल्लिका, रुक्खदेवता
 अहमेवा” ति । एवं अतीतं समोधानेत्वा पुन धम्मं देसेन्तो—
 R. 19 “भिक्खवे, पाणातिपातो नाम न कत्तब्बयुत्तको । पाणातिपातिनो हि
 15 दीघरत्तं सोचन्ती” ति वत्वा इमा गाथा आह—

“इध^{११} सोचति पेच्च सोचति,
 पापकारी उभयत्थ सोचति ।
 सो सोचति सो विहञ्जति,
 दिस्वा कम्मकिलिट्ठमत्तनो” ति^{१२} ॥

20 “एवं चे सत्ता जानेय्युं दुक्खा, यं जातिसम्भवो ।
 न पाणो पाणिनं हञ्जे, पाणघाती हि सोचती” ति ॥

अञ्जातरपुरिसवत्थु पठमं ।

—०—

१-१. हसीति—रो०; हसितन्ति—सी०; २. तुस्सित्वा—स्या० ।

ते हसितन्ति—स्या० ।

३. स्या०, सी० नत्थि ।

४. रो०, स्या०, सी० नत्थि ।

५. ० पचित्वा—स्या० ।

६. दहरतरानं—सी०, स्या०, रो० ।

७. पग्गहेत्वा—सी० ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

९. दिन्ना—सी०, रो० ।

१०-१०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५-२. महाकस्सपत्थेरसद्धिविहारिकवत्थु

B. 293

चरञ्चे नाधिगच्छेय्या ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं
जेतवने^१ विहरन्तो महाकस्सपत्थेरस्स सद्धिविहारिकं आरब्भ कथेसि ।
देसना राजगहे समुट्ठिता ।

थेरं किर राजगहं निस्साय पिप्पलिगुहायं^२ वसन्तं^३ द्वे सद्धि-
विहारिका उपट्ठहिंसु । तेसु एको सक्कच्चं वत्तं करोति, एको तेन कतं 5
कतं अत्तना कतं विय दस्सेन्तो मुखोदकदन्तकट्टानं पटियादित्ताभावं
अत्वा—“भन्ते, मुखोदकदन्तकट्टानि मे पटियादित्तानि, मुखं धोवथा”
ति वदति, पादधोवनन्हानादिकालेपि एवमेव वदति । इतरो चिन्तेसि,
“अयं निच्चकालं मया कतं कतं अत्तना कतं विय कत्वा दस्सेति, होतु,
कत्तब्बयुत्तकमस्स^४ करिस्सामी” ति । तस्स भुञ्जित्वा सुपन्तस्सेव 10
न्हानोदकं^५ तापेत्वा एकस्मि कूटे^६ कत्वा पिट्टिकोट्टके ठपेसि, उदकता-
पनभाजने पन नाळिमत्तं उदकं सेसेत्वा उसुमं मुञ्चन्तं ठपेसि । तं^७ इतरो
सायन्हसमये पबुञ्जित्वा उसुमं निक्खन्तं दिस्वा, “उदकं तापेत्वा कोट्टके
ठपितं भविस्सती” ति वेगेन गत्वा थेरं वन्दित्वा—“भन्ते, कोट्टके
उदकं ठपितं, न्हायथा” ति वत्वा थेरेन सद्धिं येव कोट्टकं पाविसि । 15
थेरो उदकं अपस्सन्तो—“कहं उदकं आवुसो” ति आह । दहरो
अग्गिसालं गत्वा भाजने उळुङ्कु ओतारेत्वा तुच्छभावं अत्वा, “पस्सथ
दुट्ठस्स^८ कम्मं, तुच्छभाजनं उद्वने आरोपेत्वा कुहिं गतो, अहं ‘कोट्टके
उदकं’ ति सञ्जाय आरोचेसि” ति उज्झायन्तो घटं आदाय तित्थं
अगमासि । इतरोपि पिट्टिकोट्टकतो उदकं आहरित्वा कोट्टके ठपेसि । 20

R. 20

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. पिप्पलिगुहायं—म०; एवं सब्बत्थ ।

३. विहरन्तं—सी०, रो०; चरन्तं—स्या । ४. कत्तब्बमस्स—स्या० ।

५. न्हान०—स्या०, रो०; एवं सब्बत्थ । ६. घटे—म० ।

७. स्या०, रो० नत्थि ।

८. धुत्तस्स—रो; दुब्बिनीतस्स—स्या० ।

- थेरो चिन्तेसि, “अयं दहरो ‘उदकं मे^१ तापेत्वा कोट्टके ठपितं,
 ‘एथ, भन्ते न्हायथा’ ति वत्वा इदानि उज्झायन्तो घटं आदाय तित्थं
 गच्छति, किं नु खो एतं” ति उपधारेन्तो, “एत्तकं कालं एस दहरो
 इमिना कतं वत्तं अत्तनाव कतं विय पकासेती” ति अत्वा सायं
 5 आगन्त्वा निसिन्नस्स ओवादमदासि—“आवुसो, भिक्खुना नाम ‘अत्तना
 कतमेव कतं’ ति वत्थुं वट्ठति, नो अकतं, त्वं इदानेव, ‘कोट्टके उदकं
 B. 294 ठपितं, न्हायथा भन्ते’ ति वत्वा मयि पविसित्वा ठिते घटं आदाय
 उज्झायन्तो गच्छसि, पब्बजितस्स नाम एवं कातुं न वट्ठती” ति ।
 सो—“पस्सथ थेरस्स कम्मं, उदकमत्तकं नाम निस्साय मं एवं वदेसी”
 10 ति कुज्झित्वा पुनदिवसे थेरेन सद्धिं पिण्डाय न पाविसि । थेरो इतरेन
 सद्धिं एकं पदेसं अगमासि । सो तस्मिं गते थेरस्स उपट्ठाककुलं गन्त्वा—
 R. 21 “थेरो कहां भन्ते” ति पुट्ठो, “थेरस्स अफासुकं जातं, विहारे येव
 निसिन्नो” ति आह । “किं पन भन्ते लद्धुं वट्ठती” ति । “एवरूपं
 किर नाम आहारं देथा” ति वुत्ते^२ तेन^३ वुत्तनियामेनेव सम्पादेत्वा
 15 अदंसु । सो अन्तरामग्गे व तं भत्तं भुञ्जित्वा विहारं गतो । थेरो पि
 गतट्ठाने महन्तं सुखुमवत्थं लभित्वा अत्तना सद्धिं गतदहरस्स अदासि ।
 सो तं रजित्वा अत्तनो निवासनपारुपनं अकासि ।
- थेरो पुनदिवसे नं उपट्ठाककुलं गन्त्वा, “भन्ते, ‘तुम्हाकं किर
 अफासुकं जातं’ ति अम्हेहि दहरेन वुत्तनियामेनेव पटियादेत्वा आहारो
 20 पेसितो, परिभुञ्जित्वा वो फासुकं जातं” ति वुत्ते तुण्ही अहोसि । विहारं
 पन गन्त्वा तं दहरं सायं^४ वन्दित्वा निसिन्नं एवमाह—“आवुसो, तथा
 किर हिय्यो एवं^५ नाम कतं, इदं पब्बजितानं न अनुच्छविकं, विञ्जत्तिं
 कत्वा भुञ्जितुं न वट्ठती” ति । सो कुज्झित्वा थेरो आघातं बन्धित्वा^६,
 “पुरिमदिवसे उदकमत्तं निस्साय मं मुसावादिं कत्वा अज्ज अत्तनो
 25 उपट्ठाककुले भत्तमुट्ठिया भुत्तकारणा मं ‘विञ्जत्तिं कत्वा भुञ्जितुं न

१. रो० नत्थि ।

२-३. रो० नत्थि; तेन—स्या० ।

३. म० नत्थि ।

४. इदं—म० ।

५. बन्धि—स्या०, रो० ।

वट्टती' ति वदति^१, वत्थम्पि तेन अत्तनो उपट्ठाकस्सेव दिन्नं, अहो
थेरस्स भारियं कम्मं, जानिस्सामिस्स कत्तब्बयुत्तकं" ति पुनदिवसे थेरे
गामं^२ पविसन्ते सयं विहारे ओहीयित्वा दण्डं गहेत्वा परिभोगभाजनानि
भिन्दित्वा थेरस्स पण्णसालाय अग्गिं दत्वा यं न भायति, तं मुग्गरेन
पहरन्तो भिन्दित्वा निक्खमित्वा पलातो । सो^३ कालं कत्वा अवीचि- 5
महानिरये निब्बत्ति ।

महाजनो कथं समुट्ठापेसि, "थेरस्स किर सद्धिविहारिको ओवादमत्तं
असहन्तो कुज्झित्वा पण्णसालं भापेत्वा पलातो" ति । अथेको भिक्खु
अपरभागे राजगहा निक्खमित्वा सत्थारं दट्ठुकामो जेतवनं सत्थारं
गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा सत्थारा पटिसन्थारं कत्वा—"कुतो आगतोसी" 10
ति पुट्ठो, "राजगहतो भन्ते" ति आह । मम पुत्तस्स महाकस्सपस्स
खमनीयं" ति ? "खमनीयं भन्ते, एको पन सद्धिविहारिको ओवादमत्तेन
कुज्झित्वा पण्णसालं भापेत्वा पलातो" ति । सत्था—"न सो इदानेव
ओवादं सुत्वा कुज्झति" पुब्बेपि कुज्झि येव । न^४ इदानेव कुटिं दूसेति,
पुब्बेपि दूसेसियेवा" ति वत्वा अतीतं आहरि— 15

R. 22

B. 295

अतीते बाराणसियं ब्रह्मदत्ते रज्जं कारेन्ते हिमवन्तपदेसे एको
सिङ्गिलसकुणो कुलावकं कत्वा वसि । अथेकदिवसं देवे वस्सन्ते एको
मक्कटो सीतेन कम्पमानो तं पदेसं अगमासि । सिङ्गिलो तं दिस्वा
गाथमाह—

"मनुस्सस्सेव ति सीसं, हत्थपादा च वानर ।

20

अथ केन नु वण्णेन, अगारं ते न विज्जती" ति ॥

मक्कटो, "किञ्चापि मे हत्थपादा अत्थि, याय पन पञ्जाय विचारेत्वा
अगारं करेय्यं^६, सा मे^७ पञ्जा नत्थी" ति चिन्तेत्वा तमत्थं
विज्जापेतुकामो^८ इमं गाथमाह—

१. वदेति—सी०; वदेसि—स्या०, रो० । २. ० पिण्डाय—सी०, रो० ।

३. स्या०, रो० नत्थि । ४. कुज्झि—रो० ।

५. ० च—स्या० । ६. करेय्य—रो० ।

७. रो० नत्थि ! ८. पकासेतुकामो—सी०, स्या०, रो० ।

“मनुस्सस्सेव मे सीसं, हत्थपादा च सिङ्गिल ।

या, हु सेट्ठा मनुस्सेसु, सा मे पञ्जा न विज्जती” ति ॥

अथ नं, “एवरूपस्स तव कथं घरावासो इज्झिस्सती” ति गरहन्तो
सिङ्गिलो इमं गाथाद्वयमाह—

R. 23 5

“अनवट्ठितचित्तस्स, लहुचित्तस्स दूब्भिनो ।

निच्चं अद्भुवसीलस्स, सुखभावो न विज्जति ॥

सो करस्सु आनुभावं^१, वीतिवत्तस्सु सीलियं ।

सीतवातपरित्ताणं, करस्सु कुटिकं^२ कपी” ति ।

मक्कटो, “अयं मं अनवट्ठितचित्तं लहुचित्तं मित्तदुब्भिं अद्भुवसीलं
10 करोति, इदानिस्स मित्तदुब्भिभावं दस्सेस्सामी” ति कुलावकं विद्धंसेत्वा^४
विप्पकिरि । सकुणो तस्मिं कुलावकं गणहन्ते एव^५ एकेन पस्सेन
निक्खमित्वा पलायि ।

B. 296

सत्था इमं धम्मदेसनं आहारित्वा जातकं समोधानेसि, “तदा
मक्कटो कुटिदूसकभिक्षु अहोसि, सिङ्गिलसकुणो कस्सपो अहोसी^६”
15 ति । जातकं समोधानेत्वा—“एवं भिक्षवे, न इदानेव, पुब्बेपि सो
ओवादक्खणे^७ कुज्झित्वा कुटिं दूसेसि, मम पुत्तस्स कस्सपस्स एवरूपेन
बालेन सद्धिं वसनतो एककस्सेव निवासो सेय्यो” ति वत्वा इमं
गाथमाह ।

६१ S “चरञ्चे नाधिगच्छेय्य, सेय्यं सदिसमत्तनो ।

20

एकचरियं दळ्हं कयिरा, नत्थि बाले सहायता” ति ॥२॥

तत्थ चरं ति इरियापथचारं^८ अगगहेत्वा^९ मनसाचारो वेदितब्बो,
कल्याणमित्तं परियेसन्तो ति अत्थो । सेय्यं सदिसमत्तनो ति अत्तनो

१. गाथा आह—सी० ।

२. कुटवं—म० ।

३. रो० नत्थि ।

४. ओवादे—सी०, स्या०, रो० ।

५. अगगहेत्वा—सी०, रो० ।

६. करस्सानुभावं त्वं—सी०, स्या०, रो० ।

७. विद्धंसेत्वा—सी० ।

८. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

९. चतुइरियापथचारं—सी०, रो० ।

सीलसमाधिपञ्चागुणेहि अधिकतरं वा सदिसं वा न लभेय्य चे । R. 24
 एकचरियं ति एतेसु हि सेय्यं लभमानो सीलादीहि वड्ढति, सदिसं
 लभमानो न परिहायति, हीनेन पन सद्धि एकतो वसन्तो एकतो^१
 संभोगपरिभोगं करोन्तो सीलादीहि परिहायति । तेन वुत्तं, “एवरूपो
 पुग्गलो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पयिरूपासितब्बो अञ्जत्र अनुदया 5
 अञ्जत्र अनुकम्पा” ति । तस्मा सचे कारुञ्जं पटिच्च “अयं मं निस्साय
 सीलादीहि वड्ढिस्सती” ति तम्हा^२ पुग्गलो किञ्चि अपच्चासीसन्तो तं
 सङ्गप्पिहतुं सक्कोति, इच्चेतं कुसलं । नो चे सक्कोति, एकचरियं
 दळ्हं कयिरा एकीभावमेव थिरं कत्वा सब्बइरियापथेसु एककोव^३
 विहरेय्य । किं कारणा ? नत्थि बाले सहायता ति सहायता^४ नाम^५ 10
 चूळसीलं मज्झिमसीलं महासीलं दस कथावत्थूनि तेरस धुतङ्गगुणा
 विपस्सनागुणा चत्तारो मग्गा चत्तारि फलानि तिस्रो विज्जा छ
 अभिञ्जा । अयं सहायतागुणो^४ बालं निस्साय नत्थी ति ।

देसनावसाने आगन्तुको भिक्खु सोतापत्तिफलं पत्तो, अञ्जेपि बहू R. 25
 सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु, देसना महाजनस्स सात्थिका अहोसी ति । 15

महाकस्सपत्थेरसद्धिविहारिकवत्थु दुतियं ।

—०—

१. एकतोव—सी०, रो० ।

२ तस्मा—सी०, रो० ।

३. एकोव—रो० ।

४-४. सी०, रो० नत्थि ।

५. सहायता एदिसो गुणो—सी० ।

५-३. आनन्दसेट्टिवत्थु

पुत्ता मत्थो ति इमं धम्मदेसनं सत्था सावत्थियं विहरन्तो
आनन्दसेट्टि आरब्ध कथेसि ।

सावत्थियं किर आनन्दसेट्टि नाम चत्तालीसकोटिविभवो^१ महा-
मच्छरी अहोसि । सो अन्वड्डमासं आतके सन्निपातेत्वा पुतं मूलसिरिं
५ नाम तीसु वेलासु एवं ओवदति, “इदं चत्तालीसकोटिधनं^२ बहू^३ ति मा सञ्जं
करि, विज्जमानं धनं^४ न दातब्बं, नवं धनं^५ उप्पादेतब्बं^६ । एकेकम्पि हि
कहापणं वयं करोन्तस्स पन खीयतेव । तस्मा—

अञ्जनानं खयं दिस्वा, उपचिकानञ्च आचयं ।

मधूनञ्च समाहारं, पण्डितो घरमावसे” ति ॥

१० सो अपरेण समयेण अत्तनो पञ्च महानिधियो^७ पुत्तस्स अना-
चिक्खित्वा^८ धननिस्सितो^९ मच्छेरमलमलिनो कालं कत्वा तस्सेव
नगरस्स एकस्मिं द्वारगामके चण्डालानं कुलसहस्सं पटिवसति । तत्थे-
R. 26 किस्सा चण्डालिया कुच्छिस्मिं पटिसन्धिं गण्हि । राजा तस्स कालकिरियं
सुत्वा पुत्तमस्स मूलसिरिं पक्कोसापेत्वा सेट्टिट्ठाने ठपेसि । तम्पि
१५ चण्डालकुलसहस्सं एकतोव भतिया कम्मं कत्वा जीवमानं तस्स
पटिसन्धिगगहणतो पट्टाय नेव भतिं लभति, न यापनमत्ततो परं
भत्तपिण्डम्पि । ते, “मयं एतरहि कम्मं करोन्ता पि पिण्डभत्तम्पि न
लभाम, अम्हाकं अन्तरे काळकणिया भवितब्बं” ति द्वे कोट्टासा हुत्वा
याव तस्स मातापितरो विसुं होन्ति, ताव विभजित्वा, “इमस्मिं कुले
२० काळकण्णी उप्पन्ना” ति तस्स मातरं^{१०} नोहरिंसु ।

१. असीतिकोटिविभवो—रो०, स्या० ।

२. रो० नत्थि ।

३. नवं—सी०, रो० ।

४. निष्पादेतब्बं—सी०, रो० ।

५. महानिधि—सी०, स्या०, रो० ।

६. आचिक्खित्वा—रो० ।

७. माननिस्सितो—रो०; मननिस्सितो—

८. ० पि—सी० ।

सी० ।

सापि^१ यावस्सा सो कुच्छिगतौ, ताव यापनमत्तम्पि^२ किच्छेन
लभित्वा पुत्तं विजायि । तस्स हत्था च पादा च अक्खीनि च कण्णा च
नासा च मुखञ्च यथाठाने न अहेसुं । सो एवरूपेन अङ्गवेकत्लेन समन्ना-
गतो पंसुपिसाचको विय अतिविरूपो अहोसि । एवं सन्ते पि तं^३ माता
न परिच्चजि । कुच्छियं^४ वसितपुत्तस्मिं हि सिनेहो बलवा होति । सा 5
तं किच्छेन पोसयमाना तं आदाय गतदिवसे किञ्चि अलभित्वा गेहे
कत्वा सयमेव गतदिवसे भति लभति । अथ नं पिण्डाय चरित्वा
जीवितुं समत्थकाले सा^५ कपालकं^६ हत्थे ठपेत्वा—“तात, मयं तं
निस्साय महादुक्खं पत्ता, इदानीं न सक्कोमि तं पोसेतुं, इमस्मि नगरे
कपणद्धिकादीनं पटियत्तभत्तानि^७ अत्थि, तत्थ भिक्खाय चरित्वा 10 R. 27
जीवाही” ति तं विस्सज्जेसि । सो घरपटिपाटिया चरन्तो आनन्दसेट्ठि-
काले निवुत्थट्ठानं^८ गन्त्वा जातिस्सरो हुत्वा अत्तनो गेहं पाविसि । तीसु
नं^९ द्वारकोट्टकेसु न कोचि सल्लक्खेसि । चतुत्थे द्वारकोट्टके मूलंसिरि-
सेट्ठिनो पुत्तका दिस्वा उब्बिग्गहदया परोदिसु । अथ नं सेट्ठिपुरिसा—
“निक्खम काळकण्णी” ति पोथेत्वा^{१०} नीहरित्वा^{११} सङ्कारट्ठाने खिपिसु । 5
सत्था आनन्दत्थेरेन पच्छासमणेन पिण्डाय चरन्तो तं ठानं पत्तो थेरं
ओलोकेत्वा तेन पुट्ठो तं पवत्ति आचिक्खि । थेरो मूलंसिरिं पक्कोसापेसि ।
अथ^{१२} महाजनकायो सन्निपत्ति । सत्था मूलंसिरिं आमन्तेत्वा—“जानासि
एतं” ति पुच्छित्वा, “न जानामी” ति वुत्ते, “पिता ते आनन्दसेट्ठी”
ति वत्वा^{१३} असद्दहन्तं, “आनन्दसेट्ठि पुत्तस्स ते पञ्च महानिधियो^{१४} 20
आचिक्खाही” ति अचिक्खापेत्वा सदहापेसि । सो सत्थारं सरणं
अगमासि । तस्स^{१५} धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१. स्या० नत्थि ।

३. नं—स्या० ।

५. सी०, रो० नत्थि ।

७. पटियत्तभत्तादीनि—स्या० ।

९. पन—म० ।

१०. नीहरन्ता—सी०, रो० ।

१३. ० तं—स्या० ।

१५. सत्था—सी०, स्या०, रो० ।

२. यापनमत्तकं पि—सी०, रो० ।

४. मातु कुच्छियं—स्या० ।

६. कपालं—स्या०, सी० ।

८. तिब्बत्तट्ठानं—सी०, स्या० ।

१०. पोथेन्ता—सी०, स्या०, रो० ।

१२. सी०, स्या० नत्थि ।

१४. महानिधि—सी०, स्या०, रो० ।

६२ § “पुत्ता मत्थि धनम्मत्थि^१, इति बालो विहञ्जति ।

अत्ता हि अत्तनो नत्थि, कुतो पुत्ता कुतो धनं”

ति ॥३॥

R. 28

तस्सत्थो—पुत्ता मे अत्थि, धनं मे अत्थि, इति बालो पुत्ततण्हाय चेव

5 धनतण्हाय च हञ्जति विहञ्जति दुक्खयति^२, “पुत्ता मे नस्सिसू” ति विहञ्जति, “नस्सन्ती” ति विहञ्जति, “नस्सिस्सन्ती” ति विहञ्जति । धनेपि एसेव नयो । इति छहाकारेहि विहञ्जति । “पुत्ते पोसेस्सामी” ति रत्तिं च दिवा च थलजलपथादीसु नानप्पकारतो वायमन्तो पि विहञ्जति, “धनं उप्पादेस्सामी” ति कसिवाणिज्जादीनि

10 करोन्तो पि विहञ्जतेव । एवं विहञ्जस्स च अत्ता हि अत्तनो नत्थि तेन विघातेन दुक्खितं अत्तानं सुखितं कातुं असक्कोन्तस्स पवत्ति-यम्पिस्स अत्ता हि अत्तनो नत्थि, मरणमञ्चे निपन्नस्स मारणन्तिकहि वेदनाहि अग्गिजालाहि विय परिड-य्ह-मानस्स छिज्जमानेसु सन्धि-बन्धनेसु^३ भिज्जमानेसु अट्ठिसद्धाटेसु निमीलेत्वा परलोकं उम्मीलेत्वा

15 इधलोकं पस्सन्तस्सापि दिवसे दिवसे द्विक्खत्तुं^४ न्हापेत्वा तिवक्खत्तुं भोजेत्वा गन्धमालादीहि अलङ्कुरित्वा यावजीवं पोसितोपि^५ सहायभावेन दुक्ख-

B. 299

R. 29

परित्ताणं कातुं असमत्थत्वाय अत्ता हि अत्तनो नत्थि । कुतो पुत्ता कुतो धनं पुत्ता वा धनं वा तस्मिं समये किमेव करिस्सन्ति, आनन्दसेट्ठिनो पि कस्सचि किञ्चि अदत्वा पुत्तस्सत्थाय धनं सण्ठपेत्वा पुब्बे वा मरण-
20 मञ्चे निपन्नस्स, इदानी वा इमं दुक्खं पत्तस्स कुतो पुत्ता कुतो धनं । पुत्ता वा धनं वा तस्मिं^६ समये^६ किं दुक्खं हरिंसु, किं वा सुखं उप्पादयिंसू ति ।

देसनावसाने चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसि, देसना महाजनस्स सात्थिका अहोसी ति ।

आनन्दसेट्ठिवत्थु तत्तियं ।

—०—

१. धनमत्थि—स्या०, रो० ।

२. दुक्खीयति—स्या०, रो० ।

३. ० च—सी० ।

४. तिवक्खत्तुं—रो० ।

५. उपट्ठाय—सी०; पुट्ठोपि—रो० ।

६-६. स्या०, रो० नत्थि ।

५-४. गण्ठभेदकचोरवत्थु

यो बालो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो गण्ठभेदक-
चोरे आरब्ध कथेसि ।

ते^१ किर द्वे सहायका धम्मस्सवनत्थाय गच्छन्तेन महाजनेन सद्धिं
जेतवनं गन्त्वा एको धम्मकथं अस्सोसि, एको अत्तनो गय्हूणं
आलोकेसि । तेषु एको^२ धम्मं सुणमानो^३ सोतापत्तिफलं पापुणि, इतरो ^५
एकस्स दुस्सन्ते^४ बद्धं पञ्चमासकमत्तं लभि । तस्स तं गेहे पाकभत्तं^५
जातं, इतरस्स गेहे न पच्चति । अथ नं सहायकचोरो अत्तनो भरियाय
सद्धिं उप्पण्डयमानो^६—“त्वं अतिपण्डितताय अत्तनो गेहे पाकभत्त-
मूलम्पि न निष्पादेसी” ति आह । इतरो पन^७, “बालभावेनेव वतायं
अत्तनो पण्डितभावं मञ्जती” ति तं पवत्तिं सत्थु आरोचेतुं आतीहि ^{10 R. 30}
सद्धिं जेतवनं गन्त्वा आरोचेसि । सत्था तस्स धम्मं देसेन्तो इमं
गाथमाह—

६३ S “यो बालो मञ्जति बाल्यं, पण्डितो वापि तेन सो ।

बालो च पण्डितमानी, स वे ‘बालो’ ति वुच्चती”

ति ॥४॥ ¹⁵

तत्थ यो बालो ति यो अन्धबालो^८ अपण्डितो समानो “बालो
अहं” ति^९ अत्तनो बाल्यं बालभावं मञ्जति जानाति । तेन सो ति ^{B. 300}
तेन कारणेन सो पुग्गलो पण्डितो वापि^{१०} होति पण्डितसदिसो वा^{११} ।

१. रो० नत्थि ।

३. सुणन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

५. पाकवट्टं—सी०, रो० ;

पाकवत्तं—स्या० ; एवं सब्बत्थ ।

७. स्या०, रो० नत्थि ।

९. ० तं—सी०, स्या० ।

१०. वा—रो० ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. दसन्ते—सी०, रो० ।

६. उप्पण्डयमानो—स्या० ;

उप्पण्डयमानो—सी०, रो० ।

८. अत्तनाबालो—स्या० ;

अत्तनो बालो—रो० ।

११. वा पि—स्या० ; ० होति—रो० ।

सो हि “बालो अहं” ति जानमानो अञ्चं पण्डितं उपसङ्कमन्तो
 पयिरुपासन्तो तेन पण्डितभावत्थाय ओवदियमानो अनुसासियमानो तं
 ओवादं गण्हित्वा^१ पण्डितो वा होति पण्डिततरो वा । स वे बालो ति
 यो च बालो समानो, “को अञ्चो मया सदिसो बहुस्सुतो वा^२ धम्म-
 ८ कथिको वा^३ विनयधरो वा^४ धुतङ्गधरो^५ वा अत्थी” ति एवं पण्डित-
 मानी^६ होति, सो अञ्चं पण्डितं अनुपसङ्कमन्तो अपयिरुपासन्तो नेव
 परियत्ति उग्गण्हाति, न पटिपत्तिं पूरेति, एकन्तबालभावमेव पाप्पुणाति ।
 सो गण्ठभेदकचोरो विय । तेन वुत्तं “स वे ‘बालो’ ति वुच्चती” ति ।

देसनापरियोसाने इतरस्स जातकेहि सद्धिं महाजनो सोतापत्ति-
 10 फलादीनि^७ पाप्पुणीति ।

गण्ठभेदकचोरवत्थु चतुत्थं ।

—०—

१. उग्गण्हित्वा—स्या० ।

२-२. स्या० नत्थि ।

३. धुतवादो—सी०, स्या०, रो० ।

४. ० व—स्या० ।

५. सोतापत्तिफलं—स्या०, रो० ।

५-५. उदायित्थेरवत्थु

यावजीवम्पि चे बालो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो उदायित्थेरं आरब्ध कथेसि ।

सो किर महाथेरेसु पटिककन्तेसु^१ धम्मसभं गन्त्वा धम्मासने
निसीदि । अथ नं एकदिवसं आगन्तुका भिक्खू दिस्वा, “अयं बहुस्सुतो
महाथेरो भविस्सती” ति मञ्जमाना खन्धादिपटिसंयुतं पञ्चं पुच्छित्वा 10
किञ्चि अजानमानं—“को एसो, बद्धेहि सद्धि एकविहारे वसमानो
खन्धधातुआयतनमत्तम्पि न जानाती” ति गरहित्वा^२ तं^३ पवत्ति^४
तथागतस्स आरोचेसु^५ । सत्था तेसं धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाहु—

६४ S “यावजीवम्पि चे बालो, पण्डितं पयिरुपासति ।

न सो धम्मं विजानाति, दब्बी सूपरसं यथा” ति ॥५॥ 15

तस्सत्थो—बालो नामेस यावजीवम्पि पण्डितं उपसङ्कमन्तो पयि-
रुपासन्तो, इदं बुद्धवचनं, एतकं बुद्धवचनं” ति एवं परियत्तिधम्मं वा,
“अयं चारो^६, अयं विहारो, अयं आचारो, अयं गोचरो, इदं सावज्जं,
इदं अनवज्जं, इदं सेवितब्बं, इदं न सेवितब्बं, इदं पटिविज्झितब्बं, इदं
सच्छिकातब्बं” ति एवं पटिपत्तिपटिवेधधम्मं वा न जानाति । यथा किं? 20
दब्बी सूपरसं यथा ति । यथा हि दब्बी याव परिक्रयया नानप्पकाराय
सूपविक्रतिया सम्परिवत्तमाना पि, “इदं लोणिकं, इदं अलोणिकं, इदं^७
तित्तकं, इदं खारिकं, इदं कटुकं, इदं अम्बिलं, इदं अनम्बिलं, इदं^८
कसावं” ति सूपरसं न जानाति, एवमेव बालो यावजीवम्पि पण्डितं
पयिरुपासमानो वुत्तप्पकारं धम्मं न जानाती ति । 25

देसनावसाने आगन्तुका भिक्खू आसवेहि चित्तानि विमुच्चिसु ति ।

उदायित्थेरवत्थु पञ्चमं ।

१. पक्कन्तेसु—स्या० ।

२. हीङ्गत्वा—सी० ।

३. सी० नत्थि ।

४. सी० नत्थि ।

५. स्या० नत्थि ।

६. रो० नत्थि ।

७. सी०, रो० नत्थि ।

५-६. तिसमत्तपावेय्यकभिक्षुवत्थु^१

मुहुत्तमपि चे विञ्जू ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो तिसमत्ते पावेय्यके भिक्षू आरब्भ कथेसि ।

तेसञ्चिह भगवा इत्थि परियेसन्तानं कप्पासिकवनसण्डे पठमं धम्मं देसेसि । तदा ते सब्बेव एहिभिक्षुभावं पत्वा इद्धिमयपत्तचीवरधरा
 5 हुत्वा तेरस धुतङ्गानि समादाय वत्तमाना पुनपि दीघस्स अद्धुनो अच्चयेन सत्थारं उपसङ्कमित्वा अनमतग्गधम्मदेसनं सुत्वा तस्मिं येव आसने अरहत्तं पापुणिसु । भिक्षू, “अहो वतिमेहि भिक्षूहि खिप्पमेव धम्मो विञ्जातो” ति धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं । सत्था तं सुत्वा—“न भिक्षवे, इदानेव, पुब्बेपि इमे तिसमत्ता सहायका धुत्ता हुत्वा तुण्डिल-
 R. 33 10 जातके महातुण्डिलस्स धम्मदेसनं सुत्वापि^२ खिप्पमेव धम्मं विञ्जाय पञ्च सीलानि समादियिंसु, ते^३ तेनेव उपनिस्सयेन एतरहि निसिन्नासने-येव अरहत्तं पत्ता” ति वत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

६५ § “मुहुत्तमपि चे विञ्जू, पण्डितं पयिरुपासति ।

खिप्पं धम्मं विजानाति, जिह्वा सूपरसं यथा” ति॥६॥

B. 302 15 तस्सत्थो—विञ्जू^४ पण्डितपुरिसो मुहुत्तमपि चे अञ्जं पण्डितं पयिरुपासति, सो तस्स सन्तिके उगण्हन्तो परिपुच्छन्तो खिप्पमेव परियत्तिधम्मं विजानाति । ततो कम्मट्ठानं कथापेत्वा पटिपत्तियं घटेन्तो वायमन्तो यथा नाम अनुपहतजिह्वापसादो^५ पुरिसो रसविजाननत्थं जिह्वग्गे ठपेत्वा एव लोणिकादिभेदं रसं विजानाति, एवं पण्डितो
 20 खिप्पमेव लोकुत्तरधम्ममि विजानाती ति ।

देसनावसाने बहू भिक्षू अरहत्तं पापुणिसू ति ।

तिसमत्तपावेय्यकभिक्षुवत्थु छट्ठं ।

१. तिसमत्तपावेय्यकभिक्षुवत्थु—

सी०, स्या०, रो०; एवं सब्बत्थ ।

४. सयं विञ्जू—रो० ।

२. सुत्वा—स्या०, रो० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

५. ० जिह्वपसादो—सी०, स्या० ।

५-७. सुप्पबुद्धकुट्टिवत्थु

चरन्ति बाला दुस्मेधा ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
पुप्पबुद्धकुट्टि आरब्भ कथेसि । सुप्पबुद्धकुट्टिवत्थु^१ उदाने आगतमेव ।

तदा हि सुप्पबुद्धकुट्टि परिसपरियन्ते निसिन्नो भगवतो धम्मदेसनं
सूत्वा सोतापत्तिफलं पत्वा अत्तना पटिलद्धगुणं सत्थु आरोचेतुकामो
परिसमज्झे ओगाहितुं अविसहन्तो महाजनस्स सत्थारं वन्दित्वा 5
अनुगन्त्वा निवत्तनकाले^२ विहारं अगमासि । तस्मिं खणे सक्को देवराजा,
“अयं सुप्पबुद्धकुट्टि अत्तनो^३ सत्थु सासने पटिलद्धगुणं पाकटं कातुकामो”
ति अत्वा, “वीमंसिस्सामि नं” ति गन्त्वा आकासे ठितो व
एतदवोच—“सुप्पबुद्ध, त्वं मनुस्सदलिद्दो^४ मनुस्सवराको, अहं ते
अपरियन्तं धनं दस्सामि, ‘बुद्धो न बुद्धो, धम्मो न धम्मो, सङ्घो न 10
सङ्घो, अलं मे बुद्धेन, अलं मे धम्मेन, अलं मे सङ्घेना’ ति वदेही” ति ।
अथ नं सो आह—“कोसि त्वं” ति । “अहं सक्को” ति । “अन्धबाल
अहिरिक त्वं मया सद्धि कथेतुं न युत्तरूपो^५, त्वं मं “दुग्गतो दलिद्दो
कपणो” ति वदेसि, नेवाहं दुग्गतो, न दलिद्दो, सुखप्पत्तो अहमस्मि
महद्धनो— 15

R. 34

15

“सद्धाधनं सीलधनं, हिरी ओत्तप्पियं धनं ।

सुतधनञ्च चागो च, पञ्चा वे^६ सत्तमं धनं ॥

यस्स एते धना अत्थि, इत्थिया पुरिसस्स वा ।

B. 303

‘अदलिद्दो’ ति तं आहु, अमोघं तस्स जीवितं’ ति ॥

इमानि मे सत्तविधअरियधनानि सन्ति । येसञ्चिह् इमानि सत्त^७ 20
धनानि^७ सन्ति, न ते बुद्धेहि वा पच्चेकबुद्धेहि वा “दलिद्दा” ति

R. 35

१. इदं सुप्पबुद्धवत्थु—स्या० ;

सुप्पबुद्धवत्थु—सी०, रो० ।

४. मनुस्सदलिद्दो—रो० ।

६. मे—सी०, रो० ।

२. निवत्तकाले—सी०, स्या०, रो० ।

३. अत्तना—सी०, स्या०, रो० ।

५. युत्तरूपोसि—स्या०, रो० ।

७-७. सत्तविधअरियधनानि—स्या० ।

वुच्चती” ति । सक्को तस्स कथं सुत्वा तं अन्तरामग्गे ओहाय सत्थु
सन्तिकं गन्त्वा सब्बं तं वचनपटिवचनं^१ आरोचेसि । अथ नं भगवा
आह—“न खो सक्क सक्का तादिसानं सतेनपि सहस्सेनपि सुप्पबुद्धकुट्टिं
‘बुद्धो न बुद्धो’ ति वा^२, ‘धम्मो न धम्मो’ ति वा^३, ‘सङ्घो न सङ्घो’
5 ति वा^४ कथापेतुं” ति । सुप्पबुद्धो पि खो कुट्टिं^५ सत्थु सन्तिकं गन्त्वा
सत्थारा कतपटिसन्थारो^६ सम्मोदमानो^७ अत्तना पटिलद्धगुणं^८ आरोचेत्वा
वुट्ठायासना पक्कामि । अथ नं अचिरपक्कन्तं गावी तरुणवच्छा जीविता
वोरोपेसि ।

सा किर एका यक्खिनी पुक्कुसातिकुलपुत्तं, बाहियं दारुचीरियं,
10 तम्बदाठिकचोरघातकं, सुप्पबुद्धकुट्टिं ति इमेसं^९ चतुन्नं जनानं^{१०}
अनेकसत्ते^{११} अत्तभावे गावी हुत्वा जीविता वोरोपेसि । ते किर अतीते
चत्तारो सेट्ठिपुत्ता हुत्वा एकं नगरसोभिनिं गणिकं उय्यानं नेत्वा दिवसं
सम्पत्तिं अनुभवित्वा सायन्हसमये एवं सम्मन्तयिंसु^{१२}, “इमस्मिं ठाने
अञ्जो नत्थि, इमिस्सा अम्हेहि दिन्नं कहापणसहस्सञ्च सब्बञ्च पसाधन-
15 भण्डं गहेत्वा इमं मारेत्वा गच्छामा” ति । सा तेसं कथं सुत्वा, “इमे
निल्लज्जा, मया सद्धि अभिरमित्वा इदानि मं मारेतुकामा, जानिस्सामि
नेसं^{१३} कत्तव्वयुत्तकं” ति तेहि मारियमाना^{१४}, “अहं यक्खिनी हुत्वा यथा मं
एते मारेन्ति, एवमेव ते मारेतुं समत्था भवेय्यं” ति पत्थनं अकासि ।
तस्स^{१५} निस्सन्देन इमे मारेसि^{१६} । सम्बहुला भिक्खू तस्स कालकिरियं
20 भगवतो आरोचेत्वा—“तस्स का गति, केन^{१७} च^{१८} कारणेन कुट्टिभावं
पत्तो’ ति पुच्छिंसु । सत्था सोत्तापत्तिफलं पत्वा तस्स तावतिसभवने

R. 36

१. ० सत्थु—स्या० ।

२-२. सी०, रो० नत्थि ।

३. स्या० नत्थि ।

४-४. कतपटिसम्मोदनो—स्या०, रो० ।

५. ० सत्थु—स्या० ।

६-६. इमे चत्तारो जने—स्या० ।

७. सतं सतं—सी०, स्या०, रो० ।

८. मत्तयिंसु—रो० ।

९. तेसं—स्या० ।

१०. मारियकामा—स्या० ।

११-११. स्या०, नत्थि ।

१२-१२. केनेव—सी०, स्या०, रो० ।

उप्पन्नभावश्च तगरसिखिपच्चेकबुद्धं दिस्वा^१ निट्ठुभित्वा अपसव्यं^२ कत्वा दीघरत्तं निरये पच्चित्वा विपाकावसेसेन इदानी कुट्टिभावप्पत्तिं च व्याकरित्वा—“भिवखवे, इमे सत्ता अत्तनाव अत्तनो कटुकविपाककम्मं करोन्ता विचरन्ती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा उत्तरि धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

B 304

5

६६ § “चरन्ति बाला दुस्मेधा, अमित्तेनेव अत्तना ।

करोन्ता पापकं कम्मं, यं होति कटुकप्फलं” ति ॥

तत्थ चरन्ती ति चतूहि इरियापथेहि अकुसलमेव करोन्ता विचरन्ति । बाला ति इधलोकत्थश्च परलोकत्थश्च अजानन्ता इध बाला नाम । दुस्मेधा ति दुप्पञ्जा । अमित्तेनेव अत्तना^३ ति अत्तना^३ अमित्त-
भूतेन विय वेरिना^४ हुत्वा । कटुकप्फलं ति तिखिणफलं दुक्खफलं ति ।

10 R. 37

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

सुप्पबुद्धकुट्टिवत्थु सत्तमं ।

—०—

१. ० तं—रो० ।

२. अपव्यामं—स्या०, रो०;

३-३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

अपसादं—सी० ।

४. ० विय—सी०, रो० ।

५-८. कस्सकवत्थु^१

न तं कम्मं कतं साधू ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
एकं कस्सकं^२ आरब्ध कथेसि ।

सो किर सावत्थितो अविदूरे एकं खेतं कसति । चोरा उदक-
निद्धमनेन नगरं पविसित्वा एकस्मि अड्डकुले उमङ्गं^३ भिन्दित्वा^४ बहुं
5 हिरञ्जसुवण्णं गहेत्वा उदकनिद्धमनेनेव निक्खमिंसु । एको चोरो ते
वञ्चेत्वा एकं सहस्सत्थविकं ओवट्टिकाय^५ कत्वा तं खेतं गन्त्वा तेहि
सद्धि भण्डं भाजेत्वा आदाय गच्छन्तो ओवट्टिकतो पतमानं सहस्सत्थ-
विकं न सल्लक्खेसि । तं दिवसं सत्था पच्चूससमये लोकं वोलोकेन्तो
तं कस्सकं अत्तनो जाणजालस्स अन्तोपविट्ठं दिस्वा, “किं नु खो
10 भविस्सती” ति उपधारयमानो इदं अद्दस, “अयं कस्सको पातोव
कसितुं गमिस्सति, भण्डसामिका चोरानं अनुपदं गन्त्वा ओवट्टिकतो^६
पतमानं^६ सहस्सत्थविकं दिस्वा एतं गण्हिस्सन्ति, मं ठपेत्वा तस्स
R. 38 अञ्जो सक्खी नाम न भविस्सति, सोतापत्तिमग्गस्स उपनिस्सयोपिस्स
अत्थि, तत्थ मया गन्तुं वट्ठती” ति । सो पि कस्सको पातोव कसितुं
15 गतो । सत्था आनन्दत्थेरेन पच्छासमणेन तत्थ अगमासि । कस्सको
B. 305 सत्थारं दिस्वा गन्त्वा भगवन्तं वन्दित्वा पुन कसितुं आरभि । सत्था
तेन सद्धि किञ्चि अवत्ताव^७ सहस्सत्थविकाय पतितट्ठानं गन्त्वा तं
दिस्वा आनन्दत्थेरं आह—“पस्स आनन्द, आसीविसो” ति । “पस्सामि
भन्ते, धोरविसो” ति ।

१. कसकवत्थु—स्या० ।

३. उम्मगं—सी०, रो० ।

५. ओवट्टिकायं—स्या० ।

७. अवत्ता—स्या०, रो० ।

२. कसक—स्या०; एवं सव्वत्थ ।

४. ० पविसित्वा—स्या० ।

६-६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

कस्सको तं कथं सुत्वा “मम वेलाय वा^१ अवेलाय वा^२ दिचरण-
 ट्टानमेतं, आसीविसो किरेत्य अत्थी” ति चिन्तेत्वा सत्थरि एत्तकं
 वत्वा पक्कन्ते “मारेस्सामि नं” ति पत्तोदलट्ठि आदाय गतो सहस्स-
 भण्डिकं^३ दिस्वा, “इमं सन्धाय सत्थारा कथितं भविस्सती” ति तं
 आदाय निवत्तो, अव्यत्तताय^४ एकमन्ते ठपेत्वा पंसुना पटिच्छादेत्वा 5
 पुन कसितुं आरभि । मनुस्सा च विभाताय रत्तिया गेहे चोरेहि
 कतकम्मं दिस्वा पदानुपदं गच्छन्ता तं खेत्तं गन्त्वा तत्थ चोरेहि
 भण्डस्स भाजितट्टानं दिस्वा कस्सकस्स पदवलज्जं अद्दंसु । ते तस्स
 पदानुसारेण गन्त्वा थविकाय ठपितट्टानं दिस्वा पंसुं वियूहित्वा
 थविकं आदाय—“त्वं गेहं विलुम्पित्वा खेत्तं कसमानो विय 10
 विचरसी” ति तज्जेत्वा^५ पोथेत्वा नेत्वा रज्जो दस्सयिंसु । राजा तं
 पवत्ति सुत्वा तस्स वधं आणापेसि । राजपुरिसा तं पच्छावाहं
 बन्धित्वा कसाहि ताळ्हेन्ता आघातनं नयिंसु । सो कसाहि ताळ्हिय-
 मानो अज्जं किञ्चि अवत्वा, “पस्सानन्दे आतीविसोति, पस्सामि
 भगवा^६ घोरविसो” ति वदन्तो गच्छति । अथ नं राजपुरिसा— 15
 “त्वं^६ सत्थु चेव^७ आनन्दत्थेरस्स च कथं कथेसि, किं नामेतं”
 ति पुच्छित्वा, “राजानं दट्ठुं लभमानो कथेस्सामी” ति वुत्ते
 रज्जो सन्निकं नेत्वा रज्जो तं पवत्ति कथयिंसु । अथ नं राजा—
 “कस्मा एवं कथेसी” ति पुच्छि । सो—“नाहं देव, चोरो” ति
 वत्वा कसनत्थाय निक्खन्तकालतो पट्टाय सब्बं तं पवत्ति रज्जो 20
 आचिक्खि । राजा तस्स कथं सुत्वा—“अयं भणे लोके अग्ग-
 पुग्गलं सत्थारं सक्खिं अपदिसति, न युत्तं एतस्स दोसं आरोपेतुं,
 अहमेत्थ कत्तब्बं जानिस्सामी” ति तं आदाय सायन्हसमये सत्थु
 सन्निकं गन्त्वा सत्थारं पुच्छि—“भगवा, कच्चि तुम्हे आनन्दत्थेरेन

R. 39

१-१. च—सी०, रो० ।

२. सहस्सत्थविकं—सी०, स्या०, रो० ।

३. ० तं—स्या० रो० ।

४. ० दण्डेन—स्या० ।

५. भन्ते—सी०, स्या०, रो० ।

६. स्या०, रो० नत्थि ।

७. च—स्या०, सी० ।

B. 306 5 सद्धि एतस्स १ कस्सकस्स कसनट्ठानं गता” ति । “आम महा-
 राजा” ति । “किं वो तत्थ दिट्ठ” ति ? “सहस्सत्थविका महा-
 राजा” ति । “दिस्वा किं अवोवुत्था” ति । “इदं नाम महाराजा”
 ति । “भन्ते, सचायं पुरिसो तुम्हादिसं अपदिसं नाकरिस्स, न
 जीवितं अलभिस्स, तुम्हेहि पन कथितकथं कथेत्वा तेन जीवितं
 लद्ध” ति । तं सुत्वा सत्था-“आम महाराज, अहम्पि एत्तकमेव
 R. 40 वत्वा गतो, पण्डितेन नाम यं कम्मं कत्वा पच्छानुत्तप्पं^२ होति, तं
 न कत्तब्बं” ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
 गाथमाह—

10 ६७. § “न तं कम्मं कतं साधु, यं कत्वा अनुत्तप्पति ।

यस्स अस्सुमुखो रोदं, विपाकं पटिसेवती” ति॥८॥

तत्थ न^३ तं कम्मं ति^३ यं निरयादीसु निब्बत्तनसमत्थं दुक्खुद्वयं^४
 कम्मं कत्वा अनुस्सरन्तो अनुस्सरितानुस्सरितवखणे अनुत्तप्पति अनुसो-
 चति^५, तं कतं न साधु न सुन्दरं निरत्थकं^६ । यस्स अस्सुमुखो ति
 15 यस्स अस्सूहि तिनत्तमुखो रोदन्तो विपाकं^७ अनुभोती ति । देसनावसाने
 कस्सको उपासको सोतापत्तिफलं पत्तो, सम्पत्तभिव्खूपि^८ सोतापत्तिफला-
 दीनि पापुणिसू ति ।

कस्सकवत्थु अट्ठमं ।

—०—

१. एकस्स—सी०, स्या०, रो० ।
 १-३. यं कत्वा ति—स्या०, रो० ।
 २. सोचति—सी०, रो० ।
 ३. ० पटिसेवती ति—रो० ।
 ४. सम्पत्तबहूपि—स्या० ।

२. पच्छानुत्तापं—रो० ।
 ४. दुक्खुद्वयं—रो० ।
 ६. न लद्धकं—रो०; न लद्धकं—सी०,
 न सिलिट्ठकं—स्या० ।

५-६. सुमनमालाकारवत्थु

तच्च कस्मिं कतं साधू ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेवुवने विहरन्तो
सुमनं नाम मालाकारं आरब्ध कथेसि ।

सो किर देवसिकं बिम्बिसारराजानं पातोव अट्टहि सुमनपुप्फनाळीहि
उपट्टहन्तो अट्ट कहापणे लभति । अथेकदिवसं तस्मिं पुप्फानि गहेत्वा
नगरं पविट्टमत्ते भगवा महाभिक्षुसङ्घपरिवृतो छब्बण्णरंसियो 5
विस्सज्जेत्वा^१ महता बुद्धानुभावेन महतिया^२ बुद्धलीळाया^३ नगरं
पिण्डाय पाविसि । भगवा हि एकदा छब्बण्णरंसियो चीवरेन पटिच्छा-
देत्वा अञ्चतरो पिण्डपातिको विय चरति तिसयोजनमगं अङ्गुलिमालस्स
पच्चुग्गमनं गच्छन्तो विय, एकदा छब्बण्णरंसियो विस्सज्जेत्वा कपिलवत्थु-
प्पवेसनादीसु विय । तस्मिं दिवसे सरीरतो छब्बण्णरंसियो 10
विस्सज्जेन्तो^४ महन्तेन^५ बुद्धानुभावेन महतिया बुद्धलीळाया राजगहं
पाविसि । मालाकारो^६ भगवतो रतनग्घयसदिसं^७ अत्तभावं दिस्वा
द्वत्तिसमहापुरिसलक्खणं^८ असीतानुब्यञ्जनसरीरसोभगं^९ ओलोकेत्वा
पसन्नचित्तो, “किं नु खो सत्थु अधिकारं करोमी” ति चिन्तेत्वा अञ्चं
अपस्सन्तो, “इमेहि पुप्फेहि भगवन्तं पूजेस्सामी” ति चिन्तेत्वा पुन 15
चिन्तेसि, “इमानि रञ्जो निबद्धं उपट्टानपुप्फानि^{१०}, राजा इमानि
अलभन्तो मं बन्धापेय्य वा घातापेय्य वा रट्ठतो^{११} वा^{१२} पब्बाजेय्य, किं नु
खो करोमी” ति । अथस्स एतदहोसि, “राजा मं घातेतु वा बन्धापेत्तु^{१३}
वा रट्ठतो पब्बाजेत्तु वा, सो हि मय्हं ददमानो पि इमस्मिं अत्तभावे

R. 41

B. 307

15

१. विस्सज्जेन्तो—सी०, स्या०, रो० । २-३. सी०, रो० नत्थि ।

३. विस्सज्जेत्वा—स्या०, रो० ।

४. महता—स्या० ।

५. अथ०—स्या० ।

६. ० कञ्चनग्घयसदिसं—सी०, स्या०, रो० ।

७. ० पटिमण्डितं—स्या० ।

८. ० सिरि सोभगं—सी०, स्या०, रो० ।

९. उपट्टहन्तपुप्फानि—रो० ।

१०-११. सी० रो० नत्थि ।

११. स्या० नत्थि ।

R. 42

जीवितमत्तं धनं ददेय्य, सत्थुपूजा पन मे अनेकासु कप्पकोटीसु अलं
हिताय चैव सुखाय चा' ति अत्तनो जीवितं तथागतस्स परिच्चजि ।

सो, “याव मे पसन्नं चित्तं न पटिकुटति, तं^१ तावदेव पूजं
करिस्सामी” ति हट्ठुट्ठो^२ उदग्गुदग्गो सत्थारं पूजेसि । कथं ? पठमं
5 ताव द्वे^३ पुप्फमुट्टियो तथागतस्स उपरि खिपि, ता उपरिमत्थके
वितानं हुत्वा अट्ठंसु । अपरा द्वे मुट्टियो खिपि, ता दक्खिणहत्थपस्सेन
मालापटच्छन्नेन ओतरित्वा अट्ठंसु । अपरा द्वे मुट्टियो खिपि, ता
पिट्ठिपस्सेन ओतरित्वा तथेव^४ अट्ठंसु । अपरा द्वे मुट्टियो खिपि, ता
वामहत्थपस्सेन ओतरित्वा तथेव^५ अट्ठंसु । एवं अट्ठ नाट्टियो अट्ठ
10 मुट्टियो हुत्वा चतूसु ठानेसु तथागतं परिक्खिप्पिसु । पुरतो गमनद्वार-
मत्तमेव अहोसि । पुप्फानं वण्टानि अन्तो^६ अहेसुं, पत्तानि बहिमुखानि ।
भगवा रजतपट्टपरिक्खित्तो विय हुत्वा पायासि । पुप्फानि अचित्तकानिपि
सचित्तकं निस्साय सचित्तकानि विय अभिज्जित्वा अपतित्वा सत्थारा
सद्धि येव गच्छन्ति, ठित्ठित्तद्धाने^७ तिट्ठन्ति । सत्थु सरीरतो सत्तसहस्स-
15 विज्जुलता^८ विय रंसियो निक्खमिसु । पुरतो च पच्छतो च दक्खिणतो
च वामतो च सीसमत्थकतो च निरन्तरं^९ निक्खन्तरंसीसु^{१०} एका पि
सम्मुखसम्मुखद्धानेनेव अपलायित्वा सब्बा पि सत्थारं तिक्खत्तुं पदक्खिणं
R. 43 कत्वा तरुणतालक्खन्धप्पमाणा हुत्वा पुरतो एव धावन्ति । सकलनगरं
सङ्गृभि । अन्तो नगरे^{११} नव कोटियो, बहिनगरे नव कोटियो ति अट्ठारससु
20 कोटिसु एकोपि पुरिसो वा इत्थी वा भिक्खं गहेत्वा अनिक्खन्तो नाम
नत्थि । महाजनो सीहनादं नदन्तो चेलुक्खेपसहस्सानि करोन्तो सत्थु
पुरतोव गच्छति । सत्था पि मालाकारस्स गुणं पाकटं कातुं

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. हट्ठपहट्ठो—सी०, स्या०, रो० ।

३. द्वे—रो० ।

४. रो० नत्थि ।

५. ० मुखानि—स्या० ।

६. रजतपट्टपरिक्खित्तो—म० ।

७. ठित्तद्धाने—स्या०, रो० ।

८. सतरंसिविज्जुलता—सी०, रो० ।

९. स्या०, रो० नत्थि ।

१०. निक्खन्तरंसियो निक्खमिसु—स्या० ;

११. अन्तो—रो० ।

निक्खन्तरस्मिसु—रो० ।

तिगावुत्तप्पमाणे^१ नगरे भेरिचरणमग्गेनेव अचरि । मालाकारस्स सकलसरीरं पञ्चवण्णाय पीतिया परिपूरि ।

B. 308

सो थोकञ्जेव तथागतेन सद्धिं चरित्वा मनोसिलारसे निमुग्गो विय बुद्धरस्मीनं अन्तो पविट्ठो सत्थारं थोमेत्वा वन्दित्वा तुच्छपच्छि-
मेव गहेत्वा गेहं अगमासि । अथ नं भरिया पुच्छि—“कहं पुप्फानी” 5
ति ? “सत्था मे पूजितो” ति । “रञ्जो दानि किं करिस्ससी” ति ?
“राजा मं घातेतु वा रट्ठतो वा नीहरतु^२, अहं जीवितं परिच्चजित्वा
सत्थारं पूजेसि, सब्बपुप्फानि अट्ठ मुट्ठियो व^३ अहेसुं, एवरूपा नाम
पूजा जाता । महाजनो उक्कुट्टिसहस्सानि करोन्तो सत्थारा सद्धिं
चरति, यो^४ एस महाजनस्स उक्कुट्टिसद्दो, तस्मिं ठाने एसो” ति^५ । 10
अथस्स भरिया अन्धबालताय^६ एवरूपे पाटिहारिये पसादं नाम^७
अजनेत्वा तं अक्कोसित्वा परिभासित्वा,^८ “राजानो नाम चण्डा,
सकिं कुद्धा हत्थपादादिच्छेदनेन बहुम्पि अनत्थं करोन्ति, तथा
कतकम्मेन मय्हम्पि अनत्थो सिया” ति पुत्ते आदाय राजकुलं गन्त्वा
रञ्जा पक्कोसित्वा, “किं एतं” ति पुच्छिता आह—“मम^९ सामिको 15
तुम्हाकं उपट्ठानपुप्फेहि सत्थारं पूजेत्वा तुच्छहत्थो घरं आगन्त्वा,
‘कहं पुप्फानी’ ति मया पुट्ठो इदं नाम वदेसि, अहं तं परिभासित्वा,
‘राजानो नाम चण्डा, सकिं कुद्धा हत्थपादादिच्छेदनेन बहुम्पि अनत्थं
करोन्ति, तथा कतकम्मेन^{१०} मय्हम्पि अनत्थो सिया’ ति तं छड्ढेत्वा
इधागता, तेन कतं कम्मं सुकतं वा होतु, दुक्कटं वा, तस्सेवेतं, मया 20
तस्स छड्ढितभावं जानाहि देवा” ति । राजा पठमदस्सनेनेव
सोत्तापत्तिफलं पत्तो सद्धो पसन्नो अरियसावको चिन्तेसि “अहो अयं
इत्थो अन्धबाला, एवरूपे गुणे पसादं न उप्पादेसी” ति । सो कुद्धो

R 44

१. तिगावुत्ते—सी०, स्या०, रो० ।

२. पब्बाजेतु—स्या०, रो० ।

३. मुट्ठियो—स्या०, रो० ।

४. सो—सी०, रो० ।

५. ति—सी० ।

६. अन्धबाला—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. स्या०, रो० नत्थि ।

९. अयं मम—सी० ।

१०. कतदोसेन—सी०, रो० ।

विय ह्रत्वा—“अम्म, किं वदेसि, मय्हं उपट्ठानपुप्फेहि तेन पूजा कता”
ति ? “आम देवा” ति । “भद्दकं तं कतं तं छड्ढे न्ति या, मम पुप्फेहि
पूजाकारस्स अहं कत्तब्बयुत्तकं जानिस्सामी” ति तं उय्योजेत्वा वेगेन
सत्थु सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा सत्थारा सद्धि येव विचरि ।

R. 45

- 5 सत्था रञ्जो^१ चित्तप्पसादं अत्वा भेरिचरणवीथिया नगरं चरित्वा
रञ्जो घरद्वारं अगमासि । राजा पत्तं गहेत्वा सत्थारं गेहं पवेसेतुकामो
B. 309 अहोसि । सत्था पन राजङ्गणेयेव निसीदनाकारं दस्सेसि । राजा तं
अत्वा, “सीधं मण्डपं करोथा” ति तङ्खणञ्जेव मण्डपं कारापेसि ।
निसीदि सत्था सद्धि भिक्खुसङ्घेन । कस्मा पन सत्था राजगेहं न
10 पाविसि ? एवं किरस्स अहोसि, “सच्चाहं अन्तो पविसित्वा निसीदेय्यं, महा-
जनो मंदटुं न लभेय्य, मालाकारस्स गुणो पाकटो न भवेय्य, राजङ्गणे पन
मं निसिन्नं महाजनो दट्ठं लभिस्सति, मालाकारस्स गुणो पाकटो
भविस्सती” ति । गुणवन्तानं हि गुणं बुद्धा एव पाकटं कातुं सक्कोन्ति,
अवसेसजनो गुणवन्तानं गुणं कथेन्तो मच्छरायति । चत्तारो पुप्फपटा
15 चतुद्दिसं अट्ठसु । महाजनो सत्थारं परिवारेसि । राजा बुद्धप्पमुखं
भिक्खुसङ्घं पणीतेनाहारेन परिविसि । सत्था भत्तकिच्चावसाने
अनुमोदनं कत्वा पुरिमनयेनेव चतूहि पुप्फपटेहि परिविखत्तो सीहनादं
नदन्तो^२ महाजनेन परिवुत्तो विहारं अगमासि । राजा सत्थारं
अनुगन्त्वा निवत्तो मालाकारं पक्कोसापेत्वा—“मम आहरितपुप्फेहि^३
20 किन्ति कत्वा^४ सत्थारं पूजेसी” ति पुच्छि । मालाकारो—“राजा मं
घातेतु वा रट्ठतो वा पब्बाजेतु ति जीवितं परिच्चजित्वा^५ पूजेसिं देवा”
ति आह । राजा—“त्वं महापुरिसो नामा” ति वत्वा अट्ठ हत्थी च
R. 46 अस्से च दासे च दासियो च महापसाधनानि च^६ अट्ठ कहापणसहस्सानि

१. तस्स—सी०, स्या० रो० ।

२. नदन्तेन—सी०, स्या०, रो० ।

३. आहरितअट्ठपुप्फेहि—सी०;

४. वत्वा—स्या०, रो० ।

आहरितव्वपुप्फेहि—स्या०, रो० ।

५. ० सत्थारं—स्या० ।

६. ० दत्वा—सी०, रो० ।

च राजकुलतो नीहरित्वा सब्बालङ्कारप्पटिमण्डिता अट्ट नारियो च^१
अट्ट गामवरे चाति इदं^२ सब्बट्टकं नाम दानं अदासि ।

आनन्दत्थेरो चिन्तेसि, “अज्ज पातोव पट्टाय सीहनादसहस्सानि
चेव चेलुक्खेपसहस्सानि च पवत्तन्ति, को नु खो मालाकारस्स विपाको”
ति । सो सत्थारं पुच्छि । अथ नं सत्था आह—“आनन्द, ‘इमिना 5
मालाकारेन अप्पमत्तकं कम्मं कतं’ ति मा सल्लक्खेसि, अयं हि मय्हं
जीवितं परिच्चजित्वा पूजं अकासि, सो एवं मयि चित्तं पसादेत्वा—

“कप्पानं सतसहस्सं, दुग्गतिं न गमिस्सति^३ ।

ठत्वा देवमनुस्सेसु, फलं एतस्स कम्मनो ।

पच्छा पच्चेकसम्बुद्धो, सुमनो नाम भविस्सती” ति ॥ 10

आह । सत्थु पन विहारं गन्त्वा गन्धकुटिपविसनकाले तानि पुप्फानि
द्वारकोट्टके पतिसु । सायन्हसमये भिक्खू^४ धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं—

B. 310

“अहो, अच्छरियं मालाकारस्स कम्मं, धरमानकबुद्धस्स जीवितं
परिच्चजित्वा पुप्फपूजं कत्वा तद्धणञ्चेव सब्बट्टकं नाम लभती” ति ।

सत्था गन्धकुटितो निक्खमित्वा तिण्णं गमनानं अञ्जतरेण गमनेन 15

धम्मसभं गन्त्वा बुद्धासने निसीदित्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते, “आम

R. 47

भिक्खवे, यस्स कम्मस्स कतत्ता पच्छानुतप्पं न होति, अनुस्सरितानु-
स्सरितक्खणे सोमनस्समेव उप्पज्जति, एवरूपं कम्मं कत्तब्बमेवा” ति^५

अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

20

६८ § “तञ्च कम्मं कतं साधु, यं कत्वा नानुतप्पति ।

यस्स पतीतो सुमनो, विपाकं पटिसेवती” ति ॥९॥

तत्थ यं कत्वा ति यं देवमनुस्ससम्पत्तीनञ्चेव निब्बानसम्पत्तिया
च निब्बत्तनसमत्थं सुखुद्दयं^६ कम्मं कत्वा नानुतप्पति, अथ खो

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. इमं—स्या०, रो० ।

३. गच्छति—रो० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

५. ० वत्वा—सी०, स्या० रो० ।

६. सुखद्वयं—रो० ।

दिदृधम्मे येव अनुस्सरितानुस्सरितक्खणेयेव^१ पीतिवेगेन पतीतो
सोमनस्सवेगेन च सुमनो हुत्वा आयति पीतिसोमनस्सजातो हुत्वा
विपाकं पटिसेवति, तं कम्मं कतं साधु भद्दकं ति^२ । देसनावसाने
चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसी ति ।

सुमनमालाकारवत्थु नवमं ।

—०—

१. अनुस्सरितानुस्सरितक्खणे—स्या०, रो०। २. सुन्दरसिलिदुक्कं ति— स्या०;
लद्धकं ति—रो० ।

५-१०. उपलवणतथेरीवत्थु

मधुवा^१ मञ्जती ति^२ इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
उपलवणतथेरिं आरब्भ कथेसि ।

सा किर पटुमुत्तरबुद्धस्स पादमूले पत्थनं पटुपेत् । कप्पसतसहस्सं
पुञ्जानि कुरुमाना देवेसु च मनुस्सेसु च संसरन्ती इमस्मि बुद्धुप्पादे
देवलोकतो चवित्वा सावत्थियं सेट्टिकुले पटिसन्धिं गण्हि । नीलुप्प- 5
लग्गभसमानवण्णताय चस्सा उपलवण्णात्तेव नामं अकंसु । अथस्सा
वयप्पत्तकाले सकलजम्बुदीपे राजानो च^३ सेट्ठिनो च सेट्ठिस्स सन्तिकं
सासनं^४ पहिणिसु, “धीतरं अम्हाकं देतु” ति । अपहिणन्तो नाम
नाहोसि । ततो सेट्ठि चिन्तेसि, “अहं सब्बेसं मनं गहेतुं न
सक्खिस्सामि, उपायं पनेकं करिस्सामी” ति^५ धीतरं पक्कोसापेत्वा^६— 10
“अम्मु पब्बजितुं सक्खिस्सामी” ति आह । तस्सा पच्छिमभविक्ता तं^७
वचनं सीसे आसित्तं सतपाकतेलं विय अहोसि । तस्मा पितरं—
“पब्बजिस्सामि ताता” ति आह । सो तस्सा महन्तं^८ सक्कारं कत्वा^९
भिक्षुनीउपस्सयं नेत्वा पब्बाजेसि । तस्सा अचिरपब्बजिताय एव
उपोसथागारे कालवारो^{१०} पापुणि । सा दीपं जालेत्वा उपोसथागारं 15
सम्मज्जित्वा दीपसिखाय निमित्तं गण्हित्वा ठिताव पुनप्पुनं ओलोकय-
माना तेजोकसिणारम्मणं भानं निब्बत्तेत्वा तमेव पादकं^{११} कत्वा अरहत्तं
पापुणि सद्धिं पटिसम्भिदाहि चेव अभिञ्जाहि च ।

B. 311

R. 49

15

20

सा अपरेन समयेन जनपदचारिकं चरित्वा पञ्चागन्त्वा अन्धवनं
पाविसि । तदा भिक्षुनीनं अरञ्जवासो अप्पटिक्खित्तो होति । अथस्सा

१. मधु वा—सी०; एषं सम्बत्थ ।

२. सी० नत्थि ।

३. ० सो—स्या० ।

४. पितु—स्या० ।

५. ० तं—सी०, स्या०, रो० ।

११. ज्ञानं पादं—रो० ।

२. ० बालो ति—सी०, स्या० ।

४. पण्णाकारं—स्या०; रो० नत्थि ।

६. पक्कोसित्वा—स्या०, रो० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

१०. तालवारो—सी०, स्या०;

तालवारो—रो० ।

- तत्थ कुटिकं कत्वा मञ्चकं पञ्जापेत्वा साणिया परिक्विप्पिसु । सा
सावत्थियं पिण्डाय पविसित्वा निक्खमि । मातुलपुत्तो पनस्सा तन्द-
माणवो नाम^१ गिहिकालतो पट्टाय पटिवद्धचित्तो, सो^२ तस्सा आगतभावं
सुत्वा थेरिया आगमनतो पुरेतरमेव अन्धवनं गत्वा तं कुटिकं^३
५ पविसित्वा हेट्टामञ्चके^४ निलीनो थेरिया आगन्त्वा कुटिकं^५ पविसित्वा
द्वारं पिधाय मञ्चके निसिन्नमत्ताय बहि आतपतो आगतत्ता चक्खुपथे
अन्धकारे अविगतेयेव हेट्टामञ्चकतो निक्खमित्वा मञ्चकं अभिरुह, “मा
नस्सि बाल, ना नस्सि बाला” ति थेरिया वारियमानोवयेव^६ अभि-
भवित्वा अत्तना^७ पत्थितकम्मं कत्वा पायासि । अथस्स अगुणं धारेतुं
R. 50 10 असक्कोन्ती विय महापठवी द्वेधा भिज्जि । सो पठवि पविट्ठो गन्त्वा
महाअवीचिम्हि एव निब्बत्ति । थेरी पि तमत्थं भिक्खुनीनं आरोचेसि ।
भिक्खुनियो भिक्खूनं एतमत्थं आरोचेसुं । भिक्खू भगवतो आरोच-
यिसु । तं सुत्वा सत्था भिक्खू आमन्तेत्वा—“भिक्खवे, भिक्खु-
भिक्खूनीउपासकउपासिकासु यो कोचि बालो पापकम्मं करोन्तो
15 मधुसक्खरादीसु किञ्चिदेव^१ मधुररसं खादमानो पुरिसो विय तुट्ठहट्ठो
उदग्गुदग्गो विय करोती” ति, अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
गाथमाह—

B. 312

६९ S “मधुवा मञ्जति बालो, याव पापं न पच्चति ।

यदा च पच्चति पापं, बालो^२ दुक्खं निगच्छती”

20

ति ॥१०॥

तत्थ मधुवा ति बालस्स हि पापं अकुसलकम्मं करोन्तस्स तं
कम्मं मधु विय मधुररसं विय इट्ठं कन्तं मनापं विय उपट्ठाति । इति नं
सो मधुव^३ मञ्जति । यावा ति यत्तकं कालं । पापं न पच्चती ति

१-१ स्या० नत्थि ।

३. हेट्टा मञ्चे—सी०, स्या०, रो० ।

४. अत्तनो—स्या० ।

६. कञ्चिदेव—स्या० ।

८. मधुवा—सी०, रो० ।

२. कुटि—सी०, रो० ।

४. वारियमानो—स्या०; वारियमानं

एव—रो० ।

७. अथ बालो—सी०, रो० ।

दिट्ठधम्मं वा सम्पराये वा विपाकं न देति, ताव नं एवं मञ्जति । यदा चा ति यदा पनस्स दिट्ठधम्मं वा विविधा कम्मकारणा^१ कयिरमानस्स, सम्पराये वा निरयादीसु महादुक्खं अनुभवन्तस्स तं पापं पच्चति, अथ सो बालो दुक्खं निगच्छति विन्दति पटिलभती ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु । अपरेन पन^२ 5 R. 51
समयेन धम्मसभायं महाजनो कथं समुट्ठापेसि—“खीणासवापि मञ्जे कामसुखं सादियन्ति, कामं सेवन्ति, किं न सेविस्सन्ति । न हि एते कोट्ठापरुक्खा, न च^३ वम्मिका अल्लसंससरीराव, तस्मा एतेपि कामसुखं सादियन्ति, कामं^४ सेवन्ती’ ति । सत्था आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” 10
ति वुत्ते, “न भिक्खवे, खीणासवा कामसुखं सादियन्ति, न कामं सेवन्ति । यथा हि पदुमपत्ते पतितं^५ उदकबिन्दु न विलिम्पति^६, न सण्ठाति, विनिवत्तेत्वा^७ पततेव, यथा च आरगगे सासपो न विलिम्पति^६, न सण्ठाति, विनिवत्तेत्वा^७ पततेव, एवं खीणासवस्स चित्ते दुविधोपि कामो न विलिम्पति^८, न सण्ठाती” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं 15
ब्राह्मणवग्गे गाथमाह—

“वारि पोक्खरपत्तेव, आरगगेरिव सासपो ।

यो न लिम्पति^८ कामेसु, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं” ति* ॥

इमिस्सा अत्थो ब्राह्मणवग्गेयेव आवि भविस्सति । सत्था पन राजानं पसेनदिकोसलं पक्कोसापेत्वा—“महाराज, इमस्मि सासने यथेव 20
कुलपुत्ता, एवं कुलधीतरोपि महन्तं आतिगणश्च भोगक्खन्धश्च पहाय R. 52
पब्बजित्वा अरञ्जे विहरन्ति, ता एवं^९ विहरमाना रागरत्ता

१. कम्मकरणा—सी०, स्या०, रो० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. स्या० नत्थि ।

४. कामे—रो० ।

५. पतितो—सी०, रो० ।

६-६. लिप्पति—सी०, स्या०, रो० ।

७-७. विनिवट्ठेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

८-८. लिप्पति—सी०, स्या०, रो० ।

* धम्मपद-गाथा सं० ४०१ ।

९. अरञ्जे—स्या०, रो० ।

B. 313

पापपुग्गला^१ ओमानातिमानवसेन विहेट्ठेन्तिपि, ब्रह्मचरियन्तरायस्मिं
पापेन्ति, तस्मा भिक्खुनिसङ्घस्स अन्तोन्नगरे वसनट्ठानं कातुं वट्ठती'^२
ति । राजा—“साधु” ति सम्पटिच्छित्त्वा नगरस्स एकपस्से भिक्खुनि-
सङ्घस्स वसनट्ठानं कारापेसि^३ । ततो पट्ठाय भिक्खुनियो अन्तोगामेयेव
वसन्ती ति ।

उपपलवणत्थेरीवत्थु दसमं ।

—०—

५-११. जम्बुकत्थेरवत्थु^१

मासे मासे ति^२ इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो जम्बुकं
आजीवकं आरब्ध कथेसि ।

अतीते किर कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले गामवासी एको कुटुम्बिको
एकस्स थेरस्स विहारं कत्वा तं^३ तत्थ विहरन्तं चतूहि पञ्चयेहि
उपट्टहि । थेरो तस्स गेहे निबद्धं भुञ्जति । अथेको खीणासवो 5
भिक्षु दिवा पिण्डाय चरन्तो तस्स गेहद्वारं पापुणि । कुटुम्बिको
तं दिस्वा तस्स इरियापथे पसन्नो गेहं पवेसेत्वा सक्कच्चं पणीतेन भोज-
नेन परिविसित्वा—“भन्ते इमं साटकं रजित्वा निवासेय्याथा” ति,
महन्तं साटकं दत्वा—“भन्ते, केसा वो दीघा, तुम्हाकं केसोरोप- R. 53
नत्थाय नहापितं^४ आनेस्सामि, सयनत्थाय च वो मञ्चकं गाहापेत्वा 10
आगमिस्सामी” ति आह । निबद्धं गेहे भुञ्जन्तो कुलूपको भिक्षु
तं तस्स सक्कारं दिस्वा चित्तं पसादेतुं नासक्खि, “अयं तं मुहुत्तं
दिट्ठकस्स एवरूपं सक्कारं करोति, निबद्धं गेहे भुञ्जन्तस्स पन मय्हं
न करोती” ति चिन्तेत्वा विहारं अगमासि । इतरोपि तेनेव
सद्धिं गन्त्वा कुटुम्बिकेन दिन्नसाटकं रजित्वा निवासेसि । कुटुम्बिको 15
पि नहापितं आदाय गन्त्वा थेरस्स केसे ओहारापेत्वा मञ्चकं अत्थ-
रापेत्वा—“भन्ते, इमस्मिं येव मञ्चके सयथा” ति वत्वा द्वेपि
थेरे स्वातनाय निमन्तेत्वा पक्कामि । नेवासिको तस्स तं^५ सक्कारं
कयिरमानं अधिवासेतुं नासक्खि । अथस्स सो सायं थेरस्स निपन्न-
ट्टानं गन्त्वा चतूहाकारेहि थेरं अक्कोसि—“आवुसो, आगन्तुककुटुम्बि- 20
कस्स ते^६ गेहे भत्तं भुञ्जनतो वरतरं मीळ्हं खादितुं, कुटुम्बिकेन

१. जम्बुकाजीवकवत्थु—स्या०, रो० । २. ०कुसग्गेनाति—सी०, स्या०, रो० ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. नहापितं—म०, एवं सञ्चत्थ ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. स्या० नत्थि ।

- B. 314 आनीतनहापितेन केसोहारापनतो^१ वरतरं तालट्टिकेन केसे लुञ्चा-
पेतुं, कुटुम्बिकेन दिन्नसाटकनिवासनतो वरतरं नग्गेन विचरितुं^२,
कुटुम्बिकेन आभतमञ्चके^३ निपज्जनतो वरतरं भूमियं निपज्जितुं”
ति । थेरोपि—“मा एस बालो मं निस्साय नस्सी” ति निमन्तनं
- R. 54 5 अनादियित्वा पातोव उट्ठाय यथासुखं अगमासि । नेवासिको पि
पातोव विहारे कत्तब्बवत्तं कत्वा भिक्खाचारवेलाय, “इदानीं पि
आगन्तुको निदायति, घण्डिकसद्देन^४ पबुज्जेय्या” ति सञ्जाय
नखपिट्ठेनेव घण्डिं^५ पहरित्वा गामं पिण्डाय पाविसि । कुटुम्बिको पि
सक्कारं कत्वा थेरानं आगमनमग्गं आलोकेन्तो नेवासिकं दिस्वा—
10 “भन्ते, थेरो कुहिं” ति पुच्छि । अथ नं नेवासिको—“मा^६ आवुसो
किञ्चि अवचं^७, तुय्हं कुलूपको^८ हिउयो तव निक्खन्तवेलाय ओधरकं
पविसित्वा निदं ओक्कन्तो पातोव उट्ठाय मम विहारसम्मज्जनसद्दम्पि
पानीयघटपरिभोजनीयघटेसु उदकसिञ्चनसद्दम्पि घण्डिकसद्दम्पि^९
करोन्तस्स न जानाती” ति आह । कुटुम्बिको चिन्तेसि, “तादिसाय
15 इरियापथसम्पत्तिया समन्नागतस्स ने अय्यस्स याव इमम्हा काला
निदायनं नाम नत्थि, मं पन तस्स सक्कारं करोन्तं दिस्वा अद्धा
इमिना भदन्तेन किञ्चि वुत्तं भविस्सती” ति । सो अत्तनो पण्डित-
भावेन तं सक्कच्चं भोजेत्वा तस्स पत्तं साधुकं धोवित्वा नानग्गरस-
भोजनस्स पूरेत्वा—“भन्ते, सचे मे अय्यं पस्सेय्याथ, इममस्स पिण्ड-
20 पातं ददेय्याथा” ति आह ।

इतरो तं गहेत्वा व चिन्तेसि, “सचे सो एवरूपं पिण्डपातं
भुञ्जिस्सति, इमस्मिं येव ठाने पलुद्धो भविस्सती” ति अन्तरामग्गे तं
पिण्डपातं छड्ढेत्वा थेरस्स वसनट्ठानं गन्त्वा तं तत्थ ओलोकेन्तो न

१. केसोरोपनतो—स्या०, रो० ।

२. चरितुं—सी०, स्या०, रो० ।

३. आभतमञ्चे—सी०, रो० ।

४. गण्डिकसद्देन—स्या०, रो० ।

५. गण्डिं—स्या०, रो० ।

६. आवुसो किं वदेथ—सी०, रो० ;

७. कुलूपको—सी०, रो० ।

मा आवुसो अवचं—स्या० ।

८. गण्डिकसद्दम्पि—स्या०, रो० ।

अदस । अथ नं एत्तकस्स कम्मस्स कतत्ता वीसतिवस्ससहस्सानि
 कतोपि समणधम्मो रक्खितुं नासक्खि । आयुपरियोसाने पन कालं^१
 कत्वा^१ अवीचिम्हि निब्बत्तित्वा एकं बुद्धन्तरं महादुक्खं अनुभवित्वा
 इमस्मिं बुद्धुप्पादे राजगहनगरे एकस्मिं बह्वन्नपाने कुलधरे निब्बत्ति ।
 सो पदसा गमनकालतो पट्टाय नेव सयने सयितुं, न भत्तं भुञ्जितुं^५
 इच्छति, अत्तनो सरीखलञ्जमेव खादति । “बालताय अजानन्तो
 करोती” ति तं^२ पोसयिसु । महल्लककालेपि वत्थं निवासेतुं न
 इच्छति, नग्गोव विचरति, भूमियं सयति, अत्तनो सरीखलञ्जमेव
 खादति । अथस्स मातापितरो, “नायं कुलधरस्स अनुच्छविको,
 केवलं^३ अलज्जनको^३ आजीवकानं एस अनुच्छविको” ति तेसं सन्तिकं^{१०}
 नेत्वा—“इमं दारकं पब्बाजेथा” ति अदंसु । अथ नं ते पब्बाजेसुं ।
 पब्बाजेन्ता^४ च पन गलप्पमाणे आवाटे ठपेत्वा द्विन्नं अंसकूटानं^५ उपरि
 पदरानि दत्वा तेसं उपरि निसीदित्वा तायट्ठिखण्डेन केसे लुञ्चिसु ।
 अथ ने तस्स मातापितरो स्वातनाय निमन्तेत्वा पक्कमिसु ।

R. 55

B. 315

पुनदिवसे आजीवका—“एहि, गामं पविसिस्सामा” ति तं^{१५}
 वदिसु । सो—“गच्छथ तुम्हे, अहं इधेव भविस्सामी” ति न इच्छि ।
 अथ नं वुनप्पुनं वत्वा अनिच्छमानं ओहाय अगमंसु । सो पि तेसं
 गतभावं अत्वा वच्चकुटिया पदरं विवरित्वा ओरुय्ह उभोहि हत्थेहि
 आलोपं^६ आलोपं^६ कत्वा गूथं खादि । आजीवका तस्स अन्तो गामतो
 आहारं पहिणिसु । तम्पि न इच्छि । पुनप्पुनं वुच्चमानोपि—“न^{२०}
 मे इमिना अत्थो, लद्धो मे आहारो” ति आह । “कहं लद्धो” ति ।
 “इधेव लद्धो” ति । एवं दुतिये ततिये चतुत्थेपि दिवसे तेहि बहुम्पि
 वुच्चमानो—“अहं इधेव भविस्सामी” ति गामं गन्तुं न इच्छि ।
 आजीवका, “अयं दिवसे दिवसे नेव गामं पविसितुं इच्छति, न
 अम्हेहि पहिताहारं आहरितुं इच्छति, ‘इधेव मे लद्धो’ ति वदति,^{२५}

R. 56

१-१. सी०, रो० नत्थि ।

२. नं—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. पब्बाजेत्वा—स्या० ।

५. जत्तूनं—सी०, रो० ।

६-६. आलुप्पकारं—सी० ।

- किं नु खो करोति, परिग्गण्हिस्साम नं” ति गामं पविसन्ता एकं द्वे
जने तस्स परिग्गण्हनत्थं ओहाय गमिस्सु । ते पच्छतो गच्छन्ता विय
हुत्वा निलीयिस्सु । सो पि^१ तेसं गतभावं अत्वा पुरिमनयेनेव वच्चकुटिं
ओरुय्ह गूयं खादि^२ । इतरे तस्स किरियं दिस्वा आजीवकानं
5 आरोचयिस्सु । तं सुत्वा आजीवका—“अहो भारियं कम्मं, सचे
समणस्स गोतमस्स सावका जानेय्युं ‘आजीवका गूयं खादमाना
विचरन्ती’ ति अम्हाकं अकित्तिं पकासेय्युं, नायं अम्हाकं अनुच्छविकी”
ति तं अत्तनो सन्तिका नीहरिस्सु । सो तेहि नीहरितो^३ महाजनस्स
उच्चारकरणट्टाने पत्थरितो^४ एको पिट्ठिपासाणो अत्थि, तस्मिं महन्तं
10 सोण्डि, पिट्ठिपासाणं निस्साय महाजनस्स उच्चारकरणट्टानं^५, सो तत्थ
गन्त्वा रत्तिं गूयं खादित्वा महाजनस्स सरीरवलञ्जनत्थाय आगमनकाले
R. 57 एकेन हत्थेन पासाणस्स एकं अन्तं^६ ओलुब्भ एकं पादं उक्खिपित्वा जण्णुके
ठपेत्वा उद्धंवाताभिमुखो मुखं विवरित्वा तिट्ठति । महाजनो तं दिस्वा
उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा—“भन्ते, कस्मा अय्यो मुखं विवरित्वा ठितो”
15 ति पुच्छति । “अहं वातभवखो, अज्जो मे आहारो नत्थी ति ।
“अथ कस्मा एकं पादं^७ जण्णुके कत्वा ठितोसि भन्ते” ति । “अहं
B. 316 उगगतपो घोरतपो, मया द्वीहि पादेहि अवकन्ता पठवी कम्पति,
तस्मा एकं पादं उक्खिपित्वा जण्णुके ठपेत्वा^८ ठितोमिह । अहञ्चिह
रत्तिन्दिवं^९ ठितकोव वीतिनामेमि, न निसीदामि, न
20 निपज्जामी” ति । मनुस्सा नाम येभुय्येन वचनमत्तमेव सदहन्ति,
तस्मा, “अहो अच्छरियं, एदरूपापि^{१०} नाम तपस्सिनो होन्ति,
न नो एवरूपा दिट्ठपुब्बा” ति येभुय्येन अङ्गमगधवासिनो सङ्गमिन्त्वा
उपसङ्कमित्वा^{११} मासे मासे महन्तं सक्कारं अभिहरन्ति । सो, “अहं

१. रो० नत्थि ।

२. निहटो—सी० ।

३. उच्चारट्टानं—रो० ।

४. ० उक्खिपित्वा—स्या० ।

५. स्या०, रो० नत्थि ।

११. सी०, स्या० रो० नत्थि ।

२. खादति—स्या० ।

४. पत्थटो—सी०, रो०; पत्थतो—स्या० ।

६. पस्सं—स्या०, रो० ।

८. कत्वा—सी०, स्या० ।

१०. एवरूपा—रो० ।

वातमेव भक्खामि, न अञ्जं आहारं । अञ्जं हि मे खादन्तस्स तपो
नस्सती' ति तेहि अभिहटं न किञ्चि इच्छति । मनुस्सा "मा नो
भन्ते नासेथ, तुम्हादिसेन घोरतपेन परिभोगे कते अम्हाकं दीघरत्तं
हिताय सुखाय संवत्तती" ति पुनप्पुनं याचन्ति । तस्स^१ अञ्जो
आहारो न रुच्चति, महाजनस्स पन याचनाय पीळितो तेहि आभतानि 5
सप्पिकाणितादीनि कुसग्गेन जिह्मग्गे ठपेत्वा "गच्छथ, अलं वो
एत्तकं हिताय सुखाय चा" ति उय्योजेसि । एवं सो पञ्चपञ्चास
वस्सानि नग्गो^२ गूयं खादन्तो केसे लुञ्चन्तो भूमियं सयमानो
वीतिनामेसि ।

बुद्धानम्पि खो पञ्चूसकाले लोकवलोकनं अविजहितमेव होति । 10 R. 18
तस्मा एकदिवसं भगवतो पञ्चूससमये लोकं वोलोकेन्तस्स अयं
जम्बुकाजीवको आणजालस्स अन्तो पञ्चायि । सत्था, "किं नु खो
भविस्सती' ति आवज्जेत्वा तस्स सह पटिसम्मिदाहि अरहत्तस्सु-
पनिस्सयं दिस्वा, "अहं एतं आदिं कत्वा एकं गाथं भासिस्सामि,
गाथावसाने चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो भविस्सति, 15
इमं कुलपुत्तं निस्साय महाजनो सोत्थिभावं पापुणिस्सती" ति अत्वा
पुनदिवसे राजगहे पिण्डाय चरित्वा पिण्डपातपटिक्कन्तो आनन्दत्थेरं
आमन्तेसि^३—"आनन्द जम्बुकाजीवकस्स सन्तिकं गमिस्सामी" ति ।
"भन्ते, किं तुम्हेयेव गमिस्सथा" ति । "आम अहमेवा" ति एवं
वत्त्वा सत्था^४ वड्डमानकच्छायाय तस्स सन्तिकं पायासि । 20

देवता चिन्तयिंसु, "सत्था सायं^५ जम्बुकाजीवकस्स सन्तिकं
गच्छति, सो च जेगुच्छे उच्चारपस्सावदन्तकट्टकिलिट्ठे पिट्ठिपासाणे
वसति, देवं वस्सापेतुं वट्ठती" ति अत्तनो आनुभावेन तं^६ मुहुत्तयेव देवं
वस्सापेसुं । पिट्ठिपासाणो सुचि निम्मलो अहोसि । अथस्स उपरि

B. 317

१. ० मे-स्या० ।

२. नग्गोव-सी० ।

३. आह-सी०, स्या०, रो० ।

४. रो० नत्थि ।

५. सी०, रो० नत्थि ।

६. रो० नत्थि ।

पञ्चवण्ण^१ पुप्फवस्सं^२ वस्सापेसुं^३ । सत्था सायं जम्बुकाजीवकस्स सन्तिकं गन्त्वा—“जम्बुका” ति सद्दमकासि । जम्बुको, “को नु खो एस, दुज्जनी^४ मं जम्बुकवादेन वदती” ति चिन्तेत्वा—“को एसो” ति आह । “अहं समणो^५” ति । “किं महासमणा” ति ? “अज्ज मे

R. 59

६ एकरत्तिं इध वसनट्ठानं देही” ति । “नत्थि महासमण इमस्मिं ठाने वसनट्ठानं” ति । “जम्बुक, मा एवं करि, एकरत्तिं मे वसनट्ठानं देहि, पब्बजिता नाम पब्बजितं पत्थेन्ति, मनुस्सा मनुस्सं, पसवो पसवं” ति । “किं पन त्वं पब्बजितो” ति । “आम पब्बजितोम्ही” ति सचे त्वं पब्बजितो, कहां ते लाबुकं, कहां धूमकटच्छुको, कहां यञ्जसुत्तकं” ति ? “अत्थेतं मय्हं, विसुं विसुं पन गहेत्वा विचरणं दुक्खं ति, अब्भन्तरेनेव गहेत्वा चरामी” ति । सो—“चरिस्ससि त्वं एतं अगगणिहत्वा^७” ति कुज्झि ।

अथ नं सत्था आह—“होतु जम्बुक, मा कुज्झ, वसनट्ठानं मे आचिक्खा” ति । “नत्थि महासमण एत्थ वसनट्ठानं” ति । सत्था १५ तस्स वसनट्ठानतो अविदूरे एकं पब्भारं अत्थि, तं निद्विस्सन्तो—“एतस्मिं पब्भारे को वसती” ति आह^८ । “नत्थि^९ कोचि महासमणा” ति । “तेन हि एतं मय्हं देही” ति । “त्वञ्जेव जान महासमणा” ति । सत्था पब्भारे निसीदनं पञ्जापेत्वा निसीदि^८ । पठमयामे चत्तारो महाराजानो^९ चतुद्विंसं^{१०} एकोभासं करोन्ता सत्थु^{११} उपट्ठानं आगमिंसु ।

२० जम्बुको ओभासं दिस्वा, “को^{१२} ओभासो नामेसो” ति चिन्तेसि मज्झिमयामे सक्को देवराजा आगमि । जम्बुको तम्पि दिस्वा, “को नामेसो” ति चिन्तेसि । पच्छिमयामे एकाय अङ्गुलिया एकं, द्वीहि द्वे

१-१ पञ्चवण्णवस्सं—रो० ।

२. दुज्जातो—रो० ।

३. गणिहत्वा—सी०, रो० ।

४. न—सी०, स्या०, रो० ।

५. महाराजा—सी० ।

११. स्या०, रो० नत्थि ।

२. वस्सापरियसु—सी०, स्या०, रो० ।

४. जम्बुकाति—स्या० ।

६. पुच्छि—सी०, स्या०, रो० ।

८. ० अथ—स्या० ।

१०. चतुद्विस्सा—स्या० ।

१२. किं—स्या०, रो० ।

दसहि दस चक्कवाळानि^१ ओभासेतुं समत्थो महाब्रह्मा सकलं अरञ्ज
 एकोभासं करोन्तो आगमि । जम्बुको तम्पि दिस्वा, “को नु खो एसो”
 ति चिन्तेत्वा पातोव सत्थु सन्तिकं गन्त्वा पटिसन्थारं कत्वा एकमन्तं
 ठितो सत्थारं पुच्छि—“महासमण, तुम्हाकं सन्तिकं चतस्सो दिसा
 ओभासेन्ता के^२ आगता^३” ति । “चत्तारो महाराजानो” ति । “किं
 कारणा” ति ? “मं उपट्ठातु” ति । “किं पन त्वं चतूहि महाराजेहि
 उत्तरितरो” ति । “आम जम्बुक^४, महाराजूनम्पि^५ अतिराजा” ति ।
 “मज्झिमयामे पन को आगतो” ति । “सक्को देवराजा जम्बुका^६”
 ति । “किं कारणा” ति । “मं उपट्ठातुमेवा” ति । “किं पन त्वं
 सक्कदेवराजतोपि^७ उत्तरितरो” ति । “आम जम्बुक, सक्कतोपि
 उत्तरितरोमिह, एसो पन मय्हं गिलानुपट्ठाको कप्पियकारकसामणेर-
 सदिसो” ति । “पच्छिमयामे सकलं अरञ्जं ओभासेत्वा को आगतो”
 ति ? “यं^८ लोके ब्राह्मणादयो खिपित्वा पक्खलित्वा “नमो महाब्रह्म नो
 ति वदन्ति, सो एव^९ महाब्रह्मा” ति । “किं पन त्वं महाब्रह्मतोपि
 उत्तरितरो” ति ? “आम जम्बुक, अहञ्चिह ब्रह्मनापि अतिब्रह्मा”
 ति । “अच्छरियोसि त्वं महासमण, मय्हं पन पञ्चपञ्चास वस्सानि
 इध वसन्तस्स एतेसु एकोपि मं उपट्ठातुं नागतपुब्बो । अहं हि एत्तकं
 अद्धानं वातभक्खो^{१०} हुत्वा ठितको व वीतिनामेसिं, न ताव ते^{१०} मय्हं
 उपट्ठानं आगतपुब्बा” ति ।

R. 60

5

B. 318

10

15

अथ नं सत्था आह—“जम्बुक, त्वं लोकस्मिं अन्धबालं महाजनं
 वञ्चयमानो मम्पि वञ्चेतुकामो जातो, ननु त्वं पञ्चपञ्चास वस्सानि
 गूथमेव खादि^{११}, भूमियंयेव निपज्जि, नग्गो हुत्वा विचरि, तालट्टिखण्डेन

20

१. चक्कवाळे—सी० ।

२-२०. पठमयामे को आगतो—स्या० ।

३. ० अहं हि—स्या० ।

४. राजून—स्या०, रो० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. सक्कदेवराजततो—रो० ।

७. यं निस्साय—स्या० ।

८. एस—सी०, रो० ।

९. ० व—सी० ।

१०. मे—रो० ।

११. खादसि—स्या० ।

R. 61

केसे लुञ्चि । अथ च पन लोकं वञ्चेन्तो 'अहं वातभक्खो, एकपादेन तिट्ठामि, न निसीदामि, न निपज्जामी' ति वदेसि, ममम्पि^१ वञ्चेतुकामोसि^२, पुब्बेपि त्वं पापिकं लामिकं^३ दिट्ठि निससाय एत्तकं कालं गूथभक्खो भूमिसयो नग्गो विचरन्तो तालट्ठिखण्डेन केसलुञ्चनं पत्तो,

5 इदानिपि पापिकं लामिकं^४ दिट्ठिमेव गण्हासी' ति । "किं पन मया कतं महासमणा" ति । अथस्स सत्था पुब्बे कतकम्मं आचिक्खि । तस्स सत्थरि कथेन्तेयेव संवेगो उप्पज्जि^५, हिरोत्तप्पं उपट्ठितं, सो उक्कुटिको निसीदि । अथस्स सत्था उदकसाटिकं खिपित्वा^६ अदासि । सो तं निवासेत्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं निसीदि । सत्थापिस्स आनुपुब्बि^७

10 कथं कथेत्वा धम्मं देसेसि । सो देसनावसाने सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पत्वा सत्थारं वन्दित्वा उट्ठायासना पब्बज्जञ्च उपसम्पदञ्च याचि । एत्तावता तस्स पुरिमकम्मं परिक्खीणं । अयञ्चिह खीणासवमहाथेरं चतुहि अक्कोसेहि अक्कोसित्वा यावायं महापठवी तिगावुताधिकं योजनं उस्सन्ना, ताव अवीचिम्हि पच्चित्वा तत्थ पक्कावसेसेन पञ्च-

15 पञ्चास वस्सानि इमं विप्पकारं पत्तो । तेनस्स तं कम्मं खीणं । वीसति पन^८ वस्ससहस्सानि इमिना कतस्स समणधम्मस्स फलं नासेतुं न सक्का । तस्मा^९ सत्था दक्खिणहत्थं पसारेत्वा—"एहि भिक्खु, चर

B. 319

R. 62

ब्रह्मचरियं^{१०} सम्मा दुक्खस्स अन्तकिरियाया"^{१०} ति आह । तावदेवस्स गिहिलिङ्गं अन्तरधायि, अट्ठपरिक्खारधरो सट्ठिवस्सिकमहाथेरो विय

20 अहोसि ।

अङ्गमगधवासीनं तस्स सक्कारं गहेत्वा आगतदिवसो किरेस, तस्मा उभयरट्ठवासिनो सक्कारं गहेत्वा आगता तथागतं दिस्वा, "किं नु खो अम्हाकं अय्यो जम्बुको महा, उदाहु समणो गोतमो" ति

१. मम्पि—सी०, स्या०, रो० ।

२. वञ्चेतुकामो—स्या०; ० सी ति—

३. लामिकं—सी० ।

४. उप्पज्जो—स्या० ।

५. अनुपुब्बि—स्या०; म० ।

६. ० तं—स्या०, रो०; ० नं—सी० ।

१०-१०. सट्ठिवस्सथेरो—रो० ।

२. वञ्चेतुकामो—स्या०; ० सी ति—

सी०, रो० ।

५. सी० नत्थि ।

७. स्या०, रो० नत्थि ।

९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

चिन्तेत्वा “सचे समणो गोतमो महा भवेय्य, अयं समणस्स गोतमस्स सन्तिकं गच्छेय्य, जम्बुकाजीवकस्स पन महन्ततायसमणो गोतमो इमस्स सन्तिकं आगतो” ति चिन्तयिसु । सत्था महाजनस्स परिवितकं जत्वा—“जम्बुक, तव उपट्ठाकानं कङ्खं छिन्दाही” ति आह । सो—“अहम्पि भन्ते, एत्तकमेव पच्चासीसामी^१” ति वत्वा चतुत्थज्झानं 5 समापज्जित्वा उट्ठाय तालप्पमाणं वेहासं अब्भुगगन्त्वा—“सत्था मे भन्ते भगवा, सावकोहमस्मी” ति वत्वा ओरुह वन्दित्वा पुन द्वितालमत्तं तितालमत्तं ति एवं सत्ततालमत्तं वेहासं अब्भुगगन्त्वा ओरुह अत्तनो सावकभावं जानापेसि । तं दिस्वा महाजनो, “अहो बुद्धा नाम अच्छरिया अनोपमगुणा”^२ ति चिन्तेसि । सत्था महाजनेन सद्धिं कथेन्तो 10 एवमाह—“अयं एत्तकं कालं तुम्हेहि आभतं सक्कारं कुसग्गेन जिव्हग्गे ठपेत्वा ‘तपचरणं पूरेमी’ ति इध निवुट्ठो, सचेपि^३ इमिना उपायेन वस्ससतं तपचरणं पूरेय्य, या चस्स^४ इदानि कालं वा भत्तं वा कुक्कुच्चायित्वा अभुञ्जन्तस्स भत्तच्छेदनकुसलचेतना, तस्सा तं तपचरणं सोळ्ळसि कलम्पि न अग्घती” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं 15 गाथमाह—

७० § “मासे मासे कुसग्गेन, बालो भुञ्जेथ^५ भोजनं ।

न सो सङ्खातधम्मानं^६, कलं अग्घति सोळ्ळसि”

ति ॥११॥

तस्सत्थो—सचे बालो अपरिञ्चातधम्मो सीलादिगुणा परिबाहिरो 20 R. 63 तित्थायतने पब्बजितो “तपचरणं पूरेस्सामी” ति मासे मासे पत्ते कुसग्गेन भोजनं भुञ्जन्तो वस्ससतं भुञ्जेथ^७ भोजनं । न सो सङ्खातधम्मानं^८, कलं अग्घति सोळ्ळसि ति सङ्खातधम्मा^९ वुच्चन्ति,

१. पच्चासिसामि—सी०, स्या०, रो० । २. अनोमगुणा—सी०, स्या०, रो० ।

३. सचे—स्या० । ४. तस्स—स्या०, रो०; वस्स—सी० ।

५. भुञ्जेय्य—म० । ६. सङ्खतधम्मानं—सी०, रो० ।

७. भुञ्जेय्य—म० । ८. सङ्खतधम्मानं—सी०, रो० ।

९. सङ्खतधम्मा—सी०, रो० ।

जातधम्मा, तुलितधम्मा । तेसु हेट्ठिमकोटिया सोतापन्नो सङ्खातधम्मो^१,
 उपरिमकोटिया खीणासवो । इमेसं सङ्खातधम्मानं सो बालो कलं न
 अगघति सोळसिं ति पुग्गलाधिट्ठाना देसना । अयं पनेत्थ अत्थो—या^२
 चस्स^३ तथा तपचरणं पूरेन्तस्स वस्ससतं चेतना, या^३ च^३ सङ्खातधम्मानं
 5 कालं^४ वा भत्तं वा कुक्कुच्चायित्वा अभुञ्जन्तानं एका भत्तच्छेदनकुसल-
 B 320 चेतना, तस्सा चेतनाय सा ताव दीघरत्तं पवत्तचेतना सोळसिं कलं न
 अगघति । इदं वुत्तं होति—यं तस्सा सङ्खातधम्मानं^५ चेतनाय फलं, तं
 सोळस कोट्टासे कत्वा ततो एकेकं पुन सोळस सोळस कोट्टासे कत्वा
 ततो एकस्स कोट्टासस्स यं फलं, तदेव तस्स बालस्स तपचरणतो
 10 महत्फलतरं^६ ति ।

देसनावसाने चतुरासीतिया पाणसहस्सानं धम्माभिसमयो अहोसी
 ति ।

जम्बुकत्थेरवत्थु एकादसमं ।

—०—

१. सङ्खतधम्मो—सी०, रो० ।

२-३. या तस्स—स्या०, रो०;

३-३. यावस्स—सी०; या तस्स—रो० ।

याव तस्स—सी० ।

४. कुलं—स्या० ।

५. सङ्खतधम्मानं—सी० ।

६. महन्ततरन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

७. जम्बुकाजीवकस्स वत्थु—

सी०, स्या०, रो० ।

५-१२-अहिपेतवत्थु

न हि पापं कतं कम्मं ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
अञ्जतरं अहिपेतं आरब्ध कथेसि ।

एकस्मिं हि दिवसे जटिलसहस्सस्स अब्भन्तरे^१ आयस्मा
लक्खणत्थेरो च महामोग्गल्लानत्थेरो च, “राजगहे पिण्डाय
चरिस्सामा” ति गिज्झकूटतो ओतरन्ति । तेसु आयस्मा महामोग्ग- 5
ल्लानत्थेरो^२ एकं अहिपेतं दिस्वा सितं पात्वाकासि । अथ नं
लक्खणत्थेरो—“कस्मा आवुसो सितं पातुकरोसी” ति सितकारणं^३
पुच्छि । “अकालो^४ आवुसो लक्खण,^५ इमस्स पञ्चहस्स,^६ भगवतो
सन्तिके मं पुच्छेय्यासी” ति थेरो^७ आह^८ । तेसु राजगहे पिण्डाय
चरित्वा भगवतो सन्तिकं गन्त्वा निसिन्नेसु लक्खणत्थेरो पुच्छि— 10
“आवुसो मोग्गल्लान^९, त्वं गिज्झकूटा ओतरन्तो सितं पातुकरित्वा
मया सितकारणं पुट्ठो ‘भगवतो सन्तिके मं^६ पुच्छेय्यासी’ ति अवच,
कथेहि इदानि तं कारणं” ति । थेरो आह—“अहं आवुसो एकं पेतं^{१०}
दिस्वा सितं पात्वाकासि, तस्स एवरूपो अत्तभावो—मनुस्ससीसं
विय अस्स सीसं, अहिस्स विय सेसो अत्तभावो, अहिपेतो नामेस 20 B. 321
पमाणतो पञ्चवीसतियोजनिको, तस्स सीसतो उट्ठिता अग्गिजाला
याव नङ्गुट्ठा गच्छन्ति, नङ्गुट्ठतो उट्ठिता अग्गिजाला^{११} याव सीसा^{१२},
मज्जेसीसतो^{१३} उट्ठिता द्वे पस्सानि गच्छन्ति, द्वीहि पस्सेहि उट्ठिता

१. अब्भन्तरो—म०, स्या० ।

३. कारणं—स्या० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

७-७. स्या० नत्थि ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

११. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१३. मज्जे—स्या० ।

२. महामोग्गल्लानो—सी०, स्या०, रो० ।

४. ० खो—स्या० ।

६. ० विसज्जेतुं—स्या० ।

८. महा०—सी०, रो० ।

१०. अहिपेतं—स्या०, रो० ।

१२. सीसं—सी० ।

मज्झे ओत्तरन्ती” ति^१ । द्विन्नं येव किर पेतानं अत्तभावो पञ्चवीसति-
योजनिको, अवसेसानं तिगावुत्पमाणो । इमस्स चेव अहिपेतस्स
काकपेतस्स च पञ्चवीसतियोजनिको । तेषु अयं ताव अहिपेतो ।
काकपेतस्मि महामोग्गल्लानो गिज्झकूटमत्थके पच्चमानं दिस्वा तस्स

5 पुब्बकम्मं पुच्छन्तो इमं गाथमाह—

R 65

“पञ्चयोजनिका जिह्वा, सीसं ते नवयोजनं ।

कायो अच्चुगगतो तुय्हं, पञ्चवीसतियोजनं ।

किं नु कम्मं करित्वान, पत्तोसि दुक्खमीदिसं” ति ॥

अथस्स पेतो आचिक्खन्तो^२—

10

“अहं भन्ते मोग्गल्लान, कस्सपस्स महेसिनो ।

सङ्घस्स आभतं^३ भत्तं, आहारेसि यदिच्छकं^४” ति ॥

गाथं वत्वा आह—“भन्ते, कस्सपबुद्धकाले सम्बहुला भिक्खू
गामं पिण्डाय पविसिंसु, मनुस्सा थेरे दिस्वा सम्पयायमाना आसन-
सालायं^५ निसीदापेत्वा पादे धोवित्वा तेलं मक्खेत्वा यागुं पायेत्वा
15 खज्जकं दत्वा पिण्डपातकालं आगमयमाना धम्मं सुणन्ता निसीदिसु,
धम्मकथावसाने थेरानं पत्ते आदाय अत्तनो अत्तनो गेहा^६ नानगरस-
भोजनस्स पूरेत्वा आहरिंसु, तदा अहं काको हुत्वा आसनसालाय
छदनपिट्ठे निलीनो तं दिस्वा एकेन गहितपत्ततो तिव्खत्तुं मुखं पूरेन्तो
तयो कबळे अगगहेसिं, तं पन भत्तं नेव सङ्घस्स सन्नकं, न सङ्घस्स
20 नियमेत्वा^७ दिन्नं, न भिक्खूहि गहिता व सेसकं, अत्तनो अत्तनो गेहं
नेत्वा मनुस्सेहि भुञ्जितव्वकं, केवलं सङ्घं उद्दिस्स अभिहटमत्तमेव,
ततो मया तयो कबळा गहिता, एत्तकं मे पुब्बकम्मं, स्वाहं कालं कत्वा

१. रो० नत्थि ।

२. संघस्साभिहट—स्या०, सी०; आहटं
—रो० ।

३. गेहे—स्या०, रो० ।

४. संघस्स—रो० ।

५. सी० नत्थि ।

६. यथिच्छकं—स्या०, रो० ।

७. आसनसालाय—सी०, रो० ।

८. नियामेत्वा—सी० ।

तस्स कम्मस्स विपाकेन अवीचिम्हि पच्चित्वा तत्थ पक्कावसेसेन
इदानीं गिज्झकूटे काकपेतो हुत्वा निब्बत्तो इमं^१ दुक्खं पच्चानुभोमी^२
ति । इदं काकपेतस्स वत्थु ।

R. 66

इध पन थेरो—“अहिपेतं दिस्वा सितं पात्वाकासि” ति आह ।
अथस्स सत्था सक्खी हुत्वा पि^३ उट्ठा—“सच्चं भिक्खवे, मोग्गल्लानो
आह, ‘मयापेस’ सम्बोधिपत्तदिवसेयेव दिट्ठो, अपिचाहं ‘ये वचनं न
सद्देय्यु’, तेसं अहिताय भवेय्या’ ति परानुदयाय न कथेसि” ति
आह । लक्खणसंयुत्तेपि हि महामोग्गल्लानेन दिट्ठकालेयेव सत्था तस्स
सक्खी हुत्वा विनीतवत्थूनि^४ कथेसि, इदम्पि तेन तथेव कथितं, तं
सुत्वा भिक्खू तस्स पुब्बकम्मं पुच्छिसु । सत्थापि तेसं कथेसि—

B. 322

10

अतीते किर बाराणसिं निस्साय नदीतीरे पच्चेकबुद्धस्स पण्णसालं
करिसु । सो तत्थ विहरन्तो निबद्धं नगरे पिण्डाय चरति । नागरापि
सायंपातं गन्धपुष्पादिहत्था पच्चेकबुद्धस्सुपट्ठानं गच्छन्ति । एको
बाराणसिवासी पुरिसो तं मगं निस्साय खेतं कसि । महाजनो सायंपातं
पच्चेकबुद्धस्सुपट्ठानं गच्छन्तो तं खेतं मद्दन्तो गच्छति । कस्सको च^६,
“मा मे खेतं मद्दथा” ति वारेन्तोपि वारेतुं नासक्खि । अथस्स
एतदहोसि, “सचे इमस्मि ठाने पच्चेकबुद्धस्स पण्णसाला न भवेय्य, न मे
खेतं मद्देय्यु” ति । सो पच्चेकबुद्धस्स पिण्डाय पविट्ठकाले परिभोग-
भाजनानि भिन्दित्वा पण्णसालं भ्रापेसि । पच्चेकबुद्धो^७ तं भ्रामं दिस्वा
यथासुखं पक्कामि । महाजनो गन्धमालं आदाय आगतो भ्रामपण्णसालं
दिस्वा—“कहं नु खो नो अय्यो गतो” ति आह । सोपि महाजनेनेव
सद्धिं आगतो^८ महाजनमज्जे ठितकोव एवमाह—“मया तस्स
पण्णसाला भ्रापिता” ति । अथ नं—“गण्हथ, इमं पापिमं^९ निस्साय

R. 67

20

१. इदं—स्या०, रो० ।

२. पच्चनुभोमी—सी०, स्या०, रो० ।

३. हुत्वा—स्या०, रो० ।

४. मया पनेस—स्या० ।

५. वीसतिवत्थूनि—स्या० ।

६. स्या०, रो० नत्थि ।

७. पच्चेकबुद्धोपि—सी०, रो० ।

८. गतो—म० ।

९. पापं—सी०, स्या०, रो० ।

मयं पच्चेकबुद्धं दट्ठुं न लभिमहा” ति दण्डादीहि पोथेत्वा जीवितवखयं पापेसुं । सो अवीचिम्हि निब्बत्तित्वा यावायं महापठवी^१ योजनमत्तं उस्सन्ना, ताव निरये पच्चित्वा पक्कावसेसेन गिज्झकूटे अहिपेतो हुत्वा निब्बत्ति । सत्था इदं^२ तस्स पुब्बकम्मं कथेत्वा—“भिक्षवे पापकम्मं
 5 नामेतं खीरसदिसं, यथा खीरं दुग्धमानमेव न परिणमति, तथा कम्मं^३ कयिरमानमेव^४ न विपच्चति । यदा पन विपच्चति, तदा एवरूपेन दुक्खेन सोचती^५” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

B. 323

७१ § “न हि पापं कतं कम्मं, सज्जुखीरं व मुच्चति ।

डहन्तं बालमन्वेति, भस्मच्छन्नो व^६ पावको”

10

ति ॥१२॥

R. 68

तत्थ सज्जुखीरं वा ति^७ तं खणं येव धेनुया थनेहि निक्खन्तं अब्भुण्हं खीरं न मुच्चति न^८ परिणमति । इदं वुत्तं होति—यथा इदं सज्जुखीरं तं खणञ्जेव न मुच्चति न परिणमति न पकतिं विजहति ।
 15 यस्मिं पन भाजने दुहित्वा गहितं याव तत्थ तक्कादिअम्बिलं न पक्खिपति, याव दधिभाजनादिकं अम्बिलभाजनं न पापुणाति, ताव पकतिं अविजहित्वा पच्छा जहति^९, एवमेव^{१०} पापकम्मम्पि करिय-
 मानमेव^{११} न विपच्चति^{१२} । यदि^{१३} विपच्चेय्य, न कोचि पापकम्मं कातुं विसहेय्य । याव पन कुसलाभिनिब्बत्ता खन्धा धरन्ति, ताव नं ते रक्खन्ति । तेसं भेदा अपाये निब्बत्तवखन्धेसु विपच्चति, विपच्चमानञ्च
 20 डहन्तं बालमन्वेति । किं विया ति ? भस्मच्छन्नोव^{१४} पावको ति ।

१. महापठवी—म०; पठवी—स्या० । २. इमं—स्या०, रो० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. करियमानमेव—स्या० ।

५. योजेती—स्या०, रो० ।

६. भस्माच्छन्नोव—स्या०, रो० ।

७. सज्जुलीरं—रो० ।

८. ० ति—रो० ।

९. पजहति—रो० ।

१०. एवं—रो० ।

११. कयिरमानमेव—सी०, रो० ।

१२. पच्चति—स्या०, रो० ।

१३. यदि पि—सी० ।

१४. भस्माच्छन्नोव—स्या०, रो० ।

यथा हि छारिकाय पटिच्छन्नो वीतच्चिकङ्गारो^१ अक्कन्तो पि^२ छारिकाय पटिच्छन्नत्ता न ताव डहति, छारिकं पन तापेत्वा चम्मादीनं डहनवसेन याव मत्थलुङ्गा डहन्तो गच्छति, एवमेव पापकम्मम्पि येन कतं होति, तं बालं दुतिये वा ततिये वा अत्तभावे निरयादीसु निब्बत्तं डहन्तं अनुगच्छती ति ।

5

देसनावसाने बहू सोतापन्नादयो^३ अहेसुन्ति^३ ।

अहिपेतवत्थु द्वादसमं ।

—०—

१. वीतच्चिकङ्गारो—मं० । २. अक्कन्तोपि—रो० ।
[३-३. सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति—
स्या० ।

५-१३. सट्टिकूटपेतवत्थु

यावदेव अनत्थाया ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने^१ विहरन्तो सट्टिकूटपेतं आरब्ध कथेसि ।

पुरिमनयेनेव हि महामोग्गल्लानत्थेरो लक्खणत्थेरेन सट्ठि विगज्झ-
कूटा ओरोहन्तो^२ अञ्जतरस्मि पदेसे सितं पात्वाकासि^३ । थेरेन
R. 69 5 सितकारणं पुट्टो—“भगवतो सन्तिके मं पुच्छेय्यासी” ति वत्वा^४,
पिण्डाय चरित्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा निसिन्नकाले पुन पुट्टो
आह—“अहं आवुसो एकं पेतं अद्दसं तिगावुवप्पमाणेन अत्तभावेन, तस्स
सट्ठि अयकूटसहस्सानि आदित्तानि सम्पज्जलितानि उपरिमत्थके पतित्वा
B. 324 पतित्वा^५ उट्टहन्ति सीसं भिन्दन्ति, भिन्नं भिन्नं^६ पुन समुट्टहति, इमिना
10 अत्तभावेन मया एवरूपो अत्तभावो न दिट्ठपुब्बो^७, अहं तं दिस्वा सितं
पात्वाकासि” ति^८ । पेतवत्थुस्मि हि—

“सट्ठि कूटसहस्सानि, परिपुण्णानि सब्बसो ।

सीसे तुय्हं निपतन्ति, वोभिन्दन्तेव^९ मत्थकं” ति ॥ आदि

इममेव पेतं सन्धाय वुत्तं । सत्था थेरस्स कथं सुत्वा^{१०}—“भिवक्खवे,
15 मयापेस सत्तो बोधिमण्डे निसिन्नेनेव दिट्ठो, ‘ये च पन मे वचनं न
सद्देह्युं, तेसं अहिताय भवेय्या’ ति परेसं अनुकम्पाय न कथेसिं, इदानी
पन मोग्गल्लानस्स सक्खी^{११} हुत्वा कथेमी” ति आह । तं सुत्वा भिवक्खू
तस्स पुब्बकम्मं पुच्छिसु । सत्थापि नेसं^{१२} कथेसि—

१. वेळुवने—सी० ।

३. कत्वा—स्या०, रो० ।

५. स्या०, रो नत्थि ।

७. ० ति—सी०, रो० ।

९. ते भिन्दन्ति च—रो० ।

११. सक्खि—सी०, रो० ।

२. ओतरन्तो—सी०, रो० ।

४. सी० नत्थि ।

६. रो० नत्थि ।

८. ० आह—सी०, रो० ।

१०. सुत्वा—स्या०, रो० ।

१२. तेसं—स्या० ।

अतीते किर^१ बाराणसियं साळित्तकसिप्पे^२ निप्फत्ति पत्तो एको
 पीठसप्पी अहोसि । सो नगरद्वारे एकस्स वटरूक्खस्स हेट्ठा निसिन्नो
 सक्खरानि खिपित्वा तस्स पण्णानि छिन्दन्तो, “हत्थिरूपकं नो दस्सेहि,
 अस्सरूपकं नो दस्सेही” ति गामदारकेहि वुच्चमानो इच्छित्तिच्छित्तानि^३ R. 70
 रूपानि दस्सेत्वा तेसं सन्तिका खादनीयादीनि लभति । अथेकदिवसं 5
 राजा उय्यानं गच्छन्तो तं पदेसं पापुणि । दारका पीठसप्पि पारोहन्तरे
 कत्वा पलायिसु । रञ्जो ठितमज्झन्तिके^४ रुक्खमूलं पविट्टस्स
 छिद्वावच्छिद्वाया^५ सरीरं फरि । सो, “किं नु खो एतं” ति उद्धं
 ओलोकेन्तो रुक्खपण्णेषु हत्थिरूपकादीनि दिस्वा, “कस्सेतं कम्मं” ति
 पुच्छित्वा, “पीठसप्पिनो” ति सुत्वा तं पक्कोसापेत्वा आह—“मय्हं 10
 पुरोहितो अतिमुखरो अप्पमत्तकेपि वुत्ते बहं भणन्तो मं उपद्देति,
 सक्खिस्ससि तस्स मुखे नाळिमत्ता अजलण्डिका खिपितुं” ति ।
 “सक्खिस्सामि देव; अजलण्डिका आहरापेत्वा पुरोहितेन सद्धिं तुम्हे
 अन्तोसाणियं निसीदथ, अहमेत्थं कत्तब्बं जानिस्सामी” ति । अथ^६
 राजा तथा कारेसि^७ । इतरो^८ कत्तरियग्गेन साणिया छिद्दं कत्वा^९ 15
 पुरोहितस्स रञ्जा सद्धिं कथेन्तस्स मुखे विवटमत्ते एकेकं अजलण्डिकं
 खिपि । पुरोहितो मुखं पविट्टं पविट्टं गिलि । पीठसप्पी खीणासु
 अजलण्डिकासु साणिं चालेसि । राजा ताय सञ्जाय अजलण्डिकानं
 खीणभावं अत्वा आह—“आचरिय, अहं तुम्हेहि सद्धिं कथेन्तो कथं B. 325
 नित्थरितुं न सक्खिस्सामि, तुम्हे अतिमुखरताय नाळिमत्ता अजलण्डिका 20
 गिलन्तापि तुण्हीभावं नापज्जथा” ति ।

१. रो० नत्थि ।

२. सालित्तकसिप्पे—स्या०, रो० ।

३. इच्छित्तिच्छित्तानं—रो० ।

४. ठितमज्झन्तिके—सी०, स्या०, रो० ।

५. छिद्दच्छायाय—सी०, रो०;

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

छिद्दच्छाया—स्या० ।

७. अकासि—स्या० ।

८. इतरोपि—सी० ।

९. कारेत्वा—स्या० ।

R. 71

ब्राह्मणो मङ्कुभावं^१ आपज्जित्वा ततो पट्टाय मुखं विवरित्वा रञ्ज्या
सद्धिं सल्लपितुं^२ नासक्खि । राजा पीठसप्पिगुणं^३ अनुस्सरित्वा^३ तं^३
पक्कोसापेत्वा—

“तं निस्साय मे सुखं लद्धं” ति तुट्ठो, तस्स सब्बट्ठकं नाम धनं^४
५ दत्त्वा नगरस्स चतुसू दिसासु चत्तारो वरगामे^५ अदासि । तमतथं
विदित्वा रञ्जो अत्थधम्मानुसासको^६ अमच्चो इमं गाथमाह—

“साधु” खो^७ सिप्पकं नाम, अपि यादिस कीदिसं ।

पस्स खज्जप्पहारेन, लद्धा गामा चतुदिसा” ति ॥

सो पन अमच्चो तेन समयेन अयमेव^८ भगवा अहोसि । अथेको
१० पुरिसो पीठसप्पिना लद्धम्पत्तिं दिस्वा चिन्तेसि, “अयं नाम पीठसप्पी
हुत्वा इमं सिप्पं निस्साय महासम्पत्तिं पत्तो, मयापेतं सिक्खितुं वट्ठती”
ति । सो तं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा—“इदं^९ मे आचरिय सिप्पं देथा^{१०}”
ति आह । “न सक्का तात, दातुं” ति । सो तेन पटिक्खित्तो, “होतु,
आराधेस्सामि नं” ति तस्स हत्थपादपरिकम्मादीनि करोन्तो चिरस्सं
१५ तं आराधेत्वा पुनप्पुनं याचि । पीठसप्पी, “अयं मे अतिविय उपकारो”
ति तं पटिबाहितुं असक्कोन्तो सिप्पं सिक्खापेत्वा—“निप्फन्नं ते तात
सिप्पं, इदानि किं करिस्ससी” ति आह । “बहि गन्त्वा
सिप्पं वीमंसिस्सामी” ति । “किं करिस्ससी” ति ।
“गावि” वा मनुस्सं वा पहरित्वा मारेस्सामी” ति । “तात गावि
२० मारेन्तस्स सतं दण्डो होति, मनुस्सं मारेन्तस्स सहस्सं, त्वं^{११} सपुत्तदारो
पि तं नित्थरितुं न सक्खिस्ससि^{१२}, मा विनस्स यम्हि प्हट्टे दण्डो

R. 72

१. तुण्हीभावं—रौ० ।

२. पीठसप्पि—सी०, स्या०, रौ० ।

३-३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. रो० नत्थि ।

५. वरमहागामे—रो०; गामवरे—स्या० । ६. ० नाम—सी० ।

७-७. साधुकं—सी० ।

८. अहमेव—स्या० ।

९. इमं—स्या० ।

१०. देही—स्या०, रो० ।

११. रो० नत्थि ।

१२. ० सी ति—सी० ।

नत्थि, तादिसं निमातापितिकं^१ कश्चि उपधारेही” ति । सो “साधू” ति सक्खरा उच्छङ्गे कत्वा तादिसं उपधारयमानो विचरन्तो गाविं दिस्वा, “अयं ससामिका” ति पहरितुं न विसहि, मनुस्सं दिस्वा “अयं समातापितिको” ति पहरितुं न विसहि ।

तेन समयेन सुनेत्तो नाम पच्चेकबुद्धो तं नगरं निस्साय पण्ण- 5
सालाय विहरति । सो तं पिण्डाय पविसन्तं नगरद्वारन्तरे^२ दिस्वा,
“अयं निमातापितिको, इमस्मिं पढे दण्डो नत्थि, इमं पहरित्वा सिप्पं
वीमंसिस्सामी” ति पच्चेकबुद्धस्स दक्खिणकण्णसोतं सन्धाय सक्खरं
खिपि । सा^३ दक्खिणकण्णसोतेन पविसित्वा वामेन तिक्खमि, दुक्खा
वेदना उप्पज्जि । पच्चेकबुद्धो भिक्खाय^४ चरितुं नासक्खि, आकासेन 10
पण्णसालं गन्त्वा परिनिब्बायि । मनुस्सा पच्चेकबुद्धे अनागच्छन्ते,
“किञ्चि अफासुकं भविस्सती” ति चिन्तेत्वा तत्थ गन्त्वा तं परिनिब्बुतं
दिस्वा रोदिसु परिदेविसु । सोपि महाजनं गच्छन्तं दिस्वा तत्थ गन्त्वा
पच्चेकबुद्धं सञ्जानित्वा—“अयं पिण्डाय पविसन्तो द्वारन्तरे मम
सम्मुखीभूतो, अहं अत्तनो सिप्पं वीमंसन्तो इमं पहरि” ति आह । 15
मनुस्सा—“इमिना किर पापकेन^५ पच्चेकबुद्धो पढो, गण्हथ गण्हथा”
ति पोथेत्वा तत्थेव न^६ जीवितक्खयं पापेसुं । सो अवीचिम्हि
निब्बत्तित्वा यावायं महापठवी^७ योजनमत्तं उस्सन्ना, ताव पच्चित्वा
विपाकावसेसेन गिज्झकूटमत्थके सट्ठिकूटपेतो हुत्वा निब्बत्ति । सत्था
तस्स^८ इमं^९ पुब्बकम्मं कथेत्वा “भिक्खवे बालस्स नाम सिप्पं वा 20 R 73
इस्सरियं वा उप्पज्जमानं अनत्थाय उप्पज्जति । बालो हि सिप्पं वा
इस्सरियं वा लभित्वा अत्तनो अनत्थमेव करोती” ति अनुसन्धि घटेत्वा
धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१. निम्मातापितिकं—म० ।

२. ० ठितं—स्या० ।

३. स्या० नत्थि ।

४. पिण्डाय—रो० ।

५. पापेन—रो० ।

६. तं—सी० ।

७. महापठवी—म० ।

८-९ इमस्सं—स्या०; इमं तस्स—सी०;

इमं अस्स—रो० ।

७२ § “यावदेव अनत्थाय, अत्तं बालस्स जायति ।

हन्ति बालस्स सुक्कंसं, मुद्धमस्स विपातयं” ति ॥१३॥

तत्थ यावदेवा ति अवधिपरिच्छेदनत्थे निपातो । अत्तं ति जाननसभावो^१ । यं^२ सिप्पं जानाति, यम्हि वा इस्सरिये यसे^३
 5 सम्पत्तियञ्च^४ ठितो जनेन आयति, पाकटो पञ्चातो होति, तस्सेतं नामं^५ । सिप्पं वा हि इस्सरियादिभावो वा बालस्स अनत्थायेव जायति । तं निस्साय सो अत्तनो अनत्थमेव करोति । हन्ती ति विनासेति । सुक्कंसं ति कुसलकोट्टासं । बालस्स हि सिप्पं वा इस्सरियं या उप्पज्जमानं कुसलकोट्टासं घातेन्तमेव^५ उप्पज्जति । मुद्धं ति पञ्चा-
 10 पेतं नामं । विपातयं ति विद्धंसयमानं । तस्स हि तं सुक्कंसं हनन्तं पञ्चासङ्घातं मुद्धं विपातेन्तं विद्धंसेन्तमेव हन्ती ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु ।

सट्ठिकूटपेतवत्थु तेरसमं ।

—०—

१. जाननभावो—स्या० ।

२. यम्पि—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. याय वा यससम्पत्तिया—स्या० ।

४. नाम—रो० ।

५. घाटेन्तमेव—रो० ।

५-१४. चित्तगहपतिवत्थु

B. 327
R. 74

असन्त^१ भावनमिच्छेय्या ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो सुधम्मत्थेरं आरब्ध कथेसि । देसना मच्छिकासण्डे समुदाय सावत्थियं निट्ठिता ।

मच्छिकासण्डनगरस्मिं हि चित्तो नाम^२ गहपति पञ्चवग्गियानं
अब्भन्तरं महानामत्थेरं नाम पिण्डाय चरमानं दिस्वा तस्स इरियापथे 5
पसीदित्वा पत्तं आदाय गेहं पवेसेत्वा भोजेत्वा भत्तकिच्चावसाने
धम्मकथं सुणन्तो सोतापत्तिफलं पत्वा अचलसद्धो हुत्वा अम्बाटकवनं
नाम अत्तनो उय्यानं सङ्घारामं कत्तुकामो थेरस्स हत्थे उदकं पातेत्वा
निय्यादेसि । तस्मिं खणे, “पतिट्ठितं बुद्धसासनं” ति उदकपरियन्तं
कत्वा महापठवी^३ कम्पि । महासेट्ठि उय्याने महाविहारं कारेत्वा 10
सब्बादिसाहि आगतानं भिक्खूनं विवटद्वारो अहोसि, मच्छिकासण्डे^४
सुधम्मत्थेरो नाम नेवासिको अहोसि । अपरेण समयेण चित्तस्स गुणकथं
सुत्वा द्वे अगगसावका तस्स सङ्गहं कत्तुकामा मच्छिकासण्डं अगमंसु ।
चित्तो गहपति तेसं आगमनं सुत्वा अङ्गुयोजनमग्गं पच्चुग्गन्त्वा ते आदाय
अत्तनो विहारं पवेसेत्वा आगन्तुकवत्तं कत्वा—“भन्ते, थोकं धम्मकथं 15
सोतुकामोम्ही” ति धम्मसेनापतिं याचि । अथ नं थेरो—“उपासक,
अद्धानेन आगताम्हा किलन्तरूपा, अपि च थोकं सुणाही” ति तस्स
धम्मं^५ कथेसि । सो थेरस्स धम्मं^५ सुणन्तोव अनागामिफलं पापुणि ।
सो द्वे अगगसावके वन्दित्वा—“भन्ते, स्वे भिक्खुसहस्सेन सद्धिं मम
गेहे भिक्खं गणहथा” ति निमन्तेत्वा पच्छा नेवासिकं सुधम्मत्थेरं— 20 R. 75
“तुम्हेपि भन्ते स्वे थेरेहि सद्धिं आगच्छेय्याथा” ति निमन्तेसि । सो,

१. असन्त—सी०, रो० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. महापठवी—म० ।

४. ० पि—सी०, रो० ।

५. धम्मकथं—सी०, स्या०, रो० ।

“अयं मं पच्छा निमन्तेती^१” ति कुद्धो पटिक्खित्वा पुनपुनं याचिय-
मानोपि पटिक्खपि एव । उपासको—“पञ्चायिस्सथ भन्ते” ति पक्क-
मित्वा पुनदिवसे अत्तनो निवेसने महादानं सज्जेसि । सुधम्मत्थेरोपि
पच्चूसकालेयेव, “कीदिसो नु खो गहपतिना अगगसावकानं सक्कारो
5 सज्जितो, स्वे गन्त्वा पस्सिस्सामी” ति चिन्तेत्वा पातोव पत्तचीवरं
आदाय तस्स गेहं अगमासि ।

सो गहपतिना “निसीदथ भन्ते” ति वुच्चमानोपि, “नाहं
निसीदामि, पिण्डाय चरिस्सामी” ति वत्वा, अगगसावकानं पटियादितं
B 328 सक्कारं ओलोकेत्वा गहपतिं जातिया घट्टेतुकामो—“उळारो
10 ते गहपति सक्कारो, अपिचेत्थ एकञ्जेव नत्थी” ति आह^२ । “किं
भन्ते” ति । “तिलसंगुळिका गहपती” ति वत्वा गहपतिना काको-
पमाय अपसादितो कुञ्जित्वा—“एसो ते गहपति आवासो, पक्क-
मिस्सामहं^३” ति वत्वा यावततियं वारियमानोपि पक्कमित्वा सत्थु
सन्तिकं गन्त्वा चित्तेन च अत्तना च वुत्तवचनं आरोचेसि ।
15 सत्था—“तया उपासको सद्धो पसन्नो हीनेन खुंसितो” ति तस्सेव
दोसं आरोपेत्वा पटिसारणीयकम्मं कारापेत्वा^४—“गच्छ, चित्तगह-
पति खमापेही” ति पेसेसि । सो तत्थ गन्त्वा—“गहपति मय्हमेव
R 76 सो^५ दोसो, खमाहि मे” ति वत्वापि, “नाहं खमामी” ति तेन
पटिक्खित्तो मङ्कुभूतो तं खमापेतुं नासक्खि । पुनदेव सत्थुसन्तिकं
20 पच्चागमासि । सत्था, “नास्स उपासको खमिस्सती” ति जानन्तोपि,
“मानथद्धो एस, तिसयोजनं ताव मगगं^६ गन्त्वा पच्चागच्छतु” ति
खमनूपायं अनाचिक्खित्वा व उय्योजेसि । अथस्स पुनागतकाले
निहतमानस्स अनुदूतं दत्वा—“गच्छ इमिना सद्धिं गन्त्वा उपासकं

१. निमन्तेसी—सी०, रो० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. पक्कमिस्सामी ति—रो०; गमिस्सामी ४. कारेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।
ति—सी० ।

५. एसो —स्या०, रो०, सी० नत्थि ।

६. रो० नत्थि ।

खमापेही” ति वत्वा, “समणेन नाम ‘मय्हं विहारो, मय्हं निवासट्ठानं मय्हं उपासको, मय्हं उपासिका’ ति मानं वा इस्सं वा कातुं न वट्ठति । एवं करोन्तस्स हि^१ इस्सामानादयो^२ किलेसा वड्ढन्ती” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमा गाथा अभसि—

७३ § “असन्तं भावनमिच्छेय्य, पुरेक्खारञ्च भिक्खुसु ।

5

आवासेसु^३ च इस्सरियं, पूजा परकुलेसु च ॥१४॥

७४ § ममेव कत मञ्जन्तु, गिही पब्बजिता उभो ।

ममेवातिवसा अस्सु, किच्चकिच्चेसु किस्मिच्च ।

इति बालस्स सङ्कुप्पो, इच्छा मानो च वड्ढती” ति ॥१५॥

तत्थ असन्तं ति यो^४ बालो भिक्खु अविज्जमानं सम्भावनं 10

इच्छेय्य, “अस्सद्धोव समानो ‘सद्धोति मं जनो जानातू’ ति इच्छती”

R. 77

ति^५ पापिच्छता निद्देसे वुत्तनयेनेव बालो, “अस्सद्धो दुस्सीलो अप्प-

स्सुतो अप्पविवित्तो कुसीतो अनुपट्ठितस्सति असमाहितो दुप्पञ्जो

अखीणासवो व समानो, ‘अहो वत मं जनो अयं सद्धो, सीलवा,

बहुस्सुतो, पविवित्तो, आरद्धवीरियो, उपट्ठितस्सति, समाहितो,

15

पञ्जवा, खीणासवो’ ति जानेय्या” ति इदं^६ असन्तसम्भावनं इच्छति ।

B. 329

पुरेक्खारं ति परिवारं । “अहो वत मं सकलविहारे भिक्खू

परिवारेत्वा पञ्चं पुच्छन्ता विहरेय्यु” ति एवं इच्छाचारे ठत्वा

पुरेक्खारञ्च भिक्खूसु इच्छति । आवासेसु ति सङ्घिकेसु च आवा-

सेसु यानि विहारमञ्जे पणीतसेनासनानि, तानि अत्तनो सन्दिट्ठसम्भ-

20

त्तादीनं भिक्खूनं “तुम्हे इध वसथा” ति विचारेन्तो सयम्पि वरतरं^७

सेनासनं पलिबोधेन्तो^८, सेसानं आगन्तुकभिक्खूनं पच्चन्तिमानि

लामकसेनासनानि चेव अमनुस्सपरिगगहितानि च, “तुम्हे इध वसथा”

१. सी० नत्थि ।

२. इच्छामानादयो—म० ।

३. म० नत्थि ।

४. सी, स्या०, रो० नत्थि ।

५. सी० नत्थि ।

६. इमं—सी०, स्या०, रो० ।

७. वर—स्या०, रो० ।

८. पलिबुद्धन्तो—स्या०, रो० ।

ति विचारेन्तो आवासेसु इस्सरियं इच्छति । पूजा परकुलेसु चा
ति नेव मातापितॄन्^१ न आतकानं परेसुयेव^२ कुलेसु, “अहो वतिमे
मय्हमेव ददेय्युं, न अञ्जोसं” ति एवं चतुप्पच्चयेहि पूजं इच्छति ।

R. 78

ममेव कत मञ्जन्तु ति यस्स च बालस्स, “यं किञ्चि विहारे
५ उपोसथागाराकरणवसेन कतं नवकम्मं, तं सब्बं अम्हाकं थेरेन कतं ति
एवं गिही च पब्बजिता च उभोपि ममेव निस्साय कतं^३ परिकम्मं^३
निट्ठितं^३ मञ्जन्तु” ति सङ्कप्पो उप्पज्जति । ममेवातिवसा असू ति
“गिही च पब्बजिता च सब्बेपि ममेव वसे वत्तन्तु, सकटगोणवासिफरसु
आदीनि वा लद्धब्बानि होन्तु,^४ अन्तमसो यागुमत्तम्पि तापेत्वा
१० पिवनादीनि वा, एवरूपेसु किच्चाकिच्चेसु खुद्दकमहन्तेसु करणीयेसु
किस्मिञ्चि एककिच्चेपि ममेव वसे वत्तन्तु, ममेव आपुच्छित्वा करोन्तु”
ति सङ्कप्पो उप्पज्जति । इति बालस्सा ति यस्स बालस्स सा^५ च
इच्छा अयञ्च एवरूपो सङ्कप्पो उप्पज्जति, तस्स नेव विपस्सना, न
मग्गफलानि वड्डन्ति । केवलं पनस्स चन्दोदये^६ समुद्दस्स उदकं
१५ विय छसु द्वारेसु उप्पज्जमाना तण्हा चेव नवविधमानो वड्डती ति ।

B. 330
R. 79

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति । सुधम्मत्थेरोपि
इमं ओवादं सुत्वा सत्थारं वन्दित्वा उट्ठायासना पदक्खिणं कत्वा तेन
अनुदूतेन भिक्खुना सद्धिं गन्त्वा उपासकस्स चक्खुपथे आपत्ति पटिकरित्वा
उपासकं खमापेसि । सो उपासकेन—“खमामहं भन्ते, सचे मय्हं
२० दोसो अत्थि, खमथ मे” ति पटिखमापितो सत्थारा दिन्ने ओवादे
उत्त्वा कतिपाहेनेव सह पटिसम्मिदाहि अरहत्त पापुणि । उपासकोपि
चिन्तेसि, “मया सत्थारं अदिस्वा व सोतापत्तिफलं पत्तं, अदिस्वा
एव^७ अनागामिफले पतिट्ठितो, सत्थारं मे दट्ठुं वट्ठती” ति । सो
तिलतण्डुलसप्पिफाणितवत्थच्छादनादीहि^८ परिपूरानि^८ पञ्च

१. मातापितॄन्—सी०, रो० ।

२. परेसं येव—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. परिनिट्ठितं—सी०, स्या०, रो० ।

४. होन्ति—सी० ।

५. या—सी०, रो० ।

६. छन्दोदयो—सी० ।

७. एव हि—सी०, रो० ।

८-८. ० च्छादनादिपूरानि—सी०, रो० ;

० च्छादनादिपुणानि—स्या० ।

सकटसतानि योजापेत्वा, “सत्थारं दट्ठकामा आगच्छन्तु, पिण्डपातादीहि
न किलमिस्सन्ती” ति भिक्खुसङ्घस्स आरोचापेत्वा भिक्खुनी-
सङ्घस्सापि उपासकानम्पि उपासिकानम्पि आरोचापेसि । तेन सद्धि
पञ्चसता पञ्चसता भिक्खू च भिक्खुनियो च उपासका च उपासिकायो च
निक्खमिसु । सो तेसं चेव अत्तनो परिसाय चाति तिण्णं जनसहस्सानं 5
यथा तिसयोजने मग्गे यागुभत्तादीहि किञ्चि वेकल्लं न^१ होति^२, तथा
संविदहि । तस्स पन निक्खन्तभावं अत्वा योजने योजने देवता
खन्धावारं बन्धित्वा दिब्बेहि यागुखज्जकभत्तपानकादीहि तं महाजनं
उपट्ठहिसु । कस्सचि केनचि वेकल्लं न^२ होति^३ । एवं देवताहि
उपट्ठियमानो देवसिकं योजनं गच्छन्तो मासेन सावत्थि पापुणि, 10
पञ्च सकटसतानि यथापूरितानेव^३ अहेसुं । देवताहि चेव मनुस्सेहि च
अभिहटं पण्णाकारं विस्सज्जेन्तो व अगमासि ।

सत्था^४ आनन्दत्थेरं आह—“आनन्द, अज्ज वड्डमानकच्चायाय
चित्तो गहपति पञ्चहि उपासकसत्तेहि परिवुतो आगन्त्वा मं वन्दिस्सती”
ति । “किं पन भन्ते, तस्स^५ तुम्हाकं वन्दनकाले किञ्चि पटिहारियं 15 R 80
भविस्सती” ति । “भविस्सति आनन्दा” ति । “किं भन्ते” ति ?
“तस्स आगन्त्वा मं वन्दनकाले राजमानेन अट्ठकरीसमत्ते पदेसे
जण्णुकमत्तेन^६ ओधिना पञ्चवण्णानं दिब्बपुण्फानं धनवस्सं वस्सिस्सती”
ति । तं कथं सुत्वा नगरवासिनो, “एवं महापुञ्जो किर चित्तो नाम
गहपति आगन्त्वा अज्ज सत्थारं वन्दिस्सति^७, एवरूपं किर पटिहारियं 20
भविस्सति, मयम्पि तं महापुञ्जं दट्ठुं लभिस्सामा” ति पण्णाकारं आदाय
मग्गस्स उभोसु पस्सेसु अट्ठंसु । विहारसमीपे^८ आगतकाले पञ्च
भिक्खुसतानि पठमं आगमिसु^९ ।

१-१. नाहोसि—स्या०, रो० ।

२. यथापूरितानेव—स्या० ।

३. रो० नत्थि ।

४. ० ती ति—रो० ।

५. अगमंसु—सी०, रो० ।

२-२. नाहोसि—सी०, स्या०, रो० ।

४. ० पि—सी०, रो० ।

६. जण्णुकमत्तेन—सी०, स्या०, रो० ।

८. विहारसमीपं—सी०, रो० ।

- चित्तो गहपति—“अम्मा तुम्हे पच्छतो आगच्छथा” ति
 महाउपासिकायो^१ ठपेत्वा^२, पञ्चहि उपासकसतेहि परिवुतो सत्थु
 सन्तिकं अगमासि । बुद्धानं सम्मुखद्वाने पन ठिता वा निसिन्ना वा
 इतो वा एतो^३ वा न होन्ति, बुद्धवीथिया द्वीसु पस्सेसु निच्चला व
 5 तिट्ठन्ति । चित्तो गहपति महन्तं^४ बुद्धवीथिं ओक्कमि, तीणि
 फलानि पत्तेन अरियसावकेन ओलोकितोलोकितद्वान^५ कम्पि । “एसो
 B. 331 किर चित्तो गहपती” ति महाजनो ओलोकेसि । सो सत्थारं
 उअसङ्कमित्वा छब्बण्णानं बुद्धरस्मीनं^६ अन्तो पविसित्वा द्वीसु गोप्फकेसु
 सत्थु पादे गहेत्वा वन्दि । तं खणञ्जेव वुत्तप्पकारं पुप्फवस्सं वस्सि,
 10 साधुकारसहस्सानि पवत्तयिंसु^७ । सो एकमासं सत्थु सन्तिके वसि^८,
 R. 81 वसमानो च^९ सकलं बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं विहारेयेव निसीदापेत्वा
 महादानं अदासि, अत्तना सद्धिं आगते पि अन्तोविहारे येव कत्वा
 पटिजग्गि । एकदिवसम्पि अत्तनो सकटेसु किञ्चि गहेतब्बं नाहोसि,
 देवमनुस्सेहि आभतपण्णाकारेनेव दानं^{१०} अदासि^{१०} । सब्बकिच्चानि
 15 अकासि । सो सत्थारं वन्दित्वा आह—“भन्ते, अहं ‘तुम्हाकं दानं
 दस्सामी’ ति अगच्छन्तो मासं अन्तरामग्गे अहोसिं, इधेव मे मासो
 वीतिवत्तो, मया आभतं पण्णाकारं^{११} किञ्चि गहेतुं न लभामि, एत्तकं
 कालं देवमनुस्सेहि आभतपण्णाकारेनेव दानं अदासिं, सोहं सचेपि इध
 संवच्छरं वसिस्सामि, नेव मम देय्यधम्मं दातुं लभिस्सामि, अहं^{१२}
 20 सकटानि ओतारेत्वा गन्तुं इच्छामि, पटिसामनद्वानं मे ओरोचापेथा’
 ति ।

१. उपासिकायो—स्या० ।

२. वत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३. एतो—स्या० ।

४. पट्टं—रो०; अनुपट्टं—सी० ।

५. ओलोकितद्वानं—रो० ।

६. बुद्धरसीनं—रो० ।

७. पवत्तिसु—सी०, स्या०, रो० ।

८. स्या० नत्थि ।

९. व—स्या० ।

१०-१०. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

११. रो०, सी०, स्या० नत्थि ।

१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

सत्था आनन्दत्थेरं आह—“आनन्द, उपासकस्स एकं पदेसं तुच्छं
कारेत्वा देही” ति । थेरो तथा अकासि । कप्पियभूमि किर^१ चित्तस्स
गहपतिनो अनुज्जाता । उपासकोपि अत्तना सद्धिं आगतेहि तीहि
जनसहस्सेहि सद्धिं तुच्छसकटेहि पुन मग्गं पटिपज्जि । देवमनुस्सा
उट्ठाया, “अय्य तथा तुच्छसकटेहि गमनकम्मं कतं” ति सत्तहि 5
रतनेहि सकटानि पूरयिसु । सो अत्तनो आभतपण्णाकारेनेव^२
महाजनं पटिजग्गन्तो अगमासि । आनन्दत्थेरो सत्थारं वन्दित्वा
आह—“भन्ते, तुम्हाकं सन्तिकं आगच्छन्तो पि मासेन आगतो,
इधा पि मासमेव वुट्ठो,^३ एत्तकं कालं देवमनुस्सेहि^४ अभिहटपण्णा-
कारेनेव^५ महादानं^६ अदासि, इदानि पञ्च सकटसतानि तुच्छानि कत्वा 10
मासेनेव किर गमिस्सति, देवमनुस्सा पनस्स उट्ठाया ‘अय्य तथा
तुच्छसकटेहि गमनकम्मं कतं’ ति पञ्च^७ सकटसतानि सत्तरसनेहि^८
पूरयिसु, सो^९ पुन अत्तनो आभतपण्णाकारेनेव किर महाजनं पटिजग्गन्तो
गमिस्सती” ति । “किं पन भन्ते एतस्स तुम्हाकं सन्तिकं
आगच्छन्तस्सेवायं सक्कारो उप्पज्जति^{१०}, उदाहु अज्जत्थ गच्छन्तस्सापि 15
उप्पज्जती^{१०}” ति । “आनन्द मम सन्तिकं आगच्छन्तस्सा पि अज्जत्थ
गच्छन्तस्सापि एतस्स^{११} उप्पज्जतेव । अयं हि उपासको सद्धो पसन्नो
सम्पन्नसीलो, एवरूपो पुग्गलो^{१२} यं यं पदेसं भजति, तत्थ तत्थेवस्स
लाभसक्कारो निब्बत्तती” ति वत्वा सत्था इमं पक्किणकवग्गे
गाथमाह—

R. 82

15

B. 332

20

“सद्धो सीलेन सम्पन्नो, यसो भोगसमप्पितो ।

यं यं पदेसं भजति, तत्थ तत्थेव पूजितो” ति* ॥

अत्थो पनस्सा तत्थेव आविभविस्सति ।

१. किर हि—सी० ।

३. वुत्थो—सी०, स्या०, रो० ।

५. आभत ०—सी०, स्या०, रो० ।

७-७ सकटानि सत्तहि रतनेहि—सी०, स्या०, ८. स्या० नत्थि ।

रो० ।

१०. उप्पज्जेथा ति—सी०, रो० ।

१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. आभतपण्णाकारेहि—स्या० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६. दानं—स्या०, रो० ।

९. उप्पज्जि—सी० ।

११. तस्स—सी०, रो०; स्या० नत्थि ।

* धम्मपद गाथा सं०-३०३ ।

एवं वृत्ते आनन्दत्थेरो चित्तस्स पुब्बकम्मं पुच्छि । अथस्स सत्था
आचिक्खन्तो^१ आह—

- R. 83 5 आनन्द अयं पदुमुत्तरस्स भगवतो पादमूले कताभिनीहारो
कप्पसतसहस्सं देवमनुस्सेसु संसरित्वा कस्सपबुद्धकाले मिगलुद्धककुले
निब्बत्तो बुद्धिमन्वाय एकदिवसं देवे वस्सन्ते मिगानं मारणत्थाय सत्ति
आदाय अरञ्जं गत्वा मिगे ओलोकेन्तो एकस्मिं अकटपब्भारे ससीसं^२
पाहपित्वा एकं भिक्खुं निसिन्नं दिस्वा, “एको अय्यो समणधम्मं
करोन्तो निसिन्नो भविस्सति, भत्तमस्स आहरिस्सामी” ति वेगेन गेहं
गत्वा एकस्मिं उद्धने हि्य्यो आभतमंसं, एकस्मिं^३ भत्तं^४ पचापेत्वा^५
10 अञ्जे^६ पिण्डपातचारिके^७ भिक्खू दिस्वा तेसम्पि पत्ते आदाय
पञ्जत्तासने^८ निसीदापेत्वा भिक्खं सम्पादेत्वा, “अय्ये परिविसत्था”
ति अञ्जं आणापेत्वा तं भत्तं पुटके^९ पक्खपित्वा आदाय गच्छन्तो
अन्तरामग्गे नानापुप्फानि ओचिन्तिवा पत्तपुटे कत्वा थेरस्स निसिन्न-
ट्टानं गत्वा—“मय्हं भन्ते, सङ्गहं करोथा” ति वत्वा, पत्तं आदाय^{१०}
15 पुरेत्वा थेरस्स हत्थे ठपेत्वा तेहि पुप्फेहि पूजं कत्वा “यथा मे अयं
रसपिण्डपातो पुप्फपूजाय सद्धिं चित्तं तोसेसि, एवं निब्बत्तनिब्बत्तट्टाने
पण्णाकारसहस्सानि आदाय^{११} आगन्त्वा मय्हं चित्तं तोसेन्तु^{१२}, पञ्च-
वण्णकुसुमवस्सञ्च वस्सतू” ति पत्थनं पट्टपेसि^{१३} । सो यावजीवं कुसलं
कत्वा^{१४} देवलोके निब्बत्ति, निब्बत्तट्टाने जण्णुकमत्तेन^{१५} ओधिना
20 दिब्बपुप्फवस्सं वस्सि । इदानिपिस्स जातदिवसे चेव इध च आगतस्स
पुप्फवस्सवस्सनञ्च पण्णाकाराभिहारो च सत्तहि रतनेहि सकटपूरणञ्च
तस्सेव कम्मस्स निस्सन्दोति ।

चित्तगहपतिवत्थु चूद्दसमं ।

१. कथेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।	२. सीसं—स्या० ।
३-३. स्या० नत्थि ।	४. ० एकस्मिं उद्धने भत्तं पचापेत्वा—स्या० ।
५. रो० नत्थी ।	६. पिण्डचारिकभिक्खू—सी०, स्या०, रो० ।
७. पञ्जत्तासनेसु—सी०, रो० ।	८. पिटके—स्या० ।
९. गहेत्वा—सी०, रो० ।	१०. स्या० नत्थि ।
११. तोसेत्वा—सी० ।	१२. ठपेसी—सी०, स्या०, रो० ।
१३. करित्वा—सी०, रो० ।	१४. जन्मुमत्तेन—सी०; जण्णुमत्तेन—रो०;
जानुमत्तेन—स्या० ।

५-१५. वनवासीतिस्ससामणेवत्थु

B 333

अञ्जा हि लाभूपनिसा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो वनवासिकतिस्सत्थेरं आरब्भ कथेसि । देसना^१ राजगहे समुद्धिता ।

सारिपुत्तत्थेरस्स किर पितु वज्झन्तब्राह्मणस्स सहायको महासेनब्राह्मणो नाम राजगहे वसति । सारिपुत्तत्थेरो एकदिवसं 5 पिण्डाय चरन्तो तस्मि अनुकम्पाय^२ तस्स गेहद्वारं अगमासि । सो पन परिकलीणविभवो दलिदो,^३ सो, “मम पुत्तो मय्हं गेहद्वारं^४ पिण्डाय चरितुं आगतो भविस्सति, अहञ्चमिह दुग्गतो, मय्हं दुग्गतभावं न जानाति मञ्जे, नत्थि मे कोचि देय्यधम्मो” ति थेरस्स^५ सम्मुखा भवितुं असक्कोन्तो^६ निलीयि । थेरो^७ अपरम्पि 10 दिवसं अगमासि, ब्राह्मणो तथेव निलीयि । “किञ्चिदेव लभित्वा दस्सामी” ति चिन्तेन्तोपि नालभि^८ । अथेकदिवसं एकस्मि ब्राह्मण-वाचके^९ थूलसाटकेन^{१०} सद्धि पायसपात्ति लभित्वा आदाय गेहं गन्त्वाव^{११} थेरं अनुस्सरि, “इमं पिण्डपातं मया थेरस्स दातुं वट्टती” ति । थेरोपि तं खणं^{१२} भानं समापज्जित्वा समापत्तितो वुट्ठाय तं ब्राह्मणं 15 दिस्वा, “ब्राह्मणो देय्यधम्मं लभित्वा मम आगमनं पच्चासीसति,^{१३} मया तत्थ गन्तुं वट्टती” ति सद्धाटि पारुपित्वा पत्तं आदाय तस्स गेहद्वारे ठितमेव अत्तानं दस्सेसि ।

१. ० पनेसा—सी०, रो० ।

२. अनुकम्पं उपादाय—सी०, रो० ।

३. दळिदो—सी०, रो०; ०जातो—स्या० ।

४. गेहद्वारे—सी०, स्या०, रो० ।

५. सो तस्स—सी०, रो०;

६. न सककोन्तो—रो० ।

तस्स—स्या० ।

७. थेरोपि—स्या० ।

८. न लभति—सी०, रो० ।

९. ब्राह्मणवाचनके—सी०, रो० ।

१०. थूलसाटकेन—स्या०, रो० ।

११. गन्त्वा—सी०, रो० ।

१२. ० एव—स्या० ।

१३. पच्चासिसति—सी०, स्या०, रो० ।

- ब्राह्मणो^१ थेरं दिस्वाव चित्तं पसीदि, अथ नं उपसङ्कमित्वा
वन्दित्वा पटिसन्धारं कत्वा अन्तोगेहे निसीदापेत्वा पायसपत्तिं गहेत्वा
थेरस्स पत्ते आकिरि । थेरो उपड्डुं सम्पटिच्छित्वा^२ हत्थेन^३ पत्तं
पिदहि । अथ नं ब्राह्मणो आह^४—“भन्ते, एकपटिवीसमत्तोव^५ अयं^६
5 पायसो, परलोकसङ्गहं मे करोथं, मा इधलोकसङ्गहं, निखसेसमेव^७
R. 85 दातुकामोम्हो”^८ ति सब्बं आकिरि । थेरो तत्थेव परिभुञ्जि । अथस्स
भत्तकिच्चपरियोसाने^९ तस्मि साटकं दत्वा वन्दित्वा एवमाह—“भन्ते,
अहम्पि तुम्हेहि दिट्ठधम्ममेव पापुणेय्यं” ति । थेरो—“एवं होतु
ब्राह्मणा” ति तस्स अनुमोदनं कत्वा उट्ठायासना पक्कमन्तो^{१०} अनुपुब्बेन
10 चारिकं चरन्तो^{११} जेतवनं अगमासि । “दुग्गतकाले दिन्नदानं पन
अतिविय तोसेती^{१२}” ति ब्राह्मणो पि तं दानं दत्वा पसन्नचित्तो
सोमनस्सजातो थेरे अधिमत्तं सिनेहमकासि । सो थेरे सिनेहेनेव कालं
B. 334 कत्वा सावत्थियं थेरस्सूपट्ठाककुले पटिसन्धि गण्हि । तं खणे येव^{१३} पनस्स
माता, “कुच्छियं मे गब्भो पत्तिट्ठितो” ति अत्वा सामिकस्स आरो-
15 चेसि । सो तस्सा गब्भपरिहारं अदासि । तस्सा अच्चुण्हअतिसीत-
अत्तिअम्बिलादिपरिभोग^{१४} वज्जेत्वा सुखेन गब्भं परिहरियमानाय
एवरूपो दोहळो उप्पज्जि, “अहो वताहं सारिपुत्तत्थेरप्पमुखानि पञ्च
भिक्खुसतानि निमन्तेत्वा गेहे निसीदापेत्वा असम्भन्नखीरपायसं दत्वा
सयम्पि कासायवत्थानि^{१५} परिदहित्वा सुवण्णसरकं आदाय आसन-
20 परियन्ते निसीदित्वा एत्तकानं भिक्खूनं उच्छिट्ठपायसं परिभुञ्जेय्यं”
ति । तस्सा किर सो कासायवत्थपरिदहने^{१६} दोहळो कुच्छियं पुत्तस्स

१. ब्राह्मणस्स—सी०, स्या०, रो० ।
३. सी०, रो० नत्थि ।
५. एकपटिर्विसमत्तोव—सी०, स्या०;
० विसकमत्तोव—रो० ।
८. दातुकामो—सी०, रो० ।
१०. पक्कमन्तो—सी०, रो० ।
१२. हासेती—सी०, स्या०, रो० ।
१४. ० परिभोगे—रो० ।
१६. कासावत्थपरिदहने—सी०, रो० ।

२. पटिच्छित्वा—स्या०, रो० ।
४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
६. रो० नत्थि ।
७. ० हि—सी०, रो० ।
९. भत्तपरियोसाने—रो० ।
११. चरमानो—स्या० ।
१३. तं खणं येव—सी०, स्या०, रो० ।
१५. कासावत्थानि—रो० ।

बुद्धसासने पब्बज्जाय पुब्बनिमित्तं अहोसि । अथस्सा जातका “धम्मिको नो धीताय दोहळो” ति^१ सारिपुत्तथेरं सङ्घत्थेरं कत्वा पञ्चन्नं भिक्खुसत्तानं असम्भिन्नखीरपायसं अदंसु । सापि एकं कासावं^२ निवासेत्वा एकं पारुपित्वा^३ सुवण्णसरकं गहेत्वा आसनपरियन्ते निसिन्ना उच्छिद्दपायसं परिभुञ्जि, दोहळो पटिप्पस्सम्भि । तस्सा 5 याव गम्भवुट्ठाना अन्तरन्तरा कतमङ्गलेसुपि, दसमासच्चयेन पुत्तं विजाताय कतमङ्गलेसुपि सारिपुत्तथेरप्पमुखानं पञ्चन्नं भिक्खुसत्तानं अप्पोदकमधुपायसमेव अदंसु । पुब्बे^४ किरेस दारकेन ब्राह्मणकाले दिन्नपायसस्स निस्सन्दो ।

जातमङ्गलदिवसे पन तं दारकं पातो व नहापेत्वा^५ मण्डेत्वा 10 सिरिसयने सतसहस्सगघनिकस्स कम्बलस्स उपरि निपज्जापेसुं । सो तत्थ निपन्नकोव थेरं ओलोकेत्वा “अयं मे पुब्बाचरियो, मया^६ थेरं निस्साय अयं सम्पत्ति लद्धा, मया इमस्स एकं परिच्चागं कातुं वट्ठती” ति सिक्खापदगहणत्थाय^७ आनीयमानो^८ तं कम्बलं चूळङ्गुलिया वेठेत्वा अगगहेसि । अथस्स, “अङ्गुलियं^९ कम्बलो लग्गो” ति ते^{१०} तं^{१०} हरितुं^{११} 15 आरभिसु । सो परोदि । जातका—“अपेथ, मा दारकं रोदापेथा” ति कम्बलेनेव सद्धि आनयिसु । सो^{१२} थेरं वन्दनकाले^{१३} कम्बलतो अङ्गुलिं अपकट्ठित्वा कम्बलं थेरस्स पादमूले पातेसि^{१४} । जातका, “दहरकुमारेन अजानित्वा कतं” ति अवत्वा—“पुत्तेन नो दिन्नं, परिच्चत्तमेव होतु भन्ते” ति वत्वा—“भन्ते, सतसहस्सगघनिकेन कम्बलेन पूजाकारकस्स 20 तुम्हाकं दासस्स सिक्खापदानि देथा” ति आहंसु । “कोनामो अयं

१. उदितो ति—सी० ।	२. कासावकं—रो० ।
३. परिदहित्वा—रो० ।	४. सब्बो—रो० ।
५. न्हापेत्वा—म० ।	६. ० एतं—स्या०, रो० ।
७. सिक्खापदगहणत्थाय—सी०, रो० ।	८. नीयमानो—स्या०, रो० ।
९. अङ्गुलिया—स्या०, रो० ।	१०-१० स्या०, रो० नत्थि ।
११. नोहरितुं—रो० ।	१२. सी० नत्थि ।
१३. वन्दनकाले—सी० ।	१४. ० अथ—स्या० ।

B. 335

दारको” ति । “भन्ते अय्येन समाननामको, तिस्सो नामेस भविस्सती” ति । थेरो किर गिहिकाले उपतिस्समाणवो नाम अहोसि । मातापिस्स चिन्तेसि, “न मया पुत्तस्स अज्झासयो भिन्दितब्बो” ति । एवं दारकस्स नामकरणमङ्गलं कत्वा पुन तस्स आहारपरिभोगमङ्गलेपि पुन
5 तस्स कण्णविज्झनमङ्गलेपि दुस्सगहणमङ्गलेपि चूळाकप्पनमङ्गलेपि^१ सारिपुत्तथेरप्पमुखानं पञ्चन्नं भिक्खुसत्तानं अप्पोदकमधुपायसमेव अदंसु ।

दारको वुद्धिमन्वाय सत्तवस्सिककाले मातरं आह—“अम्म, थेरस्स सन्तिके पब्बजिस्सामी” ति^२ । “साधु तात, पुब्बेवाहं ‘न मया पुत्तस्स अज्झासयो भिन्दितब्बो’ ति मनं अकासिं, पब्बज पुत्ता” ति थेरं
10 निमन्तापेत्वा तस्स आगतस्स भिक्खश्च दत्वा—“भन्ते, तुम्हाकं दासो ‘पब्बजिस्सामी’ ति वदति, इमं आदाय सायं विहारं आगमिस्सामा^३” ति थेरं उय्योजेत्वा सायन्हसमये महन्तेन सक्कारसम्मानेन पुत्तं आदाय विहारं गन्त्वा थेरस्स निग्यादेसि । थेरो तेन सद्धिं कथेसि—“तिस्स, पब्बज्जा नाम दूक्करा, उण्हेन^४ अत्थे सति सीतं^५ लभति, सीतेन^६ अत्थे
15 सति उण्हं^७ लभति, पब्बजिता^८ किच्छेन जीवन्ति, त्वञ्च सुखेधितो” ति । “भन्ते, अहं तुम्हेहि वुत्तनियामेनेव सब्बं कातुं सक्खिस्सामी” ति । थेरो—“साधू” ति वत्वा तस्स पटिकूलमनसिकारवसेन तचपञ्चक-
R. 88 कम्मट्ठानं आचिक्खित्वा तं पब्बाजेसि । सकलम्पि हि द्वत्तिसाकारं कथेतुं वट्ठितियेव । सब्बं कथेतुं असक्कोन्तेन पन तचपञ्चककम्मट्ठानं^९
20 कथेतब्बमेव । इदञ्चिह कम्मट्ठानं सब्बबुद्धानं अविजहितमेव । केसादीसु एकेककोट्टासेसु^{१०} अरहत्तं पत्तानं भिक्खूनम्पि भिक्खुनीनम्पि उपासकानम्पि उपासिकानम्पि परिच्छेदो नत्थि । अब्यत्ता भिक्खू पन पब्बाजेन्तो^{११}

१. चूळाकरणमङ्गलोपि—सी०,
स्या०, रो० ।

४. अम्भुण्हेन—सी०, स्या०, रो० ।

५. सीतलं—सी०, स्या०, रो० ।

७. अम्भुण्हं—सी०, स्या०, रो० ।

९. तचपञ्चकं—स्या० ।

११. पब्बाजेन्ता—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० सा—स्या० ।

३. गमिस्सामा—स्या०, रो० ;

गमिस्सामी—रो० ।

६. सीतलेन—सी०, स्या०, रो० ।

८. ० नाम—स्या० ।

१०. एकेककोट्टासे—स्या०, सी०, रो० ।

अरहत्तस्सूपनिस्सयं नासेन्ति । तस्मा थेरो कम्मट्ठानं आचिक्खित्वा
पब्बाजेत्वा दससु सीलेसु पतिट्ठापेसि ।

मातापितरो पुत्तस्स पब्बजितसक्कारं करोन्ता सत्ताहं विहारेयेव
बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स^१ अप्पोदकमधुपायसमेव अदंसु । भिक्खूपि,
“निबद्धं अप्पोदकमधुपायसं^२ परिभुञ्जितुं न सक्कोमा” ति उज्झायिसु । 5
तस्सपि^३ मातापितरो सत्तमे दिवसे सायं गेहं अगमंसु । सामणेरो अट्टमे
दिवसे भिक्खूहि सद्धिं पिण्डाय पाविसि । सावत्थिवासिनो, “सामणेरो
किर अज्ज पिण्डाय पविसिस्सति,—सक्कारमस्स करिस्सामा” ति पञ्चहि
साटकसतेहि^४ चुम्बटकानि^५ कत्वा पञ्च पिण्डपातसतानि सज्जेत्वा
आदाय पटिपथे ठत्वा अदंसु, पुनदिवसे विहारस्स उपवनं आगन्त्वा 10
अदंसु । एवं सामणेरो द्वीहेव दिवसेहि साटकसहस्सेहि^६ सद्धिं पिण्डपात-
सहस्सं लभित्वा भिक्खुसङ्घस्स दापेसि । ब्राह्मणकाले दित्रयूलसाटकस्स
किरेस निस्सन्दो । अथस्स भिक्खू “पिण्डपातदायकत्तिस्सो” ति नामं
करिंसु ।

B. 336

15

R. 89

पुनेकदिवसं सामणेरो सीतकाले विहारचारिकं चरन्तो भिक्खू तत्थ 15
तत्थ अग्गिसालादीसु विसिब्बेन्ते दिस्वा आह—“किं भन्ते, विसिब्बेन्ता
निसिन्नात्था” ति । “सीतं नो पीळेति” सामणेरा” ति । “भन्ते,
सीतकाले नाम कम्बलं पारुपितुं वट्टति । सो हि सीतं पटिवाहितुं
समत्थो” ति । “सामणेर, त्वं महापुञ्जो कम्बलं लभेय्यासि, अम्हाकं
कुतो कम्बलो” ति । “तेन हि भन्ते, कम्बलत्थिका मया सद्धिं 20
आगच्छन्तु” ति सकलविहारे आरोचापेसि । अथ भिक्खू, “सामणेरेन
सद्धिं गन्त्वा कम्बलं आहरिस्सामा” ति सत्तवस्सिकसामणेरं निस्साय
सहस्समत्ता भिक्खू निक्खमिंसु । सो, “एत्तकानं भिक्खूनं कुतो कम्बलं”

१. सङ्घस्स—सी० ।

२. अप्पोदकमधुरपायासं—सी० ।

३. तस्सापि—रो०; तस्सहि—सी० ।

४. सकटकसतेहि सद्धिं—सी०;

५. चुम्बटकानि—स्या० ।

साटकसतेहि सद्धिं—रो० ।

६. सावकसहस्सेहि—सी० ।

७. सी०, रो० नत्थि ।

८. कम्बले—स्या० ।

लभिस्सामी” ति चित्तम्पि अनुप्पादेत्वा ते आदाय नगराभिमुखो पायासि । सुदिन्नस्स हि दानस्स एवरूपो आनुभावो होति । सो बहिनगरेयेव घरपटिपाटिया चरन्तो पञ्च कम्बलसतानि लभित्वा अन्तोन्नगरं पाविसि । मनुस्सा इतो चित्तो च कम्बले आहरन्ति ।

5 एको पन पुरिसो आपणद्वारेन आगच्छन्तो पञ्चकम्बलसतानि पसारेत्वा निसिन्नं एकं आपणिकं दिस्वा आह—“अम्भो, एको सामणेरो कम्बले संहरन्तो आगच्छति, तव कम्बले पटिच्छादेही” ति । “किं पन सो दिन्नके गण्हाति, उदाहु अदिन्नके” ति । “दिन्नके गण्हाती” ति । “एवं सन्ते सचे इच्छामि^१, दस्सामि, नो चे, न दस्सामि, गच्छ त्वं”

10 ति उय्योजेसि । मच्छरिनो हि अन्धवाला एवरूपेसु^२ दानं ददमानेसु मच्छरायित्वा असदिसदानं दिस्वा मच्छरायन्तो काळो विय निरये^३ निब्बत्तन्ति । आपणिको चिन्तेसि, “अयं पुरिसो अत्तनो धम्मताय आगच्छमानो ‘तव कम्बले पटिच्छादेही’ ति मं आह^४ । सचेपि^५ सो दिन्नकं गण्हाति, अहं पन^६ ‘मम सन्तकं सचे इच्छामि, दस्सामि, नो
R. 90 चे, न दस्सामी’ ति अवचं, दिट्ठकं पन अदेन्तस्स लज्जा उप्पज्जति,
B. 337 15 अत्तनो सन्तकं पटिच्छादेन्तस्स दोसो नत्थि, इमेसु पञ्चकम्बलसतेसु द्वे कम्बलानि सतसहस्सगघनिकानि, इमानेव^७ पटिच्छादेतुं वट्टती” ति । द्वेपि कम्बले दसाय दसं सम्बन्धित्वा तेसं अन्तरे पक्खित्वा पटिच्छा-
देसि । सामणेरो पि भिक्खुसहस्सेन सद्धिं तं पदेसं पापुणि । आपणिकस्स
20 सामणेरं दिस्वाव पुत्तसिनेहो उप्पज्जि, सकलसरीरं सिनेहेन परिपुण्णं अहोसि । सो चिन्तेसि, “तिट्ठतु^८ कम्बलानि,^९ इमं दिस्वा हृदयमंसम्पि दातुं युत्तं^{१०}” ति । ते द्वेपि कम्बले नीहरित्वा सामणेरस्स पादमूले

१. इच्छिस्सामि—सी०, स्या०, रो० । २. एवं परेसु—सी०, स्या०, रो० ।

३. सी० नत्थि । ४. ० अहम्पि—स्या०, रो० ।

५. सचे—रो० । ६. स्या० नत्थि ।

७. इमे—सी०, स्या०, रो० । ८. तिट्ठन्तु—स्या०, रो० ।

९. कम्बला—रो० । १०. युत्तरूपं—सी०, स्या०, रो० ।

ठपेत्वा वन्दित्वा—“भन्ते तया दिट्ठधम्मस्स भागी अस्सं” ति अवच ।
सोपिस्स—“एवं होतु” ति अनुमोदनं अकासि ।

सामणेरो अन्तो नगरे पि पञ्च कम्बलसत्तानि लभि । एवं एकदिवसं
येव कम्बलसहस्सं लभित्वा भिक्खुसहस्सस्स अदासि । अथस्स कम्बल-
दायकतिस्सत्थेरोपि^१ नामं करिंसु^२ । एवं नामकरणदिवसे दिन्नकम्बलो 5
सत्तवस्सिककाले^३ कम्बलसहस्सभावं पापुणि । बुद्धसासनं हि ठपेत्वा
नत्थञ्जं तं^४ ठानं, यत्थ अप्पं दिन्नं बहुं होति, बहुं दिन्नं बहुतरं ।
तेनाह भगवा—

तथारूपोयं भिक्खवे, भिक्खुसंघो, यथारूपे भिक्खुसङ्घे अप्पं दिन्नं
बहुं होति, बहुं दिन्नं बहुतरं ति । एवं सामणेरो^५ एककम्बलस्स 10 R. 91
निस्सन्देन सत्तवस्सिको व कम्बलसहस्सं लभि । तस्स जेतवने विहरन्तस्स
अभिक्खणं जातिदायका^६ सन्तिकं आगन्त्वा कथासल्लापं करोन्ति । सो
चिन्तेसि, “मया इध वसन्तेन जातिदायकेसु^७ आगन्त्वा कथेन्तेसु
अकथेतुम्पि न सक्का, एतेहि सद्धिं कथापपञ्चेन अत्तनो पतिट्ठं कातुं
न सक्का, यन्नूनाहं^८ सत्थु सन्तिके कम्मट्ठानं उग्गणिहत्वा^९ अरञ्जं 15
पविसेय्यं” ति । सो सत्थारं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा याव अरहत्ता
कम्मट्ठानं कथापेत्वा उपज्झायं वन्दित्वा पत्तचीवरमादाय विहारा
निक्खमित्वा^{१०}, “सच्चे आसन्नट्ठाने वसिस्सामि, जातका मं पक्कोसिस्सन्ती”
ति वीसति योजनसतं मगगं अगमासि । अथेकेन गामद्वारेन गच्छन्तो
एकं महल्लकपुरिसं दिस्वा पुच्छि—“किं नु खो महाउपासक^{११}, इमस्मि 20
पदेसे वसन्तानं आरञ्जकविहारो अत्थी” ति । “अत्थि भन्ते” ति ।
“तेन हि मे मगगं आचिक्खाही” ति^{१२} । महल्लकउपासकस्स पन तं

B. 338

१. कम्मलदायकतिस्सोपि—सी०, स्या० । २. अकंसु—सी०, रो० ।
३. ० च—सी०, रो० । ४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
५. ० पि—स्या० । ६. जातिदारका—सी०, स्या०, रो० ।
७. जातिदारकेसु—सी०, स्या०, रो० । ८. यन्नूनाहं—म० ।
९. उग्गणिहत्वा—सी०, स्या०, रो० । १०. ० चिन्तेसि—स्या० ।
११. उपासक—स्या० । १२. आचिक्खाति—सी०, स्या०, रो० ।

R. 92

- दिस्वाव^१ पुत्तसिनेहो उदपादि । अथस्स तत्थेव ठितो अनाचिक्खित्वा—
 “एहि भन्ते, आचिक्खिस्सामि ते” ति गहेत्वा अगमासि । सामणेरो तेन
 सद्धिं गच्छन्तो अन्तरामग्गे नानापुप्फफलपटिमण्डिते रुक्खपब्बतपदेसे^२
 दिस्वा—“अयं उपासक, किं पदेसो नाम, अयं उपासक किं पदेसो
 5 नामा” ति पुच्छि । सोपिस्स तेसं नामानि आचिक्खन्तो आरञ्जक-
 विहारं पत्वा—“इदं भन्ते, फासुकट्टानं, इधेव वसाही” ति वत्वा—
 भन्ते को नामो त्वं” ति नामं पुच्छित्वा, “अहं वनवासीतिस्सो नाम
 उपासका” ति वुत्ते, “स्वे अम्हाकं गामे भिक्खाय^३ चरितुं वट्ठती” ति
 वत्वा निवत्तित्वा अन्तोगाममेव गतो । “वनवासीतिस्सो^४ नाम विहारं
 10 आगतो, तस्स यागुभत्तादीनि पटियादेथा” ति मनुस्सानं आरोचेसि ।

R. 93

- सामणेरो पठममेव तिस्सो नाम हुत्वा^५ ततो पिण्डपातदायकतिस्सो
 कम्बलदायकतिस्सो वनवासीतिस्सो ति तीणि नामानि लभित्वा
 सत्तवस्सब्भन्तरे चत्तारि नामानि लभि । सो पुनदिवसे पातोव तं गामं
 पिण्डाय पाविसि । मनुस्सा भिक्खं दत्वा वन्दिसु । सामणेरो—“सुखिता
 15 होथ, दुक्खा मुच्चथा” ति आह । एकमनुस्सो पि तस्स भिक्खं दत्वा
 पुन गेहं गन्तुं नासक्खि, सब्बेव ओलोकेन्ता अटुंसु । सोपि अत्तजो
 यापनमत्तमेव^६ गण्हि । सकलगामवासिनो तस्स पादमूले उरेन
 निपज्जित्वा—“भन्ते, तुम्हेसु इमं तेमासं इध वसन्तेसु मयं तीणि
 सरणानि गहेत्वा पञ्चसु सीलेसु पतिट्ठाय मासस्स अटु उपोसथकम्मनि
 20 उपवसिस्साम^७, इध वसनत्थाय नो पटिञ्जं देथा” ति । सो उपकारं
 सल्लक्खेत्वा तेसं पटिञ्जं दत्वा निबद्धं तत्थेव पिण्डपातचारं^८ चरि^९ ।
 वन्दितवन्दितक्खणे च, “सुखिता होथ, दुक्खा मुच्चथा” ति पदद्वयमेव

१. दिस्वा—सी०, स्या० ।

३. पिण्डाय—सी०, स्या०, रो० ।

४. वनवासिकतिस्सथेरो—सी०, रो० ।

६. यापनमत्तं—सी०, स्या०, रो० ।

८. पिण्डाय—सी०, स्या०, रो० ।

२. छप्पञ्चपदेसे—स्या०; छप्पञ्चपदेसे—

सी०, रो० ।

५. सी० नत्थि ।

७. करिस्साम—स्या०, सी०, रो० ।

९. चरति—सी०, रो० ।

कथेत्वा पक्कमि^१ । सो तत्थेवपठममासञ्च^२ दुतियमासञ्च वीतिनामेत्वा ततियमासे गच्छन्ते सह पटिसम्भदाहि अरहत्तं पापुणि ।

अथस्स पवारेत्वा वुट्ठवस्सकाले उपज्झायो सत्थारं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा आह—“अहं भन्ते तिस्ससामणेस्स सन्तिकं गच्छामी” ति । “गच्छ सारिपुत्ता” ति । सो अत्तनो परिवारे पञ्चसते भिक्खू आदाय 5 B. 339 पक्कन्तो^३—“आवुसो मोग्गल्लान अहं तिस्ससामणेस्स सन्तिकं गच्छामी” ति आह । महामोग्गल्लानत्थेरो—“अहम्पि आवुसो गच्छामी^४” ति पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धिं निक्खमि । एतेनुपायेन महाकस्सपत्थेरो, अनुरुद्धत्थेरो, उपालित्थेरो, पुण्णत्थेरो ति सब्बे महासावका पञ्चहि पञ्चहि भिक्खुसतेहि सद्धिं निक्खमिंसु । सब्बेपि^५ 10 महासावकानं परिवारा^६ चत्तालीस भिक्खुसहस्सानि अहेसुं । ते वीसतियोजनसतं^७ मगं गन्त्वा गोचरगामं सम्पत्ता^८ । सामणेस्स निबद्धपट्टाको उपासको द्वारेयेव^९ दिस्वा पच्चुगन्त्वा वन्दि । R. 94

अथ नं सापिपुत्तत्थेरो पुच्छि—“अत्थि नु खो उपासक, इमस्मिं पदेसे आरञ्जकविहारो” ति ? “अत्थि भन्ते” ति । “सभिक्खुको, 15 अभिक्खुको^{१०}” ति ? “सभिक्खुको भन्ते” ति । “को—नामो तत्थ वसती” ति ? “वनवासीतिस्सो भन्ते” ति । “तेन हि मगं नो आचिक्खा” ति । “के तुम्हे भन्ते” ति ? “मयं सामणेस्स सन्तिकं आगता” ति । उपासको ओलोकेत्वा धम्मसेनापतिं आदिं कत्वा सब्बेपि महासावके सञ्जानित्वा^{११} निरन्तरं^{१२} पीतिया फुट्टसरीरो हुत्वा—“तिट्ठथ 20 ताव भन्ते” ति वेगेन गामं पविसित्वा—“एते अय्या, सारिपुत्तत्थेरं आदिं कत्वा असीति महासावका अत्तनो अत्तनो परिवारेहि सद्धिं

१. पक्कमति—सी०, रो० ।

२. तत्थपठममासञ्च—सी०, रो० ।

३. पक्कमन्तो—सी०, स्या० ।

४. गच्छिस्सामी—सी०, स्या०, रो० ।

५. सब्बोपि—सी०; सब्बेसं—स्या०, रो० । ६. परिवारो—सी०, रो० ।

७. वीसं योजनसतं—सी०, रो० ।

८. सम्पत्ते—स्या०, रो० ।

९. गामद्वारेयेव—सी०, स्या०, रो० ।

१०. स्या० नत्थि ।

११. सञ्जानि—सी०, स्या०, रो० ।

१२. ० सो—सी०, स्या०, रो० ।

- सामणेस्स सन्तिकं आगता, मञ्चपीठपच्चत्थरणदीपतेलादीनि गहेत्वा वेगेन निक्खमथा” ति उग्घोसेसि । मनुस्सा तावदेव मञ्चादीनि गहेत्वा थेरानं पदानुपदिका हुत्वा थेरेहि सद्धिं येव विहारं पविसिंसु । सामणो भिक्खुसङ्घं सञ्जानित्वा कतिपयानं महाथेरानं पत्तचीवरानि पटिग्गहेत्वा
- 5 वत्तमकासि । तस्स थेरानं वसनट्ठानं संविदहन्तस्स पत्तचीवरं^१ पटिसामेन्तस्सेव अन्धकारो^२ जातो ति । सारिपुत्तत्थेरो उपासके आह—
“गच्छथ उपासका, तुम्हाकं अन्धकारो जातो” ति । “भन्ते, अज्जधम्मस्स-वनदिवसो, न मयं गमिस्साम, धम्मं सुणिस्साम, इतो पुब्बे धम्मस्सवनम्पि नत्थी” ति^३ । “तेन हि सामणेर दीपं जालेत्वा
- 10 धम्मस्सवनस्स कालं घोसेही” ति । सो तथा अकासि । अथ नं थेरो आह—“तिस्स तव उपट्ठाका^४ ‘धम्मं सोतुकामाम्हा’ ति वदन्ति, कथेहि तेसं धम्मं” ति । उपासका एकप्पहारेनेव उट्ठाय—
“भन्ते, अम्हाकं अय्यो ‘सुखिता होथ, दुक्खा मुच्चथा’ ति इमानि
- R. 95 B. 340 द्वे पदानि ठपेत्वा अज्जं धम्मकथं न जानाति, अम्हाकं अज्जं धम्मकथि कं देथा” ति वदिंसु । सामणो पन अरहत्तं पत्वापि नेव तेसं धम्मकथं कथेसी ति^५ ।

- तदा पन नं उपज्झायो—“सामणेर ‘कथं पन सुखिता^६ होन्ति^६, कथं^७ पन^७ दुक्खा मुच्चन्ती’ ति इमेसं नो द्विन्नं पदानं अत्थं कथेही” ति आह । सो—“साधु भन्ते” ति^८ चित्तबीजनि गहेत्वा धम्मासनं
- 20 आरुह^९ पञ्चहि निकायेहि अत्थञ्च कारणञ्च आकङ्खित्वा घनवस्सं वस्सन्तो चातुदीपकमहामेघो विय खन्धधातुआयतनबोधिपविक्खयधम्मे विभजन्तो अरहत्तकूटेन धम्मकथं कथेत्वा—“भन्ते, एवं अरहत्तप्पत्तस्स सुखं होति, अरहत्तं पत्तो येव दुक्खा मुच्चति, सेसजना जातिदुक्खादीहि

१. पत्तचीवरे—स्या० ।

३. ० नो—स्या० ।

५. कथेसि—सी०, स्या०, रो० ।

७-७. सी०, रो० नत्थि ।

९. अभिरुह—स्या० ।

२. समन्धकारो—सी०, स्या०, रो० ।

४. उपासका—सी० ।

६-६. स्या० नत्थि ।

८. वत्ता—सी०, रो० ।

चेव निरयदुक्खादीहि च न परिमुच्चन्ती” ति आह । “साधु सामणेरे,
सुकथितो ते पटिभाणो^१, इदानी सरभञ्जं भणाही” ति । सो
सरभञ्जम्पि^२ भणि । अरुणे उग्गच्छन्ते सामणेरेस्स उपट्टाकमनुस्सा द्वे
भागा अहेसु^३ । एकच्चे, “न वत नो इतो पुब्बे एवरूपो कक्खळो
दिट्ठपुब्बो । कथं हि नाम एवरूपं धम्मकथं जानन्तो एत्तकं कालं
मातापितुट्ठाने ठत्वा उपट्ठहन्तानं मनुस्सानं एकम्पि धम्मपदं न कथेसी”
ति कुज्झिसु । एकच्चे, “लाभा वत नो, ये मयं एवरूपं भदन्तं गुणं वा
अगुणं वा अजानन्तापि उपट्ठहिम्ह, इदानी च पनस्स सन्तिके धम्मं
सोतुं लभिम्हा” ति तुस्सिसु ।

R. 96

सम्मासम्बुद्धोपि तं दिवसं पच्चूससमये लोकं वोलोकेन्तो वनवासी-
तिस्सस्स^४ उपट्टाके अत्तनो आणजालस्स अन्तो पविट्ठे दिस्वा, “किं नु
खो भविस्सती” ति आवज्जेन्तो इममत्थं उपधारेसि, “वनवासीतिस्स-
सामणेरेस्स उपट्टाका एकच्चे तुट्ठा, एकच्चे कुट्ठा, मय्हं पुत्तस्स पन
सामणेरेस्स कुट्ठा निरयभागिनो^५ भविस्सन्ति, गन्तब्बमेव तत्थ मया,
मयि गते सब्बेपि ते सामणेरे मेत्तचित्तं कत्वा दुक्खा मुच्चिस्सन्ती” ति ।
तेपि मनुस्सा भिक्खुसङ्घं निमन्तेत्वा गामं गन्त्वा मण्डपं कारेत्वा
यागुभत्तादीनि सम्पादेत्वा आसनानि पञ्चापेत्वा सङ्घस्स आगमनमगं
ओलोकेन्ता^६ निसीदिसु । भिक्खूपि सरीरपटिजगगनं कत्वा भिक्खाचार-
वेलाय गामं पिण्डाय पविसन्ता सामणेरे पुच्छिसु—“किं तिस्स, त्वं
अम्हेहि सद्धि गमिस्ससि, उदाहु पच्छा” ति ? “मम गमनवेलायमेव
गमिस्सामि, गच्छथ तुम्हे भन्ते” ति । भिक्खू पत्तचीवरमादाय
पविसिसु^६ ।

20

सत्था जेतवनस्मिं येव चीवरं पारुपित्वा पत्तमादाय एकचित्तक्खणे-
नेव गन्त्वा भिक्खूनं पुरतो ठितमेव अत्तानं दस्सेसि । “सम्मासम्बुद्धो

B. 341

१. पदभाणो—सी०, स्या०, रो० ।

२. सरभाणम्पि—स्या०, रो० ।

३. वनवासीतिस्सत्थेरेस्स—सी०, रो० ।

४. निरयगामिनो—सी०, स्या०, रो० ।

५. ओलोकेन्तो—सी०, रो० ।

६. पलायिसु—सी०, रो० ।

R. 97

आगतो' ति सकलगामो सङ्गुभित्वा एकोलाहलो अहोसि । मनुस्सा उदग्गचित्ता बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं निसीदापेत्वा यागुं दत्वा खज्जकं अदंसु । सामणेरो भत्ते अनिट्ठिते येव अन्तोगामं पाविसि । गामवासिनो नीहरित्वा तस्स सक्कच्चं भिक्खं अदंसु । सो यापनमत्तं गहेत्वा सत्थु 5 सन्तिकं गन्त्वा पत्तं उपनामेसि । सत्था—“आहर तिस्सा” ति हत्थं पसारेत्वा पत्तं गहेत्वा—“पस्स सारिपुत्त तव सामणेस्स पत्तं” ति थेरस्स दस्सेसि । थेरो सत्थु हत्थतो पत्तं गहेत्वा सामणेस्स दत्वा—“गच्छ, अत्तनो पत्तट्ठाने निसीदित्वा भत्तकिच्चं करोही” ति आह ।

गामवासिनो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं परिविसित्वा सत्थारं वन्दित्वा^१ 10 अनुमोदनं याचिसु । सत्था अनुमोदनं करोन्तो एवमाह—“लाभा वत^२ वो उपासका, ये तुम्हे अत्तनो कुलूपकं सामणेरे निससाय सारिपुत्तं मोग्गल्लानं कस्सपं अनुरुद्धं ति^३ असीतिमहासावके दस्सनाय लभथ, अहम्पि तुम्हाकं कुलूपकमेव निससाय आगतो, बुद्धदस्सनम्पि वो इमं निससायेव लद्धं, लाभा वो, सुलद्धं वो” ति । मनुस्सा चिन्तयिसु, 15 “अहो अम्हाकं लाभा, बुद्धानञ्चेव भिक्खुसङ्घस्स च आराधनसमत्थं अम्हाकं अयं दस्सनाय लभाम, देय्यधम्मस्स^४ दातुं लभामा” ति सामणेस्स कुद्धा मनुस्सा तुस्सिसु । तुट्ठा^५ मनुस्सा भिय्योसोमत्ताय पसीदिसु । अनुमोदनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु । सत्था उट्ठायासना पक्कामि । मनुस्सा सत्थारं अनुगन्त्वा वन्दित्वा निवत्तिसु ।

R. 98 20

सत्था सामणेरेन सद्धिं समधुरेण गच्छन्तो—“सामणेरे अयं पदेसो कोनामो, अयं पदेसो कोनामो” ति पुब्बे तस्स उपासकेन दस्सितपदेसे पुच्छन्तो अगमासि । सामणेरोपि—“भन्ते अयं इत्थन्नामो, अयं इत्थन्नानो” ति आचिक्खमानो व अगमासि । सत्था तस्स^६ वसनट्ठानं गन्त्वा पव्वतमत्थकं अभिरुहि । तत्थ ठित्तानं पन महासमुदो

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. देय्यधम्मस्स—सी० ।

५. पसन्नमनुस्सा—सी०, स्या० ।

६. तस्सेव—सी० ।

पञ्चायति । सत्या सामणेरं पुच्छि—“तिस्स, पब्बतमत्थके ठितो इतो चित्तो च ओलोकेत्वा किं पस्ससी” ति ? “महासमुद्दं भन्ते” ति । “महासमुद्दं दिस्वा किं चिन्तेसी” ति ? “मम दुक्खितकाले रोदन्तस्स चतूहि महासमुद्देहि अतिरेकतरेन अस्सुना भवितब्बं” ति इदं भन्ते चिन्तेसिं” ति । “साधु साधु तिस्स, एवमेतं । एकैकस्स हि सत्तस्स 5 दुक्खितकाले^१ पग्घरितअस्सुनि^२ चतूहि^३ महासमुद्देहि^४ अतिरेकतरानेवा” ति^५ इदञ्च पन वत्वा इमं गाथमाह—

B. 342

“चतूसु समुद्देसु जलं परित्तकं,
ततो बहुं अस्सुजलं अनप्पकं ।

दुक्खेन फुट्ठस्स नगस्स सोचना,

किं कारणा सम्म तुवं पमज्जसी” ति ॥

10

अथ नं पुन पुच्छि—“तिस्स, कहां वससी” ति ? “इमस्मि पब्भारे भन्ते” ति । “तत्थ पन वसन्तो किं चिन्तेसी” ति ? “मया मरन्तेन इमस्मि ठाने कतस्स सरीरनिकखेपस्स परिच्छेदो नत्थी” ति चिन्तेसिं भन्ते” ति । “साधु साधु तिस्स, एवमेतं । इमेसज्झिह सत्तानं पठवियं^६ 15 निपज्जित्वा अमतट्टानं नाम नत्थी” ति वत्वा—

R. 99

“उपसाळ्हकनामानि^७, सहस्सानि चतुद्दस ।

अस्मि पदेसे दड्डानि, नत्थि लोके अनामतं ॥

यम्हि सच्चञ्च धम्मो च, अहिंसा संयमो दमो ।

एतं^८ अरिया^९ सेवन्ति, एतं लोके तुनामतं” ति—

20

इमं दुक्खिपाते उपसाळ्हकजातकं कथेसि । इति पठवियं सरीरनिकखेपं कत्वा मरन्तेसु सत्तेसु अमतपुब्बपदेसे मरन्ता^६ नाम नत्थि, आनन्दत्थेर-सदिसा पन अमतपुब्बपदेसे परिनिब्बायन्ति ।

१. दुक्खितदुक्खितकाले—सी०, रो० । २. पग्घरितअस्सु—रो० ।

३. चतूसु—सी०, रो० ।

४. महासमुद्देसु—सी०, रो० ।

५. सत्या—सी०, रो० ।

६. पठवियं—म० ।

७. उपसाळ्हकनामानं—स्या० ।

८-९. एतदरिया—सी०, स्या०, रो० ।

९. मरन्तो—सी० ।

- आनन्दत्थेरो किर वीसवस्ससतिककाले आयुसङ्खारं ओलोकेन्तो
परिक्खीणभावं अत्वा—“इतो सत्तमे दिवसे परिनिब्बायिस्सामी” ति
आरोचेसि । तं पवत्ति सुत्वा रोहिणीनदिया उभयतीरवासिकेसु मनुस्सेसु
ओरिमतीरवासिका—“मयं थेरस्स बहूपकारा, अम्हाकं सन्तिके
5 परिनिब्बायिस्सती” ति वदिसु । परतीरवासिकापि—“मयं थेरस्स
बहूपकारा, अम्हाकं सन्तिके परिनिब्बायिस्सती” ति वदिसु । थेरो तेसं
वचनं सुत्वा, “उभयतीरवासिनो मय्हं उपकारा, इमे नाम अनुपकारा
B. 343 ति न सक्का वत्तुं, सच्चाहं ओरिमतीरे परिनिब्बायिस्सामि, परतीर-
वासिनो^१ धातुगहणत्थं तेहि सद्धि कलहं करिस्सन्ति । सचे परतीरे
10 परिनिब्बायिस्सामि, ओरिमतीरवासिनोपि तथा करिस्सन्ति, कलहो
R. 100 उप्पज्जमानोपि मं निस्सायेव उप्पज्जिस्सति, वूपसममानोपि मं
निस्सायेव वूपसमिस्सती” ति चिन्तेत्वा—“ओरिमतीरवासिनोपि मय्हं
उपकारा, परतीरवासिनोपि मय्हं उपकारा, अनुपकारापि^२ नाम नत्थि,
ओरिमतीरवासिनो ओरिमतीरेयेव सन्निपतन्तु, परतीरवासिनोपि
15 परतीरेयेवा” ति आह । ततो सत्तमे दिवसे मज्झेनदिया सत्ततालप्पमाणे
आकासे पल्लङ्केन निसीदित्वा महाजनस्स धम्मं कथेत्वा, “मम सरीरं
मज्झे भिज्जित्वा एको भागो ओरिमतीरे पततु, एको भागो परतीरे”
ति अधिद्वाय यथानिसिन्नोव तेजोधातुं समापज्जि, जाला^३ उट्ठहिसु ।
सरीरं मज्झे भिज्जित्वा^४ एको भागो ओरिमतीरे पति, एको भागो
20 परतीरे । ततो महाजनो परिदेवि, पठविउन्द्रियनसद्दो^५ विय आरोदनसद्दो
अहोसि । सत्थु परिनिब्बाने आरोदनसद्दतोपि कारुञ्जतरो अहोसि ।
मनुस्सा चत्तारो मासे रोदन्ता परिदेवन्ता “सत्थु पत्तचीवरग्गाहके
तिट्ठन्ते सत्थु ठितकालो विय नो अहोसि, इदानि नो सत्था
परिनिब्बुतो” ति विप्पलपन्ता विरवन्ता^६ विचरिंसू ति ।

१. ० पि—सी० ।

३. अग्गिजाला—स्या० ।

४. भिन्दित्वा—सी०, रो० ।

६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. अनुपकारको—स्या०; अनुपकारकोपि—
सी० ।

५. पथविउन्द्रियनसद्दो—म० ।

पुन सत्था सामणेरे^१ पुच्छि—“तिस्स, इमस्मि वनसण्डे दीपि-
आदीनं सद्देन भायसि, न भायसी” ति । “न भायामि भगवा, अपि च
खो पन मे एतेसं सद्दं सुत्वा वनरति नाम उप्पज्जती” ति वत्वा
सट्ठिमत्ताहि गाथाहि वनवण्णनं नाम कथेसि । अथ नं सत्था—“तिस्सा”
ति आमन्तेसि । “किं भन्ते” ति । “मयं गच्छाम, त्वं गमिस्ससि
निवत्तिस्ससी” ति । “मय्हं उपज्झाये मं आदाय गच्छन्ते गमिस्सामि,
निवत्तेन्ते^२ निवत्तिस्सामि भन्ते” ति । सत्था भिक्खुसङ्घेन सद्धि
पक्कामि । सामणेस्स पन निवत्तितुमेव अज्झासयो; थेरो तं अत्वा—
“तिस्स सचे निवत्तितुकामो, निवत्ता” ति आह । सो सत्थारश्च भिक्खु-
सङ्घश्च वन्दित्वा निवत्ति । सत्था जेतवनमेव अगमासि ।

5

R. 101

10

भिक्खूनं धम्मसभायं कथा उदपादि, “अहो वत वनवासीतिस्स-
सामणेरो^३ दुक्करं करोति, पटिसन्धिग्गहणतो पट्टायस्स जातका सत्तसु
मङ्गलेसु पञ्चन्नं भिक्खुसतानं अप्पोदकमधुपायसमेव अदंसु, पब्बजित-
काले अन्तोविहारे बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स सत्त दिवसानि अप्पोदक-
मधुपायसमेव अदंसु । पब्बजित्वा अट्टमे दिवसे अन्तोगामं पविसन्तो
द्वीहेव दिवसेहि साटकसहस्सेन सद्धि पिण्डपातसहस्सं लभि, पुनेकदिवसं
कम्बलसहस्सं लभि । इतिस्स इध वसनकाले महालाभसक्कारो उप्पज्जि,
इदानि एवरूपं लाभसक्कारं छड्ढेत्वा अरज्जं पविसित्वा मिस्सकाहारेन
यापेति, दुक्करकारको वत तिस्ससामणेरो” ति । सत्था आगन्त्वा—
“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सत्तिसिन्ना” ति पुच्छित्वा,
“इमाय नामा” ति वुत्ते । “आम भिक्खवे, लाभूपनिसा नामेसा अज्जा,
निब्बानगामिनी पटिपदा अज्जा । ‘एवं लाभं लभिस्सामी’ ति हि
आरज्जिकादिधुतङ्गसमादानवसेन लाभूपनिसं रक्खन्तस्स भिक्खुनो
चत्तारो अपाया विवटद्वारा एव तिट्ठन्ति, निब्बानगामिनिया पन
पटिपदाय उप्पन्नं लाभसक्कारं पहाय अरज्जं पविसित्वा घटेन्तो

B. 344

15

20

25

१. आगमिस्सामि—सी० ।

२. निवत्तेन्ते—रो० ।

३. ० तिस्ससामणेरो—सी०, स्या०, रो० ।

R. 102

वायमन्तो अरहत्तं गण्हाती” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
गाथमाह—

७५ § “अञ्जा हि लाभूपनिसा, अञ्जा निब्बानगामिनी ।

एवमेतं अभिञ्जाय, भिक्खु बुद्धस्स सावको ।

5

सक्कारं नामिनन्देय्य, विवेकमनुब्रूह्ये” ति ॥१६॥

10

तत्थ अञ्जा हि लाभूपनिसा, अञ्जा निब्बानगामिनी ति
लाभूपनिसा नामेसा अञ्जा एव, अञ्जा निब्बानगामिनी पटिपदा ।
लाभुप्पादकेन हि भिक्खुना थोकं अकुसलकम्मं कातुं वट्ठति, कायवङ्का-
दीनि कातब्बानि होन्ति । यस्मिं हि काले कायवङ्कादीसु किञ्चि करोति,
तदा लाभो उपपज्जति । पायसपातियं हि वङ्कं अकत्वा उजुकमेव हत्थं
ओतारेत्वा उक्खिपन्तस्स हत्थो मक्खितमत्तकोव^१ होति, वङ्कं कत्वा
ओतारेत्वा उक्खिपन्तस्स पन पायसपिण्डं उद्धरन्तोव निक्खमति, एवं
कायवङ्कादीनि करणकालेयेव लाभो^२ उपपज्जति । अयं अधम्मिका
लाभूपनिसा नाम । उपधिसम्पदा चीवरधारणं बाहुसच्चं परिवारो
अरञ्जवासो ति एवरूपेहि पन कारणेहि उपपन्नो लाभो धम्मिको नाम
होति । निब्बानगामिनि पटिपदं पूरेन्तेन पन भिक्खुना कायवङ्कादीनि
पहातब्बानि । अनन्धेनेव अन्धेन विय, अमूगेनेव मूगेन विय, अबधिरे-
नेव बधिरेन विय भवितुं वट्ठति । असठेन अमायेन भवितुं वट्ठति ।

R. 103

B. 345 20

एवमेतं ति एतं^३ लाभुप्पादनं पटिपदञ्च निब्बानगामिनि पटिपदञ्च एवं^४
अत्वा सब्बेसं सङ्खतासङ्खतधम्मानं बुज्झनट्ठेन बुद्धस्स सवनन्ते जातट्ठेन
ओवादानुसासनि वा सवनट्ठेन सावको भिक्खु अधम्मिकं चतुपच्चय-
सक्कारं नाभिनन्देय्य, न^५ चेव^६ धम्मिकं^६ पटिक्कोसेय्य, कायविवेकादिकं
विवेकं अनुब्रूह्ये । तत्थ कायविवेको ति कायस्स एकीभावो ।
चित्तविवेको ति अट्ठ समापत्तियो । उपधिविवेको ति निब्बानं । तेसु

१. मक्खितमत्तोव—सी० ।

२. एवं—सी०, स्या०, रो० ।

३-५. तमेव—स्या० ।

२. लाभसक्कारो—स्या० ।

४. एतं—स्या० ।

६. ० न—स्या० ।

कायविवेको गणसङ्गणिकं विनोदेति, चित्तविवेको किलेससङ्गणिकं विनोदेति, उपधिविवेको सङ्खारसङ्गणिकं विनोदेति । कायविवेको चित्तविवेकस्स पञ्चयो होति, चित्तविवेको उपधिविवेकस्स पञ्चयो होति । वुत्तम्पिहेतं—

कायविवेको च विवेकट्टकायानं नेक्खम्माभिरतानं, चित्तविवेको च 5 परिसुद्धचित्तानं परमवोदानप्पत्तानं, उपधिविवेको च निरुपधीनं पुगगलानं विसङ्खारगतानं ति ।

इमं तिविधम्पि विवेकं ब्रूहेय्य वड्ढेय्य उपसम्पज्ज विहरेय्याति अत्थो ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

10

वनवासीत्तिस्ससामणेरवत्थु पन्नरसमं ।

बालवर्गवर्णना निट्ठिता ।

पञ्चमो वर्गो ।

—०—

६. पण्डितवग्गो

६-१. राधत्थेरवत्थु

निधीनंव पवत्तारं ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
आयस्मन्तं राधत्थेरं^१ आरब्ध कथेसि ।

सो किर गिहिकाले सावत्थियं दुग्गतब्राह्मणो अहोसि । सो,
“भिक्षूनं सन्तिके जीविस्सामी” ति चिन्तेत्वा विहारं गन्त्वा
5 अप्पहरितकं करोन्तो परिवेणं सम्मज्जन्तो मुखधोवनादीनि ददन्तो
अन्तोविहारेयेव वसि । भिक्षूपि नं सङ्गण्हिसु, पब्बाजेतुं पन न
इच्छन्ति । सो पब्बज्जं अलभमानो किसो अहोसि । अथेकदिवसं सत्था
पच्चूसकाले^२ लोकं वोलोकेन्तो तं ब्राह्मणं दिस्वा, “किं नु खो” ति
उपधारेन्तो, “अरहा भविस्सती” ति गत्वा सायन्हसमये विहारचारिकं
10 चरन्तो विय ब्राह्मणस्स सन्तिकं गन्त्वा—ब्राह्मण, किं करोन्तो
विचरसी” ति आह । “भिक्षूनं वत्तपटिवत्तं करोन्तो^३ भन्ते” ति ।
“लभसि नेसं सन्तिका सङ्गहं” ति । “आम भन्ते, आहारमत्तं लभामि,
न पन मं पब्बाजेन्तो” ति । सत्था एतस्मि निदाने भिक्षुसङ्घं
सन्निपातापेत्वा तमत्थं पुच्छित्वा—“भिक्षवे, अत्थि कोचि इमस्स
15 ब्राह्मणस्स अधिकारं सरती^४” ति पुच्छि । सारिपुत्तत्थेरो—“अहं
भन्ते सरामि, अयं मे राजगहे पिण्डाय चरन्तस्स अत्तनो अभिहटं
कटच्छुभिक्षं दापेसि, इममस्साहं अधिकारं सरामी” ति आह । सो
सत्थारा, “किं पन ते सारिपुत्त एवं कतूपकारं दुक्खतो मोचेतुं न
वट्टती” ति वुत्ते—“साधु भन्ते, पब्बाजेस्सामी” ति तं ब्राह्मणं
20 पब्बाजेसि । तस्स भत्तग्गे आसनपरियन्ते आसनं पापुणाति, यागुभत्तादीहि

१. राधं—सी०, स्या०, रो० ।

३. करोमि—स्या० ।

२. पच्चूससमये—सी०, रो० ।

४. सरन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

पि किलमति । थेरो तं आदाय चारिकं पक्कामि, अभिक्खणं च नं, “इदं ते कत्तब्बं, इदं ते न कत्तब्बं” ति ओवादि अनुसासि । सो सुवचो अहोसि पदविखणग्गाही । तस्मा यथानुसिट्ठं पटिपज्जमानो कतिपाहेनेव अरहत्तं पापुणि ।

थेरो तं आदाय सत्थु सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा निसीदि । अथ नं 5
सत्था पटिसन्थारं कत्वा आह—“सुवचो नु खो सारिपुत्त ते अन्ते- B. 347
वासिको” ति । “आम भन्ते, अतिविय सुवचो, किस्मिञ्च दोसे
वुच्चमाने न कुद्धपुब्बो” ति । “सारिपुत्त एवरूपे सद्धिविहारिके लभन्तो R. 106
कित्तके गण्हेय्यासी” ति । “भन्ते, बहुकेपि गण्हेय्यमेवा” ति ।
अथेकदिवसं धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं, “सारिपुत्तथेरो किर 10
कतञ्जूकतवेदी, कटच्छुभिकखामत्तं उपकारं सरित्वा दुग्गतब्राह्मणं
पब्बाजेसि । थेरो पि ओवादक्खमो ओवादक्खममेव लभी” ति । सत्था
तेसं कथं सुत्वा—“न भिक्खवे इदानेव, पुब्बेपि सारिपुत्तो कतञ्जू
कतवेदीयेवा” ति वत्वा तमत्थं पकासेतुं—

“अलीनचित्तं निस्साय, पहट्ठा महती चमू । 15

कोसलं सेना, सन्तुट्ठं, जीवग्गाहं अगाहयि ॥

एवं निस्सयसम्पन्नो, भिक्खु आरद्धवीरियो ।

भावयं कुसलं धम्मं, योगक्खेमस्स पत्तिया ।

पापुणे अनुपुब्बेन, सब्बसंयोजनक्खयं” ति—

इमं दुक्कनिपाते अलीनचित्तजातकं वित्थारेत्वा कथेसि । तदा किर 20
वड्ढकोहि पादस्स अरोगकरणभावेन कतं अत्तनो उपकारं अत्वा
सब्बसेतस्स हत्थिपोतकस्स दायको एकचारिको हत्थी सारिपुत्तथेरो
अहोसी ति ३ एवं थेरं आरब्भ जातकं कथेत्वा राधत्थेरं आरब्भ—
“भिक्खवे, भिक्खुना नाम राधेन विय सुवचेन भवितब्बं, दोसं दस्सेत्वा
ओवदियमानेनपि न कुज्झितब्बं, ओवाददायको पन निधिआचिक्खणको 25
विय दट्ठब्बो” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह— R. 107

१. धम्मसभायं—सो०, स्या०, रो० । २. अगाहसि—सी० ।

३. अहोसि—स्या० ।

७६. § “निधीनं व पवत्तारं, यं पस्से वज्जदस्सिनं ।

निग्गय्हवादिं मेधावि, तादिसं पण्डितं भजे ॥

तादिसं भजमानस्स, सेय्यो होति न पापियो” ति ॥१॥

तत्थ निधीनं ति तत्थ तत्थ निदहित्वा ठपितानं हिरञ्ज-

८ सुवण्णादिपूरानं निधिकुम्भीनं । पवत्तारं ति किञ्चज्जीविके दुग्गतमनुस्से
अनुकम्पं कत्वा, “एहि, सुखेन जीवनूपायं^१ दस्सेस्सामी” ति निधिद्वानं
नेत्वा हत्थं पसारेत्वा “इमं गहेत्वा सुखेन जीवा” ति आचिक्खितारं
विय । वज्जदस्सिनं ति द्वे वज्जदस्सिनो, “इमिना नं असारूपेन वा
B. 348 खलितेन वा सङ्घमज्जे निग्गण्हस्सामी” ति रन्धगवेसको च, अज्जातं

१० आपनत्थाय जातं अनुग्गहणत्थाय सीलादीनमस्स वुद्धिकामताय तं तं
वज्जं ओलोकनेन उल्लुम्पनसभावसण्ठितो^२ च । अयं इध अधिप्पेतो ।
यथा हि दुग्गतमनुस्सो, “इमं गण्हाही” ति तज्जेत्वा पि पोथेत्वा पि
निधिं दस्सेन्ते कोपं न करोति, पमुदितो एव होति, एवमेव एवरूपे
पुगले असारूपं वा खलितं वा दिस्वा आचिक्खन्ते कोपो न कातब्बो,

R. 108 15 तुट्ठेनेव भवितब्बं, “भन्ते महन्तं वो कम्मं कतं, मय्हं आचरियुपज्झाय-
ट्टाने ठत्वा ओवदन्तेहि पुनपि मं वदेय्याथा” ति पवारेतब्बमेव ।
निग्गय्हवादिं ति एकच्चो हि सद्धिविहारिकादीनं असारूपं वा खलितं
वा दिस्वा, “अयं मे सुखोदकदानादीहि सक्कच्चं उपट्ठहति, सचे नं
वक्खामि, न मं उपट्ठहिस्सति, एवं मे परिहानि भविस्सती” ति, वत्तुं

२७ अविसहन्तो न निग्गय्हवादी नाम होति । सो इमस्मि सासने कचवरं
आकिरति । यो पन तथारूपं वज्जं दिस्वा वज्जानुरूपं तज्जेन्तो
पणामेन्तो दण्डकम्मं करोन्तो विहारा तं नीहरन्तो सिक्खापेति, अयं
निग्गय्हवादी नाम सेय्यथापि सम्मासम्बुद्धो । वुत्तञ्हेतं, “निग्गय्ह
निग्गय्हह्माहं आनन्द वक्खामि, पवय्ह पवय्ह आनन्द वक्खामि, यो सारो

१. जीवितुपायं—स्या०;

जीवितुपायं—रो० ।

२. उल्लुम्पनवसेन सण्ठितो—स्या०;

उल्लुम्पनसभावेन—रो० ।

सो ठस्सती' ति मेधाविं ति धम्मोजपञ्जाय समन्नागतं । तादिसं ति
एवरूपं पण्डितं भजेय्य पयिरुपासेय्य । तादिसं हि आचरियं भजमानस्स
अन्तेवासिकस्स सेय्यो होति, न पापियो वड्डियेव होति, नो परिहानी
ति ।

देसनापरियोसाने बहू सोतापत्तिफळादीनि पापुणिसू ति ।

5

६-२. अस्सजिपुनब्बसुकवत्थु

R. 109

ओवदेय्यानुसासेय्या ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
अस्सजिपुनब्बसुकभिक्षू^१ आरब्भ कथेसि । देसना पन कीटागिरिस्मिं
समुट्ठिता ।

B. 349

ते किर द्वे भिक्षू किञ्चापि अगगसावकानं सद्धिविहारिका,
5 अलज्जितो पन अहेसुं पापभिक्षू । ते पापकेहि अत्तनो परिवारेहि
पञ्चहि भिक्षुसतेहि सद्धि कीटागिरिस्मिं विहरन्ता, “मालावच्छं रोपेन्ति
पि रोपापेन्तिपी” ति आदिकं नानप्पकारं अनाचारं करोन्ता कुलदूसक-
कम्मं कत्वा ततो उप्पन्नेहि पच्चयेहि जीविकं कप्पेन्ता तं आवासं
पेसलानं भिक्षूनं अनावासं अकंसु । सत्था तं पवत्ति सुत्वा तेसं
10 पब्बाजनीयकम्मकरणत्थाय सपरिवारे^२ द्वे अगगसावके आमन्तेत्वा—
“गच्छथ सारिपुत्ता, तेसु ये तुम्हाकं वचनं न करोन्ति, तेसं पब्बाजनीय-
कम्मं करोथ, ये पन करोन्ति, ते ओवदथ अनुसासथ । ओवदन्तो हि
अनुसासन्तो अपण्डितानं येव अप्पियो होति अमनापो, पण्डितानं पन
होति मनापो” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

15

७७ § “ओवदेय्यानुसासेय्य, असब्भा च निवारये ।

सतं हि सो पियो होति, असतं होति अप्पियो”

ति ॥२॥

R. 110

तत्थ ओवदेय्या ति उप्पन्ने वत्थुस्मिं वदन्तो ओवदति नाम,
अनुप्पन्ने वत्थुस्मिं, “अयसो पि ते सिया” ति आदिवसेन अनागतं
20 दस्सेन्तो अनुसासति नाम । सम्मुखा वदन्तो ओवदति नाम, परम्मुखा
दूतं वा सासनं वा पेसेन्तो अनुसासति नाम । सकिं वदन्तो ओवदति
नाम, पुनप्पुनं वदन्तो अनुसासति नाम । ओवदन्तो एव वा अनुसासति

नामा ति एवं ओवदेय्य अनुसासेय्य । असब्भा चा ति अकुसलधम्मा च
निवारेय्य, कुसलधम्मे पतिट्ठापेय्या ति अत्थो । सतं हि सो पियो होती
ति सो एवरूपो पुग्गलो बुद्धादीनं सप्पुरिसानं पियो होति । ये पन
अदिट्ठधम्मा अवितिण्णपरलोका आमिसचक्खुका जीविकत्थाय पब्बजिता,
तेसं असतं सो ओवादको अनुसासको, “न त्वं अम्हाकं उपज्झायो, न 5
आचरियो, कस्मा अम्हे ओवदसी” ति एवं मुखसत्तीहि विज्झन्तानं
अप्पियो होती ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति । सारिपुत्त-
मोग्गल्लाना पि तत्थ गन्त्वा ते भिक्खू ओवदिसु अनुसासिसु । तेसु
एकच्चे ओवादं सम्पटिच्चिद्धत्वा सम्मा वत्तिसु, एकच्चे विब्भमिसु, 10
एकच्चे पब्बाजनीयकम्मं पापुणिसू ति ।

अस्सजिपुनव्वसुकवत्थु दुतियं ।

न भजे पापके मित्ते ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
छन्नत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

R. 111

सो किर आयस्मा—“अहं अम्हाकं अय्यपुत्तेन सद्धिं महाभिनिक्ख-
मनं निक्खन्तो तदा अञ्चं एकम्पि न पस्सामि, इदानीं पन ‘अहं
5 सारिपुत्तो नाम, अहं मोग्गल्लानो नाम, मयं अग्गसावकम्हा’ ति वत्वा
इमे विचरन्ती” ति द्वे अग्गसावके अक्कोसति । सत्था भिक्खून्
सन्तिका तं पवत्तिं सुत्वा छन्नत्थेरं पक्कोसापेत्वा ओवदति^१ । सो तंखणे
येव तुण्ही हुत्वा पुन गन्त्वा थेरे अक्कोसति येव । एवं यावत्तियं
अक्कोसन्तं पक्कोसापेत्वा सत्था ओवदित्वा—“छन्न द्वे अग्गसावका
10 नाम तुय्हं कल्याणमित्ता उत्तमपुरिसा, एवरूपे कल्याणमित्ते सेवस्सु
भजस्सु” ति वत्वा^२ धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

७८ § “न भजे पापके मित्ते, न भजे पुरिसाधमे ।

भजेथ मित्ते कल्याणे, भजेथ पुरिसुत्तमे” ति ॥३॥

तस्सत्था—कायदुच्चरितादि अकुसलकम्माभिरता पापमित्ता
15 नाम । सन्धिच्छेदनादिके वा एकवीसतिअनेसनादिभेदे^३ वा अट्टाने
नियोजका पुरिसाधमा नाम । उभोपि वा एते पापमित्ता चेव पुरिसा-
धम्मा च, ते न भजेय्य न पयिरुपासेय्य । विपरीता पन कल्याणमित्ता
चेव सप्पुरिसा च, ते भजेथ पयिरुपासेथा ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति^४ ।

20

R. 112

छन्नत्थेरो पन तं ओवादं सुत्वा पि पुरिमनयेनेव भिक्खू अक्को-
सति परिभासति । पुनपि सत्थु आरोचेसु^५ । सत्था—“भिक्खवे मयि

१. ओवदि—स्या० ।

२. एकवीसति अनेसनपभेदे—सी०;

एकवीसतिअनेसनापभेदे—स्या०, रो० ।

३. ० अनुसन्धि घटेत्वा—स्या० ।

४. पापुणिसु—स्या० ।

धरन्ते छन्नं सिक्खापेतुं न सक्खिस्सथ, मयि पन परिनिब्बुते
सक्खिस्सथा" ति वत्वा परिनिब्बानकाले आयस्मता आनन्देन, "भन्ते
कथं छन्नत्थेरे अम्हेहि पटिपज्जितब्बं" ति वुत्ते—"आनन्द, छन्नस्स
भिक्खुनो ब्रह्मदण्डो दातब्बो" ति आणापेसि । सो सत्थरि परिनिब्बुते
आनन्दत्थेरेन आरोचितं ब्रह्मदण्डं सुत्वा दुक्खी दुम्मनो तिकखत्तुं मुच्चिद्धतो 5
पतित्वा—"मा मं भन्ते नासयित्था" ति याचित्वा सम्मा वत्तं पूरेन्तो 6
न चिरस्सेव सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पाप्पणीति ।

[B. 351

छन्नत्थेरवत्थु ततियं ।

—०—

६-४. महाकप्पिनत्थेरवत्थु

- धम्मपीति सुखं सेती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो महाकप्पिनत्थेरं आरब्भ कथेसि । तत्रायं अनुपुब्बी^१ कथा—अतीते किर आयस्मा महाकप्पिनो पदुमुत्तरबुद्धस्स^२ पादमूले^३ कताभिनीहारो संसारे संसरन्तो बाराणसितो अविदूरे एकस्मिं पेसकारगामे जेटुकपेसकारो
- ५ हुत्वा निब्बत्ति । तदा सहस्समत्ता पच्चेकबुद्धा अट्ठ मासे हिमवन्ते वसित्वा वस्सिके चत्तारो मासे जनपदे वसन्ति । ते एकवारं बाराणसिया अविदूरे ओतरित्वा, “सेनासनकरणत्थाय हत्थकम्मं याचथा” ति रञ्जो सन्तिकं अट्ठपच्चेकबुद्धे पहिणिसु । तदा पन रञ्जो वप्पमङ्गलकालो
- R. 113 होति । सो, “पच्चेकबुद्धा किर आगता” ति सुत्वा तस्मिं^४ खणे^५
- १० निक्खमित्वा आगतकारणं पुच्छित्वा—“अज्ज भन्ते ओकासो नत्थि, स्वे अम्हाकं वप्पमङ्गलं, ततियदिवसे करिस्सामी” ति वत्वा पच्चेकबुद्धे अनिमन्तेत्वा व पाविसि । पच्चेकबुद्धा, “अञ्जत्थ^६ गमिस्सामा” ति पक्कमिसु । तस्मिं खणे जेटुपेसकारस्स भरिया केनचिदेव करणीयेन बाराणसिं गच्छन्ती ते पच्चेकबुद्धे दिस्वा वन्दित्वा—“किं भन्ते,
- १५ अवेलाय अय्या आगता” ति पुच्छित्वा आदितो पट्ठाय कथेसु^७ । तं पवत्ति सुत्वा सद्धासम्पन्ना^८ आणसम्पन्ना^९ इत्थी—“स्वे भन्ते, अम्हाकं भिक्खं गण्हथा” ति निमन्तेसि । “बहुका मयं भगिनी” ति । “कित्ता भन्ते” ति । “सहस्समत्ता” ति । “भन्ते इमस्मिं गामे सहस्सपेसकारा वसिम्ह, एकेको एकेकस्स भिक्खं दस्सति, भिक्खं अधिवासेथ, अहमेव
- २० वो वसनट्ठानम्पि कारेस्सामी” ति आह । पच्चेकबुद्धा अधिवासयिसु ।

१. आनुपुब्बी—सी०, स्या०, रो० ।

१-२. पदुमुत्तरपादमूले—सी०, रो० ।

३-३. स्या०, सी०, रो० नत्थि ।

४. अञ्जं गामं—स्या०, रो० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

६-६. सद्धापञ्जासम्पन्ना—स्या० ।

सा गामं पविसित्वा उगधोसेसि—“अहं सहस्समत्ते पच्चेकबुद्धे
दिस्वा निमन्तयि^१, अय्यानं निसीदनट्टानं संविदहथ, यागुभत्तादीनि
सम्पादेथा” ति । गाममज्झे मण्डपं कारेत्वा आसनानि पञ्जापेत्वा
पुनदिवसे पच्चेकबुद्धे निसीदापेत्वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन
परिविसित्वा भत्तकिच्चावसाने तस्मिं गामे सब्बा इत्थियो आदाय ६
ताहि सद्धिं पच्चेकबुद्धे वन्दित्वा—“भन्ते, तेमासं वसनत्थाय
पटिञ्जं देथा” ति तेसं पटिञ्जं गहेत्वा पुन गामे उगधोसेसि—“अम्मताता,
एकेकुलतो एकेको पुरिसो फरसुवासिआदीनि^२ गहेत्वा अरञ्जं
पविसित्वा दब्बसम्भारे आहरित्वा अय्यानं वसनट्टानं करोत्तु” ति ।
गामवासिनो तस्सायेव वचनं^३, सुत्वा^४, एकेको एकेकं कत्वा सद्धिं १०
रत्तिट्टानदिवाट्टानेहि पण्णसालासहस्सं कारेत्वा अत्तनो अत्तनो पण्ण-
सालायं वस्सूपगते पच्चेकबुद्धे, “अहं सक्कच्चं उपट्ठहिस्सामि, अहं सक्कच्चं
उपट्ठहिस्सामी” ति उपट्ठहिंसु । वस्संवुट्ठकाले, “अत्तनो अत्तनो
पण्णसालाय वस्संवुट्ठानं पच्चेकबुद्धानं चीवरसाटके सज्जेथा” ति
समादपेत्वा एकेकस्स सहस्ससहस्समूलं^५ चीवरं, दापेसि । पच्चेकबुद्धा १५
वुट्ठवस्सा अनुमोदनं कत्वा पक्कमिंसु ।

गामवासिनो पि इदं पुञ्जकम्मं कत्वा इतो^६ श्रुता तावतिसभवने
निब्बत्तित्वा गणदेवपुत्ता नाम अहेसु^७ । ते तत्थ दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा
कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले बाराणसियं कुटुम्बिकगेहेसु निब्बत्तिसु । जेट्ठक- ११५
पेसकारो जेट्ठकुटुम्बिकस्स^८ पुत्तो अहोसि । भरियापिस्स जेट्ठक- २०
कुटुम्बिकस्सेव^९ धीता अहोसि । ता सब्बा पि वयप्पत्ता परकुलं
गच्छन्तियो तेसं तेसं येव गेहानि अगमिंसु । अथेकदिवसं विहारे
धम्मस्सवनं सङ्घट्ठं । “सत्था धम्मं देसेस्सती^{१०}” ति सुत्वा सब्बेपि ते

१. निमन्तेसि—सी०, रो०, स्या० ।
२. वासिआदीनि—सी०, स्या०, रो० ।
३. ओवादे—सी०, रो०; वचने—स्या० ।
४. ठत्वा—सी०, स्या०, रो० ।
५. सहस्समूलं—स्या० ।
६. ततो—सी०, स्या०, रो० ।
७. जेट्ठकुटुम्बिकस्स—सी०, रो० ।
८. ० कुटुम्बिकस्सेव—सी०, रो० ।
९. देसेति—स्या०, सी०, रो० ।

- कुटुम्बिका, “धम्मं सोस्सामा^१” ति भरियाहि सद्धिं विहारं अगमिंसु । तेसं विहारमज्झं पविट्ठक्खणे वस्सं उट्ठहि । येसं कुलूपका वा आति-
सामणेरादयो^२ वा^३ अत्थि, ते तेसं परिवेणानि पविसिंसु । ते पन
तथारूपानं नत्थिताय कत्थच्चि पविसितुं अविसहन्ता विहारमज्झे येव
5 अट्ठंसु । अथ ने^४ जेट्ठककुटुम्बिको आह—“पस्सथ अम्हाकं विप्पकारं,
कुलपुत्तेहि नाम एत्तकेन लज्जितुं युत्तं” ति । “अय्य किं पन करोमा”
B. 353 ति । मयं विस्सासिकट्टानस्स अभावेन इमं विप्पकारं पत्ता, सब्बे धनं
संहरित्वा परिवेणं करोमा” ति । “साधु अय्या” ति जेट्ठको सहस्सं
अदासि, सेसा पञ्च पञ्च सतानि । इत्थियो अट्ठतेय्यानि अट्ठतेय्यानि
R. 116 10 सतानि । ते तं धनं संहरित्वा सहस्सकूटागारपरिवारं सत्थु वसनत्थाय
महापरिवेणं नाम आरभिंसु । नवकम्मस्स महन्तताय धने अप्पहोन्ते
पुब्बे दिन्नधनतो पुन उपट्ठूपट्ठुं अदंसु । निट्ठिते परिवेणे विहारमहं
करोन्ता बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसंङ्घस्स सत्ताहं महादानं दत्वा वीसतिया
भिक्खुसहस्सानं चीवरानि^५ सज्जिंसु ।
- 15 जेट्ठककुटुम्बिकस्स पन भरिया, “सब्बेहि समानं^६ अकत्वा अत्तनो
पञ्चाय ठिता अतिरेकतरं कत्वा सत्थारं पूजेस्सामी” ति अनोज-
पुप्फवण्णेन सहस्समूलेन साट्ठकेन सद्धिं अनोजपुप्फचङ्कोटकं गहेत्वा
अनुमोदनकाले सत्थारं अनोजपुप्फेहि पूजेत्वा तं साट्ठकं सत्थु पादमूले
ठपेत्वा—“भन्ते, निब्बत्तनिब्बत्तट्टाने अनोजपुप्फवण्णयेव मे सरीरं होतु,
20 अनोजा एव च मे नासं होतू” ति पत्थनं पट्ठपेसि । सत्था—“एवं
होतू” ति अनुमोदनं अकासि । ते सब्बे पि यावतायुकं ठत्वा ततो चुता
देवलोके निब्बत्तित्वा इमस्मिं बुद्धुप्पादे देवलोका चवित्वा जेट्ठक-
कुटुम्बिको कुक्कुटवतीतगरे राजकुले निब्बत्तित्वा वयप्पत्तो महाकप्पिन-
राजा नाम अहोसि, सेसा अमच्चकुले निब्बत्तिसु । जेट्ठककुटुम्बिकस्स

१. सुणिस्सामा—स्या० ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. ते—सी० ।

४. समं—सी०, रो०; समभागिकं—स्या० ।

५. आति वा सामणेरादयो—

सी०, स्या०, रो० ।

६. तिचीवरं—सी०, रो० ।

भरिया महरुहे सागलनगरे राजकुले निब्बत्ति, अनोजपुप्फवण्णमेवस्सा
 सरीरं अहोसि, अनोजात्वेवस्सा नामं करिंसु । सा वयप्पत्ता महाकप्पिन- R. 117
 रञ्जो गेहं गन्त्वा अनोजादेवी नाम अहोसि । सेसित्थियोपि अमच्चकुलेसु
 निब्बत्तित्वा वयप्पत्ता तेसं येव अमच्चपुत्तानं गेहानि अगमंसु । ते सब्बे
 रञ्जो सम्पत्तिसदिसं सम्पत्तिं अनुभविंसु । यदा राजा सब्बालङ्कार- 5
 पटिमण्डितो हत्थि अभिरुहित्वा विचरि, तदा ते पि तथेव विचरन्ति ।
 तस्मिं अस्सेन वा रथेन वा विचरन्ते ते पि तथेव विचरन्ति ।
 एवं ते एकतो हुत्वा कतानं पुञ्जानं आनुभावेन एकतोव सम्पत्तिं
 अनुभविंसु । रञ्जो पन बलो^१, बलवाहनो^२, पुप्फो, पुप्फवाहनो सुपत्तो
 ति पञ्च अस्सा होन्ति । राजा तेसु सुपत्तं अस्सं सयं आरोहति, इतरे 10
 चत्तारो अस्सारोहानं सासनाहरणत्थाय अदासि । राजा ते पातो व
 भोजेत्वा—“गच्छथ द्वे वा तीणि वा योजनानि आहिण्डित्वा बुद्धस्स वा
 धम्मस्स वा सङ्घस्स वा उप्पन्नभावं अत्वा मय्हं सुखसासनं आहरथा”
 ति पेसेसि । ते चतुहि द्वारेहि निक्खमित्वा^३ तीणि योजनानि
 आहिण्डित्वा सासनं अलभित्वा पच्चागच्छन्ति ।

B. 354

15

अथेकदिवसं राजा सुपत्तं अस्सं आरुह्य अमच्चसहस्सपरिवुतो
 उय्यानं गच्छन्तो किलन्तरूपे पञ्चसतवाणिजके नगरं पविसन्ते दिस्वा,
 “इमे अद्धानकिलन्ता, अद्धा इमेसं सन्तिका एकं भद्दकं सासनं
 सोस्सामी” ति ते पक्कोसापेत्वा—“कुतो आगच्छथा” ति पुच्छि ।
 “अत्थि देव, इतो वीसतियोजन सतमत्थके सावत्थि नाम नगरं, ततो 20
 आगच्छामा” ति । “अत्थि पन वो पदेसे किञ्चि सासनं उप्पन्नं” ति ।
 “देव अञ्जं किञ्चि नत्थि, सम्मासम्बुद्धो पन उप्पन्नो” ति । राजा
 तावदेव पञ्चवण्णाय पीतिया फुट्टसरीरो किञ्चि सत्लक्खेतुं असक्कोन्तो
 मुहुत्तं वीतिनामेत्वा—“ताता, किं वदेथा” ति पुच्छि । “बुद्धो देव,
 उप्पन्नो” ति । राजा दुतियम्पि ततियम्पि तथेव वीतिनामेत्वा चतुत्थे 25

R. 118

१. बालो—सी०; बालो, पुप्फो—रो० । २. बालवावाहनो—सी०, रो० ।

३. ० द्वे—सी०, रो० ।

- वारे “किं वदेथ ताता” ति पुच्छित्वा, “बुद्धो देव उप्पन्नो” ति वुत्ते,
 “ताता वो सतसहस्सं ददामी” ति वत्वा—“अञ्जम्पि^१ किञ्चि सासनं
 अत्थी” ति पुच्छि । “अत्थि देव, धम्मो उप्पन्नो” ति । राजा तम्पि
 सुत्वा पुरिमनयेनेव तयो वारे वीतिनामेत्वा चतुत्थे वारे, “धम्मो
 5 उप्पन्नो” ति वुत्ते, “इधापि वो सतसहस्सं दम्मी” ति वत्वा—
 “अपरम्पि सासनं अत्थि ताता” ति पुच्छि । “अत्थि देव, सच्चरतनं
 उप्पन्नं” ति । राजा तम्पि सुत्वा तयो वारे वीतिनामेत्वा चतुत्थे वारे
 “सङ्घो” ति पदे वुत्ते, “इधा पि वो सतसहस्सं दम्मी” ति वत्वा
 अमच्चसहस्सं ओलोकेत्वा—“ताता किं करिस्सथा” ति पुच्छि ।
 10 “देव, तुम्हे किं करिस्सथा” ति । “अहं ताता ‘बुद्धो उप्पन्नो, धम्मो
 उप्पन्नो, संघो उप्पन्नो’ ति सुत्वा न पुन निवत्तिस्सामि, सत्थारं उद्दिस्स
 गन्त्वा तस्स सन्तिके पब्बजिस्सामी” ति । “मयम्पि देव, तुम्हेहि सद्धि
 पब्बजिस्सामा” ति । राजा सुवण्णपट्टे अक्खरानि लिखापेत्वा वाणिजके
 R. 119 आह—“अनोजा नाम देवी तुम्हाकं तीणि सतसहस्सानि दस्सति, एवञ्च
 15 पन नं वदेय्याथ ‘रञ्जा किर ते इस्सरियं विस्सट्ठं, यथासुखं सम्पत्तिं
 परिभुञ्जाही’ ति, सचे पन वो ‘राजा कहं’ ति पुच्छति, ‘सत्थारं उद्दिस्स
 पब्बजिस्सामी’ ति वत्वा गतो’ ति आरोचेय्याथा” ति । अमच्चापि
 B. 355 अत्तनो भरियानं तथेव सासनं पहिणिसु । राजा वाणिजके उय्योजेत्वा
 अस्सं^२ अभिरुह^२ अमच्चसहस्सपरिवुतो तं खण्येव निक्खमि ।
 20 सत्था पि तं दिवसं पच्चूसकाले लोकं वोलोकेन्तो महाकप्पिनराजानं
 सपरिवारं दिस्वा, “अयं महाकप्पिनो वाणिजकानं सन्तिका तिण्णं
 रतनानं उप्पन्नभावं सुत्वा तेसं वचनं तीहि सतसहस्सेहि पूजेत्वा रज्जं
 पहाय अमच्चसहस्सेहि पुरिवुतो मं उद्दिस्स पब्बजितुकामो स्वे निक्ख-
 मिस्सति, सो सपरिवारो सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणिस्सति,
 25 पच्चुगगमनमस्स करिस्सामी” ति पुनदिवसे चक्कवत्ती विय खुद्दकगाम-
 भोजकं पच्चुगगच्छन्तो सयमेव पत्तचीवरं गहेत्वा वीसयोजनसतं मरगं

पच्चुरगन्त्वा चन्दभागाय नदिया तीरे निग्रोधरुक्खमूले छब्बणरस्मियो
विस्सज्जेन्तो निसीदि । राजा पि आगच्छन्तो एकं नदिं पत्वा—“का
नामेसा” ति पुच्छि । “अपरच्छा^१ नाम देवा” ति । “किमस्सा
परिमाणं ताता” ति । गम्भीरतो गावुतं पुथुलतो द्वे गावुतानि देवा”
ति । “अत्थि पनेत्थ नावा वा उल्लुम्पो वा” ति । “नत्थि देवा” ति । 5
“नावादीनि ओलोकेन्ते अम्हे^२ जाति जरं उपनेति, जरा मरणं । अहं
निब्बेमतिको हुत्वा तीणि रतनानि उद्दिस्स निक्खन्तो, तेसं मे आनु-
भावेन इमं उदकं उदकंविय मा अहोसी” ति तिण्णं रतनानं गुणं
आवज्जेत्वा, “इतिपि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो” ति बुद्धानुस्सति
अनुस्सरन्तो सपरिवारो अस्ससहस्सेन उदकपिट्ठि^३ पक्खन्दि । सिन्धवा 10
पिट्ठिपासाणे विय पक्खन्दिंसु । खुरानं अग्गा^४ नेव तेमिसु ।

सो तं उत्तरित्वा पुरतो गच्छन्तो अपरम्पि नदिं दिस्वा—“अयं
का^५ नामा” ति पुच्छि । “नीलवाहिनी^६ नाम देवा” ति । “किमस्सा
परिमाणं” ति । “गम्भीरतो पि पुथुलतो पि अड्डयोजनं देवा” ति ।
सेसं पुरिमसदिसमेव । तं पन नदिं दिस्वा, “स्वाक्खातो भगवता धम्मो” 15
ति धम्मानुस्सति अनुस्सरन्तो पक्खन्दि । तम्पि^७ अतिक्कमित्वा
गच्छन्तो अरम्पि नदिं दिस्वा—“अयं कानामा” ति पुच्छि ?
“चन्दभागा नाम देवा” ति । “किमस्सा परिमाणं” ति । “गम्भीरतो पि
पुथुलतो पि योजनं देवा” ति । सेसं पुरिमसदिसमेव । इमं पन नदिं
दिस्वा, “सुण्णपिट्ठो भगवतो सावकसङ्घो” ति सङ्घानुस्सति अनुस्सरन्तो 20 R. 121
पक्खन्दि । तं पन नदिं अतिक्कमित्वा गच्छन्तो सत्थु सरीरतो
निक्खन्ता छब्बणरस्मियो अद्दस । निग्रोधरुक्खस्स साखाविटपपलासानि
सोवण्णमयानि विय अहेसुं । राजा चिन्तेसि, “अयं पन ओभासो
नेव चन्दस्स न सूरियस्स, न देवमारब्रह्मनागसुपण्णादीनं अज्जतरस्स,

१. अरवच्छा—सी०, रो०;

अरवपच्छा—स्या० ।

४. अगग्गा—सी०, रो० ।

६. नीलवाहना—स्या०, रो० ।

२. अम्हाकं—स्या० ।

३. उदकपिट्ठे—स्या० ।

५. किं—सी०, रो० ।

७. ० नदि—स्या०, सी० ।

- अद्धा अहं सत्थारं उद्दिस्स आगच्छन्तो महागोतमबुद्धेन दिट्ठो भविस्सामी”
ति । सो तावदेव अस्सपिट्ठितो ओतरित्वा ओनतसरीरो रस्मिअनुसारेण
सत्थारं उपसङ्कमित्वा मनोसिलारसे निमुज्जन्तो विय बुद्धरस्मीनं अन्तो
पविसित्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं निसीदि सद्धि अमच्चसहस्सेन,
5 सत्था तस्स अनुपुब्बि^१ कथं कथेसि । देसनावसाने राजा सपरिवारो
सोतापत्तिफले पत्तिट्ठहि । अथ सब्बेव उट्ठित्वा पब्बज्जं याचिसु ।
सत्था, “आगमिस्सति नु खो इमेसं कुलपुत्तानं इद्धिमयपत्तचीवरं” ति
उपधारेन्तो, “इमे कुलपुत्ता पच्चेकबुद्धसहस्सस्स चीवरसहस्सं अदंसु,
कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले^२ वीसतिया भिक्खुसहस्सानम्पि वीसतिचीवर
10 सहस्सानि पि अदंसु, अनच्छरियं इमेसं इद्धिमयपत्तचीवरागमनं” ति
R. 122 अत्वा दक्खिणहत्थं पसारेत्वा—“एथ भिक्खवो, चरथ ब्रह्मचरियं सम्मा
दुक्खस्स अन्तकिरियाया” ति आह । ते तावदेव अट्ठपरिक्खारधरा
वस्ससट्ठिकत्थेरा^३ विय हुत्वा वेहासं अब्भुगन्त्वा पच्चोरोहित्वा सत्थारं
वन्दित्वा निसीदिसु ।
- 15 तेपि^४ वाणिजका राजकुलं गन्त्वा रज्जा पहितभावं आरोचापेत्वा
देविया, “आगच्छन्तू” ति वुत्ते पविसित्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठंसु ।
अथ ने देवी पुच्छि—“ताता किं कारणा आगतात्था” ति ? “मयं
रज्जा तुम्हाकं सन्तिकं पहिता, तीणि किर नो सतसहस्सानि देथा”
ति । “ताता अतिबहुं भणथ, किं तुम्हेहि रज्जो कतं, किस्मिं वो राजा
20 पसन्नो एत्तकं धनं दापेसी” ति । “देवि न अज्जं किञ्चि कतं, रज्जो
पन एकं सासनं आरोचयिम्हा” ति । “सक्का पन ताता, मय्हं आरो-
चेतु” ति । “सक्का देवी” ति । “तेन हि ताता, वदेथा” ति ।
“देवि, बुद्धो लोके उप्पन्नो” ति । सापि तं सुत्वा पुरिमनयेनेव पीतिया
फुट्टसरीरा तिक्खत्तुं किञ्चि असल्लक्खेत्वा चतुत्थे वारे, “बुद्धो” ति
25 पदं सुत्वा—“ताता इमस्मिं पदे रज्जा किं दिन्नं” ति । “सतसहस्सं

१. आनुपुब्बि—सी०, रो० ।

२. कस्सपबुद्धकाले—सी०, स्या०, रो० ।

३. वस्ससट्ठिकत्थेरो—स्या०, रो० ।

४. ते—रो० ।

देवी' ति । "ताता अननुच्छविकं रञ्जा कतं एवरूपं सासनं सुत्वा
तुम्हाकं सतसहस्सं ददमानेन । अहं हि वो मम दुग्गतपण्णाकारे^१ तीणि
सतसहस्सानि दम्मि, अपरम्पि तुम्हेहि रञ्जो किं आरोचितं" ति । ते
इदञ्चिदञ्चाति इतरानिपि द्वे सासनानि आरोचयिंसु । देवी पुरिमनयेनेव
पीतिया फुट्टसरीरा तिकखत्तुं किञ्चि असत्लक्खेत्वा चतुत्थे वारे तथेव
सुत्वा तीणि तीणि सतसहस्सानि दापेसि । एवं ते सब्बानिपि द्वादस
सतसहस्सानि लभिंसु ।

B. 357

R. 123

5

810.4

अथ ने देवी पुच्छि—“राजा कहं ताता” ति । “देवि, ‘सत्थारं
उद्दिस्स पब्बजिस्सामी” ति गतो ति । “मय्हं तेन किं सासनं दिन्नं”
ति । “सब्बं किर तेन तुम्हाकं इस्सरियं विस्सट्ठं, तुम्हे किर यथारुचिया
सम्पत्तिं अनुभवथा” ति । अमच्चा पन कहं ताता” ति । “तेपि
‘रञ्जा सद्धि येव पब्बजिस्सामा’ ति गता देवी” ति । सा तेसं भरियायो
पक्कोसापेत्वा—“अम्मा, तुम्हाकं सामिका ‘रञ्जा सद्धि पब्बजिस्सामा’
ति गता, तुम्हे किं करिस्सथा” ति । “किं पन तेहि अम्हाकं सासनं
पहितं देवी” ति । “तेहि किर अत्तनो सम्पत्तिं तुम्हाकं विस्सट्ठा, तुम्हे
किर तं सम्पत्तिं यथारुचि^२ परिभुञ्जथा” ति । “तुम्हे पन देवि, किं
करिस्सथा” ति । “अम्मा सो तावराजा सासनं सुत्वा मग्गे ठितकोव
तीहिसतसहस्सेहि तीणि रतनानि पूजेत्वा खेळपिण्डविय सम्पत्तिं
पहाय ‘पब्बजिस्सामी’ ति निक्खन्तो, मया पन तिण्णं रतनानं सासनं
सुत्वा तीणि रतनानि नवहि सतसहस्सेहि पूजितानि, न खो पनेसा
सम्पत्तिं नाम रञ्जोयेव दुक्खा, मय्हम्पि दुक्खा एव । को रञ्जा
छट्ठितखेळपिण्डं जाणुकेहि^३ पतिट्ठित्वा मुखेन गण्हिस्सति, न मय्हं
सम्पत्तिया अत्थो, अहम्पि सत्थारं उद्दिस्स गन्त्वा पब्बजिस्सामी” ति ।
“देवि, मयम्पि तुम्हेहेव सद्धि पब्बजिस्सामा” ति । “सच्चे सक्कोथ,
साधु अम्मा” ति । “सक्कोम देवी” ति । “साधु अम्मा, तेन हि

10

15

20

25 R. 124

१. दुग्गतपण्णाकारं—सी०, रो० ।

२. यथारुचिया—स्या० ।

३. जन्नुकेहि—सी०, स्या०, रो० ।

एथा” ति रथसहस्सं योजापेत्वा रथं आरुह्य ताहि नद्धि निक्खमित्वा
अन्तरामग्गे पठमं नदिं दिस्वा यथा रञ्जा पुट्ठं, तथेव पुच्छित्वा
सब्बपवत्तिं सुत्वा—“रञ्जो गतमग्गं ओलोकेथा” ति वत्वा, “सिन्धवानं
पदवलञ्जं न पस्साम देवी” ति वुत्ते, “राजा तीणि रतनानि उद्दिस्स

5 निक्खन्तो सच्चकिरियं कत्वा गतो भविस्सति । अहम्पि तीणि रतनानि
उद्दिस्स निक्खन्ता, तेसमेव आनुभावेन इमं उदकं उदकं विय मा
अहोसि” ति तिण्णं रतनानं गुणं अनुस्सरित्वा रथसहस्सं पेसेसि ।
उदकं पिट्ठिपासाणसदिसं अहोसि । चक्कानं अगगग्गनेमिवट्टियो नेव
तेमिंसु । एतेनेव उपायेन इतरा द्वे नदियो उत्तरि ।

B. 358

10 अथ^१ सत्था तस्सागमनभावं^२ अत्वा यथा अत्तनो सन्तिके निसिन्ना
भिक्षू न पञ्चायन्ति, एवमकासि । सा पि गच्छन्ती गच्छन्ती सत्थु
सरीरतो निक्खन्ता छब्बण्णरस्मियो^३ दिस्वा तथेव चिन्तेत्वा सत्थारं
उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा एकमन्तं ठिता पुच्छि—“भन्ते, महाकप्पिनो
तुम्हाकं^४ उद्दिस्स निक्खन्तो आगतेत्थ मञ्जे, कहं सो, अम्हाकम्पि नं
दस्सेथा” ति । “निसीदथ ताव, इधेव नं पस्सिस्सथा” ति । ता

R. 125 15

सब्बापि तुट्ठचित्ता, “इधेव किर निसिन्ना सामिके पस्सिस्सामा” ति
निसीदिंसु । सत्था तासं अनुपुब्बिं^५ कथं कथेसि । अनोजादेवो देसना-
वसाने सपरिवारा सोतापत्तिफलं पापुणि । महाकप्पिनत्थेरो तासं
वड्ढितधम्मदेसनं सुणन्तो सपरिवारो सहपटिसम्भदाहि अरहत्तं पापुणि ।

20 तस्मिं खणे सत्था तासं ते भिक्षू अरहत्तप्पत्ते^६ दस्सेसि । तासं किर
आगतक्खणेयेव अत्तनो सामिके कासावधरे मुण्डकसीसे^७ दिस्वा चित्तं
एकग्गं न भवेय्य, तेन मग्गफलानि पत्तुं न सक्कुण्य्युं । तस्मा
अचलसद्भाय पतिट्ठितकाले तासं ते भिक्षू अरहत्तप्पत्तेयेव दस्सेसि ।

१. स्या०, रो० नत्थि ।

२. तस्सा आगमनं—सी०, रो० ।

३. रस्मियो—स्या०, रो० ।

४. तुम्हे—स्या० ।

५. आनुपुब्बि—सी० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. मुण्डसिरे—सी०, स्या०, रो० ।

ता पि ते दिस्वा पञ्चपतिद्वितेन वन्दित्वा—“भन्ते, तुम्हाकं ताव पब्बजितकिच्चं मत्थकं पत्तं” ति वत्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं ठिता पब्बज्जं याचिसु । एवं किर वुत्ते, “सत्था उप्पलवण्णाय आगमनं चिन्तेसी” ति एकच्चे वदन्ति । सत्था पन ता उपासिकायो आह—
 “सावत्थि गन्त्वा भिक्खुनीउपस्सये पब्बजेथा” ति । ता अनुपुब्बेन 5
 जनपदचारिकं^१ चरमाना अन्तरामग्गे महाजनेन अभिहटसक्कारसम्माना पदसाव वीसयोजनसतिकं^२ गन्त्वा भिक्खुनीउपस्सये पब्बजित्वा अरहत्तं पापुणिसु । सत्था पि भिक्खुसहस्सं आदाय आकासेनेव जेतवनं अगमासि । तत्र सुदं आयस्मा महाकप्पिनो रत्तिट्ठानदिवाट्टानादीसु, “अहो सुखं, 10
 अहो सुखं” ति उदानं उदानेन्तो विचरति । भिक्खू भगवतो आरो-
 चेसु—“भन्ते, महाकप्पिनो ‘अहो सुखं, अहो सुखं’ ति उदानं उदानेन्तो विचरति, अत्तनो कामसुखं^३ रज्जसुखं आरब्भ कथेसि मञ्जे” ति । सत्था तं पक्कोसापेत्वा—“सच्चं किर त्वं कप्पिन, कामसुखं रज्जसुखं आरब्भ उदानं उदानेसी” ति । “भगवा मे भन्ते, तं आरब्भ 15
 उदानभावं वा अनुदानभावं वा जानाती” ति । सत्था—“न भिक्खेवे,
 मम पुत्तो कामसुखं रज्जसुखं आरब्भ उदानं उदानेति, पुत्तस्स पन मे धम्मपीति नाम धम्मरति^४ नाम^५ उप्पज्जति, सो अमतमहानिब्बानं आरब्भ एव उदानं उदानेसी” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

R. 126

B. 359

७९ § “धम्मपीति सुखं सेति, विप्पसन्नेन चेतसा ।

20

अरियप्पवेदिते धम्मे, सदा रमति पण्डितो” ति ॥४॥

तत्थ धम्मपीती ति धम्मपायको, धम्मं पिवन्तो ति अत्थो । धम्मो च नामेस न सक्का भाजनेन यागुआदीनि विय पातुं, नवविधं पन लोकुत्तरधम्मं नामकायेन फुसन्तो आरम्मणतो सच्चिक्करोन्तो परिञ्जाभिसमयादीहि दुक्खादीनि अरियसच्चानि पटिविज्झन्तो धम्मं 25 R. 127

१. चारिकं—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० मग्गं—सी०, स्या०, रो० ।

३. स्या० नत्थि ।

४-४. स्या० नत्थि ।

पिवति नाम । सुखं सेती ति देसनामत्तमेवेतं^१, चतुहिपि इरियापथेहि
सुखं विहरती ति अत्थो । विप्पसन्नेना ति अनाविलेन निरुपविकलेसेन ।
अरियप्पवेदिते ति बुद्धादीहि अरियेहि पवेदिते सतिपट्टानादिभेदे बोधि-
पक्खियधम्मो । सदा रमती ति एवरूपो धम्मपीति विप्पसन्नेन चेतसा
5 विहरन्तो पण्डिच्चेन समन्नागतो सदा रमति अभिरमती ति ।

देसनावसाने बहू सोतापन्नादयो अहेसुं ति ।

महाकप्पिनत्थेरवत्थु चतुत्थं ।

—०—

१. देसनासीसमेवेतं—स्यां० ।

६-५. पण्डितसामणेरवत्थु

उदकं हि नयन्तीति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो पण्डितसामणेरं आरब्ध कथेसि ।

अतीते किरकस्सपसम्मासम्बुद्धो वीसतिखीणासवसहस्सपरिवारो बाराणसि अगमासि । मनुस्सा अत्तनो बलं सल्लक्खेत्वा अट्ठपि दसपि एकतो हुत्वा आगन्तुकदानादीनि अदंसु । अथेकदिवसं सत्था भत्तकिच्च- 5
परियोसाने एवं अनुमोदनमकासि--

“उपासका, इध एकच्चो अत्तनो सन्तकमेव दातुं वट्ठति, किं परेन समादपितेना’ति अत्तनाव दानं देति, परं न समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने^१ भोगसम्पदं लभति, नो परिवारसम्पदं । एकच्चो परं समादपेति, अत्तना न देति । सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने^२ परिवार- 10
सम्पदं लभति, नो भोगसम्पदं । एकच्चो अत्तनापि न देति, परम्पि न समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने^३ नेव भोगसम्पदं लभति, न परिवारसम्पदं^४, विधासादोव हुत्वा जीवति । एकच्चो अत्तना च देति, परञ्च समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तद्वाने^५ भोगसम्पदम्पि लभति परिवारसम्पदम्पी”ति ।

B. 360
R. 128

15

तं सुत्वा समीपे ठितो एको पण्डितपुरिसो चिन्तेसि, “अहं दानि तथा करिस्सामि, यथा मे द्वेपि सम्पत्तियो भविस्सन्ती”ति । सो सत्थारं वन्दित्वा आह—“भन्ते, स्वातनाय^३ मय्हं भिक्खं गण्हथा’ति । “कित्तकेहि ते भिक्खूहि अत्थो’ति ? “कित्तको पन वो भन्ते परिवारो’ति ? “वीसति भिक्खुसहस्सानी”ति । “भन्ते, सब्बेहि 20
सद्धि स्वातनाय^४ मय्हं भिक्खं गण्हथा’ति । सत्था अधिवासेसि । सो गामं पविसित्वा—“अम्मताता, स्वातनाय^५ मया बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो

१. निब्बत्तद्वाने—स्या० ।

२. ० सो—सी० ।

३. स्वे—सी०, स्या०, रो० ।

४. स्वे—स्या० ।

निमन्तितो, तुम्हे यत्तकानं भिक्खूनं दातुं^१ सक्खिस्सथ^२ तत्तकानं दानं देथा^३’ ति आरोचेत्वा विचरन्तो अत्तनो अत्तनो बलं सल्लक्खेत्वा, “मयं दसन्नं दस्साम, मयं वीसतिया, मयं सतस्स, मयं पञ्चसतानं” ति वुत्ते सब्बेसं वचनं आदितो पट्ठाय पण्णे आरोपेसि ।

- R. 129 5 तेन च समयेन तस्मिं नगरे अतिदुग्गतभावेनेव महादुग्गतो^४’ ति पञ्चातो एको पुरिसो अत्थि, सो तम्पि सम्मुखागतं दिस्वा—“सम्म महादुग्गत, मया स्वातनाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसङ्घो निमन्तितो, स्वे नगरवासिनो दानं दस्सन्ति । त्वं कति भिक्खू भोजेस्ससी^५’ ति? “सामि मय्हं किं भिक्खूहि, भिक्खूहि नाम सधनानं अत्थो, मय्हं पन स्वे
- 10 यागुअत्थाय तण्डुलनाळिमत्तम्पि नत्थि, अहं भतिं कत्वा जीवामि, किं मे भिक्खूही^६’ ति । समादपकेन नाम व्यत्तेन भवितव्वं । तस्मा सो तेन “नत्थी” ति वुत्ते पि तुण्हीभूतो अहुत्वा^७ एवमाह—“सम्म महादुग्गत, इमस्मिं नगरे सुभोजनं भुञ्जित्वा सुखुमवत्थं निवासेत्वा^८ नानाभरणपटिमण्डिता सिरिसयने सयमाना बहू जना सम्पत्ति अनु-
- 15 भवन्ति, त्वं पन दिवसं भतिं कत्वा कुञ्चिपूरणमत्तम्पि न लभसि, एवं सन्तेपि ‘अहं पुब्बे पुञ्जं अकतत्ता किञ्चि न लभामी’ ति न जानासी^९’ ति । “जानामि सामी” ति । “अथ कस्मा इदानीं पुञ्जं न करोसि, त्वं युवा बलसम्पन्नो, किं तथा भतिं कत्वापि यथाबलं दानं दातुं न वट्ठती” ति । सो तस्मिं कथेन्तेयेव संवेगप्पत्तो हुत्वा—“मय्हम्पि एकं
- 20 भिक्खुं पण्णे आरोपेहि, किञ्चिदेव भतिं कत्वा एकस्स भिक्खं दस्सामी” ति आह । इतरो, “किं एकेन भिक्खुना पण्णे आरोपितेना^{१०}’ ति न आरोपेसि । महादुग्गतो पि गेहं गन्त्वा भरियं आह—“भद्दे, नगरवासिनो स्वे सङ्घभत्तं करिस्सन्ति, अहम्पि समादपकेन ‘एकस्स भिक्खं देही’ ति वुत्तो, मयम्पि स्वे एकस्स भिक्खं दस्सामा^{११}’ ति । अथस्स भरिया—“मयं दलिद्दा, कस्मा तथा सम्पटिञ्चितं^{१२}’ ति अवत्ताव^{१३}—
- R. 130

१-१. सक्कोथ—सी०, स्या०, रो० ।

२. ० अनागन्त्वा—सी०, रो० ।

३. निवत्था—सी०, स्या०, रो० ।

४. पटिसुतं—सी०, स्या०, रो० ।

५. अवत्ता—रो० ।

“सामि, भद्दकं ते कतं, मयं पुब्बेपि किञ्चि अदत्त्वा इदानीं दुग्गता जाता, मयं उभोपि भतिं कत्वा एकस्स भिक्खं दस्साम सामी” ति वत्त्वा उभो पि गेहा निक्खमित्त्वा भतिट्ठानं अगमंसु ।

महासेट्ठि तं^१ दिस्वा—“किं सम्म महादुग्गत, भतिं करिस्ससी” ति पुच्छि । “आम अय्या” ति । “किं करिस्ससी” ति ? “यं तुम्हे 5 कारेस्सथ, तं करिस्सामी” ति । “तेन हि मयं स्वे द्वे तीणि भिक्खु-सतानि भोजेस्साम, एहि, दारुणिफालेही” ति वासिफरसुं नीहरित्वा दापेसि । महादुग्गतो दळ्हं^२ कच्छं बन्धित्वा महस्साहप्पत्तो वासिं पहाय फरसुं गण्हन्तो, फरसुं पहाय वासिं गण्हन्तो दारुणि फालेति । अथ नं सेट्ठि आह—“सम्म, त्वं अज्ज अतिविय उस्साहप्पत्तो कम्मं करोसि, 10 किं नु खो कारणं” ति । “सामि अहं^३ स्वे^३ एकं भिक्खुं भोजेस्सामी” ति । तं सुत्वा सेट्ठि पसन्नमानसो चिन्तेसि, “अहो इमिना दुक्करं कतं, ‘अहं दुग्गतो’ ति तुण्हीभावं अनापज्जित्वा ‘भतिं कत्वा एकं भिक्खुं भोजेस्सामी’ ति वदती” ति । सेट्ठिभरिया पि तस्स भरियं दिस्वा—
“अम्म, किं कम्मं करिस्ससी” ति पुच्छित्वा, “यं तुम्हे कारेस्सथ, तं 15 R. 131 करोमी” ति वुत्ते उदुक्खलसालं पवेसत्वा सुप्पमुसलादीनि दापेसि । सा नच्चन्ती विय तुट्ठपहट्ठा वीहिं कोट्ठेति चेव ओफुणाति च । अथ नं सेट्ठिभरिया पुच्छि—“अम्म, त्वं अतिविय तुट्ठपहट्ठा कम्मं करोसि, किं नु खो कारणं” ति ? “अय्ये इमं भतिं कत्वा मयम्पि एकं भिक्खुं भोजेस्सामा” ति । तं सुत्वा सेट्ठिभरिया पि तस्सं, “अहो वतायं^४ 20 दुक्करकारिका” ति पसीदि । से^५ महादुग्गतस्स दारुणं फालितकाले “अयं ते भती” ति सालीनं चतस्सो नाळियो दापेत्वा, “अयं ते तुट्ठिदायो” ति अपरापि चतस्सो नाळियो दापेसि ।

सो गेहं गन्त्वा भरियं आह—“मया भतिं कत्वा सालि लद्धो, अयं निवापो भविस्सति, तया लद्धाय भतिया दधितेलकटुकभण्डानि^६ 25

१. महादुग्गतं—सी०, स्या०, रो० ।

२. गाळ्हं—सी०, रो०; बाळ्हं—स्या० ।

३-३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. तस्सा—रो० ।

५. अयं—सी०, स्या०, रो० ।

६. दधितेलदारुकटुकभण्डानि—सी०, रो० ।

- गण्हाही” ति । सेट्ठिभरिया पि पुन^१ तस्सा एकं सप्पिकरोटिकं
चेव^२ दधिभाजनं च कटुकभण्डं च सुद्धतण्डुलनाळि च दापेसि । इति च
उभिन्नम्पि नव^३ तण्डुलनाळियो अहेसुं । ते, “देय्यधम्मो नो लद्धो”
ति तुट्ठहट्ठा पातोव उट्ठहिंसु । भरिया महादुग्गतं आह—“गच्छ सामि,
5 पण्णं परियेसित्वा आहरा” ति । सो अन्तरापणे पण्णं अदिस्वा नदीतीरं
गन्त्वा, “अज्ज^४ अय्यानं भोजनं दातुं लभिस्सामी” ति पहट्ठमानसो
R. 132 गायन्तो पण्णं उच्चिनति । महाजालं खिपित्वा ठितो केवट्ठो, “महा-
दुग्गतस्स सद्देन भवितब्बं” ति तं पक्कोसित्वा पुच्छि—“अतिविय
तुट्ठचित्तो गायसि, किं नु खो कारणं” ति ? “पण्णं उच्चिनामि सम्मा”
10 ति । “किं करिस्ससी” ति ? “एकं भिक्खुं भोजेस्सामी” ति । “अहो
सुखितो^५ भिक्खु, सो^६ तव किं पण्णं खादिस्सती” ति । “किं करोमि
सम्म, अत्तना लद्धपण्णेन भोजेस्सामी” ति । “तेन हि एही” ति । “किं
करोमि सम्मा” ति ? इमे मच्छे गहेत्वा पादग्घनकानि अड्ढग्घनकानि
कहापणग्घनकानि च उदानानि करोही” ति । सो तथा अकासि ।
15 बद्धबद्धे मच्छे नगरवासिनो निमन्तितनिमन्तितानं भिक्खूनं अत्थाय
हरिंसु । तस्स मच्छुद्दानानि करोन्तस्सेव भिक्खाचारवेला पापुणि^७ । सो
वेलं सल्लक्खेत्वा—“गमिस्सामहं सम्म, अयं भिक्खूनं आगमनवेला”
ति आह । “अत्थि पन किञ्चि मच्छुद्दानं” ति । “नत्थि सम्म, सब्बानि,
खीणानी” ति । “तेन हि मया अत्तनो अत्थाय वालुकाय निखणित्वा
20 चत्तारो रोहितमच्छा ठपिता, सचे भिक्खुं भोजेतुकामोसि, इमे गहेत्वा
गच्छा” ति ते मच्छे तस्स अदासि ।

तं दिवसं पन सत्था पच्चूसकाले लोकं वोलोकेन्तो महादुग्गतं
अत्तनो आणजालस्स अन्तो पविट्ठं दिस्वा, “किं नु खो भविस्सती” ति
B. 363 आवज्जेन्तो, “महादुग्गतो ‘एकं भिक्खुं भोजेस्सामी’ ति भरियाय

१. पन—स्या०, रो० ।

२. पञ्च—सी०, स्या०, रो० ।

३. सुहितो—स्या० ।

४. सम्पापुणि—सी०, स्या० ।

५. सधिकरण्डकञ्चेव—स्या० ।

६. स्या० नत्थि ।

७. यो—सी०, स्या०, रो० ।

सद्धिं हिय्यो भतिं अकासि, कतरं नु खो भिक्खुं लभिस्सती” ति चिन्तेत्वा, “मनुस्सा पण्णे आरोपितसञ्जाय भिक्खू गहेत्वा अत्तनो अत्तनो गेहेसु निसीदापेस्सन्ति, महादुग्गतो मं ठपेत्वा अञ्जं भिक्खुं न लभिस्सती” ति उपधारेसि । बुद्धा किर दुग्गतेसु अनुकम्पं करोन्ति । तस्मा सत्था पातोव सरीरपटिजग्गनं^१ कत्वा, “महादुग्गतं सङ्गण्हिस्सामी” ति गन्धकुटिं पविसित्वा निसीदि । महादुग्गते पि मच्छे गहेत्वा गेहं पविसन्ते^२ सक्कस्स पण्डुकम्बलसिलासनं उण्हाकारं दस्सेसि । सो, “किं नु खो कारणं” ति ओलोकेन्तो, “हिय्यो महादुग्गतो ‘एकस्स भिक्खुनो भिक्खं दस्सामी’ ति अत्तनो भरियाय सद्धिं भतिं अकासि, कतरं नु खो भिक्खुं लभिस्सती” ति चिन्तेत्वा, 10 “नत्थेतस्स अञ्जो भिक्खु, सत्था पन महादुग्गतस्स सङ्गहं करिस्सामी” ति गन्धकुटियं निसिन्नो महादुग्गतो अत्तनो उपकप्पनकं यागुभत्तं पण्णसूपेय्यम्पि तथागतस्स ददेय्य, यन्नूनाहं महादुग्गतस्स गेहं गन्त्वा भत्तकारककम्मं करेय्यं” ति अञ्जातकवेसेन तस्स गेहसमीपं गन्त्वा— “अत्थि नु खो कस्सचि किञ्चि भतिया कातब्बं^३” ति पुच्छि । महा- 15 दुग्गतो तं दिस्वा आह—“सम्म, किं कम्मं करिस्ससी” ति ? “अहं सामि सब्बसिप्पिको, मय्हं अजाननसिप्पं नाम नत्थि, यागुभत्तादीनिपि सम्पादेतुं जानामी” ति । “सम्म, मयं तव कम्मेन अत्थिका, तुय्हं पन किञ्चि^४ दातब्बं भतिं न पस्सामा” ति । “किं पन ते कत्तब्बं” ति ? “एकस्स भिक्खुस्स भिक्खं दातुकामोमिह, तस्स यागुभत्तसंविधानं 20 R. 134 इच्छामी” ति । “सचे भिक्खुस्स भिक्खं दस्ससि, न मे भतिया अत्थो, किं मम पुञ्जं^५ न वट्टती” ति । एवं सन्ते साधु सम्म, पविसा” ति । सो तस्स गेहं पविसित्वा तेलतण्डुलादीनि^६ आहरापेत्वा^७ “गच्छ, अत्तनो पत्तभिक्खुं आनेही” ति तं उय्योजेसि । दानवेय्यावटिको पि पण्णे आरोपितनियामेनेव तेसं तेसं गेहानि भिक्खू पहिणि । 25

१. सरीरकिच्चं—स्या०, सी०, रो० ।

२. ० पविसन्ते—सी० ।

३. कत्तब्बं—सी०, स्या०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. ० दातुं—स्या० ।

६. तण्डुलादीनि—सी०, स्या०, रो० ।

७. ० त्वं—सी०, स्या०, रो० ।

महादुग्गतो तस्स सन्तिकं गन्त्वा—“मय्हं पत्तभिव्खुं देही” ति
 आह । सो तस्मिं खणे सतिं लभित्वा—“अहं तव भिव्खुं पमुट्ठो” ति
 आह । महादुग्गतो तिखिणाय सत्तिया कुच्छियं प्हटो विय “सामि,
 कस्मा मं नासेसि, अहं तया हिय्यो समादपितो भरियाय सद्धि दिवसं
 5 भतिं कत्वा अज्ज पातोव पणत्थाय नदीतीरे आहिण्डित्वा आगतो,
 B. 364 देहि मे एकं भिव्खुं” ति बाहा पग्गय्ह परिदेवि । मनुस्सा सन्नि-
 पतित्वा—“किमेतं महादुग्गता” ति पुच्छिसु ।

सो तमत्थं आरोचेसि । ते वेय्यावटिकं पुच्छिसु—“सच्चं किर
 सम्म, तया एस ‘भतिं कत्वा एकस्स भिव्खुस्स भिव्खं देही’ ति
 10 समादपितो” ति ? “आम अय्या” ति । “भारियं ते कम्मं कत्तं, यो
 त्वं एतके भिव्खू संविदहन्तो एतस्स एकं भिव्खुं नादासी” ति । सो
 R. 135 तेसं वचनेन मङ्कुभूतो तं आह—“सम्म महादुग्गत, मा मं नासयि, अहं
 तव कारणा महाविहेसं पत्तो, मनुस्सा पण्णे आरोपितनियामेन अत्तनो
 अत्तनो पत्तभिव्खू नयिसु, अत्तनो गेहे निसिन्नभिव्खुं नीहरित्वा देन्तो
 15 नाम नत्थि, सत्था पन मुखं धोवित्वा गन्धकुटियमेव निसिन्नो, राज-
 युवराजसेनापतिआदयो सत्थु गन्धकुटितो निक्खमनं ओलोकेन्ता^१
 निसिन्ना ‘सत्थु पत्तं गहेत्वा गमिस्सामा’ ति । बुद्धा नाम दुग्गते
 अनुकम्पं करोन्ति, त्वं विहारं गन्त्वा ‘दुग्गतोमिह भन्ते, मम सङ्गहं
 करोथा’ ति सत्थारं वन्द, सचे ते पुज्जं अत्थि, अद्धा लच्छसी” ति ।

20 सो विहारं अगमासि । अथ नं अज्जेसु दिवसेसु विहारे विघासाद-
 भावेन दिट्ठत्ता राजयुवराजादयो—“महादुग्गत, न ताव भत्तकालो,
 कस्मा त्वं आगच्छसी” ति आहंसु । सो—“जानामि सामि, ‘न ताव
 भत्तकालो’ ति । सत्थारं पन वन्दितुं आगच्छामी” ति वदन्तो गन्त्वा
 गन्धकुटिया उम्मारे सीसं ठपेत्वा पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा—“भन्ते,
 25 इमस्मि नगरे मया दुग्गततरो नत्थि, अवस्सयो मे होथ, करोथ मे
 सङ्गहं” ति आह । सत्था गन्धकुटिद्वारं विवरित्वा पत्तं नीहरित्वा तस्स

हत्थे ठपेसि । सो चक्रवत्तिसिरिं पत्तो विय अहोसि । राजयुवराजादयो
अञ्जमञ्जस्स मुखानि ओलोकयिंसु^१ । सत्थारा दिन्नपत्तं हि कोचि
इस्सरियवसेन गहेतुं समत्थो नाम नत्थि । एवं पन वदिंसु—“सम्म
महादुग्गत, सत्थु पत्तं अम्हाकं देहि, एत्तकं नाम^२ ते धनं दस्साम, त्वं
दुग्गतो धनं गण्हाहि, किं ते पत्तेना” ति । महादुग्गतो—“न कस्सचि 5
दस्सामि, न मे धनेन अत्थो, सत्थारंयेव भोजेस्सामी” ति आह ।
अवसेसा तं याचित्वा पत्तं अलभित्वा निवत्तिसु । राजा पन,^३ “महा-
दुग्गतो धनेन पलोभियमानो पि सत्थु पत्तं न देति, सत्थारा च सयं
दिन्नपत्तं^४ कोचि गहेतुं न सक्कोति^५ इमस्स देय्यधम्मो नाम कित्तको
भविस्सति, इमिना देय्यधम्मस्स दिन्नकाले सत्थारं आदाय गेहं नेत्वा 10
मय्हं सम्पादितं आहारं दस्सामी” ति चिन्तेत्वा सत्थारा सद्धि येव
अगमासि । सक्कोपि देवराजा यागुखज्जकभत्तसूपेय्यपण्णादीनि^६
सम्पादेत्वा सत्थु निसीदनारहं आसनं पञ्चपेत्वा निसीदि ।

R. 136

B. 365

महादुग्गतो सत्थारं नेत्वा—“पविसथ भन्ते” ति आह । वसन-
गेह्वस्स नीचं होति, अनोनतेन^७ पविसितुं न सक्का । बुद्धा च नाम 15
गेहं पविसन्ता न ओनमित्वा पविसन्ति । गेहं हि पविसनकाले महा-
पठवी^८ वा हेट्ठा ओगच्छति, गेहं वा उद्धं गच्छति । इदं तेसं सुदिन्न-
दानस्स फलं । पुन निक्खमित्वा गतकाले सब्बं पाकतिकमेव होति ।
तस्मा सत्था ठितकोव गेहं पविसित्वा सक्केन पञ्चत्तासने निसीदि ।
सत्थरि निसिन्ने राजा आह—“सम्म महादुग्गत, तया अम्हाकं 20
याचन्तानम्पि सत्थु पत्तो न दिन्नो, पस्साम ताव, कीदिसो ते सत्थु
सक्कारो कतो” ति । अथस्स सक्को यागुखज्जकादीनि^६ विवरित्वा
दस्सेसि । तेसं वासगन्धो सकलनगरं छादेत्वा अट्टासि । राजा

R. 137

१. ० महादुग्गतस्स—सी०, स्या०, रो० । २. ० सहस्सं वा सतसहस्सं वा—स्या० ।

३. ० चिन्तेसि—सी०; चिन्तेसि—रो० । ४. दिन्नं—सी०, स्या०, रो० ।

५. सक्को—रो० ।

६. यागुभत्तपण्णदीनि—सी०, स्या०, रो० ।

७. अनोनमकेन—सी०, रो० ।

८. महापठवी—म० ।

९. यागुभत्तादीनि—स्या०, रो०;

यागुभत्तभाजनादीनि—सी० ।

यागुआदीनि ओलोकेत्वा भगवन्तं आह—“भन्ते, ‘अहं महादुग्गतस्स देय्यधम्मो कित्तको भविस्सति, इमिना देय्यधम्मे दिन्ने सत्थारं गेहं नेत्वा अत्तनो सम्पादितं आहारं दस्सामी’ ति चिन्तेत्वा आगतो, मया एवरूपो आहारो न दिट्ठपुब्बो, मयि इध ठिते महादुग्गतो किलमेय्य^१,
 ५ गच्छामहं” ति सत्थारं वन्दित्वा पक्कामि । सक्को पि सत्थारं यागु-
 आदीनि दत्त्वा सक्कच्चं परिविसि । सत्था पि क्तभत्तकिच्चो अनुमोदनं
 कत्वा उट्ठायासना पक्कामि ।

सक्को महादुग्गतस्स सञ्जं अदासि । सो पत्तं गहेत्वा सत्थारं
 अनुगच्छि । सक्को निवत्तित्वा महादुग्गतस्स गेहद्वारे ठितो आकासं
 १० ओलोकेसि । तावदेव^२ आकासतो सत्तरतनवस्सं वस्सित्वा तस्स गेहे
 सब्बभाजनानि पूरेत्वा सकलं गेहं पूरेसि । तस्स गेहे ओकासो नाहोसि ।
 तस्स भरिया दारके हत्थेसु गहेत्वा नीहरित्वा बहि अट्ठासि । सो^३
 सत्थारं अनुगन्त्वा निवत्तो दारके बहि दिस्वा—“किं इदं” ति पुच्छि ।
 “सामि सकलं नो गेहं सत्तहि रतनेहि पुण्णं, पविसितुं ओकासो नत्थी”
 १५ ति । सो, “अज्जेव मे दानेन विपाको दिन्नो” ति चिन्तेत्वा रञ्जो
 सन्तिकं गन्त्वा^४ वन्दित्वा—“कस्मा आगतोसी” ति वुत्ते आह—
 R. 138 “देव, गेहं मे सत्तहि रतनेहि पुण्णं, तं धनं गण्हथा” ति । राजा, “अहो
 B. 366 बुद्धानं दिन्नदानं, अज्जेव मत्थकं पत्तं” ति चिन्तेत्वा तं आह—“किं ते
 लद्धुं वट्ठती” ति ? “धनहरणत्थाय सकटसहस्सं देवा” ति^५ । राजा
 २० सकटसहस्सं पेसेत्वा धनं आहरापेत्वा राजज्जणे ओकिरापेसि । तालप्प-
 माणो रासि अहोसि । राजा नागरे सन्निपातापेत्वा—“इमस्मि नगरे
 अत्थि कस्सचि एत्तकं धनं” ति पुच्छि । “नत्थि देवा” ति । “एवं
 महाधनस्स किं कातुं वट्ठती” ति ? “सेट्ठिट्ठानं दातुं^६ वट्ठति^६ देवा”
 ति । राजा तस्स महासक्कारं कत्वा सेट्ठिट्ठानं दापेसि ।

१. अतिकिलमेय्य—स्या० ।

२. रो० नत्थि ।

३. देया ति—स्या० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

४. ० राजानं—सी०, स्या०, रो० ।

६-६. स्या० नत्थि ।

अथस्स पुब्बे एकस्स सेट्ठिनो गेहट्टानं आचिक्खित्वा—“एत्थ जाते गच्छे हरापेत्वा गेहं उट्ठापेत्वा वसाही” ति आह । तस्स तं ठानं सोधेत्वा समं कत्वा भूमिया खञ्जमानाय^१ अञ्जमञ्जं आहच्च निधिकुम्भियो उट्ठहिंसु । तेन^२ रञ्जो आरोचिते—“तव पुञ्जेन निब्बत्ता, त्वमेव गण्हाही” ति आह । सो गेहं कारेत्वा सत्ताहं बुद्धप्पमुखस्स ५ भिक्खुसङ्घस्स महादानं अदासि । ततो परम्पि यावतायुकं तिट्ठन्तो पुञ्जानि करित्वा आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तो ।

एकं बुद्धन्तरं दिब्बसम्पत्तिं अनुभवित्वा इमस्मिं बुद्धुप्पादे ततो चुतो सावत्थियं सारिपुत्तत्थेरस्सूपट्टाककुले सेट्ठिधीतु कुच्छियं पटिसन्धि गण्हि । अथस्सामातापितरो गम्भस्स पतिट्ठितभावं अत्वा गम्भपरिहारं १० अदंसु । तस्सा अपरेन समयेन एवरूपो दोहळो उप्पज्जि, “अहो वताहं धम्मसेनापति आदिं कत्वा पञ्चन्नं भिक्खुसतानं रोहितमच्छरसेन दानं दत्वा कासायानि वत्थानि निवासेत्वा आसनपरियन्ते निसिन्ना तेसं भिक्खूनं उच्छिद्दुभत्तं परिभुञ्जेय्यं” ति । सा मातापितूनं आरोचेत्वा^३ तथा अकासि, दोहळो पटिपस्सम्भि । अथस्सा ततो अपरेसुपि सत्तसु १५ मङ्गलेसु रोहितमच्छरसेनेव धम्मसेनापतित्थेरप्पमुखानि पञ्च भिक्खुसतानि भोजेसु । सब्बं तिस्सकुमारस्स वत्थुमिह वुत्तनियामेनेव^४ वेदितव्वं । अयमस्स^५ पन महादुग्गतकाले दिन्नस्स रोहितमच्छरसदानस्सेव निस्सन्दो । नामग्गहणदिवसे पनस्स, “भन्ते दासस्स वो सिक्खापदानि देथा” ति मातरा वुत्ते थेरो आह—“कोनामो अहं २० दारको” ति ? “भन्ते इमस्स दारकस्स कुच्छियं पटिसन्धिग्गहणतो पट्टाय इमस्मिं गेहे जळा एळमूगापि पण्डिता जाता, तस्मा मे पुत्तस्स पण्डितोत्वेव^६ नामं भविस्सती” ति । थेरो सिक्खापदानि अदासि । जातदिवसतो पट्टाय पनस्स, “नाहं मम पुत्तस्स अञ्जासयं भिन्दिस्सामी”

R. 139

15

20

B. 367

१. खणियमानाय—स्या० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. अचिक्खित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

४. वूत्तनयेनेव—सी०, स्या०, रो० ।

५. इमस्स पन—सी०, स्या०, रो० ।

६. पण्डितदारकोत्वेव—सी०, स्या०, रो० ।

R. 140

ति मातु चित्तं उप्पज्जि । सो सत्तवस्सिककाले मातरं आह—“अम्म^१
थेरस्स सन्तिके पब्बजिस्सामी” ति । “साधु तात, ‘अहं तव अज्झासयं
न भिन्दिस्सामि’ च्चेव मनं उप्पादेसि” ति वत्वा थेरं निमन्तेत्वा
भोजेत्वा, “भन्ते दासो वो पब्बजितुकामो, अहं इमं सायन्हसमये विहारं
५ आनेस्सामी^२” ति थेरं उय्योजेत्वा आतके सन्निपातापेत्वा, “मम पुत्तस्स
गिहिकाले कत्तब्बसक्कारं अज्जेव करिस्सामा” ति महन्तं सक्कारं
कारेत्वा तं आदाय विहारं गन्त्वा—“इमं भन्ते पब्बाजेथा” ति थेरस्स
अदासि ।

थेरो पब्बज्जाय दुक्करभावं आचिक्खित्वा—“करिस्सामहं भन्ते,
१० तुम्हाकं ओवादं” ति वुत्ते, “तेन हि एही” ति कैसो तेमेत्वा तच्चपञ्चक-
कम्मट्ठानं आचिक्खित्वा पब्बाजेसि । मातापितरोपिस्स सत्ताहं विहारेयेव
वसन्ता बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स रोहितमच्छरसेनेव दानं दत्वा सत्तमे
दिवसे सायं गेहं अगमंसु । थेरो अट्ठमे दिवसे अन्तोगामं गच्छन्तो तं
आदाय गच्छति^३, भिक्खुसङ्घेन सद्धिं नागमासि । किं कारणा ? न
१५ तावस्स पत्तचीवरग्गहणानि वा इरियापथो वा पासादिको होति, अपिच
विहारे थेरस्स कत्तब्बवत्तं अत्थि । थेरो हि^४ भिक्खुसङ्घे अन्तोगामं
पविट्ठे सकलविहारं विचरन्तो असम्मज्जनट्ठानं सम्मज्जित्वा तुच्छ-
भाजनेसु पानीयपरिभोजनीयानि उपट्टपेत्वा दुन्निक्खित्तानि मञ्चपीठादीनि
R. 141 पटिसामेत्वा पच्छा गामं पविसति । अपिच, “अञ्जतित्थिया^५ तुच्छ-
२० विहारं पविसित्वा ‘पस्सथ समणस्स गोतमस्स सावकानं निसिन्नट्ठानानी’
ति वत्तुं मा लभिसू” ति सकलविहारं पटिजग्गित्वा पच्छा गामं
पविसति । तस्मा तं दिवसम्पि सामणेरेन पत्तचीवरं गाहापेत्वा दिवातरं
पिण्डाय^६ पाविसि ।

सामणेरो उपज्झायेन सद्धिं गच्छन्तो अन्तरामग्गे मातिकं
२५ दिस्वा—“भन्ते, इदं किं नामा” ति पुच्छि । “मातिका नाम

१. अहं—स्या०, रो० ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. तित्थिया—सी०, स्या०, रो० ।

४. नेस्सामी—स्या० ।

५. पि च—सी०, स्या०, रो० ।

६. गामं—स्या०, सी०, रो० नत्थि ।

सामणेरा” ति । “इमाय किं करोन्ती” ति ? “इतो चित्तो च उदकं
 आहरित्वा^१ अत्तनो सस्सकम्मं सम्पादेन्ती^२” ति । “किं पन भन्ते,
 उदकस्स चित्तं अत्थी” ति ? “नत्थावुसो” ति । “एवरूपं B. 368
 अचित्तकं अत्तनो इच्छित्तद्वानं हरन्ति भन्ते” ति । “आमावुसो” ति ।
 सो चिन्तेसि, “सचे भवरूपमपि अचित्तकं अत्तनो इच्छित्तिच्छित्तद्वानं^३ 5
 हरित्वा^४ कम्मं करोन्ति, कस्मा सचित्तकापि चित्तं अत्तनो वसे वत्तेत्वा
 समणधम्मं कातुं न सक्खिस्सन्ती” ति । अथेसो^५ पुरतो गच्छन्तो
 उसुकारे सरदण्डकं अग्गिग्मिह तापेत्वा अक्खिक्कोटिया ओलोकेत्वा
 उजुं करोन्ते दिस्वा—“इमे भन्ते, के नामा” ति पुच्छि । “उसुकारा
 नामावुसो” ति । “किं पनेते करोन्ती” ति ? “अग्गिग्मिह तापेत्वा 10
 सरदण्डकं उजुं करोन्ती” ति । “सचित्तको भन्ते एसो” ति ?
 “अचित्तको आवुसो” ति । सो चिन्तेसि, “सचे अचित्तकं गहेत्वा R. 142
 अग्गिग्मिह तापेत्वा उजुं करोन्ति, कस्मा सचित्तकापि अत्तनो चित्तं
 वसे वत्तेत्वा समणधम्मं कातुं न सक्खिस्सन्ती” ति । अथेसो पुरतो
 गच्छन्तो^६ दारुणि अरनेमिनाभिआदीनि तच्छन्ते दिस्वा—“भन्ते, 15
 इमे के नामा” ति पुच्छि । “तच्छका नामावुसो” ति । “किं पनेते
 करोन्ती” ति ? “दारुणि गहेत्वा यानकादीनं चक्कादीनि^७ करोन्ति
 आवुसो” ति । “एवानि पन सचित्तकानि भन्ते” ति ? “अचित्तकानि
 आवुसो” ति । अथस्स एतदहोसि, “सचे अचित्तकानि कटुकलिङ्गरानि
 गहेत्वा चक्कादीनि करोन्ति, कस्मा सचित्तका अत्तनो चित्तं वसे 20
 वत्तेत्वा समणधम्मं कातुं न सक्खिस्सन्ती” ति । सो इमानि
 कारणानि दिस्वा—“भन्ते, सचे तुम्हाकं पत्तचीवरे तुम्हे गण्हेय्याथ,
 अहं निवत्तेय्यं” ति । थेरो, “अयं अधुना पब्बजितो दहरसामणेरो मं

१. हरित्वा—स्या०, रो० ।

२. करोन्ती ति—स्या० ।

३. इच्छित्तद्वानं—रो० ।

४. तापेत्वा—सी०, रो० ।

५. सो—स्या०, रो० ।

६. गन्त्वा—स्या०, रो० ।

७. चक्कानि—स्या० ।

अनुबन्धमानो एवं वदेती” ति चित्तं अनुप्पादेत्वाव—“आहर सामणेरो” ति वत्वा^१ अत्तनो पत्तचीवरं अगहेसि ।

- सामणेरो पि उपज्झायं वन्दित्वा निवत्तन्तो—“भन्ते, मय्हं आहारं आहरन्तो^२ रोहितमच्छरसेनेव आहरेय्याथा” ति आह ।
- 5 “कथं लभिस्सामावुसो” ति ? “भन्ते^३, अत्तनो पुञ्जेन अलभन्ता मम पुञ्जेन लभिस्सथा” ति आह । थेरो दहरसामणेरस्स बहि निसिन्न-
R. 143 कस्स^४ परिपन्तो पि^५ भवेय्या” ति कुञ्चिकं दत्वा—“मय्हं वसन-
गम्भस्स द्वारं विवरित्वा अन्तो पविसित्वा निसीदेय्यासी” ति आह ।
सो तथा कत्वा अत्तनो करजकाये जाणं ओतारेत्वा अत्तभावं सम्म-
10 सन्तो निसीदि । अथस्स गुणतेजेन सक्कस्स आसनं उण्हाकारं
B. 369 दस्सेसि । सो, “किं नु खो कारणं” ति उपधारेन्तो, “पण्डितसामणेरो
उपज्झायस्स पत्तचीवरं दत्वा ‘समणधम्मं करिस्सामी’ ति निवत्तो,
मयापि तत्थ गन्तुं वट्ठती” ति चिन्तेत्वा चत्तारो महाराजे
आमन्तेत्वा—“विहारस्स उपवने वसन्ते^६ सकुणे पलापेत्वा समन्ततो^७
15 आरक्खं गण्हाथा” ति वत्वा चन्ददेवपुत्तं—“चन्दमण्डलं आकङ्खित्वा
गण्हाही” ति सूरियदेवपुत्तं—“सूरियमण्डलं आकङ्खित्वा गण्हाही” ति
वत्वा सयं गन्त्वा आविञ्छनरज्जुट्ठावे आरक्खं गहेत्वा अट्ठासि,
विहारे पुराणपण्णस्स^८ पतन्तस्सपि^९ सदो नाहोसि, सामणेरस्स चित्तं
एकगं अहोसि । सो अन्तराभत्तेयेव अत्तभावं सम्मसित्वा तीणि
20 फलानि पापुणि ।

थेरोपि, “सामणेरो विहारे निसिन्नो, तस्स उपकप्पनकं भोजनं असुककुले नाम सक्का लद्धुं” ति एकं पेमगारवयुत्तं उपट्ठाककुलं अगमासि । तत्थ च मनुस्सा तं दिवसं रोहितमच्छे लभित्वा थेरस्सेव

१. निवत्तित्वा—सी० ।

३. ० सचे—स्या० ।

५. परिवन्थो—स्या० ।

७. समन्ता—स्या०, रो० ।

२. आहरन्ता—स्या० ।

४. निपन्नकस्स—रो० ।

६. विहरन्ते—सी०, रो०; विचरन्ते—स्या० ।

८. पुराणपत्तस्सापं—रो०;

पुराणपण्णस्सापि—स्या० ।

आगमनं ओलोकेन्तो निसीदिसु । ते थेरं आगच्छन्तं दिस्वा—“भन्ते, भद्दकं वो कतं इधागच्छन्तेहि” ति अन्तोगेहे^१ पवेसेत्वा यागुखज्जकादीनि दत्वा रोहितमच्छरसेनस्स पिण्डपातं अदंसु । थेरो हरणाकारं^२ दस्सेसि । मनुस्सा—“परिभुञ्जथ भन्ते, हरणकभत्तम्पि लभिस्सथा” ति वत्वा थेरस्स भत्तकिच्चावसाने पत्तं रोहितमच्छरसभोजनस्स पूरेत्वा अदंसु । 5
थेरो, “सामणेरो मे छातो” ति सीघं^३ अगमासि । सत्था पि तं दिवसं कालस्सेव भुञ्जित्वा विहारं गत्वा एवं^४ आवज्जेसि^५, “पण्डितसामणेरो उपज्झायस्स पत्तचीवरं दत्वा ‘समणधम्मं करिस्सामी’ ति निवत्तो, निप्फज्जिस्सति नु खो अस्स पब्बजितकिच्चं” ति उपधारेन्तो तिण्णं फलानं पत्तभावं जत्वा, “अरहत्तस्स उपनिस्सयो अत्थि, नत्थी” ति 10
आवज्जेन्तो “अत्थी” ति दिस्वा “पुरेभत्तमेव अरहत्तं पत्तुं सक्खिस्सति, न सक्खिस्सती” ति उपधारेन्तो, “सक्खिस्सती” ति अज्जासि । अथस्स एतदहोसि, “सारिपुत्तो सामणेरस्स भत्तं आदाय सीघं आगच्छति, अन्तरायम्पिस्स करेय्य, द्वारकोट्टके आरक्खं गहेत्वा निसीदिस्सामि, अथ नं पञ्हे^६ पुच्छिस्सामि । तस्मिं पञ्हे विस्सज्जिय- 15
माने सामणेरो सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणिस्सती” ति । ततो गत्वा द्वारकोट्टके ठत्वा सम्पत्तं थेरं चत्तारो पञ्हे पुच्छि, पुट्ठं पुट्ठं पञ्हे विस्सज्जेसि । B. 370

तत्रिदं पुच्छाविस्सज्जनं सत्था किर नं आह—“सारिपुत्त, किं ते लद्धं” ति ? “आहारो भन्ते” ति । “आहारो नाम किं आहरति 20
सारिपुत्ता” ति ? “वेदनं भन्ते” ति । “वेदना किं आहरति सारिपुत्ता” ति ? “रूपं भन्ते” ति । “रूपं पन किं आहरति सारिपुत्ता” ति ? “फस्सं भन्ते” ति । तत्रायं अधिप्पायोजिघच्छित्तेन हि परिभुत्तो आहारो तस्स खुदं परिहरित्वा सुखं वेदनं आहरति । आहारपरिभोगेन सुखितस्स सुखाय वेदनाय उपपज्जमानाय सरीरे वण्णसम्पत्ति होति । 25

१. अन्तो—स्या०, रो० ।

२. गमनाकारं—सी०, रो० ।

३. सीघसीघं—सी०, रो० ।

४. ४. स्या०, रो० नत्थि ।

५. चत्तारो पञ्हे—स्या० ।

एवं वेदना रूपं आहरति । सुखितो पन आहारजरूपवसेन उप्पन्नसुख-
सोमनस्सो, “इदानी मे अस्सादो जातो” ति निपज्जन्तो वा निसीदन्तो
वा सुखसम्पस्सं पटिलभतीति^१ ।

एवं इमेसु चतूसु पञ्हेसु विस्सज्जितेसु^२ सामणेरो सह पटिसम्भि-
5 दाहि अरहत्तं पत्तो । सत्थापि थेरं आह—“गच्छ सारिपुत्त, तव
सामणेरस्स भत्तं देही” ति । थेरो गन्त्वा द्वारं आकोटेसि । सामणेरो
निक्खमित्वा थेरस्स हत्थतो पत्तं गहेत्वा एकमन्तं ठपेत्वा तालवण्ठेन
थेरं बीजि । अथ नं थेरो आह—“सामणेर, भत्तकिच्चं करोहि” ति ।
“तुम्हे पन भन्ते” ति ? “कत्वं मया भत्तकिच्चं, त्वं करोही” ति ।

10 सत्तवस्सिकदारको पब्बजित्वा अट्टमे दिवसे तं खणं विकसितपट्टमुप्पल-
R. 146 सदिसो^३ अरहत्तं^४ पत्तो^५ पच्चवेक्खितट्टानं^६ पन पच्चवेक्खन्तो निसीदित्वा
भत्तकिच्चमकासि । तेन पत्तं धोवित्वा पटिसामितकाले चन्ददेवपुत्तो
चन्दमण्डलं विस्सज्जेसि, सूरियदेवपुत्तो सूरियमण्डलं । चत्तारो महा-
राजानो चतुद्दिसं आरक्खं विस्सज्जेसुं, सक्को देवराजा आविञ्छनके
15 आरक्खं विस्सज्जेसि । सूरियो मज्झट्टानतो गलित्वा गतो ।

भिक्षू उज्झायिसु, “ब्बाया अधिकप्पमाणा जाता, सूरियो
मज्झट्टानतो गहित्वा गतो, सामणेरेन च इदानीव भुत्तं, किं नु खो एतं”
ति । सत्था तं पवत्ति अत्वा आगन्त्वा पुच्छि—“भिक्षवे, किं कथेथा”
ति ? “इदं नाम भन्ते” ति । “आम भिक्षवे, पुञ्जवतो समणधम्मं
B. 371 20 करणकाले चन्ददेवपुत्तो चन्दमण्डलं, सूरियदेवपुत्तो सूरियमण्डलं
आकट्ठित्वा गण्हि, चत्तारो महाराजानो विहारोपवने चतुद्दिसं आरक्खं
गण्हिसु, सक्को देवराजा^६ आविञ्छनके आरक्खं गण्हि, अहम्पि ‘बुद्धोम्ही’
ति अप्पोस्सुक्को निसीदितुं नालत्थं, गन्त्वा द्वारकोट्टके मम पुत्तस्स
आरक्खं अगगहेसिं, नेत्तिके च मातिकाय उदकं हरन्ते, उसुकारे च उसुं

१. पटिलभति—स्या०, रो० ।

२. विस्सज्जितेसु—रो० ;

३. विकसितपट्टमदिसो—स्या० ।

विस्सज्जितेसु—सी० ।

४-४. रो० नत्थि ।

५. भत्तपक्खपनट्टानं—स्या० ।

६. आगन्त्वा—स्या० ।

उजुं करोन्ते, तच्छके च दारुणि तच्छन्ते दिस्वा एत्तकं आरम्भणं गहेत्वा पण्डिता अत्तानं दमेत्वा अरहत्तं गणहन्तियेवा” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

R. 147

८० § “उदकं हि नयन्ति नेत्तिका,

उसुकारा नमयन्ति तेजनं ।

5

दारुं नमयन्ति तच्छका,

अत्तानं दमयन्ति पण्डिता” ति ॥५॥

तत्थ उदकं ति पठविया^१ थलट्टानं खणित्वा आवाटट्टानं पूरेत्वा मातिकं वा कत्वा रुक्खदोणिं वा ठपेत्वा अत्तना इच्छित्तिच्छित्तट्टानं उदकं । नेत्ती ति नेत्तिका । तेजनं ति कण्डं^२ । इदं वुत्तं होति— नेत्तिका अत्तनो रुचिया उदकं नयन्ति, उसुकारो पि तापेत्वा तेजनं नमयन्ति उसुं उजुं करोन्ति । तच्छका पि^३ नेमिआदीनं अत्थाय तच्छन्ता दारुं नमयन्ति अत्तनो रुचिया उजुं वा वड्ढ वा करोन्ति । एवं एत्तकं आरम्भणं कत्वा पण्डिता सोतापत्तिमग्गादीनि उप्पादेन्ता अत्तानं दमयन्ति, अरहत्तप्पत्ता^४ पन^५ एकन्तदन्ता नाम होन्ती ति । 10

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति । 15

पण्डितसोमणे रवत्थु पञ्चमं ।

—०—

१. पथविया—म० ।

२. कण्डं—सी० ।

३. तच्छका—रो० ।

४-४. अरहते पन पत्ति—सी०, स्या०, रो० ।

सेलो यथा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो लकुण्डक-
भद्रित्थेरं आरब्ध कथेसि ।

B. 372

पुथुज्जना किर सामणेरादयो थेरं दिस्वा सीसेपि कण्णेषुपि
नासायपि गहेत्वा, 'किं चूळपित, सासनस्मिं न उक्कण्ठसि, अभिरमसी'
5 ति वदन्ति । थेरो तेसु नेव कुज्झति, न दुस्सति । धम्मसभायं कथं
समुट्ठापेसुं "पस्सथावुसो, लकुण्डकभद्रित्थेरं दिस्वा सामणेरादयो
एवञ्चेञ्च विहेठेन्ति, सो तेसु नेव कुज्झति^१, न दुस्सती" ति ।
सत्था आगन्त्वा—"किं कथेय भिक्खवे" ति पुच्छित्वा, "इमं नाम
भन्ते" ति वुत्ते—"आम भिक्खवे, खीणासवा नाम नेव कुज्झन्ति^२
10 न दुस्सन्ति । घनसेलसदिसा हेते अचला अकम्पया" ति वत्वा अनुसन्धि
घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

८१ § 'सेलो यथा एकघनो, वातेन न समीरति ।

एवं निन्दापसंसासु, न समिञ्जन्ति पण्डिता" ति ॥६॥

R. 149

तत्थ निन्द पसंसासु ति किञ्चापि इध द्वे लोकधम्मा वुत्ता, अत्थो
15 पन अट्टन्नम्पि वसेन वेदितव्वो । यथा हि एकघनो असुसिरो सेलो
पुरत्थिमादिभेदेन वातेन न समीरति न इज्झति न चलति, एवं अट्टसुपि
लोकधम्मेसु अज्झोत्थरन्तेसु पण्डिता न समिञ्जन्ति, पटिघवसेन वा
अनुनयवसेन वा न चलन्ति न कम्पन्ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

लकुण्डकभद्रित्थेरवत्थु छट्ठं ।

—०—

६-७. काणमातुवत्थु

यथापि रहदो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
काणमातरं आरब्ध कथेसि । वत्थु विनये आगतमेव ।

तदा पन^१ काणमातरा अतुच्छहत्थं धीतरं पतिकुलं पेसेतुं पक्केसु
पूवेसु चतुक्खत्तुं चतुन्नं भिक्खून् दिन्नकाले सत्थारा तस्मि वत्थुस्मि
सिक्खापदे पञ्जत्ते काणाय सामिकेन अञ्जाय पजापतिया आनीताय 5
काणा तं पवत्तिं सुत्वा, “इमेहि मे घरवासो नासितो” ति दिट्ठदिट्ठे
भिक्खू अक्कोसति परिभासति । भिक्खू तं वीथिं पटिपज्जितुं न
विसहिंसु । सत्था तं पवत्तिं अत्वा तत्थ अगमासि । काणमाता सत्थारं
वन्दित्वा पञ्जत्तासने निसीदापेत्वा यागुखज्जकं अदासि । सत्था
कतपातरासो—“कहं काणा” ति पुच्छि । “एसा भन्ते, तुम्हे दिस्वा 10
मङ्कुभूता रोदन्ती” ठिता” ति । “किं कारणा” ति ? “एसा भन्ते,
भिक्खू अक्कोसति परिभासति, तस्मा तुम्हे दिस्वा मङ्कुभूता रोदमाना
ठिता” ति । अथ नं सत्था पक्कोसापेत्वा—“काणे, कस्मा मं दिस्वा
मङ्कुभूता निलीयित्वा रोदसी” ति । अथस्सा माता ताय कतकिरियं
आरोचेसि । अथ नं सत्था आह^२—“किं पन काणमाते, मम सावका 15
तया दिन्नकं गण्हिसु, अदिन्नकं” ति ? “दिन्नकं भन्ते” ति । “सचे
मम सावका पिण्डाय चरन्ता तव गेहद्वारं पत्ता तया दिन्नकं गण्हिसु,
को तेसं दोसो” ति । “नत्थि भन्ते, अय्यानं दोसो, एतिस्सायेव
दोसो” ति । सत्था काणं आह—“काणे मय्हं किर सावका पिण्डाय
चरमाना गेहद्वारं आगता, अथ नेसं तव मातरा पूवा दिन्ना, को 20
नानेत्य मम सावकानं दोसो” ति ? “नत्थि भन्ते, अय्यानं दोसो,
मय्हमेव^३ दोसो” ति सत्थारं वन्दित्वा खमापेसि ।

१. हि—सी०, रो० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. ममेव—सी०; एतिसायेव—रो० ।

- अथस्सा सत्था अनुपुब्बि^१ कथं कथेसि, सा सोतापत्तिफलं पापुणि ।
 सत्था उट्ठायासना विहारं गच्छन्तो राजङ्गणेन पायासि । राजा
 दिस्वा—“सत्था विय भणे” ति पुच्छित्वा, “आम देवा” ति वुत्ते—
 “गच्छथ मम आगन्त्वा वन्दनभावं आरोचेथा” ति पेसेत्वा राजङ्गणे
 5 ठितं सत्थारं उपसङ्कमित्वा^२ वन्दित्वा—“कहं भन्ते गतात्था^३” ति
 पुच्छि । “काणमाताय गेहं महाराजा” ति । किं कारणा भन्ते’
 ति ? “काणा किर भिक्खू अक्कोसति परिभासति, तं कारणा गतोम्ही”
 ति । “किं पन वो भन्ते तस्सा अनक्कोसनभावो कतो” ति । “आम
 महाराज, भिक्खूनश्च अनक्कोसिका कता, लोकुत्तरकुटुम्बसामिनी
 R. 151 10 चा” ति । “होतु भन्ते, तुम्हेहि सा लोकुत्तरकुटुम्बसामिनी कता,
 अहं पन नं लोकियकुटुम्बसामिनि करिस्सामी” ति वत्वा राजा सत्थारं
 वन्दित्वा पटिनिवत्तो पटिच्छन्नमहायोगं पहिणित्वा काणं पक्कोसा-
 पेत्वा सब्बाभरणेहि अलङ्कुरित्वा जेट्ठधीतुट्ठाने ठपेत्वा^४—“मम
 B. 374 धीतरं पोसेतुं समत्था^५ गण्हन्तू” ति आह । अथेको सब्बत्थकमहा-
 15 मत्तो—“अहं देवस्स धीतरं पोसेस्सामी” ति तं अत्तनो गेहं नेत्वा
 सब्बं इस्सरियं पटिच्छापेत्वा—“यथारुचि पुञ्जानि करोही” ति
 आह । ततो पट्ठाया काणा चतुसु द्वारेसु पुरिसे ठपेत्वा अत्तना उपट्ठातब्बे
 भिक्खू च भिक्खुनियो च परियेसमाना पि^६ न लभति । काणाय
 गेहद्वारे पटियादेत्वा ठपितं खादनीयभोजनीयं महोघो विय पवत्तति ।
 20 भिक्खू^७ धम्मासभायं कथं समुट्ठापेसुं—“पुब्बे आवुसो, चत्तारो महत्तलक
 त्थेरा काणाय विप्पटिसारं करिंसु, सा एवं विप्पटिसारिनी हुत्वा
 पि सत्थारं आगम्म सद्धासम्पदं लभि, सत्थारा पुन तस्सा गेहद्वारं
 भिक्खूनं उपसङ्कमनारहं कतं, इदानि उपट्ठातब्बे भिक्खू वा भिक्खुनियो
 वा परियेसमाना पि न लभति, अहो बुद्धा नाम अच्छरियगुणा” ति ।

१. आनुपुब्बि—धी०, रो० ।

२. पञ्चपत्तिद्वितेन—स्या० ।

३. गच्छयाति—स्या०, रो० ।

४. ० यो—स्या० ।

५-५. समत्थो सो नं गण्हातू—स्या० ।

६. स्या०, रो० नत्थि ।

७. रो० नत्थि ।

सत्था आगन्त्वा “काय नुत्थ भिक्खवे एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति B. 152
पुच्छित्वा “इमाय नामा” ति वुत्ते—“न भिक्खवे, इदानीव तेहि महल्लक-
भिक्खूहि काणाय विप्पटिसारो कतो, पुब्बेपि करिसुयेव । न च इदानीव
मया काणा मम वचनकारिका कता, पुब्बेपि कतायेवा” ति वत्वा
तमत्थं सोतुकामेहि भिक्खूहि याचितो— 5

‘यत्थे’ को लभते बब्बु, दुतियो तत्थ जायति ।

ततियो च चतुत्थो च, इदं ते बब्बुका बिलं ति ॥

इदं बब्बुजातकं^१ वित्थारेन कथेत्वा, “तदा चत्तारो महल्लकभिक्खू
चत्तारो बिळारा अहेसुं, मूसिका काणा, मणिकारो अहमेवा” ति
जातकं समोधानेत्वा, “एवं भिक्खवे, अतीतेपि काणा दुम्मना आविल- 10
चित्ता विक्खित्तचित्ता^२ हुत्वा मम वचनेन पसन्नउदकरहदो विय
विप्पसन्नचित्ता अहोसी” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो
इमं गाथमाह—

८२ § “यथापि रहदो गम्भीरो, विप्पसन्नो अनाविलो ।

एवं धम्मानी सुत्वान, विप्पसीदन्ति पण्डिता” 15
ति ॥७॥

तत्थ रहदो ति यो चतुरङ्गिनियापि सेनाय ओगाहन्तिया न B. 375
खुभति^३ एवरूपो उदकण्णवो सव्वाकारेण पन चतुरासीतियो जनसहस्स-
गम्भीरो नीलमहासमुदो रहदो नाम । तस्स हि हेट्ठा चत्तालीसयोजन-
सहस्समत्ते ठाने उदकं मच्छेहि चलति, उपरि तावत्तकेयेव ठाने उदकं 20 R. 153
वातेन चलति, मज्जे चतुयोजनसहस्समत्ते ठाने उदकं निच्चलं तिट्ठति ।
अयं गम्भीरो रहदो नाम । एवं धम्मानी ति देसनाधम्मानी । इदं

१. बब्बुकजातकं—सी० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. खुभति—रो०; खुभति—सी० ।

वुत्तं होति—यथा नाम रहदो अनाकुलताय विप्पसन्नो, अचलताय अनाविलो, एवं मम देसनाधम्मं सुत्वा सोतापत्तिमग्गादिदसेन निरुपविकलेसचित्तं आपज्जन्ता विप्पसीदन्ति पण्डिता, अरहत्तप्पत्ता पन एकन्तविप्पसन्नाव होन्ती ति ।

5 देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

काणमातुवत्थु सत्तमं ।

—o—

६-८. पञ्चसतभिक्षुवत्थु

सब्बत्थ वे सप्पुरिसा चजन्ती ति^१ इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो पञ्चसते भिक्खू आरब्भ कथेसि । देसना वेरञ्जायं समुट्ठिता ।

पठमबोधियञ्चिह भगवा वेरञ्जं गत्वा वेरञ्जेन ब्राह्मणेन निमन्तितो पञ्चहि भिक्खुसत्तेहि सद्धिं वस्सं उपगञ्चिह । वेरञ्जो ब्राह्मणो मारावट्टनेन आवट्टो एकदिवसम्पि सत्थारं आरब्भ सत्ति न उप्पादेसि । 5

वेरञ्जापि दुब्भिक्खा अहोसि, भिक्खू सन्तरवाहिरं वेरञ्जं पिण्डाय चरित्वा पिण्डपातं अलभन्ता किलमिंसु । तेसं अस्सवाणिजका पत्थपत्थ- 10

पुलकं^२ भिक्खं पञ्चापेसुं । ते किलमन्ते दिस्वा महामोग्गल्लानत्थेरो पथवोजं भोजेतुकामो, उत्तरकुरुश्च पिण्डाय पवेसेतुकामो अहोसि, सत्था तं^३ पटिक्खिपि । भिक्खूनं एकदिवसम्पि पिण्डपातं आरब्भ परित्तासो 10

नाहोसि, इच्छाचारं वज्जेत्वा एव विहरिंसु । सत्था तत्थ तेमासं 15

वसित्वा वेरञ्जं ब्राह्मणं अपलोकेत्वा तेन कतसक्कारसम्मानो तं सरणेषु पतिट्ठापेत्वा ततो निक्खन्तो अनुपुब्बेन चारिकं चरमानो एकस्मिं समये सावत्थि पत्वा जेतवने विहासि । सावत्थिवासिनो सत्थु आगन्तुक- 15

भत्तानि करिंसु । तदा पन पञ्चसतमत्ता विघासादा भिक्खू निस्साय अन्तोविहारेयेव वसन्ति । ते भिक्खूनं भुत्तावसेसानि पणीतभोजनानि भुञ्जित्वा निदायित्वा उट्ठाय नदीतीरं गत्वा नदन्ता वगन्ता मल्लमुट्ठि- 20

युद्धं युज्झन्ता कीळन्ता अन्तोविहारेपि बहिविहारेपि अनाचारमेव चरन्ता^४ विचरन्ति । भिक्खू^५ धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं—

“पस्सथावुसो, इमे विघासादा दुब्भिक्खकाले वेरञ्जायं कश्चि विकारं न दस्सेसुं, इदानीं पन एवरूपानि पणीतभोजनानि भुञ्जित्वा अनेकपकारं 20 R. 155

१. वजन्तीति—स्या० ।

२. पत्थपत्थमूलकं—रो० ;

३. तं—सी० ।

पत्थपत्थपूलकं—स्या० ।

४. स्या० नत्थि; करोन्ता—सी०, रो । ५. स्या०, रो० नत्थि ।

विकारं दस्सेन्ता विचरन्ति, भिक्खू पन वेरञ्जायम्पि उपसन्तरूपा विहरित्वा इदानीपि उपसन्तुपसन्ताव^१ विहरन्ती” ति । सत्था धम्मसभं गन्त्वा—“भिक्खवे किं कथेथा” ति पुच्छित्वा, “इदं नामा” ति वुत्ते—
 “पुब्बेपेते गद्रभयोनिंयं निब्बत्ता पञ्चसत्ता गद्रभा हुत्वा पञ्चसत्तानं
 5 आजानीयसिन्धवानं अल्लरसमुद्धिकपानकपीतावसेसं उच्छिद्रुकसटं उदकेन मद्दित्वा मकचिपिलोतिकाहि परिस्सावितत्ता ‘वालोदकं’ ति सङ्ख्य^२ गतं अप्परसं निहीनं पिवित्वा मधुमत्ता विय नदन्ता विचरिसूति वत्ता^३—

10 “वालोदकं अप्परसं निहीनं,
 पित्वा मदो जायति गद्रभानं ।
 इमञ्च पित्वान रसं पणीतं,
 मदो न सञ्जायति सिन्धवानं ॥
 R. 156 अप्पं पिवित्वान निहीनजच्चो,
 सो मज्जती तेन जनिन्द पुट्ठो ॥
 15 धोरयहसीली^४ च कुलम्हि जातो,
 न मज्जती अग्गरसं पिवित्वा” ति ।

B. 377 इदं वालोदकजातकं वित्त्यारेन कथेत्वा—“एवं भिक्खवे, सप्पुरिसा लोकधम्मं विवज्जेत्वा सुखितकालेपि दुक्खितकालेपि निब्बिकाराव होन्ती” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

20 द३ § “सब्बत्थ वे सप्पुरिसा चजन्ति^५,
 न कामकामा लपयन्ति सन्तो ।
 सुखेन फुट्ठा अथ वा दुखेन,
 न उच्चावचं पण्डिता दस्सयन्ती” ति ॥८॥

१. उपसन्ताव—स्या० ।

२. सङ्ख्य—सी०, रो ।

३. स्या० अयं अधिको पाठो—रज्जा तेसं ४. धोरयहसीलो—स्या० ।

सदं सुत्वा पुच्छितेन बोधिसत्तेन रज्जो ५. वजन्ति—स्या० ।

कथितं तेसं किरियं दस्सेन्तो ।

तत्थ सब्बत्था ति पञ्चक्खन्धादिभेदेसु सब्बधम्मसु । सप्पुरिसा
ति सुपुरिसा । चजन्ती^१ ति अरहत्तमग्गजाणेन अपकड्ढन्ता छन्दरागं
विजहन्ति । कामकामा ति कामे कामयन्ता कामहेतु कामकारणा ।
न लपयन्ति सन्तो ति बुद्धादयो सन्तो कामहेतु नेव अत्तना लपयन्ति,
न परं लपापेन्ति । ये हि भिक्खाय पविट्ठा इच्छाचारे ठिता, “किं 5
उपासक सुखं ते पुत्तदारस्स, राजचोरादीनं वसेन द्विपदचतुप्पदेसु नत्थि
कोचि उपद्दवो” ति आदीनि वदन्ति, ताव^२ ते लपयन्ति नाम । तथा
पन वत्वा—“आम भन्ते, सब्बेसं नो सुखं, नत्थि कोचि उपद्दवो, इदानी
नो गेहं पहूतअन्नपानं, इधेव वसथा” ति अत्तानं निमन्तापेन्ता^३
लपापेन्ति नाम । सन्तो पन इदं उभयम्पि न करोन्ति । सुखेन फुट्ठा 10
अथ वा दुखेना ति देसनामत्तमेतं, अट्ठहि पन लोक्कधम्महि फुट्ठा
तुट्ठिभावमङ्कुभाववसेन वा वण्णभणनअवण्णभणनवसेन वा उच्चावचं
आकारं पण्डिता न दस्सयन्ती ति ।

R. 157

देसनावधाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

पञ्चसतभिक्खुवत्थु अट्ठमं ।

—०—

१. वजन्ति—स्या० ।

२. स्या० नत्थि ।

३. निमन्तापेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

६-६. धम्मिकत्थेरवत्थु

न अत्तहेतु ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो धम्मिक-
त्थेरं आरब्भ कथेसि ।

- B. 378 सावत्थियं कियेको उपासको धम्मेन समेन अगारं अज्झावसति ।
5 सो पब्बजितुकामो ह्रुत्वा एकदिवसं भरियाय सद्धिं निसीदित्वा
R. 158 सुखकथं कथेन्तो आह—“भद्दे, इच्छामहं पब्बजितु” ति । “तेन हि
सामि, आगमेहि ताव, यावाहं कुच्छिगतं दारकं विजायामी” ति ।
सो आगमेत्वा दारकस्स पदसा गमनकाले पुन तं आपुच्छित्वा—
“आगमेहि ताव सामि, यावायं वयप्पत्तो होती” ति वुत्ते, “किं
मे इमाय अपलोकिताय वा अनपलोकिताय वा, अत्तनो दुक्खनिस्सरणं
10 करिस्सामी” ति निक्खमित्वा पब्बजि । सो कम्मट्ठानं गहेत्वा घटेन्तो
वायमन्तो अत्तनो पब्बजितकिच्चं निट्ठपेत्वा^१ तेसं दस्सनत्थाय पुन
सावत्थि गन्त्वा पुत्तस्स धम्मकथं कथेसि । सोपि निक्खमित्वा पब्बजि,
पब्बजित्वा च पन न चिरस्सेव अरहत्तं पापुणि । पुराणदुतियिकापिस्स,
“येसं अत्थाय अहं घरावासे वसेय्यं, ते उभो पि पब्बजिता, इदानी मे
15 किं घरावासेन, पब्बजिस्सामी” ति निक्खमित्वा^२ पब्बजि । पब्बजित्वा
च पन न चिरस्सेव अरहत्तं पापुणि । अथेकदिवसं धम्मसभायं कथं
समुट्ठापेसुं—“आवुसो, धम्मिकउपासको अत्तनो धम्मे पतिट्ठितत्ता^३
निक्खमित्वा पब्बजित्वा अरहत्तं पत्तो पुत्तदारस्सापि पतिट्ठा जातो”
ति । सत्था आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय
20 सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते “भिक्खवे
R. 159 पण्डितेन नाम नेव अत्तहेतु, न परहेतु समिद्धि इच्छित्वा^४, धम्मिकेनेव

१. निट्ठापेत्वा—स्या० ।

२. ठितत्ता—सी०, रो० ।

३. • भिक्खुनीनं सन्तिके—स्या० ।

४. इच्छित्वा च पन—सी०; इच्छित्वा
—रो० ।

पन धम्मपटिसरणेन भवितव्वं' ति अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो
इमं गाथमाह—

८४ § “न अत्तहेतु न परस्स हेतु,

न पुत्तमिच्छे न धनं न रट्ठं ।

न इच्छेय्य अधम्मेन समिद्धिमत्तनो,

5

स सीलवा पञ्चवा धम्मिको सिया' ति ॥९॥

तत्थ न अत्तहेतु ति पण्डितो नाम अत्तहेतु वा परहेतु वा पापं
न करोति । न पुत्तमिच्छे ति पुत्तं वा धनं वा रट्ठं वा पापकम्मेन
न इच्छेय्य, एतानिपि इच्छन्तो पापकम्मं न करोतियेवा ति अत्थो ।
समिद्धिमत्तनो ति या अत्तनो समिद्धि, तम्पि अधम्मेन न इच्छेय्य,
समिद्धिकारणापि पापं न करोती ति अत्थो । स सीलवा ति यो
एवरूपो पुग्गलो, सो एव सीलवा च पञ्चवा च धम्मिको च सिया,
न अञ्जो ति अत्थो ।

10

B. 379

देवनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

धम्मिकत्थेरवत्थु नवमं ।

६-१०. धम्मस्सवनवत्थु

अप्पका ते मनुस्सेसु ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
धम्मस्सवनं आरब्भ कथेसि ।

R. 160

सावत्थियं किर एकवीथिवासिनो मनुस्सा समग्गा हुत्वा गणबन्धेन
दानं दत्वा सब्बरत्तिं धम्मस्सवनं कारेसुं, सब्बरत्तिं पन धम्मं सोतुं
5 नासक्खिंसु । एकच्चे कामरतिनिस्सता हुत्वा पुन गेहमेव गता, एकच्चे
दोसनिस्सिता हुत्वा^१, एकच्चे^२ माननिस्सिता हुत्वा, एकच्चे
थीनमिद्धसमङ्गिनो हुत्वा तत्थेव निसीदित्वा पचलायन्ता सोतुं
नासक्खिंसु । पुनदिवसे भिक्खू तं पवत्तिं जत्वा^३ धम्मसभायं कथं
समुट्ठापेसुं । सत्था आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे एतरहि कथाय
10 सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते—“भिक्खवे,
इमे सत्ता नाम येभुय्येन भवनिस्सिता, भवेसु एव लग्गा विहरन्ति,
पारगामिनो नाम अप्पका” ति अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमा
गाथा आह^४—

८५ § “अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।

15

अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥१०॥

८६ § “ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।

ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं” ति ॥११॥

तत्थ अप्पका ति थोका न बहू । पारगामिनो ति निब्बानपार-
गामिनो^५ । अथायं इतरा पजा ति या पनायं अवसेसा पजा सक्काय-
R. 161 20 दिट्ठितीरमेव अनुधावति, अयमेव बहुतरा ति अत्थो । सम्मदक्खाते
ति सम्मा अक्खाते सुकथिते । धम्मे ति देसनाधम्मे । धम्मानुवत्तिनो

१. गता—स्या०, सी० ।

२. ०पन—रो० ।

३. सुत्वा—रो०; उद्दिस्स—स्या० ।

४. अभासि—सी०, स्या०, रो० ।

५. निब्बानगामिनो—स्या० ।

ति तं धम्मं सुत्वा तदनुच्छविकं पटिपदं पूरेत्वा मग्गफलसच्छि-
करणेन धम्मानुवत्तिनो । पारमेस्सन्ती ति ते एवरूपा जना
निब्बानपारं गमिस्सन्ति । मच्चुधेय्यं ति किलेसमारसङ्खातस्स
मच्चुस्स निवासट्ठानभूतं तेभूमिकवट्टं । सुदुत्तरं ति ये जना धम्मानु-
वत्तिनो, ते एतं सुदुत्तरं दुरतिककमं मारधेय्यं तरित्वा अतिककमित्वा 5
निब्बानपारं गमिस्सन्ती ति अत्थो ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

धम्मस्सवनवत्थु दसमं ।

—०—

६-११. पञ्चसतआगन्तुकभिक्षुवत्थु

कण्हं धम्मं विप्पहाया ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
पञ्चसते^१ आगन्तुके भिक्षू आरब्भ कथेसि ।

कोसलरट्ठे किर पञ्चसता भिक्षू वस्सं वसित्वा वुट्ठवस्सा “सत्थारं
पस्सिस्सामा” ति जेतवनं गत्वा सत्थारं वन्दित्वा एकमन्तं निसीदिसु ।
५ सत्था तेसं चरियपटिपक्खं निसामेत्वा धम्मं देसेन्तो इमा गाथा
अभासि—

८७ § “कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्मा, विवेके यत्थ दूरमं ॥१२॥

R. 162

10

८८ § “तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥१३॥

८९ § “येसं सम्बोधियङ्गेसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।

खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिब्बुता” ति ’११४॥

तत्थ कण्हं धम्मं ति कायदुच्चरितादिभेदं अकुसलं धम्मं विप्पहाय
१५ जहित्वा । सुक्कं भावेथा ति पण्डितो भिक्षु अभिनिक्खमनतो
पट्टाय याव अरहत्तमग्गा कायसुचरितादिभेदं सुक्कं धम्मं भावेय्य । कथं ?

B. 381

ओका अनोकमागम्मा ति ओकं वुच्चति आलयो, अनोकं वुच्चति
अनालयो, आलयतो निक्खमित्वा अनालयसङ्घातं निब्बानं पटिच्च
आरब्भ तं पत्थयमानो भावेय्या ति अत्थो । तत्राभिरतिमिच्छेय्या
२० ति यस्मि अनालयसङ्घाते विवेके निब्बाने इमेहि सत्तेहि दुरभिरमं, तत्र
अभिरतिं इच्छेय्य । हित्वा कामे ति वत्थुकामकिलेसकामे हित्वा
आकिञ्चनो हुत्वा विवेके अभिरतिं इच्छेय्या ति अत्थो । चित्तक्लेसेही
ति पञ्चहि नीवरणेहि अत्तानं परियोदपेय्य वोदापेय्य, परिसोधेय्या

ति अत्थो । सम्बोधियङ्गेषु ति सम्बोज्झङ्गेषु । सम्मा चित्तं
सुभावितं ति हेतुना नयेन चित्तं सु । भावितं वड्डितं । आदानपटि-
निस्सग्गे ति आदानं वुच्चति गहणं, तस्स पटिनिस्सग्गसङ्घाते अग्गहणे
चतूहि उपादानेहि किञ्चि अनुपादियित्वा ये रता ति अत्थो । जुतिमन्तो
ति आनुभाववन्तो, अरहत्तमग्गवाणजुतिया खन्धादिभेदे धम्मो जोतेत्वा
ठिता ति अत्थो । ते लोके ति इमस्मिं खन्धादिलोके परिनिब्बुता
नाम अरहत्तप्पत्तितो पट्टाय किलेसवट्टस्स खेपितत्ता सउपादिसेसेन,
चरिमचित्तनिरोधेन खन्धवट्टस्स खेपितत्ता अनुपादिसेसेन चाति द्वीहि
परिनिब्बानेहि परिनिब्बुता, अनुपादानो विय पदीपो अपण्णत्तिकभावं
गता ति अत्थो ।

R. 163

10

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

पञ्चसतआगन्तुकभिक्षुवत्थु एकादसमं

पण्डितवर्गवर्णना निद्विता ।

छट्ठो वर्गो ।

—०—

७. अरहन्तवर्गो

७-१. जीवकपञ्चवत्थु

गतद्विनो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जीवकम्बवने विहरन्तो जीवकेन पुट्टपञ्चं आरब्ध कथेसि । जीवकवत्थु खन्धके वित्थारितमेव ।

एकस्मिं पन^१ समये देवदत्तो अजातसत्तुना सद्धिं एकतो हुत्वा गिज्झकूटं अभिरुहित्वा पट्टुचित्तो, “सत्थारं वधिस्सामी” ति सिल्लं 5 पविज्झि । तं द्वे पव्वतकूटानि सम्पटिच्चिंसु । ततो भिज्जित्वा गता पपटिका भगवतो पादं पहरित्वा^२ लोहितं उप्पादेसि, भुसा^३ वेदना पवत्तिंसु । भिक्खू सत्थारं मद्दकुच्चिं नयिंसु । सत्था ततो पि जीवकम्बवनं गन्तुकामो—“तत्थ मं नेथा” ति आह । भिक्खू भगवन्तं आदाय जीवकम्बवनं अगमंसु । जीवको तं पवत्तिं सुत्वा^४ सत्थु सन्तिकं 10 गन्त्वा वणपटिकम्मत्थाय तिखिणभेसज्जं दत्वा वणं बन्धित्वा सत्थारं एतदवोच—“भन्ते मया अन्तो नगरे एकस्स मनुस्सस्स भेसज्जं कतं, तस्स सन्तिकं गन्त्वा पुन^५ आगमिस्सामि, इदं भेसज्जं याव ममागमना वद्धनियामेनेव तिष्ठतू” ति । सो गन्त्वा तस्स पुरिसस्स कत्तब्बकिच्चं कत्वा द्वारपिदहनवेलाय आगच्छन्तो द्वारं न सम्पापुणि । अथस्स 15 एतदहोसि, “अहो मया भारियं कम्मं कतं, खाहं अञ्जतरस्स पुरिसस्स विय तथागतस्स पादे तिखिणभेसज्जं दत्वा वणं बन्धि, अयं तस्स मोचनवेला, तस्मिं अमुच्चमाने सब्बरत्ति भगवतो सरीरे परिळाहो उप्पज्जिस्सती” ति । तस्मिं खणे सत्था आनन्दत्थेरं आमन्तेसि— “आनन्द, जीवको सायं आगच्छन्तो द्वारं न सम्पापुणि, ‘अयं वणस्स

१. हि—स्या० ।

२. खरा—सी० ।

५. स्या०, रो० नत्थि ।

२. अभिरुहित्वा—स्या० ।

४. जत्वा—स्या० ।

मोचनवेला' ति पन चिन्तेसि, मोचेहि नं" ति । थेरो मोचेसि, वणो रुक्खतो छल्लि विय अपगतो । जीवको अन्तोअरुणेयेव सत्थु सन्तिकं वेगेन आगन्त्वा—"किं नु खो भन्ते सरीरे वो परिळाहो उप्पन्नो" ति पुच्छि । सत्था—"तथागतस्स खो जीवक बोधिमण्डेयेव सब्बपरिळाहो? वूपसन्तो"? ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१० § "गतद्धिनो विसोकस्स, विप्पमुत्तस्स सब्बधि ।

B. 383

सब्बगन्थप्पहीनस्स, परिळाहो न विज्जती" ति ॥१॥

तत्थ गतद्धिनो ति गतमग्गस्स कन्तारद्धा वट्टद्धा ति^२ द्वे अद्धा नाम । तेसु कन्तारपटिपन्नो याव इच्छित्तद्धानं न पापुणाति, ताव अद्धिकोयेव, एतस्मिं पन पत्ते गतद्धि^३ नाम होति^४ । वट्टसन्निस्सिता पि सत्ता याव वट्टे वसन्ति, ताव अद्धिका एव । कस्मा ? वट्टस्स अखेपितत्ता । सोतापन्नादयोपि अद्धिका एव, वट्टं पन खेपेत्वा ठितो खीणासवो गतद्धि नाम होति । तस्स गतद्धिनो । विसोकस्सा ति वट्ट-मूलकस्स सोकस्स विगतत्ता विसोकस्स । विप्पमुत्तस्स सब्बधी ति सब्बेसु खन्धादिधम्मेसु विप्पमुत्तस्स । सब्बगन्थप्पहीनस्सा ति चतुन्नम्पि गन्थानं पहीनत्ता सब्बगन्थप्पहीनस्स । परिळाहो न विज्जती ति दुविधो परिळाहो कायिको चेतसिको चाति । तेसु खीणासवस्स सीतुण्हादिवसेन उप्पन्नत्ता कायिकपरिळाहो अनिब्बुतोव, तं सन्धाय जीवको पुच्छति । सत्था पन धम्मराजताय देसनाविधिकुसलताय चेतसिकपरिळाहवसेन^५ देसनं विनिवत्तेन्तो "जीवक परमत्थेन एव- रूपस्स खीणासवस्स परिळाहो न विज्जती" ति आह ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

जीवकपञ्चवत्थु पठमं ।

—०—

१-१. सब्बपरिळाहा वूपसन्ता—स्या० ।

२. वट्टद्धानाति—सी०, रो० ।

३. गतद्धा—स्या० ।

४. ० तस्स गतद्धिनो—सी० ।

५. कायिकपरिळाहवसेन—सी० ।

उय्युज्जन्ती ति इमं वम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
महाकस्सपत्थेरं आरब्भ कथेसि । मम पुत्तो ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं
देसेन्तो इमं गाथमाह—

एकस्मिं हि समये सत्था राजगहे बुद्धवस्सो, “अद्ध मासच्चयेन
5 चारिकं पक्कमिस्सामी” ति भिक्खूनं आरोचापेसि । वत्तं किरेतं बुद्धानं
भिक्खूहि सद्धिं चारिकं चरितुकामानं, “एवं भिक्खू अत्तनो पत्तपचन-
चीवर रजनादीनि कत्वा सुखं गमिस्सन्ती” ति, “इदानीं अद्धमासच्च-
येन चारिकं पक्कमिस्सामी” ति भिक्खूनं आरोचापनं । भिक्खूसू
B. 384 पन अत्तनो पत्तपचनादीनि करोन्तेसु महाकस्सपत्थेरोपि चीवरानि
10 धोवि । भिक्खू उज्झायिसु—“थेरो कस्मा चीवरानि धोवति, इमस्मिं
नगरे अन्तो च बहि च अट्टारस मनुस्सकोटियो वसन्ति । तत्थ ये
थेरस्स न आतका, ते उपट्टाका, ये न उपट्टाका ते आतका । ते थेरस्स
चतूहि पच्चयेहि सम्मानसक्कारं करोन्ति । एत्तकं उपकारं पहाय
एस कहां गमिस्सति । सचेपि गच्छेय्य, मापमादकन्दरतो परं न
15 गमिस्सती” ति । सत्था किर यं कन्दरं पत्वा निवत्तेतब्बयुत्तके
भिक्खू, “तुम्हे इतो निवत्तथ, मा पमज्जित्था” ति वदति,^१ तं^२
“मापमादकन्दरं”^३ ति वुच्चति, तं सन्धायेतं वुत्तं ।

सत्थापि चारिकं पक्कमन्तो चिन्तेसि, “इमस्मिं नगरे अन्तो च
बहि च अट्टारस मनुस्सकोटियो वसन्ति, मनुस्सानं मङ्गलामङ्गलद्वानेसु
20 भिक्खूहि गन्तव्वं होति, न सक्का विहारं तुच्छं कातुं, क^४ नु खो
निवत्तेस्सामी” ति । अथस्स एतदहोसि, “कस्सपस्स हेते मनुस्सा
आतका च, उपट्टाका च, कस्सपं निवत्तेतुं वट्टती” ति । सो थेरं

१. वदेति—सी०, स्या०, रो० ।

२. सा—स्या०; तस्मा—सी० ।

३. मापमादकन्दरा—स्या०, रो० ।

४. कि—रो० ।

आह—“कस्सप, न सक्का विहारं तुच्छं कातुं, मनुस्सानं मङ्गला-
मङ्गलद्वानेसु भिक्खूहि अत्थो होति, त्वं अत्तनो परिसाय सद्धिं
निवत्तस्सू” ति । “साधु भन्ते” ति थेरो परिसं आदाय निवत्ति ।
भिक्खू उज्झायिसु—“दिट्ठं वो आवुसो, ननु इदानेव अम्हेहि वुत्तं
‘महाकस्सपो कस्मा चीवरानि धोवति, न एसो सत्थारा सद्धिं 5
गमिस्सती’ ति, यं अम्हेहि वुत्तं, तदेव जातं” ति । सत्था भिक्खूनं कथं
सुत्वा निवत्तित्वा ठितो आह—“भिक्खवे, किं नामेतं कथेथा” ति ।
“महाकस्सपत्थेरं आरब्भ कथेम भन्ते” ति अत्तना कथितनियामेनेव
सब्बं आरोचेसुं । तं सुत्वा सत्था—“न^१ भिक्खवे, तुम्हे कस्सपं
‘कुलेसु च पच्चयेसु च लग्गो’ ति वदेथ, सो ‘मम वचनं करिस्सामी’ 10
ति निवत्तो । एसो हि पुब्बे पत्थनं करोन्तोयेव ‘चतुसु पच्चयेसु
अलग्गो चन्दूपमो हुत्वा कुलानि उपसङ्कमितुं समत्थो भवेय्यं’ ति
पत्थनं अकासि । नत्थे तस्स कुले वा पच्चये वा लग्गो^२, अहं चन्दो-
पमप्पटिपदञ्चेव अरियवंसप्पटिपदञ्च कथेन्तो मम^३ पुत्तं^३ कस्सपं आदि
कत्वा कथेसिं” ति आह^४ ।

R. 169

15

भिक्खू सत्थारं पुच्छिंसु—“भन्ते, कदा पन थेरेन पत्थना ठपिता”
ति । “सोतुकामात्थ भिक्खवे” ति । “आम भन्ते” ति । सत्था
तेसं—“भिक्खवे, इतो कप्पसतसहस्समत्थके पदुमुत्तरो नाम बुद्धो
लोके उदपादी” ति वत्वा पदुमुत्तरपादमूले^५ तेन ठपितपत्थनं आदि कत्वा
सब्बं थेरस्स पुब्बचरितं कथेसि । तं थेरपाळियं वित्थारितमेव । सत्था 20
पन इमं थेरस्स पुब्बचरितं वित्थारेत्वा—“इति खो भिक्खवे, अहं
चन्दोपमप्पटिपदञ्चेव अरियवंसप्पटिपदञ्च मम पुत्तं कस्सपं आदि
कत्वा कथेसिं, मम पुत्तस्स कस्सपस्स पच्चयेसु वा कुलेसु वा विहारेसु
वा परिवेणेषु वा लग्गो^६ नाम नत्थि, पल्लले ओतरित्वा तत्थ चरित्वा

B. 385

20

१. स्या० नत्थि ।

२. सङ्गो—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. पदुमुत्तरबुद्धकाले—सी०, स्या०, रो० । ६. लग्गं—सी०, रो०; सङ्गो—स्या० ।

गच्छन्तो राजहंसो विय कथञ्चि अलग्गो येव मम पुत्तो” ति अनुसन्धि
घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

९१ § “उय्युज्जन्ति सतीमन्तो, न निकेते रमन्ति ते ।

हंसाव पल्ललं हित्वा, ओकमोकं जहन्ति ते”

5

ति ॥२॥

R. 170

तत्थ उय्युज्जन्ति सतीमन्तो ति सतिवेपुल्लप्पत्ता खीणासवा
अत्तना पटिविद्धगुणेषु भानविपस्सनादीसु आवज्जनसमापज्जनवुट्ठानाधि-
ट्टानमच्चवेक्खणाहि युज्जन्ति घटेन्ति । न निकेते रमन्ति ते ति तेसं
आलये रति नाम नत्थि । हंसावा ति देसनासीसमेतं, अयं पनेत्थ
10 अत्थो—यथा गोचरसम्पन्ने पल्लले सकुणा अत्तनो गोचरं गहेत्वा
गमनकाले, “मम उदकं, मम पदुमं, मम उप्पलं^१, मम कणिका”^२ ति
तस्मिं ठाने कञ्चि^३ आलयं अकत्वा अनपेक्खाव तं ठानं^४ पहाय उप्पतित्वा
आकासे कीळमाना गच्छन्ति, एवमेव^५ खीणासवा यत्थ कथञ्चि
विहरन्तापि कुलादीसु अलग्गा एव विहरित्वा गमनसमयेपि तं ठानं
15 पहाय गच्छन्ता, “मम विहारो, मम परिवेणं, ममूपट्टाका” ति
अनालया अनपेक्खाव गच्छन्ति । ओकमोकं ति आलयालयं^६, सब्बालये
परिच्चजन्ती ति अत्थो ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

महाकस्सपत्थेरवत्थु दुतियं ।

—०—

१. मम पुण्डरीकं—स्या० ।

२. किस्मि चि—सी०, रो० ।

५. एवमेते—स्या० ।

३. तिणं—स्या० ।

४. पदेसं—सी०, स्या०, रो० ।

६. आलयं—स्या० ।

७-३. बेलटुसीसत्थेरवत्थु

B. 386

येसं सन्निचयो नत्थी ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
आयस्मन्तं बेलटुसीसं आरब्भ कथेसि ।

सो किरायस्मा अन्तोगामे एकं वीथिं पिण्डाय चरित्वा भत्तकिच्चं
कत्वा पुन अपरं वीथिं चरित्वा सुखं कूरं आदाय विहारं हरित्वा
पटिसामेत्वा, “निबद्धं पिण्डपातपरियेसनं नाम दुक्खं” ति कतिपाहं 5
भानसुखेन वीतिनामेत्वा आहारेन अत्थे सति तं परिभुञ्जति । भिक्खू
वत्वा उज्झायित्वा तमत्थं भगवतो आरोचेसुं । सत्था एतस्मिं निदाने
आयति सन्निधिकारपरिवज्जनत्थाय भिक्खूनं सिक्खापदं पञ्चापेत्वापि
थेरेन पन अपञ्जते सिक्खापदे अप्पिञ्चतं निस्साय कतत्ता तस्स दोसा-
भावं पकासेन्तो अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

R. 171

10

९२ § “येसं सन्निचयो नत्थि, ये परिञ्जातभोजना ।

सुञ्जतो अनिमित्तो च, विमोक्खो^१ येसं^२ गोचरो ।

आकासेव सकुन्तानं, गति तेसं दुरन्नया” ति ॥३॥

तत्थ सन्निचयो ति द्वे सन्निचया कम्मसन्निचयो च पञ्चयसन्निचयो
च । तेसु कुसलाकुसलकम्मं कम्मसन्निचयो नाम, चत्तारो पञ्चया 15
पञ्चयसन्निचयो नाम । तत्थ विहारे वसन्तस्स भिक्खुनो एकं
गुळपिण्डं, चतुभागमत्तं सप्पि, एकञ्च तण्डुलनाळि ठपेन्तस्स पञ्चय-
सन्निचयो नत्थि, ततो उत्तरि होति । येसं अयं दुविधोपि सन्निचयो
नत्थि । परिञ्जातभोजना ति तीहि परिञ्जाहि परिञ्जातभोजना । R. 172
यागुआदीनं हि यागुभावादिजाननं आतपरिञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा- 20
वसेन पन भोजनस्स परिजाननं तीरणपरिञ्जा, कबळीकाराहारे
छन्दरागअपकड्डनजाणं पहानपरिञ्जा । इमाहि तीहि परिञ्जाहि ये

- परिञ्चातभोजना । सुञ्जतो अनिमित्तो चा ति एत्थ अप्पणिहित-
 विमोक्खो पि गहितो येव । तीणिपि चेतानि निब्बानस्सेव चामानि ।
 निब्बानं हि रागदोसमोहानं अभावेन सुञ्जतो^१, तेहि च विमुत्तं ति
 सुञ्जतो विमोक्खो, तथा^२ रागादिनिमित्तानं अभावेन अनिमित्तं, तेहि
 5 च विमुत्तं ति अनिमित्तो विमोक्खो, रागादिपणिधीनं पन अभावेन
 B. 387 अप्पणिहितं, तेहि च विमुत्तं ति अप्पणिहितो विमोक्खो ति वुच्चति ।
 फलसमापत्तिवसेन तं आरम्भणं कत्वा विहरन्तानं अयं तिविधो
 विमोक्खो येसं गोचरो । गति तेसं दुरन्नया ति यथा नाम आकासेन
 गतानं सकुणानं पदनिकखेपस्स अदस्सनेन गति दुरन्नया न सक्का
 10 जानितुं^३, एवमेव येसं अयं दुविधो सन्निचयो नत्थि, इमाहि च तीहि
 R. 173 परिञ्चाहि परिञ्चातभोजना, येसञ्च अयं वुत्तप्पकारो विमोक्खो
 गोचरो, तेसं तयो भवा चतस्सो योनियो पञ्च गतियो सत्त विञ्जाणट्ठि-
 तियो नव सत्तावासा ति इमेसु पञ्चसु कोट्टासेसु इमिना नाम गती ति
 गमनस्स अपञ्चायनतो गति दुरन्नया न सक्का पञ्चापेतुं^४ ति ।
 15 देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

बेलट्टुसीसत्थेरवत्थु तत्तियं ।

—०—

१. सुञ्जं—स्या० ।

२. तं—स्या० ।

३. जातुं—स्या० ।

७-४. अनुरुद्धत्थेरवत्थु

यस्सासवा ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
अनुरुद्धत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

एकस्मिं हि दिवसे थेरो जिण्णचीवरो सङ्कारकूटादीसु चीवरं
परियेसति । तस्स इतो ततिये अत्तभावे पुराणदुत्तियिका तावत्तिसभवने
निब्बत्तित्वा जालिनी नाम देवधीता अहोसि । सा थेरं चोळकानि 5
परियेसमानं दिस्वा थेरस्स अत्थाय तेरसहत्थायतानि^१ चतुहत्थवित्थ-
तानि^२ तीणि दिब्बदुस्सानि गहेत्वा, “सचाहं इमानि इमिना नीहारेन
दस्सामि, थेरो न गण्हिस्सती” ति चिन्तेत्वा तस्स चोळकानि
परियेसमानस्स पुरतो एकस्मिं सङ्कारकूटे यथा नेसं^३ दसन्तमत्तमेव
पञ्जायति, तथा ठपेसि । थेरो तेन मग्गेन चोळकपरियेसमानं चरन्तो 10 R. 174
नेसं^३ दसन्तं दिस्वा तत्थेव गहेत्वा आकड्डुमानो वुत्तप्पमाणानि
दिब्बदुस्सानि दिस्वा, “उक्कट्टपंसुकूलं वत इदं” ति आदाय पक्कामि ।
अथस्स चीवरकरणदिवसे सत्था पञ्चसतभिक्षुपरिवारो विहारं गन्त्वा
निसीदि । असीतिमहाथेरो पि तत्थेव निसीदिंसु । चीवरं सिब्बेतुं
महाकस्सपत्थेरो मूले निसीदि, सारिपुत्तत्थेरो मज्झे, आनन्दत्थेरो अग्गे, 15
भिक्षुसङ्घो सुत्तं वट्टेसि^४, सत्था सूचिपासके आवुणि, महामोग्गल्ला- B. 388
नत्थेरो येन येन अत्थो, तं तं उपनेन्तो विचरि ।

देवधीता पि^५ अन्तोगामं पविसित्वा, “भोन्ता अय्यस्स नो
अनुरुद्धत्थेरस्स चीवरं करोन्तो सत्था^६ असीतिमहासावकपरिवुतो पञ्चहि
भिक्षुसत्तेहि सद्धिं विहारे निसीदि, यागुआदीनि आदाय विहारं 20
गच्छथा” ति भिक्खं समादपेसि । महामोग्गल्लानत्थेरोपि अन्तराभत्ते

१-१. तेरस हत्थायामानि चतुहत्थावित्था-

रानि—स्या० ।

२. तेसं—सी० ।

३. तेसं—सी०, स्या०, रो० ।

४. ० तं—स्या० ।

५. देवधीता—सी०, रो० ।

६. ० अज्ज—स्या० ।

R. 175

- महाजम्बुपेसिं आहरि, पञ्चसता भिक्खू परिकखीणं खादितुं नासविंखसु ।
 सक्को चीवरकरणट्ठाने भूमिपरिभण्डमकासि^१, भूमि अलत्तकरसरस्सता
 विय अहोसि । भिक्खूहि परिभुत्तावसेसानं यागुखज्जकभत्तानं महारासि
 अहोसि । भिक्खू उज्झायिसु—“एत्तकानं भिक्खूनं कि एवं बहुकेहि
 5 यागुआदीहि, ननु नाम पमाणं सल्लक्खेत्वा ‘एत्तकं नाम आहरथा’
 ति आतका च उपट्ठाका च वत्तन्वा सियुं, अनुरुद्धत्थेरो अत्तनो आति-
 उपट्ठाकानं बहुभावं आपेतुकामो मञ्जे” ति, अथ ने सत्था—“किं
 भिक्खवे कथेथा” ति पुच्छित्वा, “भन्ते, इदं नामा” ति वुत्ते, “किं
 पन तुम्हे भिक्खवे ‘इदं अनुरुद्धेन आहरापितं’ ति मञ्जथा” ति ।
 10 “आम भन्ते” ति । “न भिक्खवे, मम पुत्तो अनुरुद्धो एवरूपं वदेति ।
 न हि खीणासवा पञ्चयपटिसंयुत्तं कथं कथेन्ति, अयं पन पिण्डपातो
 देवतानुभावेन निव्वत्तो” ति अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
 गाथमाह—

- ९३ § “यस्सासवा परिकखीणा, आहारे च अनिस्सितो ।
 15 सुञ्जतो अनिमित्तो च, विमोक्खो यस्स गोचरो ।
 आकासेव सकुन्तानं, पदं तस्स दुरन्तयं^२” ति ॥४॥

- तत्थ यस्सासवा ति यस्स चत्तारो आसवा परिकखीणा । आहारे
 च अनिस्सितो ति आहारस्मिं च तण्हादिट्ठिनिस्सयेहि अनिस्सितो ।
 पदं तस्स दुरन्तयं ति^३ यथा आकासे गच्छन्तानं सकुणानं, “इमस्मि
 20 ठाने पादेहि अक्कमित्वा गता, इदं ठानं उरेन पहरित्वा गता, इदं
 सीसेन, इदं पक्खेही” ति न सक्का जातुं, एवमेव एवरूपस्स भिक्खुनो,
 “निरयपदेन वा गतो, तिरच्छानयोनिपदेन वा” ति आदिना नयेन
 पदं पञ्जापेतुं नाम न सक्कोति^४ ।

देसनावसाने बहूसीतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

अनुरुद्धत्थेरवत्थु चतुत्थं ।

१. भूमिपरिभण्डमकासि—सी०, स्या०, रो० । २. दुरन्तयं—स्या० ।

३. दुरन्तयन्ति—स्या० ।

४. सक्काति—सी०, स्या०, रो० ।

७-५. महाकच्चायनत्थेरवत्थु

B. 389
R. 176

यस्सिन्द्रियानी ति इमं धम्मदेसनं सत्था पुब्बारामे विहरन्तो
महाकच्चायनत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

एकस्मिं हि समये भगवा महापवारणाय मिगारमातुया पासादस्स
हेट्ठा महासावकपरिवुतो निसीदि । तस्मिं समये महाकच्चायनत्थेरो
अवन्तीसु विहरति । सो पनायस्मा दूरतो पि आगन्त्वा धम्मस्सवनं 5
पगण्हातियेव । तस्मा महाथेरा निसीदन्ता महाकच्चायनत्थेरस्स
आसनं ठपेट्वा निसीदिंसु । सक्को देवराजा द्वीहि देवलोकेहि देवपरिसाय
सद्धिं आगन्त्वा दिब्बगन्धमालादीहि सत्थारं पूजेत्वा ठितो महाकच्चाय-
नत्थेरं अदिस्वा, “किं नु खो मम अय्यो न दिस्सति, साधु खो पनस्स
सचे आगच्छेय्या” ति । थेरोपि तं खणञ्जेव आगन्त्वा अत्तनो आसने 10
निसिन्नमेव अत्तानं दस्सेसि । सक्को थेरं दिस्वा गोप्फकेसु दळ्ळं
गहेत्वा “साधु^१ वत मे अय्यो आगतो, अहं अय्यस्स आगमनमेव
पच्चासीसामी”^२ ति वत्वा^३ उभोहि हत्थेहि पादे सम्बाहित्वा
गन्धमालादीहि पूजेत्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । भिक्खू उज्झायिसु,
“सक्को मुखं ओलोकेत्वा सक्कारं करोति, अवसेसमहासावकानं एवरूपं 15 R. 177
सक्कारं अकरित्वा महाकच्चायनं दिस्वा वेगेन गोप्फकेसु गहेत्वा—
‘साधु वत मे अय्यो आगतो, अहं अय्यस्स आगमनमेव पच्चासीसामी’^४
ति वत्वा उभोहि हत्थेहि पादे सम्बाहित्वा पूजेत्वा वन्दित्वा एकमन्तं
ठितो” ति । सत्था तेसं तं कथं सुत्वा—“भिक्खवे, मम पुत्तेन
महाकच्चायनेन सदिसा इन्द्रियेसु गुत्तद्वारा भिक्खू देवानम्पि मनुस्सा- 20
नम्पि^५ पिप्पायेवा” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
गाथमाह—

१. स्या० नत्थि ।

२. पच्चासिसामि—सी०, स्या०, रो० ।

३. ० थेरस्स—स्या० ।

४. पच्चासिसामी—सी०, स्या०, रो० ।

५. स्या० नत्थि ।

९४ § “यस्सिन्द्रियानि समथं गतानि,
अस्सा यथा सारथिना सुदन्ता ।
पहीनमानस्स अनासवस्स,
देवापि तस्स पिहयन्ति तादिनो” ति ॥५॥

B. 390 5

तस्सत्थो—यस्स भिक्खुनो छेकेन सारथिना सुदन्ता अस्सा विय
छ इन्द्रियानि समथं दन्तभावं निब्बिसेवनभावं गतानि, तस्स
नवविधं मानं पहाय ठितत्ता पहीनमानस्स चतुन्नं आसवानं अभावेन
अनावस्स । तादिनो ति तादिभावसण्ठितस्स तथारूपस्स देवापि
पिहयन्ति, मनुस्सापि दस्सनञ्च आगमनञ्च पत्थेन्ति येवा ति ।

10

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

महाकच्छायनत्थेरवत्थु पञ्चमं ।

७-६. सारिपुत्तथैरवत्थु

R. 178

पठवीसमो^१ ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो सारिपुत्तथेरं आरब्भ कथेसि ।

एकस्मिं हि समये आयस्मा सारिपुत्तो वुट्ठवस्सो^२ चारिकं पक्क-
मितुकामो भगवन्तं आपुच्छित्वा वन्दित्वा अत्तनो परिवारेण सद्धि
निक्खमि । अञ्जेपि बहू भिक्खू थेरं अनुगच्छिसु^३ । थेरो च^४ नामगोत्त- 5
वसेन पञ्चायमाने भिक्खू नामगोत्तवसेन कथेत्वा निवत्तापेसि^५ ।
अञ्जतरो नामगोत्तवसेन अपाकटो भिक्खु चिन्तेसि^६, “अहो वत्त मम्मि
नामगोत्तवसेन पग्गण्हन्तो कथेत्वा निवत्तापेय्या”^७ ति । थेरो महा-
भिक्खुसङ्घस्स अन्तरे तं न सल्लक्खेसि । सो, “अञ्जे विय भिक्खू न
मं पग्गण्हाती” ति थेरे आघातं बन्धि । थेरस्सपि सङ्घाटिकण्णो तस्स 10
भिक्खुनो सरीरं फुसि, तेनापि आघातं बन्धि येव । सो, “दानि थेरो
विहारूपचारं अतिक्कन्तो भविस्सती” ति अत्वा सत्थारं उपसङ्क-
मित्वा—“आयस्मा मं भन्ते सारिपुत्तो तुम्हाकं अगगसावकोम्ही” ति
कण्हसक्खलिं भिन्दन्तो विय पहरित्वा अखमापेत्वाव चारिकं पक्कन्तो”
ति आह । सत्था थेरं पक्कोसापेसि । 15

तस्मिं खणे महामोग्गलानत्थेरो च आनन्दत्थेरो च चिन्तेसुं,
“अम्हाकं अगगजेट्ठभातरा^८ इमस्स भिक्खुनो अपहट्ठभावं सत्था नो न
जानाति, सीहनादं पन नदापेतुकामो भविस्सती ति परिसं सन्निपाता-
पेस्सामा” ति । ते कुञ्चिकहत्था परिवेणद्वारानि^९ विवरित्वा—

R. 179

१. पथविसमोति—म० ।

२. वुत्थवस्सो—सी०, स्या०, रो० ।

३. आपुच्छिसु—रो० ।

४. सी० नत्थि ।

५. निवत्तेति—सी०, स्या०, रो० ।

६. रो० नत्थि ।

७. निवत्तेय्या’ ति—सी०, स्या०, रो० ।

८. जेट्ठकभातरा—सी०;

९. परिवेणद्वारादीनि—सी०, रो० ।

जेट्ठभातरा—स्या०, रो० ।

B. 391

“अभिककमथायस्मन्तो, अभिककमथायस्मन्तो, इदानीयस्मा सारिपुत्तो भगवतो सम्मुखा सीहनादं नदिस्सती” ति महाभिक्षुसङ्घं सन्निपातेसुं । थेरोपि आगन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा निसीदि । अथ नं सत्था तमत्यं पुच्छि । थेरो, “नायं भिक्षु मया पहटो” ति अवत्वा व अत्तनो गुणकथं
 5 कथेन्तो—“यस्स नून भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्टिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सब्रह्मचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्या” ति वत्वा—“सेय्यथापि भन्ते, पठवियं^१ सुचिम्पि निक्खिपन्ति, असुचिम्पि निक्खिपन्ती” ति आदिना नयेन अत्तनो पठवीसमचित्ततश्च^२
 आपोतेजोवायोरजोहरण चण्डालकुमारक उसभच्चिन्नविसाणसमचित्ततश्च
 10 अहिकुणपादीहि विय अत्तनो कायेन अट्टियनश्च मेदकथालिका^३ विय अत्तनो कायपरिहरणश्च पकासेसि । इमाहि च पन नवहि उपमाहि थेरे अत्तनो गुणे^४ कथेन्ते नवसुपि ठानेसु^५ उदकपरियन्तं कत्वा महापठवी^६ कम्पि । रजोहरणचण्डालकुमारकमेदकथालिको पमानं पन आहरणकाले
 01 पुथुज्जना भिक्षू अस्सूनि सन्धारेतुं नासक्खिसु, खीणासवानं धम्मसंवेगो
 15 उदपादि ।

R. 180

थेरे अत्तनो गुणं कथेन्तेयेव^७ अब्भाच्चिक्खनकस्स भिक्षुनो सकल-सरीरे डाहो उप्पज्जि । सो तावदेव भगवतो पादेसु पतित्वा अत्तनो अब्भच्चिक्खनदोसं^८ पकासेत्वा अच्चयं देसेसि । सत्था थेरं आमन्तेत्वा—
 “सारिपुत्त, खम इमस्स मोघपुरिस्सस्स, यावस्स सत्तथा मुद्धा न फलती”
 20 ति आह । थेरो उक्कुटिकं निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गय्ह—“खमामहं भन्ते, तस्स आयस्मतो, खमतु च मे सो आयस्मा, सचे मय्हं दोसो अत्थी” ति आह । भिक्षू कथयिंसु—“पस्सथ दानावुसो थेरस्स अनोपमगुणं, एवरूपस्स नाम मुसावादेन अब्भाच्चिक्खनकस्स भिक्षुनो उपरि अप्पमत्तकम्पि कोपं वा दोसं वा अकत्वा सयमेव उक्कुटिकं

१. पथवियं—म० ।

२. मेदकथालिकाय—सी० ।

३. वारेसु—सी०, स्या०, रो० ।

४. कथेन्ते कथेन्तेवेयेव—रो० ।

५. पथवीसमचित्त तञ्च—म० ।

६. गुणं—सी०, स्या०; गुणकथं—रो० ।

७. महापथवी—म० ।

८. अभूतवक्खनदोसं—सी०, स्या०, रो० ।

निसीदित्वा अञ्जलिं पग्गय्ह खमापेती' ति । सत्था तं कथं सुत्वा—
 “भिक्षवे, किं कथेथा” ति पुच्छित्वा, “इदं नाम भन्ते” ति वुत्ते—
 “न भिक्षवे सक्का सारिपुत्तसदिसानं कोपं वा दोसं वा उप्पादेतुं,
 महापठवीसदिसं^१ भिक्षवे, इन्दखीलसदिसं पसन्नउदकरहदसदिसश्च
 सारिपुत्तस्स चित्तं” ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
 गाथमाह—

B. 392

5 R. 181

१५ § “पठवीसमो^३ नो विरुज्जति,

इन्दखीलूपमो^४ तादि सुब्बतो ।

रहदोव अपेतकहमो,

संसारा न भवन्ति तादिनो” ति ॥६॥

10

तस्सत्थो—भिक्षवे यथा नाम पठवियं^५ सुचीनि गन्धमालादीनिपि
 निक्खिपन्ति, असुचीनि मुत्तकरीसादीनिपि निक्खिपन्ति, यथा^६ नाम
 नगरद्वारे निखातं इन्दखीलं दारकादयो ओमुत्तेन्तिपि^७ ऊहदन्तिपि^८,
 अपरे पन तं गन्धमालादीहि सक्करोन्ति । तत्थ इन्दखीलस्स च^९ नेव
 अनुरोधो उप्पज्जति, न विरोधो, एवमेव^{१०} ख्वायं^{११} खीणासवो भिक्षु
 अट्ठहि लोकधम्मेहि अकम्पियभावेन तादि, वतानं सुन्दरताय सुब्बतो ।
 सो, “इमे मं चतूहि पच्चयेहि सक्करोन्ति, इमे पन न सक्करोन्ती”
 ति सक्कारश्च असक्कारश्च करोन्तेसु नेव अनुरुज्झति, नो विरुज्जति
 अथ खो पठवीसमो^{१२} च इन्दखीलूपमो^{१३} एव^{१४} च होति । यथा च

15

R. 182

१. इमं—सी० ।

२. महापथवीसदिसं—म० ।

३. पथविसमो—म० ।

४. इन्दाखिलूपमो—म० ।

५. पथवियं—म० ।

६. तथा—सी०, स्या०, रो० ।

७. उम्मिहन्तिपि—स्या० ।

८. ऊहदयन्ति—रो० ।

९. वा—रो० ।

१०. एवमेवं—स्या०, रो० ।

११. स्वायं—रो० ।

१२. पथविसमो—म०; पठविसमो—सी० ।

१३. इन्दखिलूपमो—स० ।

१४. एवं—रो० ।

अपगतकद्दमो रहदो^१ पसन्नोदको होति, एवं अपगतक्खिलेसताय
रागकद्दमादीहि अकद्दमो^२ विण्णसन्नोव होति । तादिनो ति तस्स पन
एवरूपस्स सुगतिदुग्गतीसु संसरणवसेन संसारा नाम न होन्तीति ।

देसनावसाने नव भिक्खुसहस्सानि सह पटिसम्भदाहि अरहत्तं
५ पापुणिसू ति ।

सारिपुत्तत्थेरवत्थु छट्ठं ।

—०—

७-७. कोसम्बिवासीतिस्सत्थेरसामणेर्वत्थु

सन्तं तस्स मनं होती ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
तिस्सत्थेरस्स सामणेरं आरब्भ कथेसि ।

एको किर कोसम्बिवासी कुलपुत्तो सत्थु सासने पब्बजित्वा
लद्धूपसम्पदो कोसम्बिवासीतिस्सत्थेरो ति पञ्जायि । तस्स कोसम्बियं
वुट्ठवस्सस्स^१ उपट्ठाको तिचीवरञ्चेव सप्पिफाणितञ्च आहरित्वा पादमूले 5 B. 393
ठपेसि । अथ नं थेरो आह—“किं इदं उपासका” ति ? “ननु मया
भन्ते, तुम्हे वस्सं वासिता, अम्हाकञ्च विहारे वुट्ठवस्सा^२ इमं लाभं
लभन्ति, गण्हथ भन्ते” ति । “होतु उपासक, न मय्हं इमिना अत्थो”
ति । “किं कारणा भन्ते” ति ? “मम सन्तिके कप्पियकारको
सामनेरोपि नत्थि आवुसो” ति । “सचे भन्ते, कप्पियकारको नत्थि, 10
मम पुत्तो अय्यस्स सन्तिके सामणेरो भविस्सती” ति । थेरो अधि-
वासेसि । उपासको सत्तवस्सिकं अत्तनो पुत्तं थेरस्स सन्तिकं नेत्वा—
“इमं पब्बाजेथा” ति अदासि । अथस्स थेरो केसे तेमेत्वा तच्चपञ्चक-
कम्मट्ठानं दत्वा पब्बाजेसि । सो खुरगगे येव सह पटिसम्भिदाहि R. 183
अरहत्तं पापुणि । 15

थेरो तं पब्बाजेत्वा अड्डमासं तत्थ वसित्वा, “सत्थारं पस्सिस्सामी”
ति सामणेरं भण्डकं गाहापेत्वा गच्छन्तो अन्तरामगगे एकं विहारं
पाविसि । सामणेरो उपज्झायस्स सेनासनं गहेत्वा पटिजग्गि, तस्स तं
पटिजग्गन्तस्सेव विकालो जातो, तेन अत्तनो सेनासनं पटिजग्गितुं
नासक्खि । अथ नं उपट्ठानवेलायं आगन्त्वा निसिन्नं थेरो पुच्छि— 20
“सामणेर अत्तनो वसनट्ठानं^३ पटिजग्गितं” ति ? “भन्ते पटिजग्गितुं
ओकासं नालत्थं” ति । “तेन हि मम वसनट्ठानेयेव वस, दुक्खं ते

१. वुट्ठवस्सस्स—सी०, स्या०, रो० ।

२. वुट्ठवस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

३. ० न—सी०, रो० ।

आगन्तुकट्टाने बहि वसितुं” ति तं गहेत्वाव सेनासनं पाविसि । थेरो
 पन पुथुज्जनो निपन्नमत्तोव^१ निदं ओक्कमि । सामणेरो चिन्तेसि, “अज्ज
 मे उपज्झायेन सद्धिं ततियो दिवसो एकसेनासने वसन्तस्स, ‘सचे
 निपज्जित्वा निदायिस्सामि, थेरो सहसेय्यं आपज्जेय्या’ ति^२ निसिन्न-
 5 कोव वीतिनामेस्सामी” ति उपज्झायस्स मञ्चकसमीपे पल्लङ्कं आभु-
 जित्वा निसिन्नकोव रत्ति वीतिनामेसि । थेरो पच्चूसकाले पच्चुट्ठाय,
 “सामणेरं निक्खमापेतुं वट्ठती” ति मञ्चकपस्से ठपितबीजनिं गहेत्वा
 बीजनिपत्तस्स अग्गेन सामणेरस्स कटसारकं पहरित्वा बीजनिं उद्धं
 R. 184 उक्खिपन्तो—“सामणेर, बहि निक्खमा” ति आह । बीजनिपत्तदण्डको
 10 अक्खिम्मिह पटिहज्जि, तावदेव अक्खि भिज्जि । सो—“किं भन्ते”
 ति वत्वा, उट्ठाय “बहि निक्खमा” ति वुत्ते, “अक्खि मे भन्ते भिन्नं”
 ति अवत्वा एकेन हत्थेन पटिच्छादेत्वा निक्खमि । वत्तकरणकाले च
 पन “अक्खि मे भिन्नं” ति तुण्ही अनिसीदित्वा एकेन हत्थेन अक्खिं
 B 394 गहेत्वा एकेन हत्थेन मुट्ठिसम्मज्जनिं^३ आदाय वच्चकुटिञ्च मुखधोव-
 15 नट्टानञ्च सम्मजित्वा मुखधोवनोदकञ्च^४ ठपेत्वा परिवेणं सम्मज्जि ।
 सो उपज्झायस्स दन्तकट्ठं ददमानो एकेनेव हत्थेन अदासि ।

अथ नं उपज्झायो आह—“असिक्खितो वतायं सामणेरो,
 आचरियुपज्झायानं एकेन हत्थेन दन्तकट्ठं दातुं, न^५ वट्ठती^६” ति ।
 “जानामहं भन्ते, न एव^६ वट्ठती^६ ति, एको पन मे हत्थो न तुच्छो”
 20 ति । “किं सामणेरो” ति ? सो आदितो पट्ठाय तं पवत्ति आरोचेसि ।
 थेरो सुत्वा व संविग्गमानसो—“अहो वत मया भारियं कम्मं कतं”
 ति वत्वा—“खमाहि मे सण्णुरिस, नाहमेतं जानामि, अवस्सयो मे
 होही” ति अज्जलिं पग्गय्ह सत्तवस्सिकदारकस्स पादमूले उक्कुटिकं
 निसीदि । अथ नं सामणेरो आह—“नाहं भन्ते, एतदत्थाय कथेसि,
 R 185 25 तुम्हाकं चित्तं अनुरक्खन्तेन मया एवं वुत्तं, नेवेत्थ तुम्हाकं दोसो

१. निपन्नमत्तेव—सी० ।

२. स्या० नत्थि ।

३. मुट्ठिसम्मज्जनिं—स्या० ।

४. मुखधोवनं—सी०; ० च—रो० ।

५-५. लभती—सी०, स्या०, रो० ।

६-६. एतं वत्तं—सी०, स्या०, रो० ।

अत्थि, न मय्हं । वट्टस्सेवेसो, दोसो, मा चिन्तयित्थ, मया तुम्हाकं विप्पटिसारं रक्खन्तेनेव नारोचितं” ति । थेरो सामणेरेन अस्सासिय-
मानोपि अनस्सासित्वा उप्पन्नसंवेगो सामणेरस्स भण्डकं गहेत्वा सत्थु
सन्तिकं पायासि । सत्थापिस्स आगमनं ओलोकेन्तोव निसीदि । सो
गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा सत्थारा सद्धि^१ पटिसम्मोदनं क्त्वा, “खमनीयं ५
ते भिक्खु, किञ्चि अतिरेकं अफासुकं अत्थी” ति पुच्छितो आह—
“खमनीयं भन्ते, नत्थि मे किञ्चि अतिरेकं अफासुकं, अपि च खो
पन मे अयं दहरसामणेरो विय अञ्जो अतिरेकगुणो न दिट्ठपुब्बो”
ति । “किं पन इमिना कतं भिक्खू” ति ? सो आदितो पट्टाय सब्बं तं
पवत्ति भगवतो आरोचेन्तो आह—“एवं भन्ते, मया खमापियमानो १०
मं एवं वदेसि ‘नेवेत्थ तुम्हाकं दोसो अत्थि, न मय्हं । वट्टस्सेवेसो दोसो,
तुम्हे मा चिन्तयित्था’ ति । इति मं अस्सासेसि येव, मयि नेव कोपं न
दोसमकासि, न मे भन्ते एवरूपो गुणसम्पन्नो दिट्ठपुब्बो” ति । अथ नं
सत्था—“भिक्खु खीणासवा नाम न कस्सच्चि कुप्पन्ति, न दुस्सन्ति,
सन्तिन्द्रिया सन्तमानसाव होन्ती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं १५
देसेन्तो इमं गाथमाह—

९६ § “सन्तं तस्स मनं होति, सन्ता वाचा च कम्म च ।

B. 395

सम्मदञ्जा विमुत्तस्स, उपसन्तस्स तादिनो” ति ॥७॥

तत्थ सन्तं तस्सा ति तस्स खीणासवसामणेरस्स अभिज्झादीनं
अभावेन मनं सन्तमेव होति उपसन्तं निब्बुतं । तथा मुसावादादीनं २० R. 186
अभावेन वाचा च पाणातिपातादीनं अभावेन कायकम्मश्च सन्तमेव
होति । सम्मदञ्जा विमुत्तस्सा ति नयेन हेतुना जानित्वा पञ्चहि
विमुत्तीहि विमुत्तस्स । उपसन्तस्सा ति अब्भन्तरे रागादीनं उपसमेन
उपसन्तस्स । तादिनो ति तथारूपस्स गुणसम्पन्नस्सा ति^२ ।

देसनावसाने कोसम्बिवासीतिस्सत्थेरो सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं २५
पापुणि, सेसमहाजनस्सापि सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

कोसम्बिवासीतिस्सत्थेरसामणेरवत्थु सत्तमं ।

७-८. सारिपुत्तथेरवत्थु

अस्सद्धो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो सारिपुत्तथेरं
आरब्ध कथेसि ।

एकस्मिं^१ हि समये^२ तिसमत्ता आरज्जका भिक्खू सत्थु सन्तिकं
आगन्त्वा^३ वन्दित्वा निसीदिसु । सत्था तेसं सह पटिसम्भदाहि
५ अरहत्तस्सूपनिस्सयं दिस्वा^४ सारिपुत्तथेरं आमन्तेत्वा—“सद्दहसि त्वं
सारिपुत्त, सद्धिन्द्रियं भावितं बहुलीकतं अमतोगधं होति अमत-
परियोसानं” ति एवं पञ्चिन्द्रियानि आरब्ध पञ्चं पुच्छि । थेरो—“न
खाहं^५ भन्ते, एत्थ भगवतो सद्धाय गच्छामि, सद्धिन्द्रियं ...पे०...
अमतपरियोसानं^६ । येसं हेतं^७ भन्ते, अज्जातं अस्स^८ अदिट्ठं अविदितं
R. 187 10 असच्छिककतं अफस्सितं^९ पज्जाय, ते तत्थ परेसं सद्धाय गच्छेय्युं ।
सद्धिन्द्रियं ...पे०... अमतपरियोसानं” ति एवं तं पञ्चं व्याकासि ।
तं सुत्वा भिक्खू कथं समुट्ठापेसुं—“सारिपुत्तथेरो मिच्छागहणं नेव
विस्सज्जेसि, अज्जापि सम्मासम्बुद्धस्स न सद्दहति येवा” ति । तं सुत्वा
सत्था—“किं नामेतं भिक्खवे, वदेथ । अहं हि ‘पञ्चिन्द्रियानि
B. 396 15 अभावेत्वा समथविपस्सनं अवड्ढेत्वा मग्गफलानि सच्छिकातुं समत्थो
नाम अत्थी ति, सद्दहसि त्वं^६ सारिपुत्ता’ ति पुच्छि । सो ‘एवं
सच्छिककरोन्तो अत्थि नामा ति न सद्दहामि भन्ते’ ति कथेसि । न
दिन्नस्स वा कतस्स वा फलं विपाकं न सद्दहति, नापि बुद्धादीनं गुणं
न सद्दहति । एसो पन अत्तना पटिविद्धेसुं^{१०} भानविपस्सनामग्गफलधम्मेषु

१-१. एक दिवसं हि—सी०, स्या०, रो० । २. गन्त्वा—स्या० ।

३. विदित्वा—स्या० ।

४. चाहं—सी० ।

५. ०ति—सी० ।

६. नून—रो०; नूनेतं—स्या०; नून तं—सी० ।

७. अस्सुतं—स्या० ।

८. अफस्सित—स्या० ।

९. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१०. पटिलद्धेसुं—स्या०, रो० ।

परेसं सद्धाय न गच्छति । तस्मा अनुपवज्जो” ति वत्वा
अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

९७ § “असद्धो अकतञ्जू च, सन्धिच्छेदो च यो नरो ।

हतावकासो वन्तासो, च वे उत्तमपोरिसो’ ति ॥८॥

तस्सत्थो अत्तनो^१ पटिविद्धगुणं परेसं कथाय न सद्दहती ति अस्सद्धो 5
अकतं निब्बानं जानाती ति अकतञ्जू, सच्छिकतनिब्बानो ति अत्थो । R. 188
वट्टसन्धि संसारसन्धिं छिन्दित्वा^२ ठितो ति सन्धिच्छेदो । कुसला-
कुसलकम्मबीजस्स खीणत्ता निब्बत्तनावकासो^३ हतो अस्सा ति
हतावकासो । चतूहि मग्गेहि कत्तब्बकिच्चस्स कत्तत्ता सव्वा आसा
इमिना वन्ता ति वन्तासो । सो^४ एवरूपो नरो^५ । पटिविद्धलोकुत्तर- 10
धम्मताय पुरिसेसु उत्तमभावं पत्तोति पुरिसुत्तमो^६ ति ।

गाथावसाने ते आरञ्जका तिसमत्ता भिक्खू सह पटिसम्भदाहि
अरहत्तं पापुणिसु^७, सेसजनस्सापि^८ सत्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

सारिपुत्तत्थेरवत्थु अट्टमं

—०—

१. अत्तना—स्या०, रो०, सी० ।

२. निब्बत्तनोकासो—सी० ।

३. ० स वे—स्या०, रो० ।

७. ० ति—रो० ।

५. देत्वा—सी०, रो० ।

४. यो पन—स्या० ।

६. ति—रो० नत्थि ।

८. सेसमहाजनस्सापि—स्या० ।

७-६. खदिरवनियरेवतत्थेरवत्थु

गामे वा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो खदिरवनिय-
रेवतत्थेरं आरब्ध कथेसि ।

आयस्मा हि सारिपुत्तो सत्तासीतिकोटिधनं पहाय पब्बजित्वा
चाला उपचाला सीसुपचाला ति तिस्सो भगिनियो, चुन्दो उपसेनो ति
5 इमे द्वे च भातरो पब्बाजेसि, रेवतकुमारो एकोव गेहे अवसिट्ठो^१ ।
R. 189 अथस्स माता चिन्तेसि, “मम पुत्तो उपतिस्सो एत्तकं धनं पहाय
पब्बजित्वा तिस्सो च भगिनियो द्वे च भातरो पब्बाजेसि, रेवतो
B. 397 एकोव अवसेसो । सचे इमम्पि पब्बाजेस्सति, एत्तकं नो धनं
नस्सिस्सति, कुलवंसो पच्छिज्जिस्सति^२, दहरकालेयेव नं घरावासेन
10 बन्धिस्सामी” ति । सारिपुत्तत्थेरोपि पटिकच्चेव^३ भिक्खू आणापेसि—
“सचे आवुसो, रेवतो पब्बजितुकामो आगच्छति, आगतमत्तमेव नं
पब्बाजेय्याथ, मम मातापितरो मिच्छादिट्ठिका, किं तेहि आपुच्छितेहि,
अहमेव तस्स माता च पिता चा” ति । मातापिस्स रेवतकुमारं
सत्तवस्सिकमेव घरबन्धनेन बन्धितुकामा समानजातिके कुले दारिकं
15 वारेत्वा दिवसं ववत्थपेत्वा^४ कुमारं मण्डेत्वा पसाधेत्वा महता परिवारेन
सद्धि आदाय कुमारिकाय जातिघरं अगमासि । अथ नेसं कत-
मङ्गलानं द्वित्रम्पि जातकेसु सन्निपत्तितेसु उदकपातियं हत्थे ओतारेत्वा
मङ्गलानि वत्वा कुमारिकाय वुट्ठि^५ आकङ्खमाना जातका—“तव
अय्यिकाय^६ दिट्ठधम्मं पस्स, अय्यिका^७ विय चिरं जीव अम्मा” ति
20 आहंसु । रेवतकुमारो, “को नु खो इमिस्सा अय्यिकाय दिट्ठधम्मो”
ति चिन्तेत्वा—“कतरा इमिस्सा अय्यिका” ति पुच्छि । अथ नं

१. अवसिस्सि—रो०, सी० ।

२. पटिगच्चेव—सी०, रो० ।

३. वुट्ठि—सी०, रो० ।

४. अय्यिका—सी०, रो०; एवं सब्बत्थ ।

५. उपच्छिज्जिस्सति—रो० ।

६. ठपेत्वा—सी०, रो० ।

७. अय्यिकाय—सी०, रो० ।

आहंसु—“तात, किं न पस्ससि इमं वीसवस्सतिकं खण्डदन्तं पलितकेसं वलित्तचं तिलकाहतगतं गोपानसिवङ्क, एसा एतिस्सा अय्यिका” ति । “किं पन अयम्पि एवरूपा भविस्सती” ति? “सचे जीविस्सति, भविस्सती ताता” ति । सो चिन्तेसि, “एवरूम्पि नाम सरीरं जराय इमं विप्पकारं पापुणिस्सति, इदं मे भातरा उपतिस्सेन दिट्ठं भविस्सति, अज्जेव मया पलायित्वा पब्बजितुं वट्ठी” ति । अथ नं जातका कुमारिकाय सद्धि एकयानं आरोपेत्वा आदाय पक्कमिसु ।

R. 190

सो थोकं गन्त्वा सरीरकिच्चं अपदिसित्वा—“ठपेथ ताव यानं, ओतरित्वा आगमिस्सामी” ति याना ओतरित्वा एकस्मिं गुम्बे थोकं पपञ्चं कत्वा अगमासि । पुनपि थोकं गन्त्वा तेनेव अपदेसेन ओतरित्वा अभिरुहि, पुनपि तथेव अकासि । अथस्स जातका, “अट्ठा इमस्स उट्ठानानि वत्तन्ती” ति सल्लक्खेत्वा नातिदळ्हं आरक्खं करिसु । सो पुनपि थोकं गन्त्वा तेनेव अपदेसेन ओतरित्वा—“तुम्हे पाजेन्तो? पुरतो गच्छथ, मयं पच्छतो? सणिकं आगमिस्सामा” ति वत्वा ओतरित्वा गुम्बाभिमुखो अहोसि । जातकापिस्स, “पच्छतो आगमिस्सती” ति सञ्जाय यानं पाजेन्ता गमिसु^१ । सोपि^४ ततो पलायित्वा एकस्मिं पदेसे तिसमत्ता भिक्खू वसन्ति, तेसं सन्तिकं गन्त्वा वन्दित्वा आह—“पब्बाजेथ मं भन्ते” ति । “आवुसो त्वं सब्बालङ्कारपटिमण्डितो, मयं ते राज-पुत्तभावं वा अमच्चपुत्तभावं वा न जानाम, कथं पब्बाजेस्सामा” ति । “तुम्हे मं भन्ते न जानाथा” ति? “न जानामावुसो” ति । “अहं उपतिस्सस्स कनिट्ठभातिको” ति । “को एस उसतिस्सो नामा” ति^५ । “भन्ते भद्दन्ता मम भातरं ‘सारिपुत्तो’ ति वदन्ति, तस्मा मया^६ उपतिस्सो ति वुत्ते न जानन्ती” ति । “किं पन त्वं सारिपुत्तत्थेरस्स कनिट्ठभातिको” ति? “आम भन्ते” ति । “तेन हि एहि, भातरा ते अनुञ्जातमेवा” ति वत्वा भिक्खू^६ तस्स आभरणानि ओमुञ्चापेत्वा

15

R. 191
B. 398

20

25

१. पाजेन्ता—स्या०, रो० ।

२. पच्छा—सी० ।

३. अगमंसु—स्या०, सी०, रो० ।

४. सो—सी०, रो० नत्थि ।

५. ० आम—सी०, रो० ।

६-६. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

एकसन्तं ठप्पपेत्वा तं पब्बाजेत्वा थेरस्स सासनं पहिणिसु । थेरो तं सुत्वा भगवतो आरोचेसि—“भन्ते, ‘आरञ्जिकभिक्षूहि^१ किर रेवतो पब्बाजितो’ ति सासनं पहिणिसु, गन्त्वा तं पस्सित्वा आगमिस्सामी” ति । सत्था—“अधिवासेहि ताव सारिपुत्ता” ति गन्तुं न अदासि ।

5 थेरो पुन कतिपाहच्चयेन सत्थारं आपुच्छि । सत्था—“अधिवासेहि ताव सारिपुत्त, मयम्पि आगमिस्सामा” ति नेव गन्तुं अदासि ।

R. 192

सामणेरोपि, “सच्चाहं इध वसिस्सामि, जातका मं अनुबन्धित्वा पक्कोसिस्सन्ती^२” ति तेसं भिखूनं सन्तिके याव अरहत्ता कम्मट्ठानं उगगण्हित्वा पत्तचीवरमादाय चारिकं चरमानो ततो तिसयोजनिके^३

10 ठाने खदिरवनं गन्त्वा अन्तोवस्सेयेव तेमासब्भन्तरे सह पटिसम्भदाहि अरहत्तं पापुणि । थेरोपि पवारेत्वा सत्थारं पुन तत्थ गमनत्थाय आपुच्छि । सत्था—“मयम्पि गमिस्साम^४ सारिपुत्ता” ति पञ्चहि भिक्षुसतेहि सद्धिं निक्खमि । थोकं गतकाले आनन्दत्थेरो द्वेधापथे ठत्वा सत्थारं आह—भन्ते, रेवतस्स सन्तिकं गमनमग्गेसु अयं परिहार-

15 पथो सट्ठियोजनिको मनुस्सावासो, अयं उजुमग्गो तिसयोजनिको अमनुस्स-परिगगहितो, कतरेन गच्छामा” ति । “सीवलि पन आनन्द अम्हेहि सद्धिं आगतो” “आम भन्ते” ति । सचे सीवलि आगतो, उजुमग्गमेव गण्हाही” ति । सत्था किर, “अहं तुम्हाकं यागुभत्तं उम्पादेस्सामि,

B. 399

उजुमग्गं गण्हाही” ति अवत्वा, “तेसं तेसं जनानं पुञ्जस्स विपाक-

20 दानट्ठानं एतं” ति अत्वा “सचे सीवलि आगतो, उजुमग्गं गण्हाही” ति आह । सत्थरि पन तं मग्गं पटिपन्ने देवता, “अम्हाकं अय्यस्स सीवलित्थेरस्स सक्कारं करिस्सामा” ति चिन्तेत्वा एकेकयोजने विहारे कारेत्वा एकयोजनतो उद्धं गन्तुं अदत्वा पातो^५ वुट्ठाय

R, 193

दिब्बयागुआदीनि गहेत्वा^६, “अय्यो नो^७ सीवलित्थेरो कहं निसिन्नो^८”

१. आरञ्जिकभिक्षूहि—सी०, स्या०, रो० । २. पक्कोसापेस्सन्ती—स्या०, रो० ।

३. तिसयोजने—सी०, रो० ।

४. आगमिस्साम—सी०, रो० ।

५. पातोव—सी०, स्या०, रो० ।

६. ० अम्हाकं—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८. ० कहं निसिन्नो—रो० ।

ति विचरन्ति । थेरो अत्तनो अभिहटं बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स दापेसि । एवं सत्था सपरिवारो तिसयोजनिकं कन्तारं सीवलित्थेरस्स^१ पुञ्जं अनुभवमानोव अगमासि । रेवतत्थेरोपि सत्थु आगमनं अत्वा भगवतो गन्धकुटिं मापेत्वा पञ्च कूटागारसतानि चङ्कमनसतानि पञ्चरत्तिट्टानदिवाट्टानसतानि च मापेसि । सत्था तस्स सन्तिके मास- 5 मत्तमेव वसि, तस्मिं वसमानोपि सीवलित्थेरस्सेव पुञ्जं अनुभवि ।

तत्थ^२ पन द्वे महल्लकभिक्खू सत्थु खदिरवनं पविसनकाले एवं चिन्तयिसु, “अयं भिक्खु एत्तकं नवकम्मं करोन्तो किं सक्खिस्सति समणधम्मं कातुं”, सत्था ‘सारिपुत्तस्स कनिट्ठो’ ति मुखोलोकनकिच्च^३ करोन्तो एवरूपस्सनवकम्मिकस्स भिक्खुस्स^४ सन्तिकं आगतो” ति । 10 सत्थापि^५ तं दिवसं पञ्चूसकाले लोकं वोलोकेत्वा^६ ते भिक्खू दिस्वा तेसं चित्ताचारं^७ अञ्जासि । तस्मा तत्थ मासमत्तं वसित्वा निक्खमन- दिवसे यथा ते भिक्खू अत्तनो तेलनाळिञ्च उदकतुम्बञ्च उपाहनानि^८ च पमुस्सन्ति, तथा अधिट्ठित्वा निक्खमन्तो विहारूपचारतो बहि निक्खन्तकाले इद्धि विस्सज्जेसि । अथ ते भिक्खू, “मया इदञ्चिदञ्च 15 पमुट्ठं, मयापि पमुट्ठं” ति उभोपि निवत्तित्वा तं ठानं असल्लक्खेत्वा R. 194 खदिररुक्खकण्ठकेहि विज्झमाना विचरित्वा एकस्मिं खदिररुक्खे ओलम्बन्तं अत्तनो भण्डकं दिस्वा आदाय पक्कमिसु । सत्था पि भिक्खुसङ्घं आदाय पुन मासमत्तेनेव सीवलित्थेरस्स पुञ्जं अनुभवमानो पटिगन्त्वा^९ पुब्बारामं पाविसि । 20

अथ ते महल्लकभिक्खू पातोव मुखं धोवित्वा, “आगन्तुकभत्त- दायिकाय विसाखाय घरं यागुं पिविस्सामा” ति गन्त्वा यागुं पिवित्वा खज्जकं खादित्वा निसीदिसु । अथ ने विसाखा पुच्छि—“तुम्हेपि^{१०}

१. ०एव—सी०, स्या०, रो० ।

२. तं—सी० ।

३. मुखोलोकनभिक्खं—सी०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. सत्था—सी०, रो० ।

६. वोलोकेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

७. चित्तवारं—स्या० ।

८. उपाहनं—सी०, रो०; उपाहना—स्या० ।

९. गन्त्वा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. तुम्हे हि—सी०, स्या०, रो० ।

- भन्ते, सत्थारा सद्धिं रेवतत्थेरस्स वसनट्टानं अगमित्था” ति ? “आम उपासिके” ति । “रमणीयं भन्ते, थेरस्स वसनट्टानं” ति । “कुतो तस्स रमणीयता, सेतकण्टकखदिररुक्खगहनं पेतानं निवासनट्टानसदिसं उपासिके” ति । अथञ्जे द्वे दहरभिक्षू आगमिसु । उपासिका तेसम्पि
- B. 400 5 यागुखज्जकं दत्त्वा तथेव पटिपुच्छि । ते आहंसु—“न सक्को उपासिके वण्णेतुं, सुधम्मदेवसभासदिसं इद्धिया अभिसङ्खतं विय थेरस्स वसनट्टानं” ति । उपासिका चिन्तेसि, “पठमं आगता भिक्षू अञ्जथा वदिसु, इमे^१ अञ्जथा वदन्ति, पठमं आगता भिक्षू किञ्चिदेव पमुस्सित्वा इद्धिया
- R 195 दिस्सट्टकाले पटिनिवत्तित्वा गता भविस्सन्ति, इमे पन इद्धिया
- 10 अभिसङ्खरित्वा निम्मित्तकाले गता भविस्सन्ती” ति अत्तनो पण्डित-भावेन एतमत्थं वत्त्वा, “सत्थारं^२ आगतकाले^३ पुच्छिस्सामी” ति अट्ठासि । ततो मुहुत्तंयेव^४ सत्था भिक्षुसङ्घपरिवुतो विसाखाय गेहं गन्त्वा पञ्चत्तासने निसीदि । सा बुद्धप्पमुखं भिक्षुसङ्घं सक्कच्चं परिवसित्वा भत्तकिच्चावसाने सत्थारं वन्दित्वा पटिपुच्छि—“भन्ते,
- 15 तूमहेहि सद्धिं गतभिक्षूसु एकच्चे रेवतत्थेरस्स वसनट्टानं ‘खदिरगहनं अरञ्जं’ ति वदन्ति, एकच्चे ‘रमणीयं’ ति, किं नु खो एतं” ति ? तं^५ सुत्वा^५ सत्था—“उपासिके, गामो वा होतु अरञ्जं वा, यस्मिं ठाने अरहन्तो विहरन्ति, तं रमणीयमेवा” ति वत्त्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

- 20 ९८ § “गामे वा यदि वारञ्जे, निन्ने वा यदि वा थले ।

यत्थ अरहन्तो विहरन्ति, तं भूमिरामणेर्यकं” ति ॥९८॥

तत्थ किञ्चापि अरहन्तो गामन्ते कायविवेकं न लभन्ति, चित्तविवेकं पन लभन्तेव । तेसञ्चिह दिब्बपटिभागानिपि आरम्मणानि चित्तं चालेतुं न सक्कोन्ति । तस्मा गामो वा होतु अरञ्जादीनं वा

१. ० नाम—सी० ।

३. आगमनकाले—स्या० ।

५-५. सी०, रो० नत्थि ।

२. सत्थु—सी०, स्या०, रो० ।

४. मुहुत्तस्सेव—सी०, स्या०, रो० ।

अञ्चतरं, यत्थ अरहन्तो विहरन्ति, तं भूमिरामण्यकं ति सो
भूमिपदेसो रमणीयो एवा ति अत्थो ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति^१ ।

अपरेन समयेन भिक्खू कथं समुट्ठापेसुं—“आवुसो,^२ केन नु खो
कारणेन आयस्मा^३ सीवलित्थेरो सत्तदिवससत्तमासाधिकानि सत्त 5
वस्सानि मातु कुच्छियं वसि, केन^४ निरये पच्चि, केन निस्सन्देन^५
लाभग्गयसग्गप्पत्तो जातो” ति । सत्था तं कथं सुत्वा—“भिक्खवे,
किं कथेथा” ति पुच्छित्वा, “भन्ते इदं नामा” ति वुत्ते तस्सायस्मतो
पुब्बकम्मं कथेन्तो आह—

“भिक्खवे इतो एकनवुतिकप्पे विपस्सी भगवा लोके उप्पज्जित्वा 10 B. 401
एकस्मिं समये जनपदचारिकं चरित्वा पितु नगरं पच्चागमासि । राजा
बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स आगन्तुकदानं सज्जेत्वा नागरानं सासनं
पेसेसि—“आगन्त्वा सय्हं दाने सहायका होन्तू” ति । ते तथा कत्वा,
“रञ्जा दिन्नदानतो अतिरेकतरं दस्सामा” ति सत्थारं निमन्तेत्वा
पुनदिवसे दानं पटियादेत्वा रञ्जो सासनं^६ पहिणिसु । राजा आगन्त्वा 15
तेसं दानं दिस्वा, “इतो अधिकतरं दस्सामी” ति पुनदिवसत्थाय^७
सत्थारं निमन्तेसि । नेव राजा नागरे पराजेतुं सक्खि, न नागरा
राजानं । नागरा छट्ठे वारे, “स्वे दानि यथा ‘इमस्मिं’^८ दाने इदं नाम
नत्थी” ति न सक्का होति^९ वत्तुं, एवं दानं दस्सामा” ति चिन्तेत्वा
पुनदिवसे दानं पटियादेत्वा, “किं नु खो एत्थ नत्थी” ति ओलोकेन्ता 20
अल्लमधुमेव न अद्दसंसु । पक्कमधु पन बहुं अत्थि । ते अल्लमधुस्सत्थाय
चतुसु नगरद्वारेसु चत्तारि कहापणसहस्सानि^{१०} गाहापेत्वा पहिणिसु ।
अथेको जनपदमनुस्सो गामभोजकं पस्सितुं आगच्छन्तो अन्तरामग्गे

R. 197

१. पापुणिसु—स्या० ।

२. ० कारणेन—सी०, रो० ।

३. रो० नत्थि ।

४. इमेसं—स्या०, रो० ।

५. सहस्सानि—स्या०, रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. ० एवं—सी०, स्या०, रो० ।

८. पुनदिवसे—स्या०, रो० ।

९. स्या० नत्थि ।

मधुपटलं दिस्वा मक्खिका पलापेत्वा साखं छिन्दित्वा साखादण्डकेनेव सद्धिं मधुपटलं आदाय, “गामभोजकस्स दस्सामी” ति नगरं पाविसि । मधुअत्थाय गतो तं दिस्वा^१—“अम्भो विक्किणियं मधु” ति पुच्छि । “न विक्किणियं सामी” ति । “हन्द इमं कहापणं गहेत्वा देही” ति ।
 5 सो चिन्तेसि, “इमं मधुपटलं पादमत्तम्पि न अग्घति, अयं पन कहापणं देति । बहुकहापणको मज्जे, मया वड्डुतुं वट्टती” ति । अथ नं—“न देमी” ति आह । “तेन हि द्वे कहापणे गण्हाही” ति । “द्वीहिपि न देमी” ति । एवं ताव वड्डेसि, याव सो—“तेन हि इदं सहस्सं गण्हासी” ति भण्डिकं उपनेसि ।

R. 198 10 अथ नं सो आह—“किं नु खो त्वं उम्मत्तको, उदाहु कहापणानं ठपनोकासं न लभसि, पादम्पि न अग्घनकं मधुं ‘सहस्सं गहेत्वा देही’ ति वदसि^२, किं नामेतं” ति ? “जानामहं भो इमिना पन मे कम्मं अत्थि, तेनेवं वदामी” ति । “किं कम्मं सामी” ति ? “अम्हेहि विपस्सीबुद्धस्स^३ अट्टसट्टिसमणसहस्सपरिवारस्स महादानं सज्जितं,

15 तत्रेकं अल्लमधुमेव नत्थि, तस्मा एवं गण्हामी” ति । “एवं सन्ते नाहं मूलेन दस्सामि, सचे अहम्पि दाने पत्तिं लभिस्सामि^४, दस्सामी” ति । सो गन्त्वा नागरानं तमत्थं आरोचेसि । नागरा^५ तस्स सद्धाय

B. 402 बलवभावं जत्वा—“साधु^६, पत्तिको होतु” ति पट्टिजानिंसु, ते बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं निसीदापेत्वा यागुखज्जकं दत्वा महति सुवण्णपातिं

20 आहरापेत्वा मधुपटलं पीळापेसुं । तेनेव मनुस्सेन पण्णाकारत्थाय दधिवारकोपि आहटो अत्थि, सो तम्पि दधिं पातियं आकिरित्वा तेन मधुना संसन्दित्वा^७ बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स आदितो पट्टाय अदासि । तं यावदत्थं गण्हन्तानं सब्बेसं पापुणि, उत्तरिम्पि अवसिट्ठं अहोसियेव ।

१. हि—रो० ।

३. ० सम्मासम्बुद्धस्स—स्या० ।

५. ० च—सी०, रो० ।

७. सन्नेत्वा—सी०, रो०;

सन्देत्वा स्या० ।

२. वदेसि—सी०, स्या०, रो० ।

४. लभामि—स्या०, रो० ।

६. ० साधु—सी०, रो० ।

“एवं थोकं मधु कथं ताव बहून्^१ पापुणी” ति न चिन्तेतब्बं । तज्झि बुद्धानुभावेन पापुणि, बुद्धविसयो न चिन्तेतब्बो । “चत्तारि हि अचिन्तेय्यानी” ति वुत्तानि । तानि चिन्तेन्तो उम्मादस्सेव भागी होती ति । सो पुरिसो^२ एत्तकं^३ कम्मं कत्वा आयुपरियोसाने देवलोके निब्बत्तित्वा एत्तकं कालं संसरन्तो एकस्मिं समये देवल्लोका चवित्वा 5 बाराणसियं राजकुले निब्बत्तो पितु अच्चयेन रज्जं पापुणि । सो, “एकं नगरं गण्हिस्सामी” ति गन्त्वा परिवारेसि, नागरानश्च सासनं पहिणि— “रज्जं वा मे^४ देन्तु युद्धं वा” ति । ते—“नेव रज्जं दस्साम, न युद्धं” ति वत्वा चूळद्वारेहि निक्खमित्वा दारूदकादीनि आहरन्ति, सब्ब-किच्चानि करोन्ति ।

10

इतरोपि चत्तारि महाद्वारानि रक्खन्तो सत्तमासाधिकानि सत्त वस्सानि नगरं उपरुन्धि । अथस्स माता—“किं मे पुत्तो करोती” ति पुच्छित्वा, “इदं नाम देवी” ति तं पवत्ति सुत्वा—“बालो मम पुत्तो, गच्छथ^५, तस्स ‘चूळद्वारानिपि पिधाय नगरं उपरुन्धतू’ ति वदेथा” ति । सो मातु सासनं सुत्वा तथा अकासि । नागरापि बहि निक्खमित्तु 15 अलभन्ता सत्तमे दिवसे अत्तनो राजानं मारेत्वा तस्स रज्जं अदंसु । सो इमं कम्मं कत्वा आयुपरियोसाने अवीचिमिह निब्बत्तित्वा यावायं पथवी^६ योजनमत्तं उस्सन्ना, ताव निरये पच्चित्वा चतुन्नं चूळद्वारानं पिदहितत्ता ततो चुतो तस्सा एव मातु कुच्छिस्मिं पटिसन्धि गहेत्वा सत्तमासाधि- 20 कानि सत्त वस्सानि अन्तोकुच्छिस्मिं वसित्वा^७, सत्त दिवसानि योनिमुखे तिरियं निपज्जि । एवं भिक्खवे, सीवलि तदा नगरं उपरुन्धित्वा गहितकम्मेन एत्तकं कालं निरये पच्चित्वा चतुन्नं चूळद्वारानं पिद-हितत्ता ततो चुतो तस्सा एव मातु कुच्छियं पटिसन्धि गहेत्वा एत्तकं कालं कुच्छियं वसि । नवमधुनो दिन्नत्ता लाभगयसगप्पत्तो जातो” ति ।

R. 200

१. बहून्नं—सी०, स्या०, रो० ।

२. इदं—रो० ।

३. इदं एत्तकं—सी० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. गच्छ—सी०, रो ।

६. महापठवी—सी०, स्या०, रो० ।

७. वसि—स्या० ।

B. 403

पुनेकदिवसं भिक्खू कथं समुट्ठापेसुं—“अहो सामणेस्स लाभो, अहो पुञ्ञं, येन एककेन पञ्चन्नं भिक्खुसतानं पञ्चकूटागारसतादीनि कतानी” ति । सत्था आगत्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एत्तरहि कथाय सत्तिसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते—“भिक्खवे, 5 मय्हं पुत्तस्स नेव पुञ्ञं अत्थि, न पापं उभयमस्स पहीनं” ति वत्वा ब्राह्मणवग्गे इमं गाथमाह—

“योध पुञ्ञञ्च पापञ्च, उभो सङ्गं मुपच्चगा ।

असोकं विरजं सुद्धं, तमहं ब्रूमि ब्राह्मणं” ति ।

खदिरवनि यरेव तत्थे रवत्थु नवमं ।

—०—

७-१०. अञ्जतरइत्थिवत्थु

रमणीयानी ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो अञ्जतरं
इत्थि आरब्ध कथेसि । R. 201

एको किर पिण्डपातिको भिक्खु सत्थु सन्तिके कम्मट्ठानं गहेत्वा
एकं जिण्णउय्यानं पविसित्वा समणधम्मं करोति^१ । एका नगरसोभिनी
इत्थी पुरिसेन सद्धि--“अहं असुकट्ठानं नाम गमिस्सामि त्वं तत्थ 5
आगच्छेय्यासी” ति सद्धेतं कत्वा अगमासि । सो पुरिसो नागच्छ ।
सा तस्स आगमनमगं ओलोकेन्ती तं अदिस्वा उक्कण्ठित्वा^२ इतो चित्तो
च विचरमाना तं उय्यानं पविसित्वा थेरं पल्लङ्कं अभुजित्वा निसिन्नं
दिस्वा इतो चित्तो च ओलोकयमाना अञ्जं कश्चि अदिस्वा, “अयश्च
पुरिसो एव^३, इमस्स^४ चित्तं पमोहेस्सामी^५” ति तस्स पुरतो ठत्वा 10
पुनप्पुनं निवत्थसाटकं मोचेत्वा निवासेति, केसे मुञ्चित्वा बन्धति,
पाणि^६ पहरित्वा हसति । थेरस्स संवेगो उप्पज्जित्वा सकलसरीरं फरि ।
सो, “किं नु खो इदं” ति चिन्तेसि । सत्थापि, “मम सन्तिके कम्मट्ठानं
गहेत्वा ‘समणधम्मं करिस्सामी’ ति गतस्स भिक्खुनो का नु खो पवत्ती”
ति उपधारेन्तो तं इत्थि दिस्वा तस्सा अनाचारकिरियं^७, थेरस्स^८ च 15
संवेगुप्पत्तिं अत्वा गन्धकुटियं निसिन्नोव तेन सद्धि कथेसि--“भिक्खु,
कामगवेसकानं अरमणट्ठानमेव वीतरागानं रमणट्ठानं होती” ति । एवश्च
पन वत्वा ओभासं फरित्वा तस्स धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह--

९९ § “रमणीयानि अरञ्जानि, यत्थ न रमती जनो ।

वीतरागा रमिस्सन्ति, न ते कामगवेसिनो” 20

ति ॥१०॥

१. • अथ—स्या० ।

२. उक्कण्ठिता—सी०, स्या०, रो० ।

३. एवमस्स—सी०, रो० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

५. मोहेस्सामी—सी०, स्या०, रो० ।

६. पाणि—सी० ।

७. • दिस्वा—सी०, रो० ।

तत्थ अरञ्जानी ति सुपुप्फिततरुवनसण्डपटिमण्डितानि विमल-
सलिलसम्पन्नानि अरञ्जानि नाम रमणीयानि । यत्था ति येसु
अरञ्जेसु विकसितेसु^१ पटुमवनेसु गाममक्खिका विय^२ कामगवेसको
जनो न रमति । वीतरागा ति विगतरागा पन खीणासवा नाम
5 भमरमधुकरा विय पटुमवनेसु तथारूपेसु अरञ्जेसु रमिस्सन्ति । किं
कारणा ? न ते* कामगवेसिनो, यस्मा^३ ते कामगवेसिनो* न होन्ती
ति अत्थो ।

देसनावसाने सो^४ थेरो यथानिसिन्नोव सह पटिसम्भदाहि अरहत्तं
पापुणित्वा^५ आकासेनागन्त्वा थुत्ति करोन्तो तथागतस्स पादे वन्दित्वा
10 अगमासी ति^६ ।

अञ्जातरइत्थिवत्थु दसमं ।

अरहन्तवग्गवण्णना निट्ठिता ।

सत्तमो वग्गो ।

—०—

१. ० विय—सी०, स्या०, रो० ।

२. सी०, स्या० नत्थि ।

३. यथा—सी० ।

. रो० नत्थि ।

४. सी० नत्थि ।

५. पत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

६. अगमासि—सी०, रो० ।

द. सहस्सवग्गो

R. 203

द-१. तम्बदाठिकचोरघातकवत्थु

B. 405

सहस्समपि चे वाचा ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो तम्बदाठिकचोरघातकं आरब्ध कथेसि ।

एकूनपञ्चसता किर चोरा गामघातकादीनि करोन्तो जीविकं कप्पेसुं । अथेको पुरिसो निब्बिद्धपिङ्गलो तम्बदाठिको तेसं सन्तिकं गन्त्वा—अहम्पि तुम्हेहि सद्धिं जीविस्सामी” ति आह । अथ नं 5
चोरजेट्ठकस्स दस्सेत्वा—“अयम्पि अम्हाकं सन्तिके वसितुं इच्छती” ति आहंसु । अथ नं चोरजेट्ठको ओलोकेत्वा, “अयं मातु थनं छिन्दित्वा पितु वा गललोहितं नीहरित्वा खादनसमत्थो अतिकक्खळो” ति चिन्तेत्वा—“नत्थेवस्स अम्हाकं सन्तिके वसनकिच्चं” ति पटिक्खिपि । सो एवं पटिक्खित्तो पि आगन्त्वा एकं तस्सेव अन्तेवासिकं उपट्ठहन्तो 10
आराधेसि । सो तं आदाय चोरजेट्ठकं उपसङ्गमित्वा?—“सामि भद्दको एस, अम्हाकं उपकारको, सङ्गण्हथ नं” ति याचित्वा चोरजेट्ठकं पटिच्छापेसि । अथेकदिवसं नागरा राजपुरिसेहि सद्धिं एकतो हुत्वा ते चोरे गहेत्वा विनिच्छयमहामच्चानं सन्तिकं नयिसु । अमच्चा तेसं 15
फरसुना सीसच्छेदं आणापेसुं । ततो, “को नु खो इमे मारेस्सती” ति परियेसन्ता ते मारेतुं इच्छन्तं कश्चि अदिस्वा चोरजेट्ठकं आहंसु—
“त्वं इमे मारेत्वा जीवितञ्चेव लभिस्सासि सम्मानञ्च, मारेहि ने” ति । सोपि अत्तानं निस्साय वसितत्ता ते मारेतुं न इच्छि । एतेनूपायेन एकूनपञ्चसते पुच्छिसु, सब्बेपि न इच्छिसु । सब्बपञ्छा तं? निब्बिद्धपिङ्गलं तम्बदाठिकं पुच्छिसु । सो—“साधू” ति सम्पटि- 20
च्छित्वा ते सब्बेपि मारेत्वा जीवितञ्चेव सम्मानञ्च लभि । एतेनूपायेन

R. 204

नगरस्स दक्खिणतोपि^१ पञ्च चोरसत्तानि आनेत्वा अमच्चानं दस्सेत्वा तेहि तेसम्पि सीसच्छेदे आणत्ते चोरजेद्वकं आदिं कत्वा पुच्छन्ता कञ्चि मारेतुं इच्छन्तं^२ अदिस्वा^३—“पुरिमदिवसे एको पुरिसो पञ्चसते चोरे मारेसि, कहं नु खो सो” ति ? “असुकट्टाने अम्हेहि दिट्ठो” ति वुत्ते तं पक्कोसापेत्वा—“इमे मारेहि, सम्मानं लच्छसी” ति आणापेसुं । सो—“साधु” ति सम्पटिच्छित्वा ते सब्बेपि मारेत्वा सम्मानं लभि ।

B. 406

R. 205

अथ नं—“भट्ठको, अयं पुरिसो, निबद्धं चोरघातकमेव एतं करिस्सामा” ति मन्तेत्वा तस्स तं ठानन्तरं दत्ताव^४ सम्मानं करिंसु । सो पच्छिमदिसतोपि उत्तरदिसतोपि आनीते पञ्चसते पञ्चसते चोरे घातेसियेव^५ । एवं चतूहि दिसाहि आनीतानि द्वे सहस्सानि मारेत्वा ततो पट्टाय देवसिकं एकं द्वेहि आनीते ते मनुस्से मारेत्वा पञ्चपण्णास संवच्छरानि चोरघातककम्मं अकासि ।

सो महल्लककाले एकप्पहारेनेव सीसं छिन्दितुं न सक्कोति, द्वे तयो वारे पहरन्तो मनुस्से किलमेति । नागरा चिन्तयिंसु, “अञ्जोपि चोरघातको उप्पज्जिस्सति, अयं अतिविय मनुस्से किलमेति, किं इमिना” ति तस्स तं ठानन्तरं हरिंसु । सो पुब्बे चोरघातककम्मं करोन्तो ‘अहतसाटके निवासेतुं, नवसप्पिना सङ्खत्तं^६ खीरयागुं पिवितुं, सुमनपुष्फानि पिलन्धितुं, गन्धे विलिम्पितुं’ ति इमानि चत्तारि न लभि । सो ठाना चावितदिवसे—“खीरयागुं मे पचथा” ति वत्वा अहतवत्थसुमनमालाविलेपनानि गाहापेत्वा नदिं गन्त्वा न्हत्वा^७ अहतवत्थानि निवासेत्वा माला^८ पिलन्धित्वा गन्धेहि अनुलित्तगतो गेहं आगन्त्वा निसीदि । अथस्स नवसप्पिना सङ्खत्तं खीरयागुं पुरतो ठपेत्वा

R. 206

१. दक्खिणदिसतोपि—सी०, स्या०, रो० । २-२. अनिच्छन्तं दिस्वा—सी०, रो० ।

३. दत्ता—सी०, स्या०, रो० ।

४. घातेसि—रो० ।

५. सी०, रो० नत्थि ।

६. नहात्वा—सी०, स्या०, रो० ।

७. मालानि—सी०; मालं—रो० ।

हृत्थधोवनोदकं आहरिंसु । तस्मिं खणे सारिपुत्तथेरो समापत्तितो
वुट्ठाय, “कथं नु खो अज्ज मया गन्तव्वं” ति अत्तनो भिक्खाचारं
ओलोकेन्तो तस्स^१ गेहे खीरयागुं दिस्वा, “करिस्सति नु खो मे पुरिसो
सङ्गहं” ति उपधारेन्तो, “मं दिस्वा मम सङ्गहं करिस्सति, करित्वा
च पन महासम्पत्तिं लभिस्सति अयं कुलपुत्तो” ति अत्वा चीवरं 5
पारुपित्वा पत्तं आदाय तस्स गेहद्वारे ठितमेव अत्तानं दस्सेसि ।

सो थेरं दिस्वा^२ पसन्नचित्तो चिन्तेसि, “मया चिरं चोरघातककम्मं
कतं, बहू मनुस्सा मारिता, इदानी मे गेहे खीरयागु पटियत्ता, थेरो
आगन्त्वा मम गेहद्वारे ठितो, इदानी मया अय्यस्स देय्यधम्मं दातुं
वट्ठती” ति पुरतो ठपितयागुं अपनेत्वा थेरं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा 10
अन्तोगेहे निसीदापेत्वा पत्ते खीरयागुं आकिरित्वा नवसप्पि आसिञ्चित्वा
थेरं बीजमानो अट्ठासि । अथस्स च दीघरत्तं अलद्धपुब्बताय खीरयागुं
पातुं बलवअज्झासयो अहोसि । थेरो तस्स अज्झासयं अत्वा—“त्वं
उपासक, अत्तनो यागुं पिवा” ति आह^३ । सो अज्जस्स हृत्थे बीजनिं B. 407
दत्वा यागुं पिवि । थेरो बीजमानं पुरिसं—“गच्छ, उपासकमेव 15
बीजाही” ति आह । सो बीजियमानो कुच्छिपूरं यागुं पिवित्वा
आगन्त्वा थेरं बीजमानो ठत्वा कताहारकिच्चस्स^४ थेरस्स पत्तं R. 207
अग्गहेसि । थेरो तस्स अनुमोदनं आरभि । सो अत्तनो चित्तं थेरस्स
धम्मदेसनानुगं कातुं नासक्खि । थेरो सल्लक्खेत्वा—“उपासक, कस्मा
चित्तं देसनानुगं कातुं न सक्कोसी” ति पुच्छि । “भन्ते, मया दीघरत्तं 20
कक्खळकम्मं कतं, बहू मनुस्सा मारिता, तमहं अत्तनो कम्मं अनुस्सरन्तो
चित्तं अय्यस्स देसनानुगं कातुं नासक्खि” ति । थेरो, “वज्जेस्सामि
नं” ति चिन्तेत्वा—“किं पन त्वं अत्तनो रुचिया अकासि, अज्जेहि
कारितोसी” ति ? “राजा मं कारेसि भन्ते” ति । “किं नु खो ते
उपासक, एवं सन्ते अकुसलं होती” ति ? मन्दघातुको^५ उपासको 25

१. इमस्स—रो० ।

२. दिस्वाव—सी०, स्या०, रो० ।

३. रो० नत्थि ।

४. कतभत्तकिच्चस्स—स्या० ।

५. मुद्धघातुको—सी०, रो० ।

थेरेनेवं वुत्ते^१, “नत्थि मय्हं अकुसलं” ति सज्जी हुत्वा—“तेन हि भन्ते, धम्मं कथेया” ति । सो थेरे अनुमोदनं करोन्ते एकगगचित्तो हुत्वा धम्मं सुणन्तो सोतापत्तिमग्गस्स ओरतो अनुलोमिकं खन्ति निब्बत्तेसि । थेरोपि अनुमोदनं कत्वा पक्कामि ।

5 उपासकं थेरं अनुगन्त्वा निवत्तमानं एका यक्खिनी धेनुवेसेन आगन्त्वा उरे पहरित्वा मारेसि । सो कालं कत्वा तुसितपुरे निब्बत्ति । भिक्खू^२ धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं—“चोरघातको पञ्चपण्णास वस्सानि कक्खलकम्मं कत्वा अज्जेव ततो मुत्तो, अज्जेव थेरस्स भिक्खं दत्वा अज्जेव कालं कत्तो, कहं नु खो निब्बत्तो” ति ? सत्था आगन्त्वा—

R. 208 10 “काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते—“भिक्खवे, तुसितपुरे निब्बत्तो” ति आह । “किं भन्ते वदेथ, एत्तकं कालं एत्तके मनुस्से घातेत्वा तुसितविमाने निब्बत्तो” ति ? “आम भिक्खवे, महन्तो तेन कल्याणमित्तो लद्धो, सो सारिपुत्तस्स धम्मदेसनं सुत्वा अनुलोमज्जाणं निब्बत्तेत्वा इतो चुतो 15 तुसितविमाने निब्बत्तो” ति वत्वा इमं गाथमाह—

“सुभासितं सुणित्वा, नगरे चोरघातको ।

अनुलोमखन्ति लद्धान, मोदती तिदिवं गतो” ति ॥

B. 408

“भन्ते अनुमोदनकथा नाम न बलवा, तेन कतं अकुसलकम्मं महन्तं, कथं एत्तकेन^३ विसेसं निब्बत्तेसी” ति ? सत्था—“किं भिक्खवे, 20 ‘मया देसितधम्मस्स अप्पं वा बहुं वा’ ति मा पमाणं गण्हथ । एकवाचापि हि अत्थनिस्सिता सेय्यावा” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१०० § “सहस्समपि चे वाचा, अनत्थपदसंहिता ।

एकं अत्थपदं सेय्यो, यं सुत्वा उपसम्मती” ति ॥१॥

१. वुत्तो—स्या० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. तत्तकेन—सी०, स्या०, रो० ।

तत्थ सहस्समणी ति परिच्छेदवचनं, एकं सहस्सं द्वे सहस्सानी
ति एवं सहस्सेन चेपि^१ परिच्छिन्नवाचा होन्ति, ता^२ च^३ पन^३
अनत्थपदसंहिता आकासवण्णनापब्बतवण्णनावनवण्णनादीनि^४ पकासकेहि
अनिय्यानदीपकेहि^५ अनत्थकेहि पदेहि संहिता याव बहुका होति^६, ताव
पापिका एवा ति अत्थो । एकं अत्थपदं ति यं पन, “अयं कायो, अयं 5
कायगतासति, तिस्सो विज्जा अनुप्पत्तो^७, कतं बुद्धस्स सासनं” ति
एवरूपं एकं अत्थपदं सुत्वा रागादिवूपसमेन उपसम्मति, तं अत्थसाधकं
निब्बानप्पटिसंयुत्तं खन्धधातुआयतनइन्द्रियबलबोज्झसतिपट्टानपरि-
दीपकं एकम्पि पदं सेत्थोयेवाति अत्थो ।

R. 209

देसनावसाने बहू सौतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

10

तम्बदाठिकचोरघातकवत्थु पठमं ।

—०—

१. चे च—सी० ।

२. ताव—रो० ।

३-३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. आकासवण्णनादीनि पब्बतवण्णनादीनि
वनवण्णनादीनि—स्या० ।

५. अनिब्बानदीपकेहि—स्या० ।

६. होन्ति—सी०, स्या०, रो० ।

७. अनुप्पत्ता—स्या० ।

८-२. बाहियदारुचोरियत्थेरवत्थु

सहस्समपि चे गाथा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो दारुचोरियत्थेरं आरब्ध कथेसि ।

R. 210 एकस्मिं हि काले बहू मनुस्सा नावाय महासमुदं पक्खन्दित्वा
अन्तोमहासमुदे^१ भिन्नाय नावाय मच्छकच्छपभक्खा^२ अहेसुं । एकोवेत्थ
5 एकं फलकं गहेत्वा वायमन्तो सुप्पारकपट्टनतीरं ओक्कमि, तस्स
निवासनपारुपनं नत्थि । सो अञ्जं किञ्चि अपस्सन्तो सुक्खकट्टदण्डके^३
B. 409 वाकेहि पलिवेठेत्वा निवासनपारुपनं कत्वा देवकुलतो कपालं गहेत्वा
सुप्पारकपट्टनं अगमासि । मनुस्सा तं दिस्वा यागुभत्तादीनि दत्वा,
“अयं एको अरहा” ति सम्भावेसुं । सो वत्थेसु उपनीतेसु, “सचाहं
10 निवासेस्सामि वा पारुपिस्सामि वा, लाभसक्कारो मे परिहायिस्सती”
ति तानि^४ वत्थानि^५ पटिक्खित्वा दारुचीरानेव परिदाहि^६ । अथस्स
बहूहि, “अरहा” ति वुच्चमानस्स एवं चेतसो परिवितक्को उदपादि,
“ये खो केचि लोके अरहन्तो वा अरहत्तमग्गं वा समापन्ना अहं तेसं
अञ्जतरो” ति । अथस्स पुराणसालोहिता देवता एवं चिन्तेसि ।

15 पुराणसालोहिता ति पुब्बे एकतो कतसमणधम्मा । पुब्बे किर
कस्सपदसबलस्स सासने ओसक्कमाने सामणेरादीनं विप्पकारं दिस्वा
सत्त भिक्खू संवेगप्पत्ता, “याव सासनस्स अन्तरधानं न होत्ति, ताव
अत्तनो पतिट्ठं करिस्सामा” ति सुवण्णचेतियं वन्दित्वा अरञ्जं पविट्ठा
R. 211 एकं पब्बतं दिस्वा—“जीविते सालया निवत्तन्तु, निरालया इमं पब्बतं
20 अभिरुहन्तू” ति वत्वा निस्सेणि बन्धित्वा सब्बेपि तं अभिरुह
निस्सेणि पातेत्वा समणधम्मं करिंसु । तेसु सङ्घत्थेरो एकरत्तातिकमेनेव
अरहत्तं पापुणि । सो अनोत्तदहे नागलतादन्तकट्ठं खादित्वा

१. अन्तोसमुदे—सी०, रो० ।

२. ० सुक्खकट्टदण्डकं—स्या० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. मच्छभत्ता—सी०, रो० ।

४. आनीतानि—स्या० ।

६. परिहरि—सी०, रो० ।

उत्तरकुरुतो पिण्डपातं आहरित्वा ते भिक्खू आह—“आवुसो, इमं^१
 दन्तकट्टं खादित्वा मुखं धोवित्वा इमं पिण्डपातं परिभुञ्जथा” ति ।
 “किं पन भन्ते, अम्हेहि एवं कतिका कता, ‘यो पठमं अरहत्तं पापुणाति,
 तेनाभतं पिण्डपातं अवसेसा परिभुञ्जिस्सन्ती” ति ? “नो हेतं
 आवुसो” ति । “तेन हि सचे मयम्पि तुम्हे विय विसेसं निब्बत्तेस्साम,
 सयं आहरित्वा परिभुञ्जिस्सामा” ति न इच्छिंसु । दुतियदिवसे
 दुतियत्थेरो अनागामिफलं पापुणि । सोपि तथेव पिण्डपातं आहरित्वा
 इतरे निमन्तेसि । एवमाहंसु—“किं पन भन्ते, अम्हेहि एवं कतिका
 कता ‘महात्थेरेन आभतं पिण्डपातं अभुञ्जित्वा अनुत्थेरेन आभतं
 भुञ्जिस्सामा,” ति ? “नो हेतं आवुसो” ति । “एवं सन्ते तुम्हे विय
 मयम्पि विसेसं निब्बत्तेत्वा अत्तनो पुरिसकारेण भुञ्जितुं सक्कोन्ता
 भुञ्जिस्सामा” ति न इच्छिंसु । तेषु अरहत्तं पत्तो भिक्खु परिनिब्बायि,
 अनागामी ब्रह्मलोके निब्बत्ति । इतरे पञ्च थेरा^२ विसेसं निब्बत्तेतुं
 असक्कोन्ता सुस्सित्वा सत्तमे दिवसे कालं कत्वा देवलोके निब्बत्तित्वा
 इमस्मिं बुद्धुप्पादे ततो चवित्वा तत्थ तत्थ कुलधरेसु निब्बत्तिंसु । तेषु एको
 पुक्कुसा ति राजा अहोसि, एको कुमारकस्सपो, एको दारुचीरियो,
 एको दब्बो मल्लपुत्तो, एको सभियो परिब्बाजको ति । तत्थ यो^३
 ब्रह्मलोके निब्बत्तो भिक्खु, तं सन्धायेतं वुत्तं “पुराणसालोहिता देवता”
 ति ।

R. 212

B. 410

तस्स हि ब्रह्म नो एतदहोसि, “अयं मया सद्धिं निस्सेणिं बन्धित्वा
 पब्बतं अभिरुहित्वा समणधम्मं अकासि, इदानि इमं लद्धिं गहेत्वा
 विचरन्तो विनस्सेय्य, संवेजेस्सामि नं” ति । अथ नं उपसङ्गमित्वा
 एवमाह—“नेव खो त्वं बाहिय, अरहा, नपि अरहत्तमग्गं वा समापन्नो,
 सापि ते पटिपदा नत्थि, याय त्वं अरहा वा अस्स अरहत्तमग्गं वा
 समापन्नो” ति । बाहियो आकासे ठत्वा कथेन्तं महाब्रह्मानं ओलोकेत्वा

१. इदं—सी०, रो० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. ० सो—सी०, स्या०, रो० ।

R. 213

चिन्तेसि, “अहो भारियं कम्मं कतं, अहं ‘अरहन्तोम्ही’ ति चिन्तेसि, अयञ्च मं ‘न त्वं अरहा, नपि अरहत्तमग्नं वा समापन्नोसी’ ति वदति, अत्थि नु खो लोके अञ्जो अरहा” ति । अथ नं पुच्छि—“अत्थि नु खो एतरहि देवते लोके अरहा वा अरहत्तमग्नं वा समापन्नो”^१ ति ?

5 अथस्स देवता आचिक्खि—“अत्थि बाहिय उत्तरेसु जनपदेसु सावत्थि नाम नगरं, तत्थ सो भगवा एतरहि विहरति अरहं सम्मासम्बुद्धो । सो हि बाहिय, भगवा अरहा चेव अरहत्तत्थाम^२ च धम्मं देसेती” ति ।

बाहियो रत्तिभागे देवताय कथं सुत्वा संविग्गमानसो तं खणंयेव
10 सुप्पारका निक्खमित्वा एकरत्तिवासेन सावत्थि अगमासि, सब्बं वीस-
योजनसत्तिकं मग्नं एकरत्तिवासेनेव अगमासि । गच्छन्तो च पन देवतानु-
भावेन गतो । “बुद्धानुभावेना” ति पि वदन्तियेव । तस्मिं पन खणे
सत्था सावत्थि पिण्डाय पविट्ठो होति । सो भुत्तपातरासे^३ काय-
आलसियविमोचनत्थं^४ अब्भोकासे चङ्क्रमन्ते सम्बहुले भिक्खू—“कहं

B. 411

R. 214

15 एतरहि सत्था” ति पुच्छि । “भिक्खू—भगवा सावत्थि^५ पिण्डाय
पविट्ठो” ति वत्वा तं पुच्छिसु—“त्वं पन कुतो आगतोसी” ति ?
“सुप्पारका आगतोम्ही” ति । “कदा निक्खन्तोसी” ति ? “हिय्यो
सायं निक्खन्तोम्ही” ति । “दूरतोसि^६ आगतो, निसीद, तव पादे
धोवित्वा तेलेन मक्खेत्वा थोकं विस्समाहि, आगतकाले सत्थारं
20 दक्खिस्ससी” ति । “अहं भन्ते, सत्थु वा अत्तनो वा जीवितन्तरायं
न जानामि, एकरत्तेनेवम्हि कत्थचि अट्ठत्वा अनिसीदित्वा वीसयोजन-
सत्तिकं मग्नं आगतो, सत्थारं पस्सित्वाव विस्समिस्सामी” ति । सो
एवं वत्वा तरमानरूपो सावत्थि पविसित्वा भगवन्तं अनोपमाय
बुद्धसिरिया पिण्डाय चरन्तं दिस्वा, “चिरस्सं वत मे गोतमो

१. पटिपन्नो—सी०, रो० ।

३. भुत्तपातरासो—रो० ।

५. सावत्थियं—सी०, रो० ।

६. दूरतो—सी० ।

२. अरहत्ताय—सी०, स्या०, रो० ।

४. कायआलसियमोचनत्थाय—सी०,

स्या०, रो० ।

सम्मासम्बुद्धो दिट्ठो” ति दिट्ठट्ठानतो पट्टाय ओनतसरीरो गन्त्वा
अन्तरवीथियमेव पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा गोप्फकेसु दळ्हं गहेत्वा
एवमाह—“देसेतु मे भन्ते, भगवा धम्मं, देसेतु सुगतो धम्मं, यं ममस्स
दीघरत्तं हीताय सुखाया” ति । अथ नं सत्था “अकालो खो ताव
बाहिय; अन्तरघरं^१ पविट्ठम्हा^२ पिण्डाया” ति पटिक्खपि ।

5

तं सुत्वा बाहियो—“भन्ते^३, संसारे संसरन्तेन कवळीकाराहारो
न अलद्धपुब्बो, तुम्हाकं वा मय्हं वा जीवितन्तरायं न जानामि, देसेतु
मे धम्मं” ति । सत्था दुतियम्मि पटिक्खपियेव । एवं किरस्स अहोसि,
“इमस्स मं^४ दिट्ठकालतो पट्टाय सकलसरीरं पीतिया निरन्तरं अज्झो-
त्थटं होति, बलवपीतिवेगो धम्मं सुत्वा पि न सक्खिस्सति पटिविज्झतुं,
मज्झत्तुपेक्खाय ताव तिट्ठतु, एकरत्तेनेव वीसयोजनसत्तिकं मग्गं
आगतत्ता दरथोपिस्स बलवा, सोपि ताव पटिप्पस्सम्भतू” ति । तस्मा
द्विक्खत्तुं पटिक्खपित्वा ततियं याचितो अन्तरवीथियं ठितोव—
“तस्मातिह ते बाहिय, एवं सिक्खितब्बं ‘दिट्ठे दिट्ठमत्तं भविस्सती’* ”
ति आदिना नयेन धम्मं देसेसि । सो सत्थु धम्मं सुणन्तोयेव सञ्जासवे
खेपेत्वा सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि । तावदेव च पन भगवन्तं
पब्बज्जं याचि । “परिपुण्णं ते पत्तचीवरं” ति पुट्ठो—“न पुरिपुण्णं”
ति आह । अथ नं सत्था—“तेन हि पत्तचीवरं परियेसाही” ति वत्वा
पक्कामि ।

10

R. 215

15

सो किर वीसति वस्ससहस्सानि समणधम्मं करोन्तो भिक्खुना
नाम अत्तना पच्चये लभित्वा अज्जं अनोलोकेत्वा सयमेव परिभुज्जितुं
वट्ठती ति एकभिक्खुस्सापि पत्तेन वा चीवरेन वा सङ्गहं न अकासि,
तेनस्स इद्धिमयपत्तचीवरं न उप्पज्जिस्सती ति अत्वा एहिभिक्खुभावेन
पब्बज्जं न अदासि । तम्मि पत्तचीवरं परियेसमानमेव एका यक्खिनो
धेनुरूपेन आगन्त्वा उरम्हि^५ पहरित्वा जीवितक्खयं पापेसि । सत्था

20

B. 412

25

१. अन्तरवीथि—स्या० ।

३. सी० नत्थि ।

* दट्ठब्बं मूलपरियायसुत्त—म० नि० ।

२. पविट्ठम्हि—सी०; पविट्ठोम्हि—स्या० ।

४. ममं—सी० ।

५. वामउरम्हि—स्या० ।

R. 216

पिण्डाय चरित्वा कतभक्तकिच्चो सम्बहुलेहि भिक्खूहि सद्धि निक्खन्तो
 बाहियस्स सरीरं सङ्कारट्ठाने पतितं दिस्वा भिक्खू आणापेसि—
 “भिक्खवे, एकस्मिं गेहद्वारे ठत्वा मञ्चकं आहरापेत्वा इमं सरीरं नगरतो
 नीहरित्वा भ्रापेत्वा थूपं करोथा” ति । भिक्खू तथा करिंसु, कत्वा च
 5 पन विहारं गन्त्वा सत्थारं उपसङ्कमित्वा अत्तना कतकिच्चं आरोचेत्वा
 तस्स अभिसम्परायं पुच्छिंसु । अथ नेसं भगवा तस्स परिनिब्बुतभावं
 आचिक्खित्वा—“एतदग्गं भिक्खवे मम सावकानं भिक्खूनं खिप्पा-
 भिञ्जानं यदिदं बाहियो दारुचीरियो” ति एतदग्गे ठपेसि । अथ नं
 भिक्खू पुच्छिंसु—भन्ते, तुम्हे ‘बाहियो^१ अरहत्तं पत्तो’ ति वदेथ, कदासो
 10 अरहत्तं पत्तो’ ति ? “मम धम्मं सुतकाले भिक्खवे” ति । “कदा
 पनस्स भन्ते तुम्हेहि धम्मो कथितो” ति ? “पिण्डाय चरन्तेन अन्तर-
 वीथियं ठत्वा” ति^२ । “अप्पमत्तको हि भन्ते, तुम्हेहि अन्तरवीथियं
 ठत्वा कथितधम्मो कथं सो तावत्तकेन विसेसं निब्बत्तेसी” ति । अथ
 ने सत्था—“किं भिक्खवे, मम धम्मं अप्पं वा बहुं वा ति मा पमाणं^३
 15 गण्हथ^३ । अनेकानिपि हि गाथासहस्सानि अनत्थनिस्सितानि न सेय्यो,
 अत्थनिस्सितं पन एकस्मिं गाथापदं सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा
 धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१०१ § “सहस्समपि चे गाथा, अनत्थपदसंहिता ।

एकं गाथापदं सेय्यो, यं सुत्वा उपसम्मती” ति ॥२॥

R. 217 20

तत्थ एकं गाथापदं सेय्यो ति “अप्पमादो अमत्तपदं...पे०...
 यथा मता” ति एवरूपा एका गाथापि सेय्यो ति अत्थो । सेसं पुरिम-
 नयेनेव वेदितव्वं ।

देसनावसावे बहू सोत्तापत्तिफलादीनि पापुणिंसू ति ।

बाहियदारुचीरियत्थेस्वत्थु दुतियं ।

—०—

१. ० दारुचीरियो—सी०, स्या०, रो० । २. ० कि—सी०, रो० ।

३-३. मा चिन्तयित्थ अनत्थसहितानि—सी०;

मिन्नथ—रो०; मिनाय—स्या० ।

यो च गाथासतं भासे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
कुण्डलकेसि आरब्भ कथेसि ।

राजगहे किर एका सेट्ठिधीता सोळसवस्सुद्देसिका अभिरूपा
अहोसि दस्सनीया पासादिका^१ । तस्मिं च वये ठिता नारियो पुरिस-
ज्झासया होन्ति पुरिसलोला । अथ नं मातापितरो सत्तभूमिकस्स 5
पासादस्स उपरिमतले सिरिगम्भे निवासापेसुं,^२ एकमेवस्सा दासिं
परिचारिकं अदंसु^३ । अथेकं कुलपुत्तं चोरकम्मं करोन्तं गहेत्वा पच्छा-
वाहं^४ बन्धित्वा चतुक्के चतुक्के कसाहि पहरित्वा अघातनं नयिसु^५ ।
सेट्ठिधीता महाजनस्स सहं सुत्वा, “किं नु खो एवं” ति पासादतले
ठत्वा ओलोकेन्ती तं दिस्वा पटिबद्धचित्ता हुत्वा तं पत्थयमाना आहारं 10 R. 218
पटिक्खित्वा मञ्चके निपज्जि । अथ नं माता पुच्छि—“किं इदं
अम्मा” ति ? “सचे एवं चोरो ति गहेत्वा निय्यमानं पुरिसं लभि-
स्सामि, जीविस्सामि; नो चे लभिस्सामि, जीवितं मे नत्थि; इधेव
मरिस्सामी” ति । “अम्म, मा एवं करि, अम्हाकं जातिया च गोत्तेन^६
च^६ भोगेन च सदिसं अज्झं सामिकं लभिस्सामी” ति । “मय्हं अज्जेन 15
किच्चं नत्थि, इमं अलभमाना मरिस्सामी” ति । माता धीतरं
सज्जापेतुं असक्कोन्ती पितुनो आरोचेसि । सोपि नं सज्जापेतुं
असक्कोन्ती, “किं सक्का कातुं” ति चिन्तेत्वा तं चोरं गहेत्वा
गच्छन्तस्स राजपुरिसस्स सहस्सभण्डिकं पेसेसि “इमं गहेत्वा एतं
पुरिसं मय्हं देही” ति । सो—“साधू” ति कहापणे गहेत्वा तं मुञ्चित्वा 20
अज्झं मारेत्वा—“मारितो देव चोरो” ति रज्जो आरोचेसि ।
सेट्ठिपि तस्स धीतरं अदासि ।

१. स्या०, रो० नत्थि ।

२. वासेसुं—सी०, स्या०, रो० ।

३. अकंसु—सी०, स्या०, रो० ।

४. पच्छावाहुं—स्या० ।

५. ० सा—सी० ।

६-६. स्या० नत्थि ।

- सा ततो^१ पट्टाय^१, “सामिकं आराधेस्सामी” ति सब्बाभरणपटि-
मण्डिता सयमेव तस्स यागुआदीनि संविदहति । चोरो कतिपाहच्चयेन
चिन्तेसि, “कदा नु खो इमं मारेत्वा एतिस्सा आभरणानि गहेत्वा
एकस्मिं सुरागेहे विक्किणित्वा खादितुं लभिस्सामी” ति । सो,
5 “अत्थेको उपायो” ति चिन्तेत्वा आहारं पटिक्खित्वा मञ्चके निपज्जि ।
अथ नं सा उपसङ्कमित्वा—“किं ते^२ सामि रुज्जती” ति पुच्छि ।
“न किञ्चि मे भदे” ति । “कच्चि पन मे मातापितरो तुय्हं कुद्धा”
B. 414 ति । “न कुज्झन्ति भदे” ति । “अथ^३ किं नामेतं” ति ? “भदे,
R. 219 अहं तं दिवसं बन्धित्वा निर्यमानो चोरपपाते अधिवत्थाय देवताय
10 बलिकम्मं पटिस्सुणित्वा जीवितं लभिं, त्वम्पि मया तस्सा एव आनु-
भावेन लद्धा, तं मे देवताय बलिकम्मं ठपितं ति चिन्तेमि भदे” ति ।
“सामि मा चिन्तयि, करिस्सामि बलिकम्मं । वदेहि, केनत्थो” ति ?
“अप्पोदकमधुपायसेन च लाजपञ्चमकपुण्फेहि चा” ति । साधु सामि,
अहं पटियादेस्सामी” ति सा सब्बं बहिकम्मं पटियादेत्वा—“एहि
15 सामि, गच्छामा” ति आह । “तेन हि भदे, तव आतके निवत्तेत्वा
महग्घानि वत्थामरणानि गहेत्वा अत्तानं अलङ्करोहि, हसन्ता कीळन्ता
सुखं गमिस्सामा” ति । सा तथा अकासि ।
अथ नं सो^४ पब्बतपादं गतकाले आह—“भदे, इतो परं उभोव
जना गमिस्साम, सेसजनं यानकेन सद्धि निवत्तापेत्वा बलिकम्मभाजनं
20 सयं उक्खित्वा गण्हाही” ति । सा तथा अकासि । चोरो तं गहेत्वा
चोरपपातपब्बतं अभिरुहि । तस्स हि एकेन पस्सेन मनुस्सा अभि-
रुहन्ति, एकं पस्सं छिन्नपपातं^५ । पब्बतमत्थके ठिता तेन पस्सेन चोरे
पातेन्ति । ते खण्डाखण्डं हुत्वा भूमियं पतन्ति । तस्मा “चोरपपातो”
ति वुच्चति । सा तस्स पब्बतस्स मत्थके ठत्वा “बलिकम्मं ते सामि
R. 220 25 करोही” ति आह । सो तुण्ही अहोसि । पुन ताय, “कस्मा सामि

१-१. स्या० नत्थि ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. ० नं—रो० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

५. छिन्नतटं—सी०, स्या०, रो० ।

तुण्हीभूतोसी” ति वुत्ते तं आह—“न मय्हं बलिकम्मेनत्थो, वञ्चेत्वा पन तं आदाय आगतोम्ही” ति । “किं कारणा सामी” ति ? “तं मारेत्वा तव आभरणानि गहेत्वा पलायनत्थाया” ति । सा मरणभय-
तज्जिता आह—“सामि, अहञ्च आभरणानि च तव सन्तकानेव, कस्मा एवं वदेसी” ति । सो, “मा एवं करोही” ति पुनप्पुनं याचिय-
मानोपि—“मारेमि एवा” ति आह । “एवं सन्ते किं ते मम मरणेन,
इमानि आभरणानि गहेत्वा मय्हं जीवितं देहि, इतो पट्ठाय मं ‘मत्ता’
ति धारेहि, दासी वा ते हुत्वा कम्मं करिस्सामी” ति वत्वा इमं
गाथमाह—

“इदं^१ सुवण्णकेयूरं,^२ मुत्ता^३ वेळुरिया बहू^४ ।

सब्बं^५ हरस्सु भद्दन्ते, मं च दासी ति^६ सावया” ति ।

तं सुत्वा चोरो—“एवं कते त्वं गत्वा मातापितूनं^७ आचिक्खि-
स्ससि, मारेस्सामियेव, मा त्वं बाळ्हं^८ परिदेवसी”^९ ति वत्वा इमं
गाथमाह—

“मा बाळ्हं^८ परिदेवेसि, खिप्पं बन्धाहि भण्डिकं ।

न तुय्हं जीवितं अत्थि, सब्बं गण्हामि भण्डिकं” ति ॥

सा चिन्तेसि, “अहो इदं कम्मं भारियं, पञ्जा नाम न पचित्वा
खादनत्थाय कता, अथ खो विचारणत्थाय कता, जानिस्सामिस्स
कत्तब्बं” ति । अथ नं आह—“सामि यदा त्वं ‘चोरो’ ति गहेत्वा
नीयसि, तदाहं मातापितूनं आचिक्खिं, ते^८ सहस्सं विस्सेज्जेत्वा तं
आहरापेत्वा^{१०} गेहे करिसु । ततो पट्ठाय अहं तुय्हं उपकारिका, अज्ज

१. इमे—सी०, स्या०, रो० ।

२. सुवण्णकेयूरा—सी०, स्या०, रो० ।

३-४. सब्बे वेळुरिया मया—स्या०, रो०; ४-४. सब्बञ्च गण्ह भद्दन्ते ममं दास च—

सब्बे वेष्फरिया मया—सी० ।

स्या०, रो०; ० दासि व—सी० ।

५. मामापितुन्नं—सी०, रो० ।

६. बलव—सी० ।

७. परिदेवी—स्या०, रो०; परिदेवनं

८. बाले—सी० ।

परिदेवी—सी० ।

९. ० इदं—सी० ।

१०. आनापेत्वा—स्या०, रो०; आणापेत्वा
—सी० ।

मे सुदिट्ठं कत्वा^१ अत्तानं वन्दितुं देही” ति । सो—“साधु भद्दे, सुदिट्ठं कत्वा वन्दाही” ति वत्वा पब्बतन्ते अट्ठासि । अथ नं सा तिक्खत्तुं पदक्खिणं कत्वा चतूसु ठानेसु वन्दित्वा—“सामि, इदं ते^२ पच्छिम-दस्सनं, इदानीं तुय्हं वा मम दस्सनं, मय्हं वा तव दस्सनं नत्थी” ति
 5 पुरतो च पच्छतो च आलिङ्गित्वा पमत्तं हुत्वा पब्बतन्ते ठितं पिट्ठिपस्से ठत्वा^३ एकेन हत्थेन खन्धे गहेत्वा एकेन पिट्ठिकच्छायं^४ गहेत्वा पब्बत-पपाते खिपि । सो पब्बतकुच्छियं पटिहतो खण्डाखण्डिकं हुत्वा भूमियं पति । चोरपपातमत्थके अधिवत्था देवता तेसं द्वित्रम्पि किरियं दिस्वा तस्सा इत्थिया साधुकारं दत्वा इमं गाथमाह—

10 “न हि^५ सब्बेसु ठानेसु, पुरिसो होति पण्डितो ।
 इत्थी पि पण्डिता होति, तत्थ तत्थ विक्खणा” ति ॥

R. 222

सापि चोरं पपाते खिपित्वा चिन्तेसि, “सचाहं गेहं गमिस्सामि, ‘सामिको ते कुहिं’ ति पुच्छिस्सन्ति । सचाहं एवं पुट्ठा, ‘मारितो मे’ ति वक्खामि, ‘दुब्बिनीते सहस्सं दत्वा त्वं^६ आहरापेत्वा^७ इदानीं नं
 15 मारेसी’ ति मं^८ मुखसत्तोहि विज्झिस्सन्ति, ‘आभरणत्थाय सो मं मारेतुकामो अहोसी’ ति वुत्तेपि न सद्विहस्सन्ति, अलं मे गेहेना’ ति तत्थेवाभरणानि छडुत्वा अरज्जं पविसित्वा अनुपुब्बेन विचरन्ती एकं परिव्वाजकानं अस्समं पत्वा वन्दित्वा—मय्हं भन्ते तुम्हाकं सन्तिके पब्बज्जं देथा” ति आह । अथ नं पब्बाजेसुं । सा पब्बजित्वाव
 20 पुच्छ—“भन्ते, तुम्हाकं पब्बज्जाय किं उत्तमं” ति । ‘भद्दे, दससु वा कसिणेषु परिकम्मं कत्वा भानं निव्वत्तेतब्बं, वादसहस्सं वा उगगण्हि-तब्बं, अयं अम्हाकं पब्बज्जाय उत्तमत्थो” ति । “भानं ताव निव्वत्तेतुं अहं न सक्खिस्सामि, वादसहस्सं पन उगगण्हिस्सामि अय्या”

B. 416

१. ० त्वं—सी०, रो० ।

३. ठिता—सी० ।

५. सो—सी०, स्या०, रो० ।

७. आनापेत्वा—स्या०, रो०;

आणापेत्वा—सी० ।

२. मे—स्या० ।

४. पिट्ठिकच्छायं—सी० ।

६. सामिकं—स्या० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

ति । अथ नं ते वादसहस्रं उगण्हापेत्वा—“उगहितं ते सिष्णं,
इदानी त्वं जम्बुदीपतले विचरित्वा अत्तना सद्धिं पञ्चं कथेतुं समत्थं
ओलोकेही” ति तस्सा हत्थे जम्बुसाखं दत्वा उय्योजेसुं—“गच्छ भदे,
सचे कोचि गिहिभूतो तया सद्धिं पञ्चं कथेतुं सक्कोति, तस्सेव
पादपरिचारिका भवाहि^१, सचे पब्बजितो सक्कोति, तस्स सन्तिके
पब्बजाही” ति ।

R. 223

सा नामेन जम्बुपरिब्बाजिका नाम हुत्वा ततो निक्खमित्वा दिट्ठे
दिट्ठे पञ्चं पुच्छन्ती विचरति । ताय सद्धिं कथेतुं समत्थो नाम-
नाहोसि । “इतो जम्बुपरिब्बाजिका आगच्छती” ति सुत्वाव मनुस्सा
पलायन्ति । सा गामं वा निगमं वा भिक्खाय पविसन्ती गामद्वारे वालु- 10
करासिं कत्वा तत्थ जम्बुसाखं ठपेत्वा—“मया सद्धिं कथेतुं समत्थो
जम्बुसाखं मद्दतु” ति वत्वा गामं पाविसि^२ । तं ठानं^३ उपसङ्कमितुं
समत्थो नाम नाहोसि^४ । सापि^५ मिलाताय जम्बुसाखाय अञ्जं
जम्बुसाखं गण्हाति, इमिना नीहारेन विचरन्ती सावत्थि पत्वा गामद्वारे
वालुकरासिं^६ कत्वा^७ जम्बुसाखं^८ ठपेत्वा वुत्तनयेनेव वत्वा भिक्खाय 15
पाविसि । सम्बहुला गामदारका जम्बुसाखं परिवारेत्वा अट्ठंसु । तदा^९
सारिपुत्तत्थेरो पिण्डाय चरित्वा कतभत्तकिच्चो नगरा निक्खन्तो ते
दारके जम्बुसाखं^६ परिवारेत्वा ठिते दिस्वा—“किं इदं” ति पुच्छि ।
दारका थेरस्स तं पवत्ति आचिक्खिसु । “तेन हि दारका इमं साखं
मद्दथा” ति । “भायाम भन्ते” ति । “अहं पञ्चं कथेस्सामि, मद्दथ तुम्हे” 20
ति । ते थेरस्स वचनेन सञ्जातुस्साहा^{१०} तथा कत्वा मद्दन्ता जम्बुसाखं^{११}
उक्खिपिंसु । परिब्बाजिका आगन्त्वा ते परिभासित्वा—“तुम्हेहि सद्धिं

20 R. 224

१. भव—सी०, स्या०, रो० ।

२. पविसति—सी०, रो० ।

३. ० कोचि—स्या० ।

४. न होति—रो० ।

५. सा—सी० ।

६-६. स्या० नत्थि ।

७. साखं—सी०, स्या०, रो० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

९. साखं—सी०, स्या०, रो० ।

१०. जातुस्साहा—सी०, स्या०, रो० ।

११. रजं—सी०, स्या०, रो० ।

मम पञ्हेन^१ किञ्चं नत्थि, कस्मा मे साखं मद्दथा' ति आह । “अय्ये-
नम्हा मद्दापिता ति आहंसु । “भन्ते तुम्हेहि मे साखा मद्दापिता
ति ? “आम भगिनी ति । “तेन हि माया सद्धि पञ्हं कथेथा' ति ?
“साधु कथेस्सामी” ति ।

- 5 सा बहुमानकच्छायाय पञ्हं पुच्छितुं थेरस्स सन्तिकं अगमासि,
सकलनगरं सङ्खुभि । “द्विन्नं पण्डितानं कथं सुणिस्सामा” ति नागरा
ताय सद्धि येव गन्त्वा थेरं वन्दित्वा एकमन्तं निसीदिसु । परिब्बाजिका
B. 417 थेरं आह—“भन्ते पुच्छामि ते पञ्हं” ति ? “पुच्छ भगिनी” ति ।
सा वादसहस्सं पुच्छि, पुच्छितं पुच्छितं थेरो विस्सज्जेसि । अथ नं
10 थेरो आह—“एत्तका एव ते पञ्ह्या, अज्जेपि अत्थी” ति ? “एत्तका
एव भन्ते” ति । “तया बहू पञ्ह्या पुट्ठा, मयम्पि एकं पुच्छाम,
विस्सज्जिस्ससि नो” ति ? “जानमाना^२ विस्सज्जिस्सामि^३, पुच्छथ
R. 225 भन्ते” ति । थेरो—“एकं नाम किं” ति पञ्हं पुच्छि । सा, “एवं
नामेस^४ विस्सज्जेतब्बो^५” ति अजानन्ती—“किं नामेतं भन्ते” ति
15 पुच्छि । “बुद्धपञ्हो^६ नाम भगिनी” ति । “मय्हम्पि तं देथ भन्ते”
ति । “सचे मादिसा भविस्ससि, दस्सामी” ति । “तेन हि मं
पब्बाजेथा” ति । थेरो भिक्खुनीनं आचिक्खित्वा पब्बाजेसि । सा
पब्बजित्वा लद्धूपसम्पदा कुण्डलकेसित्थेरी नाम हुत्वा कतिपाहच्चयेनेव
सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि ।

- 20 भिक्खू^७ धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं, “कुण्डलकेसित्थेरिया
धम्मस्सवनं च बहुं नत्थि, पब्बजितकिच्चञ्चस्सा मत्थकं पत्तं, एकेन
किर चोरेन सद्धि महासङ्गमं कत्वा जिनित्वा आगता” ति । सत्था
आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति
पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते—“भिक्खवे, मया देसित्तधम्मं

१. पञ्हपुच्छन—सी०, रो० ।

२-२. सी०, रो० नत्थि; जानमाना

३. एस—स्या०; नाम मे—सी०, रो० ।

विस्सज्जेस्सामी—स्या० ।

४. विस्सज्जितब्बो—स्या०;

५. बुद्धमन्तो—स्या० ।

विस्सज्जेतब्बं—सी०, रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. ० किं—सी०, रो० ।

‘अप्पं वा बहुं वा’ ति पमाणं^१ मा गण्हथ^२, अनत्थकं^३ पदसत्तम्पि^४ सेय्यो न होति, धम्मपदं पन एकम्पि सेय्योव । अवसेसचोरे जिनन्तस्स च जयो नाम न होति, अज्झत्तिककिलेसचोरे जिनन्तस्सेव पन जयो नाम होती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमा गाथा अभासि—

5

१०२ § “यो च गाथासतं भासे, अनत्थपदसंहिता ।

एकं धम्मपदं^३ सेयो, यं सुत्वा उपसम्मति ॥३॥

१०३ § “यो सहस्सं सहस्सेन, सङ्गामे मानुसे जिने ।

R. 226

एकञ्च जेय्यमत्तानं, स वे सङ्गामजुत्तमो’ ति ॥४॥

तत्थ गाथासतं ति यो च पुग्गलो सत्तपरिच्छेदा बहुपि गाथा 10
भासेय्या ति अत्थो । अनत्थपदसंहिता ति आकासवण्णनादिवसेन
अनत्थकेहि पदेहि संहिता । धम्मपदं ति अत्थसाधकं खन्धादिपटि-
संयुतं—‘चत्तारिमानि परिब्बाजका धम्मपदानि । कतमानि चत्तारि ?
अनभिज्झा परिब्बाजका धम्मपदं, अब्यापादो परिब्बाजका धम्मपदं,
सम्मासति परिब्बाजका धम्मपदं, सम्मासमाधि परिब्बाजका धम्मपदं” 15 B. 418
ति एवं वुत्तेसु चतूसु धम्मपदेसु एकम्पि धम्मपदं सेय्यो । यो सहस्सं
सहस्सेना ति यो एको सङ्गामयोधो सहस्सेन गुणितं सहस्सं मानुसे
एकस्मि सङ्गामे जिनेय्य, दसमनुस्ससत्तसहस्सं जिनित्वा जयं आहरेय्य,
अयम्पि सङ्गामजिनतं^४ उत्तमो पवरो^५ नाम न होति । एकञ्च जेय्य-
मत्तानं ति यो रत्तिट्ठानदिवाट्टानेसु अज्झत्तिककम्मट्ठानं सम्मसन्तो 20
अत्ततो लोभादिकिलेसजयेन अत्तानं जिनेय्य । स वे सङ्गामजुत्तमो ति
सो सङ्गामजिनानं उत्तमो पवरो सङ्गामसीसयोधो ति ।

R. 227

देसनावसाने बहू सोत्तापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

कुण्डलकेसित्थेरीवत्थु ततियं ।

—०—

१-१. मा मित्थ—सी०, रो०;

मा मिनाथ—स्या ।

४. सङ्गामजितानं—सी० ।

२-२. अबत्थपदसहितं बहुम्पि—सी० ।

३. गाथापदं—सी० ।

५. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

८-४. अनत्थपुच्छकब्राह्मणवत्थु

अत्ता हवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो अनत्थपुच्छकं
ब्राह्मणं आरब्ध कथेसि ।

सो किर ब्राह्मणो, “किं नु खो सम्मासम्बुद्धो अत्थमेव जानाति,
उदाहु अनत्थं पि, पुच्छिस्सामि नं” ति सत्थारं उपसङ्कमित्वा पुच्छि—
5 “भन्ते, तुम्हे अत्थमेव जानाथ मञ्जे, नो अनत्थं” ति ? “अत्थञ्चाहं
ब्राह्मण, जानामि अनत्थं चा” ति । “तेन हि मे अनत्थं कथेथा” ति ।
अथस्स सत्था इमं गाथमाह—

“उस्सूरसेय्यं आलस्यं, चण्डिकं दीघसोण्डियं^१ ।

एकस्सद्धानगमनं, परदारूपसेवनं ।

10 एतं ब्राह्मण सेवस्सु, अनत्थं ते भविस्सती” ति ॥

तं सुत्वा ब्राह्मणो साधुकारमदासि—“साधु साधु गणाचरिय,
R. 228 गणजेटुक, तुम्हे अत्थं च जानाथ अनत्थं चा” ति । “एवं खो^२ ब्राह्मण,
अत्थानत्थजाननको^३ नाम मया सदिसो नत्थी” ति । अथस्स सत्था
अज्झासयं उपधारेत्वा—“ब्राह्मण, केन कम्मेन जीवसी” ति पुच्छि^४ ।

15 “जूतकम्मेन भो गोतमा” ति । “किं पन ते जयो होति पराजयो”
B. 419 ति ? “जयोपि होति पराजयोपी” ति वुत्ते “ब्राह्मण, अप्पमत्तको एस,
परं जिनन्तस्स जयो नाम न सेय्यो । यो पन किलेसजयेन अत्तानं
जिनाति, तस्स जयो सेय्यो । न हि तं जयं कोचि अपजयं कातुं
सक्कोती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमा गाथा

20 अभासि—

१. दीघसोत्थियं—स्या०;

दीघसोत्थियं—सी०, रो० ।

४. पुच्छित्वा—सी०, रो० ।

२. स्या०, रो० नत्थि ।

३. अनत्थजाननको—सी०, रो० ।

१०४ § “अत्ता हवे जितं सेय्यो, या चायं इतरा पजा ।
अत्तदन्तस्स पोसस्स, निच्चं सञ्जतचारिनो ॥५॥

१०५ § “नेव देवो न गन्धब्बो, न मारो सह ब्रह्मना ।
जितं अपजितं कयिरा, तथारूपस्स जन्तुनो”

ति ॥६॥ 5

तत्थ हवे ति निपातो^१ । जितं ति लिङ्गविपल्लासो, अत्तनो
किलेसजयेन अत्ता जितो सेय्यो ति अत्थो । या चायं इतरा पजा ति
या पनायं अवसेसा पजा जूतेन वा धनहरणेन वा सङ्गामेन वा बलाभि- R. 229
भवेन वा जिता भवेय्य, तं जिनन्तेन यं जितं, न तं सेय्यो ति अत्थो ।
कस्मा पन तदेव जितं सेय्यो, इदं न सेय्यो ति ? यस्मा अत्तदन्तस्स 10
...पे०...तथारूपस्स जन्तुनो ति । इदं वुत्तं होति—यस्मा^२ हि खायं
निक्किलेसताय अत्तदन्तो पोसो, तस्स अत्तदन्तस्स^३ कायादीहि निच्चं
सञ्जतचारिनो एवरूपस्स इमेहि कायसञ्जमादीहि सञ्जतस्स जन्तुनो
देवो वा गन्धब्बो वा मारो वा ब्रह्मना^४ सह उट्ठहित्वा, “अहमस्स
जितं अपजितं करिस्सामि^५, मग्गभावनाय पहीने किलेसे पुन उप्पादेस्सामी” 15
ति घटेन्तोपि वायमन्तोपि^६ यथा धनादीहि पराजितो पक्खन्तरो हुत्वा
इतरेण जितं पुन जिनन्तो अपजितं करेय्य, एवं अपजितं कातुं नेव
सक्कुणेय्या ति^७ ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिकलादीनि पापुणिसू ति ।

अनत्थपुच्छकब्राह्मणवत्थु चतुत्थं ।

—०—

१. निपातमत्तं—सी० ;

निपातमत्तो—रो० ।

४. ० च—सी० ।

६. स्या०, रो० नत्थि ।

२. तस्मा—सी० ।

३. अनङ्गणस्स—स्या० ।

५. ० ति—सी०, रो० ।

७. ० अत्थो—रो०, सी० ।

८-५. सारिपुत्तत्थेरस्स मातुलब्राह्मणवत्थु

मासे मासे ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो सारिपुत्त-
त्थेरस्स मातुलब्राह्मणं आरब्भ कथेसि ।

थेरो किर तस्स सन्तिकं गन्त्वा आह—“किं नु खो ब्राह्मण,
किञ्चिदेव कुसलं करोसी” ति ? “करोमि भन्ते” ति । “किं करोसी”
5 ति ? “मासे मासे सहस्सपरिच्चागेन दानं दम्मी” ति । “कस्स
देसी” ति ? “निगण्ठानं भन्ते” ति । “किं पत्थयन्तो” ति ?
“ब्रह्मलोकं भन्ते” ति^१ । “किं पन ब्रह्मलोकस्स अयं मग्गो” ति ?
“आम भन्ते” ति । “को एवमाहा” ति । “आचरियेहि मे कथितं
भन्ते” ति । “नेव त्वं ब्रह्मलोकस्स मग्गं जानासि, नापि ते आचरिया,
10 सत्थाव एको जानाति, एहि ब्राह्मण, ब्रह्मलोकस्स ते मग्गं कथापेस्सामी”
ति तं आदाय सत्थु सन्तिकं नेत्वा^२—“भन्ते अयं ब्राह्मणो एवमाहा” ति
तं पवत्ति आरोचेत्वा—“साधु वतस्स ब्रह्मलोकस्स मग्गं कथेथा” ति ।
सत्था—“एवं किर ब्राह्मणा” ति पुच्छित्वा, “आम भो गोतमा”
ति वुत्ते—“ब्राह्मण तया एवं ददमानेन वस्ससतं दिन्नदानतोपि
R. 231 15 मुहुत्तमत्तं पसन्नचित्तेन मम सावकस्स ओलोकनं वा कटच्छुभिवखा-
मत्तदानं वा महप्फलतरं” ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो
इमं गाथमाह—

१०६ § “मासे मासे सहस्सेन, यो यजेथ सतं समं ।

एकञ्च भावित्तानं, मुहुत्तमपि पूजये ।

20

सायेव पूजना सेय्यो, यञ्चे वस्ससतं हुतं” ति ॥७॥

तत्थ सहस्सेना ति सहस्सपरिच्चागेन । यो यजेथ सतं समं ति
यो वस्ससतं मासे मासे सहस्सं परिच्चजन्तो लोकियमहाजनस्स दानं

ददेय्य । एकञ्चभावित्तानं ति यो पन^१ एकं सीलादिगुण-
विसेसेन^२ वड्डितअत्तानं हेट्ठिमकोटिया सोतापन्नं, उपरिमकोटिया
खीणासवं घरद्वारं सम्पत्तं कटच्छुभिक्खादानवसेन वा यापनमत्तआहार-
दानवसेन वा थूलसाटकदानमत्तेन वा पूजेय्य । यं इतरेन वस्ससत्तं
हुतं, ततो सायेव पूजना सेय्यो, सेट्ठो^३ उत्तमो ति अत्थो ति^३ ।

५

देसनावसाने सो ब्राह्मणो सोतापत्तिफलं पत्तो, अञ्जेपि बहू सोता-
पत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

B. 421

सारिपुत्तत्थेरस्स मातुलब्राह्मणवत्थु पञ्चम ।

—०—

१. च—सी०, स्या०, रो० ।

२. गुणवसेन—रो, स्या०;

३-३ सेट्ठा उत्तमाति अत्थो—स्या०, रो० । सीलादिगुणवसेन—सी० ।

द-६. सारिपुत्तथेरस्स भागिनेय्यवत्थु

यो च वस्ससतं जन्तुं ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
सारिपुत्तथेरस्स भागिनेय्यं आरब्ध कथेसि ।

तम्पि हि थेरो उपसङ्कमित्रा आह—“किं^१ ब्राह्मण, कुसलं
करोसी” ति^२ ? “आम भन्ते” ति । “किं करोसी” ति ? “मासे
५ मासे एकं एकं^३ पसुं घातेत्वा^४ अग्निं परिचरामी” ति । “किमत्थं
एवं करोसी” ति ? “ब्रह्मलोकमग्गो किरेशो” ति । “केनेवं कथितं”
ति ? “आचरियेहि मे भन्ते” ति । “नेव^५ त्वं ब्रह्मलोकस्स मग्गं
जानासि, नापि^६ ते आचरिया; एहि, सत्थु सन्तिकं गमिस्सामा” ति
तं सत्थु सन्तिकं नेत्वा तं पवत्ति आरोचेत्वा—“इमस्स भन्ते, ब्रह्म-
१० लोकस्स मग्गं कथेथा” ति आह । सत्था—“एवं किरा” ति पुच्छित्वा,
“एवं भो गोतमा” ति वुत्ते “ब्राह्मण वस्ससतम्पि एवं अग्निं परिच-
रन्तस्स तव अग्निपारिचरिया मम सावकस्स तंखणमत्तं^७ पूजम्पि^८ न
पापुणाती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१०७ § “यो च वस्ससतं जन्तु, अग्निं परिचरे वने ।

१५ एकञ्च भावितत्तानं, मुहुत्तमपि पूजये ।

सायेव पूजना सेय्यो, यञ्चे वस्ससतं हुतं” ति ॥८॥

१. किञ्चि—सी०, रो० ।

२. ० पुच्छि—सी० ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. वधित्वा—सी०, स्या०, रो० ।

५. न—सी० ।

६. न हि—सी०, रो० ।

७. ० पि—सी०, रो० ।

८. पूजं—सी०, रो० ।

तत्थ जन्तू ति सत्ताधिवचनमेतं । अग्निं परिचरे वने ति
निष्पपञ्चभावपत्थनाय वनं पविसित्वापि^१ तत्थ अग्निं परिचरेय्य । सेसं
पुरिमसदिसमेवा ति ।

R. 233

देसनावसाने सो ब्राह्मणो सोतापत्तिफलं पापुणि, अञ्जेपि बहू
सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

5

सारिपुत्तत्थेरस्स भागिनेय्यवत्थु छट्ठं ।

—०—

८-७. सारिपुत्तथेरस्स सहायकब्राह्मणवत्थु

यं किञ्चि यिट्ठं वा ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवते विहरन्तो
सारिपुत्तथेरस्स सहायकब्राह्मणं आरब्ध कथेसि ।

तस्मिं हि थेरो उपसङ्गमित्वा—“किं ब्राह्मण किञ्चि कुसलं करोसी”
ति पुच्छि । “आम भन्ते” ति । “किं करोसी” ति ? “यिट्ठयागं
5 यजामी” ति । तदा किर तं यागं महापरिच्चागेन यजन्ति । इतो परं
थेरो पुरिमनयेनेव पुच्छित्वा तं सत्थु सन्निकं चेत्वा तं पवत्ति आरो-
चेत्वा—“इमस्स भन्ते, ब्रह्मलोकस्स मग्गं कथेथा” ति आह । सत्था—
“ब्राह्मण, एवं किरा” ति पुच्छित्वा, “एवं? भो गोतमा ति वुत्ते?—
“ब्राह्मण तया संवच्छरं यिट्ठयागं यजन्तेन लोкийमहाजनस्स दिन्नदानं
R. 234 10 पसन्नचित्तेन मम सावकानं वन्दन्तानं उप्पन्नकुसलचेतनाय चतुभागमत्तस्मि
न अगघती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१०८ § “यं किञ्चि यिट्ठं व हुतं व लोके,
संवच्छरं यजेथ पुञ्जपेक्खो ।
सब्बस्मि तं न चतुभागमेति,
15 अभिवादना उज्जुगतेसु सेय्यो” ति ॥९॥

तत्थ यं किञ्ची ति अनवसेसपरियादानवचनमेतं । यिट्ठं ति
येभुय्येन मङ्गलकिरियादिवसेसु दिन्नदानं । हुतं ति अभिसङ्खरित्वा कृतं
पाहुनदानञ्चेव, कम्मञ्च फलञ्च सद्वित्त्वा कृतदानञ्च । संवच्छरं
यजेथा ति एकसंवच्छरं निरन्तरमेव वुत्तप्पकारं दानं सकलचक्रकवाळेपि
20 लोкийमहाजनस्स ददेय्य । पुञ्जपेक्खो ति पुञ्जं इच्छन्तो । उज्जुगतेसु
ति हेट्ठिमकोटिया सोतापन्नेसु उपरिमकोटिया खीणासवेसु । इदं वुत्तं

होति—'एवरूपेसु पसन्नचित्तेन सरीरं ओनमित्वा वन्दन्तस्स कुसल-
चेतनाय यं फलं, ततो चतुर्भागमपि सब्बं तं दानं न अग्घति, तस्मा
उजुगतेसु अभिवादनमेव सेय्यो' ति ।

देसनावसाने सोः ब्राह्मणो सोतापत्तिफलं पत्तो, अज्जेपि बहू
सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

R. 235

5

सारिपुत्तत्थेरस्ससहायकब्राह्मणवत्थु सत्तमं ।

—०—

८-८. आयुवड्डनकुमारवत्थु

अभिवादनसौलिस्सा ति इमं धम्मदेसनं सत्था दीघलङ्घिकं
निस्साय अरञ्जकुटियं विहरन्तो दीघायुकुमारं आरब्भ कथेसि ।

दीघलङ्घिकनगरवासिनो किर द्वे ब्राह्मणा बाहिरकपब्बज्जं^१ पब्ब-
जित्वा अट्टचत्तालीस वस्सानि तपचरणं करिसु । तेसु^२ एको, “पवेणि
5 मे नस्सिस्सति, विब्भमिस्सामी” ति चिन्तेत्वा अत्तना कतं तपं परेसं
विविकणित्वा गोसतेन चैव कहापणसतेन च सद्धिं भरियं लभित्वा
कुटुम्बं सण्ठपेसि । अथस्स भरिया पुत्तं^३ विजायि । इतरो पनस्स
सहायको पवासं गन्त्वा पुनदेव तं नगरं पच्चागामि । सो तस्स
आगतभावं सुत्वा पुत्तदारं आदाय सहायकस्स^४ दस्सनत्थाय अगमासि ।
10 गन्त्वा पुत्तं मातु हत्थे दत्वा सयं ताव वन्दि, मातापि पुत्तं पितु हत्थे
R. 236 दत्वा वन्दि । सो—“दीघायुका होथा” ति आह, पुत्ते^५ पन वन्दापिते
तुण्ही अहोसि । अथ नं—“कस्मा भन्ते, अम्हेहि^६ वन्दिते^७ दीघायुका
होथा” ति वत्वा इमस्स वन्दनकाले किञ्चि न वदेथा” ति आह^८ ।
“इमस्सेको अन्तरायो अत्थि ब्राह्मणा” ति । “कित्तकं जीविस्सति
15 भन्ते” ति ? “सत्ताहं ब्राह्मणा” ति । “पटिबाहनकारणं अत्थि भन्ते”
ति ? “नाहं पटिबाहनकारणं जानामी” ति । “को पन जानेय्य भन्ते”
ति ? “समणो गोतमो जानेय्य, तस्स सन्तिकं गन्त्वा पुच्छाही” ति ।
“तत्थ गच्छन्तो तपपरिहानितो भायामी” ति । “सचे ते पुत्तसिनेहो
अत्थि, तपपरिहानिं अचिन्तेत्वा तस्स सन्तिकं गन्त्वा पुच्छाही” ति ।

20 सो सत्थु सन्तिकं गन्त्वा सयं ताव वन्दि । सत्था—“दीघायुको
होही” ति आह, पजापतिया वन्दनकालेपि तस्सा तथेव वत्वा पुत्तस्स

१. बाहिरपब्बजं—सी०, रो० ।

२. दारकं—सी०, स्या०, रो० ।

३. पुत्तेन—सी० ।

७. वन्दितो—सी० ।

९. रो० नत्थि ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

६. अम्हे—स्या० ।

८. सी०, रो० नत्थि ।

वन्दापनकाले तुण्ही अहोसि । सो पुरिमनयेनेव सत्थारं पुच्छि,
 सत्थापि^१ तथेव व्याकासि । सो किर ब्राह्मणो सब्बञ्जुतञ्जाणं अपटि-
 विज्झित्वाव अत्तनो मत्तं सब्बञ्जुतञ्जाणेन संसन्देसि, पटिवाहनूपायं
 पन न जानाति । ब्राह्मणो सत्थारं पुच्छि—“अत्थि पन भन्ते, पटि-
 वाहनूपायो” ति ? “भवेय्य ब्राह्मणा” ति । “किं भवेय्या” ति ? “सचे 5
 त्वं अत्तनो गेहद्वारे मण्डपं कारेत्वा^२ तस्स मज्झे पीठिकं कारेत्वा^३ तं
 परिक्षिपन्तो अट्ठ वा सोळस वा आसनानि पञ्चापेत्वा तेसु मम
 सावके निसीदापेत्वा सत्ताहं निरन्तरं परित्तं कातुं सककुण्ठेय्यासि,
 एवमस्स अन्तरायो नस्सेय्या” ति । “भो गोतम, मया मण्डपादीनि
 सकका कातुं, तुम्हाकं पन सावके कथं लच्छामी” ति ? “तया एत्तके 10
 कते अहं मम सावके पहिणिस्सामी” ति । साधु भो गोतमा ति सो
 अत्तनो गेहद्वारे सब्बं किच्चं निट्ठापेत्वा सत्थु सन्तिकं अगमासि ।
 सत्था भिक्खू पहिणि, ते गन्त्वा तत्थ निसीदिसु, दारकम्पि पीठिकायं
 निपज्जापेसु^४ । भिक्खू सत्तरत्तिन्दिवं निरन्तरं परित्तं भणिसु, सत्तमे
 दिवसे सायं सत्था आगच्छि । तस्मिं आगते सब्बचक्कवाळदेवता 15
 सन्निपतिसु । एको पन अवरुद्धको नाम यक्खो द्वादस संवच्चरानि
 वेस्सवणं उपट्ठहित्वा तस्स सन्तिका वरं लभन्तो, “इतो सत्तमे दिवसे
 इमं दारकं गण्ठेय्यासी” ति लभि । तस्मा सोपि^५ आगत्वा अट्ठासि ।

R. 237

B. 424

10

15

20 R. 238

सत्थरि पन तत्थ गते महेसक्खासु देवतासु सन्निपतितासु अप्पे-
 सक्खा देवता ओसक्कित्वा ओसक्कित्वा ओकासं अलभमाना^६ द्वादस
 योजनानि पटिक्कमिसु । अवरुद्धकोपि तथेव पटिक्कमि^७, सत्थापि
 सब्बरत्तिं परित्तमकासि । सत्ताहे वीतिवत्ते अवरुद्धको दारकं न लभि^८ ।
 अट्ठमे पन दिवसे^९ अरुणे उगगतमत्ते दारकं आनेत्वा सत्थारं वन्दापेसु^{१०} ।

१. सत्थापिस्स—सी०, स्या०, रो० । २. कत्वा—स्या०, रो० ।

३. कत्वा—रो० ।

४. निसीदापेसुं—सी०, रो० ।

५. सो—सी०, रो० ।

६. ददमाना—सी०, रो० ।

७. पटिक्कन्तो—सी०, रो०; पटिक्कन्तो ८. ० ति—सी०, रो० ।

अट्ठासि—स्या० ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

- सत्था—“दीघायुको होही” ति आह । “कीव चिरं पन भो गोतम,
 दारको ठस्सती” ति ? “वीसवस्ससतं ब्राह्मणा” ति । अथस्स
 “आयुवड्डनकुमारो” ति नामं करिसु^१ । सो वुद्धिमन्वाय पञ्चहि
 उपासकसतेहि परिवुतो विचरि । अथेकदिवसं धम्मसभायं भिक्खू कथं
 5 समुट्ठापेसु—“पस्सथावुसो, आयुवड्डनकुमारेन किर सत्तमे दिवसे
 मरितब्बं “अभविस्स, सो इदानी वीसवस्ससतट्ठायी हुत्वा पञ्चहि
 उपासकसतेहि परिवुतो विचरति । अत्थि मञ्जे इमेसं सत्तानं आयु-
 वड्डनकारणं” ति । सत्था आगन्त्वा—“काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि
 कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते—“भिक्खवे,
 10 न केवलं आयुवड्डनमेव, इमे पन सत्ता गुणवन्ते वन्दन्ता अभिवादेन्ता
 चतुहि कारणेहि वड्डन्ति, परिस्सयतो^२ मुच्चन्ति, यावतायुकमेव
 तिट्ठन्ती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गायमाह—

B. 425
R. 239

१०९ § “अभिवादनसीलिस्स, निच्चं वुड्ढापचायिनो^३ ।

चत्तारो धम्मा वड्डन्ति, आयु वण्णो सुखं बलं” ति ॥

- 15 तत्थ अभिवादनसीलिस्सा ति वन्दनसीलिस्स, अभिण्हं वन्दन-
 किच्चपसुतस्साति अत्थो । वुड्ढापचायिनो^३ ति गिहिस्स वा^४ तदहु-
 पब्बजिते दहरसामणेरेपि, पब्बजितस्स वा पन पब्बज्जाय वा उपसम्पदाय
 वा वुड्डतरे गुणवुड्ढे^५ अपचायमानस्स अभिवादनेन वा निच्चं
 पूजेन्तस्साति अत्थो । चत्तारो धम्मा वड्डन्ती^६ ति आयुमिह वड्डमाने
 20 यत्तकं कालं तं वड्डति, तत्तकं इतरेपि वड्डन्तियेव । येन हि पञ्चास-
 वस्सआयुसंवत्तनिकं कुसलं कतं, पञ्चवीसतिवस्सकाले चस्स जीवितन्तरायो
 उप्पज्जेय्य, सो अभिवादनसीलिताय पटिप्पस्सम्भति, सो यावतायुकमेव

१. अकंसु—सी०, रो० ।

२. परिस्सया—सी० ।

३-३. वड्ढापचायिनो—सी०, रो० ।

४. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

५. गुणवुड्ढे—सी०, रो० ।

६. रो० नत्थि ।

तिष्ठति, वण्णादयोपिस्स आयुनाव सद्धिं वड्ढन्ति, इतो उत्तरिपि^१ एसेव नयो । अनन्तरायेन पवत्तस्सायुनो वड्ढनं नाम नत्थि ।

देसनावसाने आयुवड्ढनकुमारो पञ्चहि उपासकसतेहि सद्धिं सोता-
पत्तिफले पतिवड्ढि, अञ्जेपि बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

आयुवड्ढनकुमारवत्थु अट्ठमं ।

८-८. सङ्किच्चसामणेरवत्थु

यो च वस्ससतं जीवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
सङ्किच्चसामणेरं आरब्ध कथेसि ।

सावत्थियं किर तिसमत्ता कुलपुत्ता सत्थु^१ धम्मकथं सुत्वा सासने
उरं दत्वा पब्बजिसु । ते उपसम्पदाय पञ्चवस्सा हुत्वा सत्थारं उपसङ्क-
5 मित्वा गन्थधुरं विपस्सनाधुरं ति द्वे धुरानी ति^२ सुत्वा, “मयं महल्लक-
काले पब्बजिता” ति^३ गन्थधुरे उस्साहं अकत्वा विपस्सनाधुरं पूरेतुकामा
याव अरहत्ता कम्मट्ठानं कथापेत्वा—“भन्ते, एकं अरञ्जायतनं
गमिस्सामा” ति सत्थारं आपुच्छिसु । सत्था—“कतरं ठानं गमिस्सथा”
ति पुच्छित्वा, “असुकं नामा” ति वुत्ते, “तत्थ तेसं एकं विघासादं
10 निस्साय भयं उप्पज्जिस्सति, तच्च पन सङ्किच्चसामणेरे गते वूपस-
मिस्सति, अथ नेसं पब्बजितकिच्चं पारिपूरिं गमिस्सती” ति अञ्जासि ।

B. 426

सङ्किच्चसामणेरो नाम सारिपुत्तत्थेरस्स सामणेरो सत्तवस्सिको
जातिया । तस्स किर माता सावत्थियं अड्डकुलस्स धीता । सा तस्मिं
कुच्छिगते एकेन व्याधिना तं खणञ्जेव कालमकासि । तस्सा^४ भापिय-
15 मानाय ठपेत्वा गब्भमंसं सेसं भायि । अथस्सा^५ गब्भमंसं चित्तकतो^६
ओतारेत्वा द्वीसु तीसु ठानेसु सूलेहि विज्झिसु । सूलकोटि दारकस्स
अक्खिकोटि^७ पहरि । एवं गब्भमंसं विज्झत्वा अङ्गाररासिम्हि खिपित्वा
अङ्गारेहेव पटिच्छादेत्वा पक्कमिसु । गब्भमंसं भायि, अङ्गारमत्थके पन
सुवण्णविम्बसदिसो दारको पट्टमगब्भे निपत्तो विय अहोसि । पच्छिम-
20 भविकस्स सत्तस्स हि सिनेरुना ओत्थरियमानस्सापि अरहत्तं अप्पत्वा
जीवितक्खयो नाम नत्थि । पुनदिवसे, “चित्तकं निब्बापेस्सामा” ति

R. 241

१. स्या० नत्थि ।

२. पब्बजिताय—रो० ।

३. तस्सा—सी०, रो० ।

४. अक्खिकोटियं—सी०, रो० ।

५. धुरानि—रो० ।

६. तस्सं—सी० ।

७. चित्तका—स्या० ।

आगता तथानिपन्नं दारकं दिस्वा अच्छरियम्भुतचित्तजाता, “कथञ्चिह
नाम एतकेसु दारुसु खीयमानेसु^१ सकलसरीरे^२ भापियमाने^३ दारको न
भायि, किं नु खो भविस्सती’ ति दारकं आदाय अन्तोगामं गन्त्वा^४
नेमित्तके पुच्छिसु । नेमित्तका—“सचे अयं दारको अगारं अज्झा-
वसिस्सति, याव सत्तमा कुलपरिवट्टा जातका दुग्गता^५ भविस्सन्ति । 5
सचे पब्बजिस्सति, पञ्चहि समणसतेहि परिवुतो विचरिस्सती’ ति
आहंसु । तस्स सङ्कुता अक्खिकोटिया भिन्नता सङ्किच्चं ति^६ नामं
करिंसु । सो^७ अपरेन समयेन सङ्किच्चो ति पञ्चायि । अथ नं जातका,
“होतु, वड्ढितकाले^८ अम्हाकं अय्यस्स सारिपुत्तस्स^९ सन्तिके पब्बाजे-
स्सामा” ति पोसिसु^{१०} । सो सत्तवस्सिककाले “तव मातुकुच्छियं^{११} 10
वसनकाले माता ते कालमकासि, तस्सा सरीरे भापियमानेपि त्वं न
भायी’ ति कुमारकानं कथं सुत्वा, “अहं किर एवरूपा भया मुत्तो, किं
मे घरावासेन, पब्बजिस्सामी” ति जातकानं आरोचेसि । ते—“साधु
ताता” ति सारिपुत्तथेरस्स सन्तिकं नेत्वा—“भन्ते इमं पब्बाजेथा” ति
अदंसु । थेरो तच्चपञ्चककम्मट्टानं दत्त्वा^{१२} पब्बाजेसि । सो खुरगगेयेव सह 15
पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि । अयं सङ्किच्चसामणेरो नाम ।

R. 242

सत्था “एतस्मिं^{१३} गते तं भयं वूपसमिस्सति, अथ नेसं पब्बजित-
किच्चं पारिपूरिं गमिस्सती’ ति जत्वा—“भिवस्सवे, तुम्हाकं जेट्ठभातिकं
सारिपुत्तथेरं ओलोकेत्वा गच्छथा’ ति आह । ते—“साधू” ति जत्वा
थेरस्स सन्तिकं गन्त्वा, “किं आवुसो” ति वुत्ते—“मयं सत्थु सन्तिके 20 B. 427
कम्मट्टानं गहेत्वा अरञ्जं पविसितुकामा हुत्वा^{१४} आपुच्छिमहा^{१५}” । अथ

१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. भापयमाने—सी०, रो० ।

५. ० न—स्या०, रो० ।

७. रो० नत्थि ।

९. सी०, रो० नत्थि ।

११. कुच्छियं—स्या०, रो० ।

१३. तस्मि—रो० ।

२. ० च—सी०, रो० ।

४. नेत्वा—स्या० ।

६. संकिच्चो ति—सी०, स्या०, रो० ।

८. ० तं—रो०; नं—स्या० ।

१०. पोसयिसु—सी०, रो० ।

१२. तदहु—सी० ।

१४-१५. सी०, रो० नत्थि ।

नो सत्था एवमाह—“तुम्हाकं जेट्ठभातिकं ओलोकेत्वा गच्छथा” ति ।
 तेनम्हा इधागता ति । थेरो^१, “सत्थारा इमे एकं कारणं दिस्वा इध
 पहिता भविस्सन्ति, किं नु खो एतं^२” ति आवज्जेन्तो तमत्थं अत्वा
 आह—“अत्थि पन वो आवुसो सामणेरो” ति ? “नत्थि आवुसो”
 5 ति । “सचे नत्थि, इमं सङ्किच्चसामणेरं गहेत्वा गच्छथा” ति । “अलं
 आवुसो, सामणेरं निस्साय नो पलिबोधो भविस्सति, किं अरञ्जे
 वसन्तानं सामणेरेना” ति । “नावुसो इमं निस्साय तुम्हाकं पलिबोधो^३,
 अपि च खो पन तुम्हे निस्साय इमस्स पलिबोधो भविस्सति । सत्थापि
 तुम्हे मम सन्तिकं पहिणन्तो तुम्हेहि सद्धिं सामणेरस्स पहिणनं पच्चासी-
 10 सन्तो^४ पहिणि, इमं गहेत्वा गच्छथा” ति । ते—“साधू” ति
 अधिवासेत्वा सामणेरेन सद्धिं एकत्तिंस^५ जना थेरं अपलोकेत्वा विहारा
 निक्खम्म^६ चारिकं चरन्ता वीसयोजनसतमत्थके एकं सहस्सकुलं^७ गामं
 पापुणिसु ।

मनुस्सा ते दिस्वा पसन्नचित्ता सक्कच्चं परिविसित्वा—“भन्ते
 15 कत्थ गमिस्सथा” ति पुच्छित्वा, “यथाफासुकट्टानं आवुसो” ति वुत्ते
 पादमूले निपज्जित्वा—“मयं भन्ते, अय्येसु इमं ठानं निस्साय अन्तोवस्सं
 वसन्तेसु पञ्चसीलं^८ समादाय उपोसथकम्मं करिस्सामा” ति याचिसु ।
 थेरा अधिवासेसु^९ । अथ नेसं^{१०} मनुस्सा रत्तिट्ठानदिवाट्ठानचङ्कमनपण्ण-
 सालायो^{१०} संविदहित्वा, “अज्ज मयं, स्वे मयं” ति उस्साहप्पत्ता
 20 उपट्ठानमकंसु । थेरा वस्सूपनायिकदिवसे कतिकवत्तं करिसु—“आवुसो,
 अम्हेहि धरमानकबुद्धस्स सन्तिके कम्मट्ठानं गहितं, न खो पन सक्का

१. ० चिन्तेसि—सी०, रो० ।

२. भविस्सति—स्या० ।

३. एकत्तिंसति—सी० ।

४. सहस्सकुलकं—सी०;

सहस्सकुलिकं—स्या० ।

५. रत्तिट्ठानदिवाट्ठानचङ्कमनपण्णसालं —

स्या०; ० साला—सी०, रो० ।

६. कारणं—सी० ।

७. पच्चासिसन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

८. निक्खमित्वा—सी०, रो० ।

९. पञ्चसीलानि—स्या० ।

१०. तेसं—सी० ।

अञ्चत्र पटिपत्तिसम्पदाय बुद्धे आराधेतुं, अम्हाकञ्च अपायद्वारानि
विवटानेव, तस्मा अञ्चत्र पातो^१ भिक्खाचारवेलं, सायं थेरूपट्टानवेलञ्च^२
सेसकाले द्वे एकट्टाने न भविस्साम, यस्स अफासुकं भविस्सति, तेन
घण्डिया^३ पट्टाय तस्स सन्तिकं गन्त्वा भेसज्जं करिस्साम, इतो^४
अञ्चस्मि^५ रत्तिभागे वा दिवसभागे वा अप्पमत्ता कम्मट्टानमनुयुञ्जि- 5
स्सामा” ति ।

R. 244

तेसु एवं कतिकं कत्वा विहरन्तेसु एको दुग्गतपुरिसो धीतरं
उपनिस्साय जीवन्तो तस्मिं ठाने दुब्भिक्खे उप्पन्ने अपरं धीतरं
उपनिस्साय जीवितुकामो मग्गं पटिपज्जि । थेरापि गामे पिण्डाय
चरित्वा वसनट्टानं आगच्छन्ता अन्तरामग्गे एकस्सा नदिया न्हत्वा^६ 10
वालुकपुलिने^७ निसीदित्वा भत्तकिच्चं करिसु । तस्मिं खणे सो पुरिसो
तं ठानं पत्वा एकमन्तं अट्टासि । अथ नं थेरा—“कहं^८ गच्छसी” ति
पुच्छिसु । सो तमत्थं आरोचेसि । थेरा तस्मिं कारुञ्जं उप्पादेत्वा—
“उपासक, अतिविय छातोसि, गच्छ, पण्णं आहर, एकमेकं ते भत्तपिण्डं
दस्सामा” ति वत्वा तेन पण्णे आहटे अत्तना भत्तना भुञ्जननियामेनेव 15
सूपव्यञ्जनेहि सन्नहित्वा^९ एकमेकं पिण्डं अदंसु । एतदेव किर वत्तं^{१०}, यं^{११}
भोजनकाले^{१२} आगतस्स^{१३} भत्तं ददमानेन भिक्खुना अग्गभत्तं अदत्वा
अत्तना भुञ्जननियामेनेव थोकं वा बहुं वा दातब्बं । तस्मा तेपि तथा
अदंसु । सो कवभत्तकिच्चो थेरे वन्दित्वा पुच्छि—“किं^{१४} भन्ते, अय्या
केनचि निमन्तिता” ति ? “नत्थि उपासक, निमन्तनं, मनुस्सा देवसिकं 20

B. 428

R. 245

१. पातोव—सी० ।

३. गण्डिया—सी०, रो० ।

५. अञ्चातरस्मि—रो० ;

अरञ्चास्मि—सी० ।

८. कुहि—सी०, रो० ।

९. सन्नेत्वा—सी०, रो० ;

सन्नेहित्वा—स्या० ।

१२. भुञ्जनकाले—सी०, रो० ।

१४. रो० नत्थि ।

२. ० वेलाय—सी०, स्या० ।

४. ० पट्टाय—रो०, सी० ।

६. नहात्वा—सी०, स्या०, रो० ।

७. वालुकापुलिने—सी० ;

वालिकपुलिने—स्या०, रो० ।

१०. भत्तं—सी० ।

११. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

१३. आगतजनस्स—सी०, रो० ।

एवरूपमेव आहारं देन्ती” ति । सो चिन्तेसि, “मयं निचचकालं उट्ठाय समुट्ठाय कम्मं करोन्तापि एवरूपं आहारं लद्धुं न सक्कोम, किं मे अञ्जत्थ गतेन^१, इमेसं^२ सन्तिकेयेव जीविस्सामी” ति । अथ ने आह—
“अहं वत्तपटिवत्तं कत्वा अय्यानं सन्तिके वसितुं इच्छामी” ति ।

- 5 “साधु उपासका” ति । सो तेहि सद्धिं तेसं वसनट्ठानं गत्वा साधुकं वत्तपटिवत्तं करोन्तो भिक्खू अतिविय आराधेत्वा द्वेमासच्चयेन धीतरं दट्ठकामो हुत्वा, “सचे अय्ये आपुच्छिस्सामि, न मं विस्सज्जिस्सन्ति, अनापुच्छा गमिस्सामी” ति तेसं^३ अनाचिक्खित्वाव^४ निक्खमि ।
एतकमेव किरस्स ओळारिकं खलितं अहोसि, यं भिक्खूनं अनारोचेत्वा
10 पक्कामि ।

- तस्स पन गमनमग्गे एका अट्ठी अत्थि^५, तत्थ पञ्चसतानं चोरानं,
“यो इमं अट्ठिं पविसति, तं मारेत्वा तस्स मंसलोहितेन तुय्हं बलिकम्मं करिस्सामा” ति देवताय आयाचनं कत्वा वसन्तानं सत्तमो दिवसो
R. 246 होति । तस्मा सत्तमे दिवसे चोरजेट्ठको रुक्खं आरुय्ह^६ ओलोकेन्तो तं
15 आगच्छन्तं दिस्वा चोरानं सञ्जमदासि । ते तस्स अट्ठिमज्झं पविट्ठभावं
B. 429 अत्वा परिक्खपित्वा तं गणिहत्वा गाळहबन्धनं कत्वा अरणिसहितेन
अग्गिं निब्बत्तेत्वा^७ पारूनि संकट्ठित्वा महन्तं अग्गिक्खन्धं कत्वा सूलानि
तच्छिंसु । सो तेसं तं क्खिरियं दिस्वा—“सामि, इमस्मिं ठाने नेव
सूकरा, न मिगादयो दिस्सन्ति, किं कारणा इदं करोथा” ति पुच्छि ।
20 “तं मारेत्वा तव मंसलोहितेन देवताय बलिकम्मं करिस्सामा” ति । सो
मरणभयतज्जितो भिक्खूनं तं उपकारं अचिन्तेत्वा केवलं अत्तनो जीवित-
मेव रक्खमानो एवमाह—“सामि, अहं विघासादो, उच्छिदुभत्तं भुञ्जित्वा
वट्ठितो, विघासादो नाम काळकण्णिको, अय्या पन यतो ततो
निक्खमित्वा पण्णजितापि खत्तियाव, असुकस्मिं ठाने एकत्तिस भिक्खू
25 वसन्ति, ते मारेत्वा बलिकम्मं करोथ, अतिविय वो देवता तुस्सिस्सती”

१. गमनेन—सी० ।

२. ० एव—सी०, स्या०, रो० ।

३. अनाचिक्खित्वा—सी० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

५. ० मनुस्से—सी०, स्या०, रो० ।

६. निम्मथेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

ति । तं सुत्वा चोरा, “भद्रं एस वदेति^१, किं इमिना काळकणिना,
खत्तिये मारेत्वा बलिकम्मं करिस्सामा” ति चिन्तेत्वा—“एहि, नेसं
वसनट्टानं दस्सेही” ति तमेव मग्गदेसकं कत्वा तं ठानं पत्वा विहार-
मज्झे भिक्खू अदिस्वा—“कहं भिक्खू” ति नं पुच्छिसु । सो द्वे मासे
वसितत्ता तेसं कत्तिकवत्तं^२ जानन्तो एवमाह—“अत्तनो दिवाट्टान- 5 R. 247
रत्तिट्टानेसु निसिन्ना, एतं^३ घण्डिं^४ पहरथ, घण्डिसद्देन^५ सन्नि-
पतिस्सन्ती” ति । चोरजेट्टको घण्डिं पहरि ।

भिक्खू घण्डिसद्दं^६ सुत्वा, “अकाले घण्डिं पढ्ठा, कस्सचि अफासुकं
भविस्सती” ति आगन्त्वा विहारमज्झे पटिपाटिया पञ्चत्तेसु पासाण-
फलकेसु निसीदिसु । सङ्घत्थेरो चोरे ओलोकेत्वा पुच्छि—“उपासका, 10
केनायं घण्डिं^७ पढ्ठा” ति ? चोरजेट्टको आह—“मया भन्ते” ति ।
“किं कारणा” ति ? अम्हेहि अटविदेवताय आयाचितं अत्थि, तस्सा
बलिकम्मकरणत्थाय एकं भिक्खुं गहेत्वा गमिस्सामा” ति । तं सुत्वा
महात्थेरो भिक्खू आह—“आवुसो, भातिकानं उप्पन्नकिच्चं नाम
जेट्टभातिकेन नित्थरितब्बं, अहं अत्तनो जीवितं तुम्हाकं परिच्चजित्वा 15
इमेहि सद्धिं गमिस्सामि^८, मा सब्बेसं अन्तरायो होतु, अप्पमत्ता समण-
धम्मं करोथा” ति । अनुत्थेरो आह—“भन्ते, जेट्टभातु किच्चं नाम
कनिट्टस्स भारो, अहं गमिस्सामि, तुम्हे अप्पमत्ता होथा” ति । इमिना
उपायेन, “अहमेव अहमेवा” ति वत्वा पटिपटिया तिसपि जना उट्ठहिंसु ।
एवं ते^९ नेव एकिस्सा मातुया पुत्ता, न एकस्स पितुनो, नापि वीतरागा, 20 B. 430
अथ च पन अवसेसानं अत्थाय पटिपाटिया जीवितं परिच्चजिसु । तेसु^{१०}
एकोपि, “त्वं याही” ति वत्तुं समत्थो नाम नाहोसि ।

१. वदति—रो०; वदती ति—सी० ।

२. कत्तिकवत्तं—सी० ।

३. एको—रो० ।

४. घण्डिं—सी०, स्या०, रो० ।

५. घण्डिसद्देन—सी०, स्या०, रो० ।

६. घण्डिसद्दं—सी०, स्या०, रो० ।

७. घण्डिं—सी०, स्या०, रो० ।

८. गमिस्सामी ति—सी०, रो० ।

९. सब्बे—स्या० ।

१०. दो० नत्थि ।

R. 248

- सङ्किच्चसामणेरो तेसं कथं सुत्वा—“भन्ते, तुम्हे तिट्ठथ, अहं तुम्हाकं जीवितं परिच्चजित्वा गमिस्सामी” ति आह । ते^१ आहंसुः—
 “आवुसो, मयं सब्बे एकतो मारियमानापि तं एककं^२ न विस्सज्जे-
 स्सामा” ति । “किं कारणा भन्ते” ति ? “आवुसो, त्वं धम्मसेनापति-
 5 सारिपुत्तथेरस्स सामणेरो, सचे तं विस्सज्जेस्साम, सामणेरं मे आदाय
 गन्त्वा चोरानं निव्यादिसू ति थेरो नो^३ गरहिस्सति, तं निन्दं नित्थरितुं
 न सक्खिस्साम, तेन तं न विस्सज्जेस्सामा” ति । “भन्ते, सम्मासम्बुद्धो
 तुम्हे मम उपज्झायस्स सन्तिकं पहिणन्तोपि, मम उपज्झायो मं तुम्हेहि
 सद्धिं पहिणन्तोपि इदमेव कारणं दिस्वा पहिणि, तिट्ठथ तुम्हे, अहमेव
 10 गमिस्सामी” ति सो तिस भिक्खू वन्दित्वा—“सचे भन्ते, मे दोसो
 अत्थि, खमथा^४” ति वत्वा निक्खमि । तदा^५ भिक्खूनं महासंवेगो
 उप्पज्जि, अक्खीनि अस्सुपुण्णानि हृदयमंसं पवेधि । महाथेरो चोरे
 आह—“उपासका, अयं दहरको तुम्हे अग्गि करोन्ते, सूलानि तच्छन्ते,
 पण्णानि अत्थरन्ते दिस्वा भायिस्सति, इमं एकमन्ते ठपेत्वा तानि
 15 किच्चानि करेय्याथा” ति । चोरा सामणेरं आदाय गन्त्वा एकमन्ते
 ठपेत्वा सब्बकिच्चानि करिसु ।

R. 249

- किच्चपरियोसाने चोरजेट्ठको असि अब्बाहित्वा^६ सामणेरं
 उपसङ्कमि । सामणेरो निसीदमानो भ्णानं समापज्जित्वाव निसीदि ।
 चोरजेट्ठको असि परिवत्तेत्वा सामणेरस्स खन्धे पातेसि, असि नमित्वा
 20 धाराय धारं पह्रि । सो, “न सम्मा पह्रि” ति मञ्जमानो पुन तं
 उजुकं कत्वा पह्रि । असि तालपण्णं^७ विय वेठयमानो थरूमूलं
 अगमासि । सामणेरं हि तस्मिं काले सिनेरुना अवत्थरन्तोपि मारेतुं
 समत्थो नाम नत्थि, पगेव असिना । तं पाटिहारियं दिस्वा चोरजेट्ठको

१-१. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. तालपत्तं—स्या० ।

२. एकं—सी०, स्या०, रो० ।

४. खमथ मे—सी०, रो० ।

६. उब्बाहेत्वा—स्या० ;

अब्बाहेत्वा—सी०, रो० ।

चिन्तेसि, “पुब्बे मे असि सिलाथम्भं वा खदिरखाणुं वा कळीरं विय
छिन्दत्ति, इदानी एकवारं नमि,^१ एकवारं तालपत्तवेठको विय जातो ।

अयं नाम असि^२ अचेतनो हुत्वापि इमस्स गुणं जानाति, अहं
सचेतनोपि न जानामी” ति । सो असिं भूमियं खिपित्वा तस्स पादमूले B. 431
उरेन निपज्जित्वा—“भन्ते, मयं धनकारणा अटविं पविट्ठाम्हा^३, अम्हे 5
दूरतोव^४ दिस्वा सहस्समत्तापि^५ मनुस्सा^६ पवेधन्ति^७, द्वे तिस्सो कथा R. 250
कथेतुं न सक्कोन्ति । तव पन सन्तासमत्तम्पि^८ नत्थि, उक्कामुखे
सुवण्णं विय सुपुप्फितकणिकारं विय च ते मुखं विरोचति, किं नु खो
कारणं” ति पुच्छन्तो इमं गाथमाह—

“तस्स^९ ते नत्थि भीतत्तं^{१०}, भिय्यो वण्णो पसीदति । 10

कस्मा न परिदेवेसि, एवरूपे महब्भये” ति ॥

सामणेरो भाना वुट्ठाय तस्स धम्मं देसेन्तो—“आवुसो, गामणि
खीणासवस्स अत्तभावो नाम सीसे ठपितभारो विय होति, सो^{११} तस्मि
भिज्जन्ते वा^{१२} नस्सन्ते वा^{१३} तुस्सतेव, न भायती” ति वत्वा इमा गाथा
अभासि—

“नत्थि चेतसिकं दुक्खं, अनपेक्खस्स गामणि । 15

अतिक्कन्ता^{१४} भया^{१५} सब्बे^{१६}, खीणसंयोजनस्स^{१६} वे^{१६} ।

१. नतो—रो०; नमितो—सी०, स्या० ।	२. सी०, रो० नत्थि ।
३. पविट्ठम्ह—सी०, रो० ।	४. दूरतो—रो० ।
५. सहस्समत्ता—सी०, रो० ।	६. पुरिसा—सी०, स्या०, रो० ।
७. पवेधेन्ति—सी०, स्या०, रो० ।	८. चित्तुत्तरतरासमत्तम्पि—स्या० ।
९. तासो—सी०, स्या०, रो० ।	१०. न भयं—सी०, स्या०, रो० ।
११. सी०, रो० नत्थि ।	१२-१२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।
१३. अतिक्कन्तो—सी०, स्या०, रो० ।	१४. भयं—स्या०, रो० ।
१५. सब्बं—स्या०, रो०; सब्बा—सी० ।	१६-१६. खीणसंयोजनो इति—स्या०, रो०;
	० इसी—सी० ।

“खीणाय^१ भवनेत्तिया^२, दिट्ठे^३ धम्मे^४ यथातथे^५ ।

न^६ भयं मरणे होति, भारनिकखेपने यथा^७” ति^८ ॥

- सो तस्स कथं सुत्वा पञ्च चोरसतानि ओलोकेत्वा आह—“तुम्हे किं करिस्सथा” ति ? “तुम्हे पन सामी” ति ? “मम ताव भो एवरूपं
 5 पाटिहारियं दिस्वा अगारमज्जे कम्मं^९ नत्थि, अय्यस्स सन्तिके पब्बजिस्सामी” ति । “मयम्पि तथेव करिस्सामी” ति । “साधु ताता” ति ततो पञ्चसतापि चोरा सामणेरं वन्दित्वा पब्बज्जं याचिसु ।
 R. 251 सो तेसं असिधाराहि एव केसे चेव^{१०} वत्थदसा^{११} च छिन्दित्वा तम्बमत्तिकाय रजित्वा तानि कासायानि अच्छादापेत्वा दससु सीलेसु पतिट्ठापेत्वा ते^{१२}
 10 आदाय गच्छन्तो चिन्तेसि, “सचाहं थेरे अदिस्वाव गमिस्सामि, ते^{१३} समणधम्मं कातु^{१४} न सक्खिस्सन्ति । चोरानं हि मं गहेत्वा निक्खन्त-
 B. 432 कालतो पट्ठाय^{१५} तेसु एकोपि अस्सूनि सन्धारेतुं नासक्खि, मारितो नु खो सामणेरो, नो” ति चिन्तेन्तानं कम्मट्ठानं अभिमुखं न भविस्सति, तस्मा दिस्वाव ने^{१६} गमिस्सामी” ति । सो पञ्चसतभिक्षुपरिवारो तत्थ गन्त्वा
 15 अत्ततो दस्सनेन पटिलद्धअस्सासेहि तेहि—“किं सप्पुरिस सङ्किच्च, लद्धं ते जीवितं” ति वुत्ते, “आम भन्ते इमे मं मारेतुकामा हुत्वा मारेतुं असक्कोन्ता मम गुणे पसीदित्वा धम्मं सुत्वा पब्बजिता । अहं ‘तुम्हे दिस्वाव गमिस्सामी’ ति आगतो, अप्पमत्ता समणधम्मं करोथ, अहं सत्थु सन्तिकं गमिस्सामी” ति ते भिक्षू वन्दित्वा इतरे आदाय
 20 उपज्झायस्स सन्तिकं गन्त्वा—“किं सङ्किच्च, अन्तेवासिका ते लद्धा” ति

१. खीणासवस्स—सी० ;

खीणा अस्स—स्या० ।

४. धम्मा—सी०, स्या० ।

६-६. निवभयं मरणं होति भारवोरोपनं यथा ति—स्या० ।

८. च—स्या०, रो० ; लुञ्चित्वा—सी० ।

१०. रो० नत्थि ।

१२. ० ते—सी० ।

१४. ते—स्या० ।

२. भवनेत्ति—सी०, स्या० ।

३. दिट्ठा—सी०, स्या० ; दिट्ठ—रो० ।

५. यथातथं—सी०, रो० ;

यथा तथा—स्या० ।

७. किच्चं—स्या० ।

९. निवत्थदसा—सी० ।

११. सी०, रो० नत्थि ।

१३. पभुति—सी०, स्या०, रो० ।

वुत्ते, “आम भन्ते” ति तं पवत्तिं आरोचेसि । थेरेन^१—“गच्छ सङ्किच्च,
सत्थारं पस्साही” ति वुत्ते, “साधू” ति थेरं वन्दित्वा ते आदाय सत्थु
सन्तिकं गन्त्वा सत्थारापि^२—“किं सङ्किच्च, अन्तेवासिका ते लद्धा” ति R. 252
वुत्ते, “आम^३ भन्ते^३” ति तं पवत्तिं आरोचेसि । सत्था^४—“एवं किर
भिवखवे” ति पुच्छित्वा, “आम भन्ते” ति वुत्ते—“भिवखवे, तुम्हाकं 5
चोरकम्मं कत्वा दुस्सीले पतिट्ठाय वस्ससतं जीवनतो इदानी सीले
पतिट्ठाय एकदिवसम्पि जीवितं सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा
धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

११० § “यो च वस्ससतं जीवे, दुस्सीलो असमाहितो ।
एकाहं जीवितं सेय्यो, सीलवन्तस्स ज्ञायिनो” 10
ति ॥११॥

तत्थ दुस्सीलो ति निस्सीलो । सीलवन्तस्सा ति दुस्सीलस्स
वस्ससतं जीवनतो सीलवन्तस्स द्वीहि भानेहि ज्ञायिनो एकदिवसम्पि
एकमुट्ठत्तम्पि जीवितं सेय्यो, उत्तमं ति अत्थो ।

देसनावसाने ते पञ्चसतापि^५ भिवखू सह पटिसम्भिदाहि अरहतं 15
पापुणिंसु, सम्पत्तमहाजनस्सापि^६ सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति^७ ।

अपरेन समयेन सङ्किच्चो उपसम्पदं लभित्वा दसवस्सो हुत्वा
सामणेरं गण्हि । सो पन तस्सेव भागिनेय्यो अधिमुत्तसामणेरो^८ नाम ।
अथ नं थेरो परिपुण्णवस्सकाले^९ आमन्तेत्वा—“उपसम्पदं ते
करिस्सामि^{१०}, गच्छ, ज्ञातकानं^{११} सन्तिके वस्सपरिमाणं पुच्छित्वा एही” 20 B. 433
ति उय्योजेसि । सो मातापितूनं^{१२} सन्तिकं गच्छन्तो अन्तरामग्गे R. 253

१. ० च—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. स्या०, रो० नत्थि ।

५. पञ्चसता—रो० ।

७. अहोसि—सी०, स्या०, रो० ।

९. ० तं—सी० ।

१०. करिस्साम—सी०, रो० ।

१२. नातापितुनं—सी०, रो० ।

२. सत्थारा—सी०, रो० ।

४. ० पि—सी०, रो० ।

६. सम्पत्तपरिसायपि—सी०, रो० ।

८. अतिमुत्तकसामणेरो—सी०, रो० ;

अधिमुत्तक ०—स्या० ।

११. ज्ञातकानं—सी०, रो० ।

- पञ्चसतेहि चोरेहि बलिकम्मत्थाय मारियमानो तेसं धम्मं देसेत्वा पसन्न-
चित्तेहि तेहि, “न ते इमस्मिं ठाने अम्हाकं अत्थिभावो कस्सचि
आरोचेतब्बो” ति विस्सट्ठो पटिपथे मातापितरो आगच्छन्ते दिस्वा
तमेव मग्गं पटिपज्जन्तानम्पि तेसं सच्चमनुरक्खन्तो नारोचेसि । तेसं
५ चोरेहि विहेठियमानानं “त्वम्पि चोरेहि सद्धिं एकतो हुत्वा मज्जे,
अम्हाकं नारोचेसी” ति^१ परिदेवन्तानं सद्दं सुत्वा ते^२ मातापितूनम्पि^३
अनारोचितभावं अत्वा पसन्नचित्ता^४ पब्बज्जं याचिसु । सोपि सद्धिच्च-
सामणेरो विय ते सब्बे पब्बाजेत्वा उपज्झायस्स सन्तिकं आनेत्वा तेन
सत्थु सन्तिकं पेसितो^५ गन्त्वा तं पवत्ति आरोचेसि । सत्था—“एवं किर
१० भिक्खवे” ति पुच्छित्वा, “आम भन्ते” ति वुत्ते पुरिमनयेनेव अनुसन्धि
घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इममेव गाथमाह—

“यो^६ च वस्ससतं जीवे, दुस्सीलो असमाहितो ।

एकाहं जीवितं सेय्यो, सीलवन्तस्स भायिनो” ति^६ ।

इदम्पि अधिमुत्तसामणेरवत्थु^७ वुत्तनयमेवा ति^८ ।

सद्धिच्चसामणेरवत्थु नवमं ।

—०—

१. ० वत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

२. तेन—सी० ।

३. मातापितूनम्पि—सी०, रो० ।

४. ० तं—सी० ।

५. ० ते आदाय—स्या० ।

६-६. सी०, रो० नत्थि ।

७. अतिमुत्तकसामणेरवत्थु—सी०, रो०; ८. वुत्तमेवाति—स्या० ।

अधिमुत्तक ०—स्या० ।

८-१०. खाणुकोण्डञ्जत्थेरवत्थु

R. 254

यो च वस्सतं जीवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
खाणुकोण्डञ्जत्थेरं आरब्ध कथेसि ।

सो किर थेरो सत्थु सन्तिके कम्मट्ठानं गहेत्वा अरञ्जे विहरन्तो
अरहत्तं पत्वा, “सत्थु आरोचेस्सामी” ति ततो आगच्छन्तो अन्तरामग्गे
किलन्तो मग्गा ओक्कम्म एकस्मि पिट्ठिपासाणे निसिन्नो भानं 5
समापज्जि । अथेकं गामं विलुम्पित्वा पञ्चसता चोरा अत्ततो बलानुरूपेन
भण्डिकं बन्धित्वा सीसेनादाय गच्छन्ता दूरं गन्त्वा किलन्तरूपा, “दूरं
आगताम्ह, इमस्मि पिट्ठिपासाणे विस्समिस्सामा” ति मग्गा ओक्कम्म
पिट्ठिपासाणस्स सन्तिकं गन्त्वा थेरं दिस्वापि, “खाणुको अयं” ति
सञ्चिनो अहेसुं । अथेको चोरो थेरस्स सीसे भण्डिकं ठपेसि, अपरोपि^१ 10
तं निस्साय भण्डिकं ठपेसि । एवं पञ्चसतापि^२ चोरा पञ्चहि भण्डिकसतेहि^३
थेरं परिविखपित्वा सयम्पि निसिन्ना^४ निहायित्वा अरुणुगगमनकाले
पवुज्झित्वा अत्तनो अत्तनो^५ भण्डिकं^६ गण्हन्ता थेरं दिस्वा, “अमनुस्सो”
ति सञ्जाय पलायितुं आरभिसु । अथ ने^७ थेरो आह—“मा भायित्थ
उपासका, पब्बजितो अहं” ति । ते थेरस्स पादमूले निपज्जित्वा— 15
“खमथ भन्ते, मयं खाणुकसञ्चिनो अहुम्हा” ति थेरं खमापेत्वा
चोरजेट्ठकेन—“अहं अय्यस्स सन्तिके पब्बजिस्सामी” ति वुत्ते सेसा—
“मयम्पि पब्बजिस्सामा” ति वत्वा सब्बेपि एकच्छन्दा हुत्वा थेरं
पब्बज्जं याचिसु । थेरो सङ्किच्चसामणेरो विय सब्बेपि ते पब्बाजेसि ।
ततो पट्ठाय^९ खाणुकोण्डञ्जो ति पञ्चायि । सो तेहि भिक्खूहि सद्धि^८ 20,

B. 434

R. 255

१. अपरो—सी०, स्या०, रो० ।

२-२. पञ्चहि सतेहि—सी०, रो० ।

३. निपज्जा—स्या० ।

४. रो० नत्थि ।

५. भण्डिकानि—सी०; भण्डिका—रो० । ६. ते—सी० ।

७. स्या० नत्थि ।

८. ० च—रो० ।

सत्थु सन्तिकं गन्त्वा सत्थारा^१—“किं कोण्डञ्ज, अन्तेवासिका ते लद्धा” ति वुत्ते तं पवत्ति आरोचेसि । सत्था—“एवं किर भिक्खवे” ति पुच्छित्वा, “आम भन्ते, न नो अञ्जस्स एवरूपो आनुभावो^२ दिट्ठपुब्बो, तेनम्हा पब्बजिता” ति वुत्ते—“भिक्खवे, एवरूपे दुप्पञ्ज-
 5 कम्मे पत्तिट्ठाय वस्ससतं जीवनतो इदानी वो पञ्जासम्पदाय वत्तमानानं एकाहम्पि जीवितं सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१११ § “यो च वस्ससतं जीवे, दुप्पञ्जो असमाहितो ।

एकाहं जीवितं सेय्यो, पञ्जवन्तस्स ज्ञायिनो” ति॥१२॥

10 तत्थ दुप्पञ्जो ति निप्पञ्जो । पञ्जवन्तस्सा ति सप्पञ्जस्स ।
 सेसं पुरिमसदिसमेवा ति^३ ।

देसनावसाने पञ्चसतापि ते भिक्खू सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणिसु, सम्पत्तमहाजनस्सापि सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

खाणुकोण्डञ्जात्थेरवत्थु दसमं ।

—०—

१. सी०, रो० नत्थि ।

३. ० मेव—सी०, रो० ।

२. इद्वानुभावो—सी०, रो० ।

यो च वस्ससतं जीवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
सप्पदासत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

सावत्थियं किरिको कुलपुत्तो सत्थु धम्मदेसनं सुत्वा पब्बजित्वा
लद्धूपसम्पदो अपरेण समयेन उक्कण्ठित्वा, “मादिसस्स कुलपुत्तस्स
गिहिभावो नाम अयुत्तो^१, पब्बज्जाय ठत्वा मरणम्पि मे^२ सेय्यो” ति 5
चिन्तेत्वा अत्तनो मरणूपायं चिन्तेन्तो विचरति । अथेकदिवसं पातोव^३
कतभत्तकिच्चा भिक्खू विहारं गन्त्वा अग्गिसालाय सप्पं दिस्वा तं
एकस्मिं कुटे पक्खित्वा कुटं पिदहित्वा आदाय विहारा निक्खमिंसु ।
उक्कण्ठितभिक्खुपि भत्तकिच्चं कत्वा आगच्छन्तो ते भिक्खू दिस्वा—
“किं इदं आवुसो” ति पुच्छित्वा, “सप्पो आवुसो” ति वुत्ते—“इमिना 10
किं करिस्सथा” ति ? “छड्डेस्साम नं” ति । तेसं वचनं सुत्वा, “इमिना
अत्तानं डंसापेत्वा^४ मरिस्सामी” ति—“आहरथ, अहं तं छड्डेस्सामी”
ति तेसं हत्थतो कुटं गहेत्वा एकस्मिं ठाने निसिन्नो तेन सप्पेन अत्तानं
डंसापेति^५, सप्पो डंसितुं^६ न इच्छति । सो कुटे हत्थं ओतारेत्वा इतो
चित्तो च आलोलेति, घोरसप्पस्स^७ मुखं विवरित्वा अङ्गुलिं पक्खपति, 15
नेव नं सप्पो डंसि^८ । सो, “नायं आसीविसो, घरसप्पो एसो^९” ति तं
पहाय विहारं अगमासि । अथ नं भिक्खू—छड्डितो ते आवुसो सप्पो”
ति आहंसु^{१०} । “न सो आवुसो घोरसप्पो^{११}, घरसप्पो एसो” ति ।
“घोरसप्पोयेवावुसो^{१२} महन्तं फणं कत्वा सुसुयन्तो दुक्खेन अम्हेहि

B. 435

१. न युत्तो—स्या०, सी०, रो० ।

२. ० नहात्वा—स्या० ।

३. डंसापेति—सी०, रो० ।

४. सप्पस्स—सी०, स्या०, रो० ।

५. सी०, स्या०, रो० सत्थि ।

११. सप्पो—सी०, स्या०, रो० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

४. डंसापेत्वा—सी०, रो० ।

६. डंसितुं—सी०, रो० ।

८. डंसि—सी०, रो० ।

१०. सी० नत्थि ।

गहितो, किं कारणा एवं त्वं वदेसी” ति आहंसु । “अहं आवुसो तेन अत्तानं^१ डंसापेन्तोपि^२ मुखे अङ्गुलि पक्खिपेन्तोपि^३ तं^४ डंसापेतुं^५ नासक्खि” ति । तं सुत्वा भिक्खू तुण्ही अहेसं ।

- अथेकदिवसं न्हापितो^६ द्वे तयो खुरे आदाय विहारं गन्त्वा एकं
 5 भूमियं ठपेत्वा एकेन भिक्खूनं केसे ओहारेति । सो भूमियं ठपितं खुरं गहेत्वा, “इमिना गीवं छिन्दित्वा मरिस्सामी” ति एकस्मिं रुक्खे गीवं उपनिधाय^७ खुरधारं गलनाळियं क्त्वा ठितो उपसम्पदामालतो पट्टाय अत्तनो सीलं आवज्जेन्तो विमलचन्दमण्डलं विय सुधोतमणिखन्धमिव च निम्मलं सीलं अद्दस । तस्स तं ओलोकेन्तस्स सकलसरीरं फरन्ती पीति
 10 उप्पज्जि । सो पीतिं विक्खम्भेत्वा विपस्सनं वड्ढेन्तो^८ सह पटिसम्भ-
 दाहि अरहत्तं पत्वा खुरं आदाय विहारमज्झं पाविसि । अथ नं भिक्खू—
 “कहं गतोसि आवुसो” ति पुच्छिसु । “इमिना खुरेन गलनाळि
 छिन्दित्वा मरिस्सामी ति गतोमिह^९ आवुसो” ति । “अथ कस्मा न
 मतोसी” ति । “इदानीमिह सत्थं आहरितुं अभव्वो जातो । अहञ्चिह
 15 ‘इमिना खुरेन गलनाळि छिन्दिस्सामी’ ति आणखुरेन सब्बकिलेसे
 छिन्दि” ति । भिक्खू—“अयं अभूतेन अञ्जं व्याकरोती” ति भगवतो
 आरोचेसु । भगवा तेसं कथं सुत्वा आह—“न भिक्खवे, खीणासवा
 नाम सहत्था अत्तानं जीविता वोरोपेन्ती” ति । “भन्ते, तुम्हे इमं
 ‘खीणासवो’ ति वदथ, एवं अरहत्तूपनिस्सयसम्पन्नो पनायं कस्मा
 20 उक्कण्ठति^{१०}, किमस्स अरहत्तूपनिस्सयकारणं, कस्मा सो सप्पो एतं न
 डंसती” ति^{११} ? “भिक्खवे सो ताव सप्पो इमस्स इतो तविये अत्तभावे
 दासो अहोसि, सो अत्तनो सामिकस्स सरीरं डंसितुं^{१२} न विसहती”

B. 436
R. 258

१. अङ्ग—स्या०, रो० नत्थि ।

२. पक्खिपेन्तो—रो० ।

३. डंसापेतुं—सी०, रो० ।

७. उपाधाय—सी०, रो० ।

८. वड्ढेत्वा—सी०, स्या० ।

१०. उक्कण्ठि—रो०, सी०;

उक्कण्ठितो—स्या० ।

२. डंसापेन्तोपि—सी०, रो० ।

४. सी० नत्थि ।

६. नहापितको—सी०, रो०;

नहापितो—स्या० ।

९. आगतोमिह—रो० ।

११. डसी०—सी०, रो०; डंसी—स्या० ।

१२. डंसितुं—सी०, रो० ।

ति । एवं ताव नेसं सत्था एकं कारणं आचिक्खि । ततो पट्ठाय च सो भिक्खु सप्पदासो नाम जातो ।

कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले^१ किरेको कुलपुत्तो^२ सत्थु धम्मकथं^३ सुत्वा उप्पन्नसंवेगो पब्बजित्वा लद्धूपसम्पदो अपरेन समयेन अनभिरतिया उप्पन्नाय एकस्स सहायकस्स भिक्खुनो आरोचेसि । सो तस्स अभिण्हं 5
गिहिभावे आदीनवं कथेसि । तं सुत्वा इतरो सासने अभिरमित्वा पुब्बे अनभिरतकाले मलग्गहिते समणपरिक्खारे एकस्मि सौण्डितीरे निम्मले करोन्तो निसीदि । सहायकोपिस्स सन्तिकेयेव निसिन्नो । अथ नं सो एवमाह—“अहं आवुसो, उप्पब्बजन्तो इमे परिक्खारे तुय्हं दातुकामो अहोसि” ति । सो लोभं^४ उप्पादेत्वा^५ चिन्तेसि, “इमिना मय्हं 10 R. 259
पब्बजितेन वा उप्पब्बजितेन वा को अत्थो, इदानी परिक्खारे गण्हिस्सामी” ति । सो ततो पट्ठाय—“किं दानावुसो अम्हाकं जीवितेन, ये मयं कपालहत्था परकुलेसु भिक्खाय^६ चराम, पुत्तदारेहि^६ सद्धि आलापसल्लापं^७ न करोमा” ति आदीनि वदन्तो गिहिभावस्स^८ गुणं कथेसि । सो तस्स कथं सुत्वा पुन उक्कण्ठितो हुत्वा चिन्तेसि, “अयं 15
मया उक्कण्ठितोम्ही ति वुत्ते पठमं गिहिभावे आदीनवं कथेत्वा इदानी अभिण्हं गुणं कथेति, किं नु खो कारणं” ति चिन्तेन्तो, “इमेसु समण-परिक्खारेसु लोभेना” ति जत्वा सयमेव अत्तनो चित्तं निवत्तेसि । एवमस्स कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले^९ एकस्स भिक्खुनो उक्कण्ठापितत्ता इदानी अनभिरति उप्पन्ना । यो पन तेनेव तदा वीसति वस्ससहस्सानि 20 B. 437
समणधम्मो कतो, स्वस्स एतरहि अरहत्तूपनिस्सयो जातो ति ।

इममत्थं ते भिक्खू भगवतो सन्तिका सुत्वा उत्तरिं पुच्छिसु—
“भन्ते अयं किर भिक्खु खुरधारं गलनाळियं कत्वा ठितोव अरहत्तं

१. कस्सपबुद्धकाले—सी०, स्या०, रो० । २. गृहपतिपुत्तो—स्या० ।

३. धम्मं—स्या० । ४-४. सी०, रो० नत्थि ।

५. पिण्डाय—सी०, रो० । ६. पुत्तदारेन—सी०, रो० ।

७. अल्लापसल्लापं—सी०, स्या०, रो० । ८. गिहिभावे—रो० ।

९. कस्सपबुद्धकाले—सी०, स्या०, रो० ।

R. 260 पापुणाति^१, उप्पज्जिस्सति^२ नु खो एत्तकेन खणेन अरहत्तमग्गो” ति ?
 “आम भिक्खवे, आरद्धवीरियस्स भिक्खुनो पादं^३ उक्खिपित्वा भूमियं
 ठपेन्तस्स पादे भूमियं असम्पत्तेयेव^४ अरहत्तमग्गो उप्पज्जति । कुसीतस्स
 पुग्गलस्स हि वस्ससतं^५ जीवनतो आरद्धवीरियस्स खणमत्तम्पि जीवितं
 ५ सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा^६ इमं गाथमाहु—

११२ § “यो च वस्ससतं जीवे, कुसीतो हीनवीरियो ।

एकाहं जीवितं सेय्यो, वीरियमारभतो दळ्हं”

ति ॥१३॥

तत्थ कुसीतो ति कामवितक्कादीहि तीहि वितक्केहि वीतिनामेन्तो
 10 पुग्गलो । हीनवीरियो ति निब्बीरियो । वीरियमारभतो दळ्हं ति
 दुविधज्झाननिब्बत्तनसमत्थं थिरं^७ वीरियं आरभन्तस्स । सेसं पुरिम-
 सदिसमेव ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिंसू ति ।

सप्पदासत्थेरवत्थु एकादसमं ।

—०—

१. पापुणि—सी०, स्या०, रो० ।

२. पदं—स्या० ।

३. ० पि—सी०, रो० ।

४. सी०, रो० नत्थि ।

२. उप्पज्जति—स्या०, रो० ।

४. अप्पत्तेव—सी०, स्या०, रो० ।

६. ० धम्मं देसेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।

८-१२. पटाचाराथेरीवत्थु

यो च वस्ससतं जीवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
पटाचारं थेरिं आरब्ध कथेसि ।

सा किर सावत्थियं चत्तालीसकोटिविभवस्स सेट्ठिनो धीता अहोसि
अभिख्या । तं सोळसवस्सुद्देशिककाले सत्तभूमिकस्स पासादस्स उपरिम-
तले रक्खन्ता वसापेसुं^१ । एवं सन्तेपि सा एकेन अत्तनो चूळपट्टाकेन 5
सद्धिं विप्पटिपज्जि । अथस्सा मातापितरो समजातिककुले एकस्स
कुमारस्स पटिस्सुणित्वा विवाहदिवसं ठपेसुं । तस्मिं उपकट्टे सा तं
चूळपट्टाकं आह—“मं किर असुककुलस्स नाम दस्सन्ति, मयि पतिकुलं
गते मम पण्णाकारं गहेत्वा आगतोपि तत्थ पवेसनं न लभिस्ससि । सचे
ते मयि सिनेहो अत्थि, इदानीं मं गहेत्वा येन वा तेन वा पलायस्सू” 10 B. 438
ति । सो—“साधु भद्दे” ति । “तेन हि अहं स्वे पातोव नगरद्वारस्स
असुकट्टाने नाम ठस्सामि, त्वं एकेन उपायेन निक्खमित्वा तत्थ
आगच्छेय्यासी” ति वत्वा दुत्तियदिवसे सङ्केतट्टाने अट्टासि । सापि
पातोव किलिट्ठं वत्थं निवासेत्वा केसे विक्किरित्वा कुण्डकेन सरीरं
मक्खित्वा कुटं आदाय दासीहि सद्धिं गच्छन्ती विय घरा निक्खमित्वा 15
तं ठानं अगमासि । सो तं आदाय दूरं गन्त्वा एकस्मिं गामे निवासं
कप्पेत्वा अरज्जे खेतं कसित्वा दारुपण्णादीनि आहरति । इतरा कुटेन
उदकं आहरित्वा सहत्था कोट्टनपचनादीनि करोन्ती अत्तनो पापस्स
फलं अनुभोति । अथस्सा कुच्छियं गब्भो पत्तिट्ठासि^२ । सा परिपुण्णगब्भा
“इध मे^३ कोचि उपकारको नत्थि, मातापितरो नाम पुत्तेसु मुदुहदया 20
होन्ति, तेसं सन्तिकं मं नेहि, तत्थ मे^४ गब्भवुट्ठानं भविस्सती” ति
सामिकं याचि । सो—“किं भद्दे कथेसि, मं दिस्वा^५ तव मातापितरो R. 262

१. वासेसुं—सी०, स्या०, रो० ।

२. सण्ठासि—स्या० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. रो० नत्थि ।

५. दिस्वाव—सी०, रो० ।

विविधा कम्मकारणा करेय्युं, न सक्का मया तत्थ गन्तुं” ति पटिक्खिपि । सा पुनप्पुनं याचित्वापि गमनं अलभमाना तस्स अरञ्जं गतकाले पटिविस्सके आमन्तेत्वा—“सचे सो आगन्त्वा मं अपस्सन्तो ‘कहं गता’ ति पुच्छिस्सति, मम अत्तनो कुलधरं गतभावं
 ५ आचिक्खेय्याथा” ति वत्वा गेहद्वारं^१ पिदहित्वा^२ पक्कामि । सोपि आगन्त्वा तं अपस्सन्तो पटिविस्सके पुच्छित्वा तं पवत्तिं सुत्वा, निवत्तेसामि नं” ति अनुबन्धित्वा तं दिस्वा नानप्पकारं याचियमानोपि निवत्तेतुं नासक्खि । अथस्सा एकस्मि ठाने कम्मजवाता चलिंसु । सा एकं गच्छन्तरं पविसित्वा—“सामि कम्मजवाता^३ मे चलित्ता” ति
 10 वत्वा भूमियं निपज्जित्वा सम्परिवत्तमाना किच्छेन दारकं विजायित्वा, ‘यस्सत्थायाहं कुलधरं गच्छेय्यं, सो अत्थो निप्फन्नो” ति पुनदेव तेन सद्धिं गेहं आगन्त्वा वासं कप्पेसि ।

R. 263
B. 439

तस्सा अपरेन समयेन पुन गब्भो पटिट्ठाहि । सा परिपुण्णगब्भा हुत्वा पुरिमनयेनेव सामिकं याचित्वा गमनं^४ अलभमाना पुत्तं^५ अङ्केनादाय
 15 तथेव पक्कमित्वा तेन अनुबन्धित्वा, “तिट्ठाही^६” ति^६ वुत्ते निवत्तितुं न इच्छि । अथ नेसं गच्छन्तानं महा अकालमेघो उदपादि । समन्ता विज्जुलताहि आदित्तं विय मेघत्थनितेहि भिज्जमानं विय उदक-
 धारानिपातनिरन्तरं^७ नभं अहोसि । तस्मि खणे तस्सा कम्मजवाता चलिंसु । सा सामिकं आमन्तेत्वा—“सामि, कम्मजवाता मे^८ चलित्ता,
 20 न सक्कोमि सन्धारेतुं, अनोवस्सकट्टानं मे जनाही” ति आह । सो हत्थगताय वासिया इतो चित्तो च उपधारेन्तो एकस्मि वम्मिकमत्थके जातं गुम्बं दिस्वा छिन्दितुं आरभि । अथ न वम्मिकतो निक्खमित्वा घोरविषो आसीविसो डंसि^९ । तंखणञ्जेवस्स सरोरं अन्तोसमुट्ठिताहि

१. सी०, रो० नत्थि ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. वाता—सी०, रो० ।

४. याचनं—सी०, स्या०, रो० ।

५. पुत्तकं—सी०, रो० ।

६-६. दिट्ठापि—सी०, स्या०, रो० ।

७. धारानिपातनिरन्तरं—सी०, स्या०, रो० । ८. सी०, रो० नत्थि ।

९. डंसि—सी०, रो० ।

अग्निजालाहि ड्यह्मानं विय नीलवर्णं हुत्वा तत्थेव पति । इतरापि
महादुक्खं अनुभवमाना तस्स आगमनं ओलोकेन्तीपि तं अदिस्वाव
अपरम्पि पुत्तं विजायि । द्वे दारका वातवुट्ठिवेगं असहमाना महाविरवं
विरवन्ति । सा उभोपि ते उरन्तरे कत्वा द्वीहि जण्णुकेहि चेव हत्थेहि
च भूमियं उप्पील्लेत्वा तथा ठिताव रत्तिं वीतिनामेसि । सकलसरीरं 5
निल्लोहितं विय पण्डुपलासवर्णं अहोसि । सा उट्ठिते अरुणे मंसपेसिवर्णं
एकं पुत्तं अङ्केनादाय इतरं अङ्गुलिया गहेत्वा—“एहि तात, पिता ते
इतो गतो” ति वत्वा सामिकस्स गतमग्गेन गच्छन्ती तं R. 264
वम्मिकमत्थके कालं कत्वा पत्तितं नीलकण्णं थद्धसरीरं दिस्वा, “मं
निस्साय मम सामिको पन्थे मतो” ति रोदन्ती परिदेवन्ती पायासि । 10

सा सकलरत्तिं देवेन वुट्ठत्ता अचीरवत्तिं नदिं^१ जण्णुप्पमाणेन^२
कटिप्पमाणेन^३ थनप्पमाणेन उदकेन परिपुण्णं^४ दिस्वा अत्तनो मन्तबुद्धि-
ताय द्वीहि^५ दारकेहि सद्धि उदकं ओतरितुं अविसहन्ती जेट्ठपुत्तं
ओरिमतीरे ठपेत्वा इतरं आदाय परतीरं गन्त्वा साखाभङ्गं अत्थरित्वा
निपज्जापेत्वा, “इतरस्स सन्तिकं गमिस्सामी” ति बालपुत्तकं पहाय^६ 15
तरितुं असक्कोन्ती पुनप्पुनं निवत्तित्वा ओलोकयमाना पायासि ।
अथस्सा नदीमज्झं गतकाले एको सेनो तं कुमारं दिस्वा “मंसपेसी” ति
सञ्जाय आकासतो भस्सि । सा तं पुत्तस्सत्थाय भस्सन्तं दिस्वा उभो
हत्थे उक्खिपित्वा “सूसू” ति तिक्खत्तुं महासद्दं निच्छारेसि । सेनो
दूरभावेन तं असुत्वाव कुमारकं गहेत्वा वेहासं उप्पत्तित्वा गतो । 20
ओरिमतीरे ठितपुत्तो मातरं नदीमज्झे उभो हत्थे उक्खिपित्वा महासद्दं
निच्छारयमानं दिस्वा, “मं पक्कोसती”^७ ति सञ्जाय वेगेन उदके
पति । इतिस्सा बालपुत्तं सेनो हरि, जेट्ठपुत्तो उदकेन वूळ्हो^८ ।

B. 440

१. सी० नत्थि ।

२. जानुप्पमाणेन—स्या० ।

३. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

४. सम्परिपुण्णं—स्या० ।

५. सी० नत्थि ।

६. पहातुं—सी०, स्या०, रो० ।

७. सी० नत्थि ।

८. आहटो—सी० ।

R. 265

सा, “एको मे पुत्तो सेनेन गहितो, एको उदकेन वृळ्हो, पन्थे मे पति मतो” ति रोदन्ती परिदेवन्ती गच्छमाना सावत्थितो आगच्छन्तं एकं पुरिसं दिस्वा पुच्छि—“कत्थ वासिकोसि ताता?” ति ? “सावत्थिवासिकोमिह अम्मा” ति । “सावत्थिनगरे असुकवीथियं एवरूपं

5 असुककुलं नाम अत्थि, जानासि ताता” ति ? “जानामि अम्म, तं पन मा पुच्छि, सचे अज्जेन जानासि, पुच्छा” ति । “अज्जेन मे कम्मं नत्थि, तदेव पुच्छामि ताता” ति । “अम्म त्वं^२ अत्तनो अनाचिक्खितुं न देसि^३, अज्ज ते सब्बरत्ति देवो वस्सन्तो दिट्ठो” ति ? “दिट्ठो मे तात, मय्हमेवेसो सब्बरत्ति वुट्ठो, न अज्जस्स । मय्हं पन वुट्ठकारणं

10 पच्छा ते कथेस्सामि, एतस्मिं ताव मे^४ सेट्ठिगेहे पवत्ति कथेही” ति । “अम्म अज्ज रत्ति^५ सेट्ठिञ्च सेट्ठिभरियञ्च सेट्ठिपुत्तञ्चाति^६ तयोपि जने अवत्थर-मानं गेहं पति, ते एकचित्तकस्मिं भायन्ति, एस धूमो पञ्चायति अम्मा” ति । सा^७ तस्मिं खणे निवत्थवत्थं पतमानं न सञ्जानि उम्मत्तिकभावं पत्वा यथाजाताव^८ रोदन्ती परिदेवन्ती—

R. 266

15

“उभो पुत्ता कालकता, पन्थे मय्हं पती मतो ।

माता पिता च भाता च, एकचित्तमिह डय्हरे” ति ॥

विलपन्ती परिब्भमि । मनुस्सा तं दिस्वा, “उम्मत्तिका^९ उम्मत्तिका” ति कचवरं गहेत्वा, पंसुं गहेत्वा मत्थके ओकिरन्ता लेड्डुहि पहरन्ति । सत्था जेतवनमहाविहारे अट्ठपरिसमज्जे^{१०} निसीदित्वा धम्मं देसेन्तो तं

20 आगच्छमानं अद्दस कप्पसतसहस्सं पूरितपारमिं अभिनीहारसम्पन्नं ।

सा किर पटुमुत्तरबुद्धकाले पटुमुत्तरसत्थारा एकं विनयधरत्थेरिं बाहाय गहेत्वा नन्दनवने ठपेन्त^{१०} विय एतदगगट्ठाने ठपियमानं दिस्वा,

१. सी० नत्थि ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. रत्तियं—सी० ।

६. रो० नत्थि ।

८. सी० नत्थि ।

१०. स्या० नत्थि ।

२-२. आचिक्खितुं न युत्तं ति, वदेहि मे ताता ति—स्या० ।

५. सेट्ठिपुत्तो चाति—सी० ।

७. यथा ठिताव—स्या० ।

९. चतुपरिसमज्जे—स्या० ।

“अहम्पि तुम्हादिसस्स बुद्धस्स सन्तिके विनयधरत्थेरीनं^१ अग्गट्ठानं लभेय्यं” ति अधिकारं कत्वा पत्थनं ठपेसि । पदुमुत्तरबुद्धो अनागत-सञ्जाणं पत्थरित्वा पत्थनाय समिज्झनभावं अत्वा, “अनागते गोतम-बुद्धस्स नाम सासने अयं पटाचारा^२ नामेन विनयधरत्थेरीनं अग्गा भविस्सती” ति व्याकासि । तं एवं पत्थितपत्थनं अभिनीहारसम्पन्नं सत्था दूरतोव आगच्छन्ति^३ दिस्वा, “इमिस्सा ठपेत्वा मं अञ्जो अवस्सयो भवितुं समत्थो नाम नत्थी” ति चिन्तेत्वा तं यथा विहाराभि-मुखी^४ आगच्छति, एवं अकासि । परिसा तं दिस्वाव—“इमिस्सा उम्मत्तिकाय इतो आगन्तुं मा ददित्था” ति आह । सत्था—“अपेय मा नं^५ वारयित्था^६” ति क्त्वा अविदूरट्ठानं आगतकाले—“सत्ति पटिलभ भगिनी” ति क्त्वा^७ अविदूरट्ठानं आगतकाले—“सत्ति पटिलभ भगिनी” ति आह । सा तं खणंयेव बुद्धानुभावेन सत्ति पटिलभि । तस्मिं काले निवत्थवत्थस्स पतितभावं सल्लक्खेत्वा हिरत्तप्पं पच्चुपट्ठापेत्वा उक्कुटिकं निसीदि । अथस्सा एको पुरिसो उत्तरसाटकं खिपि । सा तं निवासेत्वा सत्थारं उपसङ्गमित्वा सुवण्णवण्णेसु पादेसु पञ्चपतिट्ठितेन वन्दित्वा—“भन्ते, अवस्सयो मे होथ^८, पतिट्ठा^९ मे होथ^{१०} । एकञ्चिह मे पुत्तं^{११} सेनो गण्हि, एको उदकेन वूळ्हो, पन्थे मे^{१२} पति मतो, मातापितरो चेव मे भाता च गेहेन अवत्थटा एकचित्तकस्मिं^{१३} भायन्ती” ति ।

सत्था तस्सा वचनं सुत्वा—“पटाचारे मा चिन्तयि, तव ताणं सरणं अवस्सयो भवितुं समत्थस्सेव सन्तिकं आगतासि^{१४} । यथा हि तव इदानी एको पुत्तको सेनेन गहितो, एको उदकेन वूळ्हो, पन्थे पति मतो मातापितरो चेव भाता च गेहेन अवत्थटा, एवमेव^{१५} इमस्मि

B. 441

5 R. 267

10

15

20

R. 268

१. ०अन्तरे—सी०, रो० ।

३. आगच्छन्ति—सी० ।

५. तं—रो० ।

७. आह—सी०, स्या०, रो० ।

- स्या० नत्थि ।

१०. एकचित्तकायं—सी०, स्या०, रो० ।

११. एवं—सी०, रो० ।

२. पटाचारी—सी० ।

४. विहाराभिमुखं—म० ।

६. निवारयित्था—स्या० ।

८-९. होहि—सी०, रो० ।

९. पुत्तकं—सी०, रो० ।

११. ० ति—सी०, रो० ।

संसारे पुत्तादीनं मतकाले तव रोदन्तिया पग्घरितअस्सु चतुन्नं महा-
समुद्धानं उदकतो बहुतरं” ति वत्वा इमं गाथमाह—

“चतुसु समुद्देशु जलं परित्तकं,
ततो बहुं अस्सुजलं अनप्पकं ।
5 दुक्खेन फुट्टस्स नरस्स सोचना^१,
किं कारणा अम्म^२ तुवं पमज्जसी” ति ॥

एवं सत्थरि अनमत्तग्गपरियायं कथेन्ते तस्सा सरीरे सोको तनुत्तं
अगमासि । अथ नं तनुभूतसोकं जत्वा पुन सत्था आमन्तेत्वा—
“पटाचारे पुत्तादयो नाम परलोकं गच्छन्तस्स ताणं वा लेणं वा सरणं
10 वा भवितुं न सक्कोन्ति, तस्मा विज्जमानापि ते न सन्तियेव । पण्डितेन
पन सीलं विसोधेत्वा अत्तनो निब्बानगामिमग्गं खिप्पमेव^३ सोधेतुं
वट्टती” ति वत्वा धम्मं देसेन्तो इमा गाथा अभासि—

B. 442 “न सन्ति पुत्ता ताणाय, न पिता नापि^४ बन्धवा ।
अन्तकेनाधिपन्नस्स, नत्थि आतीसु ताणता ॥
15 “एतमत्थवसं जत्वा, पण्डितो सीलसंवुतो ।
निब्बानगमनं मग्गं, खिप्पमेव विसोधये” ति ॥

R. 269 देसनावसाने पटाचारा महापथवियं^५ पंसुपरिमाणे किलेसे भ्भापेत्वा
सोतापत्तिफले पतिट्ठहि, अज्जेपि बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।
सा पन सोतापन्ना हुत्वा सत्थारं पब्बज्जं याचि । सत्था तं^६ भिक्खुनीनं
20 सन्तिकं पहिणित्वा पब्बाजेसि । सा लद्धूपसम्पदा पटिताचारत्ता
पटाचारात्वेव पज्जायि । सा एकदिवसं कुटेन उदकं आदाय पादे
धोवन्ती उदकं आसिञ्चि, तं थोकं गन्त्वा पच्छिज्जि । दुतियवारे
आसित्तं ततो दूरतरं अगमासि । ततियवारे आसित्तं ततोपि दूरतरं
ति । सा तदेव आरम्मणं गहेत्वा तयो वये परिच्छिन्दित्वा, “मया

१. सोचतो—स्या० ।

२. सम्म—सी०, रो० ।

३. मेव—स्या०, रो० ।

४. नपि—सी०, स्या०, रो० ।

५. महापठवियं—सी०, स्या०, रो० । ६. नं—सी०, रो० ।

पठमं आसित्तं उदकं विय इमे सत्ता पठमवयेपि मरन्ति, ततो दूरतरं
गतं दुतियवारे आसित्तं उदकं विय मज्झिमवयेपि मरन्ति, ततोपि^१,
दूरतरं गतं ततियवारे आसित्तं उदकं विय पच्चिमवयेपि मरन्ति^२येवा”
ति चिन्तेसि । सत्था गन्धकुटियं निसिन्नोव ओभासं फरित्वा तस्सा
सम्मुखे ठत्वा कथेन्तो विय—“एवमेतं पटाचारे, पञ्चन्नम्पि^३ खन्धानं 5
उदयब्बयं अपस्सन्तस्स वस्ससतं जीवन्तो^४ तेसं उदयब्बयं पस्सन्तस्स
एकाहम्पि एकक्खणम्पि जीवितं सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा
धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

R. 270

११३ § “यो च वस्ससतं जीवे, अपस्सं उदयब्बयं ।

एकाहं जीवितं सेय्यो, पस्सतो उदयब्बयं” ति॥१४॥ 10

तत्थ अपस्सं उदयब्बयं ति पञ्चन्नं खन्धानं पञ्चवीसतिया लक्खणेहि
उदयश्च वयश्च अपस्सन्तो । पस्सतो उदयब्बयं ति तेसं उदयश्च वयश्च
पस्सन्तस्स । इतरस्स जीवन्तो^५ एकाहम्पि जीवितं सेय्यो ति ।

देसनावसाने पटाचारा सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणि ।

पटाचाराथेरीवत्थु द्वादसमं ।

—०—

१. ततो—रो० ।

२. पञ्चन्नं हि—सी०, स्या० ।

३. जीविततो—स्या०;

४. जीविततो—स्या० ।

• पि—सी०, रो० ।

यो च वस्ससतं जीवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
किसानगौतमि आरब्भ कथेसि ।

- सावत्थियं किरेकस्स सेट्ठिस्स गेहे चत्तालीसकोटिधनं अङ्गारा एव^१
हुत्वा अट्ठासि । सेट्ठि तं दिस्वा उप्पन्नसोको आहारं पटिक्खपित्वा
5 मञ्चके निपज्जि तस्सेको सहायको गेहं गन्त्वा—“सम्म कस्मा सोचसी”
R. 271 ति पुच्छित्वा तं पवत्ति सुत्वा—“सम्म, मा सोचि, अहं एकं उपायं
जानामि, तं करोही” ति । “किं करोमि सम्मा” ति ? “अत्तनो आपणे
किलञ्जं पसारेत्वा तत्थ ते अङ्गारे रासिं कत्वा विक्कणन्तो विय
निसीद, आगतागतेसु मनुस्सेसु ये एवं वदन्ति, “सेसजना वत्थतेलमधु-
10 फाणितादीनि विक्कणन्ति, त्वं पन अङ्गारे विक्कणन्तो निसिन्नो”
ति, ते वेदय्यासि, “अत्तनो सन्तकं अविक्कणन्तो किं करोमी” ति ।
यो पन तं एवं वदेति^२ “सेसजना वत्थतेलमधुफाणितादीनि विक्कणन्ति,
त्वं पन हिरञ्जसुवण्णं विक्कणन्तो निसिन्नो” ति, तं वदेय्यासि “कहं
हिरञ्जसुवण्णं” ति । ‘इदं’ ति^३ च^४ वुत्ते, “आहर ताव नं” ति
15 हत्थेहि पटिच्छेय्यासि^५ । एवं दिन्नं तव हत्थे हिरञ्जसुवण्णं भविस्सति ।
सा पन सचे कुमारिका होति, तव गेहे पुत्तस्स नं आहरित्वा
चत्तालीसकोटिधनं तस्सा निय्यादेत्वा ताय दिन्नं वलञ्जेय्यासि ।
सचे कुमारको होति, तव गेहे वयप्पत्तं धीतरं तस्स दत्वा चत्तालीस-
कोटिधनं निय्यादेत्वा तेन दिन्नं वलञ्जेय्यासी” ति । सो, “भद्दको
R. 272 20 उपायो” ति अत्तनो आपणे अङ्गारे रासिं कत्वा विक्कणन्तो विय
निसीदि । ये पन नं एवमाहंसु—“सेसजना वत्थतेलमधुफाणितादीनि
विक्कणन्ति, किं पन त्वं अङ्गारे विक्कणन्तो निसिन्नो” ति तेसं

१. रो० नत्थि ।

२. वदति—म० ।

३-३. चिदञ्चाति—सी०, रो० ।

४. ० ति—सी०, रो० ।

“अत्तनो सन्तकं अविकिणन्तो किं करोमी” ति पटिवचनं अदासि ।
अथेका गौतमी नाम कुमारिका किससरीरताय किसानगौतमी ति
पञ्चायमाना परिजिण्णकुलस्स धीता अत्तनो एकेन किञ्चेन आपणद्वारं
गन्त्वा^१ तं सेट्ठि दिस्वा एवमाह—“किं तात सेसजना वत्थतेलमधु-
फाणितादीनि विविकणन्ति, त्वं हिरञ्जसुवण्णं विविकणन्तो निसिन्नो” 5
ति । “कहं अम्म हिरञ्जसुवण्णं” ति ? “ननु त्वं तदेव गहेत्वा
निसिन्नोसी” ति । “आहर ताव नं अम्मा” ति । सा हत्थपूरं
गहेत्वा तस्स हत्थेसु ठपेसि, तं हिरञ्जसुवण्णमेव अहोसि ।

अथ नं सेट्ठि “कतरं ते अम्म गेहं” ति पुच्छित्वा “असुकं नामा” B. 444
ति वुत्ते तस्सा अस्सामिकभावं अत्वा धनं पटिसामेत्वा तं अत्तनो पुत्तस्स 10
आनेत्वा चत्तालीसकोटिधनं पटिच्छापेसि । सब्बं हिरञ्जसुवण्णमेव
अहोसि । तस्सा अपरेण समयेण गब्भो पतिट्ठहि । सा दसमासच्चयेन
पुत्तं विजायि । सो पदसा गमनकाले कालमकासि । सा अदिट्ठपुब्बमरण-
ताय तं भापेतुं नीहरन्ते वारेत्वा, “पुत्तस्स मे भेसज्जं पुच्छिस्सामी”
ति मतकळेवरं अङ्केनादाय—“अपि नु मे पुत्तस्स भेसज्जं जानाथा” ति 15 R. 273
पुच्छन्ती घरपटिपाटिया विचरति । अथ नं मनुस्सा—“अम्म, त्वं
उम्मत्तिका जाता, मतकपुत्तस्स भेसज्जं पुच्छन्ती विचरसी ति वदन्ति ।
सा, “अवस्सं मम पुत्तस्स भेसज्जं जाननकं लभिस्सामी” ति मञ्जमाना
विचरति । अथ नं एको पण्डितपुरिसो दिस्वा, “अयं मम धीता पठमं
पुत्तकं विजाता भविस्सति अदिट्ठपुब्बमरणा, मया इमिस्सा अवस्सयेन 20
भवितुं वट्ठती” ति चिन्तेत्वा आह—“अम्म, अहं भेसज्जं न जानामि,
भेसज्जजाननकं पन जानामी” ति । “को जानाति ताता” ति ?
“सत्था अम्म, जानाति, गच्छ, तं पुच्छाही?” ति । सा—“गमिस्सामि
तात, पुच्छिस्सामि ताता” ति वत्वा सत्थारं उपसङ्गमित्वा वन्दित्वा
एकमन्तं ठिता पुच्छि—“तुम्हे किर मे पुत्तस्स भेसज्जं जानाथ भन्ते” ति? 25
“आम, जानामी” ति । “किं लद्धुं वट्ठती” ति ? “अच्छरगगहणमत्ते^३

१. गता—सी०, स्या०, रो० ।

२. पुच्छाति—सी०, स्या०, रो० ।

३. अच्छरगगहणमत्तं—सी०, स्या० रो० ।

- सिद्धत्थके लद्धुं वट्टती” ति ? “लभिस्सामि भन्ते । कस्स पन
गेहे लद्धुं वट्टती” ति ? “यस्स गेहे पुत्तो वा धीता वा न कोचि
मतपुब्बो” ति । सा—“साधु भन्ते” ति सत्थारं वन्दित्वा मतपुत्तकं
अङ्केनादाय अन्तोगामं पविसित्वा पठमगेहस्स द्वारे ठत्वा—“अत्थि नु
R. 274 5 खो इमस्मिं गेहे सिद्धत्थको, पुत्तस्स किर मे भेसज्जं एतं” ति वत्वा,
“अत्थी” ति वुत्ते—“तेन हि देथा” ति । तेहि आहरित्वा सिद्धत्थकेसु
दिश्यमानेसु—“इमस्मिं गेहे पुत्तो वा धीता वा मतपुब्बो कोचि नत्थि
अम्मा” ति पुच्छित्वा, “किं वदेसि अम्म, जीवमाना हि कतिपया,
मतका एव बहुका” ति वुत्ते—“तेन हि गण्हथ वो सिद्धत्थके, नेतं मम
10 पुत्तस्स भेसज्जं” ति पटिअदासि^१ ।

- सा इमिना नियामेन आदितो पट्टाय नं^२ पुच्छन्ती विचरि । सा
B. 445 एकगेहेपि सिद्धत्थके अगहेत्वा सायन्हसमये चिन्तेसि, “अहो भारियं
कम्मं, अहं ‘ममेव पुत्तो मतो’ ति सञ्जमकासिं, सकलगामेपि पन
जीवन्तेहि मतकाव बहुतरा” ति । तस्सा एवं चिन्तयमानाय पुत्तसिनेहं
15 मुदुकहदयं थद्धभावं अगमासि । सा पुत्तं अरञ्जे छडुत्वा सत्थु सन्तिकं
गन्त्वा वन्दित्वा एकमन्तं अट्ठासि । अथ नं सत्था—“लद्धा ते एकच्छर-
मत्ता सिद्धत्थका” ति आह । “न लद्धा भन्ते, सकलगामे जीवन्ते हि
मतकाव बहुतरा” ति । अथ नं सत्था—“त्वं ‘ममेव पुत्तो मतो’ ति
सल्लक्खेसि, धुवधम्मो एस सत्तानं । मच्चुराजा हि सब्बसत्ते अपरिपुण्ण-
R. 275 20 ज्झासये एव महोघो विय परिकड्डमानोयेव^३ अपायसमुद्दे पक्खिपती”
ति वत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

“तं पुत्तपसुसम्मत्तं, व्यासत्तमनसं नरं ।

सुत्तं गामं महोघोव, मच्चु आदाय गच्छती”^४ ति ॥

- गाथापरियोसाने किसानोत्तमी सोतापत्तिफले पतिट्ठहि, अञ्जेपि
25 बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

१. पटिक्खपि—सी० ।

२. सी०, स्या०, रो० नत्थि ।

३. परिकस्समानोयेव—सी०, स्या०, रो० । ४. मग्गवग्ग, गाथा-१५ ।

सा पन सत्थारं पब्बज्जं याचि, सत्था तं भिक्खुनीनं सन्तिकं पेसेत्वा पब्बाजेसि । सा लद्धूपसम्पदा किसानोत्तमी थेरी ति पञ्चायि । सा एकदिवसं उपोसथागारे वारं पत्वा दीपं जालेत्वा निसिन्ना दीपजाला उप्पज्जन्तियो^१ च भिज्जन्तियो च दिस्वा, “एवमेव इमे सत्ता^२ उप्पज्जन्ति चेव निरुज्झन्ति च, निब्बानप्पत्ता एव न पञ्चायन्ती” ति ६ आरम्भणं अगगहेसि । सत्था गन्धकुटियं निसिन्नोव ओभासं फरित्वा तस्सा सम्मुखे निसीदित्वा कथेन्तो विय—“एवमेव गोतमि, इमे सत्ता दीपजाला विय उप्पज्जन्ति चेव निरुज्झन्ति च, निब्बानप्पत्ता एव न पञ्चायन्ति, एवं^३ निब्बानं अपस्सन्तानं वस्ससतं जीवनतो निब्बानं पस्सन्तस्स खणमत्तम्पि जीवितं सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा १० धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

११४ § “यो च वस्ससतं जीवे, अपस्सं अमतं पदं ।

एकाहं जीवितं सेय्यो, पस्सतो अमतं पदं” ति ॥१५॥

तत्थ अमतं पदं ति मरणविरहितकोट्टासं, अमतमहानिब्बानं ति अत्थो । सेसं पुरिमसदिसमेव । १५

देसनावसाने किसानोत्तमी यथानिसिन्नाव सह पटिसम्भदाहि अरहत्ते पतिट्ठही ति । B. 446

किसानोत्तमीवत्थु तेरसमं ।

१. उज्जन्तियो—स्या० ।

२. ० दीपजाला विय—स्या० ।

३. एवमेव—सी०, रो० ।

यो च वस्ससतं जीवे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो बहुपुत्तिकं थेरिं आरब्भ कथेसि ।

सावत्थियं किरिकस्मिं कुले सत्त पुत्ता सत्त च धीतरो अहेसुं । ते सब्बेपि वयप्पत्ता गेहे पतिट्ठित्वा अत्तनो धम्मताय सुखप्पत्ता अहेसुं ।
 5 तेसं अपरेण समयेण पिता कालमकासि । महाउपासिका सामिके नट्टेपि न ताव^१ कुटुम्बं विभजति । अथ नं पुत्ता आहंसु—“अम्म, अम्हाकं पितरि नट्टे तुय्हं को अत्थो कुटुम्बेन, किं मयं तं उपट्ठातुं न सक्कोमा” ति ? सा तेसं कथं सुत्वा तुण्ही हुत्वा पुनप्पुनं तेहि वुच्चमाना, “पुत्ता मं पटिजग्गिस्सन्ति, किं मे विसूं कुटुम्बेना” ति सब्बं सापतेय्यं मज्झे
 10 भिन्दित्वा अदासि । अथ नं कतिपाहच्चयेण जेट्टपुत्तस्स भरिया—“अहो अम्हाकं अय्या ‘जेट्टपुत्तो मे’ ति द्वे कोट्ठासे दत्त्वा विय इममेव गेहं आगच्छती” ति आह । सेसपुत्तानं भरियापि एवमेव वदिसु । जेट्टधीतरं आदिं कत्वा तासं गेहं गतकालेपि^२ न^३ एवमेव वदिसु । सा अवमान-प्पत्ता हुत्वा, “किं इमेसं सन्तिके वुट्ठेन, भिक्खुनी हुत्वा जीविस्सामी”
 R. 277 15. ति भिक्खुनीउपस्सयं गन्त्वा पब्बज्जं याचि । ता नं पब्बाजेसुं । सा लद्धूपसम्पदा हुत्वा बहुपुत्तिकत्थेरी^४ । पञ्चायि । सा, “अहं महल्लक-काले पब्बजिता, अप्पमत्ताय मे भवितब्बं” ति भिक्खुनीनं वत्तपटिवत्तं करोन्ती^५, “सब्बरत्तिं समणधम्मं करिस्सामी” ति हेट्ठापासादे एकं थम्मं हत्थेन गहेत्वा तं आविज्जमानाव^६ समणधम्मं करोति, चङ्क्रम-
 20 मानापि अन्धकारट्ठाने मे रुक्खे वा कत्थचि वा सीसं पटिहज्जेय्या” ति तं रुक्खं हत्थेन गहेत्वा तं आविज्जमानाव^६ समणधम्मं करोति । “सत्थारा

१. ० पुत्तानं—स्या० ।

३. रो० नत्थि ।

५. करोति—स्या०, रो० ।

२. गतम्पि—सी० ।

४. ० नामा ति—सी०, रो० ।

६-६. आविज्जमानाव—सी०;

आविज्जमाना—स्या० ।

देसितधम्ममेव करिस्सामी” ति धम्मं आवज्जेत्वा धम्मं अनुस्सरमानाव
समणधम्मं करोति । अथ^१ सत्था गन्धकुटियं निसिन्नोव ओभासं फरित्वा
सम्मुखे निसिन्नो विय ताय सुद्धिं कथेन्तो—“बहुपुत्तिके मया देसितं
धम्मं अनावज्जेन्तस्स अपस्सन्तस्स वस्ससतं जीवनतो मया देसितं धम्मं
पस्सन्तस्स मुहुत्तम्पि जीवितं सेय्यो” ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं 5
देसेन्तो इमं गाथमाह—

B. 447

११५ § “यो च वस्ससतं जीवे, अपस्सं धम्ममुत्तमं ।

एकाहं जीवितं सेय्यो, पस्सतो धम्ममुत्तमं” ति ॥१६॥

तत्थ धम्ममुत्तमं ति नवविधं लोकुत्तरधम्मं । सो हि उत्तमो धम्मो
नाम । यो हि तं न पस्सति, तस्स वस्ससतम्पि जीवनतो तं धम्मं 10
पस्सन्तस्स पटिविज्झन्तस्स एकाहम्पि एकक्खणम्पि जीवितं सेय्यो ति ।

R. 278

गाथापरियोसाने बहुपुत्तिकत्थेरी सह पटिसम्भिदाहि अरहत्ते
पतिट्ठही ति ।

बहुपुत्तिकत्थेरीवत्थु चुद्धसमं ।

सहस्सवग्गवण्णना निट्ठिता ।

अट्ठमो वग्गो ।

—०—

६. पापवग्गो

B.Vol.II, 1
R.Vol.III, 1

६-१. चूळेकसाटकब्राह्मणवत्थु

अभित्थरेथ कल्याणे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
चूळेकसाटकब्राह्मणं आरब्ध कथेसि ।

विपस्सिदसबलस्स कालस्सिंम हि महाएकसाटकब्राह्मणो नाम
अहोसि, अयं पन एतरहि सावत्थियं चूळेकसाटको नाम । तस्स हि
5 एको निवासनसाटको अहोसि, ब्राह्मणिया पि एको । उभिन्नं पि एकमेव
पारुपनं^१, बहि गमनकाले ब्राह्मणो वा ब्राह्मणी वा तं पारुपति । अथेक-
दिवसं विहारे धम्मस्सवने घोसिते ब्राह्मणो आह—“भोति धम्मस्सवनं
घोसितं, किं दिवा धम्मस्सवनं^२ गमिस्ससि^३, उदाहु रत्ति । पारुपनस्स^४
हि अभावेन न सक्का अम्हेहि एकतो गन्तु” ति । ब्राह्मणी, “सामि,
10 अहं दिवा गमिस्सामी” ति साटकं पारुपित्वा अगमासि । ब्राह्मणो
दिवसभागं गेहे वीतिनामेत्वा रत्ति गन्त्वा सत्थु पुरतो निसिन्नो
धम्मं अस्सोसि । अथस्स सरीरं फरमाना पञ्चवण्णा पीति उप्पज्जि ।
B. 2 सो सत्थारं पूजितुकामो हुत्वा “सचे इमं साटकं दस्सामि, नेव
ब्राह्मणिया, न मय्हं पारुपनं भविस्सती” ति चिन्तेसि । अथस्स मच्छेर-
R. 2 15 चित्तानं सहस्सं उप्पज्जि, पुनेकं सद्धाचित्तं उप्पज्जि । तं^५ अभि-
भवित्वा^६ पुन मच्छेरसहस्सं^७ उप्पज्जि । इतिस्स बलवमच्छेरं बन्धित्वा
गण्हन्तं विय सद्धाचित्तं पटिवाहति येव । तस्स “दस्सामि, न
दस्सामी” ति चिन्तेन्तस्सेव पठमयामो अपगतो, मज्झिमयामो

१. पापुरणं—रो० ।

३. गच्छसि—सी०, रो ।

५. तप्पि—स्या० ।

७. मच्छेरचित्तं—सी०, रो० ।

८. गतो—रो०; वीतिवत्तो—स्या० ।

२. धम्मसवनाय—सी० ।

४. पापुरणस्स—सी०, रो० ।

६. अभिभवमानं—सी०; अभिभवन्तं—
स्या०, रो० ।

सम्पत्तो । तस्मिं पि दातुं नासक्खि । पच्छिमयामे^१ सम्पत्ते^१ सो चिन्तेसि, “मम सद्धाचित्तेन मच्छेरचित्तेन च सद्धिं युज्झन्तस्सेव द्वे यामा वीतिवत्ता, इदं^२ मम एत्तकं मच्छेरचित्तं वड्डमानं चतूहि अपा- येहि सीसं उक्खिपितुं न दस्सति, दस्सामि नं^३” ति । सो मच्छेर- सहस्सं अभिभवित्वा सद्धाचित्तं पुरेचारिकं कत्वा साटकं आदाय 5 सत्थु पादमूले ठपेत्वा, “जितं मे, जितं मे” ति तिक्खत्तुं महा- सद्दमकासि ।

राजा पसेनदि कोसलो धम्मं सुणन्तो तं सद्दं सुत्वा, “पुच्छथ नं, किं^४ किर तेन जितं” ति आह । सो राजपुरिसेहि पुच्छितो तमत्थं आरोचेसि । तं सुत्वा राजा, “दुक्करं कतं ब्राह्मणेन, सङ्गहमस्स 10 करिस्सामी” ति एकं साटकयुगं दापेसि । सो^५ तं पि तथागतस्सेव अदासि । पुन राजा द्वे चत्तारि अट्ठ सोळसा ति द्विगुणं कत्वा दापेसि । सो तानि पि तथागतस्सेव अदासि । अथस्स राजा द्वत्तिस युगानि दापेसि । ब्राह्मणो^६ “अत्तनो अग्गहेत्वा लद्धं लद्धं विस्सज्जेसि येवा^७” ति^८ वादमोचनत्थं ततो एकं युगं अत्तनो, एकं ब्राह्मणिया ति 15 द्वे युगानि गहेत्वा तिस युगानि तथागतस्सेव अदासि । राजा पन तस्मिं सत्तक्खत्तुं पि ददन्ते पुन दातुकामो येव^९ अहोसि । पुब्बे महाएकसाटको चतुसट्ठिया साटकयुगेसु द्वे अग्गहेसि, अयं पन द्वत्ति- साय लद्धकाले द्वे अग्गहेसि । राजा पुरिसे आणापेसि, “दुक्करं भणे, ब्राह्मणेन कतं, अन्तेपुरे मम^{१०} द्वे कम्बलानि आहरापेय्याथा^{११}” ति । 20 ते तथा करिंसु । राजा सतसहस्सग्घनके द्वे कम्बले दापेसि । ब्राह्मणो, “न इमे मम सरीरे उपयोगं अरहन्ति, बुद्धसासनस्सेव एते अनुच्छ- विका” ति एकं कम्बलं अन्तो गन्धकुटियं सत्थु सयनस्स उपरि

R. 3

१-१. पच्छिमयामो सम्पत्तो—रो० ।

२. इमं—रो० ।

३. साटकं—स्या; दानं—सी०, रो० ।

४. यं किञ्चि—सी०; किञ्चि—रो० ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

६. विस्सज्जेति—सी० ।

७. वत्ता—रो० ।

८. व स्या०-रो०; सी० नत्थि ।

९-९. मं हरापेय्याथा ति—सी०; ...कम्बले—

स्या० ।

B. 3

वितानं कत्वा बन्धि, एकं अत्तनो घरे निबद्धं भुञ्जन्तस्स भिक्खुनो
 भत्तकिच्चट्टाने वितानं कत्वा बन्धि । राजा सायन्हसमये सत्थु
 सन्तिकं गन्त्वा तं कम्बलं सञ्जानित्वा, “भन्ते केन पूजा कता” ति
 पुच्छित्वा, “एकसाट्केना” ति वुत्ते, “ब्राह्मणो मम पसादट्टाने येव
 5 पसीदती” ति वत्वा^१ “चत्तारो हत्थी, चत्तारो अस्से, चत्तारि
 कहापणसहस्सानि, चतस्सो इत्थियो, चतस्सो दासियो^२, चत्तारो^३
 पुरिसे चतुरो^४ गामवरे^५” ति एवं याव^६ सब्बसता^७ चत्तारि चत्तारि
 कत्वा सब्बचतुक्कं नाम अस्स दापेसि ।

भिक्खू^१ धम्मसभायं कथं समुट्ठापेसुं “अहो अच्छरियं चूळक-
 10 साटकस्स कम्मं, तं^२ मुहुत्तमेव सब्बचतुक्कं लभि, इदानि^३ कतेन
 कल्याणकम्मेन अज्जमेव^४ विपाको दिन्नो” ति । सत्था आगन्त्वा,
 “काय नुत्थ भिक्खवे, एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा,
 “इमाय नामा” ति वुत्ते, “भिक्खवे, सचायं एकसाट्को पठमयामे
 मय्हं दातुं असक्खिस्स, सब्बसोळसकं अलभिस्स । सचे मज्झिमयामे
 R, 4 15 असक्खिस्स, सब्बट्ठकं अलभिस्स । बलवपच्छिमयामे दिन्नत्ता पनेस
 सब्बचतुक्कं लभि । कल्याणकम्मं करोन्तेन हि उप्पन्नं चित्तं
 अहापेत्वा तंखणञ्जेव कातब्बं । दन्धं कतं कुसलज्झिह सम्पत्तिं
 ददमानं दन्धमेव ददाति, तस्मा चित्तुप्पादसमनन्तरमेव कल्याण-
 कम्मं कातब्बं” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं
 20 गाथमाह—

११६. § अभित्थरेथ कल्याणे, पापा चित्तं निवारये ।

दन्धं हि करोतो पुञ्जं, पार्ष्णि रमती मनो ति ॥

१. सी-स्या०-रो० नत्थि ।

२-२. रो० नत्थि ।

३-३. चत्तारि गामवरानी-सी० ;

४-४. यावता-सी०, रो० ।

चत्तारो गामवरे-रो०, स्या० ।

५. रो० नत्थि ।

६. स्या० नत्थि ।

७. इदानेव-स्या० ; ठाने-रो० ।

८. अज्जेव-सी०, स्या०, रो० ।

तत्थ अभित्थरेथा ति तुरिततुरितं सीघसीघं करेय्या ति अत्थो ।
 गिहिना वा हि^१, “सलाकभत्तदानादीसु^२ किञ्चिदेव^३ कुसलं
 करिस्सामी” ति चित्तं उप्पन्ने यथा अञ्जे ओकासं न लभन्ति, एवं
 अहं पुरे, अहं पुरे” ति तुरिततुरितमेव कातब्बं । पब्बजितेन वा
 उपज्झायवत्तादीनि करोन्तेन अञ्जस्स ओकासं अदत्त्वा, “अहं पुरे, 5
 अहं पुरे” ति तुरिततुरितमेव कातब्बं । पापा चित्तं ति
 कायदुच्चरितादिपापकम्मतो^४ वा^५ अकुसलचित्तुप्पादतो वा
 सब्बथामेन चित्तं निवारये । दन्धं हि करोतो ति यो पन दस्सामि,
 न दस्सामि^६, सम्पज्जिस्सति नु खो मे^७, नो” ति एवं चिक्खल-
 मग्गेन^८ गच्छन्तो विय दन्धं पुञ्जं करोति, तस्स एकसाटकस्स 10
 विय मच्छेरसहस्सं पापं ओकासं लभति । अथस्स पापास्मि रमती
 मनो, कुसलकम्मकरणकाले येव हि चित्तं कुसले रमति, ततो
 मुच्चित्त्वा^९ पापनिन्नमेव होती ति^{१०} ।

B. 4

गाथापरियोसाने^{१०} बहू^{११} सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

चूळकसाटकब्राह्मणवत्थु पठमं ।

—०—

१. सी० नत्थि ।	२-२. सलाकभत्तदानादि यं किञ्चिदेव—सी० ।
३. कायदुच्चरितादितो पन	४. स्या०-रो० नत्थि ।
पापकम्मतो—सी०, स्या०, रो० ।	५. करिस्सामी—स्या०, रो० ।
६. रो० नत्थि ।	७. पिच्छिलमग्गेन—रो० ।
८. मुच्चित्त्वा—सी० ।	९. रो० नत्थि ।
१०. गाथावसाने—सी०, रो० ।	११. भिक्खू—सी०, रो० ।

६-२. सेय्यसकत्थेरवत्थु

पापञ्चे पुरिसो ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
सेय्यसकत्थेरं आरब्भ कथेसि ।

सो हि लाळुदायित्थेरस्स सद्धिविहारिको, अत्तनो अनभिरति
तस्स आरोचेत्वा तेन पठमसंधादिसेसकम्मे समादपितो उप्पन्नुप्पन्नाय
5 अनभिरतिया तं कम्ममकासि । सत्था तस्स किरियं सुत्वा तं
पक्कोसापेत्वा, “एवं किर त्वं करोसी” ति पुच्छित्वा, “आम भन्ते”
ति वुत्ते “कस्मा भारियं कम्मं अकासि, अननुच्छविकं मोघपुरिसा”
ति नानप्पकारतो गरहित्वा सिक्खापदं पञ्जापेत्वा, “एवरूपं हि
कम्मं दिट्ठधम्मे पि सम्पराये पि दुक्खसंवत्तनिकमेव होती” ति वत्वा
10 अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

११७. “पापञ्चे पुरिसो कयिरा, न नं^१ कयिरा पुनप्पुनं ।

न तम्मिह छन्दं कयिराथ, दुक्खो पापस्स उच्चयो” ति ॥

तस्सत्थो—सचे पुरिसो सकिं पापकम्मं करेय्य, तंखणे येव
पच्चवेक्खित्वा, “इदं अप्पतिरूपं^२ ओळारिकं” ति, न नं कयिरा
R. 6 15 पुनप्पुनं । यो पि तम्मिह छन्दो वा रुचि वा उप्पज्जेय्य, तं पि
विनोदेत्वा न कयिराथेव । किं कारणा ? दुक्खो पापस्स उच्चयो ।
पापस्स हि उच्चयो वुड्ढि^३ इधलोके पि सम्पराये^४ पि दुक्खमेव
आवहती ति ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु ति ।

सेय्यसकत्थेरवत्थु दुत्तियं ।

१. तं—सी० ।

३. वड्ढि—सी०, स्या०, रो० ।

२. अप्पतिरूपं—स्या०, रो० ।

४. परलोके पि—सी०, स्या०, रो० ।

६-३. लाजदेवधीतावत्थु

पुञ्जञ्चे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो लाजदेव-
धीतरं आरब्ध कथेसि । वत्थु राजगहे समुद्रितं ।

B. 5

आयस्मा हि महाकस्सपो पिप्पलिगुहायं विहरन्तो भानं
समापज्जित्वा सत्तमे दिवसे वुट्ठाय दिब्बेन चक्खुना भिक्खाचारट्ठानं
ओलोकेन्तो एकं सालिखेत्तपालिकं इत्थि सालिसीसानि^२ गहेत्वा 5
लाजे कुरुमानं दिस्वा, “सद्धा नु खो, अस्सद्धा” ति वीमंसित्वा,
“सद्धा” ति अत्वा, “सक्खिस्सति नु खो मे सङ्गहं कातुं, नो” ति
उपधारेन्तो, “विसारदा कुलधीता मम सङ्गहं करिस्सति, कत्वा च
पन महासम्पत्तिं लभिस्सती” ति अत्वा चीवरं पारुपित्वा पत्तमादाय
सालिखेत्तसमीपे येव^३ अट्ठासि । कुलधीता थेरं दिस्वा व^४ पसन्नचित्ता 10
पञ्चवण्णाय पीतिया फुट्ठसरीरा, “तिट्ठथ भन्ते” ति वत्वा लाजे
आदाय वेगेन गत्वा थेरस्स पत्ते आकिरित्वा पञ्चपत्तिट्ठितेन
वन्दित्वा, “भन्ते तुम्हेहि दिट्ठधम्मस्स भागिनी अस्सं” ति पत्थनं
अकासि । थेरो, “एवं होतु” ति अनुमोदनमकासि । सापि थेरं
वन्दित्वा अत्तना दिन्नदानं आवज्जमाना निवत्ति । ताय च पन 15
केदारमरियादाय गमनमग्गे एकस्मिं बिले घोरविसो सप्पो निपज्जि ।
सो थेरस्स कासायपटिच्छन्नं जङ्घं डंसितुं^५ नासक्खि । इतरा दानं
आवज्जमाना निवत्तन्ती तं पदेसं पापुणि । सप्पो बिला निक्खमित्वा
तं डंसित्वा^६ तत्थेव पातेसि । सा पसन्नचित्तेन कालं कत्वा तावत्तिस-
भवने तिसयोजनिके कनकविमाने सुत्तप्पबुद्धा विय सब्बालङ्कार- 20
पटिमण्डितेन तिगावुतेन अत्तभावेन निब्बत्ति । सा द्वादसयोजनिकं

R. 7

१. पिप्पलि०—सी०, स्या०, रो० ।

२. सालिसीसा—रो० ।

सब्बत्थ एवमेव ।

३. स्या०, रो० नत्थि ।

४. सी० नत्थि ।

५. डंसितुं—सी०, रो० ।

६. डंसित्वा—सी०, रो० ।

एकं दिब्बवत्थं निवासेत्वा एकं पारुपित्वा अच्छरासहस्सपरिवृता पुब्बकम्मपकासनत्थाय सुवण्णलाजभरितेन ओलम्बकेन^१ सुवण्णसरकेन पटिमण्डिते विमानद्वारे ठिता अत्तनो सम्पत्तिं ओलोकेत्वा, “किं नु खो मे कत्वा अयं सम्पत्तिं लद्धा” ति दिब्बेन चक्खुना उपधारेन्ती,
 5 “अय्यस्स मे महाकस्सपत्थेरस्स दिन्नलाजनिस्सन्देन सा लद्धा” ति अञ्जासि ।

सा^२ एवं परित्तकेन कम्मेन एवरूपं सम्पत्तिं लभित्वा, “न दानि मया पमज्जितुं वट्टति, अय्यस्स वत्तपटिवत्तं^३ कत्वा इमं सम्पत्तिं थावरं करिस्सामी” ति चिन्तेत्वा पातोव कनकमयं समज्जनिं^४ चेव
 B. 6 10 कचवरच्छड्डुकं^५ च पच्छिं^६ आदाय गन्त्वा^७ थेरस्स परिवेणं सम्मज्जित्वा पानीयपरिभोजनीयं उपट्ठापेसि^८, । थेरो तं दिस्वा, “केनचि दहरेन वा सामणेरेन वा वत्तं कतं भविस्सती” ति सल्लक्खेसि । सा दुतियदिवसे पि तथेव^९ अकासि, थेरो पि तथेव
 R. 8 सल्लक्खेसि । ततियदिवसे पन^{१०} थेरो तस्सा सम्मज्जनिसद्वं^{११} सुत्वा
 15 तालच्छिद्दादीहि च पविट्ठं सरीरोभासं दिस्वा द्वारं विवरित्वा, “को एस सम्मज्जती” ति पुच्छि । “अहं भन्ते तुम्हाकं उपट्ठायिका लाजदेवधीता” ति । “ननु मय्हं एवंनामिका उपट्ठायिका नाम नत्थी^{१२}” ति । “अहं भन्ते, सालिखेत्तं रक्खमाना लाजे दत्त्वा पसन्नचित्ता निवत्तन्ती सप्पेन दट्ठा कालं कत्वा तावत्तिसदेवलोके
 20 उप्पन्ना, मया अय्यं निस्साय अयं सम्पत्तिं लद्धा, इदानि पि तुम्हाकं वत्तपटिवत्तं कत्वा सम्पत्तिं थावरं करिस्सामी ति, आगतामिह भन्ते”

१. ओलम्बन्तेन—सी०, स्या०, रो० । २. मया—सी०, रो० ।

३. ०पि—सी० ।

४. समुज्जनि—सी०, रो० ।

५. कचवरच्छड्डुनि—सी०, स्या०, रो० । ६. सी०-रो० नत्थि ।

७. आगन्त्वा—सी० ।

८. उपट्ठापेति—सी०, रो० ।

९. तथा—सी०, स्या०, रो० ।

१०. पि०—सी०, रो० ।

११. सम्मज्जनियसद्वं—सी०, रो० ।

१२. अत्थी—सी० ।

ति । “हिय्यो पि परे पि तयावेतं ठानं सम्मज्जितं^१, तयाव^२ पानीय-
परिभोजनीयं^३ उपट्ठापितं” ति । “आम भन्ते” ति । “अपेहि
देवधीते, तया कतं वत्तं कतं व होतु, इतो पट्टाय इमं ठानं मा
आगमी” ति । “भन्ते, मा मं नासेथ, तुम्हाकं वत्तं कत्वा सम्पत्तिं
मे थिरं कातुं देथा” ति । “अपेहि देवधीते, मा मं^४ अनागते 5
चित्तबीजनिं गहेत्वा निसिन्नेहि धम्मकथिकेहि, “महाकस्सपत्थेरस्स
किर एका देवधीता आगन्त्वा वत्तपटिवत्तं कत्वा पानीयपरिभोजनीयं
उपट्ठापेसी^५” ति वत्तब्बतं^६ करि, इतो पट्टाय इध मा आगमि,
पटिवकमा” ति । सा, “मा मं भन्ते नासेथा” ति पुनप्पुनं याचि
येव । थेरो, नायं मम वचनं सुणाती” ति चिन्तेत्वा, “तुवं^७ पमाणं 10
न जानासी” ति अच्छरं पहरि । सा तत्थ सण्ठातुं असक्कोन्ती
आकासे उप्पतित्वा अज्जलिं पग्गह^८, “भन्ते, मया लद्धसम्पत्तिं^९
नासेथ, थावरं कातुं देथा” ति रोदन्ती आकासे अट्ठासि ।

सत्था जेतवने गन्धकुटियं निसिन्नोव तस्सा रोदितसद्दं सुत्वा R. 9
ओभासं फरित्वा देवधीताय सम्मुखे निसीदित्वा कथेन्तो विय, 15
“देवधीते, मम पुत्तस्स कस्सपस्स संवरकरणमेव भारो, पुज्जत्थिकानं
पन, ‘अयं नो^{१०}’ अत्थो” ति सल्लक्खेत्वा पुज्जकरणमेव भारो ।
पुज्जकरणं हि इध चेव सम्पराये च सुखमेवा” ति वत्वा अनुसन्धि
घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

११८. “पुज्जञ्चे पुरिसो कयिरा, कयिरा^{११} न^{१२} पुनप्पुनं । 20 B. 7
तम्हि छन्दं कयिराथ, सुखो पुज्जस्स उच्चयो” ति ॥

१. सम्मट्ठं—सी०; सम्मज्जन्तिया—रो० । २. व—रो० ।
३. पानीयभोजनीयं—म०; कतं— ४. मे—स्या०, रो० ।
स्या०, रो० । ५. उपट्ठापेती—स्या०, रो० ।
६. वत्तब्बं—सी०, रो० । ७. तव—सी०, स्या०, रो० ।
८. ठिता—सी०, रो० । ९. लद्धसम्पदं—सी०, रो० ।
१०. अयं—सी०; रो० नत्थि । ११-१२. कयिराथेत्तं—सी०; कयिराथेत्तं—
स्या०, रो० ।

तस्सत्थो—सचे पुरिसो पुञ्ञं करेय्य, “एकवारं मे पुञ्ञं कतं, अलं एत्तावता” ति अनोरमित्वा पुनप्पुनं करोथेव^१ । तस्स अकरणक्खणे पि तस्मिं पुञ्ञे छन्दं रुचिं उस्साहं करोथेव । किं कारणा ? सुखो पुञ्ञस्स उच्चयो । पुञ्ञस्स हि उच्चयो वुड्ढि^२
 5 इधलोकपरलोकसुखावहनतो सुखो ति ।

देसनावसाने देवधीता पञ्चचत्तालीसयोजनमत्थके ठिताव सोतापत्तिफलं पापुणी ति ।

लाजदेवधीतावत्थु तत्तियं ।

—०—

१. करोथ—स्या० । २. वड्ढि—सी०, रो० ।

६-४. अनाथपिण्डकवत्थु

पापो पि पस्सति भद्रं ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
अनाथपिण्डकं आरब्भ कथेसि ।

अनाथपिण्डको हि विहारमेव उद्दिस्स चतुपण्णासकोटिधनं
बुद्धसासने विकिरित्वा सत्थरि जेतवने विहरन्ते देवसिकं तीणि
महाउपट्टानानि गच्छति, गच्छन्तो च, “किं नु खो आदाय आगतो’ 5
ति सामणेरा वा दहरा वा हत्थं पि मे ओलोकेयुं” ति तुच्छहत्थो
नाम न गतपुब्बो । पातो व’ गच्छन्तो यागुं गाहापेत्वा व गच्छति,
कतपातरासो सप्पिनवनीतादीनि भेसज्जानि । सायन्हसमये माला-
गन्धविलेपनवत्थादीनि गाहापेत्वा गच्छति । एवं^२ निच्चकालमेव
दिवसे दिवसे दानं दत्वा सीलं रक्खति । अपरभागे धनं परिक्खयं 10
गच्छति^३ । वोहारूपजीविनोपिस्स हत्थतो अट्टारसकोटिधनं इणं
गण्हिसु, कुलसन्तकापिस्स अट्टारसहिरञ्जकोटियो, नदीतीरे
निदहित्वा ठपिता उदकेन कूले भित्ते महासमुद्दं पविसिसु । एवमस्स
अनुपुब्बेन धनं परिक्खयं अगमासि । सो एवंभूतो पि सङ्घस्स दानं
देति येव, पणीतं पन कत्वा दातुं न सक्कोति । 15

सो एकदिवसं सत्थारा, “दीयति पन ते^३ गहपति कुले दानं”
ति वुत्ते, “दीयति^४ भन्ते^५, तं च खो कणाजकं बिलङ्गदुतियं” ति
आह । अथ नं सत्था, “गहपति ‘लूखं दानं देमी’ ति मा चिन्तयि ।
चित्तिस्मिं हि पणीते^६ बुद्धादीनं दिन्नदानं लूखं नाम नत्थि^७, अपि च

R. 10

15

B. 8

१. स्या० नत्थि ।

२-२. रो० न दिस्सति ।

३. नो—रो० ।

४. ०मे—स्या० ।

५. ०कुले दानं—स्या० ।

६. पणीते न—सी० ।

७. अत्थि—सी० ।

R. 11

- त्वं^१ अट्ठन्नं अरियपुग्गलानं दानं^२ देसि, अहं पन वेलामकाले सकल-
जम्बुदीपं उन्नङ्गलं कत्वा महादानं पवत्तयमानो पि^३ तिसरणगतं पि^४
कच्चि^५ नालत्थं, दक्खिण्यया नाम एवं दुल्लभा । तस्मा, 'लूखं मे दानं'
ति मा चिन्तयी" ति वत्वा वेलामसुतमस्स कथेसि । अथस्स
5 द्वारकोट्टके अधिवत्था देवता सत्थरि चैव सत्थुसावकैसु च गेहं
पविसन्तेसु तेसं तेजेन सण्ठातुं असक्कोन्ती, "यथा इमे इमं गेहं न
पविसन्ति, तथा पहपतिं परिभिन्दिस्सामी" ति तं वत्तुकामा पि
इस्सरकाले किञ्चि वत्तुं नासक्खि, इदानि, "पनायं दुग्गतो
गण्हिस्सति मे वचनं" ति रत्तिभागे सेट्ठिस्स सिरिगब्भं पविसित्वा
10 आकासे अट्ठासि । अथ नं सेट्ठि दिस्वा, "को एसो" ति आह । "अहं
ते महासेट्ठि, चतुत्थद्वारकोट्टके अधिवत्था देवता, तुय्हं ओवाद-
दानत्थाय आगता" ति । "तेन हि ओवदेही^६" ति । "महासेट्ठि,
तया पच्छिमकालं अनोलोकेत्वा व समणस्स गोतमस्स सासने बहुं
धनं विप्पकिण्णं, इदानि^७ दुग्गतो हुत्वा पि तं न मुञ्चसि^८ येव, एवं
15 वत्तमानो कतिपाहेनेव घासच्छादनमत्तं^९ पि न लभिस्ससि, किं ते
समणेन गोतमेन, अतिपरिच्चागतो ओरमित्वा कम्मन्ते पयोजेन्तो
कुटुम्बं सण्ठापेही" ति । "अयं मे तया दिन्नओवादो" ति । "आम
सेट्ठी^{१०}" ति । "गच्छ, नाहं तादिसीनं सतेन पि सहस्सेन पि
R. 12 सतसहस्सेन पि सक्का कम्पेतुं^{११}, अयुत्तं ते वुत्तं, किं तया मे^{१२} गेहे
20 वसमानाय, सीघं सीघं मे घरा निक्खमाही" ति । सा सोतापन्नस्स
अरियसावकस्स वचनं सुत्वा ठातुं असक्कोन्ती दारकै आदाय
निक्खमि, निक्खमित्वा च पन अञ्जत्थ^{१३} वसनट्ठानं अलभमाना,

१. नं—सी०; तं—रो०; ०गहपति—
स्या० ।

२. सी०-रो० न दिस्सति ।

३. स्या० नत्थि ।

४. तिसरणगमनं पि—रो० ।

५. किञ्चि—रो० ।

६. वदेही—रो०; वदेहि देवते—स्या० । ७. रो० नत्थि ।

८. मुञ्चेसि—सी०, रो० ।

९. घासद्दानं पि—सी०, रो० ।

१०. महासेट्ठी—स्या० ।

११. हरापेतुं—सी०, रो० ।

१२. मम—सी०, स्या०, रो० ।

१३. अञ्जात्र—सी०, रो० ।

“सेट्ठिं खमापेत्वा तत्थेव वसिस्सामी” ति नगरपरिग्गाहकं देवपुत्तं
उपसङ्कमित्वा अत्तना कतापराधं आचिक्खित्वा, “एहि, मं सेट्ठिस्स
सन्तिकं नेत्वा खमापेत्वा वसनट्ठानं दापेही” ति आह । सो, “अयुत्तं
तया वुत्तं, नाहं तस्स सन्तिकं गन्तुं उस्सहामी” ति तं पटिक्खिपि ।
सा चतुन्नं महाराजानं सन्तिकं गन्त्वा तेहि पि पटिक्खित्ता सक्कं 5
देवराजानं उपसङ्कमित्वा तं पवत्ति आचिक्खित्वा, “अहं देव, वसनट्ठानं
अलभमाना दारके हत्थेन^२ गहेत्वा अनाथा विचरामि, वसनट्ठानं
मे दापेही” ति सुट्ठुतरं याचि ।

B. 9

अथ नं सो^३, “अहं पि^४ तव कारणा सेट्ठिं वत्तुं न सक्खिस्सामि,
एकं पन ते उपायं कथेस्सामी” ति आह । “साधु देव, कथेही” ति । 10
“गच्छ, सेट्ठिनो आयुत्तकवेसं गहेत्वा सेट्ठिस्स हत्थतो पण्णं आरोपेत्वा
वोहारूपजीवीहि गहितं अट्टारसकोटिधनं अत्तनो आनुभावेन सोधेत्वा
तुच्छगब्भे^५ पूरेत्वा महासमुदं पविट्ठं अट्टारसकोटिधनं अत्थि, अञ्चं
पि असुकट्ठाने नाम अस्सामिकं अट्टारसकोटिधनं अत्थि, तं^६ सब्बं
संहरित्वा^७ तस्स तुच्छगब्भे पूरेत्वा दण्डकम्मं कत्वा खमापेही” ति । 15
सा, “साधु देवा” ति वुत्तनयेनेव तं सब्बं कत्वा पुन तस्स सिरिगब्भं
ओभासयमाना आकासे ठत्वा, “को एसो” ति वुत्ते, “अहं ते
चतुत्थद्वारकोट्टके अधिवत्था अन्धबालदेवता, मया अन्धबालताय यं
तुम्हाकं सन्तिके कथितं, तं मे खमथ । सक्कस्स हि मे वचनेन
चतुपण्णासकोटिधनं संहरित्वा^८ तुच्छगब्भपूरणं दण्डकम्मं कतं, 20
वसनट्ठानं अलभमाना किलमामी” ति^९ । अनाथपिण्डको चिन्तेसि,
“अयं देवता ‘दण्डकम्मं च मे कतं’ ति वदति, अत्तनो च दोसं
पटिजानाति, सम्मासम्बुद्धस्स नं दस्सेस्सामी” ति । सो तं सत्थु

R. 13

१. उस्सहिस्सामी—सी०, रो० ।

२. हत्थे—रो० ।

३. ०आह—सी०, स्या० ।

४. पन—रो० ।

५. तुच्छगब्भं—सी०, रो० ।

६. रो० नत्थि ।

७. आहरित्वा—सी०, रो० ।

८. समाहरित्वा—सी० ।

९. ०आह—स्या० ।

सन्तिकं नेत्वा ताय^१ कतकम्मं सब्बं आरोचेसि^२ । देवता सत्थु पादेसु
 सिरसा निपतित्वा, “भन्ते, यं^३ मया अन्धबालताय^४ तुम्हाकं गुणे
 अजानित्वा पापकं वचनं वुत्तं, तं मे खमथा” ति सत्थारं खमापेत्वा
 महासेट्ठिं खमापेसि । सत्था कल्याणपापकानं कम्मानं विपाकवसेन
 5 सेट्ठिं चेव देवतं च ओवदन्तो, “इध गहपति, पापपुग्गलो पि याव
 पापं न पच्चति, ताव भद्रं^५ पि पस्सति । यदा पनस्स पापं पच्चति,
 तदा पापमेव पस्सति । भद्रपुग्गलो पि याव भद्रं न पच्चति, ताव
 R. 14 पापानि पस्सति । यदा पनस्स भद्रं पच्चति, तदा भद्रमेव पस्सती”
 ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमा गाथा अभासि—

10 ११९. “पापोपि पस्सती भद्रं, याव पापं न पच्चति ।
 यदा न पच्चती पापं, अथ पापो पापानि पस्सति ॥

१२०. भद्रो पि पस्सती पापं, याव भद्रं न पच्चति ।
 यदा न पच्चती भद्रं, अथ भद्रो भद्रानि पस्सती” ति ॥

B. 10 तत्थ पापो ति कायदुच्चरितादिना पापकम्मेन युत्तपुग्गलो ।
 15 सो पि हि पुरिमसुचरितानुभावेन निब्बत्तं सुखं अनुभवमानो भद्रं पि
 पस्सति । याव पापं न पच्चती ति यावस्स तं पापकम्मं दिट्ठधम्मे वा
 सम्पराये वा विपाकं न देति । यदा पनस्स तं दिट्ठधम्मे वा सम्पराये
 वा विपाकं देति, अथ दिट्ठधम्मे विविधा कम्मकारणा, सम्पराये च
 अपायदुक्खं अनुभोन्तो सो पापो पापानि येव^६ पस्सति । दुतियगाथाय
 20 पि^७ कायसुचरितादिना^८ भद्रकम्मेन^९ युत्तो भद्रो । सो पि हि^६
 पुरिमदुच्चरितानुभावेन निब्बत्तं दुक्खं अनुभवमानो पापं पस्सति । याव

१. तया—सी०, रो० ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

४. बालाय—सी०, रो० ।

६. सी०-रो० नत्थि ।

८-९. कायसुचरितादि भेदभद्रकम्म—

सी०, रो० ।

२. आरोचेही ति आह—सी० ;

आरोचेही ति—रो० ।

५. भद्रानि—स्या०, रो० ।

७. स्या० नत्थि ।

९. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।

भद्रं न पचचती ति यावस्स तं भद्रं कम्मं दिट्ठधम्मं वा सम्पराये वा विपाकं न देति । यदा पन तं^१ विपाकं देति^२, अथ दिट्ठधम्मं^३ लाभसवकारादिसुखं, सम्पराये च^४ दिब्बसम्पत्तिसुखं अनुभवमानो सो भद्रो भद्रानि येव पस्सती ति ।

देसनावसाने सा देवता^५ सोतापत्तिफले पतिट्ठहि, सम्पत्तपरिसाय 5 R. 15
पि सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

अनाथपिण्डकसेट्ठिवत्थु चतुत्थं ।

—०—

१-१. भद्रकम्मं पचचति—सी० ।

२. ०वा—सी०, रो० ।

३. वा सी०, रो० ।

४. सी०-रो० नत्थि ।

६-५. असञ्जतपरिक्खारभिक्षुवत्थु

मावमञ्जेथ^१ पापस्सा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
एकं असञ्जतपरिक्खारं भिक्षुं आरब्भ कथेसि ।

सो किर यं किञ्चि मञ्चपीठादिभेदं परिक्खारं बहि परिभुञ्जित्वा
तत्थेव छड्ढेति । परिक्खारो वस्सेन पि आतपेन पि उपचिकादीहि
5 पि विनस्सति । सो भिक्षूहि, “ननु आवुसो परिक्खारो नाम^२
पटिसामेतब्बो” ति वुत्ते “अप्पकं मया कतं आवुसो एतं^३, न एतस्स
चित्तं अत्थि^४, न पित्तं^५” ति वत्वा तथेव करोति । भिक्षू तस्स
किरियं सत्थु आरोचेसुं । सत्था तं पक्कोसापेट्वा, “सच्चं किर त्वं
भिक्षु एवं करोसी” ति पुच्छि । सो सत्थारा पुच्छितो पि, “किं
10 एतं^६ भगवा अप्पकं मया कतं, न^६ तस्स^६ चित्तं अत्थि, नास्स^७
पित्तं^८” ति तथेव अवमञ्जन्तो आह । अथ नं सत्था, “भिक्षूहि
एवं कातुं न वट्टति, पापकम्मं नाम ‘अप्पकं’ ति न अवमञ्जितब्बं ।
R. 16 अज्झोकासे ठपितं हि विवटमुखं भाजनं देवे वस्सन्ते किञ्चा पि
B. 11 एकविन्दुना^९ न पूरति, पुनप्पुनं वस्सन्ते पन पूरतेव, एवमेवं पापं
15 करोन्तो पुग्गलो अनुपुब्बेन महन्तं पापरासिं करोती” ति वत्वा
अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१२१. “मावमञ्जेथ^९ पापस्स, न मन्दं^{१०} आगमिस्सति ।

उदविन्दुनिपातेन, उदकुम्भो पि पूरति ।

बालो^{११} पूरति^{११} पापस्स, थोकं थोकं पि आचिनं” ति ॥

१. माप्पमञ्जेथ—सी०, रो० ।

२. रो० नत्थि ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

४-४. नत्थि चित्तं—स्या० ।

५. एवं—सी०, रो० ।

६-६. नास्स—सी०, रो० ।

७-७. न पित्तं—सी०, रो०;

८. ०व—सी०, रो० ।

नत्थि चित्तं—स्या० ।

९. माप्पमञ्जेथ—सी०, रो० ।

१०. मन्तं—सी०, रो०; मत्तं—स्या० ।

एवं सब्बत्थ ।

एवं सब्बत्थ ।

११-११. पूरति बालो—सी०, स्या०, रो० ।

तत्थ मावमञ्जेथा ति न अवजानेय्य । पापस्सा ति पापं । न
मन्दं आगमिस्सती ति “अप्पमत्तकं मे पापकं^२ कतं, कदा एतं
विपच्चिस्सती” ति एवं पापं नावजानेय्या ति अत्थो । उदकुम्भो पी
ति देवे वस्सन्ते मुखं विवरित्वा ठपितं यं किञ्चि कुलालभाजनं यथा^३
तं एकेकस्सा^४ पि उदकविन्दुनो^५ निपातेन अनुपुब्बेन पूरति, एवं 5
बालपुग्गलो थोकं थोकं पि पापं आचिनन्तो करोन्तो वड्डेन्तो पापस्स
पूरति येवा ति अत्थो ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु^६ । सत्था पि,
“अज्झोकासे सेय्यं सत्थरित्वा पटिपाकतिकं अकरोन्तो इमं^७ नाम
आपत्तिमापज्जती” ति सिक्खापदं पञ्जापेसी ति । 10

असञ्जातपरिक्खारभिक्षुवत्थु पञ्चमं । 01

—०—

१. पापं—सी०, स्या० रो० ।

२. यञ्च—सी०, रो० ।

३. एकेकस्स—सी०, रो० ।

४. उदविन्दुस्स—सी०, रो० ।

५. ०ति—सी०, रो० ।

६. इदं—सी०, रो० ।

७. आपज्जती—सी०, रो० ।

६-६. बिठालपादकसेट्टिवत्थु

मावमञ्जेथ पुञ्ञस्सा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो बिठालपादकसेट्टि आरब्भ कथेसि ।

एकस्मिं हि समये सावत्थिवासिनो वग्गबन्धनेन बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसंङ्घस्स दानं देन्ति । अथेकदिवसं सत्था अनुमोदनं करोन्तो
5 एवमाहु—

“उपासका इधेकच्चो अत्तना व^१ दानं देति, परं न समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तट्टाने भोगसम्पदं लभति, नो परिवारसम्पदं ।
B. 12 एकच्चो अत्तना दानं^२ न देति, परं समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तट्टाने परिवारसम्पदं लभति, नो भोगसम्पदं । एकच्चो अत्तना च न देति,
10 परं च न समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तट्टाने नेव भोगसम्पदं लभति, न परिवारसम्पदं^३, विघासादो हुत्वा विचरति^४ । एकच्चो अत्तना च देति, परं च समादपेति । सो निब्बत्तनिब्बत्तट्टाने भोगसम्पदं चेव लभति, परिवारसम्पदं चा” ति ।

अथेको पण्डितपुरिसो तं धम्मदेसनं सुत्वा, “अहो अच्छरियमिदं
15 कारणं, अहं दानि उभयसम्पत्तिसंवत्तनिकं कम्मं करिस्सामी” ति चिन्तेत्वा सत्थारं उट्ठाय गमनकाले आह, “भन्ते, स्वे^५ अम्हाकं भिक्खं गण्हथा” ति । “कित्तकेहि पन ते भिक्खूहि अत्थो” ति ।
R. 18 “सब्बेहि भिक्खूहि भन्ते” ति । सत्था अधिवासेसि । सो पि गामं पविसित्वा, “अम्म^६ ताता^६ मया स्वातनाय बुद्धप्पमुखो भिक्खुसंङ्घो
20 निमन्तितो, यो यत्तकानं भिक्खूनं सक्कोति, सो तत्तकानं^७

१. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

३-३. सी०-रो० न दिस्सति ।

५. अम्मा—सी० ।

७. भिक्खून—सी०, रो० ।

२. सी०-रो० न दिस्सति ।

४. स्वे व—सी०, रो० ।

६. तात—रो० ।

यागुआदीनं अत्थाय तण्डुलादीनि देतु, एकस्मिं ठाने पचापेत्वा दानं दस्सामा' ति उग्घोसेन्तो^१ विचरि ।

अथ नं एको सेट्ठि अत्तनो आपणद्वारं सम्पत्तं दिस्वा, “अयं अत्तनो पहोनके भिक्खू अनिमन्तेत्वा पन सकलगामं समादपेन्तो विचरती” ति कुज्झित्वा, “तया गहितभाजनं आहरा” ति तीहि अङ्गुलीहि^२ 5 गहेत्वा थोके तण्डुले अदासि, तथा मुग्गे, तथा मासे ति, सो ततो पट्टाय बिठालपादकसेट्ठि नाम जातो, सप्पिफाणितादीनि देन्तो पि करण्डं कुटे पक्खिपित्वा एकतो कोणं कत्वा बिन्दुं बिन्दुं पग्घरायन्तो थोकथोकमेव^३ अदासि, उपासको अवसेसेहि दिन्नं एकतो कत्वा इमिना दिन्नं विसुं अग्गहेसि । सो सेट्ठि तस्स किरियं दिस्वा, “किं नु खो एस मया 10 दिन्नं विसुं गण्हाती” ति चिन्तेत्वा तस्स पच्छतो पच्छतो एकं चुळ्ळपट्टाकं पहिणि, “गच्छ, यं एस करोति, तं जानाही” ति । सो गन्त्वा, “सेट्ठिस्स महप्फलं होतू” ति यागुभत्तपूवानं^४ अत्थानं एकं द्वे तण्डुले पक्खिपित्वा मुग्गमासे पि तेलफाणितादिबिन्दूनि पि सब्बभाजनेसु पक्खिपि । चुळ्ळपट्टाको गन्त्वा सेट्ठिस्स आरोचेसि । 15 R. 19 तं सुत्वा सेट्ठि चिन्तेसि, “सचे मे सो परिसमज्जे अवण्णं भासिस्सति, मम नामे गहितमत्ते येव नं पहरित्वा मारेस्सामी” ति निवासनन्तरे छुरिकं बन्धित्वा पुनदिवसे गन्त्वा भत्तग्गे अट्ठासि । सो पुरिसो बुद्धप्पमुखं भिक्खुसंघं परिविसित्वा भगवन्तं आह, “भन्ते मया B. 13 महाजनं समादपेत्वा इमं दानं दिन्नं, तत्थ समादपितमनुस्सा अत्तनो 20 अत्तनो^५ बलेन बहूनि पि थोकानि पि तण्डुलादीनि अदंसु, तेसं सब्बेसं महप्फलं होतू” ति^६ । तं सुत्वा सो सेट्ठि चिन्तेसि, “अहं ‘असुकेन नाम अच्छराय गण्हित्वा कण्डुलादीनि दिन्नानी ति मम

१. उग्घोसन्तो—रो० ।

२. अङ्गुलीहि—रो० ।

३. थोकं एव—स्या०, रो० ।

४. जानापेही—सी०, रो० ।

५. यागुभत्तपूवानं—सी०, रो० ।

६. स्या०—रो० नत्थि ।

७. ० आह—रो० ।

नामे गहितमत्ते इमं मारेस्सामी' ति आगतो, अयं पन सब्बसङ्गा-
 हिकं कत्वा, 'येहि पि नाळिआदीहि^१ मिनित्वा दिन्नं, येहि पि
 अच्चराय गहेत्वा दिन्नं, सब्बेसं महप्फलं होतू' ति वदति । सचाहं
 5 तस्स पादमूले निपज्जित्वा, खमाहि मे सामी' ति आह । "किं
 इदं" ति च^२ तेन वुत्ते सब्बं तं पवत्ति आरोचेसि । तं किरियं दिस्वा
 सत्था, "किं इदं" ति दानवेय्यावटिकं पुच्छि । सो अतीतदिवसतो
 पट्टाय सब्बं^३ तं पवत्ति आरोचेसि । अथ नं सत्था, "एवं किर सेट्ठी"
 ति पुच्छित्वा, "आम भन्ते" ति वुत्ते, "उपासकं नाम 'अप्पकं' ति
 R. 20 10 न अवमज्झितब्बं^४, मादिसस्स^५ बुद्धप्पमुखस्स भिक्खुसङ्घस्स^६ दानं
 दत्वा 'अप्पकं' ति न अवमज्झितब्बं । पण्डितमनुस्सा हि पुञ्ञं
 करोन्ता^७ विवटभाजनं विय उदकेन अनुक्कमेन पुञ्ञेन^८ पुरन्ति^९
 येवा" ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह —

१२२. "मावमज्जेथ पुञ्ञस्स, न मन्दं आगमिस्सति ।
 15 उदबिन्दुनिपातेन, उदकुम्भो पि पूरति ।
 धीरो^{१०} पूरति^{१०} पुञ्ञस्स, थोकं थोकं पि आचिनं" ति ॥

तस्सत्थो—पण्डितमनुस्सो पुञ्ञं कत्वा "अप्पकमत्तं^{११} मया
 कतं,^{११} न मन्दं विपाकवसेन आगमिस्सति^{१२}, एवं परित्तकं कम्मं कहां मम
 दक्खिस्सति^{१३}, अहं वा तं कहां दक्खिस्सामि, कदा एतं^{१४} विपच्चि-
 20 स्सती" ति एवं पुञ्ञं मावमज्जेथ न अवजानेय्य । यथा हि

१. नाळिकादीहि-स्या० ।

२. सी०, रो० नत्थि ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. अवजानितब्बं—सी०, रो० ।

५. ० हि—सी०, रो० ।

एवं सब्बत्थ ।

६. वा सङ्घस्स—सी०, रो० ।

७. करोन्तो—सी०, रो० ।

८. पुञ्ञानि—सी० ।

९. परिपूरन्ति—सी०, रो० ।

१०-१०. पूरति धीरो—सी०, रो० । ११-११. अप्पकं मया पुञ्ञं कतं—सी०, रो० ;

१२. ०ति—सी०, रो० ।

अप्पमत्तकं मया पुञ्ञं कतं—स्या० ।

१३. ० ति—रो० ।

१४. एवं—सी०, रो० ।

निरन्तरं उदबिन्दुनिपातेन विवरित्वा ठपितं कुलालभाजनं पूरति,
एवं धीरो पण्डितपुरिसो थोकं थोकं पि पुञ्जं आचिनन्तो
पुञ्जस्सपूरती^१ ति ।

देसनावसाने सो सेट्ठि सोतापत्तिकलं पापुणि, सम्पत्तपरिसाय पि
सात्थिका धम्मदेसना^१ अहोसी ति ।

5

विळालपादकसेट्ठिवत्थु छट्ठं

—०—

६-७. महाधनवाणिजवत्थु

वाणिजो वा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो महा-
धनवाणिजं आरब्ध कथेसि ।

- तस्स किर वाणिजस्स मेहे पञ्चसता चोरा ओतारं गवेसमाना
ओतारं न लभिसु । अपरेन समयेन वाणिजो पञ्च सकटसतानि
5 भण्डस्स पूरेत्वा भिक्खूनं आरोचापेसि, “अहं असुकट्टानं नाम
वाणिज्जत्थाय गच्छामि, ये अय्या तं ठानं गन्तुकामा, ते निक्खमन्तु,
मग्गे भिक्खाय न किलमिस्सन्ती” ति । तं सुत्वा पञ्चसता
भिक्खू तेन सद्धि मग्गं पटिपज्जिसु । ते पि चोरा, “सो किर
वाणिजो? निक्खन्तो” ति गन्त्वा अटवियं अट्ठंसु । वाणिजो पि
10 गन्त्वा अटविमुखे एकस्मिं गामे वासं^२ कत्वा^२ द्वे तयो पि दिवसे
गोणसकटादीनि संविदहि, तेसं पन भिक्खूनं निबद्धं भिक्खं देति
येव । चोरा तस्मिं अतिचिरायन्ते, “गच्छ, तस्स निक्खमनदिवसं
अत्वा एही” ति एकं पुरिसं पहिणिसु । सो तं गामं गन्त्वा एकं
सहायकं पुच्छि, “कदा वाणिजो निक्खमिस्सती” ति, सो,
15 “द्वीहतीहच्चयेना” ति वत्वा, “किमत्थं पन पुच्छसी” ति आह ।
अथस्स सो, “मयं पञ्चसता चोरा एतस्सत्थाय अटवियं ठिता” ति
आचिक्खि । इतरो, “तेन हि गच्छ, सीघं निक्खमिस्सती” ति तं
उय्योजेत्वा, “किं नु खो चोरे वारेमि, उदाहु वाणिजं” ति चिन्तेत्वा,
“किं मे चोरेहि, वाणिजं निस्साय पञ्चसता भिक्खू जीवन्ति,
20 वाणिजस्स सञ्चं दस्सामी” ति सो^३ तस्स सन्तिकं गन्त्वा, “कदा
गमिस्सथा^४” ति पुच्छित्वा, ततियदिवसे” ति वुत्ते, “मय्हं वचनं
करोथ, अटवियं किर तुम्हाकं अत्थाय पञ्चसता चोरा ठिता, मा

R. 22

१. वाणिज्जाय—सी०, रो० ।

३. सी०-स्या० नत्थि ।

२-२. निवासं गहेत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

४. निक्खमिस्सथा—सी०, रो० ।

ताव गमित्था' ति । "त्वं कथं जानासी" ति ? "तेसं अन्तरे मम सहायो अत्थि, तस्स मे कथाय आतं" ति । "तेन हि 'किं मे एत्तो गतेना' ति निवत्तित्वा गेहमेव गमिस्सामी" ति आह । तस्मिं चिरायन्ते पुन तेहि चोरेहि पेसितो^१ पुरिसो आगन्त्वा तं सहायकं पुच्छित्वा तं पवत्तिं सुत्वा, "निवत्तित्वा गेहमेव किर गमिस्सती" 5 ति गन्त्वा चोरानं आरोचेसि । तं सुत्वा चोरा ततो निक्खमित्वा इतरस्मिं मग्गे अट्ठंसु, तस्मिं चिरायन्ते पुन पि ते चोरा तस्स सन्तिकं पुरिसं पेसेसुं । सो तेसं तत्थ ठितभावं अत्वा पुन वाणिजस्स आरोचेसि । वाणिजो, "इधा पि मे वेकल्लं नत्थि, एवं सन्ते नेव एत्तो गमिस्सामि, न इतो, इधेव भविस्सामी" ति भिक्खूनं सन्तिकं गन्त्वा 10 आह, "भन्ते, चोरा किर मं विलुम्पितुकामा मग्गे ठिता^२, 'पुन निवत्तिस्सती' ति सुत्वा इतरस्मिं मग्गे ठिता, अहं एत्तो वा इतो वा अगन्त्वा थोकं इधेव भविस्सामि, भदन्ता इधेव वसितुकामा वसन्तु^३, गन्तुकामा^४ अत्तनो रुचिं^५ करोन्तु" ति । भिक्खू, "एवं सन्ते मयं^६ निवत्तिस्सामा" ति वाणिजं आपुच्छित्वा पुनदेव सावत्थि 15 गन्त्वा सत्थारं वन्दित्वा निसीदिसु । सत्था, "किं भिक्खवे महाधन-वाणिजेन सद्धिं न गमित्था" ति पुच्छित्वा, "आम भन्ते, महाधन-वाणिजस्स विलुम्पनत्थाय द्वीसु पि मग्गेसु चोरा परियुट्ठिसु, तेन सो तत्थेव ठितो, मयं पन तं^६ आपुच्छित्वा^६ आगता" ति वुत्ते, "भिक्खवे, महाधनवाणिजो चोरानं अत्थिताय मग्गं परिवज्जेति, जीवितुकामो 20 विय पुरिसो हलाहलं विसं परिवज्जेति, भिक्खुना पि 'तयो भवा चोरेहि परियुट्ठितमग्गसदिसा' ति अत्वा पापं परिवज्जेतुं वट्ठती" ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाह—

१२३. वाणिजोव भयं मग्गं, अप्पसत्थो महद्धनो ।

विसं जीवितुकामोव, पापानि परिवज्जये" ति ॥

25

१. पहितो—सी०, स्या, रो० ।

२. ठत्वा—सी०, स्या०, रो० ।

३-३. सी०-रो० न दिस्सति ।

४. रुचिया—स्या० ।

५. ०न—सी० ।

६-६. सी०=रो० नत्थि ।

R. 24

तत्थ भयं ति भायितब्बं, चोरेहि परियुट्ठितत्ता सप्पटिभयं ति
अत्थो । इदं वुत्तं होति—यथा महाधनवाणिजो अप्पसत्थो सप्पटिभयं
मग्गं, यथा च जीवितुकामो हलाहलं विसं परिवज्जेति, एवं पण्डितो
भिवखू अप्पमत्तकानि पि पापानि परिवज्जेय्या ति ।

- 5 देसनावसाने ते भिवखू सह पटिसम्भिदाहि अरहत्तं पापुणिसु,
सम्पत्तमहाजनस्सा पि सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

महाधनवाणिजवत्थु सत्तमं ।

—०—

६-८. कुक्कुटमित्तनेसादवत्थु

पाणिम्हि चे ति इमं धम्मदेसनं सत्था वेळुवने विहरन्तो
कुक्कुटमित्तं नाम नेसादं आरब्ध कथेसि ।

राजगहे किर^१ एका सेट्ठिधीता वयप्पत्ता सत्तभूमिकपासादस्स
उपरि सिरिगम्भे आरक्खणत्थाय^२ एकं परिचारिकं दत्वा मातापितृहि
वासियमाना^३ एकदिवसं सायन्हसमये वातपानेन अन्तरवीथि 5
ओलोकेन्ती पञ्च पाससतानि पञ्च च^४ सूलसतानि आदाय मिगे
वधित्वा जीवमानं एकं कुक्कुटमित्तं नाम नेसादं पञ्च मिगसतानि
वधित्वा तेसं मंसेन महासकटं^५ पूरेत्वा सकटधुरे निसीदित्वा
मंसविक्रिकणनत्थाय नगरं पविसन्तं दिस्वा तस्मिं पटिबद्धचित्ता
परिचारिकाय हत्थे पण्णाकारं दत्वा, “गच्छ, एतस्स^६ पण्णाकारं 10
दत्वा^७ गमनकालं अत्वा एही” ति पेसेसि । सा गत्वा तस्स
पण्णाकारं दत्वा पुच्छि^८, “कदा^९ गमिस्ससी” ति^{१०} ? सो^{११}, “अज्ज
मंसं विक्रित्वा पातोव असुकद्वारेन नाम निक्खमित्वा गमिस्सामी”
ति आह^{१२} । सा तेन कथितकथं सुत्वा आगन्त्वा तस्सा आरोचेसि ।
सेट्ठिधीता अत्तना गहेतब्बयुत्तकं वत्थाभरणजातं संविदहित्वा पातोव 15
मलिनवत्थं निवासेत्वा^{१३} कुटं आदाय दासीहि सद्धिं उदकतित्थं
गच्छन्ती विय निक्खमित्वा तं ठानं गत्वा तस्सागमनं^{१४} ओलोकेन्ती
अट्ठासि । सो पि पातोव सकटं पाजेन्तो निक्खमि । सा तस्स पच्छतो
पच्छतो^{१५} पायासि । सो तं दिस्वा, “अहं तं ‘असुकस्स नाम धीता’

B. 16

R. 25

१. रो० नत्थि ।

२. आरक्खवत्थाय—सी०, रो० ।

३. पोसियमाना—सी० ।

४. म० नत्थि ।

५. सकटं—सी०, रो० ।

६-६. सी०, रो० नत्थि ।

७. पुच्छित्वा—रो० ।

८-८. सी० न दिस्सति ।

९. रो० नत्थि ।

१०. रो० नत्थि ।

११. निवत्था—सी०, रो० ।

१२. तस्स गमनमग्नं—सी०, रो० ।

१३. रो० नत्थि ।

- ति न जानामि, मा मं अनुबन्धि अम्मा” ति आह । न मं त्वं पक्कोससि, अहं अत्तनो धम्मताय आगच्छामि, त्वं तुण्ही हुत्वा अत्तनो सकटं पाजेही ति, सो पुनप्पुनं^१ तं निवारेति^२ येव । अथ नं सा आह, “सामि^३, सिरी^४ नाम अत्तनो^५ सन्तिकं आगच्छन्ती
- 5 निवारेतुं^६ न वट्टती” ति । सो तस्सा निस्संसयेन आगमनकारणं^७ जत्वा तं सकटं आरोपेत्वा अगमासि । तस्सा मातापितरो इतो चित्तो च परियेसापेत्वा अपस्सन्ता, “मता भविस्सती” ति मतकभत्तं करिंसु । सा पि तेन सद्धिं संवासमन्वाय पटिपाटिया सत्त पुत्ते विजायित्वा ते वयप्पत्ते घरबन्धनेन बन्धि ।
- 10 अथेकदिवसं सत्था पच्चूससमये लोकं वोलोकेन्तो कुक्कुटमित्तं सपुत्तं ससुणिसं अत्तनो आणजालस्स अन्तो पविट्ठं दिस्वा, “किं नु खो एतं” ति उपधारेन्तो तेसं पन्नरसन्नं^८ पि सोतापत्तिमग्गस्स उपनिस्सयं दिस्वा पातोव पत्तचीवरं आदाय तस्स पासट्टानं अगमासि । तं दिवसं पासे बद्धो एकमिगो पि नाहोसि । सत्था तस्स
- B. 17
R. 26
- 15 पासमूले पदवलज्जं दस्सेत्वा पुरतो^९ एकस्स गुम्बस्स हेट्ठा छायायं निसीदि । कुक्कुटमित्तो पातोव धनुं आदाय पासट्टानं गन्त्वा आदितो पट्टाय पासे ओलोकयमानो पासे बद्धं एकं पि मिगं आदिस्वा सत्थु पदवलज्जं अदस । अथस्स एतदहोसि, “को मय्हं^{१०} बद्धमिगे मोचेन्तो विचरती” ति । सो सत्थारि आघातं बन्धित्वा
- 20 गच्छन्तो गुम्बमूले निसिन्नं सत्थारं दिस्वा, “इमिना मम मिगा मोचिता भविस्सन्ति^{११}, मारेस्सामि नं” ति धनुं आकट्ठि । सत्था धनुं आकट्ठितुं दत्वा विस्सज्जेतुं नादासि । सो सरं विस्सज्जेतुं पि

१. सी०, रो० नत्थि ।

२. निवारेसि—स्या० ।

३. सी०, रो० नत्थि ।

४. सिरि—रो० ।

५. ० अत्तनो—सी० ।

६. वारेतुं—सी०, रो० ।

७. आगमनं—सी०, रो० ।

८. पन्नरसानं—रो० ।

९. ० परतो—सी०, रो० ।

१०. मया—सी० ।

११. सी०=स्या०-रो० नत्थि ।

ओरपेतुं पि असक्कोन्तो फासुकाहि भिज्जन्तीहि^१ विय मुखतो
 खेळेन पग्घरन्तेन किलन्तरूपो अट्टासि । अथस्स पुत्ता गेहं गन्त्वा,
 “पिता नो चिरायति, किं नु खो एतं” ति वत्वा, “गच्छथ ताता
 पितु सन्तिकं” ति मातरा पेसिता धनूनि आदाय गन्त्वा पितरं
 तथाठितं दिस्वा, “अयं नो पितु पच्चामित्तो भविस्सती” ति सत्त 5
 पि जना धनूनि आकङ्खित्वा बुद्धानुभावेन यथा नेसं^२ पिता ठितो,
 तथेव अट्टंसु । अथ नेसं माता, “किं नु खो मे पुत्ता पि चिरायन्ती” ति
 वत्वा सत्तहि सुणिसाहि सद्धिं गन्त्वा ते तथाठिते दिस्वा, “कस्स नु खो
 इमे धनूनि आकङ्खित्वा ठिता” ति ओलोकेन्ती, सत्थारं दिस्वा बाहा
 पग्गय्ह, “मा मे पितरं नासेथ, मा मे पितरं नासेथा” ति महासद्धम- 10
 कासि । कुक्कुटमित्तो तं सद्दं सुत्वा चिन्तेसि, “नट्ठो वतम्हि,
 ससुरो किर मे एस, अहो मया भारियं कम्मं कतं” ति । पुत्ता- R. 27
 पिस्स, “अय्यको किर नो एस, अहो भारियं कम्मं कतं” ति
 चिन्तयिसु । कुक्कुटमित्तो, “अयं ससुरो मे” ति मेत्तचित्तं उपट्ठपेसि,
 पुत्तापिस्स, “अय्यको नो” ति मेत्तचित्तं उपट्ठपेसुं । अथ ते नेसं 15
 माता सेट्ठिधीता, “खिप्पं धनूनि छडुत्वा, पितरं मे खमापेथा”
 ति आह ।

सत्था तेसं मुदुचित्तं जत्वा धनुं ओतारेतुं अदासि । ते सब्बे
 सत्थारं वन्दित्वा, “खमथ नो भन्ते” ति खमापेत्वा एकमन्तं
 निसीदिसु । अथ नेसं सत्था अनुपुब्बि कथं^३ कथेसि । देसनावसाने 20
 कुक्कुटमित्तो सद्धिं पुत्तेहि चेव सुणिसाहि च अत्तपञ्चदसमो सोता-
 पत्तिफले पतिट्ठहि । सत्था पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं विहारं
 अगमासि । अथ नं आनन्दत्थेरो पुच्छि, “भन्ते कहां गमित्था”
 ति ? “कुक्कुटमित्तस्स सन्तिकं आनन्दा” ति । “पाणातिपातकम्मस्स B. 18
 वो भन्ते, अकारको कतो ति । “आमानन्द, सो अत्तपञ्चदसमो 25

१. भिज्जन्तो—सी० ।

२. तेसं—सी०, रो०; एवमेव सब्बत्थ ।

३-३. आनुपुब्बिकथं—सी०, रो० ।

- अचलसद्धाय पतिट्ठाय तीसु रतनेसु निक्कङ्खो हुत्वा पाणाति-
 पातकम्मस्स अकारको जातो” ति । भिक्खू आहंसु, “ननु भन्ते,
 भरियापिस्स अत्थी” ति । “आम भिक्खवे, सा कुलगेहे कुमारिका
 हुत्वा सोतापत्तिफलं पत्ता” ति । भिक्खू कथं समुट्ठापेसुं,
 5 “कुक्कुटमित्तस्स किर भरिया कुमारिककाले एव सोतापत्तिफलं
 पत्त्वा तस्स गेहं गन्त्वा सत्त पुत्ते लभि, सा एत्तकं कालं सामिकेन,
 ‘धनुं आहर, सरे^१ आहर, सत्ति आहर, सूलं आहर, जालं आहरा’
 ति वुच्चमाना तानि अदासि । सो पि ताय दिन्नानि आदाय गन्त्वा
 पाणातिपातं करोति, किं नु खो सोतापन्ना पि पाणातिपातं
 R. 28 10 करोन्ती” ति । सत्था आगन्त्वा, “काय नुत्थ भिक्खवे एतरहि
 कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय नामा” ति वुत्ते, “न
 भिक्खवे, सोतापन्ना पाणातिपातं करोन्ति, सा पन ‘सामिकस्स
 वचनं करोमी’ ति तथा अकासि । ‘इदं गहेत्वा एस^२ गन्त्वा पाणाति-
 पातं करोतु’ ति तस्सा चित्तं नत्थि । पाणितलस्मिं हि वणे असति
 15 विसं गण्हन्तस्स तं विसं अनुडहितुं न सक्कोति, एवमेवं अकुसल-
 चेतनाय अभावेन पापं अकरोन्तस्स धनुआदीनि नीहरित्वा ददतो
 पि पापं नाम न होती” ति वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा
 धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाहु—

१२४. “पाणिम्हि चे वणो नास्स, हरेय्य पाणिना विसं
 20 नाब्बणं विसमन्वेति, नत्थि पापं अकुब्बतो” ति ॥

तत्थ नास्सा ति न भवेय्य । हरेय्या ति हरितुं सक्कुणेय्य ।
 किं कारणा ? यस्मा नाब्बणं विसमन्वेति अवणं हि पाणिं विसं
 अन्वेतुं न सक्कोति, एवमेव धनुआदीनि नीहरित्वा देन्तस्सा पि
 अकुसलचेतनाय अभावेन पापं अकुब्बतो पापं नाम नत्थि अवणं^३
 25 पाणिं विसं विय नास्स चित्तं पापं अनुगच्छती ति ।

१. सरं—सी० ।

२. ० इध—सी०, रो० ।

३. अब्बणं—सी०, स्या०, रो० ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

अपरेन समयेन भिक्खू कथं समुट्ठापेसुं, को नु खो कुक्कुट-
मित्तस्स सपुत्तस्स ससुणिसस्स सोतापत्तिमग्गस्सूपनिस्सयो, केन
कारणेन नेसादकुले निब्बत्तो” ति । सत्था आगन्त्वा, “काय 5 B. 19
नुत्थ भिक्खवे एतरहि कथाय सन्निसिन्ना” ति पुच्छित्वा, “इमाय R. 29
नामा” ति वुत्ते, “भिक्खवे, अतीते कस्सपदसबलस्स धातुचेतियं
संविदहन्ता एवमाहंसु, “किं नु खो इमस्स चेतियस्स मत्तिका
भविस्सति, किं उदकं” ति । अथ नेसं एतदहोसि, “हरिताल-
मनोसिला मत्तिका भविस्सति, तिलतेलं उदकं” ति । ते हरिताल-
मनोसिला कोट्टेत्वा तिलतेलेन संसन्दित्वा^१ इट्ठकाय घटेत्वा^२ 10
सुवण्णेन खचित्वा अन्तो चिनिंसु, बहिमुखे पन एकघनसुवण-
इट्ठकाव अहेसुं । एकेका सतसहस्सग्घनिका अहोसि । ते याव धातु-
निधाना चेतिये निट्ठिते चिन्तयिसु, “धातुनिधानकाले बहुना^३
घनेन अत्थो, कं^४ नु खो जेट्ठकं करोमा” ति ।

अथेको गामवासिको सेट्ठि, “अहं जेट्ठको भविस्सामी” ति 15
धातुनिधाने एकं हिरञ्जकोटिं पक्खिपि । तं दिस्वा रट्ठवासिनो,
“अयं नगरसेट्ठि धनमेव संहरति, एवरूपे चेतिये जेट्ठको भवितुं
न सक्कोति, गामवासी पन कोटिधनं पक्खिपित्वा जेट्ठको जातो”
ति उज्झायिसु । सो तेसं कथं^५ सुत्वा, “अहं द्वे कोटियो दत्त्वा जेट्ठको
भविस्सामी” ति द्वे कोटियो अदासि । इतरो, “अहमेव जेट्ठको 20
भविस्सामी” ति तिस्रो कोटियो अदासि । एवं वड्ढेत्वा वड्ढेत्वा
नगरवासी अट्ठ कोटियो अदासि । गामवासिनो पन गेहे नवकोटि-
धनमेव अत्थि, नगरवासिनो^६ चत्तालीसकोटिधनं^७ । तस्मा गाम-
वासी चिन्तेसि, “सचाहं नव कोटियो दस्सामि, अयं^८ ‘दस

R. 30

१. सन्नेत्वा—सी० ।

३. बहुक—सी०, रो० ।

५. वचनं—सी०, रो० ।

७. ० अत्थि—सी० ।

२. छिन्दित्वा—सी०, रो० ।

४. किं—सी०, स्या०, रो० ।

६. ० पन—सी०, रो० ।

८. सी०—नत्थि ।

- कोटियो दस्सामी' ति वक्खति, अथ मे निद्धनभावो पञ्चायिस्सती" ति । सो एवमाह, "अहं एत्तकं च धनं दस्सामि, सपुत्तदारो च चेतियस्स दासो भविस्सामी" ति सत्त पुत्ते सत्त सुणिसायो भरियं च गहेत्वा अत्तना सद्धिं चेतियस्स निय्यादेसि । रट्ठवासिनो, "धनं
- 5 नाम सक्का उप्पादेतुं, अयं पन सपुत्तदारो अत्तानं निय्यादेसि, अयमेव जेट्ठको होतु" ति तं जेट्ठकं करिंसु । इति ते सोळ्ळस पि जना चेतियस्स दासा अहेसुं । रट्ठवासिनो पन ते भुजिस्से अकंसु । एवं सन्ते पि चेतियमेव पटिजग्गित्वा यावतायुकं ठत्वा ततो चुता देवलोके निब्बत्तिंसु । तेसु एकं बुद्धन्तरं देवलोके वसन्तेसु इमस्मिं
- B. 20 10 बुद्धुप्पादे भरिया ततो चवित्वा राजगहे सेट्ठिनो धीता हुत्वा निब्बत्ति । सा कुमारिकाव^१ हुत्वा सोतापत्तिफलं पापुणि । अदिट्ठ-सच्चस्स पन पटिसन्धि नाम भारिया ति तस्सा सामिको सम्परिवत्तमानो गन्त्वा नेसादकुले निब्बत्ति । तस्स सह दस्सनेनेव सेट्ठिधीतरं पुब्बसिनेहो अज्झोत्थरि । वुत्तं पि चेतं—
- 15 "पुब्बेव सन्निवासेन, पच्चुप्पन्नहितेन वा एवं तं जायते पेमं, उप्पलं व यथोदके" ति* ॥
- सा पुब्बसिनेहेनेव नेसादकुलं अगमासि । पुत्तापिस्सा देवलोका चवित्वा तस्सा एव कुच्छिस्मिं पटिसन्धि गण्हिसु, सुणिसायोपिस्सा
- R. 31 20 तत्थ तत्थ निब्बत्तित्वा वयप्पत्ता तेसंयेव गेहं अगमंसु । एवं ते सब्बे पि तदा चेतियं पटिजग्गित्वा तस्स कम्मस्सानुभावेन सोतापत्तिफलं पत्ता ति ।

कुक्कुटमित्तनेसादवत्थु अट्ठमं ।

—०—

६-६. कोकसुनखलुहकवत्थु

यो अप्पदुट्टस्सा ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो
कोकं नाम सुनखलुहकं आरब्ध कथेसि ।

सो किर एकदिवसं पुब्बण्हसमये धनुं आदाय सुनखपरिवृतो
अरञ्जं गच्छन्तो अन्तरामग्गे एकं पिण्डाय पविसन्तं^१ भिक्खुं^२
दिस्वा कुञ्चित्वा, “काळकण्णि मे दिट्ठो, अज्ज किञ्चि न 5
लभिस्सामी” ति चिन्तेत्वा^३ पक्कामि । थेरो पि गामे पिण्डाय
चरित्वा कतभत्तकिच्चो पुन विहारं पायासि^४ । इतरो पि अरञ्जे^५
विचरित्वा^६ किञ्चि अलभित्वा पच्चागच्छन्तो पुन थेरं दिस्वा,
“अज्जाहं इमं काळकण्णि दिस्वा अरञ्जं गतो किञ्चि न लभि,
इदानि मे पुन पि अभिमुखो जातो, सुनखेहि नं खादापेस्सामी” ति 10
सञ्जं दत्वा सुनखे विस्सज्जेसि । थेरो पि^७, “मा एवं करि
उपासका” ति याचि । सो^८, “अज्जाहं तव सम्मुखीभूतत्ता किञ्चि
नालत्थं, पुन पि मे सम्मुखीभावमागतोसि, खादापेस्सामेव^९ तं” ति
वत्वा सुनखे उय्योजेसि^{१०} । थेरो^{११} वेगेन एकं रुक्खं अभिरुहित्वा
पुरिसप्पमाणे ठाने निसीदि । सुनखा रुक्खं परिवारेसु^{१२} । लुहको^{१३} 15
गन्त्वा, “रुक्खं अभिरुहतो^{१४} पि ते मोकखो नत्थी” ति तं^{१५} सरतुण्डेन
पादतले विज्झि । थेरो, “मा एवं करोही” ति तं^{१६} याचियेव ।

B. 21
R. 32

१. चारिकं—स्या० ।	२. ०पिण्डाय चरन्तं—स्या० ।
३. चिन्तेन्तो—सी०, स्या०, रो० ।	४. पाविसि—सी०, रो० ।
५-५. अरञ्जं चरित्वा—सी०, रो० ।	६. स्या० नत्थि ।
७. सी०-रो० नत्थि ।	८. खादापेस्सामि—स्या० ।
९. ०एव—सी० ।	१०. एवं थेरो—रो० ।
११. परिवारयिसु—स्या० ।	१२. कोको—सी०, स्या०, रो० ।
१३. अभिरुहित्वा—सी०, रो० ।	१४. स्या०-रो० नत्थि ।
१५. सी०-स्या०-रो० न दिस्सति ।	

इतरो तस्स याचनं अनादियित्वा पुनप्पुनं^१ विज्झि येव । थेरो
 एकस्मिं पादतले विज्झियमाने तं उक्खिपित्वा दुतियं पादं^२
 ओलम्बित्वा^३ तस्मिं विज्झियमाने तं पि^४ उक्खिपति, एवमस्स
 सो याचनं अनादियित्वाव^५ द्वे पि पादतलानि विज्झि येव । थेरस्स
 ५ सरीरं उक्काहि आदित्तं^६ विय अहोसि । सो वेदनानुवत्तिको^७
 हुत्वा सति पच्चुपट्ठापेतुं नासक्खि, पारुतचीवरं भस्सन्तं पि न
 सल्लक्खेसि । तं पतमानं कोकं सीसतो पट्ठाय परिक्खिपन्तमेव पति ।
 सुनखा, “थेरो पतितो” ति सञ्जाय चीवरन्तरं पविसित्वा अत्तनो
 सामिकं लुञ्चित्वा खादन्ता अट्ठिमत्तावसेसं करिंसु । सुनखा चीव-
 १० रन्तरतो निक्खमित्वा बहि अट्ठंसु ।

अथ नेसं^८ थेरो एकं सुक्खदण्डकं भज्जित्वा खिपि । सुनखा
 थेरं दिस्वा, “सामिकोव अम्हेहि खादितो” ति जत्वा^९ अरञ्जं
 पविसिंसु । थेरो कुक्कुच्चं उप्पादेसि, “मम चीवरन्तरं पविसित्वा
 एस^{१०} नट्ठो, अरोगं नु खो मे सीलं” ति । सो^{११} रुक्खा ओतरित्वा
 १५ सत्थु सन्तिकं गन्त्वा आदितो पट्ठाय सब्बं तं पवत्ति आरोचेत्वा,
 R. 33 “भन्ते, मम चीवरं निस्सायसो उपासको नट्ठो, कच्चि मे अरोगं
 सीलं, अत्थि मे समणभावो” ति पुच्छि । सत्था तस्स वचनं सुत्वा,
 “भिक्खु, अरोगं ते सीलं, अत्थि ते समणभावो, सो अप्पदुट्ठस्स
 पट्ठस्सित्वा विनासं पत्तो, न केवलं च इदानीव, अतीते पि अप्पदुट्ठानं^{१२}
 २० पट्ठस्सित्वा विनासं पत्तो येवा” ति वत्वा तमत्थं पकासेन्तो अतीतं
 आहरि—

१. पुनप्पुन—सी०, रो० ।

३. ओलम्बेति—सी०, स्या० ;

ओलम्बति—रो० ।

६. आदीपितं—सी०, रो० ।

७. वेदनानुवत्ति—सी०, स्या०, रो० ।

९. सी०-स्या०-रो० नत्थि ।

११. रो० नत्थि ।

२. स्या० नत्थि ।

४. स्या० नत्थि ।

५. अनादियित्वा पि—सी० ;

अनादियित्वा—रो० ।

८. तेसं—सी० ।

१०. वेस—सी०, रो० ।

१२. अप्पदुट्ठस्स—सी० ।

अतीते किरको वेज्जो वेज्जकम्मत्थाय गामं विचरित्वा किञ्चि
कम्मं अलभित्वा छातज्झतो निक्खमित्वा गामद्वारे सम्बहुले कुमारके
कीळन्ते दिस्वा, “इमे सप्पेन उंसापेत्वा तिकिच्छित्वा आहारं
लभिस्सामी” ति एकस्मिं रुक्खविले सीसं नीहरित्वा निपन्नं सप्पं
दस्सेत्वा, “अम्भो कुमारका, एसो^१, साळिकपोतको, गण्हथ नं” ति 5
आह । अथेको कुमारको सप्पं गीवायं दळ्हं गहेत्वा नीहरित्वा तस्स
सप्पभावं जत्वा विरवन्तो अविदूरे ठितस्स वेज्जस्स मत्थके खिपि ।
सप्पो वेज्जस्स खन्धट्टिकं परिकिखपित्वा दळ्हं उंसित्वा^२ तत्थेव
जीवितक्खयं पापेसि । एवमेस कोको सुनखलुट्ठको पुब्बे पि अप्पदुट्ठस्स
पदुस्सित्वा विनासं पत्तो येवा ति । 10

सत्था इमं अतीतं आहरित्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो
इमं गाथमाह— B. 22

१२५. “यो अप्पदुट्ठस्स नरस्स दुस्सति
सुद्धस्स पोसस्स अनङ्गणस्स ।
तमेव बालं पच्चेति पापं,
सुखुमो रजो पटिवातं व खित्तो” ति ॥

तत्थ अप्पदुट्ठस्सा ति अत्तनो वा सब्बसत्तानं वा अदुट्ठस्स । R. 34
नरस्सा ति सत्तस्स । दुस्सती ति अपरज्झति । सुद्धस्सा ति निर-
पराधस्सेव । पोसस्सा ति इदं पि अपरेनाकारेण सत्ताधिवचनमेव ।
अनङ्गणस्सा ति निक्किलेसस्स । पच्चेती ति पटिएति^३ । पटिवातं 20
ति यथा एकेन पुरिसेन पटिवाते ठितं पहरितुकामताय खित्तो सुखुमो
रजो तमेव पुरिसं पच्चेति, तस्सेव उपरि पतति, एवमेव यो^४
पुग्गलो अपदुट्ठस्स पुरिसस्स पाणिप्पहरादीनि ददन्तो पदुस्सति,

१. एस—स्या० ।

२. उंसित्वा—सी०, रो० ।

३. पटिएति—म० ।

४. सी—सी० ।

तमेव बालं दिट्ठेव धम्मे, सम्पराये^१ वा^२ निरयादीसु^३ विपच्चमानं
तं पापं विपाकदुक्खवसेन पच्चेतीति अत्थो ।

देसनावसाने सो भिक्खु अरहत्ते पतिट्ठहि, सम्पत्तपरिसाय पि
सात्थिका धम्मदेसना अहोसीति ।

कोकसुनखलुद्दकवत्थु नवमं ।

—०—

६.१०. मणिकारकुलूपकतिस्सत्थेरवत्थु

गवभमेके ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो मणिकार-
कुलूपकं तिस्सत्थेरं आरब्ध कथेसि ।

सो किर थेरो एकस्स मणिकारस्स कुले द्वादस वस्सानि भुञ्जि ।
तस्मिं कुले जयम्पतिका मातापितुद्वाने^१ ठत्वा थेरं पटिजग्गिसु ।
अथेक दिवसं सो मणिकारो थेरस्स पुरतो मंसं छिन्दन्तो निसिन्नो 5
होति । तस्मिं खणे राजा पसेनदि कोसलो एकं मणिरतनं, “इमं
धोवित्वा विज्झित्वा पहिणतू^२” ति पसेसि । मणिकारो सलोहितेनेव
हत्थेन तं पटिग्गहेत्वा पेळाय उपरि ठपेत्वा हत्थधोवनत्थं अन्तो
पाविसि । तस्मिं पन गेहे पोसावनियकोञ्चसकुणो अत्थि ।
सो लोहितगन्धेन मंससञ्जाय तं मणिं थेरस्स पस्सन्तस्सेव गिलि । 10
मणिकारो आगन्त्वा मणिं अपस्सन्तो, “मणि केन^३ गहितो”
ति भरियं च पुत्तके च पटिपाटिया पुच्छित्वा तेहि, “न गण्हामा”
ति वुत्ते, “थेरेन गहितो भविस्सती” ति चिन्तेत्वा भरियाय सद्धि
मन्तेसि, “थेरेन मणि गहितो भविस्सती” ति । सा, “सामि, मा
एवं अवच, एत्तकं कालं मया थेरस्स न किञ्चि वज्जं दिट्ठपुब्बं, न 15
सो मणिं गण्हाती” ति । मणिकारो थेरं पुच्छि, “भन्ते, इमस्मिं
ठाने मणिरतनं तुम्हेहि गहितं” ति । “न गण्हामि उपासका” ति ।
“भन्ते, न इध अञ्जो अत्थि, तुम्हेहि येव गहितो भविस्सति, देथ मे
मणिरतनं” ति । सो तस्मिं असम्पटिच्छन्ते^४ पुन भरियं आह,
“थेरेनेव मणि गहितो, पीळेत्वा^५ नं पुच्छिस्सामी” ति । सा, 20
“सामि मा नो नासयि^६, वरं अम्हेहि दासव्यं उपगन्तुं, न च थेरं

B. 23

R 35

१. मातिपितुद्वाने—सी०, रो० ।

३. वो—स्या०, रो० ।

५. ० पि—सी०, रो० ।

२. पहिणातू—सी० ।

४. असम्पटिच्छन्ते—सी० ।

६. नासेहि—स्या० ।

R. 36

एवरूपं वत्तुं ति । सो, “सब्बेव मयं दासत्तं उपगच्छन्ता मणिमूलं^१
न अग्घामा” ति रज्जुं गहेत्वा थेरस्स सीसं वेठेत्वा दण्डेन^२
घट्टेसि । थेरस्स सीसतो च कण्णनासाहि च लोहितं पग्घरि,
अक्खीनि निक्खमनाकारप्पत्तानि अहेसुं, सो वेदनापमत्तो^३ भूमियं
5 पति । कोञ्चो लोहितगन्धेनागन्त्वा लोहितं पिवि^४ । अथ नं मणि-
कारो थेरे^५ उप्पन्नकोपवेगेन^६, “त्वं किं करोसी” ति पादेन पहरित्वा
खिपि । सो एकप्पहारेनेव मरित्वा अत्तनो^७ अहोसि^८ ।

थेरो तं दिस्वा, “उपासक, सीसे वेठनं ताव मे सिथिलं कत्वा
इमं कोञ्चं ओलोकेहि, ‘मतो वा, नो वा’ ति । अथ नं सो आह,
10 “एसो विय त्वं पि मरिस्ससी^९” ति । “उपासक, इमिना सो मणि
गिलितो, सचे अयं न अमरिस्सा^{१०}, न ते अहं मरन्तो पि मणि
आचिक्खिस्सन्ति” । सो तस्स उदरं फालेत्वा मणिं दिस्वा पवेधेन्तो
संविग्गमानसो थेरस्स पादमूले निपज्जित्वा, “खमथ मे भन्ते^{११},
अजानन्तेन मया कत्तं” ति आह^{१२} । “उपासक, नेव तुय्हं दोसो
15 अत्थि, न मय्हं, वट्टस्सेवेस दोसो, खमामि ते” ति । भन्ते, सचे मे
खमथ, पकतिनियामेनेव मे गेहे निसीदित्वा भिक्खं गण्हथा” ति ।
B. 24 “उपासक’ न दानाहं^{१३} इतो पट्ठाय परेसं गेहस्स अन्तोद्धदनं पविसि-
R. 37 स्सामि । अन्तोगेहपवेसनस्सेव हि अयं दोसो, इतो पट्ठाय पादेसु
आवहन्तेसु गेहद्वारे ठितोव भिक्खं गण्हिस्सामी” ति वत्वा धुतङ्गं
20 समादाय इमं गाथमाह—

पच्चति मुनिनो भत्तं, थोकं थोकं कुले कुले ।

पिण्डकाय चरिस्सामि, अत्थि जङ्घ बलं^{१४} ममा^{१५}” ति ॥

१. मणि—सी०, रो० ।

२. वेदनामत्तो—स्या०, रो० ।

५. थेरस्स—सी०, रो० ।

७. परिवत्तमानो—स्या० ।

९. मराही—सी०, रो० ।

११. ० ति—सी०, रो० ।

१३. जङ्घाबलं—सी०, रो० ।

२. दण्डकेन—सी०, स्या०, रो० ।

४. पिवति—स्या० ।

६. उप्पन्नकोपवेगेन—सी०, स्या०, रो० ।

८. पति—सी०, स्या०, रो० ।

१०. मरिस्स—स्या०, रो० ।

१२. रो० नत्थि ।

१५. मम—सी०, रो० ।

इदं^१ च^२ पन वत्वा थेरो तेनेव व्याधिना न चिरस्सेव परि-
निब्बायि । कोञ्चो मणिकारस्स भरियाय कुच्छिस्मिं पटिसन्धिं गण्हि ।
मणिकारो कालं कत्वा निरये निब्बत्ति । मणिकारस्स भरिया थेरे
मुदुचित्ताय कालं कत्वा देवलोके निब्बत्ति । भिक्खू सत्थारं तेसं
अभिसम्परायं पुच्छिसु । सत्था,^३ भिक्खवे, इधेकच्चे गब्भे निब्ब- 5
त्तन्ति, एकच्चे पापकारिनो निरये निब्बत्तन्ति^४, एकच्चे कत-
कल्याणा देवलोके निब्बत्तन्ति^५, अनासवा पन^५ परिनिब्बायन्ती' ति
वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाहु—

१२६. "गब्भमेके उपज्जन्ति, निरयं पापकम्मिनो ।

सगं सुगतिनो यन्ति, परिनिब्बन्ति अनासवा" ति ॥ 10

तत्थ गब्भं ति इध मनुस्सगब्भोव अधिप्पेतो । सेसमेत्थ
उत्तानत्थमेव ।

देसनावसाने बहू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

मणिकारकुलूपकतिस्सत्थेरवत्थु दसमं ।

१. इमं—स्या० ।

२. सी०-रो० नत्थि ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

४. सी०-रो० नत्थि ।

५. रो० नत्थि ।

न अन्तलिक्खे ति इमं धम्मदेसनं सत्था जेतवने विहरन्तो तयो-
जने आरब्भ कथेसि ।

सत्थरि किर जेतवने विहरन्ते सम्बहुला भिक्खू सत्थु दस्सन-
त्थाय आगच्छन्ता^३ एकं गामं पिण्डाय पविसिंसु^३ । गामवासिनो ते^३
5 सम्पत्ते^३ आदाय आसनसालाय^४ निसीदापेत्वा यागुखज्जकं दत्वा
पिण्डपातवेलं आगमयमाना धम्मं सुणन्ता निसीदिसु । तस्मिं खणे
B. 25 भत्तं पचित्वा सूपव्यञ्जनं धूपयमानाय एकिस्सा इत्थिया भाजनतो
अग्गिजाला उट्ठित्वा छदनं गण्हि । ततो एकं तिणकरलं उट्ठित्वा
जलमानं आकासं पक्खन्दि । तस्मिं खणे एको काको अकासेन
10 गच्छन्तो तत्थ गीवं पवेसेत्वा तिणवल्लिवेठितो^५ भ्रायित्वा गाममज्जे
पति । भिक्खू तं दिस्वा, अहो “भारियं कम्मं, पस्सथावुसो काकेन
पत्तं विप्पकारं, इमिना कतकम्मं अञ्जत्र सत्थारा को जानिस्सति,
सत्थारमस्स कम्मं पुच्छिस्सामा” ति चिन्तेत्वा पक्कमिंसु ।

अपरेसं पि भिक्खून् सत्थु दस्सनत्थाय नावं अभिरुय्ह गच्छन्तानं
15 नावा समुद्दे निच्चला अट्ठासि । मनुस्सा, कालकण्णिना^६ एत्थ
भवितब्बं” ति सलाकं विचारेसु^७ । नाविकस्स च^८ भरिया पठमवये
ठिता दस्सनीया पासादिका^९, सलाका तस्सा पापुणि । “सलाकं
पुन विचारेथा^{१०}” ति वत्वा यावततियं विचारेसु^{११}, तिक्खत्तुं पि
R. 39 तस्सा एव^{१२} पापुणि । मनुस्सा, “किं सामी” ति नाविकस्स मुखं

१. गच्छन्ता—सी०, रो० ।

३-३. तेसं पत्ते—स्या०, रो० ।

५. तिणवेठितो—सी०-रो० ;

तिणवल्लिपरिवेठितो—स्या० ।

८. सी०-रो० नत्थि ।

१०. वारेथा—सी०, रो० ।

१२. एवं—रो० ।

२. पाविसिंसु—रो० ।

४. आसनसालाय—म० ।

६. कालकण्णिना—रो० ।

७. वारेसु—सी०, रो० ।

९. स्या० नत्थि ।

११. वारयिंसु—सी०, रो० ।

ओलोकेसु^१ । नाविको, “न सक्का एकिस्सा अत्थाय महाजनं नासेतुं, उदके नं खिपथा” ति आह । सा गहेत्वा उदके खिपिय-माना^२ मरणभयतज्जिता विरवं अकासि । तं सुत्वा नाविको, “को^३ अत्थो^४ इमिस्सा आभरणेहि नट्टेहि, सब्बाभरणानि ओमुञ्चित्वा एकं^५ पिलोतिकं निवासापेत्वा छड्ढेथ नं, अहं पनेतं उदकपिट्टे- 5 प्लवमानं^६ दट्ठुं न सक्खिस्सामि, तस्मा यथा नं अहं न पस्सामि, तथा^७ एकं^८ वालुककुटं^९ गीवाय बन्धित्वा समुद्धे खिपथा” ति । ते तथा करिंसु । तं पि पतितट्ठाने येव मच्छकच्छपा विलुम्पिसु । भिक्खू तं पवत्तिं अत्वा, “ठपेत्वा सत्थारं को अञ्जो एतिस्सा इत्थिया कतकम्मं जानिस्सति, सत्थारं तस्सा^{१०} कम्मं पुच्छिस्सामा” 10 ति इच्छितट्ठानं पत्वा^{११} नावातो ओरुय्ह पक्कमिंसु ।

अपरे पि सत्त भिक्खू सत्थु^{१२} दस्सनत्थाय गच्छन्ता सायं एकं विहारं पविसित्वा वसनट्ठानं पुच्छिंसु । एकस्मिं च लेणे सत्त मञ्चा होन्ति । तेसं तदेव लभित्वा तत्थ निपन्नानं रत्तिभागे कूटागारमत्तो पासाणो पवट्ठमानो आगन्त्वा लेणद्वारं पिदहि । नेवासिका भिक्खू, 15 “मयं^{१३} इमं लेणं आगन्तुकभिक्खूनं पापयिम्हा, अयं च महापासाणो लेणद्वारं पिदहन्हो अट्ठासि^{१४}, अपनेस्साम नं” ति समन्ता^{१५} सत्तहि^{१६} गामेहि^{१७} मनुस्से सन्निपातेत्वा वायमन्ता पि^{१८} ठाना चालेतुं नासक्खिंसु । अन्तो पविट्ठभिक्खू पि वायमिंसु येव । एवं सन्ते पि सत्ताहं पासाणं चालेतुं नासक्खिंसु । आगन्तुका सत्ताहं छातज्झत्ता 20 महादुक्खं अनुभविंसु । सत्तमे दिवसे पासाणो सयमेव पवट्ठित्वा

R. 40

B. 26

१. खिपमाना—रो० ।

२. सी० नत्थि ।

५-५. एवं—सी०, स्या०, रो० ।

७. अस्सा—सी०, स्या०, रो० ।

९. सत्थारं—सी०, स्या०, रो० ।

११. पति—सी०, रो० ।

१३-१३. पादगामेहि—रो० ।

२-२. न अत्थो—रो०; अनत्थो—सी० ।

४. मरमानं—रो० ।

६. वालिकाकुटं—सी० ।

८. पत्ता—सी०, रो० ।

१०. रो० नत्थि ।

१२. ०पि—रो० ।

१४. रो० नत्थि ।

अपगतो । भिक्खू निक्खमित्वा, “अम्हाकं इमं^१ पापं अञ्जत्र
सत्थारा को जानिस्सति, सत्थारं पुच्छिस्सामा” ति चिन्तेत्वा
पक्कमिंसु । ते पुरिमेहि सद्धि अन्तरामग्गे समागन्त्वा सब्बे एकतोव
सत्थारं उपसङ्कमित्वा वन्दित्वा एकमन्तं निसिन्ना सत्थारा^२
5 कतपटिसन्थारा^३ अत्तना^४ अत्तना दिट्ठानुभूतानि करणानि
पटिपाटिया पुच्छिंसु ।

सत्था पि तेसं^५ पटिपाटिया एवं^६ व्याकासि—“भिक्खवे, सो
ताव काको अत्तना कतकम्ममेव अनुभोसि । अतीतकाले हि बारा-
णसियं एको कस्सको अत्तनो गोणं दमेन्तो दमेतुं नासक्खि ।
10 सो हिस्स गोणो थोकं गन्त्वा^७ निपज्जि, पोथेत्वा उट्ठापितो पि
थोकं गन्त्वा पुन पि तथेव निपज्जि । सो वायमित्वा^८ तं दमेतुं
R. 41 असक्कोन्तो कोधाभिभूतो हुत्वा, “इतोदानि पट्ठाय सुखं
निपज्जिस्ससी” ति पलालपिण्डं विय करोन्तो पलालेन तस्स^९ गीवं^{१०}
पळिवेठेत्वा अग्गिमदासि, गोणो तत्थेव भायित्वा मतो । तदा
15 भिक्खवे तेन काकेन तं पापकम्मं कतं । सो तस्स विपाकेन दीघरत्तं
निरये पच्चित्वा विपाकावसेसेन सत्तक्खत्तुं काकयोनियं निब्बत्तित्वा
एवमेव^{११} आकासे भायित्वाव मतो ति ।

सा पि भिक्खवे इत्थी अत्तना कतकम्ममेव अनुभोसि । सा हि
अतीते बाराणसियं एकस्स गहपतिकस्स भरिया उदकाहरणकोट्टन-
20 पचनादीनि सब्बकिच्चानि सहत्थेनेव अकासि । तस्सा एको सुनखो तं
गेहे सब्बकिच्चानि कुरुमानं ओलोकेन्तोव^{१२} निसीदति । खेत्ते भत्तं
हरन्तिया दारुपणादीनं वा अत्थाय अरञ्जं गच्छन्तिया^{१३} ताय सद्धि

१. सी० नत्थि ।

२. सत्थारं—सी०, रो० ।

३. सी०-रो० नत्थि ।

४. रो० नत्थि ।

५. नेसं—सी०, रो० ।

६. सी०, रो० नत्थि ।

७. गन्त्वाव—सी०, रो० ।

८. निपज्जति—रो० ।

९. वायमित्वा—सी०, रो० ।

१०-१०. सी०-रो० नत्थि; एवमेवं—सी०, रो० ।

११. ओलोकेत्वाव—रो० ।

१२. ० सो—स्या० ।

येव गच्छति । तं दिस्वा दहरमनुस्सा, “अम्भो निक्खन्तो सुनख-
लुद्धको, अज्ज मयं^१ मंसेन भुञ्जिस्सामा” ति उप्पण्डेन्ति । सा तेसं
कथाय मङ्कु हुत्वा सुनखं लेड्डुदण्डादीहि पहरित्वा पलोपेति^२,
सुनखो निवत्तित्वा पुन अनुबन्धति । सो किरस्सा ततिये अत्तभावे
भत्ता अहोसि, तस्मा सिनेहं छिन्दितुं न सक्कोति । किञ्चा पि हि^३ 5
अनमत्तग्गे संसारे जाया वा पति वा अभूतपुब्बो नाम नत्थि, अवि-
दूरे पन अत्तभावे जातकेसु अधिमत्तो सिनेहो होति, तस्मा सो सुनखो
तं विजहितुं न सक्कोति । सा तस्स कुञ्जित्वा खेतं सामिकस्स
यागुं हरमाना रज्जुं उच्छङ्गे ठपेत्वा अगमासि, सुनखो ता येव
सद्धिं गतो । सा सामिकस्स यागुं दत्वा तुच्छकुटं आदाय एकं 10
उदकट्टानं गन्त्वा कुटं^४ वालुकाय पूरेत्वा समीपे ओलोकेत्वा ठितस्स
सुनखस्स सद्दमकासि । सुनखो, “चिरस्सं वत^५ मे अज्ज मधुरकथा
लद्धा” ति नङ्गुट्ठं चालेन्तो तं उपसङ्गमि । सा तं गीवायं दळ्हं
गहेत्वा एकाय रज्जुकोटिया कुटं बन्धित्वा एकं रज्जुकोटिं सुनखस्स
गीवायं बन्धित्वा एकं रज्जुकोटिं सुनखस्स गीवायं बन्धित्वा कुटं 15
उदकाभिमुखं पवट्टेसि । सुनखो कुटं अनुबन्धन्तो उदके^६ पतित्वा
तत्थेव कालमकासि । सा तस्स कम्मस्स विपाकेन दीघरत्तं निरये
पच्चित्वा विपाकावसेसेन अत्तभावसते वालुककुटं^७ गीवाय बन्धित्वा
उदके पक्खित्ता कालमकासी ति ।

B. 27
R. 42

10

15

20

तुम्हेहि पि भिक्खवे, अत्तना कतकम्ममेव अनुभूतं । अतीतस्मिं 20
हि बाराणसिवासिनो सत्त गोपालकदारका एकस्मिं अटविपदेसे
सत्ताहवारेन गावियो विचरन्ता^८ एकदिवसं गावियो^९ विचारेत्वा^९
आगच्छन्ता एकं महागोधं दिस्वा अनुबन्धिसु । गोधा पलायित्वा

१. रो० नत्थि ।

२. पलापेसि—रो० ।

३. ० तं—सी०, रो० ।

४. ०आदाय—सी० ।

५. सी०-रो० नत्थि ।

६. सी०-रो० नत्थि ।

७. वालुकाय कुटं-स्या०; वालुकाकुटं—

८. चारेत्वा—सी०, रो० ।

सी० ।

९=९. गावो चारेत्वा—सी०, रो० ।

R. 43 5 एकं वम्मिकं पाविसि । तस्स पन वम्मिकस्स सत्त छिद्धानि. दारका,
 “मयं दानि गहेतुं न सक्खिस्साम, स्वे आगन्त्वा गण्हिस्सामा” ति
 एकोको एकेकं साखभङ्गमुट्ठिं^१ आदाय सत्त पि जना सत्त छिद्धानि
 पिदहित्वा पक्कमिंसु । ते पुनदिवसे तं गोधं अमनसिकत्वा अञ्जस्मि
 पदेसे गावियो विचारेत्वा^२ सत्तमे दिवसे गावियो^३ आदाय गच्छन्ता^४ तं
 वम्मिकं दिस्वा सति पटिलभित्वा, “का^५ नु खो तस्सा गोधाय
 पवत्ती” ति अत्तना अत्तना पिदहितानि छिद्धानि विवरिंसु । गोधा
 जीविते निरालया हुत्वा अट्ठिचम्मावसेसा पवेधमाना निक्खमि । ते
 तं दिस्वा अनुकम्पं कत्वा, “मा नं^६ मारेथ, सत्ताहं छिन्नभत्ता जाता”
 10 ति तस्सा पिट्ठि परिमज्जित्वा^७, “सुखेन गच्छाही” ति विस्सज्जेसुं ।
 ते गोधाय अमारितत्ता निरये ताव न पच्चिंसु । ते पन सत्त जना
 एकतो हुत्वा चुद्दससु अत्तभावेसु सत्त सत्त^८ दिवसानि छिन्नभत्ता
 अहेसुं । तदा भिक्खवे तुम्हेहि सत्तहि गोपालकेहि हुत्वा तं कम्मं
 कतं ति । एवं सत्था^९ तेहि पुट्ठपुट्ठं पञ्चं व्याकासि ।

B. 28 15 अथेको भिक्खु सत्थारं आहु, “किं पन भन्ते, पापकम्मं कत्वा
 आकासे उप्पतितस्स पि समुद्दं पक्खन्दस्सा पि पब्बन्तरं पविट्ठस्सा^{११}
 पि मोक्खो नत्थी” ति । सत्था, “एवमेतं भिक्खवे, आकासादीसु
 पि^{१२} एकपदेसो पि नत्थि, यत्थ^{१३} ठितो पापकम्मतो मुच्चेय्या” ति
 वत्वा अनुसन्धि घटेत्वा धम्मं देसेन्तो इमं गाथमाहु—

R. 44 20 १२७. § “न अन्तलिक्खे न समुद्दमज्जे, न पब्बतानं विवरं पविस्स ।
 न विज्जती सो जगतिप्पदेसो, यत्थट्ठितो मुच्चेय्य^{१४} पापकम्मा”
 ति ॥

१. साखाभङ्गमुट्ठि—सी०, स्या० ।	२. चारेत्वा—सी०, रो० ।
३. गावो—सी०, रो० ।	४. आगच्छन्ता—सी०, रो० ।
५. को—रो० ।	६. तं—सी०, रो० ।
७. परिमज्जित्वा—सी० ।	८. गच्छा—सी०, रो० ।
९. सी०-रो० नत्थि ।	१०. वत्वा—रो० ।
११. पविसन्तस्सा—सी०, रो० ।	१२. हि—सी०, रो० ।
१३. यत्थ—सी०, स्या०, ।	१४. मुच्चेय्य—रो० ।

तस्सत्थो—सचे हि कोचि “इमिना उपायेन पापकम्मतो मुच्चिस्सामी” ति अन्तलिक्खे वा निसीदेय्य, चतुरासीतियोजन-सहस्सगम्भीरं महासमुद्दं वा पविसेय्य, पब्बतन्तरे वा निसीदेय्य, नेव पापकम्मतो मुच्चेय्य । पुरत्थिमादीसु जगतिपदेसेसु पथवीभागेसु न सो वालग्गमतो पि ओकासो अत्थि, यत्थ ठितो पापकम्मतो 5 मुच्चितुं सक्कुण्यया ति^१ ।

देसनावसाने ते भिक्खू सोतापत्तिफलादीनि पापुणिसु, सम्पत्त-महाजनस्सा पि सात्थिका धम्मदेसना अहोसी ति ।

तयोजनवत्थु एकादसमं ।

—०—

६-१२. सुप्पबुद्धसकयवत्थु

न अन्तलिक्खे ति इमं धम्मदेसनं सत्था निग्रोधारामे विहरन्तो
सुप्पबुद्धं सककं आरब्भ कथेसि ।

- R. 45 सो किर, “अयं मम धीतरं छुट्वा निक्खन्तो च, मम पुत्तं
पब्बाजेत्वा तस्स वेरिट्ठाने ठितो चा” ति इमेहि द्वीहि कारणेहि
5 सत्थरि आधातं बन्धित्वा एकदिवसं, “न दानिस्स निमन्तनट्ठानं
गन्त्वा भुञ्जितुं दस्सामी” ति गमनमगं पिदहित्वा अन्तरवीथियं
सुरं पिवन्तो निसीदि । अथस्स सत्थरि भिक्खुसङ्घपरिवृते तं ठानं
B. 29 आगते, “सत्था आगतो” ति आरोचेसुं । सो आह, “पुरतो^१ गच्छा
ति तस्स वदेथ, नायं मया^२ महल्लकतरो, नास्स मगं दस्सामी”
10 ति पुनप्पुनं वुच्चमानो पि तथेव वत्वा निसीदि । सत्था मातुलस्स
सन्तिका मगं अलभित्वा ततो^३ निवत्ति । सो पि एकं^४ चरपुरिसं
पेसेसि, “गच्छ^५, तस्स^६ कथं सुत्वा एही” ति । सत्था पि निवत्तन्तो^६
सितं कत्वा आनन्दत्थेरेन, “को नु खो भन्ते, सितस्स^७ पातुकम्मस्स^७
पच्चयो” ति पुट्ठो आह, “पस्ससि आनन्द, सुप्पबुद्धं” ति ।
15 “पस्सामि भन्ते ति । भारियं तेन कम्मं कतं मादिसस्स बुद्धस्स
मगं अदेन्तेन, इतो सत्तमे दिवसे हेट्ठापासादे सोपानपादमूले पथविं
पविसिस्सती” ति । चरपुरिसो तं कथं सुत्वा सुप्पबुद्धस्स सन्तिकं
गन्त्वा, “किं^८ मम^९ भागिनेय्येन निवत्तन्तेन वुत्तं” ति पुट्ठो यथा-
सुतं आरोचेसि । सो तस्स वचनं सुत्वा, “न दानि मम

१. परतो—सी०, रो० ।

३. ततो व—सी०, रो० ।

५-५. गच्छस्स—सी०, रो० ।

७-७. सितपातुकम्मे—सी०, रो० ।

९. मे—स्या० ।

२. मम—रो०; सी० नत्थि ।

४. सी०-रो० नत्थि ।

६. निवत्तन्तो—सी०, रो० ।

८. सी० नत्थि ।

भागिनेय्यस्स कथाय दोसो अत्थि, अद्धा यं सो वदति, तं तथेव
होति । एवं सन्ते पि नं इदानीं मुसावादेन निग्गण्हिस्सामि । सो R. 46
हि मं, 'सत्तमे दिवसे पथविं पविसिस्सती' ति अनियमेन अवत्वा,
हेट्ठापासादे सोपानपादमूले पथविं पविसिस्सती' ति' आह । "इतो
दानि पट्ठायाहं तं ठानं न गमिस्सामि^१, अथ नं तस्मिं ठाने पथविं 5
अपविसित्वा मुसावादेन निग्गण्हिस्सामी" ति सो^२ अत्तनो उपभोग-
जातं सब्बं सत्तभूमिकपासादस्स उपरि आरोपेत्वा सोपानं हरापेत्वा
द्वारं पिदहापेत्वा एकेकस्मिं द्वारे द्वे द्वे मल्ले ठपेत्वा^३, "सच्चाहं
पमादेन हेट्ठा ओरोहितुकामो^४ होमि, निवारेय्याथ मं" ति वत्वा
सत्तमे पसादतले सिरिगब्भे निसीदि । सत्था तं पवत्ति सुत्वा, 10
"भिक्षवे, सुप्पबुद्धो^५ न केवलं पसादतले^६ वेहासं उप्पतित्वा अकासे
वा^७ निसीदतु, नावाय वा समुद्धं पक्खन्दतु, पब्बतन्तरं वा पविसतु,
बुद्धानं कथाय द्विधाभावो नाम नत्थि, मया वुत्तट्ठाने येव सो
पथविं पविसिस्सती" ति वत्वा अनुसन्धिं घटेत्वा^८ धम्मं देसेन्तो
इमं गाथमाह—

15

१२८. § न अन्तलिकखे न समुद्धमज्जे,
न पब्बतानं विवरं पविस्स ।
न विज्जती^९ सो जगतिप्पदेसो,
यत्थट्ठितं नप्पसहेय्य^{१०} मच्चू" ति ॥

तत्थ यत्थ^{११} ठितं^{११} नप्पसहेय्य मच्चू ति यस्मिं पदेसे ठितं मरणं 20 B. 30
नप्पसहेय्य नाभिभवेय्य, केसग्गमत्तो पि^{१२} पथविप्पदेसो नत्थि । R. 47
सेसं पुरिमसदिसमेवा^{१३} ति ।

१. मी० ति—सी० ।

२. म० नत्थि ।

३. ठपापेत्वा—सी०, रो० ।

४. ओरोपितुकामो—सी०, रो० ।

५. सी० नत्थि ।

६. पासादतलं—सी०, रो० ।

७. रो० नत्थि ।

८-८. सी०-रो० नत्थि ।

९. विज्जते—स्या०, ; विज्जति—रो० ।

१०. नप्पसहेय्य—सी०, रो० ।

११-११. सी०-रो० ।

१२. सो—सी०, स्या०, रो० ।

१३. पुरिमनयमेवा—रो० ।

देसनावसाने बहू सोत्तापत्तिफलादीनि पापुणिसू ति ।

सत्तमे^१ दिवसे सत्थु भिक्खाचारमग्गस्स निरुद्धवेलाय हेट्ठापासादे सुप्पबुद्धस्स मङ्गलस्सो उद्दामो हुत्वा तं तं भित्तिं पहरि । सो उपरि निसिन्नोवस्स^२ सद्दं सुत्वा, “किमेतं” ति पुच्छि । मङ्गलस्सो उद्दामो
 5 ति । सो पनस्सो सुप्पबुद्धं दिस्वाव सन्निसीदति । अथ नं सो गण्हितुकामो हुत्वा निसिन्नद्वाना उट्ठाय द्वाराभिमुखो अहोसि,
 द्वारानि सयमेव विवटानि, सोपानं एकद्वाने येव ठितं । द्वारे ठिता मल्ला तं गीवायं गहेत्वा हेट्ठाभिमुखं खिपिसु । एतेनुपायेन^३ सत्तसु पि
 तलेसु द्वारानि सयमेव विवटानि सोपानानि यथाठानेसु^४ ठितानि ।
 10 तत्थ^५ तत्थ मल्ला^५ तं गीवायमेव गहेत्वा हेट्ठाभिमुखं^६ खिपिसु । अथ नं हेट्ठापासादे सोपानपादमूलं^७ सम्पत्तमेव महापथवी विवरमाना
 भिज्जित्वा सम्पटिच्छि, सो गन्त्वा अवीचिम्हि निब्बत्ती ति ।

सुप्पबुद्धसकयवत्थु^८ द्वादसमं ।

पापवग्गवण्णना निट्ठिता ।

नवमो वग्गो ।

—०—

१. ० पन—सी०, रो० ।
 ३. तेनुपायेन—रो० ।
 ५-५. तत्थ ठितमल्ला—सी०, रो० ।
 ७. सोपानपादमूले—रो० ।

२. निसिन्नो व—सी०, रो० ।
 ४. यथाठाने—म० ।
 ६. ०येव—सी०, रो० ।
 ८. ० देसनावसाने बहूसोत्तापत्तिफलादीनि पापुणिसु—सी० ।

धम्मपद-अट्टकथा

सद्धानुवकमणिका

अ			
अकटपवभारे	२१६	अङ्गारआवोट	१४१
अकुसलधम्मा	२३९	अङ्गारकासुं	१४३
अक्खराति	२४६	अङ्गुलिमालस्स	१७९
अक्खरं	१५०, १५४	अङ्गुलिमुद्धिकं	४१
अक्खो	११८	अचिरवत्तियं	५०
अखीणासवो	२११	अचिरवत्ति	७१
अग्गभत्तं	३४५	अचीरवत्ति	३६१
अग्गमहेसिया	९४, १५०	अचेलका	१०७
अग्गमहेसी	१५७	अचेलके	१०६
अग्गमहेसीहि	१५८	अच्छरसद्दं	१२७
अग्गराजस्स	९०, ९१	अच्छरायो	१२७
अग्गसावका	६६, २०९, २४०	अच्छरासहस्सपरिवुता	३७८
अग्गसावकानं	२१०, २३८	अच्छरासहस्स परिवुतो	७४
अग्गसावके	२३८	अच्छरं	३७९
अग्गसावकोम्ही	२९३	अजसतानि	१५१
अग्गि	१०५, १०९	अजसतं	१५०
अग्गिक्खत्थं	११०, ३४६	अजातसत्तुना	२८२
अग्गिजालाहि	१६८, ३६१	अज्झत्तिक पठवियं	४७
अग्गिपारिचरिया	३३४	अज्झत्तिका कम्मट्ठानं	८४
अग्गिसालादीसु	२२१	अज्झासयो	२२०, २३१
अग्गिसालाय	३५५	अज्जातरभिक्खुवत्थु	६
अग्गिसालं	३३, ३४, १६१	अज्जातित्थिया	२६२
अग्गि	८०, ११०, १४१, ३३४, ३४६, ३४८	अटविदेवताय	३४७
अङ्गमगधवासिनो	१९२	अटविपदेसे	४११
अङ्गमगधवासीनं	१९६	अटवियं	३९२
अङ्गरट्ठे	९४	अटवि	३४९
		अटवी	३४६
		अट्टकरीसमत्ते	२१३

अट्टकुटुम्बिके	१०५	अनुरुद्धत्थेरं	२८९
अट्टपरिक्खारधरा	२४८	अनुरुद्धो	२९०
अट्टपरिक्खारधरो	१९६	अनुरुद्धं	२२८
अट्टसमापत्तियो	२३२	अनुसन्धि	२५१
अट्टारसहिरञ्जाकोटियो	३८१	अनुसन्धि	२७१
अट्टिकल्याणं	९६	अनेकवण्णदेवपुत्तो	१२९
अट्टं	६५	अनेकसव्यञ्जनो	१३०
अट्टुग्घनकानि	२५६	अनेकसूपव्यञ्जनो	१२९
अट्टुनाळिमत्तो	२६	अनेकसूपव्यञ्जनं	२१
अट्टुनाळिमत्तं	२५	अनेकसूपो	१३०
अत्थरणट्टानं	११९	अनोजपुप्फ	२४५
अधिचित्तसिक्खा	४८	अनोजपुप्फचङ्कोटकं	२४४
अधिपञ्चासिक्खा	४८	अनोजा	२४६
अधिमुत्तसामणरो	३५१	अनोजादेवी	२५०
अधिसीलसिक्खा	४८	अनोत्तदहे	३१८
अनत्थपुच्छकं	३३०	अन्तको	७६, ७७
अनमतग्गधम्मदेसनं	१७२	अन्तरवीथि	४२, ५३
अनवज्जं	१७१	अन्तरापणे	२५६
अनागामिफले	२१२	अन्तरापणं	३१
अनागामिफलं	२०९, ३१९	अन्तेपुरं	१४६
अनागामी	१९, ९०, ३१९	अन्तेसिकस्स	२३७
अनाथपिण्डकस्स	३७, ५३, ११७	अन्तेवासिका	३५०, ३५१, ३५४
अनाथपिण्डको	३८१, ३८३	अन्तेवासिको	२३५
अनुत्थेरो	३४७	अन्तेवासिकं	३१३
अनुदूतेन	२१२	अन्तोअग्गि	१०५, १०९
अनुदूतं	२१०	अन्तोदेवता	१०५, ११०
अनुपादिसेसायनिब्बानधातुया	१३	अन्तोविहारे	२३१
अनुपुब्बि	१११, २४८, २५०, २७०	अन्धबालदेवता	३८३
अनुमोदन	८३	अन्धवनं	१८५, १८६
अनुमोदनधम्मकथं	८७	अपरच्छा	२४७
अनुमोदनं	१४१, १४४, १८२, २१८, २२३, २४३, २४४, २६०, २२२, २२८, ३१५, ३१६	अपायद्वारानि	३४५
अनुराधपुरमत्तेसु	१०५	अपायलोकञ्च	४८
अनुरुद्धत्थेरो	२२५, २९०	अपायसमुद्देसु	४७३
		अपुत्तिका	६३
		अप्पोदकमधुपायसमेव	२१९, २२०, २३१
		अप्पोदकमधुपायसेन	३२४

अप्पोदकमधुपायसं	२२१		३३६, ३४३, ३६०, ४०१,
अप्पोदकं मधुपायासं	१०८		४०२, ४१०
अभिञ्जाहि	१८५	अरणिसहितेन	३४६
अभिधम्मे	१४	अरहत्त	१३३
अभिधम्मकथं	१५	अरहत्तप्पता	२६७, २७२
अभिसित्तराजा	९८	अरहत्तमग्गञ्जाणेन	२७५
अभिसेकमङ्गलपोकखरणियं	६३	अरहत्तमग्गट्ठा	४८
अमच्चपुत्तभावं	३०३	अरहत्तमग्गेन	४८
अमच्चसहस्सपरिवुतो	२४५	अरहत्तमग्गो	३५८
अमच्चसहस्सेहि	२४६	अरहत्तमग्गं	३१८, ३१९, ३२०
अमच्चा	६१, २४९, ३१३	अरहता	२२३, २४२
आमच्चानं	३१३	अरहत्ते	३६९, ३७१, ४०४
अमच्चे	६५	अरहत्तं	२३, ३२, ३५, ३६, ४५,
अमच्चेहि	१५		४९, ५०, ५१, १८५, २१२,
अमच्चो	२०६		२२०, २२५, २२६, २३२,
अमच्चं	१४६		२३५, २४१, २४६, २५०,
अमतमहानिब्बानं	८७, २५१		२५१, २६५, २६६, २६७,
अमतवस्सं	१११		२७६, २९६, २९७, २९९,
अमनुस्ससद्दं	२९		३०१, ३०४, ३१८, ३१९,
अमितभोगा	९४, ९५		३२१, ३२२, ३२८, ३४२,
अम्बणं	३४		३४३, ३५१, ३५४, ३५६,
अम्बवने	३		३५७, ३६५, ३९४
अम्बाटकवनं	२०९	अरहन्ता	१०७
अम्बिलभाजनं	२०२	अरहन्तो	१०६, ३०६, ३१८
अम्बिलं	१७१	अरहा	१९, ३१८, ३१९, ३२०
अयकूटसहस्सानि	२०४	अरहं सम्मासम्बुद्धो	३२०
अयसलाकं	५२	अरियसच्चानि	२५१
अयसलाकाय	५३	अरियसावको	१८१
अय्यपुत्तो	९९	अरुणवतीमत्तिका	१४७
अरञ्जाकुटियं	३३८	अरुणवतीमत्तिकं	१४८
अरञ्जावासो	२३२	अलीनचित्तजातकं	२३५
अरञ्जानि	३१२	अलोणं	५८
अरञ्जायतनं	३४२	अल्लगोमयेन	८७
अरञ्जो	३५३, ३५९, ३६८	अलत्तकरसरञ्जिता	२९०
अरञ्जां	२१, ५०, १९५, २२३	अल्लमधुमेव	३०७, ३०८
	२३१, २४३, ३०६, ३१८,	अल्लसमुद्दिक्कपानकपीतादसेसं	२७४

अवक्खारपातियं	२१	आगन्तुकवत्तं	८८
अवन्तीसु	२९१	आचरियवत्तं	८८
अविज्जक्खन्धं	४	आचरिया	३३२, ३३४
अविचिनिरये	१५३	आचरियो	१४, २३९
अविचिमहानिरये	१६३	आचरियं	२३७
अवीचिम्हि	१९१, १९६, २०१	आचारो	१७१
	२०२, २०७, ३०९	आजानीयसिन्धवानं	२७४
असत्तद्धातका	६९	आजीवका	१११, १९१, १९२
असम्भिन्नखीरपायसं	२१८, २१९	आजीवको	२४, ८७
असि	३४८, ३४९	आजीवकं	८६, १८९
असिं	५३	आदाय	२३१
असीतानुव्यञ्जनसरीरसोभगं	१७९	आनन्द	९२, १९३, २१५, २१६, २३६, २८६, ३०४, ४१४
असीतिमहासावके	२२८	आनन्दत्थेर	२८९
असुरकञ्जा	१३०	आनन्दत्थेरस्स	१७७
अस्सजिपुनव्वसुकभिव्वु	२३८	आनन्दत्थेरेन	११६, ११७, १६७ १७६, ४१४
अस्सबन्धादयो	१००	आनन्दत्थेरो	४१, ५४, ५५, ११९, १८३, २१५, २१६, २३०, २८९, २९३, ३०४ ३९७
अस्सपिट्ठे	२४	आनन्दत्थेरं	११८, १९३, २१३, २८२
अस्समे	५८	आनन्दसेट्ठि	१६६, १६७
अस्समो	२७	आनन्दसेट्ठिकाले	१६७
अस्सरक्खणादीनि	१००	आनन्दसेट्ठिना	१६८
अस्सरूपकं	२०५	आनन्देन	२४१
अस्सवाणिजका	२७३	आनन्दो	५८, १२४
अस्ससत्तं	१५०	आनुपुण्वि	१९६
अस्सा	२९२	आपणद्वारेन	२२२
अस्से	१८२	आपणद्वारं	३६७
अस्सेन	२४५	आपणिको	२२२
अस्सं	६८, २४६	आपणे	३६६
अहतवत्थानि	३१४	आपोकसिणं	२७
अहतसाटके	३१४	आभरणत्थाय	३३६
अहिताय	२०४	आभरणानि	३०३, ३२४, ३२५
अहिपेतो	२०२	आभिघम्मिकभिव्वु	१४
अहिपेतं	२०१	आभलकमत्ता	३३
अहिंसा	२२९		
आ			
आगन्तुकभत्तानि	२७३		
आगन्तुकभिव्वुनं	४०९		

सदानुवकमणिका

४२१

आयुवङ्गनकुमारो	३४०, ३४१	इरियापथे	१८९, २०९
आरक्खमनुस्सा	६३	इरियापथेहि	१७५
आरक्खा	६३	इरियापथेसु	११४
आरक्खं	२६५, २६६	इल्लिसजातकं	८५
आरञ्जाकविहारो	२२३, २२५	इल्लिसं	८५
आरञ्जाकविहारं	२२४	इसिगिलिपस्से	१३३
आरञ्जाका	३०१	इसिपव्वज्जं	५६
आरञ्जाकभिक्षूहि	३०४	इस्सरजनं	३५
आरञ्जाकादिधुतङ्गसमादानवसेन	२३१	इस्सरदारिका	९९
आरम्मणं	२६७	उ	
आरामतो	६७		
आरामं	११५	उक्कामुखे	३४९
आवाटे	१३८, १९१	उक्खलिया	१४९
आवाटं	१४३, १३७	उक्खलिं	३३
आवासेसु	२११, २१२	उग्गसेनस्स	१५८
आवाहमङ्गलं	१०६	उण्होदकं	५८
आवुध	१४७	उत्तरकुल्लञ्च	२७३
आवुधं	२९, ३० ३२, ६१	उत्तरकुल्लतो	३१९
आसनसालायं	२००	उत्तरासङ्गेन	११४, ११५
आसनसालं	७४, ७६	उदकतापनभाजने	१६१
आसनानि	७४, १३७, २४३	उदकतुम्बञ्च	३०५
आसनं	१७	उदकपातियं	३०२
आसवा	२९०	उदकाहरणकोट्टनपचनादीनि	४१०
आसवानं	२९२	उदकुम्भो	३८७
आहारसप्पायं	८	उदकसाटिकं	१९६
आहारं	९, २२३ ३४६	उदकं	३४
इ		उदानं	१२०, १२२, १२९
			१३१, १३२
इत्थिपुरिसगोमहिंसकुक्कुटादीसु	७३	उदुक्खलसालं	२५५
इट्ठकाय	३९९	उद्धनकपल्लानि	८०
इणं	३८१	उद्धने	८०, १६१, २१६
इत्थिरतनं	४१	उद्धनं	३४
इत्थिलिङ्गं	४०, ४३, ४४	उन्नङ्गलं	३८२
इत्थि	३७७	उपचाला	३०२
इद्धिबलेन	८०	उपचिकादीहि	३८६
इन्दलीलसदिसं	२९५	उपज्झायस्स	२६४, २६५
इरियापथसम्पत्तिया	१९०	उपज्झायवत्तादीनि	३७५

उपज्झायो	१४, १८, २२५, ३४८	उय्यानेव	५६
उपज्झायं	१७, २२३, २६४	उय्यानं	७४, १०४, २०५, २४५, ३११
उपट्ठाककुलं	१६२	उरगराजानं	११०
उपट्ठानसालायं	४७	उरब्भसतानि	१५१
उपट्ठायिका	३७८	उरब्भसतं	१५०
उपतिस्समाणवो	२२०	उळुङ्कं	१६१
उपतिस्सेन	३०३	उळुङ्कभत	१२८
उपराराजादीनं	१००	उळुङ्केन	१४८
उपरिपासादा	८२	उकुम्पो	२४७
उपरिपासादे	९१	उसभसतानि	१५१
उपसम्पदामालतो	३५६	उसभसतं	१५०
उपसम्पदं	३५१	उसमा	१०४
उपसाळहकजातकं	२२९	उसमत्ते	१०३
उपालित्थेरो	२२५	उसुकारा	२६३, २६७
उपासक	२१, ९१, २०९	उसुकारे	२६३, २६६
उपासकसत्तेहि	२१४	उसुकारो	४
उपासका	२१३	उस्सवो	११५
उपासको	८८, ९०, १७८, २१०	उस्सूरसेय्यं	३३०
	२११, २१२, २१५	ए	
उपासिका	७६, ८७, ८८, ८९	एकसाटकस्स	३७५
	१२१, १२२, २११	एकसाटको	३७४
उपासिकायो	११५, २१३	एळिका	१८
उपासिकं	९४	एळिकायसीसं	१५९
उपाहनानि	३०४	एळिकं	१६०
उपोसथकम्मनि	२२४	ओ	
उपोसथकम्मं	६, ९०, ३४४	ओदनं	१३०
उपोसथागारवत्तं	८८	ओवट्टिकाय	१७६
उपोसथागारकरणवसेन	२१२	क	
उपासथागारे	१८५, ३६९	ककुधभण्डानि	६७
उप्पण्डुप्पडुकजातो	७९	कच्चवरच्छुनकं	३७८
उप्पलवण्णत्थेरि	१८५	कच्छा	१३४
उप्पलवण्णात्तेव	१८५	कच्चिकं	१४८
उप्पलवण्णाय	२५१	कच्चियतेलेन	४
उप्पलं	१२५, २८६	कटच्छुभिवखादानवसेन	३३३
उमङ्गं	१७६	कटच्छुभिवखादीनि	८८
उय्याने	२०९	कटच्छुभिवखामत्तदानं	३३२

कटच्छुभिक्रामत्तं	२३५	कप्पियकारको	२९०
कटच्छुभिक्रवं	२३४	कप्पियभडिं	११६
कटसारकं	२९८	कप्पियभूमि	२१५
कटुकं	१७१	कप्पियं	११७
कट्टहारिकाय	६२	कवन्धं	२९
कट्टहारि जातकं	६२	कवळीकाराहारो	३२१
कट्टवाहनराजा	६२	कवळीकाराहारे	२८७
कणाजकं	८१	कम्बलदायकतिस्सत्थेरो	२२३
कण्डुवनट्टाने	१४०	कम्बलदायकतिस्सो	२२४
कण्डं	२६७	कम्बलसहस्सं	२२३, २३१
कण्णविज्जनमङ्गलेपि	२२०	कम्बले	२२१
कणिका	२८६	कम्बलो	३१९, २२१
कण्हसक्खलि	२९३	कम्बलं	३७३, ३७४
कतपातरासो	३८१	कम्मकराति	१५१
कतमङ्गलेसुपि	२१९	कम्मजवाता	३६०
कतिकवत्तं	३४४, ३४७	कम्मट्टानं	२२०, २२१, २२३, २७६,
कतिकं	३४५		३०४, ३४२, ३५०, ३५३
कदम्बपुष्पं	२४	कम्मन्ताधिट्टायका	१०१
कदलिपण्णेहि	१३७	कम्मारेकुले	४१
कद्दमबहुलं	४७	कम्मारे	११६
कनकमयंसमज्जनि	३७८	करण्डं	३८९
कनकविमाने	३७७	कलन्दकनिवापे	१३०
कनिट्टकुमारा	६१	कलिङ्गरं	३४
कपल्लपातियं	८१	कल्याणधम्मो	९०
कपल्लकपूर्वपव्वभारन्तेव	८३	कल्याणमित्ता	२४०
कपल्लकपूर्वे	८०	कल्याणमित्तो	३१६
कपल्लकपूर्वं	७८, ७९	कल्याणमित्तं	१६४
कपल्लं	८०	कळीरं	३४९
कपालं	३१८	कसावं	१७१
कपिलपुरं	६१	कसाहि	३२३
कपिलवत्थु	१७९	कसिवाणिज्जादीनि	१६८
कपिलवत्थुसामन्ते	६८	कस्सको	१७६, १७८, ४१०
कपी	१६४	कस्सप	१३१, २८५
कप्पको	५६, ५७	कस्सपदसबलस्स	३१८, ३९९
कप्पन्तेवासिको	५७, ५८	कस्सपबुद्धकाले	२१६
कप्पासिकवनसण्डे	१७२	कस्सपसम्मासम्बुद्धकाले	३५, १०२, १२२,

	१८९, २४३, २४८,	कासिकं	१२०
	३५७	कासिरञ्जो	१२१
कस्सपसम्मासम्बुद्धो	२५३	कासो	२९
कस्सपस्स	२००, ३७९	किकिस्स	१०४
कस्सपे	१२९	किट्टुखादकगोणं	४
कस्सपो	१५२, १६४	किट्टुसम्बाधे ठाने	४
कस्सपं	२२८, २८४	किपिल्लिका	७१
कहापणग्घनकानि	२५६	किलञ्जं	३६६
कहापणपूरानि	१०२	किलेसकामेहि	७६
कहापणसत्तेन	३३८	किलेसभयं	२५
कहापणसहस्सञ्च	१७४	किलेसमारं	३१, ३२
कहापणसहस्सानि	१८२, ३०७, ३७४	किलेसवट्टं	५
कहापणसहस्सं	१३९	किलेसा	२५, २७
कहापणे	१७९, ३९३	किसागोतमि	३६६
कहापणं	१५९, १६६, ३०८	किसागोतमी	३६७, ३६८, ३६९
काकणिकमत्तं	९९	कीटागिरिस्मि	२३८
काकपेतस्मि	२००	कुक्कुटमित्तस्स	३९९
काकपेतो	२०१	कुक्कुटमित्तो	३९६, ३९७
काकवलियो	९४	कुक्कुमितं	३९५
कटकपादिनियो	१२७	कुक्कुटसत्तं	१५०
काको	२००, ४०८, ४१०	कुच्छिरोगो	५७
काणमाता	९६९	कुञ्चिकहत्था	२९३
काणमाताय	२७०	कुञ्चिकं	२६४
कणिकारपुष्पकदामसदिसो	९६	कुट	४११
कामावचररूपावचरादिभेदा	२४	कुटिकं	१६४, १८६
कालकण्णिना	४०८	कुटि	१६३, १६४
कालवारो	१८५	कुटुम्बिका	११०
काळकण्णि	२३, ८८, ४०१	कुटे	३८९
काळकण्णिको	३४६	कुटेन	३६४
काळकण्णी	१६६, १६७	कुटं	३५५, ३५९, ३९५
काळमत्तिकं	४७	कुण्डकुदालको	२६
काळसिलायं	११३	कुण्डकुदालञ्च	२५
काळिया	९६	कुण्डकमुट्ठि	१२९
कासायवत्थानि	२१८	कुण्डकेन	३५९
कासायानि	२६१, ३५०	कुण्डलकेसिस्थेरी	३२८
कासावं	२९, २३, ३४, २१९	कुदालपण्डितो	२६, २७

कुदालेन	२६	केसा	९६
कुदालं	२६	केसी	५८
कुमारकवण्णो	१३४	केसोरोपनसत्थकं	१३३
कुमारकस्सपो	३१९	कोञ्चो	४०७
कुमारे	६१	काटिघनं	३९९
कुमुदुप्पलानि	१४७	कोटियो	४००
कुमुदुप्पलेहि	१४८	कोटुके	१६२
कुम्भकारो	९०	कोण्डञ्जा	३५४
कुम्भण्ड	२४	कोलट्टिमत्ता	३३
कुम्भदासी	१०७	कोसाम्बियं	२९७
कुम्मासपूरं	७८	कोसम्बि वासी	६९७
कुलगेहे	७४, ७५	कोसम्बिवासीतिस्सत्थेरो	२९०, २९९
कुलघरं	६२	कोसलजनपदे	३७
कुलदारिकं	९७	कोसल नरिन्द	६८
कुलद्वसककम्मं	२३८	कोसलरञ्जा	१००
कुलधीता	१५९	कोसलरञ्जो	६
कुलपुत्तो	२५, ८९	कोसलरट्टे	२८०
कुलालभाजनसदिसो	३०	कोसलराजा	९५
कुलालभाजनसदिसं	३१	कोसलसंयुत्ते	१५१
कुलालभाजनं	३८७, ३९१	कोसलं	२३५
कुलपका	१३९	कोसिय	१३०
कुलूपकं	४०५	कोठापरुक्खा	१८७
कुसलकम्मपथेसु	४५	कंसताळसरो	९८
कुसलघम्मे	२३९	ख	
कुसिनारानगरे	६७		
कुसिनारायं	५२, ६२	खज्जकं	१०, २२८, ३०५
कूटहकरणं	६५	खञ्जा	८५
कूटागारमत्तो	४०९	खत्तियमहासालादीनं	९७
कूटागार सतानि	३०४	खत्तियराजधीता	६२
केणियोजटिलो	३७	खत्तियवंसो	१५८
केदारपरियादाय	३७७	खत्तिया	५९, १५९
केवट्टो	२५६	खदिरखाणुं	३४९
केसकल्याणं	९६	खदिरगहनं	३०६
केसलुञ्चनं	१९६	खदिरङ्गाररासि	१४२
केसवतापसो	५६, ५८	खदिरङ्गाररासि	१४५
केसवो	५६	खदिरङ्गाररासीनं	१४१
		खदिरदारुनि	१४१

खदिरसूखे	३०५	गङ्गा	२७
खदिरवनियरेवत्थेर	३०२	गणाचरिय	३३०
खदिरवनं	३०४, ३०५	गणजेठुक	३३०
खन्धवारं	२६	गणदेवपुत्ता	२४३
खन्धघातुआयतनबोधिपक्खियधम्मे	२२६	गणसज्जायं	३०
खन्धावारं	६७, ७१	गणिकं	३७४
खल्लाटसीसे	२४	गण्ठभेदकचोरे	१६९
खाणुको	३५३	गण्ठभेदकचोरो	१७०
खाणुकोण्डञ्जो	२५३	गद्रभयोनियं	२७४
खादनीयभोजनीयानि	५५	गद्रभा	२७४
खादनीयभोजनीयं	२७०	गन्धधुरं	३४२
खादनीयमेव	१५०	गन्धकुटिअभिमुखं	३३
खादनीयादीनि	२०५	गन्धकुटितो	१८३
खादनीयेन	९५	गन्धकुटिया	३०, २५८
खारिकं	१७१	गन्धकुटियं	५०, ६८, १५६, ३११, ३६५, ३६९, ३७१, ३७३, ३७९
खिपितकासादयोरोगा	२९	गन्धकुटि	२५७, ३०५
खिपितरोगो	२९	गन्धवतो	३३१
खीणासवा	२६८, २८०, ९८६, २९०	गन्धे	३१४
खीणासवो	८५, १९८, २११, २८३ २९५, ३५६	गवभपरिहारं	२१८
खीणासवानं	७६	गवभसतानि	११८
खीणासवेसु	३३६	गवभसहसञ्च	११९
खीणासवं	३३०	गवभे	१०४
खीरयागु	३१५	गवभं	७९
खीरसप्पिमधुफाणितञ्च	८०	गमिकवत्तं	८८
खीरसप्पिमधुसक्खरादीनि	८३	गम्भीरपरिखं	३१
खीरादीनि	८२	गरहदिन्नस्स	११४, १४२
खीरोदकेन	६१	गरहदिन्नो	१३६, १३९, १४०, १४१, १४३, १४४
खीरं	२०२	गलनाल्लियं	३५६
खुज्जुत्तरा	५४	गललोहितं	६१
खुद्दकगाम भोजकं	९४६	गहपति	५४, १०७
खुरं	३५६	गहपतिको	९८
खेत्ते	४१०	गामका	१०५
खेत्तं	२०१, ४११	गामकारामे	१७
खोमकप्पासिकानि	१२०		
ग			
गङ्गाय	२६		

गामद्वारे	४०३	गोतमबुद्धस्स	३६३
गामनिगमादीनं	८७	गोतमा	३३२, ३३६
गामभोजकस्स	३०८	गोतमि	३६९
गामभोजकं	३०७	गोतमो	१२१ ३२०, ३६७
गामवरे	१८३	गोतमं	१३६
गामवासिको	३९९	गोत्तं	११
गामस्स सामिको	६	गोधा	४११, ४१२
गामिणि	३४९	गोधिकत्थेरस्स	१३३
गामे	१२५	गोधिको	१३४, १३५
गामं	१६३, २००	गोपालकेहि	४१२
गाविं	२०६, २०७, ३८८	गोपालको	३७
गावी	१७४	गोपालदारका	४११
गावुत्तं	१०३	गोमयेन	१४२
गावो	१०४	गोमहिंसदासिदासखेत्तवत्थु	
गिज्झकूटमत्थके	२००	गामनिगमजनपदादीसु	७२
गिज्झकूटा	१९९	गोमहिंसादीसु	३८
गिज्झकूटे	२०१, २०२	गोयूथे	२१
गिज्झकूटं	२८२	गोयूथं	३७
गिलानं	११६	घ	
गिहिलिङ्ग	१९६		
गिही	९८	घटिओदनं	१२९
गुणकथं	८६	घटिकारो	९०
गुम्बस्स	३९६	घटिया	१२९, १३०
गुहा	२०	घटं	१६१, १६२
गुळपिण्डं	२८७	घण्डिया	३४५
गूथआवाटे	१३८	घण्डिसद्	७
गूथकललस्स	१३७	घण्डि	७, ३४७
गूथभक्खो	१९६	घनमट्ठकं	११३, ११५
गूथमेव	१९५	घनवस्सं	७१
गूथं	१९१, १९२, १९३	घरसप्पो	३५५
गोचरो	१७१	घोरतपो	१९२
गोणसकटादीनि	३९२	च	
गोणो	४१०		
गोणं	२१	चक्कवत्तिसिरि	२५९
गोतम	३३९, ३४०	चक्कवत्ती	२४६
गोतमस्स	१०७, १४२	चक्कवाकमुखवट्ठितो	३३
		चक्कवाळसत्तं	१११
		चक्कवाळसहस्सं	११

चक्कवाळानि	१९५	चारो	१७१
चक्कवाळं	२५	चाला	३०२
चक्कादीनि	२६३	चालिकाय पब्बते	३
चक्कं	१८	चित्तबीजनि	३७९
चङ्कमनसतानि	३०५	चित्तहृत्थ	२३
चण्डालकुलसहस्सं	१६६	चित्तहृत्थत्थेरो	२२
चण्डिकं	३३०	चित्तहृत्थत्थेरं	२१
चतस्सो पटिसम्भदा	८	चित्तो	५४, २१३, २१४
चतुन्नं महाराजूनं	१५७	चीवरदानादिभेदं	१२३
चतुसु मग्गफलेसु	१३	चीवरदानं	१०२ १२०
चतूहि अरियमग्गेहि	११	चीवरसाटके	११९ १२१, २४३
चत्तारि फलानि	१६५	चीवरसाटकं	१०२
चत्तारो अपाया	२३१	चीवरादिपच्चयदानं	८८
चत्तारो मग्गा	१६५	चीवरानि	२८४, २८५
चत्तालीसकोटिविभवस्स		चीवरेन	३२१
सेट्ठिनो धीता	३५९	चीवरं	१७, १८, २२७, २४३
चन्ददेवपुत्तो	२६६		२८९, ३१५, ३७७ ४०२
चन्ददेवपुत्तं	२६४	चून्दो	३०२
चन्दनगन्धो	१२६	चुम्बटकांनि	२२१
चन्दनस्स	२४७	चूळअनाथपिण्डकस्स	५३
चन्दनं	१२५	चूळपासादसतानि	११८
चन्दपदुमा	९४	चूळपित	२६८
चन्दभागा	२४७	चूळपितुपुत्तस्स	५९
चन्दभागाय	२४७	चूळयानके	१८
चन्दलेखा	११३	चूळरथदेवपुत्तो चूळवजस्स	१०३
चन्दसमा	१११	चूळसीलं	१६५
चन्दो	१११, ११२	चूळाकप्पनमङ्गलेपि	२२०
चन्दोदये	२१२	चूळूपट्टाकरे	३८९
चम्पकनीलुप्पलादिभेदं	९३	चूळेकसाटकब्राह्मणं	३७२
चरपुरिसा	६३	चूळेकसाटकस्स	३७४
चरपुरिसो	४१४	चूळेकसाटको	३७२
चरपुरिसं	४१४	चेतियङ्गणवत्तं	८८
चाटियो	१३७, १४२, १४३	चेतियस्स	३९९, ४००
चातुद्दीपकमहामेघो	२२६	चेतियं	३५, ४००
चारिकं	२१८, २३५, २८४	चेलुक्खेपसहस्सानि	१८३
	२९४, ३०४, ३४४	चोरकम्मं	३५१

चोरघातककम्मं	३१४, ३१५	ज	
चोरघातको	३१४, ३१६	जनपदचारिकं	४७, १८५, २५१
चोरजेठुको	३१३, ३४६, ३४७, ३४८	जनपदं	६१
चोरजेठुकेन	३५३	जन्ताघरवत्तादीनि	८८
चोरजेठुकं	११४	जम्बुक	१९७
चोरपपातमत्थके	३२६	जम्बुकाजीवकस्स	१९४, १९७
चोरपपातो	३२४	जम्बुकाजीवको	१९३
चोरपपातपब्बतं	३२४	जम्बुको	१९४, १९५
चोरा	३१, ३१३, ३४७, ३४८, ३५०, ३५३, ३९२, ३९३	जम्बुकं	१८९
चोरानं	३४५	जम्बुदीपतले	३२७
चोरे	६५	जम्बुदीपे	११३, १५७
चोरेन	३२८	जम्बुदीपं	३८२
चोरेहि	३५२	जम्बुपरिब्बाजिका	३२७
चोरो	३८, ३२३, ३५३	जम्बुसाखं	३२७
चोरं	१०, ११, ३२६	जातकं	८५, २३५
चोळकानि	२८९	जातमङ्गलदिवसे	२१९
छ		जातिस्सरा	७४
छ अभिञ्जा	४, १६५	जातिस्सरो	१६७
छणदिवसे	१४६	जातिं	११
छणेषु	११४	जातं	१६२
छत्तपाणि	९०	जालिनी	२८९
छत्तपाणि	९१	जालं	३९८
छत्तुपाहनं	९१	जिण्णउय्यानं	३११
छत्तं	९९	जियं	६४
छदनं	४०८	जीवकम्बवनं	२८२
छन्दरागं	२७५	जीवकवत्थु खन्धके	२८२
छन्नत्थेरे	२४१	जीवको	२८२, २८३
छन्नत्थेरो	२४०	जीवितिन्द्रियमस्स	७३
छपञ्जासकुसलधम्मे	७४	जीवितिन्द्रियं	७२
छब्बणरंसियो	३१	जूतकम्मेन	३३०
छल्लि	२८३	जूतेन	३३१
छविकल्याणं	९६	जेठुककुटुम्बिकस्स	२४३
छारिकं	२०३	जेठुककुटुम्बिको	२४४
छिन्नपपातं	३२४	जेठुकपुत्तो	९४
छुरिकं	३८९	जेठुकभारिया	९४
		जेठुको	२४४, ३९९, ४००

जेटुकपेसकारो	२४२, २४३	तक्कसिलमगं	४०
जेटुभातिकं	३४३, ३४४	तक्कसिलाय	४४
जेतवनतो	९	तक्कसिलं	४२, ५२
जेतवनद्वारकोट्टके	८२, ८३	तक्कादिअम्बिलं	२०२
जेतवनमहाविहारे	३६२	तगर	१२६
जेतवनमेव	६८, २३१	तगरचन्दनं	१३२
जेतवनविहारे	८२	तगरसिखिपच्चेकबुद्धं	१७५
जेतवनविहारं	११८	तगरं	१२५, १३२
जेतवनस्मि	२२७	तच्चपञ्चककम्मट्टानं	२२०, २६२, २९७, ३४७
जेतवने	६, ४०, ११७, १३६, १४६, १६१, १६९, १७१, १७२, १७६, १८५, २१७, २२३, २३४, २३८, २४०, २४२, २५३, २६८, २६९, २७३, २७६, २७८, २८७, २९३	तच्छका	२६३, २६७
		तच्छके	२६७
		तण्डुलनाळिमत्तम्पि	२५४
		तण्डुलनाळि	२८७
		तण्डुला	१४९
		तण्डुलादीनि	३८९
		तथागतसावकस्स	१३९
जेतवने	२९७, ३००, ३०३, ३१२, ३१८, ३२३, ३३०, ३४२, ३५३, ३५५, ३५९, ३६६, ३७०, ३७२, ३७६, ३७९, ३८१, ३८६, ३८८, ४०१, ४०८	तथागते	११२
		तथागतेन	१८१
		तथागतं	६२, १०६, १९६
		तन्तं	१३०
		तपचरणं	१९७, ३३८
जेतवनं	४७, ६२, ८०, ८२, ८३, १६३, २५१, २८०	तपस्सिनो	१९२
		तपो	१९३
जोतिया	९४	तम्बदाठिकचोरघातकं	१७४, ३१३
		तम्बदाठिको	३१३
ज्ञानविपस्सनामगगफलधम्मेषु	३००	तम्बभाजनपूरानि	१०२
ज्ञानं	१८५, २१७, ३२६	तम्बमत्तिकं	४७
		तयो मग्गो	८
जाणजालस्स	२५६	तयो वेदे	१५०
जाणं	८८	तरुणवच्छा	१७४
जातिघरं	३०९	तसरं	१२८
जातिधीतरं	५८	तापसा	५६
जातिधीता	९२	तापसो	२४, ५७
जातिसङ्गहं	६८	तालट्टिखण्डेन	१९५, १९६
		तालपण्णं	९९, ३४८
तक्कसिलनगरे	४१	तालपत्तवेठको	३४९

तालवण्टं	१७, १९	तुण्डिलजातिके	१७२
तावतिसदेवलोके	७४, ३७८	तुसितपुरं	३१६
तावतिसभवने	७६, १२६, १७४, २४३, २८९, ३७७	तुसितविमाने	३१६
तावतिसानं	७५	तेजनं	२६७
तिसिणभेसज्जं	२८२	तेजोकसिणारम्मणं	१८५
तिखिणसुरं	१५३	तेजोधातुं	२३०
तिगावुतप्पमाणे	१८१	तेपिटकबुद्धवचनसङ्घाता	९३
तिणकरलं	४०८	तेलचाटीसु	१०१
तिणसाकिया	७०	तेलतण्डुलादीनि	२५७
तिण्णं	७०	तेलनाळिञ्च	३०५
तित्तकं	१७१	तेलपूरानि	१०३
तित्थं	१६१, १६२	तेलेन	१०६, ३२०
तिदिवं	३१६	तेलं	२००
तिपिटकधरा	९१	थ	
तिपिटकधरो	९०	थनं	११२
तिरच्छानयोनि	८७	थम्भं	३७०
तिलतण्डुलसप्पिफाणित-		थालकादीनि	११५
वत्थच्छादनादीहि	२१२	थुसरासिम्हि	२४
तिलतण्डुलसप्पिफाणितादीनि	७८	थूलसाटकदानमत्तेन	३३३
तिलतेलं	३९९	थूलसाटकेन	२१७
तिलसंगुळिका	२१०	थूलसाटकेहि	१०१
तिवस्सिकगन्धसालिभत्तं	१५३	थेरपाळियं	२८५
तिस्स	२२९, २३१	द	
तिस्सकुभारस्स	२६१	दक्खिणोदकं	८, ८३, ८७, १११
तिस्सत्थेरस्स	२९७	दण्डकम्मं	२३६, ३८३
तिस्सत्थेरो	३३	दण्डदीपिका	१०६, १०८
तिस्सत्थेरं	४०५	दण्डेहि	१३९
तिस्ससामणेस्स	२२५	दण्डो	२०७
तिस्ससामणेरो	२३१	दधितेलकटुकभण्डानि	२५५
तिस्सस्स	३६	दधिभाजनादिकं	२०२
तिस्सो	२२०	दधिभाजनं	२५६
तिस्सो विज्जा	१६५	दधिवारकोपि	३०८
तीणि च फलानि	८	दधि	३०८
तीणि सरणानि	६, १४, २२४	दन्तकट्टं	२९८, ३१९
तीसु रतनेसु	३९८	दन्तसम्पत्ति	९९
		दन्ता	९६

दब्बसम्भारत्थिका	३५	दासो	९४, ३५६
दब्बसम्भारे	२४३	दिब्बचक्खुना	८
दब्बसम्भारं	३४	दिब्बदुस्सानि	२८९
दब्बिकण्णेन	८१	दिब्बपुप्फानं	२१३
दब्बो मल्लपुत्तो	३१९	दिब्बयागुआदीनि	३०४
दसो	२२९	दिब्बाय	१३
दारुचीरानेव	३१८	दिब्बाय सोतधातुया	१३
दारुचीरियत्थेरं	३१८	दिब्बवत्थं	३७८
दारुचीरियो	३१९	दियङ्कुसहस्सपरिचारिकायो	१०३
दसवलस्स	९४	दिवाट्टानं	१७
दसवलेन	६३	दीघकारायनो	६७
दसवलं	१११	दीघमाळकसतानि	११८
दस सीलानि	१४	दीघलङ्घिकं	३३८
दारकसतं	१५०	दीघसोण्डियं	३३०
दारिकासतं	१५०	दीघायुकुमारं	३३८
दारिका	४१	दीघायुको	३४०
दारूपण्णादीनं	४१०	दीपसिखा	७४
दासकम्मकरा	१०७	दीपालोकेन	७१
दासकम्मकरादीहि	७९	दीपेसु चक्कवत्तिसिरि	४६
दासकम्मकरे	१००	दीपं	१५४, १८५, ३६९
दासदासिकम्मकरादीहि	७	दुक्कटं	१८१
दासदासियो	१०४	दुग्गतपण्णाकारे	२४९
दासदासीहि	६२	दुब्बिक्खा	२७३
दासा	१५१	दुब्बिक्खे	३४५
दासिदासा	१०५	दुस्सकोट्टागारानि	१०१
दासिदासे	११०	दूते	५९
दासिधीतरम्पि	५९	दूतं	२३८
दासिधीतरं	६२	देय्यधम्मञ्चस्स	२२८
दासिधीता	६१, ६२	देय्यधम्मो	२१७, २५६, २५९, २६०
दासिपुत्तेहि	७०	देय्यधम्मं	१०२, २१४, ३१५
दासिया	५९, ६१, ११४, १५९	देवकुमारस्स	६०
दासियो	८०, १८२, ३७४	देवकुमारो	४३
दासि	४९, ३२३	देवकुलतो	३१८
दासी	६१, ११५, ११६, ३२५	देवता	२८, ३०, ११०, १५७, १५८, १५९, १६०, १९३, २१३, ३०४, ३२६, ३४६, ३८९, ३८३, ३८४
दासीहि	१०६, १०८		
दासे	१८२		

देवतापिस्स	१२५	धनञ्जयसेट्टि	९५, १००, १०५, १०६
देवताय	३९४	धनञ्जयसेट्टिनो	९४, १०४, १२२
देवतासतानि	१३०	धनञ्जयो	९४
देवदत्तो	२८९	धनसेट्टि	९५
देवधीतरं	१२८	धनवस्सं	२१३
देवधीता	७४, २८९, २७९, ३८०	धनुं	६४, ३९६, ३९८, ४०१
देवधीते	३७९	धनूनि	३९७
देवपरिसाय	२९१	धमनिसन्थतगतो	७९
देवपुत्तो	७४, ७५	धम्मकथकेहि	३७९
देवपुत्तं	३८३	धम्मकथिको	१५५, १७०
देवमारब्रह्मनागसुपण्णादीनं	२४७	धम्मकथिकं	२२६
देवरञ्जो	१२७	धम्मकथं	२७, ६२, ९४, ९५,
देवराजा	१५७, २५९, २९१		१११, १५५, १६९, २०९,
देवलोक	१२७		२२६, २२७, ३४२, ३५७
देवलोका	११७	धम्मचेतियसुत्तनियामेन	६७
देवलोकं	११२, १२९, २६१, ३०९	धम्मदिन्ना	१५७
	३१९, ४००, ४०७	धम्मदिन्ना देवा	१६०
देवलोकं	४८	धम्मदेसना	४९, १२३, १५५, २९९,
देवलोकेहि	२९१		३०१, ३५१, ३५४, ३८५,
देवलोकं	८७		३९१, ३९४, ४०४, ४१३
देवा	१३१, १९२	धम्मदेसनानुगं	३१५
देवी	१५१	धम्मदेसनं	२८, ३३, ३७, ४७, ५०, ५२,
देवी वासभखत्तिया	९१		७४, ७८, ८५, ८६, ९०, ९४,
देवे	२१६		११२, १२४, १२७, १३३,
देवेन	३६१		१३६, १४६, १६०, १६१,
देवो	३३१		१६४, १६६, १६९, १७१,
देसनाधम्मं	२७२		१७२, १७३, १७६, १७९,
दोणपाकं	१५१		१८५, १८९, १९९, २०४,
दोहळो	६३, २१८, २१९		२०९, २१७, २३४, २३८,
द्वतिसमहापुरिसलक्खण	१७९		२४०, २४२, २५०, २५३,
द्वतिसाकारे	७, १५		२६८, २६९, २७३, २७६,
द्वत्तिसाकारं	८, २२०		२७८, २८०, २८२, २८४,
द्वारकोट्टके	८३, २६५, २६६		२८७, २८९, २९१, २९३,
द्वारट्टालकयुत्तं	३१		२९७, ३००, ३०२, ३११,
द्वेभूमिकं पासादं	११८		३१३, ३१६, ३१८, ३२३,
ध			३३०, ३३२, ३३४, ३३६,
धनवकीतादयो हि दासा	१४७		

३३८, ३४२, ३५३, ३५५,	धातुचेतियं	३९९
३५९, ३६६, ३७०, ३७२,	धातुगहणत्थं	२३०
३७७, ३८१, ३८६, ३८८,	धातुनिधानकाले	३९९
३९२, ३९५, ४०१, ४०५,	धातुनिधाना	३९९
४०८, ४१४	धातुयो	३५
धम्मपदं	धीतरो	११२
धम्मपीति	धीता	१०४, १०७, १०८,
धम्मरति		१२०, १२२
धम्मसभाय	धीतु	१०५, ११०
धम्मसभायं	धुतङ्गगुणा	१६५
२५, ८३, १८३, १८७	धुतङ्गधरो	१७०
२३१, २६८, २७०, २७३,	धुतङ्गं	८८, ४०६
२७६, २७८, ३१६, ३२८,	धुता	१७२
३४०	धुरविहारे	१०६
धम्मसभं	धूमकटच्छुको	१९४
धम्मसेनापति	धेनुयो	१०४, २०२
धम्मसेनापतिसारिपुत्तत्थेरस्स	धेनुरूपेन	३२१
धम्मसेनापति	धेनुवेसेन	३१६
धम्मसंवेगो	धेनुसतं	१५०
धम्मस्सवनं		
धम्मानुस्सति		
धम्माभिसमयो	न	
धम्मासने	नगरद्वारन्तरे	२०७
धम्मासनं	नगरद्वारे	२०५
धम्मिकउपासको	नगर सेट्ठि	३९९
धम्मिकत्थेरं	नगरसोभिनि	३७४
धम्मिको	नगरसोभिनी	३११
धम्मो	नगरं	३१, १४६, १८२
धम्मं	नगसमणकेसु	१०६
७४, ८७, ९१, ९४, १११,	नगसमणापि	१११
११५, १२२, १७५, १७८,	नग्गो	१९३, १९५, १९६
१९६, २००, २३०, २३२,	नङ्गठं	४११
२३५, २४३, २४४, २५१,	नङ्गलफालादिउपकरणपुरानि	१०३
२६७, २७१, २७४, २७७,	नदीतीरं	९७
२८०, २८३, २८४, २८७,	नन्दगोपालकं	३७
२९१, २९९, ३०१, ३१६,	नन्दनवने	३६२
३१०, ३२१, ३४०, ३४९,	नन्दमाणवो	१८६
३५०, ३५१, ३५२, ३५४,	नन्दमाता	५४
३६२, ३६५, ३७१		

नन्दो	३७	निगमे	१२५
नवकम्मं	२१२, ३०५	निगमं	६७ ३२७
नवमधुनो	३०९	निग्रोधरुक्खमूले	२४७
नव लोकुत्तरधम्मे	४	निग्रोधरुक्खं	१५७
नवसप्पिना सङ्घतं खीरयागुं	३१४	निग्रोधारामे	४१४
नवसप्पि	३१५	निच्चभत्तसलाकभत्तगिलानभत्तदीनं	५३
नवसत्तावासा	२८८	निधिकुम्भियो	२६१
नळसाकिया	७०	निधिकुम्भीनं	२३६
नागभवने	१४७	निब्बानगामिनी पट्टिपदा	२३१
नागभवनं	७०	निब्बानगामिमगं	३६४
नागराजा	७०, १४८	निब्बानपारं	२७९
नागलतादन्तकट्टं	३१८	निब्बानं	२३२, २८८, ३०१, ३६९
नागा	१४८	निब्बिद्धपिङ्गलो	३१३
नानगरसभोजनस्स	१९०, २००	निरयदुक्खादीहि	२२७
नानगरसभोजनं	१०	निरयभागिनो	२२७
नामकरणदिवसे	२२३	निरयादीसु	१७८, १८७, २०३, ४०४
गामकरणमङ्गलं	२२०	निरये	४१, १५४, १५९, १६०, १७५, २०२
नामगहणदिवसे	६०, २६१		२२२, ३०७, ३०९, ४१०, ४११, ४१२
नारद	५८	निरयं	८७
नारदअमच्चप्पमुखे	५७	निरुदकपायासं	१०६, १०८
नारदो	५८	निवापो	२५५
नावा	२४७	निवासनपारूपनं	१६२, ३१८
नावातो	४०९	निवासनसाटको	३७२
नावाय	४१५	निवेसने	१०७
नाविकस्स	४०८	निवेसनं	६३, ६६
नाविको	४०९	निसिन्नफलकं	६१
नावं	४०८	निसीदनं	१९४
नाळिआदीहि	३९०	निस्सेणि	३१८, ३१९
नाळिमत्तं	२६	नीलमहासमुदो	२७१
नाळियो	१०१, १८०, २५५	नीलवण्णं	३६१
निक्खसहस्सं	१०१	नीलवाहिनी	२४७
निगठेहि	१४०	नीलादिप्पकारो	२०
निगण्ठसावको	१३६, १३९	नेत्तिका	२६७
निगण्ठा	१३८	नेत्तिके	२६६
निगण्ठानं	१३७, ३३२	नेमित्तका	३४३
निगण्ठो	२४	चुण्णमूलकं	१०५

नेवासिका भिक्खू	४०९	पटाचारे	३६५
नेसादकुले	४००	पटिच्छन्नयानस्मि	१०६
नेसादं	३९५	पटिपत्तिगन्धञ्च	९२
न्हानचुण्णमूलकं	१०५	पटिसन्थारं	२१८
प		पटिसम्भदाहि	१८५
		पटिसारणीयकम्मं	२१०
पकिण्णकवग्गे	२१५	पठमज्झानादिसम्पत्ति	४६
पक्कधूपनतेलं	३०	मठमसंघादिसेसकम्मे	३७६
पक्कमधु	३०७	पठविकथायसुते	४७
पक्खिभत्तं	१४	पठविकथाया ति	४७
पच्चत्थरणानि	१३७, १३८	पठविया	२६७
पच्चन्तो	६५	पठवियं	२२९, २९४, २९५
पच्चन्तं	२६, ६६	पठविं	३४, ४७, ४८, १८६
पच्चये	१४	पठवी	१९२
पच्चेकबुद्धे	२४३	पणीतभोजनानि	२७३
पच्चेकबुद्धे हि पच्चेकबुद्धो	२०१, २०७	पणीतसेनासनानि	२११
पच्चेकसम्बुद्धो	१८३	पण्डितसामणेरौ	२६४, २६५
पच्छागम्भे	८७	पण्डितसामणेरं	२५३
पच्छि	८१, १८१, ३७८	पण्डुकम्बलसिलासनं	२५७
पच्छियं	१४८	पण्डुरोगाभिभूतो	१५
पजापतियो	११२	पण्णसाला	२०१
पजापत्ति	१८	पण्णसालाय	२०७
पञ्चकल्याणसमन्नगतं	९७	पण्णसालायं	२४३
पञ्चकल्याणानि	९६	पण्णसालं	१६३
पञ्चकूटागारसत्तादीनि	३१०	पण्णसूपेय्यम्पि	२५७
पञ्चगोरसदानं	३४, १०४	पण्णाकारसहस्सानि	२१६
पञ्चगोरसे	३७	पण्णाकारो	६०
पञ्चङ्गिकतूरियघोसो	१०२	पण्णाकारं	१०६, २१३, २१४, ३५९, ३९५
पञ्चगतियो	२८८	पण्णे	२५८
पञ्चरत्तिट्ठानदिवाट्ठानसतानि	३०५	पण्णं	६०, ६६, २५६, ३४५, ३८३
पञ्चसतवाणिजके	२४५	पतिकुले	१०४
पञ्च सीलानि	६, १४, २८	पतिदेवता	४१
पञ्चसीलं	३४४	पतिपूजिका	७४, ७६
पञ्चसु सीलेसु	२२४	पतोदयट्ठिया	१८
पञ्चहि निकायेहि	२२६	पतोदलट्ठि	१७७
पञ्चहि सकटसहेति	४२		
पटाचारा	३६३, ३६४, ३६५		

पत्तचीवरं	२१०, २४६, २६२,	पव्वन्तरं	४१५
	२६३ २६४, ३२१	पव्वपादे	६
पत्तपचनचीवरजनादीनि	२८४	पव्वजनीयकम्मं	२३८, २३९
पत्तमादाय	२२७	पव्वभारं	१९४
पत्तानि	११९	पयुत्तचोरा	६६
पत्तिका	९४	परकुड्डे	१११
पत्ति	१४८	परकुलं	७४
पत्तुणवत्थकोसेय्यवत्थपूरानि	१०३	परचक्कवाळ	१११
पत्ते	८३, ३७७	परदारकम्मं	४१
पत्तेन	३२१	परसेले	१११
पत्तं	३६ ८७, १०४, ११८, १२८,	परिकम्मं	२१२
	१३०, १४२, १४४, १८२,	परिक्खारो	३८६
	१९०, २१७, २१८ २२८,	परिचारिका	१२७
	२५८, २५९ २६५, २६६	परिचारिकायो	६६, १२९
पत्थपत्थपुलकं	२७३	परिनिबुत्ता	२८१
पथवोजं	२७३	परिव्वाजकानं अस्समं	३२६
पदरं	१९१	परिव्वाजिका	३२७, ३२८, ३२९
पदवलञ्जं	१७७, ३९६	परिभोगभाजनानि	१६३
पदुमानि	१४३, १४५	परियत्तिषम्मं	१७२
पदुमुत्तरबुद्धकाले	३६२	परिवारसम्पदं	३८८
पदुमत्तरबुद्धो	३६३	परिवेणविहारपत्तचीवरादीसु	७२
पदुमुत्तरसत्थारा	३६२	परिवेणेषु	२८५
पदुमुत्तरस्स	२१६	परिवेणं	२३४, २४४, २८६,
पदुमुत्तरो	१२१, २८५		२९८, ३७८
पदुमं	१४४	परिसा	२७
पदेसराजानं	९१	पलालपिण्डं	४१०
पव्वजितकिच्चं	१२, २७६, ३४३	पल्लले	२८६
पव्वजिता	१९४, २१२	पव्वत्ति	४४
पव्वजितो	१९७, ३२७	पवासं	३३८
पव्वज्जं	२१, २२, २३, २७, ४४,	पवाळमयं	१०२
	२३४, २४८, २५१, ३२१,	पवाळस्स	१०२
	३५०, ३५२, ३५३, ३६४,	पवेणिरज्जं	५३
	३७०	पसवो	१९४
पव्वतन्ते	३२६	पसादं	१८१
पव्वतपपाते	३२६	पसाधनकप्पको	५६
पव्वतं	३१, ३१८, ३१९	पसाधनभण्डं	९९, १७४

पसाधनं	१०१, ११३, ११५, ११६, ११७	पासका	१०२
पसेनदिकुमारो	५२	पासट्टानं	३९६
पसेनदिकोसलेन	१५४	पाससतानि	३९५
पसेनदिकोसलो	५३ ९०, ९५, १४६, १६०	पासाणे	११८
पसेनदिकोसलं	१८७	पासादकूटं	११८
पसेनदिस्स कोसलस्स	१५१	पासादतले	३२३, ४१५
पसुं	३३४	पासादस्स	१४६, ३२३
पाकभत्तं	१६९	पासादे	११९
पाकारपरिव्वत्तं	३१	पासादो	११८
पातरासं	७०	पासादं	१२०
पातियं	३०८	पाहुनकं	१५९
पादकथलिकं	३५	पाहुनदानञ्चेव	३३६
पादग्घनकानि	२५६	पिञ्छानि	१०२
पादपरिचारिका	३२७	पिट्ठिपासाणे	१९३
पादपरिचारिका इत्थी	४१	पिण्डपात	२२१
पादपुञ्छनकं	११९	पिण्डपातचारिके	२१६
पादम्पि	३०८	पिण्डपातचारं	२२४
पादोदकं	१७	पिण्डपातदानं	१२७
पानीयपरिभोजनीयानि	२६२	पिण्डपातदायकत्तिस्सो	२२१, २२४
पानीयरिभोजनीयं	३७८, ३७९	पिण्डपातसहस्सं	२३१
पानीयं	९ १७, २१, ६३, ७६	पिण्डपातिकत्थेरे	१०८
पापञ्च	२४	पिण्डपातिकत्थेरो	१०७
पापमिक्ता	२४०	पिण्डपातिको	१७९
पायसपातियं	२३२	पिण्डपातो	१२९, २९०
पायसपाति	२१७, २१८	पिण्डपातं	८४, १२७, १३२, १९०, २१७ २६५, ३१९
पायसपिण्डं	२३२	पिण्डाय	६, ४३, ६८, १०७, १३०, १६७, १७९, १८६, १९३, १९९, २००, २०४ २०७, २०९, २१०, २२४, २२७, २६२, २६९, ३२०, ३२२, ३४५
पायासो	२१८	पिण्डं	१४५, ३४५
पायासं	१०७	पिता	१०८, ११०
पारदारिककम्मं	१५४	पितुगोत्त	६२
पारिच्छत्तकरुक्खो	१२६	पिप्पलिगुहायं	१३०, ३७७
पारुत्तचीवरं	४०२		
पारूपनं	३४, ३७२		
पालिभट्टकगिरिकणिक-			
जयसुमनादिभेदं	९२		
पावेय्यके भिक्खू	१७२		
पावेय्यं	८६		

पिप्पिलिगुहायं	१६१	पुराणं	१०७, १०८
पियकथं	६८	पुरिसलिङ्गं	४०, ४३, ४४
पिलोतिकं	२६, ४०९	पुरोहितं	१५०
पिळका	३३, ८५	पूतिगत्तित्सत्थेरो	३५
पीठसप्पी	२०५, २०६	पूतिगत्तित्सत्थेरं	३३
पुक्कुसा	३१९	पूरितपारमी	४१
पुक्कुसाति कुलपुत्तं	१७४	पूवखज्जकविकर्ति	१५३
पुगलसप्पायं	८	पूवा	२६९
पुञ्जाकम्मं	२४३	पूवे	८०, ८२
पुञ्जाञ्च	२४	पूवो	८१
पुट्ठे	२१६	पूवं	८३
पुण्डरीकं	१४६	पेतकिच्चं	४२
पुण्णको	९४	पेतानं	२००
पुण्णत्थेरो	२२५	पेतं	२०४
पुण्णवड्डनकुमारो	९६, ९९	पेत्तिविसयं	८७
पुण्णो	९४	पेसकारगामे	२४२
पुत्तदारखेत्तवत्थु	३८	पेसकारवण्णं	१३०
पुत्तदारे	२८	पेसकारवीथिं	१२८
पुत्तधीताहि	७९, ११३	पेस्साति	१५१
पुत्ता	११३	पोक्खरण्या	६३
पुत्तं	११२	पोक्खरणी	७८
पुथुज्जता	१०, ११	पोराणकपण्डिता	५६, ६२
पुप्फतो	८४	पोराणकविनिच्छयिका	६५
पुप्फमिव	४७	पोराणकं	६०
पुप्फवस्सं	२१४	पोसावनियकोञ्चसकुणो	४०५
पुप्फानि	७२, ७४, ८७	पंसुपिसाचको	१६७
पुप्फारामे	७६	फ	
पुप्फारामं	४८, ७२		
पुप्फो	२४५	फणितं	१२०
पुप्फं	४८, ८४, ९३	फणे	७०
पुब्बकम्मं	६९, २०१, २१६	फरसुवासिआदीनि	२४३
पुब्बारामे	९४, ११७, २९१	फरसुं	२५५
पुब्बारामं	३०५	फलकं	१४७
पुराणदुत्तियिका	२८९	फलकपीठं	३५
पुराण दुत्तियिकापिस्स	२७६	ब	
पुराणसालोहिता	३१८		
		बद्धं	१६९
		बन्धुलसेनापति	६३

बन्धुलसेनापतिनो	६७	बाहियं दारुचीरियं	१७४
बन्धुलसेनापतिस्सपि	६२	बाहिरकचोरे	२६
बन्धुलो	५२, ६२, ६२, ६४, ६५	बाहिरकपव्वज्जं	२६
बव्वु	२७१	बाहिरपठवी	४७
बव्वुजातकं	२७१	बिम्बिसाररञ्जो	९४
बलकायस्स	१०१	बिम्बिसारराजानं	१७९
बलकायेन	२७, ६९	बिम्बिसारस्स	१००
बलकायं	१०५	बिम्बिसारो	९५
बलकोट्टकं	३१	बिलङ्गदुतियं	३८१
बलववच्छा	१०४	बिले	३७७
बलवाहनो	२४५	बिळारा	२७१
बलिकम्मत्थाय	३५२	बिळालापादकसेट्ठि	३८८
बलिकम्मभाजनं	३२४	बीजनिं	३१५
बलिकम्मेनत्थो	३२५	बुद्धकाले	२१
बलिकम्मं	३२४, ३४६, ३४७	बुद्धगुणा	१४५
बलिं	१५७	बुद्धगुणे	८६
बलो	२४५	बुद्धगुणं	८४
बहिसाणियं	११२	बुद्धलीळाय	१७९
बहुनत्ता	११४	बुद्धन्तरं	४००
बहुपण्णाकारं	१००	बुद्धवचनं	१७१
बहुपुत्ता	११४	बुद्धादीहि	२५२
बहुपुत्तिकत्थेरी	३७१	बुद्धवीथिं	२१४
बहुपुत्तिकं थेरिं	३७०	बुद्धसावको	२४
बहूसातापत्तिफलादीनि	२९०, २९२	बुद्धसासने	११०, १२०, १४५, २१९
वाराणसि	१६०	बुद्धसासनं	२०९
वाराणसियं	२६, ५६, १५३, १५७, १६३, २०५, २४३, ३०९, ४१०	बुद्धसिरिया	३२०
वाराणसिराजा	२६	बुद्धा	५४, १११, १९७, २५७, २५८, २५९, २७०
वाराणसिवासिनो	४११	बुद्धासने	२५
वाराणसिवासी	२०१	बुद्धे	१२९, ३४५
वाराणसि	१६०, २०१, २४२, २५३	बुद्धो	१२१, २४५, २४८, २८५
वाराणसीसेट्ठिनो	११७	बुद्धो देव	२४६
बाहिय	३२१	बुद्धं	१२५
बाहियो	३१९, ३२०	बेलट्टसीसं	२८७
बाहियोदारुचीरियो	३२२	बेलुवपण्डुवीणं	१३४
		वेळु वमत्ता	३३

वेळवसलाटुमत्ता	३३,४४१	भत्ते	२२८
बोधिपक्खियधम्मपदम्पि	४८	भत्तं	२१,६६ १०१,१०५
बोधिपक्खियधम्मे	२५२		११७,१४८,१५५,१५९
बोधिमण्डे	२०४		१६२,१८९,१९१,१९७
बोधिमण्डयेव	२८३		१९८,२००,२१६,२६५
बोधिमूले	८७		२६६,३४५,४०८,४१०
व्यज्जेन	१४८	भद्वियनगरे	९४,११७
ब्रह्मचरियं	१९६	भद्वियस्स	११७
ब्रह्मदण्डो	२४१	भमरमधुकरा	३१२
ब्रह्मदत्ते	२६,५६,१६३	भमरो	८४
ब्रह्मलोकमग्गो	३३४	भवनिस्सरणं	१२
ब्रह्मलोकस्स मग्गं	३३२,३३६	भरिया	४०,४१,४३,६२
ब्रह्मलोकूपगो	२७		७९,९४,१४६,१८१
ब्रह्मलोका	२५	भरियाय	४२,९६
ब्रह्मलोकं	३१९,३३२	भरियं	८१,८२
ब्रह्मना	३३१	भागिनेयस्स	४१५
ब्रह्मनो	३१९	भागिनेय्येन	४१४
ब्राह्मणवग्गेयेव	१८७	भागिनेय्यं	६८
ब्राह्मणवाचके	२१७	भाजनं	३८६
ब्राह्मणो	२१८	भिक्षा	५५
भ		भिक्षाचारवेलं	३४५
भगवा	२७३,३२०,३२१	भिक्षाचारं	३१५
भण्डकं	११४,३०८,३२५,३५३	भिक्षाचारट्टानं	३७७
भत्तकारककम्मं	२५७	भिक्षाहारं	४३
भत्तकिच्चट्टाने	३७४	भिक्षुनियो	२१३
भत्तकिच्चावसने	१८२,२४३,३०६	भिक्षुनीउपस्सये	२५१
भत्तकिच्चं	७६,८०,८३,११७ २६६	भिक्षुनीउपस्सयं	१८५,३७०
	२८७,३४५,३५५	भिक्षुनीसङ्घस्सापि	२१३
भत्तग्गे	२३४,३८९	भिक्षुसङ्घं	११३,११४
भत्तग्गं	८२		११९,१४४,१८२
भत्तच्छेदनमकंसू	५५	भिक्षं	११७,१२१,२१६
भत्तपचनदारुनि	१०१	भिन्नतण्डुले	८०
भत्तपिण्डं	३४५	भिसिबिम्बोहनानि	१२०
भत्ता	४११	भुजिस्से	४००
भत्तादीनि	१३८,१४२,१४३	भुत्तापातरासे	३२०
भत्ति	१६९,१६७,२५४,२५७	भूमत्थरणसङ्घेपेन	११९

भेरिचरणमग्नेव	१८१	मच्चु	७३
भेरिचरणवीथिया	१८२	मच्चुराजस्स	५०, ५१
भेरियो	१०३	मच्चुराजा	७२
भेरि	१०५	मच्छकच्छपभक्खा	७१
भेसज्जजाननकं	३६७	मच्छकच्छपभक्खे	७२
भेसज्जदानं	१२०	मच्छकच्छपभक्खं	७३
भेसज्जं	७, ११९, २८२	मच्छकच्छपा	४०९
	३४५, ३६७, ३६८	मच्छरियकोसियसेट्ठि	७८
भोगसम्पदं	३८८	मच्छरियकोसियो	७८
भोजनट्टानं	१०६	मच्छरियसेट्ठि	८०
भोजनदानं	१२०	मच्छानं	१४८
भोजनसलावत्तं	८८	मच्छिकासण्डनगरस्मि	२०९
भोजनस्स	२८७	मच्छिकासण्डे	२०९
भोजनीयेन	९५	मच्छे	२५६, २५७
भोजने	७०	मच्छो	४
भोजनेन	१८९	मञ्चकसमीपे	२९८
भोजनं	८, १५१, १९७, २५६	मञ्चके	३४, ५७, १३३, १९०, ३६६
म		मञ्चकं	७९ १८६, ३२२, ३२३, ३२४
मकचिपिलोतिकाहि	२७४	मञ्चपटिपादकं	३५
मक्कटमुत्तमत्तकम्पि	२०	मञ्चपीठं	१२०
मक्कटो	१६३, १६४	मञ्चपीठपच्चत्थरणदीपतेलादीनि	२२६
मग्गफलनिब्बानसुखानि	१६	मञ्चपीठादिभेदं	३८६
मग्गफलपटिवेधो	९	मञ्चपीठादीनि	२६२
मग्गफलसुखेन	१२	मञ्चा	४०९
मग्गफलसुखं	११	मणि	४०५, ४०६
मग्गफलानि	२१२	मणिकार	४०५
मग्गवज्जं	३१	मणिकारो	२७१, ४०५, ४०६, ४०७
मङ्गलकाले	१०७, १०८	मणिमयानि	१०२
मङ्गलकिरियादिवसेसु	३३६	मणिमूलं	४०६
मङ्गलछणं	१००	मणिरतनं	४०५
मङ्गलट्टानं	१००	मणिरूपकं	८०
मङ्गलस्सो	४१६	मणीनं	१०१
मङ्गलहत्यीपि	९८	मण्डपादीनि	३३९
मङ्गलानं	३०२	मण्डपं	२४३, ३३९
मङ्गलेसु	११४, १३१, २६१	मतकभत्तं	४०, ६७, ३९६
मङ्गलं	९४	मतकल्लवरं	३६७

मत्तिका	३९९	महाकप्पिनत्थेरो	२५०
मद्कुच्छि	२८२	महाकप्पिनरञ्जो	२४५
मद्दरु	२४५	महाकप्पिनराजा	२४४
मधु	३०९	महाकप्पिनो	२४९, २५०, २५१
मधुतेलञ्च	१२०	महाकस्सपत्थेरस्स	१२७, १६१, ३७८, ३७९
मधुपटलं	३०८	महाकस्सपत्थेरो	१२८, २२५, २८९
मधुपायासं	१०७	महाकस्सपत्थेरं	२८४
मधुरव्यञ्जनं	२१	महाकस्सपस्स	१६३
मधुरसं	१८६	महाकस्सपो	१३०, २८५, ३७७
मधुसक्खरादीसु	१८६	महाकस्सपं	१३१
मधु	८४, ३०८	महाकाळकर्णिण	१०७
मनुस्सलोकञ्च	४८	महाकुलस्स	१०७
मनुस्सलोकं	८७	महाकुलं	१००
मनोसिला	३९९	महाकोसलरञ्जो	५२
मनोसिलारसे	१८१, २४८	महागोतमबुद्धेन	२४८
मन्तं	३३९	महागोधं	४११
मन्दघातुको	३१५	महाजनो	७१, २३०
मरीचि	५०	महाजनं	२१५, ४०९
मल्लमुट्टियुद्धं	२७३	महाजम्बुपेसि	२९०
मल्लराजकुलेहि	५३	महाजम्बु	१११
मल्लराजधीता	६२	महाजालं	२५६
मल्लराजपुत्तो	५२	महातुण्डिलस्स	१७२
मल्ला	४१६	महादानं	३७, २१०, २१५
मल्लिका	६२, ६४, ९१, ९२, ११७, १२६, १५१, १५२	महाधनवाणिजो	३९३, ३९४
मल्लिका देवी	१५१, १५६, १६०	महाधनवाणिजं	३९२
मल्लिकाय	६६, ६७	महाधम्मदेसनं	१४२
मल्लिकं	६५	महानामत्थेरं	२०९
महाएकसाटकब्राह्मणो	३७२	महानामसक्कस्स	६९
महाएकसाटको	३७२	महानामसक्कं	६१
महाअवीचिम्हि	१८६	महानामो	५९, ७०
महाउपासिकाय	८७	महानिरया	६
महाउपासिकायो	२१४	महापठवी	१८६, १९६, २०२, २०७, २०९, २५९, २९४
महाकच्चानत्थेरो	४०, ४३	महापठवीसदिसं	२९५
महाकच्चानत्थेरं	९९१	महापण्णकारो	४१
महाकच्चायनं	२९१	महापथवी	४१६

महापटुमानि	१४३	महासावकपरिवृतो	२९१
महापरिवेणं	२४४	महासावका	२२५
महापसाधनानि	१८२	महासावकानं	२२५
महापुञ्जा	१९५	महासेट्ठि	८२, ८३, १०२,
महाब्रह्मा	१९५		२०९, २५५, ३८२
महाब्रह्मानं	३१९	महासेट्ठि	३८४
महाभित्तिवखमनं	२४०	महासेट्ठिनो	८०
महामेघो	७१, ७२	महासेनब्राह्मणो	२१७
महामोगल्लानत्थेरस्स	८३	महोघो	७३
महामोगल्लानत्थेरो	५४, ११८, १९९,	मातामहकुलतो	६०
	२०४, २२५, २७३,	मातामहो	६१
	२८९, २९३	मातिकगामो	६
महामोगल्लानत्थेरं	८०	मातिका	२६२
महामोगल्लानो	२००	मातुगामं	६८
महायञ्जो	१५१	मातुगोत्तं	६२
महायोधे	६६	मातुलपुत्तो	१८६
महारथदेवपुत्तो	१२९	मातुलस्स	६८
महाराज	१५९	मातुलो	६७
महाराजा	१६०	मातुलं	१८
महाराजानो	१९४, १९५, २६६	मापमादकन्दरं	२८४
महाराजानं	३८३	मारवेय्यं	३, ५, ३७९
महाराजे	२६४	मारबन्धना	२०
महालतापसाधनस्स	१०६	मारस्स	५१
महालतापसाधनेन	१०५	मारिसा	१५४
महालतापसाधनं	१००, ११४, ११५, ११७	मारो	१३३, १३४, १३५, ३३१
महालि	५३	मालभारी	७४
महालिलिच्छविनो	६३	मालभारीदेवपुत्तो	७६
महालिस्स	६४	मालाकारस्स	१८०, १८१, १८३
महावासगामं	२८	मालाकारो	४८, ७२, ७६, ११२,
महाविहारं	२०९		१२३, १७९, १८२
महासकटं	३९५	मालागन्धवत्थादीनि	१०१
महासमण	१९४, १९५	मालागन्ध विलेपनवत्थादीनि	३८१
महासमुद्दे	७२	मालागुच्छेन	९७
महासमुद्दे हि	२२९	मालाविकतियो	१२२
महासमुद्दो	२२८	मिगलुद्दककुले	२१६
महासमुद्दं	२२९ ३१८, ४१३	मिगादयो	३४६

मिगारमाता	११२, ११४, ११५	मोरकलापसदिसा	९६
मिगारमातुया पासादस्स	२९१	मोरं	१०२
मिगारसेट्ठि	९९, १००, १०५, १०६, ११२	मंसकल्याणं	९६
मिगारसेट्ठिनो	९६, १११	मंसुपसेचनं	५८, १२०
मिगारो	११२	मंसं	१५९
मिगे	२१६, ३८९, ३९५	य	
मिगं	३९६	यक्खिनी	१७४, ३१६, ३२१
मीळ्हं	१८९	यक्खो	३३९
मुखधोवनादीनि	२३४	यञ्जामुत्तकं	१९४
मुग्गमत्ता	३३	यञ्जो	१५२
मुग्गरेन	१६३	यमलोकञ्च	४७, ४८
मुग्गे	३८९	यागु	१३७, १३८, १४२, १४३
सुट्ठिसम्मुज्जनि	२९८	यागुअत्थाय	२५४
मुत्तानं	१०१	यागुआदीनि	८, २५१, २६०, २८९, ३२४
मुद्धिकं	१४९	यागुआदीनं	२८७, ३८९
मुसावाढं	७०	यागुआदीहि	२९०
मूलगन्धो	१२४	यागुखज्जकभत्तपानकादीहि	२१३
मूलसिंरि	१६६, १६७	यागुखज्जकभत्तसूपेय्यपण्णादीनि	१५९
मूसिका	२७१	यागुखज्जकभत्तानं	२९०
मेघिय	३	यागुखज्जकादीनि	२५९, २६५
मेघियत्थेरवत्थु	३	यागुखज्जकं	२६९, ३०६, ३०८, ४०८
मेघियत्थेरो	५	यागुभत्तपूवानं	३८९
मेघियत्थेरं	३	यागुभत्तसित्थसप्पितेल-	
मेघियसुत्तन्तं	३	मधुफाणितपूवचूणमक्खिता	१३७
मेण्डकसेट्ठि	९४, ९५	यागुभत्तसंविधानं	२५७
मेण्डकसेट्ठिपुत्तस्स	९४, १२२	यागुभत्तादीनि	२२४, २२७, २४३, २५७, ३१८
मेण्डको	९४	यागुभत्तादीहि	२८, २१३, २३४
मेत्तसुत्तं	३०	यागुभत्तेन	६
मेदकथालिका	२९४	यागुभत्तं	२५७, ३०४
मेदाळुपं	६७	यागुभत्तम्पि	२१२
मोग्गल्लान	८०, १९९, २००	यागु	१०, २००, २२८, ३०५, ३८१, ४११
मोग्गल्लाना	११८, २२५, २३९	यानकस्स	४०, ४१
मोग्गल्लानेन	८५	यानका	४०
मोग्गल्लानो	५८, २०१, २४०	यानकादीनं	१६३
मोग्गल्लानं	२२८		

यानके	१०५	रसभोजनं	३६
यानकेन	३२४	रसं	८४, २७४
यानकं	१८	रस्मियो	६४
यानस्स भूमि	९४	रहदो	२७१, २७२, २९६
याना	९४	राजकुले	५४
यानादीहि	११०	राजकुलं	१३९, १८१, २४८
याने	११६	राजगहनगरे	१९१
यानेहि	१५२	राजगहनगरं	६८ १९९
यानं	१०४, १०५, ३०३	राजगहस्स	८०
यिट्ठयागं	३३६	राजगहे	७८, १२७, १३०, १९३, २१७,
युद्धं	६९		२३४, २८४, ३७७, ४००
योगावचरो	१५५	राजगहा	१६३
योजनसते	३१	राजगहं	१३३, १६१
योजनानि	७३	राजगेहं	९१, १४९, १८२
योजनं	१९६	राजङ्गणे	९८, ११४, १८२, २६०, २७०
योधा	६६	राजङ्गणेन	९१
		राजङ्गणं	६५
र		राजचोरादीनं	२७५
रजतभाजनपुरानि	१०२	राजदूतो	१४९
रजतमणिमुत्तापवाळवजिरादीनि	१०१	राजनिवेसनं	६२
रजनम्पि	१०२	राजपुत्तभावं	३०३
रज्जसिरिदायिकं	१५९	राजपुरिसेहि	३१३, ३७३
रज्जसिरि	१२९	राजबलि	३७
रज्जुं	४११	राजबलं	१००
रट्ठं	२७७	राजयुवराजसेनापतिआदयो	२५८
रतनेसु	११२	राजयुवराजादयो	२५९
रतनेहि	१०१	राजराजमहामत्तादीनं	१४४
रत्तवत्थ	१५८	राजसेनाय	१०५
रत्तिट्ठानदिवाट्ठानचङ्कमन-		राजहंसो	२८६
पण्णसालायो	३४४	राजा	७९, १४७, १४८, १४९, १५२
रथचक्कं	६४		१५७, १५८, १५९, १६०, १७७,
रथसद्दो	६३		१७९, १८२, १८८, २०५
रथा	६४	राजा पसेनदि कोसलो	३७३, ४०५
रथे	६४, १०३, १०६	राघत्थेरं	२३४, २३५
रथेन	२४५	रुक्खकालके	४
रथं	६३, २५०	रुक्खदेवता	१५८, १६०
रसपिण्डपातं	३६		

रुक्खदोणिं	२६७	जेड्डुदण्डादीहि	१०५
रुक्खविले	४०३	लेणद्वारं	४०९
रुक्खा	५८, ४०२	लेणे	४०९
रुक्खे	११८	लेणं	३६४
रुक्खं	४०१	लोकियअभिञ्जा	८
रूपावचरारूपावचरलोकुत्तरपञ्चा	२४	लोकुत्तरधम्मं	१७२, ३७१
रेवतकुमारो	३०२	लोकुत्तरसम्पत्तिदाने	४६
रेवतत्थेरस्स	३०६	लोके	३२०
रेवतत्थेरोपि	३०५	लोणम्बिलसेवनत्थाय	५६
रेवतस्स	३०४	लोहकुम्भमेव	१५०, १५४
रेवतो	३०४	लोहकुम्भया	१४९, १५३
रोगेन	७४	लोहजालं	६३
रोगो	३३, ५७, ५८	लोहितचन्दनं	१२६, १३२
रोहणीनदिया	२३०	व	
रोहितच्छरसेन	२६१		
रोहितमच्छरसेनस्स	२६५	वज्जन्तब्राह्मणस्स	२१७
रोहितमच्छरसेनेव	२६२, २६४	वच्चकुटिञ्च	२९८
रोहितमच्छा	२५६	वच्चकुटिया	१९१
रोहितमच्छे	२६४	वच्चकुटि	१९२
ल		वच्छतरसतानि	१५१
		वच्चरीसतानि	१५१
लकुण्डकभट्ठियत्थेरं	२६८	वजतो	१०३
लक्खणत्थेरेन	२०४	वजद्वारं	१०३
लक्खणत्थेरो	१९९	वञ्झा	६३
लक्खणसंयुत्ते	२०१	वट्ठक्खस्स	२०५
लाजदेवधीतरं	३७७	वट्ठियो	१०१
लाजदेवधीता	३७८	वड्डुकीहि	२३४
लाजपञ्चकपुप्फेहि	३२४	वण्टिकमालादिभेदा	१२२
लाजपञ्चमानि	८७	वण्णदासियो	१०३
लाजे	३७७	वणपटिकम्मत्थाय	२८२
लाबुकं	१९४	वणे	३९८
लाळुदायित्थेरस्स	३७६	वण्णो	२८३
लिच्छविकुमारो	५२	वण्णं	२८२
लिच्छविनो	६४	वतपटिवत्तं	२३४
लिच्छविरञ्जो	५२	वत्थतेलमधुफाणितादीनि	३६६, ३६७
लिच्छवीनं	६३	वत्थानि	२६१, ३१८
लुहको	३७, ४०१	वत्थाभरणानि	३२४

वत्थालङ्कारे	९८	वातपानं	४२
वत्थुकामेहि	७६	वातभक्खो	१९२, १९५ १९६
वत्थं	१९१, ३५९	वातपानद्वारे	८०
वधं	१७७	वादसहरसं	३२६, ३२८
वनरति	२३१	वानर	१६३
वनवासिकतिससत्थेरं	२१७	वालुक कुटं	४०९, ४११
वनवासीतिससामणेरो	२३१	वालोकजातकं	२७४
वनवासीतिसस	२२७	वालोकं	२७४
वनवासीतिसो	३२४, २२५	वाराणसिया	६२
वनसण्डो	२८	वासभखत्तियाय	६१, ६२
वनसण्डं	३०	वासभखत्तिया	५९, ६०, ६२
वने	३३४	वासिया	३६०
वनं	३३५	विकिकण्यभण्डं	९८
वप्पमङ्गलं	३४२	विञ्जाणट्टितियो	२८८
वम्मिकुमत्थके	३६०, ३६१	विज्जा	४
वम्मिका	१८७	विड्डभो	६०, ६१, ६२, ६८, ६९, ७०, ७१
वम्मिकं	४१२	विड्डभं	५२, ६७, ६८
वयकल्याणं	९६, ९७	विनिच्छयमहामच्चानं	३१३
वरकचोरकबीजं	२६	विनयकथं	१५
वरकचोरको	२६	विनयधरत्थेरि	३६२
वरकचोरकं	२५	विनयधरत्थेरीनं	३६३
वरगामे	२०६	विनयधरो	१४, १७०
वरं	३३९	विनये	१४
वल्लभा	६०	विनिच्छयमच्चानं	६५
वस्सवासिकं	१४	विनिच्छयं	६५
वस्ससट्ठिकत्थेरा	२४८	विनीतवत्थूनि	२०१
वस्सावासिकसाटके	१७	वितानं	३७४
वस्सिकी	१२५, १२६	विपस्सना	२१२
वस्सूपनायिकादिवसे	३४४	विपस्सनाचित्तं	३१
वाकेहि	३१८	विपस्सनाधुरं	३४२
वाचागन्धञ्च	९२	विपस्सी	३०७
वाणिजका	२४८	विपस्सीबुद्धस्स	३०८
वाणिजके	२४६	विमानद्वारे	३७८
वाणिजो	३९२, ३९३	विमोक्खो	२८८
वातपानकवाटं	१४६	विम्बपुलसदिसं	९६
वातपानस्स	८१		

विवटनकखत्तदिवसे	९७	वेसालियं	५२
विवटनकखत्तं	९७	वेस्सवणं	३३९
विवाहदिवसं	३५९	वेळुकण्ठकी	५४
विसमच्चक्खुका	८५	वेळुवन	११३
विसाखा	९७, ९८, १०५, १०६, १०७, ११०, १११, ११२, ११४, ११५, ११६, ११९, १२२, १२३ ३०५	वेळवने	१२७, १३०, १७३, १७९, १८९, १९९, २०४, २०४, २०९, ३१३
विसाखाय	४५, ५३, १००, १०२, १०३, १२०, १२२, ३०६	वेळु	५२
विसाखं	९४	वोहारूपजीवीहि	३८३
विसं	७१, ३९३, ३९४	स	
विहारचारिकं	३३	सउत्तरिभङ्गं	१०
विहारदानं	१२०	सकटगोणवासिफरसु	२१२
विहारमज्जे	७	सकटपूरणञ्च	२१६
विहारमज्झं	३५६	सकटसतानि	२१३, २१५
विहारमहे	१२०	सकटसहस्सं	२६०
विहारमहं	२४४	सकटानि	२१४, २१५
विहारमेव	११३	सकटे	११८
विहारसमीपे	२१३	सकटेसु	२१४
विहारस्स उपवन	२२१	सकटं	३९५, ३९६
विहारा	२२३, २३६, ३४४	सकदागामिअनागामिअरहत्तमग्गेन	२५
विहारे	११९, १३१, १९०, २१२, २२१, २४३, २६४, ३७२, ३०४	सकदागामी	१९
विहारेयेव	२१४	सकलचक्कवाळदेवतायो	१५७
विहारेसु	२८५	सकलजम्बुदीपे	१८५
विहारो	१७१, २११, २२६	सकुणे	३५
विहारं	६, ७, ८, ९, १०, १७, २१, ५३ ६६ ६७, ८६, ११३, १५२, १६२	सक्कस्स	२५७, ३३८
वेगेन	११७	सक्कस्स आसनं	२६४
वेज्जकम्मत्थाय	४०३	सक्कारनिग्गे	८०
वेज्जेहि	५७	सक्कारं	७८
वेठनं	४०६	सक्केन	२५९
वेय्यावच्चकरा	१०४, १०५	सक्को देवराजा	१७३, १९४ १९५, २६६
वेय्यावचिकं	२५८	सक्को देवानमिन्दो	१३०, १३१, १३२
वेरञ्जो ब्राह्मणेन	२७३	सक्खरपानकं	९
वेसालिनगरे	६३	सक्खरबहुलं	४७
		सक्खरा	२०७
		सक्खी	१७६
		सक्खराजधीता	६०
		सक्खराजानो	६०

सकयानं	६७	२७४, २७६, २७८, २८०, २८२, २८३, २८४,
सगं	४०७	२८५, २८७, २८९, २९१, २९४, २९५, २९७,
सङ्कारट्टाने	३२२	३००, ३०३, ३०५, ३११, ३१३, ३१६, ३१८,
सङ्किच्च	३५१	३४०, ३४२, ३५३, ३५५, ५६९, ३३४, ३६७,
सङ्किच्चसामणेरो	३४२, ३४३, ३४८	३७६, ३७७, ३८१, ३८६, ३८७, ३८८, ३९२,
सङ्किच्चो	३४३, ३५१	४१०, ४१४, ४१५
सङ्घत्थेरो	३४७	सत्थारं २२५
सङ्घभत्तं	२५४	सत्थु ८७, १११, ११५, १२०
सङ्घरक्खितत्थेरो	१७	सत्थुपूजा १८०
सङ्घरतनं	२४६	सद्धिविहारिका २३८
सङ्घाटिकणो	२९३	सद्धिविहारिकादीनं २३६
सङ्घाटि	४०, ८४, २१७	सद्धिविहारिको १८
सङ्घानुस्सति	२४७	सन्थागारे ६१
सङ्घारामं	२०९	सपदानं १३०
सच्चकिरियं	२५०	सप्पदासत्थेरं ३५५
सच्चञ्च	२२९	सप्पदासो ३५७
सज्जुखीरं	१०२	सप्पायाहारं ९, १२
सट्ठिकलापे	५२	सप्पिकरोटिकं २५६
सट्ठिकूटपेतो	२०७	सप्पिचारि ६६
सट्ठिकूटपेतं	२०४	सप्पितेलफाणितादीनि ६
सट्ठिवस्सिकमहाथेरो	१९६	सप्पिनवनीतं १२०
सणिकं	३३	सप्पिफाणितञ्च २९७
सत्तिपट्टानादिभेदे	२५२	सप्पिफाणितपूवादीनि १३७
सत्तत्तिसबोधिपभिलखयधम्मभेदं	२४	सप्पिमधुतेलादीहि १५
सत्तभूमिकपासादस्स	३९५, ४१५	सप्पिं २८७
सत्तभूमिकस्स	३२३	सप्पो ३५५, ३५६, ३७७
सत्तरतनवस्सं	२६०	सव्वचक्कवाळदेवता ३३९
सत्ति	३९८	सव्वराजजेट्टके १५८
सत्थवाहं	४०	सव्वसतयञ्जां १५०, १५१
सत्था ५०, ६२, ६७, ६८, ६९, ८२, ८३, ९०,		सव्वसिप्पानं ६५
१३३, १४२, १४३, १४४, १४५, १४६, १५२,		सव्वसंयोजनक्खयं २३५
१६१, १६४, १६६, १६७, १६८, १७१, १७२,		सभियो परिव्वाजको ३१९
१८५, १८७, १८९, १९३, १९४, १९६, १९९,		समणधम्मो ७, १९१
२००, २०४, २०७, २१०, २१७, २२७, २२८,		समणधम्मं २८, ५०, २१६, ३०५, ३११, ३१८,
२३०, २३१, २३४, २३५, २३८, २४०, २४२,		३१९, ३२१, ३४७, ३५०, ३५७, ३७०, ३७१
२४६, २४८, २५०, २५१, २५३, २५६, २५७,		समणभावो २३

समणस्स गोतमस्स	३८२	सहस्सयामधनुं	६३
समणस्स गोतमस्स सावका	१९२	सहस्सभण्डिकं	३२३
समणो	९८, ११४	साकमत्त	१२८
समणो गोतमो	१९७, ३३८	साकियवंसो	७०
समथविपस्सनं	३००	साकिया	६१, ६९, ७०, ७१
समापत्ति	३२	साकियानं	६२
समुद्देव	७१	साकिये	५९, ६८, ६९
समुद्देस्स	२१२	साकुणिको	३५
समुद्दे	४०८, ४०९	साकेत	९६
समुद्देसु	३६४	साकेतनगरं	१०१
समुद्दं	४१५	साकेतं	९७
सम्पत्तं	३८९	साकं	१२९
सम्बोज्झङ्गसु	२८१	सागलनगरे	२४५
सम्बोधि	८७	साटकसत्तेहि	२२१
सम्मासम्बुद्धसावको	१४४	साटकसहस्सेन	२३१
सम्मासम्बुद्धस्स	३८३	साटकं	१७, १८९, २१८, २४४, ३७१, ३७३
सम्मासम्बुद्धो	२२७, २३६, २४५, २४७, ३२१, ३३०, ३४८	साणिया	१८६
सरतुण्डेन	४०१	साणि	१११
सरदण्डकं	२६३	सात्थिका	४९४
सरभञ्जां	२२७	सामञ्जाफलानि	८४
सरा	६९	सामन्तराजा	२७
सरीरपटिजगनं	२५७	सामणेरा	११५
सरं	७०, ७१, ३९६	सामणेरे	११६
सलाका	४०८	सामानकनीवारं	५८
सलाकाभत्तादानादीसु	३७५	सामिकम्पि	११०
सलाकभत्तादीनि	७४, ८६	सामिको	७६
सलाकभत्तं	१४, १२०	सामिकं	४०२
ससुरम्पि	११०	सारगन्धो	१२४
ससुरो	१००, १०७, १०८, १११	सारथिना	२९२
ससुरं	१०७	सारिपुत्त	२२८, २३५, २३९, २६५, २६६
सस्सकम्मं	२६३	सारिपुत्तत्थेरप्पमुखानि	२१८
सरसु	२३, ११२	सारिपुत्तत्थेरप्पमुखानं	२१९, २२०
सरसुम्पि	११०	सारिपुत्तत्थेरस्स	३३२
सरसुससुरसामिकानं	१०९	सारिपुत्तत्थेरस्स भागिनेय्यं	३३४
सरसुससुरसामिके	११०	सारिपुत्तत्थेरस्स सहायकब्राह्मण	३३६
		सारिपुत्तत्थेरस्सपट्टाककुले	३६१

सारिपुत्तत्थेरो	५४, २१६, २२५, २२६, २३४	सिरिसयेन	२५४
सारिपुत्तत्थेरं	२१९, २४३	सिरी	३९६
सारिपुत्ता	२२५	सिलाथम्भं	३४९
सारिपुत्तो	५८, २४०, २६५, २९३, २९४	सीलगन्धो	१२५, १२६,
सालितण्डुलपूरानि	१०३		१३२
सालीनं ओदनं	५८	सीलवतं	१३१
सालं	९७, ९८	सीलं	१५३
सावकसङ्घो	२४७	सीवलि	३०४, ३०९
सावका	२६९	सीवलित्थेरस्स	३०५
सावज्जं	१७१	सीवलित्थेरो	३०७
सावत्थितो	६३, ९९, १७६	सीसरोगादिफुट्ठो	१५५
सावत्थिनगरद्वारं	१०५	सीसुपचाला	३०२
सावत्थिनगरे	३६२	सीहनादसहस्सनि	१८३
सावत्थियं	६, १४, ३३, ३७, ५२, ७४, ७५ ७८, ८६, १२४, १६०, १६६, २६१, २७८, ३४२, ३५५	सीहनादं	१८०, १८२, २९३, २९४
सावत्थिवासिनो	२२१	सीहसेय्यं	६८
सावत्थिवासी कुलपुत्तो	२१, ३३	सुक्का	९६
सावत्थिं	९, ५३, ५९, ६१, ६५, ६८, १००, १७३, २७६, ३२०, ३२७	सुखदण्डकं	४०२
साविकं	१०७	सुखयानके	४२
सासनं	६०, १००, १०१, १०६, १११, १८५	सुखुमवत्थं	२५४
साळित्तकसिप्पे	२०५	सुगतो	३२१
सिक्खापद	३७६	सुङ्कं	१४७
सिक्खापदगहणत्थाय	२१९	सुजा	१२८
सिक्खापदं	३७६	सुजाता	१२१
सिङ्गिलसकुणो	१६३	सुजं	१२९
सिङ्गिलो	१६३	सुणिंसा	१०६, ११२, ११३
सिद्धत्थको	३६८	सुतगन्धवाचागन्धपटिपतिगन्धानं	९३
सिनिद्धयागुं	१०	सुत्तगन्धञ्च	९२
सिन्धवा	२४७	सुदिन्नस्स	२२२
सिन्धवानं	२५०	सुद्धतण्डुलनाळि	२५६
सिप्पं	४, २०६, २०७, २०८, ३२७	सुद्धपासादो	११८
सिरिगम्भे	४१५	सुधम्मत्थेरो	२०९, २१०, २१२
सिरिगुत्तो	१३६, १३७, १४१, १४२, १४५	सुधम्मदेवसभासदिसं	३०६
सिरिगुत्तं	१४३	सुनन्दो	१२१
		सुनेत्तो	२०७
		सुपण्णा	१४८
		सुपत्तो	२४५

सुपुष्पितकणिकारं	३४९	सूलानि	३४६, ३४८
सुप्पबुद्ध	१७३	सूलं	३९८
सुप्पबुद्धकुट्टि	१७३, १७४	सेखमुनि	८४
सुप्पबुद्धं	४१४	सेट्ठि	८१, ८५, ९९, १०८ ११०, ३९१
सुप्पमुसलादीनि	२५५	सेट्ठिकुले	११७, १८५
सुप्पवासाया	५३	सेट्ठिद्वाने	१६६
सुप्पारकपट्टनं	३१८	सेट्ठिद्वानं	१२९, २६०
सुप्पारका	३२०	सेट्ठिधीता	१००, ३२३, ३९५
सुप्पिया	११६	सेट्ठिनो	१८५
सुभोजनं	२१४	सेट्ठिपुत्तञ्च	३६२
सुमनादेवी	९४	सेट्ठिपुत्तस्स	१५३, १७४
सुमनं	१७९	सेट्ठिपुत्ता	१४३, १७४
सुरागेहे	३२४	सेट्ठिपुत्तो	१४, ४०
सुवण्णकेयुरं	३२५	सेट्ठिपुरिसा	१६७
सुवण्णचेतियं	३१८	सेट्ठिभारियञ्च	३६२
सुवण्णपट्टे	२४६	सेट्ठिभारिया	१०४, २५५, २५६
सुवण्णपातियं	१०७, १०८	सेट्ठिभरियं	८२
सुवण्णपाति	३०८	सेट्ठि	८०, १०७
सुवण्णभाजनपुरानि	१०२	सेतपिलोतिकाहि	१३७
सुवण्णमालं	९७, ९९	सेनापति	६६
सुवण्णसरकं	२१८, २१९	सेनापतिद्वाने	५३
सुवण्णमया गण्ठिका	१०२	सेनापतिद्वानं	६०, १२९
सुरं	४१४	सेनासनभण्डं	१२०
सुसिरञ्च	३५	सेनासनसप्पायं	८
सुकरमसतं	१५०	सेनासनं	२९७, २९८
सुकरा	३४६	सेनियो	१०५
सूचिघटिकं	८०	सेनो	३६१, ३६३
सूचिपासके	२८९	सेनं	६८
सूचिया	८१	सेट्ठ्यसकत्थेरं	३७६
सूचियोपि	१०२	सेलब्राह्मणादीनं	९४
सूपव्यञ्जनेहि	३४५	सोतधातुया	१३
सूपव्यञ्जनं	४०८	सोतापत्तिफलस्स	७८
सूरा	६५	सोतापत्तिफलादीनि	३९, ७३, ७७, ८५,
सूरियदेवपुत्तो	२६६	९३, १२६, १३२, १३५, १७०, १७५, १८७,	
सूरियस्स	२४७	२०८, २१२, २२८, २३३, ३२७, २३९, २४०	
सूलसतानि	३९५	३०७, ३१३, ३३७, ३४१, ४१६	

सोतापत्तिफले	३७, ८३, ८९, ९४, ९५, ११२	ह	
सोतापत्तिफलं	२०, २३, ११२, १४५, १५६	हृत्थकारापणियं	११६
१६५, १६९, १७३, १७४, २०९, ३९१ ३९८		हृत्थको आळवको	५४
सोतापत्तिमग्गट्ठं	४८	हृत्थधोवनोदकं	३१५
सोतापत्तिमग्गस्स	३१६	हृत्थिअस्सादयो	१००
सोतापत्तिमग्गादीनि	२६७	हृत्थिपोतकस्स	२३५
सोतापत्ता	१०६, १४१, २६४, ३९८	हृत्थिरूपकअस्सरूपकादीनि	६०
सोतापन्नादयो	३५, १२३, २०३, २५३,	हृत्थिरूपकं	२०५
सोतापन्नेसु	३३६	हृत्थिसतं	१५०
सोतापन्नो	१९, १९८	हृत्थिसद्दादीहि	५६
सोतापन्नं	३३३	हृत्थि	१४६, २४५
सोपानपादमूले	४१४, ४१५	हरिताल	३९३
सोपानपादमूलं	८२	हलाहलं	३९९
सोपानसीसं	८२	हिमवन्तपदेसे	१६३
सोपानं	८३, ४१५, ४१६	हिमवन्तं	५६, ५७
सोरेय्यत्थेरो	४४	हिरञ्जाकोटि	३९९
सोरेय्यत्थेरं	४०	हिरञ्जासुवण्णादिपूरानं	२३६
सोरेय्यनगरे	४०, ४२	हिरञ्जासुवण्णं	१७६, ३६६, ३६७
सोरेय्यसेट्ठिपुत्तो	४०	हिरोत्तप्पविरहिता	१०७
सोवत्थितो	९९	हेट्ठापासादं	८२
संयमो	२२९	हंसवती	१२१

सद्धानुक्कमणिका समत्ता ।

गाथानुक्कमणिका

अ	अप्पं पिवित्तवान निहीजच्चो	२७४
अच्चिरं वत' यं कायो	अभित्थरेथ कल्याणे	३७४
अञ्जनानं खयं दिस्वा	अभिवादनसीलित्स	३४०
अञ्जा हि लाभूपनिसा	अलीनचित्तं नित्साय	२३५
अता हवे नितं सेय्यो	असद्धो अकतञ्जा च	३०१
अनवट्ठित्तस्स	असन्तं भावनमिच्छेय्य	२११
अनवस्सुतचित्तस्स	अहं भन्ते मोग्गल्लान	२००
अप्पका ते मनुस्सेसु	इ	
अप्पमतो अयं गन्धो	इदं सुवण्णकेयूरं	३२५

इध सोचति पेच्च सोचति	१६०	चरन्ति बाला दुम्मेधा	१७५
उ		ज	
उदकं हि नयन्ति नेत्तिका	२६७	जेत्वान मच्चुनो सेनं	१३४
उद्धं अधो च तिरियं	१३४	त	
उपसाळहनकनामानि	२२९	तच्च कम्मं कतं साधु	१८३
उभो खञ्जा कुणी	८५	तत्राभिरतिमिच्छेय्य	२८०
उय्युञ्जन्ति सतीमन्तो	२८६	तस्स ते नत्थि भीतत्तं	२४९
उस्सूरसेय्यं आलस्यं	३३०	तस्स सोकपरेतस्स वीणा	१६४
ए		तेसं सम्पन्नसीलानं	१३५
एतमत्थवसं ज्ञात्वा	३६४	तं पुत्तपसुसम्मत्तं	३६८
एव हि कुब्बन्ति	१३४	द	
एवं निस्सयसम्पन्नो	२३५	दिसो दिसं यं तं कयिरा	३८
एवं सङ्कारभूतेसु	१४४	दीघा जागरतो रत्ति	१५५
ओ		दुज्जीवितमजीम्हि	१५४
ओवदेय्यानुसासेय्य	२३८	दुन्निग्गहस्स लहुनो	११
क		दूरङ्गमं एकचरं	२०
कण्हं धम्मं विप्पहाय	२८०	ध	
कथं हि भगवा तुय्हं	१३३	धम्मापीति सुखं होति	२५१
कदाहं कासिकं वत्थं	१२०	न	
कदाहं पासादं रम्मं	१२०	न अत्तहेतु न परस्स हेतु	२७७
कदाहं मच्चपीठस्स	१२०	न अन्तलिक्खे न समुद्दमज्जे	४१२, ४१५
कदाहं सप्पिनवनीतं	१२०	न तं कम्मं कतं साधु	१७८
कदाहं सप्पिनवनीतं	१२०	न तं जितं साधु जितं	२७
कदाहं सलाकभत्तं	१२०	न तं भ्राता पिता कयिरा	४५
कप्पानं सतसहस्सं	१८३	नत्थि अन्तो कुतो अन्तो	१५४
करणीयमत्थकुसलेन	३०	नत्थि चेतसिकं दुक्खं	३४९
काम पतामि निरयं	१४५	न परेसं विलोमानि	८८
कुम्भूपमं कायमिमं विदित्वा	३१	न पुप्फगन्धो पटिवातमेति	१२५
को इमं पठिं विचेस्सति	४७	न भजे पापके मित्ते	२४०
ग		न सन्ति पुत्ता ताणाय	३६४
गब्भमेके उपज्जन्ति	४०७	न हि पापं कतं कम्मं	२०२
गामे वा यदि वारञ्जे	३०६	न हि सब्बेसु ठानेसु	३२६
च		निधीनं व पवत्तारं	२३६
चतुसु समुद्देसु जलं परित्तकं	३६४	नेव देवो न गन्धब्बो	३३१
चन्दनं तगरं वापि	१२५	प	
चरञ्चे नाधिगच्छेय्य	१६४	पच्चति मुनिनो भत्तं	४०६

पञ्चयोजनिका जिह्वा	२००	येसं सम्बोधियङ्गेषु	२८०
पठवीसमो नो निरुज्जति	२९५	यो अप्पदुट्ठस्स नरस्स दुस्सति	४०३
पाणिमिह चे वणो नास्स	३९८	यो च गाथासतं भासे	३२९
पापञ्चे पुरिसो कयिरा	३७६	यो च वस्ससतं जन्तु	३३४
पापोपि पापस्स भद्रं	३८४	यो च वस्ससतं जीवे	३५१, ३५४, ३५८, ३६५, ३६९ ३७१
पुञ्जाञ्चे पुरिसो कयिरा	३७९		
पुष्फानि हेव पचिनन्तं	७२, ७६	योध पुञ्जाञ्च पापञ्च	३१०
पुब्बे व सन्निवासेन	४००	यो धीरो धितिसम्पन्नो	१३४
फ		यो बालो मञ्जाति बाल्यं	१६९
फन्दनं चपलं चित्तं	३	यो सहस्स सहस्सेन	३२९
फेणूपमं कायमिमं विदित्वा	५०	यं किञ्चि यिट्ठं व हतं व लोके	३३६
भ		र	
भद्रो पि पस्सती पापं	३८४	रमणीयानि अरञ्जानि	३११
म		व	
मधुवा मञ्जाति बालो	१८६	वाणिजोव भयं मगं	३९३
मनुस्सिन्दं जहित्वान	५८	वारिजोव थले खित्तो	३
ममेव कत मञ्जान्तु	२११	वारि पोक्खरपत्तेव	१८७
महावीर महापञ्जा	१३३	वालोकं अप्परसं निहीनं	२७४
मावमञ्जोथ पापस्स	३८०	विसाखा वीसति पुत्ता	११३
मावमञ्जोथ पुञ्जास्स	३९०	स	
मासे मासे सहस्सेन	३३२	सट्ठि कूटसहस्सानि	२०४
मुहुत्तमपि चे विञ्जा	१७२	सद्धाधनं सीलधनं	१७३
य		सन्तं तस्स मनं होति	२९९
यत्थे को लभते बब्बु	२७१	सब्बत्थ वे सप्पुरिसा चजन्ति	२७४
यथापि भमरो पुष्फं	८४	सहस्समपि चे गाथा	३२२
यथापि रहसो गम्भीरो	२७१	सहस्समपि चे वाचा	३१६
यथापि रुचिर पुष्फं	९२	साधुं वा यदि वा' साधुं	५८
यथा सङ्काराधानस्मि	१४४	साधुनि रमणीयानि	५८
यथाहि पुष्फरासिम्हा	१२२	साधुं खो सिप्पकं नाम	२०६
यमिह सच्चञ्च धम्मो च	२२९	सालीनं ओदनं भुञ्जे	५८
यस्स एते धना अत्थि	२७३	सावको ते महावीर	१३३
यस्ससत्ता परिवखीणा	२९०	सुद्धसं पुनिपुणं	१६
यस्सिन्द्रियाणि समथं सुत्थानि	२९२	सैजो यो एकधनो	२६८
यावजीवमपि चे बालो	१५१	सो करस्स आनुभावं	१६४
यावदेव अनत्थाय	२९५...	सोहं अज्ज अजानामि	११२
ये च खो सम्मदस्सवाते	४५१०	सोहं नून इतो गत्त्वा	१५४
येसं सन्निचयो नत्थि	३८५		

गाथानुक्कमणिका समत्ता ।

